Fırtına Kuşları

GABAN

ROMAN

3

OZAN VELİ

TOHUM

TOHUM

OZAN VELİ * GABAN-3

ROMAN

TOHUM:19
Roman:03

FIRTINA KUŞLARI
GABAN-III
Ozan VELİ
Birinci Basım
Mart 2002

Kapak
(Fotoğraf/Tasarım)
Aşkın AYRANCIOĞLU
Renk Ayrımı
İ.F.M Grafik
Dizgi/Mizampaj
Tohum

Kapak ve İç Baskı
Berdan Matbaacılık
Cilt/Montaj
Berdan Matbaacılık
©
Bu kitabın yayın hakkı
Tohum Basım Yayın Gösteri ve Organizasyon Ltd. Şti.'nindir.
İstiklal Cad. Turnacıbaşı sok. Çeşme Han No:21/3
Beyoğlu/İSTANBUL
Tel/Fax: 0 212 251 05 61
www.uzunyuruyus.com
ISBN 975-8545-10-8

FIRTINA KUŞLARI

GABAN-III

OZAN VELİ

TOHUM BASIM YAYIN
GÖSTERİ VE ORGANİZASYON LTD. ŞTİ.

Umuda, kavgaya ve Kamuran'a...

Üçsuz bucaksız karanlıklar yayılmıştı Hozat sırtlarına. Ateş, keskin ayazların tümüne yenilmiş gibiydi. Kimsecikler yoktu köylerin girişlerini birbirine bağlayan patikalarda. Uzaklardan bir makineli tüfek sesi yayılıyordu asmenin alaca rengine. Toprağın rahmini deşen kara karıncalar gibi kaynaşıyordu bulutlar. Suyun sesi, ürkütücü bir hışımla akmanın velvelesi içindeydi. Hozat-Pertek karayolunun engebelerini koşarak geçtiler. Kiminin ayağında çizme, kiminin ayağında lastik ayakkabılar vardı. Patikaların yüzünü örgüleyen çamur, İn köyüne doğru yaklaştıkça daha da artıyordu. Köy, sakin ve sıcak ışıkların parıltısında çekici bir tılsım yüklenmişti; gizem yüklü geceye, sıcaklık anaforu sunan tatlı bir uzaklık gibi duruyordu. Gurubun hengamesinde açlik, yorgunluk ve telaş vardı.

"Kirveler sıcak çayı ve yemekleri hazırlamışlardır."

Sırmasaçlı'nın söylemlerini duymazlıktan geldi Kozan.

"Öff....yemek kokuları geliyor burnuma" diye devam etti.

"Ne burun varmış sende de be! Bari kokla bakalım, köyde barut kokusu falan da var mı?"

Salkım salkım kara bulutlar, birbirini çelmeleyen bir telaş içinde, göğün iyice kısılmış ışık yansılarını sessizce boğuyorlardı. Bir daha yere gün ışığı değmeyecekmiş korkusuna kapılan yer kabuğu, soğuk ve acımasız heyulalar kurduruyordu insanın düş gücüne. Toprak, ihtiyar kadının yüz kırışıklıklarını ve göbek sarkıklarını andıran türlü görünümler içindeydi. Bu gecelerde, sessizlik öylesine zehir gibi inerdi ki köylere, tek bir canlı yok sanırdın. Uzaktan uzağa görünen sokak lambaları ışığında, köpekler bile dolaşmaz, nereden havladıklarını kestiremezdin. Havaya ağır çamur, yorgunluk ve cehalet korkuları sinmişti. Uzak dağların ucuna çöreklenen yılın ilk karı; karanlığın inada inat direngenliği yanında, dik

dağ siluetlerini yansıtmadan edemiyordu. Sonsuzluğa yayılan puslu aydınlığı, bu dağ uçlarına çöreklenmiş karın yansıttığını sanırdın.

Grup, Hozat yolundan İn deresine doğru kıvrılarak inen patikadan, su gibi akarak indi. Hemen paçalarını sıyırarak girdiler dereye. Bütün yorgunlukların canına okuyan, ince bir açlığın dürtüleri vardı heyecanlı hareketlerinde.

"Belki yeni yılın tatlısı bile kalmıştır."

Kozan, Sırmasaçlı'nın karanlıkta yayvanlaşan suratına yayılan alaycı ve kızdıran ahenkli gülüşü hissediyordu. Sırmasaçlı, Kozan'ın iştah illetini kızıştırarak açlığını tavlamaya çalışıyordu. Kalın elmacık kemiklerine doğru hince bir gülümseme yayılmış, latifesinin yanıt bulup bulmadığını merak ediyor; Kozan'ın ilk tepkilerini bekliyordu. İn deresinin kuzey ucunu çevreleyen tepelerin üzerinden, Hozat'ı çevreleyen aydınlatmaların ışığı, göğün incelen derinliğine doğru akıyordu. Küçücük kasaba geceleri, dış aydınlatmaların genişliği ve bunların yaydığı ışık cümbüşü sayesinde koca bir kent görünümü alıyordu. Bu kasabadan dışarı çıkmamış biri, gece dışardan bakarken kesinlikle buranın, o mahzun Hozat ilçesi olduğunu anlayamazdı. Dere geçilmiş, paçalar düzeltiliyor, ayakkabılar ve çoraplar giyiliyordu.

"Belki kebap da vardır."

"Yeter artık, köye yanaşacağız. Eğer girebilirsek ne olduğunu göreceğiz. Kebap ve tatlı yerine 7.65'lik çekirdek hediye ederlerse hiç şaşma. Unutma burası Tavuk köyü değil."

Sırmasaçlı'nın suratı gerildi. Elini silahının kabzasından çekip çenesini hoyratça kaşıdı. Kozan'ın ses tonu oldukça katı ve tedirginlik yüklüydü. İşin şakaya gelir yanının olmadığını, savaş atmosferini üç gün soluyan hemen herkes çok iyi bilirdi. Karanlığa derin derin baktıktan sonra;

"Doğru, burada ne olacağı belli olmaz," dedi.

Bu uyarıcı, biraz da susturan konuşmanın arasına bir de köpek sesleri yayılınca, Sırmasaçlı iyice ciddileşti. Köy yakın bir mesafeden dikkatlice denetlendi, evlerin yansıyan ışıkları kullanılarak zulalar dürbünlerle tarandı, köpek havlamalarında hangi izlerin yüklü olduğu çözülmeye çalışıldı ve tehlike arz eden bir şey olmadığı kararına varıldı. Yarım saat sonra köyün içindeydi gurup. Gidilecek evi bulmakta zorlandılar. Kozan ilk kez geliyordu bu köye. Öncülük yapan Ekber, köye en fazla gelenlerden biriydi. Kozan ve Sırmasaçlı dışında herkes köye birkaç defa gelmişti.

Evin kapısını otuz beş kırk yaşlarında biri açtı. Pijamalarını çekiştirerek çıktı dışarı. Sevinç, telaş, korku yüklüydü adamın hareketleri. Adamın karanlığı yansıtan geniş alnı ve fukaralığını gelenlerin yüzüne haykıran derin kırışıkları, evin penceresinden sızan küçük ışığın yansıtmalarına takılıyordu. Bacakları, karasaban sürücüsünün evlek sırtlarında sağa sola açılan acıları gibi birbirinden uzakta duruyordu. Her an her korkuyu duyacak duyarlılıkla bakan gözleri; belli belirsiz bakınıyor, ilk etapta gelenlerin kimler olduğunu çözümlemeyle uğraşıyorlardı. Gelenlerin dost tayfasından oldukları, gürültünün niteliğinden ve kapıların çalınış biçiminden belli olmuş; seslenme faslı bu durumu onamıştı. Ulusalcı güçlerin daha kesin, katı ve zor olan istemlerini karşılamak ağır geldiğinden, gelenlerin partizancılar olması büyük çoğunluğun hoşuna giderdi. Adam gelenlerden bir kaçını tanıdığında, soluk soluğa boyunduruğun altından çıkmış bir yaşlı öküz gibi rahatlamıştı.

"Girin girin içeride çıkarırsınız"

Evin kenar köşelerinden çevreyi kolaçan etti hızlıca. Komşu ışıklarının yanıp yanmadığına baktı. Hareketleri telaş ve yönlendirme iksiri kuşanmış, alelacele giriş faslını sonlamaya soyunmuştu. Kırışıkları ürkek bir serçe atılganlığıyla bir yukarı bir aşağı inip kalkıyor, anaç kurtarıcılar gibi didiniyordu.

"Girerken kimse gördü mü sizi ?"

Adamın davranışlarını yakından takip eden Kozan, cevap vermeye hazırlanıyordu ki Murat;

"Yok kivra" dedi kapının orta yerinden.

"İyi iyi içeri girin, belli olmaz bir sürü pezevenk var ortalıkta."

Gece kıyafetinin üzerine alelacele bir şeyler giymiş emekçi bir kadının telaşı vardı içerde. Odanın görünen meydanını, yere serilen iki yatak kaplamıştı. Köşede, kanepeye benzer bir yükseltinin üzerinde, kaçamak çocuk bakışları mevzilenmişti. Elini çenesinin altına sıkıca destek yapmış, altı yedi yaşlarında bir kız çocuğuydu bu. Korku, hayret ve dikkatle izliyordu içeri girenleri. Yoksulluğu kapıdan içeri sığmayacak kadar belirgin olan bu evin çehresi, tüm yoksul evlerin sıcaklığıyla doluydu. Ateşi küllenmiş sobanın teni hala sıcaktı ve gelenlerin ancak eline can verecek kadar takati kalmıştı.

Kozan'ın gözü çocuğa takılmıştı. Çantasını bir kenara bıraktıktan sonra, çocuğun yanına doğru ilişti. Ağlayıp kaçmayacaktı; ama, çok korktuğu her halinden belliydi çocuğun.

"Merhaba"

Çocuğa doğru uzanan eli havada bekliyordu. Şüphe, korku ve gayri ihtiyari bir istekle karışık duygular yaşıyordu çocuk. Savunma adabıyla vücudunu içe doğru çekip küçük bedenini iyice küçülttü.

"Aaa merhaba dedik, insan bir hoş geldin deyip merhaba etmez mi?"

Herkese hoş geldiniz diyip tek tek tokalaşan kadın; Kozan'ın yanına dikilmiş, bekliyordu. Sıcak gülüşlerle kızına bakındı. Bakışlarıyla 'hadi tokalaş korkma,' der gibiydi. Kozan ısrarını yineledi.

"Hadi, bir küçük merhabanı esirgeme bizden."

Çocukla Kozan'ın görüşme faslına yönelen dikkatlerden gülüşmeler yükseldi.

"Seni sevmedi" diyerek gevrek gevrek güldü Sırmasaçlı.

"Herhalde seni sevecek değil," dedikten sonra çocuğa dönerek;

"Sence şu adamın meymenetinde merhaba edilecek bir biçim var mı? Bak adamın kafasına üç sinek konsa, zincirleme trafik kazası olur."

Çocuk, içten gelmeyen bir tebessümle yanıtladı. En çok gülen Sırmasaçlı'nın kendisiydi. Yüz hatları, öne arkaya sallanan kafasıyla kahkaha atmamak için zorlanıyordu. İsteği tam da buydu. Kozan'ı konuşturmak ve onun söylediklerine gülerken, herkesi kendisiyle birlikte güldürmekti. Güldükçe kafasının ve alnının parlak yüzeyi kırmızılaşıyor, kırışıklıkları sertleşiyordu.

"İstersen buz pateni bile yapabilirsin" diye ekledi Ekber. Gülüşmeler, sobayla uğraşan tıknaz adamın çıkardığı gürültülere karıştı. Sırmasaçlı; 'işte bundan bahsediyorlar' der gibi, avuç içiyle, alnından çıplak tepesine doğru sildi kafasını. Bu arada Kozan, çocuğun gönlünün kapısını aralamış, onunla sohbete koyulmuştu bile.

Murat, kuzine sobanın fırın bölmesinin üstünde duran tencereye dikkat kesilmişti. 'Mutlaka yemek var' diye düşünürken, yüzüne karnı tok tebessümler yayılıyordu. Yoğun bir hal hatır faslı yaşandı.

"Onu boş ver, onu boş ver, hemen çay koy sen"

Tencereyc el atan karısını uyaran adam, Ekber'in yanına oturdu. Oturanların yaşlarından ve yaklaşımlarından, guruptaki komutanı anlamaya çalışıyordu. Yenilere bakınıyor, içlerinde saçı sakalı bir karış uzamış,

peşmurde dervişleri andıran tipler üzerinde bakışlarını gezdirirken, 'buldum buldum' der gibi ciddi ve sonuç alıcı bakışlar kuşanıyordu. Onlar için, kamil ve ergin olan her savaşçının yeri ayrı bir yükseklikte durur, onların daha anlaşılır olduklarına kanaat getirirlerdi. Ekber'e usulca sordu;

"Kirve kim?"

"Kozan" diye cevapladı Ekber.

'Tahmin etmiştim' dercesine kafasını salladıktan sonra, tekrar sobaya yöneldi. Sobayı harlamakla uğraşırken, gözlemlerine devam etti. Sırmasaçlı'nın nereli olabileceğini düşündü. Bu renk, bu tip, olsa olsa Laz olur, diye geçirdi aklından. Sonra nerden gelir bu adamlar bir araya, kim bulur buluşturur getirir, şeklindeki sorularını sessizce geçiştirdi.Yoksul bir köy evinin, bütün lüks eşyaları bir bir sergileniyordu. Siyah beyaz bir televizyon, birkaç parça tabak çanak, üç tane yün döşek evin en değerli eşyalarıydı. Oturmak için yapılan yüksekçe bir sedirin üzerindeki yastıklara, dantel örgülü yüzler geçirilmişti. Evin temiz ve düzenliliği, yoksulluğuna eyvah ettiren, emekçi kadın ellerinin uyumunu veriyordu. Tek gözlü bu evin, konukseverliğinin iyi olduğu her halinden belliydi. Mülk edinimi az olan her insanın gönlünde, paylaşımın kendisi sere serpe büyürdü. Kimileri buna, olmayan şeyin nesini paylaşacak, dese de gerçek ruh, ancak mülkiyetsizlerin eşitliği oluştuğunda kendisini aşiyane edecekti.

"Köyde daha ziyade ne işle uğraşıyorsun Kirve?" diye sordu Kozan. Konuşmaların arasına yayılan sessizliği bozmuştu bu soru.

"Valla şimdi bir şey yok uğraşacak Kirve. Bizim zaten davarımız falan yok. Bir tek ineğimiz var. Ben çift sürüyorum kirayla. Bir haftadır çalışıyorum. Bugün yorgundum kahveye de gitmedim, onun için erken yatmıştım siz geldiğinizde."

Erken yatmasının mazeretini belirterek 'maruz görün' dercesine gülerek tamamladı sözünü.

"Kahve köyde mi ?"

Adam Kozan'a cevap vermeden, Ekber girdi araya. Köyü tanıdığını gösterir bir edayla yanıtladı,

"Ooo adamlar müthiş kumarbaz, gitsek şimdi bile yakalarız birkaç kumar masası."

"He Kirve doğru söylüyor, oynuyorlar. Bunlar adam olmaz. Biraz sizin korkunuz var, o da olmazsa tamam."

"Biz düşmandan başkasına korku salmak istemeyiz. Bazı şeyler sadece korkudan dolayı oluyorsa, durum iyi değil demektir."

Kozan'ın sözü üzerine biraz düşündü adam. Yanlış bir şey söylemekten çekindi. Elindeki maşayı sert bir şekilde sobaya sokup çıkardı. Meşe odunun cızırtılarında oynaşan kıvılcımlar yayıldı odaya. Sıcaklık ve merak oturmuştu odanın çehresine. Suratının rengi; sonbahar hasadının kızıllaşan, sonra da esmerleşen kırmızı buğdayın kökünü anımsatıyordu. Elleri tahmin edilenden de büyük ve çalımlıydı. Sobadan yayılan kıvılcımları, ağzından çıkardığı küçük üfürüklerle savuşturmaya çalışıyordu. Kadın sofra bezinin üzerine iki tas kadayıf, üç ekmek, akşamdan kalan iki tas patates çorbası ve çökelek koymuştu. Murat, üç ekmeğin azlığını nasıl giderecekler diye düşünüyordu. Sırmasaçlı, bir oturuşta iki kilo baklava yiyişini anımsadı. İştahı kadayıf yumuşaklığında kabarmıştı. Ekber bir gözünü kadayıfa, bir gözünü Sırmasaçlı'ya dikmişti. İçten içe güldüğü, yuvarlak etli suratına yayılan yumuşaklıktan okunuyordu. Adam, sofraya ayrıntılı bakmadan şöyle üstün körü yokladıktan sonra;

"Buyurun sofraya gelin kivra" dedi.

Adamın çağrısı ayakta karşılandı. Dışarıdaki nöbetçinin dışında herkes sofradaydı.

"Kadayıf mı yapmışsınız Kirve, anlaşılan bugünnasibimiz bol."

"Evvelki gün yılbaşıydı, oradan kalmış. Bir tepsi yapmıştı hanım, çocuklar yedi" diyerek Kozan'ı yanıtlayan adamın sözünü, ellerini çaresizlik simgesi şeklinde ovuşturan kadın kesti.

"Ekmek az, ekmek getir bir yerden."

"Vallaa komşular yatmış, bir de akşam akşam ne ekmeği diye sorarlar şimdi. Bari amcamlara gidip alayım."

Ekber, biraz sonra gidecekleri evin, adamın amcaları olduğunu bildiğinden;

"Oraya da gitmemiz gerek" diye usulca fısıldadı Kozan'a.

"Tamam kirvem, ekmek yeterli idare ederiz. Bir çok şey var ancak yeriz."

Konuşurken Sırmasaçlı'ya bakındı Kozan. Kozan'ın 'ancak yeriz' sözündeki imayı anladı sofradakiler. Hepsi, Sırmasaçlı'ya bakınıp gülümsediler.

"Wu nıka pero jiraade beno. (O şimdi hepsini bir seferde götürür.)"

Murat'ın sofraya sessizce dökülen söylemlerinin kendisiyle ilgili olduğunu anlayan Sırmasaçlı, içten kıkırdayışlarla gülüyordu. Biraz sonra çay da sunulmuş, keyifler artmıştı. Kadın bir sofraya bakıyor, bir çaresizliğine eyvahlanırcasına üzülüyor, yiyecek bir şeyler daha ilave edebilir miyim, diye düşünüyor, aklına başkaca bir şey gelmiyordu. Kim bilir ne kadar açlardır zavallılar, diye geçirdi içinden. Sonra, geçen kış açlıktan ölmek üzere olan gerilla kızın bakışlarındaki yakarışı anımsadı. Yüreğine anasal iklim burukluğunda sızılar yayıldı. Kızın ve sofradakilerin analarını düşündü. Onların yürekleri tunçtan mı, demirden mi acep, diye geçirdi aklından. Öyle ya, ne dayanırdı başka buna. Ya ölmüş olacak ya da acılarından kudurmuş, gecelerini öfkeli ateşlere adamış divane olacaktı ki bir ana bu acılara dayanabilsin. Gözlerine, Hozat semalarını sarmalayan bulut kümeleri yayılmıştı. Kovalarla yağmur boşaltacaktı; ama, toprağın teni artık hiçbir yağmuru kabule yanaşamıyordu; çünkü, günlerdir yağıyordu zaten. Dışarıdaki kış öncesi ayazlar doldu içine, bir anda üşüdüğünü anladı, sobaya yanaşıp maşayla körükledi ateşi. Bir çuval yıldırım, aynı anda tüm görkemiyle sobanın küçük yarım ağzından dışarıya aktı.

İçeriden gelen gülüşmelerin, çay bardağında dönen kaşık seslerinin, sıcak ekmek kokusunun ve dışarıdaki çağıltıların arasından; dikkatini toplamaya çalışıyordu kapıda nöbet tutan Meto. Açlığından ziyade 'ulusalcılar gelecek mi' diye düşünüyordu. Kendisi nöbetteyken gelmeleri hiç iyi olmazdı. Kendisini tanıyan birileri çıkabilirdi içlerinden; 'Bizden kaçan heval Robar bu' diyip, tüm gurubu haberdar edebilirdi. Sonra ne yapacakları belli olmazdı. Korkuları karışmış, karmakarışık duygular içindeydi. Kaçtıktan sonra Malatya'daki köyüne gitmediği için üzülüyordu. Zayıf bir gücün içinde kendini yeterince koruyamayacağını düşünüyor, pişmanlık ve tedirginlik duyuyordu. O gün keşke Munzur'da karşılaşmamış olsaydım bunlarla, diye söylendi içinden. Sonra aklına evindeki yatağı, sıcak soba kenarı, kalabalık köy kahveleri, kaçamaklar yaparak görüştüğü sevgilisi geldi. Nöbet yerinin giderek daha soğuduğunu anladı. Büzüldü, ısınmak istedi, beceremedi. İçeriden gelen kaşık seslerini duydukça, açlığı büyüyor, ne zaman beni değiştirecekler diye sabırsızlanıyordu.

Gecede gecikmiş bir kar havası vardı. Hozat sırtlarından savrulan keskin rüzgar sesi, İn deresinin vadisini dolduruyordu. Köpeklerin çıkardığı ritimsiz sesler, sıradan bir gecenin yaşandığını haberliyordu. Evlerin

önlerine, çardak altlarına meşe ve ceviz odunu yığılmıştı. Birbirine bitişik evlerin bacalarından çıkan ince, bulutsu dumanlar, rüzgarı kırıp yükselemiyor, hemen dereye doğru yöneliyordu. İçeride çekici bir sıcaklık, dışarıda osuruk artıran bir soğuk vardı. Sıkıca kapanmış köy evleri, konuk kabul etmez bir kararlılık kuşanmış gibiydiler. Köyün doğu evleri arasındaki kahvede, yılbaşı gecesinin kumarbazlarından dört kişi oturuyordu. İçeride yanan küçük odun sobasının etrafında kümelenmiş, yitirdikleri paraların ve oyunların kritiğini yapıyorlardı. Hepsi zararda olduklarını söylerken; kahveci de yorgunluk, uykusuzluk ve açlıktan şikayetleriyle katılıyordu onlara. Hepsi de çelimsiz, kuru, kara adamlardı. Eve gitmekten korkar gibi bir halleri vardı.

Zulüm, ihanet, korku ve ateş; köylülerin daimi konuklarıydılar. Bu gece kim gelecek diye bekleşiyordu herkes. 'En iyisi kimse gelmesin' şeklindeydi İn köyünün esas istemi. Kim gelirse; beraberinde, önünde ve arkasında korku geliyordu. Birkaç ihbar üzerine sıkı bir denetim uygulamaya başlamıştı gerillalar. Bu uygulamalardan sonra köyden ihbar gitmiyordu; ama, hiç de işin gevşetilmeye gelir yanı yoktu. Hemen her gece ulusalcı güçlerin cephecileri geliyor, köylülerden erzak temin ederken toplantılar yapıyor, uyarılar çekip gidiyorlardı. Otoritenin kızıl olanı, beyaz olanın elinden korkulu karanlıkları çekip alıyor, saltanat bu minval üzerine kuruluyordu. Hozat'a giden gelenler denetleniyor, taraftar olan köylüler yoğun görevlerle kuşandırılıyordu. İki üç haftada bir bölgeye operasyon çeken beyaz kuvvetler, köyde bir şey bulamayınca çekip gidiyorlardı. Onlar henüz köyün batı mahallesini yeni terk etmeye başlamışken, doğu cephesinden gerillalar köye giriyordu. Bu yoğun trafiğe şaşıran köylüler, korkularına sıkıca sarılıp durumu anlamaya çalışıyorlardı. Geceye hakim olanlar, gündüzü kuşatan tüm çelik zırhlı gereçlere açık bir meydan okuyuş içindeydiler. Bu durum gecenin gizli otoritesini yüceltiyordu.

Kapının ani açılışıyla irkildi Meto. Sırmasaçlı'ya nöbeti devretmeden gerekli bilgileri verdi. Köpek havlamalarını, tahminlerini ve dikkat noktalarını kısaca belirtikten sonra sordu:

"Yemek yediniz mi?"

"Yedik, seni bekliyorlar."

'İnşallah bir şey bırakmışındır' diye geçirdi içinden. İçerideki sohbet konudan konuya akmış, hava iyice yumuşamıştı. Nöbetçi de yemeğini

yedikten sonra kalktılar. Kadın biraz çökelek ve iki baş kuru soğan koydu torbaya. Torbayı Murat'ın eline tutuşturdu. Adam önde gurup arkada, evlerin arasından geçerek orta mahalleye girdiler. Kapıyı çalan adam, 'najni(*) benim' diyerek kapıyı açtırdı. Grup kalabalık ayak sesleriyle içeriye girdi. Evin her yanına kuru ayaz, demir soğuğu, aç ve yorgun soluklar, silah şakırtıları doluştu. Büyük bir dama geçtiler. Başı puşilerle sarılı yaşlıca bir kadın, içeri doluşan soğukla birlikte gelenleri karşıladı. Hepsini teker teker öptü. Salonun ortasına indirdiği xonça'nın(**) üzerine kadayıf dolu iki tas koydu. İlk evde konulanın üç katıydı en az.

"Ekmek yemiştik ana." dedi Kozan.

"Olsun olsun, bu yılbaşı kadayıfı, size nasip oldu yiyin."

Kadının ısrarları yanında, iştahları ayakta açlıklarla oturdular sofraya. Ekber ile Sırmasaçlı bir koca tabağı yalnız yediler, tıka basa dolmuş midelerini iyice zorlayarak, son sınırına kadar tıkındılar. Aldon'dan(***) indirilen iki torba unu, altı çantaya pay ettiler. Yükler, taşıma gücüne göre üleştirildi. İhtiyar kadının kalın sarmalarla çevirdiği başı iyice büyümüş, şemsiye terası gibi duruyordu. Gözleri derin derin bakıyor, içi titriyor, başı boş beşik gibi bir o yana bir diğer yana doğru sallanıyordu. Bir şeyler soracakmış da soramıyormuş gibi bir havası vardı. Pürüzsüz ve badem yağı parlaklığındaki yüzü, hiç de onun yaşını ele verir bir imare taşımıyordu. Kadının acıma dolu bakışları arasında yüklendiler çantaları. Vedalaşıp çıktıklarında, zaman gece yarısını biraz geçmişti. Hızlıca dereye inip karşı yamaca tırmandılar. Kozan'ın kasığındaki ağrı giderek zorluyordu. Yokuşu aştılar. Hozat- Pertek karayolunu geçerken, tank görüntüsünden kurtulmak için zula yerleri kullandılar. Tank tehlikesinin geçtiği yerden sonra düz bir tarlaya çıktılar. Ayakkabılara yapışan tomar tomar çamurlar, yürümeyi iyice zorlaştırıyordu. Yolun çoğunun geride kaldığı zamana ulaştıklarında, Kozan artık yürüyemeyecek kadar zorlanıyordu. Gurubu durdurdu.

"Siz devam edin gidin. Benim tempomla gidersek barınağa ulaşamayız. Sırmasaçlı benimle kalsın, biz yavaş yavaş gelmeye çalışırız, yetişemezsek bir yerde kalırız."

Bu karar herkese uygun gelmişti. Sırtlarında yükle, ağır bir tempoyla yol almak, yükü birkaç misli artırıyordu. Birkaç dakika içinde gözden kaybolmuşlardı bile gidenler. Kozan Sırmasaçlı'ya tutuna tutuna yürüyordu. Sabah yıldızı Tavuk dağının tepesine yapışacak gibi duruyordu.

14

En tatlı uykusunda soluyan Norşin mezrasının köpekleri, gurubun geçişini anons eden çığırtkan haylazlıklar içindeydiler. Gecenin ilk saatlerinde, karanlık bulutlara tutsak olan gökyüzü, sabahı; özgür bir maviyle cilveleşerek karşılıyordu. Havayı ağır çiğ kokuları sarmış, ayaz endamlı sarınmaları kaçınılmaz hale getirmişti. Her yere kırağı ve çiğ akıyordu. Berrak ve serinceydi, gökyüzünün sinesine yayılmış yıldız görüntüleri. Yıldızların tümü, sabah yıldızının parıldayan ihtişamı karşısında secdeye durmuş, alımlılıklarını yitirmişlerdi. Pertek'ten Hozat'a doğru uzanan kara yolunda, asker, makineli tüfek, ağır toplar yüklü bir konvoy hareket halindeydi. Gecenin sessizliğini yırtarcasına bağırıyordu paslanmış motor gürültüleri. Alaca bir şafağın kanlı çatışmalarını her bir yana duyuran bir tellaldı adeta. Peyik karakolunun nöbetçileri, şafağın kokusunu alır almaz uyuklamaya başlamışlardı. Gurup mezrayı geçince, Norşin'in köpekleri de susmuş, samanlıkların derinliklerine çekilmişlerdi. Köylerin içinde hiçbir canlı hareketi yoktu. Korku ile aşkı yan yana taşıyanların mitosunda, yabanileşme eğilimleri baskın geliyordu. Norşin, son güze tüm hazırlıklarını tamamlayarak girmiş; evlerin samanlıkları tıka basa doldurulmuştu. Evlerin hemen yukarısındaki düzü süsleyen meşeliğin yaprakları çoktan sararmış, salkım salkım kırağı yüküyle sallanıyor; ama, dökülmüyorlardı. Düzenli budanan ağaçlardan çıkarılan yaprak, kışın keçilere ve koyunlara yedirilmek için, dörtlü ağaçlar üzerinde yığın yapılmıştı. Koyunculuk çevre köylerinin en gözde uğraşıydı ve bununla uğraşanların durumu, ahali içinde iyi diye anılırdı. Koyunculuk yapanların çoğu yazın Ovacık'a oradan da Munzura geçer, dört ay yayla yaylar, tüccarlara sattığı peynirin parasını ilerdeki günlerde almak üzere geri köye dönerlerdi. Birkaç keçi ile birkaç ineği olanlar evlerinden çıkmaz; yaz kış kendi meralarını beklerlerdi.

Munzur'un eteklerine kadar inen kar, henüz Hozat köylerine kadar inmemişti. Kışın gecikmesi, gerillaların işine yaramıştı. Yeni yıla karsız girmek ender rastlanan bir durumdu. Hareket olanağı oldukça, erzak toplama işini devam ettirebiliyorlardı. Bütün bu avantajlara rağmen, yeteri kadar erzak temin edebilmiş değillerdi. Kış sıkıntılar içinde ve ambargo koşullarında geçecekti. Domuzların dağıttığı bir depoyu son anda fark etmiş, erzakın önemli bir bölümünü kurtarabilmişlerdi. Köylülere uygulanan ambargo, sınırlı koşullarla birleşince işler oldukça zorlaşıyordu.

Parti güçleri içindeki son ayrılık, hemen hemen tüm şehir desteğinin kesilmesini beraberinde getirmiş, maddi olanakları sıfırlamıştı.

Gurubun tüm yükü, Kozan'nın ve Kasap'ın bireysel yetilerine tabi kalmıştı. Bölgeyi ve ilişkileri en iyi bilenler onlardı. Planlamada Kozan'ın, ilişkileri kullanmada Kasap'ın önemli rolleri olmuş; bütün çabalara rağmen işler yolunda gitmemiş, ancak asgari düzeyde erzak ve bir küçük barınak hazırlayabilmişlerdi.

Segedik'e doğru yaklaştıklarında derin düşünlere dalıp gitmişti Kozan. Bin çeşit soruyu yan yana sıralamıştı. Ayrılıklardan, siyasetten, kişisel çatışmalardan ve hasretten yanaydı tüm kurguları. Ev sıcaklığında bir dinlenceyi özlüyor, bahar tadında sevgiler kuruyordu. Yüz metre ilerisinde yürüyen Sırmasaçlı, uyuklamamak için kendisini zor tutuyordu. Yürüyüş temposunun yavaş olması, uykuyu kamçılıyordu. Kasığındaki ağrıyı, ayağını sürüyerek hafifletmeye çalışan Kozan, üzerine basacak kadar yakınlaştığı halde, Sırmasaçlı'nın yere yatışını fark etmemişti. Düşlerinden sıyrıldığında, Sırmasaçlı'nın yoğun ikazlarla seslendiğini duydu.

"Yoldaş, yoldaş çök çök tepede düşman var. Bak ateş yanıyor."

Kozan olduğu yere çöktü. Güneyden Segedik'i kuşbakışı seyreden tepenin kuzey yamacında ateş yanıyordu. Pusuya yatıp gözetleme yapan askerlerin, sabaha çıkmanın sevinciyle yaktıkları ateşti bu. Bir gerilla gurubu böyle bir mekanda ve o yükseklikte asla ateş yakmazdı. Çömelerek usulca geri çekildiler. Hava aydınlanmaya yüz tutmuş, karanlık parçalanıyordu. Uzaklaşacak zamanları yoktu.

"Şu aşağıdaki dereye inelim. Orada taşlar arasına girer gizleniriz. Yoldan saparken kesinlikle iz bırakmayalım. Bu durumda uzaklaşamayız."

İçten gelmeyen bir istekle söylenenleri onayladı Sırmasaçlı. Bu oldukça riskliydi; ama, Kozan'ın bu halde uzaklaşamayacağını da biliyordu. Otlara ve taşlara basarak yoldan ayrıldılar. Derede taşların zulasına girip oturdular. Aydınlık, küçük kar serpintileriyle birlikte indi dereye. Salına salına düşen kar taneleri, buruk duygularla birlikte raks ediyordu. Tepeler, karışık esintilerle birlikte yağan kar öncesi kırağının oluşturduğu puslu bir görüntüye bürünmüştü. Gri pamuk balyaları gibi yan yana dizilen bulutlar, giderek sıklaştılar ve gökyüzünde görünmez oldular. Karın; cilveli, karmakarışık savrukları, görüş mesafesini kapatmış, gökle yerin, yerle yerin arasına kalın sis tabakaları örmüştü. Mevzilendikleri

yerden, aptal aptal yağan karın dere yatağına düşer düşmez yok oluşunu seyrettiler.Yarım saat önceki mavilikten eser yoktu.

"Ne kadar da çabuk değişiyor hava"

"Bırak değişsin, havanın yağışlı olması işimize gelir. Başkaca da tüm şartlar aleyhimize."

"Ben bir şey yapmıyorum, değişsin."

Kozan,'hiç espri kaldıracak mecalim yok' der gibi ters ters bakındı Sırmasaçlı'ya. Sırma, hafif bir gülümsemeyle yanıtladı bakışları. Aydınlık ısınmaya başlarken çantalarından çökelek, soğan ve ekmek çıkarıp yediler. O gün akşama kadar onlar kimseyi görmedi, kimse de onları. Akşama doğru Segedikli bir genç, keçileri yakın yamaca kadar getirmişti. Çevredeki genel havayı öğrenmek için Sırmasaçlı çobanın yanına gitti. Çobanla konuştu. Çevrede görülen herhangi tehlikeli bir durum yoktu. Köye girebilecekleri için sevindiler. Kar, yağmur ve rüzgarın havaya egemen olduğu akşam saatlerinde çıktılar kaldıkları yerden. Kozan'ın, ağrıları hafiflemiş; yürüyüşü açılmıştı. Derenin kıyısından bir sağa, bir sola geçerek ilerlediler. Yüksek tepeleri sis ve duman işgal etmişti. Tatlı bir yol havası oturmuştu atmosferin serinliğine. Atladığı taştan geri seken Sırmasaçlı'ya güldü Kozan.

"Ne o, takatin kalmamış."

"Takat mı kalır? Çökelek yiye yiye ipliğe döndük. Ovacık'tan gelirken, Hozat'ta her gün kebap yersiniz dedin, kebabı boş ver ekmek bulamıyoruz."

"O işin şakasıydı, yeni olanlara yapılır bunlar. Faka bastırmak iyidir, amma da yutmuştun ha."

Sözünü bitirdikten sonra, 'gerçekten eridi bu çocuk' diye söylendi usulca.

"Ben faka basmam yoldaş, zaten inanmamıştım."

"Bal gibi de yutmuştun, ilk gün sofraya oturur oturmaz seni izliyordum; halin çok komikti, sofrada kebap arıyordun dört gözle. Ama, ne yazık ki ne o gün, ne de başka bir zaman kebap bulamadın o sofralarda. Ayrıca o kadar kesin konuşma Sırma, insan yenisi olduğu her durum karşısında bocalayabilir. Ne kadar az tanırsan yaşadığın koşulları, o kadar çok şaşırırsın. Ayrıca bunlar doğal şeyler."

"Yok yoldaş, kimse beni faka bastıramaz."

Israrı karşısında gülümsedi Kozan. Sırmasaçlı'nın suratındaki ciddiyete gülüyordu. 'Ben her şeyi bilirim' de düğümlenen bir aykırılık vardı bu ısrarda. Hemen her konuşmada her şeyi en iyi bilen, en iyi yapan oluverirdi. Defalarca kez yapılan uyarıları dikkate almayışı, artık alay konusu olma aşamasına varmıştı. Ben bilirim, yaparımdaki ısrar, pratiğe yansıyınca, ciddi bir güvensizliğe zemin oluşturuyordu. Sırma ciddileştiğinde yüzü hiç kıpırdamadan konuşuyor, dişleri açılmadan yanağında oluşan eğriler; Onun kabadayılık günlerindeki çehresini ve çeteci yanını ele veriyordu. Sık sık Kozan'a dik bakışlar gönderiyor, en keskin tartışmalarda dahi bu adamı neden sevdiğini düşünüyordu. Bütün kızgınlıkları doruğa vardığında dahi, Kozan bir yolunu bulur, bir laf eder onu yumuşatır; Sırma da buna karşılık jest yüklü bir kahkaha ile cevap verirdi. Yoldaşça olan nasihatları göz ardı etmez, eleştirinin haklılığına inandığı her durumda, 'yoldaş beni uyar, farkında olmuyorum' derdi. Değişken gök tınılarının çeşitliliği adeta bir kültür tarzı da yaratmış, insanı o yöne kanalize etmişti. Aniden esen, aniden durulan bir sonbahar rüzgarıydı belki bu.

Sırmasaçlı'nın 'ben faka basmam' ısrarı ile Kozan'ın, 'bu kadar kesinlik iyi değil' söylemlerinin çatışmasında vardılar eve. Eve doğru yanaşmaya başladıklarında konuşmalar susmuştu. Köylüler akşam yoğunluğu içindeydiler. Ahıra koşturanlar, davarları sürenler, evlerin damlarıyla uğraşanlar vardı. Karşı mahalleden Deli Memo'nun, ağaç uçlarında çırpınan sesi duyuluyordu. Peş peşe sıraladığı küfürlerin hiçbiri anlaşılmıyordu. Memo, Segedik'in en delisi ve aynı zamanda en akıllısıydı. Bu iki yetenek ona, devletin tescilli kurumlarından bir deli raporu dahi kazandırmıştı. Bunların dışında bir tomar, kalp ve acil hastalık belgesi vardı elinde. Bunları, bir kalkan gibi elinin altından hiç ayırmaz; her ilçeye gittiğinde bunların tümünü beraber götürür, beraber getirirdi. Sesini duyurmak için. komşusu Zımel Xıştık'a, köydeki dul kadınlara, evdeki topal karısına, birkaç ay önce kocasını terk edip eve gelen kızına küfür yağdıramıyorsa, kendisine sövmeye başlar, ortalığı velveleye keserdi. Hiç kimse onsuz bir Segedik tasavvur etmez, onsuz Segedik anılmazdı.

Kozan, barınaklarının bulunduğu karşı vadiyi çevreleyen sırtları taradı gözleriyle. Köye yakın olmalarının yarattığı önemli avantajlar yanında, dezavantajları da vardı; sesi ve hareketi sınırlamak zorundaydılar.

"Bizimkiler akşam yemeğine oturmuşlardır şimdi."

"Evet, bugün senin ambargondan kurtuldukları için, hepsi de çok sevinçlidir. Allah bilir kocaman kocaman kesmişlerdir ekmekleri."

Söylemleriyle birlikte, kıkır kıkır gülen Sırmasaçlı'ya gülümseyerek bakındı Kozan.

"He valla, bugün de Oral nöbetçiydi ki fırsatı hiç kaçırmaz. Ama, yarın hesabını sorarım tabi. İşin şakası bir yana, gerçekten zor durumdayız. Eğer o kısıtlamaları yapmasak, kışı yarılayamadan biter erzak. Biliyorsun birliğin genel durumunu. Bu birlikle karda kışta dolaşmak, çok daha ölümcül sorunlar doğurur. En azından bu konuda duyarlı olan sizin gibi arkadaşların yardımcı olmaları lazım. Ben fazla yemek istemiyor muyum? Oradakilerin bir çoğuna göre daha fazla yeme kapasitesine de sahibim."

"Doğru yoldaş, ben seni destekliyorum. Kararın ve uygulamaların doğru. Taviz verme. Ben sürekli seni destekleyen konuşmalar yapıyorum. Temel'le, Metin'le, Murat'la konuşurken de, 'Kozan yoldaş bu işin düzenleyicisi olmazsa biz kesinlikle zorda kalırız' diyorum."

Ciddiyet ve sorumluluk kuşanmış konuşmalar, bireysel motivasyonlar yaratma açısından önemliydi. Kapıya gelip dayandıklarında;

"Biz de şimdi şöyle bolca kebap yesek; üzerine de sıcak bir çay içsek hiç fena olmaz" diyen Sırmasaçlı'nın kıkırdayışları arasında, Semê ana kapıda karşıladı onları. Evin hem erkeği hem kadınıydı. Kocasını öldürücü bir illetin pençesinde bırakalı beri, evin tüm sorumluluğu ondaydı. Yedirir, içerir, giydirir, satar, satın alır, çocuklarına bakardı. Artık iş görecek duruma gelmiş iki oğlu ve okul çağında iki çocuğu vardı; ama, denetim hala tamamen Semê anadaydı. Elleri gübre ve çamurla yüklü olan kadının yüzünde yılların kederi, albenili endamlar kuşanmıştı. Zamanından önce eğilmiş belini, zorluyor ama dik tutamıyordu. Hayat, bütün acımasızlığını; kadının işe koyulduğu yerde terk ediyordu. Elleri koynunda yakaran kadın, kederlerin en ahtapotlusunu; ellerini bir dirgen gibi kullanmaya başlayan kadın ise, bereketin harmanını savuruyordu. Güz meşeleri gibi solgun duran yüzünde, umut kapıları gibi parlayan iki çift göz taşıyordu. Sağlam bakıyor, iyi seçiyor, kurnaz sortiler kuruyordu.

Segedik'te birçok ev göç etmiş, bölgenin en verimli, en güzel bu mezrasında, sadece altı evin bacası tüter durumda kalmıştı. Bu altı evin sadece ikisi, Zımele Xıştık ve Deli Memo ile erkekli ailelerdi. Diğerlerinin tümünde dul kadınların hakimiyeti egemendi. Köyde ikamet eden on tane

dul kadın vardı. Kadınların kerametinden mi, kısmetinden mi, kısmetsizliğinden miydi bilinmezdi; ama, Segedik kadınlarının bir çoğu kocalarını genç yaşta yitirmişti. Ana, kız, nene üç dul kadının olduğu evler vardı. Evinde dul olmayan tek hane, Çemişgezek'in Karataş köyünden buraya göçerek gelmiş Zımele Xıştık'ın eviydi. Bu nedenle; çevre köylerden dul erkekler, sık sık bir şeyler bahane edip bu köylere uğrar, kadın bakarlardı. Fakat, dul kadınların bahtının açıldığı pek görülmezdi. Hovardalığa çıkan evli erkekler de, dedim hele bir sorayım ne var ne yok, diyip kapıda çıkar, mezradan çıkarken de kimseye görünmemeye dikkat ederlerdi. Dul kadınlar ancak uzak şehirlerdeki akrabalarının yanına göçtüklerinde azalıyorlardı. Memo'nun en büyük takıntısı da bu dul kadınlardı. Sık sık genç olmayışına yanar, onların saltanatına küfreder, elli tür pusu kurup onlarla yatan düşler kurar, sonra kalkıp kendisine küfreder, Zımele Xıştık'a çatardı.

Biraz sonra harlanmış bir sobanın önüne kurulmuşlardı. SemÈ ana, arada bir gelip sobayı harmanlıyor, bir iki laf edip çıkıyordu. Her geldiğinde yarım bıraktığı yerden konuşmasına devam ediyordu. En çok ambargo sıkıntılarını anlatıyor, 'vermiyorlar, alamıyoruz' diyip yakınıyordu.

Semê ana, karakolda yenilen şekerini uzun uzun anlattı. Peyik karakol komutanını Hozat yüzbaşısına şikayet etmesiyle çokça övündü. Köylülerin bolluk ve bereket taşan o eski sofralarından eser kalmamıştı. On ekmekten sekizi zula ediliyor, iki tanesi ekmek teknesine bırakılıyor, ekmek teknesi öylece ekmek isteyenlerin önüne getirilip koyuluyordu. Yeminler ediliyor, 'ekmeğimiz yok' deniliyordu. Kimi kere sofraya koymak için dahi ekmek bulunmuyordu köylülerde. Karakolun belirlediği süreden önce ununu bitirenler, süre dolana kadar un alamıyor, kimi kere aç kalıyorlardı. Köylülerden ekmek istemek en büyük eziyet ve acı durumuna gelmişti. Ekmek isteyenler, bin kere yerin dibine girip çıktığını söylüyor, bu görevi birbirlerinin üzerine atıyorlardı.

Kapının önüne çıkan Semê ana, kendi öz Kürtçesiyle, dama lux* çekmeleri için çocuklarına bir talimat gönderdi. Talimattan on dakika sonra evi küçük titreşimler sarmaya başlamıştı. Soba iyice harlanmış, önünde oturan iki don kaçkınını sarıp sarmalamıştı. Sıcağı gören vücutları mayhoş rehavetler içine girmiş, yüzleri gevşemişti. Soğukta donan demir; sıcakta, sudan çıkmışçasına terlemişti. Her ikisi de, bir yandan

sıcağı tenlerine emzirirken bir yandan da silahlarını kurulamakla meşguldüler. Sırma; başını aniden, odanın bir duvarını çevreleyen pencerelere doğru kaldırdı.

"Ne oluyor yoldaş, camdaki sesler ne?"

"Bilmiyorum, herhalde deprem" diyerek, gayri ihtiyari biçimde yanıtladı Kozan. Sırma, başını kaldırıp tavandaki ampulün sallanıp sallanmadığına baktı.

"Bunlar derinden gelen ilk dalgalar galiba, bu nedenle ilk kez camların titreşimi olarak hissediliyor."

Kozan'ın, tüm bilim kurallarını alt üst eden rast gele konuşmalarını, Sırmasaçlı alıp devam ettirdi.

"Doğru yoldaş; benim bir mühendis arkadaşım var, o da rasathanede çalışıyordu. Son dalganın çok tehlikeli olduğunu, ilk dalgaların yavaş gediğini söylerdi."

"Bu konuda bilgin var yani!"

"Tabi yoldaş, ben arkadaşın yanına çok giderdim. Oradan kaptığım çok şey var."

"O zaman bizim de dikkat etmemiz gerek. Son dalga bizi koca bir yıkımın altında bırakmasın; üstelik bu bölgede sık sık deprem olur, meşhur 12 Eylül depremi burada yaşandı işte."

"Burada deprem mi oldu?"

"Aaa hatırlamıyor musun? 12 Eylül depremi diye geçer bir çok kitapta, hatta bizim yazarlarımız dahi ona atıfta bulunurlar."

"O zaman daha kötü, deprem hep aynı yerde oluyor zaten."

Kozan gülmemek için kendisini zorluyor, Sırma'nın kendiliğinden ve üstelik bu kadar kolay faka gelişine şaşırıyordu. Semê ana odaya girmek üzereydi,

"Aman anaya depremden bahsetme, ana panik yapmasın."

Semê ana içeri girince depreme dair konuşmalar kesiliyor, kadın dışarı çıkınca hararetli bir deprem konuşması başlıyordu. Kozan, kadın duyduğunda, 'deprem değil, çocuklar damda lux çekiyor' diyeceğini bildiğinden, ona duyurmadan devam ettirmek istiyordu. Damda lux çekme işi, oturdukları odaya yaklaşıyor, titreşimler aralıksız sarsıntılara dönüşüyordu. Sırma'nın son dalga telaşı artmış, son dalganın vahametine dair teoriler üretiyordu.

"Yoldaş dışarı çıkalım, dalgalar artıyor ve şiddeti giderek yükseliyor."

"Doğru artıyor; ama, ben tam ne zaman geleceğini çıkaramıyorum, sen rasathanede edindiğin bilgileri kullan. Durum vahim ise kaçalım."

"Evet evet hemen çıkmamız lazım, hiç zaman kaybetmeyelim, son dalga geliyor."

"Tamam yoldaş, sen hemen fırla dışarı; oraya bir göz at, hemen çıkalım."

Sırma; bir iki hızlı hareketle çantasını kuşandı, kuruması için sobanın kenarına iliştirdiği çizmelerini giydi, silahını alıp ayağa kalkmıştı ki lux aniden odanın damı üzerinde gümbürdedi. Ev zangır zangır sallandı. Bütün kirişlerden çatırdama sesleri, duvarlardan acı feryatlar, tavandan çığlıklar yükseldi. Toprağın çatlaklarından ilginç gıcırtılar koptu, odanın içine toprak döküldü. Sırma, silahını kaptığı gibi; beş metre yüksek atlama, on beş metre uzun atlama rekorlarını parçalayıp, ön araya fırladı. Bu arada Kozan da kalkacakmış gibi küçük hareketler yapıyordu.

"Çabuk kaç, ben geliyorum."

Sırma dış kapıya fırlamıştı ki evin adam tanımaz köpeği korkunç bağırtılarla Sırma'ya atladı. Deprem telaşesi ile köpek saldırısı arasında kalan Sırma, bir yandan da, 'yoldaş çıksana, çabuk, ev yıkılacak' diye bağırıyordu. Kozan; oturduğu küçük iskemleden yere yığılmış, kahkahalarını boğmak için şalı ağzına kapatmıştı. Köpeğin saldırısıyla birlikte Semê ana yandaki odunluktan fırladı. Köpek kaçtı, Sırma dışarı fırladı. Kadın, Sırmasaçlı'nın yüz ve göz hareketlerini görünce donup kaldı. Gözleri, kapaklarını iyice öne doğru itmiş, her an kaçacaklarmış gibi duruyorlardı. Ağzındaki bir yığın laf aynı ana sıkışmış, kulaklarından çıplak kafa derisine kadar her yer, regl olmuş kızılcık kökü gibi kızarmıştı.

"Ne oldu oğlum, ne oldu Sırma? Bu halin ne?"

"Ana dapreeem. Ana depreem," dedikten sonra içeriye doğru başını uzatıp; "Yoldaş çıksana" diye bağırdı. Kadın, derinliklerinden kopan bir kahkaha koyuverdi. Bu kez Sırmasaçlı şaşırıp kalmıştı. Kızarmış yüzünün orta yerinde, yerinden fırlayacakmış gibi dönen gözleri bir anda buza kesti. Anlam vermeye çalıştı bulamadı, bocaladı, bocaladıkça kızardı ve bunu gören kadın daha derinden ve daha büyük kahkahalar bıraktı. Öylece durup kadına; havayı ağırlaştıran sis bulutları gibi bulanık bakıyordu.

"O Kozan mı seni kandırdı. Ne depremi oğlum, çocuklar damda lux çekiyor, ne depremi. Bu yüzden mi neredeyse köpeğe yem olacaktın. Ağ bunlar hep o Kozan'ın işleri, ne ister bu çocuklardan; o da hep sizinle uğraşır durur."

Kadın hâlâ söylenip gülüyordu ki, Sırmasaçlı silahı elinde ağır adımlarla içeri girdi. Gözleri alnına iyice yakınlaşmış, yuvarlağı büyümüş, dudakları titreşimler kuşanmıştı. Odanın kapısına gelip durdu. Kozan'ın yerde iki büklüm gülüşüne, gözlerinin yaş içinde kalışına bakındı. Sakalları ve bıyıkları, gözlerinden akan yaşlara ve sümüklere karışıyor, yüzünü Sırma'dan gizlemeye çalışırken, kramplar geçiriyordu. İçinden gelen her türlü aykırı küfrü zoraki frenleyebiliyordu Sırma.

"Senin allahını... senin kitabını.... beni eşek mi sandın sen... adam mısın sen..." Kalan bölümleri yuttuktan sonra, arada bir volta attı, usulca içeri girip sobanın önüne oturdu. Gülme krizlerinin histerisindeki Kozan, kafasını kaldırıp Sırma'ya bakamıyordu. Kendisini sıkarak yerinden doğruldu. Bu arada Semê ana da içeri girmişti.

"Çenarcayi Kozan, yazık değil mi? Sen bu fakiri ne diye kandırıyorsun, neredeyse kalbi duracak, gözleri dışarıya fırlayacaktı. Diyorum 'oğlum ne oldu' gözleri fangır fangır oynuyor; 'ane deprem..ane deprem' bir de köpek... o da öyle bir saldırıyor ki, neredeyse çocuğu parçalayacak." Kozan, bir kere daha kahkahalarını şalıyla sıkıca tutmaya çalıştı. Sırmasaçlı, elindeki G3'ünü siliyor; konuşmalara oralı olmuyor görünüyordu. Kadının konuşmasıyla birlikte kıkırdamaya başlayan Sırma'nın yüz hatları yavaş yavaş eski biçimini aldı.

"Demek ki son dalga mahvediyor ha... Demek ki sen faka basmazsın haa."

Kozan yeni gülme krizlerine girdikçe, Ana olayı tekrar tekrar anlatıyor; Sırma usul usul kendi haline gülüyordu. Kadın; Sırma'nın göz ve yüz hareketlerini taklit ederken, güleç ama, garip haller alıyordu. Bir taklit tiyatrosu kuruyor, herkesi kendi seyrine çekiyor, bu yolla Sırma'yı da güldürüyordu.

"Ula sen ne hinsin, bunun hesabını kötü ödettireceğim sana; bunu iyi bir tarafa yaz."

"Rasathaneye gitmenin epeyce faydası oldu yani, sağ ol."

Kozan'ın imasını anlayan Sırma, kıkır kıkır güldü. O akşam; gülüşmeler, kahkahalar ve taklitlerle geçti. Dışarıda karanlık iyice koyulaştıktan sonra kalktılar. Geride, Semê ananın gelene gidene anlatacağı bir güldürü bırakıp karanlığa karışıp gittiler.

Dağların yükseklerinde kalınlaşmaya başlayan kar, Segedik ovasına serin esintiler gönderiyordu. Segedik, Hozat coğrafyasında en alçak rakımlı yerlerden biriydi. Buraya kar düşer; ama, uzun süre kalmazdı. Keban barajının sıcaklığı, bu mezranın verimli toprağına işlerdi. Tarıma oldukça elverişli olan bu yerde, şimdilerde tarım yapacak kimse kalmamıştı. 'Dul kadınların yapacağı ekimden hayır gelmez' diyordu köylüler. Evet gelmezdi; çünkü, hiç biri tarımla uğraşabilecek güçte değildi ve burada hala kaba insan gücü değer üretiminde etkindi.

Ilık bir kış gecesinde yürümek keyifliydi. Bir gurup domuzun burun darbeleriyle eşelenmiş tarladan geçip barınağa yöneldiler. Kaçışan domuzlara, köyün köpekleri gibi onlar da oralı olmadılar.

"Barınakta deprem olayını anlatmayacaksın değil mi?"

"Neden anlatmayacakmışım?"

"Ula bizi rezil edersin."

"Bir şey olmaz, sokağa düşmüş kadının, orospuluğundan korktuğu görülmüş müdür."

"Ula şimdi biz, orospuyla aynı kefeye mi konulduk?"

"Bu bir halk deyimi. Bana ait değil. Üstelik orospu denilenler de aşağılık insanlar değil. Onlara benzetilmekten ne diye korkuyorsun?"

"Değil tabi, benim orospu arkadaşlarım da vardı."

Kozan önce yalın ve alaycı bir kahkaha attı; sonra ciddiyet ve gevşeklik karışımı bir ifade kuşandı.

"Hangi dalda ya da hangi meslekten arkadaşın yok? Ne olur onu söyle de bundan sonra örnekleri onlardan vereyim."

"Ne demek yani yoldaş, yalan mı söylüyorum?"

Soruya cevap gelmeyince uzun bir sessizlik oldu. Birkaç domuz kaçıştı derenin ağzından. Homurtulu pöfürtüler çıkarıp osuruk yaparak kaçıştılar. Burunlarından toprak ve patates kökü yayıldı etrafa. Genizleri yakan mayhoş bir koku, gecenin esintisine karışıp Keban'a doğru aktı.

"Şunları vurup yiyelim, iyice azdı bunlar."

"Uygun bir ortam bulursak vuralım. Ama burada olmaz; karakol sesi alır, barınağa çok yakın. Burada yoğunlaşmaları bizim açımızdan iyi değil. Az önceki soruna diyeceğim şu. Bazı durumlarda gereksiz ayrıntılara giriyorsun. Hemen her durumda, 'ben bilirim' diyip bir de ona kanıt oluşturmaya çalışman iyi değil. Pratik ihtiyaçlar ölçütünde, bildiğin şeyleri yaşama dökme şansın var. Pratikte ortaya çıkınca kimsenin itirazı da olamaz. Ama, sen, bundan ziyade, hemen her bir lafta bilmişlik tasladığında, bu, güvensizlikleri doğurur; öyle de oluyor. Birçok arkadaş bu yüzden ciddiye almama durumu içerisine giriyor. Bunun sen de farkındasın."

Sırmasaçlı, tüm ciddiyetini kuşanmış dinliyor, dinlerken de yürüyüşün askeri dikkatini elinden kaçırmamak için çaba sarf ediyordu. Segedik'ten batıya doğru uzanıp giden vadi, gece yolculuğuna rahat olanaklar sunuyordu. Kozan, lafı açılmışken, içinden geçenlerin tümünü aktarmaya çalıştıysa da konuşmaları bitmeden barınağa ulaşmışlardı.

"Neyse, bunları daha ayrıntılı biçimde sonra konuşuruz yoldaş."

"Tamam yoldaş, bu konuda haklısın. Senin beni uyarman lazım. Ben yanlış yapıyorsam, 'bu yanlıştır' diyip üzerime gel ve beni uyar. Bazen arkadaşları anlayamıyorum, bazen onlar beni anlayamıyor. Sen beni uyar."

Barınağın atış mesafesine girdikten sonra sustular.

Semê ana onlar gittikten hemen sonra dışarı çıktı. Evin sol köşesine oturup şorultularla işedikten sonra hızlıca içeri girip kapıyı arkadan sıkıca kapattı. Yeni bir gurup gelmeden hemen yatmalıydı. En çok hoşnut kaldıkları guruplar Kozanların gurubuydu. Çünkü, en az sayıyla onlar gelir, en az ekmeği onlar tüketir, barınağa gittikleri için, giderken de ekmek almazlardı. Ulusalcılar uğramasın diye dua edenler bile vardı. Birkaç dakika içinde SemÈ ananın evinde ışıklar sönmüştü. Peyik karakolundan gelen makineli tüfek sesleri, Segedik semalarını süngerliyordu. Korku, ölüm ve açlık kokuyordu geceler Hozat'ta. Asker gerilladan, gerilla askerden, yabaniler köylüden, köylüler herkesten korkuyordu. Bir köylü, yaban ayısına selam verse, adam gelip en güzel armuduna konardı. Gerilladan bol eleştiri, askerden fırça, yaban domuzundan burun darbesi yiyorlardı. Deli Memo'nun evinden başka ışıkları yanan ev kalmamıştı. Köpeklerin bağırtıları yoğunlaştığında, Memo duvara tutunmuş işemek için ıhınıp duruyordu.

"Tüh haa. Yine kudurdu bu cibleti orospu gece. Donumuza edeceğiz de kimse duymayacak." Zımele Xıştık'ın evine doğru uzanıp lamba ışığı var mı yok mu diye bakındı.

"Hemen yatarsın hee. Bir de ben PKK'liyim dersin. De kalk PKK geldi hedi. De kalk kara götüne sopa girsin senin, de kalk. Ağzın durmaz bir de, vırrr vır, mır mırrr, zır zırrr. De kalk hadi. Öyle hemen ışığı kapatıp karının donuna girmek nasılmış. Tabi, korku adamı köpeğin götüne bile sokar."

Eliyle sıkıca tuttuğu penisini sallayarak, son damlalardan kurtulmak istiyordu. Köpeklerin havlamaları yoğunlaştıkça, sesi tedirginleşiyor. Ağzına gelen tüm küfürleri, ezeli rakibi Zımel Xıştık'a sayıyordu. İyice salladıktan sonra donunun içine koyuyordu ki geriden gelen idrarın zorlamasıyla tekrar dışarı çıkardı penisini.

"Sende de iş yok. Bu kadar dul karı var etrafında, bir kere başını kaldırıp birine bakmıyorsun. Ne olur, bir sefer başını kaldırıp bak, cibletini siktiğim. Bak, Zımel Xıştık kaçıncı karıyla yatıyor. Hem de ondan otuz yaş küçük. Sen abu baş belası topal karıyla yedin ömrünü. Onun vır vırını, mır mırını dinleye dinleye artık sende de hal kalmadı. Erkekliğinin cibletine koyayım. Bir dul karı uçkuru bulsam, onun yanında kepaze edersin adamı. Zımel Xıştık'ta da iş yok artık. Bir kadının ateşini tutacak kadar bile iş yok onda. Öyle olmasa, karısı gençlere cilve yapar mı? Biri geldiğinde, neredeyse kucağına oturacak. Ahh sende iş olsa, çekerim Xıştık'ın karısını Nuro'nun ahırına, yedi belasını veririm. O, gün görsün; Xıştık da kudursun iyice. Senin erkekliğinin damarına sıçayım ki sende iş var!"

En okkalı küfürlerini, karanlıkta birileri duyacakmış gibi, ağzında geveleyerek anlaşılmaz hale getirdi. Duvara tutuna tutuna içeri girip kapıyı kapattı.. Her eleştirisinden, her yergisinden mutlaka Zımel Xıştık geçerdi. Deli Memo'nun en okkalı küfürlerini o yerdi. En el değmemiş tecavüzleri Ona yaptırırdı. En kaba görüngüleri onun kursağına oturturdu. Bütün bu çekişmelerin yanında, Onu görmeden de edemezdi. Sadece onun sesini duymak için, çıkar dışarıda ona yönelik küfürler savurur, kavga etmek için olmadık nedenler uydururdu.

Çemişgezek köyleriyle Hozat köylerini birbirinden ayıran Ziyaret tepesinden aşağıya, kurt ulumaları iniyordu. Bütün köpekler, domuzları birleşik cepheye çağırıyorlardı. Köylüler, yerlerinden yurtlarından edileli beri,

yabanilere kalmıştı meydan. Kurtlar, gündüz sortiler yapıp kapının önünden koyunları götürüyor; ayılar, dağların yükseklerindeki zulalarını, harabe evlerin karşı yamaçlarına taşıyordu. Tilkiler, bir tavuğa rastlamak için gece gündüz dua ederken; fareler bile, beyaz zulmün insana yönelen çehresi karşısında safa geçiyordu.

Segedik'in birkaç tane ekili tarlası vardı, onlar da sonbaharda kopan sellere yenik düşmüştü. Selden sonra, Memo veryansın etmişti tanrısına. "İnsanın namlusundaki kan dursa, senin götünden felaket boşalır. Bizimle uğraşacağına, aşu dul karıları al götür pezevenk."

Tanrıya küfür edişine kızan karısı, 'senin kafan bu yüzden böyle dumanlı işte. Ona küfür ederek iyice belanı bulursun inşallah.' diyordu. 'Git git senin de amına koysun git' diyip karısını tanrısıyla fuhşa zorluyor, hıncını kadının zavallılığından çıkarıyordu. Köylerinden ayrılıp gidenler de Deli Memo'nun hışmından paylarını alıyorlardı. Gerillalardan, geri gelenlerin derhal ölümle cezalandırılmalarını istiyor, bunu onlara kabul ettirmek için çırpınıp duruyor, on dereden bin çeşit su getiriyordu.

'Onlar erkek değil, şu kapıdaki kancık onlardan iyidir. Hiç değilse onlar gitti; ama, kancık burada kaldı. Sekiz gün Nuro'nun kapısından ayrılmadı it. Baktı ki kapıyı açan eden yok, sonra o da geldi Memo'nun kapısına. Zımel Xıştık'ın kapısında köpek bile durmaz. Onun boku bile altındır; o, köpeğe ekmek verir mi? Ama, kancığı ormanda bulsa ben bilirim ne yapar. Yetmiş bin kancığın günahına girmiştir cibletini siktiğim. Bir de ben devrimciyim diyor. Önce git o günahına girdiğin kancıkların bokunu öp, seni affetsinler, ondan sonra devrimci ol.' Karısı BesÈ uyarıncaya kadar küfrün elli çeşnisini sürüyordu meydana. BesÈ bu durumu gençlere aktarmış, 'bunu biraz susturun' diye de uyarmıştı. Gençlerin eleştirilerine, 'Ben ederim valla, benim ağzımı tutsanız içimden ederim. Ahan o yukarıdaki pezevenk biliyor.'

Memo dudaklarını elleriyle sıkıca kapatıp, 'hımmmmmıınnn' diyip içinden onlarca küfür savuruyor, şiddetle yola gelmeyeceğinin imarelerini veriyordu. Memo'nun bu halini kanıksayan partizan güçler eleştirmekle yetiniyorlardı; çünkü, Memo'nun değişime direngenliğini biliyorlardı. Aynı Memo; ulusalcıların sert tavır takınacaklarını bildiğinden, onların yanında suspus oluyordu. Besê kadın bu duruma; korkunun gözünü seveyim, diyip gülüyordu.

*** *** ***

96'nın ilk aylarına çöreklenen kış, beklenmedik bir yumuşaklıkta geçiyordu. Körfez savaşının yaşandığı mevsimden sonra, en iyi geçen kıştı. Segedik düzlüğüne yağan kar ancak bir iki gün dayanabilmişti. Yükseklikler beyaza kesilmiş, ayaz ve aforoz oturmuştu dağ başlarına. Doruklarında kasırgasız yaşayamazdı Munzur. Yaz aylarının en keskin güneşini iflah etmesini bilen tek evliya oydu. Kışın zulümlerin en karası sarardı sessizliğini. Bir, asi duruşunda özgürlüğü resimleyen koç başlı tekeler; bir de gözünün nuru, fırtına suyunda ıslandıkça ateşlenen şahinler kalırdı koyakların seyrinde. Zulmün oturmadığı hiçbir dağ koyağı kalmazdı. Beyaz, buz ve Bikisi'ydi bu aylarda Munzur. Karşı-devrimin zor otoritelerine 'beyaz' denilmesi bundandı belki. Beyaz otorite, her yere yokluk, sefalet ve katliam olarak akıyordu; Kürt coğrafyasının yangın değmemiş hiçbiryeri kalmamıştı. Yakılan, yıkılan evlerin yanı başındaki söğüt ağaçları solmuş, sararmış, kurumuşlardı kahırlarından. Hüzün ve gözyaşı karışmıştı tüm saltanatlara. Bakan, bir daha bakmamak için zorluyordu kendisini. Karda kıyamette aç kalmış tilkinin tüysüz derisi gibi, maraza kesmişti o görkemli ceviz ağaçları. Kayısılar, kirazlar susmuştu tekli atışları içinde. Çınar artık çınar olmaktan utanır hale gelmişti de derdini kimseciklere diyemiyordu. Yıkıntılar arasında kaybolup giden bacaların yarım çehresi, öyle mahzun bakıyordu semadan geçip giden ayrılık kuşlarına. Fırtına her yeri vuruyor, bir iniyor dağıtıyor, bir yükseliyor korkutuyordu. Tam o anda, nereden geldiği belli olmayan kuşlar türüyor, fırtınanın ritmik esintilerine uygun sortiler yapmadan önce rüzgara karşı havada duruyor, kanatlarını geriyor, direniyor, yorulunca da rüzgarın akışına doğru dalga vuruyorlardı. Sonra yeniden ayak direyen karşı duruşlarla ortaya çıkıyorlardı ve öylece, fırtına devam edene dek, fırtınayla boğuşmaya devam ediyorlardı. Fırtına kuşları bu hayatın kaçınılmaz yazgılarıydı ki tarih onları herkesin bileceği bir yere nakşetmiş, bir daha da silmiyordu.

Tavuk köyü yakınlarında, yağmalanmış divane bir kızın cesedi başında, kimse ağlayamamıştı. Sürüklenmiş, soyulmuş, ırzına geçilmiş,

kurtlara yem edilmişti. Kim neye ağlayacak kestirilemiyordu. Bir halkın delisine bunları yapanlar, sağlara neyi reva görmezlerdi ki. Erkekler korkmuşlardı ama ya kadınlar, onlar da taş basmıştı da bağrına, çıt çıkarmamışlardı.

Deli Memo, divaneliğini belgelediği raporunu alıp yüzüne tükürmüş, kendi atçşini yakarcasına günlerce söylenmiş, kime çatacağını bulamayınca yine Zımel Xıştık'a yönelmişti.

"Bu zulüm, yılanın karnında kanını kurutur. Bu cefaya razı olanın cini cibleti puşttur. Bu orospuluktur. Buna razı olan en büyük pezevenktir. Ben boşuna delirmedim kardeşim. Ben bu zulmün altında kalmaktan korktum. Ben bu vebali çekememekten korktum. Ben söyleyeceklerimi söyleyemeden ölüp gitmekten korktum. Etimi kesseler kan çıkmaz; kan yerine bu zulmün karşısında delirip kuduran evliyaların tükürüğü çıkar. Tühh edip, abu zulmün ortasına tükürürler hepsi. Zımelleri(*) büker durursun. De git hadi. Karının götünden çık git, şu divanenin ahını al hadi. Biliyorum, sende onu yapacak yürek nerde. O yüreği taşıyan aşu gençlere bir ekmek verince gözlerin önüne akar. Orospunun biri de sensin. Bir de ben devrimciyim diyorsun. Sen bir beygirin taşşağını dahi oynatamazsın. Teper, senin cibletini siker; sen kim, devrimci olmak kim. De git 'şu divaneyi niye böyle yaptınız' de, ben senin elini öpeyim. Nerde sende o yürek."

Zımel Xıştık'ın hiçbir şansı yoktu, mutlaka Memo'nun hedefi olurdu. Munzur'un heybeti, gök kubbenin mavisini kıskandıracak bir ahenkteydi. En güçlü kimdi şu kainatta, bilinebilmiş değildi. Zımel Xıştık kimdi, Memo kim. Kim kimden daha büyüktü, kim birine ağa, kim diğerine köleydi. Acılar, birini akıllı, birini de deli yapmıştı; kimi daha fazla yakmıştı; bu dahi belli değildi. Belli olan tek şey, bu coğrafyada her şeyin belli olmamasıydı.

"Bu güçleri, kayıp verdirmeden yaza çıkarabilirsek ne mutlu bize."

Gözlerine ince bir tebessümle, endişeyi yar eden Kasap, kelimelerini uzatarak;

"Heec Yawuu." diye cevapladı Kozan'ı.

"Bizden kaynaklı pek fazla bir şey yok; ama, dışımızdaki güçlerin hareketi bizi kötü etkileyebilir."

Kozan, sözünü bitirip uzun uzun doruklara bakındı. Söylediklerine kanıt arar gibi taradı görüntüleri. Kartal kayalığına bir konup bir kalkıyordu

kara başlı kartallar. 'Adına tam da uymuş. Zaten adını bu özelliğinden almamış mıydı' diye düşündü. Kartal kayalığını çevreleyen girintilerin çoğu, taştan ve bodur meşe ağaçlarından oluşuyordu ve bu durum bulunmaz hazır mevziler yaratıyordu. Vadiyi kuzeyden dikizleyen kayalığın stratejik önemi, savaşı az çok bilen herkesin kestirebileceği bir durumdu. İlk tutulan, ilk gözleme alınan, ilk taranan yerler burasıydı. Zankirek'in arka karlı sırtlarından akıp gelen ayaz sarısı çılgın rüzgarlar, Kartal kayalığından aşağı vadiye doluştuğunda hızı kesiliyor, teni gevşiyordu. Ziyaret tepesinin o görkemli karlı duruşu karşısında gocunmadan yıllarca; kartallarını, güneşe sırtını verip yatan tilkilerini, keçileri yamaca vurmuş aşiret kızlarının güneşte gevşeyen dolgun memelerini korumasını bilmişti Kartal kayalıkları. Memo bile o yamacın güne duran çehresine uzandığında, erkekliğinin cömertçe ayağa kalktığını hissetmiş, defalarca topal kadını zorlayarak beraberinde yamaca getirip yatırmıştı. Şimdi duru gökyüzünün, Aliboğaz istikametine yapışmış birkaç küme bulutunu kovarcasına yansıyan güneşi, sarımtırak izler çıkarmıştı Kartal kayalığına.

"Baksana yawuu, düşman her bölgeye çıktığında parti cephelilerle karşılaşıyor. Onlar da zor durumda. Barınakları yok, üstelik bir çok malzemesi ele geçti. Aslında yerimiz biraz geniş olsa, biraz da erzakımız bol olsa, onları da yanımıza alırdık. Hiç değilse düşman gurubun izine denk gelmez, birkaç gelip gittikten sonra vazgeçerdi."

Kozan'ın gözleri hala Kartal kayalığının muhteşem görüntüsündeydi. Derin bir iç çekti ve gözlerini kayalıktan ayırmadan söze girdi.

"Söylediklerin yanlış değil; ama, bizim durumumuz hiç de misafir ağırlayacak nitelikte değil. Erzakımız, yerimiz olsa da bu kargaşamızın içine onları almamız hiç de iyi olmaz. En azından iç çelişkilerimiz fazlaca dışa yansımıyor. Adamlar bizdeki bu karmaşayı, bu çelişkileri görseler şaşırırlar. Zaten onların durumu da pek iyi değil. Son aylarda kaç adamları gidip teslim oldu ya da şehre kaçarken yakalandı. Bizim varlığımız ve ısrarımız, onların kalan savaşçıları üzerinde olumlu etki yapıyor. Onun kırılması hiç iyi olmaz."

Telsizdeki konuşmalarla birlikte ikisi de sustu. Hafızalarına kaydettikleri kelimelerden bir anlam çıkarmaya çalışıyorlardı. Kasap, ince bir gülümseme içinde endişe dolu bakışlarla kulağını iyice telsize yapıştırmış, gözlerini Kozan'a dikmişti. Birkaç dakikalık suskunluktan sonra;

"Doğru diyorsun. Bizimkilere laf anlatamıyoruz ki ne yöntem kaldı, ne saygı, ne de iyi niyet."

Telsizde geçen son anonsla birlikte, her ikisinin de kafası, Kasap'ın sol askılığına asılı telsize doğru eğilmişti. Telsizden 'Mızrak Mızrak 10' anonsları geliyordu.

"Anlaşılan geliyorlar yine."

"Evet kesinlikle bu operasyon gücü ve oldukça da yakın" diye ekledi Kasap. Kozan saatine baktı.

"Off.. saat henüz dokuz bile değil. Bu saatte başlayan çatışma akşama ulaşmaz. Şu millete söyleyelim de hazırlansınlar ve hareketi sıfırlasınlar."

Kozan'ın söylemini başıyla onadı Kasap. Kozan, birliği uyarmak için barınağa doğru indi. Nöbet yerindeki Murat, Kozan'ın hareketlenmesinden bir şeylerin olduğunu sezmişti. Kozan'a 'ne oluyor' şeklinde el hareketleriyle sorup, durumu iyice anlamak istedi.

"Eşeklerin hareketi var."

Murat, barınak çevresini gözden geçirdi. 'Bu yerde de kaç saat dayanılabilir ki' diye söylendi. Dürbünle tepeleri sıkı biçimde gözetlemeye başladı. Biraz sonra Kasap da yanına gelmişti.

"Mızrak 10 Mızrak tamam" "Mızrak, harekete devam mı ediyoruz tamam."

"Evet harekete devam ediyoruz. Güney sırtların kuzey yamacındaki kayalıklara öncü savunma gönderin; geçişi ondan sonra tamamlayalım tamam."

"Anlaşıldı tamam"

"Bakıyorum; ama, bir yerde göremedim bu eşşekleri."

Kasap, dürbünü alıp karşıdaki Kartal kayalıklarını inceden inceye taradı. Kuşların ve kartalların hareketinden başka bir şey göremedi. Kartallar ikişer üçer havada raks ediyor, süzülüyor, sabahın güneşini alıyor, sonra bir kayanın başına tünüyorlardı. Arada bir keskin sortiler yaparak, güneşi görüp dışarı çıkan solucanların kafasına üşüşüyorlardı. Güneşin rehaveti ile aptal aptal bakınan solucanlar kartallara yem oluyordu ki sortisini tamamlayıp kalkan her kartalın ağzında bir canlı incelik kıvranıyordu. Sortilerden kaçabilen solucanlar; bir gözünü güneşe, bir gözünü de tehdide çevirmiş olanlarıydı. Barınaktakiler, kısa bir sürede hazır hale gelmiş; bekliyorlardı.

"Yoldaşlar, çevrede ciddi bir yoğunluk var. Bizi etkilemesi büyük olasılık. Hiç kimse talimatlar dışında bir harekette bulunmasın. Yerimiz ve konumumuz nedeniyle bu çok daha önemli. Görüntü vermekten kesinlikle kaçınmak zorundayız. Aksi durumda çok zor olabilecek çatışmalara hazırlanmaktan başka şansımız kalmayacak. Bütün ekmeği çantalara dağıtın, tüm önemli evraklar alınsın, ayrıca savunmaya çıkan arkadaşların değerli eşyaları ve belgelerini de alın. Fazlalık olabilecek hiçbir şey kalmasın çantalarda. Onur ve Metin, sizi şu aşağıya götüreceğim. Alt tarafta mevzilenin. Düşman bizi fark edene kadar herhangi bir müdahalede bulunulmayacak. Çatışma başlarsa, talimatlara uymak en temel ilke. Eğer kurtulacaksak, bu koordineli bir çatışma ile olanaklı olabilir ancak. Tüm iç çatışmalarımızı bir yana bırakıp, yoldaşça ve onurluca bir siper dostluğu kurmak zorundayız. Aze yoldaş hamile, biliyorsunuz, onun yanında hareket edecek yoldaşlar onu korumaya özen göstersinler."

"Yoldaş, Murat'ın nöbeti dolmuş değiştireyim mi?"

"Tamam değiştir, O da gelip hazırlansın."

Orhan, silahını koluna dayamış; hala çantasına bir şeyler yerleştirmekle meşguldü. Bir yandan Kozan'ı dinleyerek onaylıyor, diğer yandan, eşya taşıyabileceklere, taşınması zorunlu evrak ve belgeleri dağıtıyordu. Kozan, Onur ile Metin'i barınağın on metre kadar aşağısında, derenin alt girişini tutacakları bir biçimde yerleştirdikten sonra, nöbeti değiştiren Nurten'in yanına gitti. Barınak, Kinzir ormanlarına doğru uzanan vadinin içine akan küçük derelerden birine kurulmuştu. Uzaktan hemen hiç dikkat çekmeyen bir yerdi burası. Görüş mesafesi oldukça dardı. Barınağı, tam tepesine gelmeden fark etmek mümkün değildi. Vadi, birkaç kez helikopterlerle aranmış, hemen barınağın üstünden uçuşlar yapılmış; ama, barınak fark edilememişti. Fakat, asker arazide hareket halindeyken; nereden geleceği belli olmazdı. Kuzey yüksekliklere doğru kar kalınlaşıyordu; ama, vadi tabanında ve barınak çevresinde kar yoktu. Bu nedenle de askerin daha rahat hareket etmesi söz konusuydu.

"Görüntü alabildiniz mi? Sanırsam bunlar Taşkirek tarafına geçecekler. Çemişkezek ya da Aliboğaz tarafından geliyor olabilirler. Eğer şu arkamızdaki Ziyaret tepesinden inmezlerse, bizimle karşılaşmadan geçip giderler."

Kozan'ın sözü henüz bitmemişti ki vadinin derinliklerinden makineli tüfek sesi yayıldı tepelere.

"Yahuu, bunlar yanı başımızda." dedi Kasap.

"Vadinin içinden geliyor ses. Üstelik çatışma durumu galiba, çünkü arada kleş sesi de var."

"Bizim savunma gurubu da birazdan başlar."

"Bari zamanlamayı iyi yapsalar" diye ekledi Kozan.

"Milleti çıkaralım mı arkaya doğru?"

"Yok o iyi olmaz. En ufak bir hareket bizi ele verir. Ve bu kadar güç içinden çıkamayız. Onlar bizi fark edene kadar bekleyelim. Fark ederlerse de olan olur. Çatışıp çıkmaya çalışırız."

Kozan'ı;

"Nereye çıkacağız, o durumda çıkamayız," diye yanıtladı Kasap.

"Doğru, buradan çıkış zor. Deneyeceğiz ya da mevzilerimizi alıp çatışacağız. Ben şu Kartal kayalıklarına karşıdan bir bakayım" diyerek dürbünü alıp ayrıldı Kozan. Kasap gülümseyerek Nurten'e bakındı. Buruk bir sima vardı gülümsemesinde. Nurten'deki direngenlik ona güç veriyordu. Ama, ölümün gelmesinin hiç de iyi bir zamanı değil şimdi. Oysa aşk da kavga da henüz baharındaydı ve planlar bir uzun zamana yayılmıştı. Bu kadını daha çok sevdiğini anladı. Onu kaybetmenin acısı yayıldı bir anda derinliklerine. Henüz onunla bir birlikteliğin sıcaklığına dahi girememişti. Her şey çok erkendi, evet, çok erken. Kendisine bir şeyler söyleyecekmiş gibi bakan Kasap'ın tebessümlerini, sıcak bir gülüşle yanıtladı. Elmacık kemikleri, henüz yeni tavına gelmiş Zankirek elmaları gibi, renk cümbüşüne büründü. Gözlerinde anlam ve amaç gezintileri yarışırken, sevda diyecek zaman öylesine ince çizgilerle örülüydü ki aşkı yaşayacak zaman dahi yoktu. Daha bir yıl önce yitirdiği Hemo'sunu anımsadı. Ona göre dövüşmek gerekir diye geçirdi içinden. Kendisini duygu anaforundan çekip çıkardı.

"Kozan yoldaş doğru söylüyor, bizi burada göremeyebilirler. Görürlerse de bizi gördüklerine pişman etmeye çalışırız."

'Pişman etme' koşulunun oldukça zor olduğunu hepsi de biliyordu. Ama en kötü durumda, işi kurtaracak tek gücün umut ve dirayet; en iyi durumda işi mahvedecek olanın karamsarlık ve korkaklık olduğunu çok iyi biliyorlardı.

"Kartal kayalığına da çıkmışlar, herhalde arkadaki Taşkirek'ten oraya geldiler. Ben aşağı tarafa, derenin ağzına, iki kişiyi yerleştirdim. Gerekenleri izah ettim. Oldukça dikkatli olmak gerekiyor."

Kasap söylenenleri sessizce onayladı. Birinci derecede yönlendirme yetkisi Kasap'taydı. Kozan'ın tecrübe ve deneyimlerine dayanarak, Onun verdiği kararlara itiraz etmiyordu Kasap. Kartal kayalığını terk eden kara, gri, boz kartalların tümü; semayı doldurmuş, vadinin derinliğinden kopan silah gümbürtüleriyle birlikte, Segedik'in üzerinden geçip gitmişlerdi.

"Şu bizim savunmanın durumu nedir, bilemiyoruz. Bir türlü de göremedim, oysa buradan görünmesi gerekiyordu."

Kozan, dürbünü alıp savunmacıların bulunduğu yamacı iyice taradı. Tüm çabalara rağmen herhangi bir hareketlilik göremedi.

"Asker tam onların karşısına geliyor. Onlar nefes bile almıyordur şimdi."

Nurten, konuşmasını ani bir hareketle hızlandırdı.

"Yoldaş, yukarı derenin ağzından biri geliyor. Bizim savunmacılardan Sırmasaçlı galiba."

Kozan'ın ve Kasap'ın başları oraya döndü hemen.

"Ne Sırmasaçlı'sı, düşman bu."

Kozan sözünü tamamlamadan barınağa doğru fırladı.

"Muro silahını kap, şu taşa fırla. Yukarından, derenin içinden, düşman geliyor. İyice yanaştırmadan sakın ateş etme."

Murat ani bir sıçrayışla, barınağın hemen üstündeki şelalenin taşlarına mevzilendi. Parmaklarıyla omuz rütbelerini göstererek, gelenin düşman olduğunu onayladı.

"Herkes mevzi alıp çöksün, çıkan her askerin kafasını uçurun; ben, Onur ile Deniz'in yanına gidiyorum. Oral, sen şu yakayı tut; Temel, sen benimle gel; siz diğerleri, şu barınağın yan zulasına geçin."

Biraz sonra Kozan da Onur ile Metin'in yanındaydı. Emniyetler açılmış, tepelerden çıkacak asker kafaları bekleniyordu. Bu yerleşme faslı bir iki saniyede olup bitmişti. İlk ateşin Murat'tan geleceği varsayılarak bütün kulaklar oraya kilitlenmişti. Bütün kalp atışlarına susturucu takılmış, kopacak büyük hengamenin suskunluğuna yatmıştı herkes. Havada dal kıpırtısı dahi yoktu; ama, korkunç fırtınalar gelip üzerlerinden geçecek, onlar da birer fırtına kuşu misali fırtınanın ağırlığına karşı tutunacak, sonra da yorulacak, fırtınanın akışına sortiler yapacak, birkaçı belki hiçbir daha görünmeyecek, birkaçı yeniden çıkıp başka bir esintinin karşısında kanat açıp ayak direyecekti. Munzur, oraya akıtıyordu adeta bütün

rüzgarını. Kıyamet nereden gelir belli olmazdı bu gibi durumlarda. Herkesin kendine dair bir düş dünyası vardı ve böylesi anlarda, ne olacak sorusu zamana bırakılır, her şey kendinden gelişirdi. Kartal kayalığı, çatışmanın tadına seyir gönderen Ziyaret tepesini yuhalayarak, küçük güçlerden yana tavır almış; böbürlenerek bakan koca Ziyarete, senin ahın mazlum kanındandır; karnın bu yüzden şiş, başın bu yüzden kar, ayakların bu yüzden çırılçıplak; kamburun yıkılsın senin, diye haykırmıştı.

Kasap ile Nurten, nöbet yerinin kamuflesi için konulan birkaç küçük çalı parçasının arkasına yatmışlardı. İlk birkaç dakikada beklenen patlamalar bir türlü duyulmuyordu. Beş dakika geçmişti ki hiçbir ses duyulmadı. On dakika böylece parmaklar tetikte, gözler kıpırdayacak herhangi bir hareket beklerken geçti. Onur, eliyle aşağıdaki ana dereyi işaret etti. Kozan yerinden doğrulup kayaların arasından bakındı. Vadinin Segedik çıkışına doğru bir asker sürüsü gidiyordu. Çok uzun ve kalabalıktı, vadiyi dolduran askeri hareket. Az önce üzerlerine doğru gelen askerlerin, savunma gücü olduğu ihtimali artık kesinleşmişti. Yukarı dereden gelen askerler, barınağa yirmi metre kala dereden ayrılıp güneydeki kayalıklara doğru hareket etmişti. Bu durum ve hareketin sıfırlanmış olması, bir karşılaşmayı ve çatışmanın çıkmasını son anda engellemişti. Savunma güçlerinin görevi, asker barınağa yöneldiği durumda müdahale etmekti; ama, bu kez, asker kendilerini geçip, barınağa yirmi metre kadar ölümcül bir sınıra varmış olması yanında, ateş gelmemişti. Ateşin edilmemesi, kimi tesadüflerin iyi gitmesiyle sonuç olarak olumlu olmuştu. Fakat, bu durum, bilinçli bir tercih durumu değil, tamamen tesadüfi olmuştu. Bu tavır, savunma açısından sonradan başlarını ağrıtacak; edilgin, hatta tavırsız bir durum olarak görülecek, çokça eleştirilecekti.

Askerin geçiş istikametinde, barınak geride kalmıştı. Segedik düzlükleri; haki renkli, tam teçhizatlı, topallayan, kokan, terlemiş sırtları ağrıyan askerlerle dolup taşmıştı. Kartal kayalıkları vadinin çok uzun bir bölümünü kontrol ediyordu. Barınağın yanından geçen askerler de, güney sırtları takiben ilerliyorlardı.

Peyik karakolunda bekleyen araçlar, büyük gürültülerle Segedik'e doğru hareketleniyordu. Deli Memo, ağzında saydığı yetmiş bin çeşit küfrü dışarıya bırakıp içeriye girdi. Kapıyı sıkıca arkadan kapattı. Yatakların üst üste dizili olduğu uzunca sedirin önüne koştu. Solumaları burun deliklerine

sığmıyordu. Tükmüklerini küfürlerinden, küfürlerini solumalarından önce savuruyordu. Pencereden dışarısını seyreden karısına ilişti gözleri.

"Bak ere bak da, o diğer bacağını da onlar kırsın. O topal bacağını sikeyim senin. Gel abu yatağı aç bana ere. Beni de götürürlerse seni kim sikecek ere. Zımel Xıştık'e mi güveniyorsun; O, karısından kaçıyor. Aha diye geldiler. Ona jop sokarlar, onda artık iş mi kalır. Gel bu yatağı ser yere."

"Deli deli sen ölmedin ki biz kurtulalım. Senin götüne soksunlar ki sen belanı bulasın, biz de kurtulalım deli."

"Gel abu yatağı ser, cibletini siktiğim. Gel Osmanın kızı gel."

Kadın söylene söylene odadan çıktı. Memo yere bir döşek attı. Bir tane de yorgan çıkarıp serdi üstüne. Hemen şalvarını çıkarıp yatağa girdi. Yatağın içinde yeleğini ve kazağını da sıyırıp kenara fırlattı.

"Ere de ki ölüyor, ere de ki hastadır, de ki elli tane hastalığı var. Her yeri ağrıyor de. Ben onların cinsini cibletini sikeyim, Ömer oğlu Ömer'in çocukları. Eree de ki ölüyor ölüyor, ere o benim raporlarımı getirin yanıma, bana el uzatırlarsa, onları gözüne sokayım mervanın çocuklarının, oof, ooff, offf. Raporlarımı getirin eree"

"Akşama kadar bizimle uğraşıyorsun. Erkeksen kalk onlara bir şey söyle. Korkudan altına sıçacaksın."

Topal kadın ara sofada, Memo içeride söylenip duruyorlardı. Memo'nun imdadına, köyün en genç dul kadını Meral yetişti.

"Ne oldu baba, ne oldu, ne söylenip duruyorsun."

"Ne olacak hastadır de. Şimdi beni alıp götürürler yine. Hastadır de. Cibleti pezevenktir onların. Onlar benimle uğraşırlar. Aha orda, Zımel Xıştık'e bir şey demezler. Şimdi yine koşar, kancık gibi, 'kumandan buyur, buyur çay iç' deyip işini yapar O kavat. Adam ajan, ajan değil ajanoğlu ajan."

Deli Memo, Zımel Xıştık'ın taklidini yapınca, ağzına acayip eğrilikler veriyor, ilginç sesler çıkarıyordu. Bu sesleri duyanların gülmemesi için elli yıl Memo'nun zulmünü yaşamış olması lazımdı. Bu söylemlere bir tek Topal kadın gülemiyordu. Meral, babasının söylediklerine gülerek cevap verdi.

"Tamam tamam sen yat, hastadır deriz."

"Nere kızım o topala bakma sen, Onun cibleti piçtir. Beni götürürlerse siz ne yaparsınız. O raporlarımı getir başımın yanına koy, gözleri kör değil ya görecekler."

Yorganı kafasına çeken Memo inlemeye başladı. Öylesine garip inlemelerdi ki bunlar, Hozat'taki bölük komutanı duysun da, 'O adama karışmayın' desin diyeydi adeta. Askerler kapı önüne gelir gelmez, 'içerideki hasta kim' demeliydiler. Mutlaka hasta olduğunu duyurmalıydı herkese.

"Deli raporu var de. Kafası bozulursa ananızın torbasını diker, de."

Yorganın altından boğulacakmış gibi bağırıyor, arada bir, inlemelerinden kalan soluk aralarında, talimatlar yağdırıyordu. Köpeklerin havlamaları yoğunlaştıkça, Memo'un inlemesi artıyor, sesini giderek yükseltiyordu. Bu, askerlerin yaklaştığı anlamına geliyordu. Köpeğin can telaşesiyle balkondan kaçması, askerlerin eve yetiştiği haberini vermişti. Meral, sakin bir havayla kapıya geldi. İçini korku, ürperti, merak ve gizem doldurmuştu. Dolgun suratına yayılan allıklar, süslenmiş de düğüne gider gibi havalar vermişti kendisine. Kendini mi savunsun, babasının derdine mi yansın, barınaktakilerin ne olduğuna mı ölsün. O da anlam veremiyordu bu karmaşaya. Karışık bin türlü sorunu aralamaya çalıştı, üstüne çeki düzen verdi, kırmızı kazağını, kalçalarını iyice irileştiren yeşil çiçekli kırmızı basma şalvarının üzerine doğru sıkıca çekti. Başını eğip aşağıdan yukarıya doğru kendisine şöyle bir bakındı. Tüm gücünü Ali'nin aşkı için son kez bir araya topladı ve yürüdü. Askerler kapıdaydı. Kapıyı açar açmaz alnına iki namlu uzandı. Soğuk, korku, ter, ölüm ve barut kokuyordu gelenler.

"Ne oldu kardeşim? Ne diye kafamıza dayadınız silahı? Korkmayın içeride bir şey yok."

Askerler içeriden gelen garip seslere kulak kesildi. Birbirine bakındılar.

"Önden yürü, içeri girip arama yapacağız."

"İçeriden gelen sesler nedir?" diye sordu bir diğeri.

"İnek var galiba içeride" dedi ilk konuşan.

Meralin korkusu, içten gelen bir gülmeye bırakmıştı yerini. Yüzünün derisini katılaştıran duygu yoğunluğunun gevşediğini anladı. Askerlere hissettirmemeye çalışarak cevapladı.

"İnek falan yok içerde. Babam hasta inliyor, çok hasta, biz de yarın onu hastaneye götüreceğiz."

"Gir içeri" diye ikaz etti askerin biri. Meral önde, askerler arkada içeri doluştular. Odayı, damı, mutfağı aradılar. Memo inliyor, inlerken küfür ediyor, küfürlerini kendi Kürtçe'siyle karıştırarak anlaşılmaz hale getiriyordu.

Askerler namlunun ucuyla yorganı kaldırdılar. Memo; gözlerini sıkı sıkıya yummuş, terlemiş, titriyordu. Yuvarlak bedeni ölümcül sıtma nöbetleri yaşıyor gibiydi. Üzerindeki beyaz atleti terden sırılsıklam olmuştu. Babasının bu halini gören Meral, 'babam gerçekten hasta oldu herhalde' diye geçirdi içinden. Askerlerden hiçbiri Memo'nun hastalığına itiraz etmedi. Memo gözlerini hiç açmadı, hiç bakmadı ve inlemelerini hiç kesmedi. İçeri doluşan askerlerin hemen hepsi Meral'i kesiyordu. Kızını koruma güdüleri ile titreyen topal kadın, Meral'in yanından hiç ayrılmadı. Askerler aramayı en ağır tempoyla sürdürdüler. Sıcak çehreli bu kadının kalçalarına bir sefer dokunabilmek için ah edip iç geçirdiler. Birkaçı birbirine göz attı.

"Güneş gibi karı" diye fısıldadı biri diğerine. Gereksiz ne kadar mesele, akla uymayan ne kadar soru vardıysa sordular Meral'e. Biri, "Siz burada tiyatroya gidiyor musunuz?"diye sorunca, diğer askerlerin hepsi güldü.

"Sen dünyaya dört aylıkken mi geldin?" diye alaya aldı bir diğeri. Dışarından ince bir ses;

"Defileye çıkıyor musunuz? diye sor bari" dedi. "Bu dağ başında bu güzel kadının ne işi var," diyerek yanındakine fısıldadı bir diğeri.

"Ne olacak, kurda kuşa, ya da bir teröriste yem olacak," diye ekledi kara sıska biri. İhtiyar kadın, gereksiz sorulardan askerlerin niyetlerinin iyi olmadığını anladı.

"Yok bir şey, her yere baktınız daha ne bekliyorsunuz. Çıkın bizim işimiz var, ekmek pişireceğiz."

"Niye fırından almıyorsunuz?" diye sordu az önceki tiyatro sorusunu soran. Gülüşmeler bu kez yüksek sese dönüştü.

"Oğlum sen kafayı mı yedin? Çatışmaya da girmedin."

"Hadi oğlum, komutan karşıya geçmemizi istiyor. Hadi çabuk, çabuk," diye kapıdan seslendi biri. Askerler; dağıtılmış, çamurlarla çiğnenmiş, öfkeyle yoğrulmuş bir ev bırakıp geride, hızlıca gelen komut doğrultusunda uzaklaştılar oradan. Ev sessizliğe büründüğü halde Memo hala inliyordu. Meral ve annesi vadideki barınaktan haberdar olan iki kişiydi. Annesiyle inekleri otlatırken, kazma ve satır seslerinden barınak çalışmasının farkına varmış, durumu Kozan'a açmışlardı. 'Memo'ya söylemeyin' diye de onlar Kozan'ı tembih etmişlerdi. Kadın kızına, Meral annesine bakıp gözleriyle 'ne oldular' diyerek endişelerini konuşuyorlardı.

"Korkma, şimdiye kadar bir şey olsaydı, çoktan getirip köyün ortasına serer, 'bakın bunlara siz yardım etmişsiniz' diyip hepimizi işkenceden geçirirlerdi."

"Ya o silah sesleri neydi? neredeyse göğü delecekti."

"Ben de korktum ama, onlar olsaydı en azından askerler, 'vurduk, kaçırdık' diyip şişinirlerdi."

Meral serinkanlı bir enginlik kuşanmış, annesinin kaygılarını gidermeye, Onu yatıştırmaya çalışıyordu. Güneş, kızıl Ziyaretin tepe noktasını aşıp Munzur'un Kemaliye boğazına vardığında, köye ölü bir sessizlik hakim olmuştu. Köpekler, araba motorlarının gürültüsüne kusmuşlardı son öfkelerini. Hepsi evlerin zulasına çekilmiş pinekliyorlardı. Köylüler birkaç azar dışında dayak yemeyişlerine seviniyor, bir çatışmanın çıkmayışı onları keyfe getiriyordu. Topal ana ile Meral'in sevinci Ziyaret sırtlarına varıyordu. Bütün askerin, o vadiden çıkıp geldiğine hala inanamıyorlardı. "Bunlar sır mı oldu, ne oldu?" diyerek söyleniyordu kendi kendisine Topal kadın. Güneşin çekilmesinden sonra, kuru, ince ve genç bir ayaz oturmuştu yeryüzüne. Kızıl Ziyaretin kar esintileri, salına salına iniyordu vadiye. Bu türden büyük hengamelerden sonra, kurtların hareketliliği artardı. İnsan leşi, kan izi, yiyecek artığı ararlardı. Kartal kayalıklarını askere bırakan kartallar, tekrar yerlerini alarak, oynaşan sortiler çiziyorlardı. Bu alanın daimi hakimleri onlardı ve şimdiye kadar hiçbir güç, bu saltanatı yıkmaya muktedir olamamıştı .

Tavuk dağından Zankirek ve Taneri sırtlarına kadar tüm kuzey kar altındaydı. Soğuk ve ölüm oturmuştu beyaz kefeniyle. Dağ başları korkunç ve mistik öykülere açmıştı kucağını. Kar ve kan, iki şaşkın çatışkıydı. Renkleri kadar, töreleri de birbirine yabancıydı ve çatışmayan hemen hiçbir özelliği yoktu. Ama bütün bunlara rağmen, onları bir noktada buluşturan ve birleştiren bir gelenek vardı ki adına ateş deniliyordu. Bu buluşmada çoğu kere kan yenik gelir, karın beyazımsı öykünmesini dağıtarak birkaç gün sabırsız bir krallık ilan eder, sonra eriyik akıntılar gibi kaybolup giderdi. Ama kaybolan her kan pıhtısı, aç kartallara birer solucan olup geri döner, onu yiyen her kartal, döl yatağı kabarmış bir anaç kadınla çiftleşir, ortalığı yemiş yüklü filintalar doldururdu. Kartallar ve kara tavuklar, o gün asker kumanyalarından kalan artıklar üzerinde bayram eylediler.

Asker çekildikten sonra barınak, fokur fokur sohbet kaynıyordu. En ince badirelerden biri atlatılmış, gözlerine sevinç yayılmıştı herkesin.

"Yahu, sen arazi uzmanısın gerçekten."

Dinleyenleri de süzerek ince kara gözleriyle, heyecanlı ve sevinçli bir edayla devam etti Metin.

"Bu barınak yerini tespit ettiğimizde, Kozan dedi ki 'bak asker gelse şuradan gelir. Ama biz görüntü vermezsek, bizi görmeden şu yanlardan geçip gider' yawu Allahıma tam da öyle oldu. Yaw sen pir misin nesin?"

Metin'in heyecan dolu anlatımları, onun yüz çehresini harekete kesiyor, bu durum herkesi güldürüyor, sevecen ve içten bir doğallık şeklinde barınağı dolduruyordu. Gülüşmelere diğerleri de katıldı.

"Biraz da rastlantı oldu; ama, bu kadarını ben de tahmin edemezdim. Fakat, çok ciddi bir durumdu."

Barınağın hemen önündeki zulada çay için ateş yakılmış, herkes etrafına toplanmıştı. Savunmacıların tavrı yoğun eleştiri alıyor, savunmacıların işi şansa bırakması doğru görülmüyordu. Askerin barınaktakileri fark etmesi durumunda, savunmanın yapacağı bir şeyin kalmadığı üzerinde hemfikir olunuyordu. Savunmacı olup tepki ve eleştirilere maruz kalan Genco, sırtüstü yatmış, yakında kendisine bir çocuk verecek olan Aze'nin tesellilerini dinliyordu. Barınağın önündeki konuşma ve gülüşmelerin her birinin kendisiyle ilgili olduğunu düşünüyor, suratı asılıyordu. Onların dışında herkes dışarıdaydı.

Aze, oturduğu yerden doğruldu. Göbeği belirginleşmiş, artık palaska tutmaz olmuştu. Çantasından çıkardığı iki patatesi tencerenin içine koydu. Genco, birkaç gün önce, Pertek köylerinden bir evde otururken, kimseye çaktırmadan aşırmıştı patatesleri. Bu durum sonradan barınağa gelince açığa çıkmış, çeşitli yorumlara muhatap olmuş, eleştirilmişti. 'Bir parti üyesi eşi için patates çalıyor.' 'İstense esirgemeden verirlerdi.' 'Bu yapılan ayıptır.' 'Aşk ferman ve kural tanımıyor.' 'Bu bir zaaftır.' türünden söylemler alıp başını gitmişti. İlişkiler bozuldukça, birbirine karşı açık davranmaları da zorlaşıyordu insanların. Tüm olumsuzluklar, birbirine karşı kullanılma riski içinde, aç kurtlar gibi kenarda bekletiliyordu. Bu konuya ilişkin de açık bir tartışma ve yanlış olanı kavrama olanağı bulunamamıştı. Aze, kabaran gövdesine, dolgun yüzüne, evhamlı ağrılar oturtmuş, Genco'nun üzüntüsüne kendi sorunlarını katıp yükünü daha da ağırlaştırmıştı.

Genco'daki sıcak çocuk sevecenliği, onun karnını şişirmeye yetmişti; ama, koşullar onları ağır beklentilerin altında bunaltmaya yetiyorken, bir de iç huzursuzluklar iyice sınırları daraltmıştı. Ne olacak, nasıl olacak sorularına onlar da yanıt olamıyor, bu durum onlardan daha çok onların sorumluluklarını taşıyanları zora sokuyordu. Son ayrılıkla birlikte güçlerin iyice küçülmesi yetmemiş, küçülen güçler içinde sorunlar da boyutlanmıştı. Sorunlar, politik farklılıklardan kaynaklı olmaktan ziyade, kişisel sürtüşmelerden, yöneten yönetilen ilişkilerinden, basit guruplaşmalardan kaynaklıydı.

Akşam yemeği, sohbetler, gülüşmeler, yorumlar arasında ısıtıldı. Yemekler bir önceki gece, yakılan sobanın üzerinde yapılıyor, gündüz olanak olursa ısıtılıyor ya da soğuk yeniliyordu. Gündüz soba yakılamıyor, ancak dışarıda açık, dumansız ateş yakılabiliyordu. Bu konuda riskleri azaltmak için oldukça dikkatli davranılıyordu.

Kozan, yine her zaman ki gibi ekmek dilimlerini özenerek kesti. Bir milim dahi fazla kesmiyordu. Kozan'ın olmadığı bir ana denk gelen her nöbetçi, mutlaka Kozan'ın koyduğu ölçüyü aşıyordu. Bu nedenle sık sık tartışma yaşanıyordu. Hemen herkes, Kozan'ın ambargosunun haklılığını anlıyordu; ama, yine de herkes Kozan'ın cimriliğini zorlayarak, birazcık fazla koparmaya çalışıyordu. 'İaşe işini sen al, ya da biz bu erzakla yaza çıkamayız' diyen Kasap ile Orhan bile, Kozan'ın bu katılığıyla çatışıyorlardı.

"Bugün bir sürü tehlike atlattık, hiç değilse bugün biraz fazla ver."

Vural'ın konuşmasını duymamış gibi devam etti Kozan.

"Bak vurulsaydık, un da, ekmek de düşmana kalacaktı," diye ekledi Murat. Sonra gülümseyerek Vural'a baktı. 'Bunda insaf yok' dercesine kaşlarını yukarı kaldırıp 'yok' dedi.

"Yahu sen bizi hasta edeceksin Kozan. Bu kadar ekmek veriyorsun, düşman gelince de yoldaşlar çatışacağız diyorsun. Düşmanı beklerken bile aklım hep bu ekmekte kaldı, öleceğiz, hiç değilse karnımız tok olsun. Aklım ekmekteyken ben nasıl düşmanla çatışayım. Dedim 'acaba çantama ekmek koydular mı.' Hiç değilse öbür tarafa gidersem yanımda biraz ekmek olsun."

Gülüşmeler barınağa yayıldı. Kozan gülmemek için kendisini zor zaptediyordu; ama, bu söylemlerin kendisinin ciddiyetini yumuşatmak için olduğunu bildiğinden susuyordu. Önce Kozan'ı yumuşatacaklar; sonra, biraz fazla vermeye razı edeceklerdi. Bu konuda önceden planlanmamış tam bir eylem birliği var gibiydi.

"Komiserim sen ne diyorsun? Öyle değil mi, baksana kemiklerimiz çıktı." Metin fazla ekmek onayını, siyasi sorumluya da onaylatma amacıyla soruyu Orhan'a yöneltmişti. Orhan, gülmekle yetindi.

"Ölmenden iyidir." diyerek kestirip attı Kozan. Komiser, alnının üzerine doğru uzanan bir zülüf saçı sağ elinin işaret parmağına dolayıp duruyordu. Dolama işine ara verip Metin'e doğru kaldırdı başını.

"Devletin ambargosu, silahı bize kar etmedi; Kozan'ın ambargosu canımıza okuyacak. Bildirilerin sonuna, 'yoldaşlar düşmanın mermilerine karşı yiğitçe savaştılar ama karınları açtı' diye ekleyeceğim."

Yeni bir kahkaha daha koptu.

"Valla bu günlerde osuramıyorum, siz de şahitsiniz." diye ekledi Ekber.

"Daha iyi ya, insanlar zehirlenmekten kurtuluyor."

Gülüşmelerle birlikte ilk posta sofraya oturdu. Alt ranzanın biraz içinde oturan Aze, patateslerini yemiş, yemeğini almış kaşıklıyordu. Hamile olduğu için Ona mutfak serbestliği tanınmıştı. Kendisi için aldığı yiyeceklerden, bazen Genco'ya veriyordu. Bu durumu gören üst ranza sakinleri, durumu Kozan'a iletmişlerdi. Kozan, 'önemli değil, bir iki durumdan bir şey çıkmaz. Şimdi onu da dile getirirsek, iyi olmayan ilişkiler daha kötü olacak. Devam edeceğini sanmıyorum' diyerek işi geçiştirmişti.

Karanlık, Munzur'un doğu yakasında vadilere doluşmaya başlamıştı. Hafif bir esinti, meşe dallarının uçlarında oynaşıyordu. Gecede kar soğukları çetindi. Yürüyenler açısından değil de duraksamalarda keskin bıçaklar gibi inerdi sırtlara. Üç kişi, yan dereden hızlıca indi vadinin büyük deresine. Askerin köyden ayrılışını takip etmişlerdi; ama, yine de her zamankinden daha dikkatliydiler. Murat önde bir panter atikliğindeydi. Meral'e sevdalanalı beri, bu köye yönünü döndüğünde uçuyordu. Evden ayrılıp eve yönünü dönen atlar gibi huysuzlaşıyordu. Meral'e sevdalı olduğunu, hemen arkasından gelen Metin ve Temel de biliyordu. Son ayrışımda, Sırmasaçlı da dahil, Geçici Örgütleme Komitesi diye çıkan guruptan yana tavır takınmışlardı. Bu tavır, dördünün daha yakınlaşmasını doğurmuş, kimi özel sorunlarını da birbiriyle paylaşır olmuşlardı. Kısa bir süre önce durumu Kozan'a da açmış, görüşlerini sormuştu. Meral'in, 'mücadeleyi bırak gel, seninle evlenelim' dediğini anlatmış; Kozan, bu durum karşısında uyanık olmasını, onun Meral'i etkileyerek mücadeleye kazanması gerektiğini söylemişti.

Köye yaklaştıklarında Memo'nun anlaşılmaz bağırtılarına kulak kesildiler. Metin ile Temel; Memo'nun Kürtçe'sini anlamıyorlardı. Memo kapıya çıkmış, koyu bir sis tabakası gibi yerküreyi kaplamış karanlığa doğru haykırıyordu. 'Ero gelin gelin, kimse yok; zeğerler(*) gitti, gelin' diye bağırıyordu. Bu parola, geceyi yarıp evlere yaklaşan gençlere yönelikti. 'Bir şey yok' diyen Murat'ı takip edip eve vardıklarında, büyük bir sevinçle Meral karşıladı kapıda gelenleri. Gözleri buram buram yeşil, eflatun ve bahar kokularıyla parıldıyordu. İçinin kıpırtıları, henüz aygırını kokusuna salamamış tayın çeşnisini almış, derinliği umut dolmuştu. Peryanşan sürmeleri çekmiş, adeta özel bir gün gibi süslenmiş, diklenen göğüsleri yatağına sığmaz olmuştu. Kenger suyuyla yıkadığı ve mor koyun sütüyle avuttuğu dudaklarında ilk yaz gülücükleri geziniyordu. Dostluk ve merhamet sıcaklığı yayıldı Meral'in açtığı kapıdan dışarıya. Dışarıda sükunet ve duru bir gece vardı. Gelenlerin yüzlerinde cesaret ve büyüklük kompleksi, gecelerin gücü olmanın doğurduğu gizem yüklü acelecilikler vardı.

"Ben dedim sana 'gelirler' diye topal. Deminden beri kapıda çağırıyorum inek olu inekleri."

"Sus sus, bari onlara küfür etme Allah'ın belası."

"Senin cibletini sikerim topal olu topal, ben onlara da onların anasına da küfür ederim ha."

Meral onlara daha yeni sarılıp içten sevilerle karşılamıştı ki Memo, oturduğu iskemlenin üzerinden söylenmeye başlamıştı bile. Kapıda sorma faslı uzadıkça, Memo'nun daha fazla küfredip bağıracağını herkes çok iyi bildiğinden; Memo'nun sesini duyduklarında, gülümseyerek aceleyle içeri girdiler.

Murat'ın kapıda görünmesiyle, sesini düşürdü Deli Memo. Topal kadın, 'de hadi etsene' dercesine kötü kötü bakındı Memo'ya. Yerinden kalkmaya çalıştıysa da beceremeden, Murat müdahale etti.

"Sen otur ana, sen rahatsız olma."

"Gel otur Murat beg. Bugün hangi delikteydiniz. Orospuları gördünüz mü? Bir köpek sürüsüydü cibletini siktiklerim."

"Gördük amca, biz de onları seyrediyorduk."

Metin ve Temel de selam verip gösterilen iskemlelere oturdular. Meral kiraz tadında gülümsemeler yayıyor, Murat'la göz göze gelmenin fırsatlarını kolluyordu. Sevgi ve sevinçler, sıcak buğulu odanın havasında

raks ediyordu. Kepir yaylasının papatyası, salınan sihirli endamıyla durmuştu geceye. Otuzuna girmeden dul kalan kadının gönlünde, yar eli tutmamış körpe gençler mekan kurardı. Kadına ve aşka muhtaç şu gece şahinleri kadar, kadına kıymet veren kaç insan vardı ki şu yeryüzünde. Karanlığın serinliğini öpen erkeğin, döl veren dirgeni pek olurmuş. Sakalları henüz sertleşmemişti Murat'ın. En son elini tuttuğunda nasıl ateşlendiğini fark etmişti. Çevresindeki eskimiş şu insan kalıpları olmasa, bir gece giriverirdi ateşi kudurgan bu delikanlının koynuna. Ayları bulan hasretini, içirirdi bir umarsız akşama.

Murat tüm sualleri yarı istekli cevaplıyor, her fırsatta Meral'e yöneltiyordu bakışlarını. Ateşi harlayıp çaydanlığı üzerine koydu. Yürüyüşünde, dişiliğinin tüm çekiciliğini sergileyen turuncu koşumlar vardı. Yanaklarının allanmış rengine bahar öpücükleri konmuş gibiydi. Murat, sırtını yasladığı direğe biraz daha sıkıca yaslandı. Yaşamın burasına kahredilirdi elbet. Kadının güzelliği ile yüreğinin çarpıntılarını bir arada tutmak zordu ve bunun için özel gayretler gerekiyordu. Hiç el değmemiş, diyalektiğin aşk bohçası gibi hakikatti bu kadın. Bir gecelik kavgayı tatil etmekten ne çıkardı. 'Sadece bir geceliğine kucaklayabilsem şu diyalektik denen illeti' diye söylendi içinden. Temel hince gülmeleriyle Murat' ı takip ederken, Meral'in dudak hareketlerinden ayıramıyordu bakışlarını. 'Beceriksiz, işini bilmiyor' diye ahlandı. Bu kadın kendisine sevdalansa, ne etse eder, onu bulur, ona sahip olurdu. Eskimiş bir bohça rengi gibi yayvanlaşan yüz hatları, sırıtan, yılışan simaların etkisindeydi. Meral'in yuvarlak kalçalarına, seri hareketlerine gidip gelen bakışlarını saklamaya çalışıyordu. Temel'in bu bakışları ve bu bakışlara içirdiği yılışık hava, neredeyse tüm arkadaşlarının dikkatini çekmiş, hatta sert bir eleştiriye konu edilmişti.

"Ah ah, bugün yüreğimiz koptu. O kadar sürünün içinden nasıl sağ kurtuldunuz? Neredeydiniz? Nereye girdiniz ? Biz burada yüz kere, bin kere öldük ."

Meral, konuşmasını hiç kesmeyen babasının anlayamayacağı şekilde, 'asker gelirken barınakta mıydınız' demek istedi. Topal kadın, Meral'in konuşmalarını takip ediyor, Memo'nun anlattıklarına oralı olmuyordu. Memo kah Metin'i, kah Temel'i karşısına alıyor, Arada bir 'Murat beg' diyerek alaycı bir edayla, Murat'a yöneliyordu.

"Biz uygun bir mevkiden seyrediyorduk" diye yanıtladı Murat. 'Hiçbir yere gitmedik, barınaktaydık ve zor atlattık' diyemedi. Böyle demesi gurubun pasif olduğu, tehlikeyi önceden fark edemediği, yeteri kadar kendini savunamadığı kanısı uyandırabilirdi. Özellikle de Meral'in karşısında zayıf görünmek istemiyordu. Meral, hayretler içinde kaşlarını bir kılıç adabıyla kaldırıp indirdi. Dünyanın gölgelediği ayın hilal görünümü oluyordu kaşları yukarıya kalktığında. Uçlarını inceltmiş, her iki kaşının arasını, yanağının allandırılmış renklerine benzetmişti. Kulaklarından ince su şelalesi gibi akan küpeleri, gümüşün yakışırlığını sergilercesine apaçıktı. Saçlarını ensesinde toplamış, boynunun sıcak zarafetini anlaşılır kılmıştı.

"Vallahi bravo size. O ne kadar askerdi öyle, her taraf tıklım tıklım doluydu. Belki yüz araç geldi almaya. Biz dedik tamam, artık bu kıyametten kimse sağ çıkmaz."

"Kızıl Ziyaret güçsüzlerin dostudur. Şu zavallılara zeval edecek kıyameti esirgeyecek gücü vardır herhalde."

Topal kadının ağzının açılmasını bekliyordu sanki Memo. Kim konuşursa konuşsun Onun konuşmasına dayanamıyordu. Her durumda Onunla hesaplaşmayı boyun borcu bilirdi adeta. Kadın daha "He he Ziyaret seni de korudu. Bacağını gö... soktu."

Memo, küfürlerini ağzında geveleyerek anlaşılmaz biçime sokmaya çalıştıysa da, herkes ne demek istediğini anlamıştı.

"Ziyaret seni yuvarlasın. Ziyaret, senle Zımel Xıştık'ı alt üst etsin. O öyle keramet yumurtluyorsa, niye seni benden kurtaramıyor."

"Sus sus, bu Allah'ın belası yine konuştu."

Topal kadın, düğümlenen boğazından zoraki yutkundu tükürüğünü. Kafasını eğerek, ne yapalım bu delinin elinden, dercesine yanını biraz daha döndü Memo'ya. Her durumda kendisine küfür etmesine katlanmıştı da şu gençlerin yanında aşağılanması, paslı bir hançerin döşünden ciğerlerine uzanması gibi gelirdi ona. Zaman zaman onu gençlere şikayet etmiş, ağır zılgıtların hücumuna uğratmıştı; ama, gençler gittikten sonra, tüm acılarını yine kadından çıkarmıştı Memo. Oturduğu iskemleden öne doğru uzattığı topal, katlanmaz ayağını eliyle iterek sobaya yaklaştırdı. Zemheri ayazları doluşmuş, yüreğinin içinde cirit oynuyorlardı. Kaç tarih öncesi geceden, kaç bilinmez şafak vaktinden kalan ağıtlar saklıydı dilinde; kimseciklere demeden, onlarla yaşayıp gidiyordu. Konuşmalar ve gülüşmeler,

ateşli köpek sesleriyle bölündü. Murat, silahını kaptığı gibi dışarı fırladı. Dış kapıyı açar açmaz karşısında Kozan'ı gördü. Gelenin Kozan olduğunu görünce oldukça sevindi. Başka guruplar tarafından evin içinde yakalanmış olmak, kötü puan almak olacaktı. Tepeden tırnağa silaha kuşanmış şahanların, karanlıktaki her hareketi, kapıya dayanmadan kavramaları gerekiyordu. Evde basılmak kadar, ölümcül başka bir kuşatma yoktu. Ovacık'a pusu kurulsa, Hozat'ta yürek alarmda olmalıydı. Birde, 94 Nisan ayrılığında ayrıştıkları kesimin, 'gördüğümüz yerde silahlarına el koyacağız' şeklindeki söylemleri, hala ortalıkta serseri mayın gibi dolaşıyordu. Durum birçok yönüyle vahimdi. Dışarıda hızını gittikçe arttıran, geceye egemen serin bir rüzgar vardı. Efsunlu koyu karanlıklar oturmuştu vadilere. Pofurdayan gece, önceki günden kalan osuruk soluğu gibi tütüyordu.

"Ne oldu, bir şey mi var?"

"Yok bizim de barınakta canımız sıkıldı, Sırmasaçlı'yla çıkıp geldik."

Koyu karanlığı geride bırakıp içeri girdiler hemen. Murat, barınakta sıkıcı bir tartışmanın olduğunu düşündü. Kafasını salladı, boynunu kaşıdı, dudaklarını eğdi, Sırmasaçlı'yla bakıştı ve sustu. Son gelenlerle de uzunca bir hal hatır faslı icra edildikten sonra, yer masasına sıcak bir sofra kuruldu. Akşam sobasının narında fokurdayan çay, taze tulum peyniri, ipeksi ellerin hünerleriyle iştah kabartan sac ekmeği, yoğurt, turşu ve biraz kavurma vardı sofrada. Sofraya tepeden bakan Sırmasaçlı'nın iştahı ayaktaydı. Metin sakin ve olgun bir eda kuşanmış, Temel gülüşlerini yüzünde sabitleştirmişti. Metin sık sık Temel'in bu yayvan, yılışık simasına bakıyor, utanılacak bir şeylerden kaçar gibi hemen gözlerini ondan kaçırıyordu. Memo'nun anlatımlarına en büyük kahkahaları Metin atıyor, bu yüzden de Memo onu özel bir ilgiyle takip ediyordu.

"Kaynananız da seviyormuş, Kirve Kozan. Çaya yetiştiniz."

"Öyledir Meral yoldaş. Olmayan kaynanaların sevmesi pek hoş oluyor."

"Nee Kozan senin de mi kaynanan yok."

Memo damdan düşer gibi girmişti lafa.

"Onun eşi vuruldu ya."

Topal kadın herkesten önce cevapladı Memo'yu. Lafı uzatıp milletin canını sıkmasın diye yapmıştı bunu.

"Ne ma bir tane daha bulsun."

Memo'nun bu sözüne hemen herkes güldü.

"Ee öyle kolay mı Memed amca, çarşıdan şeker almıyorsun."

"Valla şimdi çarşıdan şeker almak daha zor, karı bulmak daha kolay, her yer karı dolu. Ahan şimdi bana müsaade verin, buradaki bütün dul karıları bir seferde alayım. Çarşıda bir kilo şeker veriyorlar, Peyik karakoluna geliyoruz; 'ne kadar nüfusun var' diyor, diyorum 'beş tane' Açıyor defteri bakıyor, 'niye bizi kandırıyorsun, sizin üç nüfusunuz varmış' diyor. Ben de ona; 'vallaa sizi ne diye kandırayım; üç biz, bir köpek, bir de Nuro'nun kancığı etti beş."

Haz kamçılayan gülüşlerle sağında solunda gülen dinleyicilerine baktı Memo. Dinleyicilerin sadakatini gördükçe keyiflendi. Herkesin güldüğünü görünce ince ince güldü o da. Yüzündeki ince kılcal damarlar biraz daha kızardı ve belirginleşti. Etli suratına tatlı bir palavra ruhu geldi oturdu. Dizlerini sağa sola açtı kapattı, yutkundu, devam etti.

"Adam yine de şekerin yarısını aldı. Diğer yarısını da, 'beş gün sonra gel al' dedi."

"Niye adam nüfusun beş olduğuna inanmadı mı?"

"Valla Kozan, adam inandı inanmasına da; 'sizin köpekle, Nuro'nun kancığını şekerden kes' dedi bana."

Gülerek bakan yüzlerden, kahkahalar koptu. Memo, misafirlerini güldürdükçe mutlu oluyor, hangi hikayeyi anlatmamıştım diye düşünüyor, eğer hikayelerini hatırlamazsa yeni bir tane uydurmaya çalışıyor, becerememeyip yarıda kesiyordu. O akşam geç saatlere kadar, Memo dinlendi sabır ve ısrar yüklü gülüşmelerle. Memo, gelmiş geçmiş onlarca macerasını peş peşe devşiriyordu. Anlatımlarında yetmiş bin kişiye küfretti, birçok kişinin taklidini yaptı. En son birkaç ay önceki gözaltı faslına gelmişti ki herkes burayı pür dikkat dinliyordu. Memo deli olduğu kadar da kıvrak ve akılcı bir zekaya sahipti. Nerde hangi tavrı takınacağı yeterince belli olmazdı; ama, sorgucular karşısındaki tavrı sade ve kesindi. Ona göre düşmana yakalanmak aptallık, düşmanın karşısında onun oyunlarını bozamamak piç olmak anlamına geliyordu. Ehlibeyt ve evliyaların deli sülalesinden olanlar, her engele bir fitne bulur, her silaha bir kılıf uydurur, her muharebeye göre bir eşek icat edebilir güçteydiler. Bunu yapamayanlar; suyu ayrı giden, sürgün dönemlerinde Türklerden döllenmiş anadan doğanlardı. Ellerini göbeğinin üzerinde kenetledi, gözlerini kapı üzerindeki pervaza yasladı, dudaklarını yaladı, ağzını bir iki şapırdattı, devam etti.

"O gece, nereden çıktı bilmiyorum, çıkıp geldi; dışarıda donacaktı lace dele (kancığın oğlu). Dedim, 'gel içeri' aldım içeri, ekmek verdim. 'Ben arkadaşlarımı kaybettim' dedi. İki gün bu alttaki ahırda sakladım. Sonra çıkıp gitti. 'Dur bekle gelirler' dedim. 'Ben onları bulurum' dedi. O akşam hemen peşinden Dev-sol'cular çıkıp geldi. 'Bizim bir arkadaş kaçtı, Onu arıyoruz' dediler. Dedim, 'aaa... böyle zayıf, köpek yavrusuna benzeyen bir zeğer! Eğer, O sizin arkadaşınızsa, O hem sizin, hem de Memo'nun anasını sikti.' Dediler, 'yok amca biz Onu hemen yakalarız korkma.' Dedim, 'siz o sevdadan vazgeçin, O şimdi Hozat'ta yüzbaşıyla rakı içiyordur."

Memo'nun anlatımları, dudak ve yüz hareketlerinin şekilsiz ve kuralsız ritmiyle birleşince, ortaya bir komedi oyunu çıkıyordu. Dinleyenler, kahkahaya boğulmamak için kendilerini zor zaptediyorlardı. Memo'nun tasvir ve anlatımlarında bir orta oyunu sıcaklığı, korkuları dağıtan köy doğallığı vardı. Topal ana sessizliğini koruyarak dinliyor, arada bir o da gülüşmelere katılıyordu. Memo'ya kızardı; ama, onun komedyasını en çok severek dinleyenlerden biriydi kadın. Belki de on kez, yüz kez aynı hikayeyi dinlemişti. Memo'nun her anlatımda katkıları olduğu için, her anlatımın tadı bir ayrı havada esiyor; bu durum, dinleyicilerin tavrına göre daha çekici olabiliyordu. Meral, her zamanki sıcaklığıyla, allanmış yanaklarında gezinen buseleriyle ortalıkta dolanıyor, sobayı harlıyor, ev düzenini takip ediyor, babasını dinliyor, Murat'ı kesiyor, Kozan'ın ve diğerlerinin dikkatlerini takip ediyordu.

"Sonra diğer gün, evde tuz bitmiş. Abu Topal ille de tutturdu, 'git Hozat'tan tuz getir.' Karının aklına uyan bir eşek, semerini de hazır etmelidir. Benim eşekliğim işte."

Memo anlatımlarının iştahlı yerindeydi ki Kozan sözünün arasına girdi. Uzun sakallarına tepeden bakan ve ciddiyeti daha da belirginleşmiş gözlerine, uyarıcı bir eda yüklemeye çalıştı. Oturduğu iskemlede hafif öne doğru doğruldu, bacaklarının arasındaki dipçiği yere dayalı dik duran silahını sağ eliyle öne eğerek, ona yaslanır gibi yüklendi. Sıtma sıkıntıları geçiren ardıç ağacının katılaşmış serzenişi vardı yüzünde. Bu adamın bu yanlarıyla uğraşmaktan bıkmıştı; ama, yine de uğraşmak zorunda olduğunu biliyordu.

"Bak Memed amca, daha önce de bu konuyu seninle konuştuk. Ve biliyorsun ki senin adının Memed olduğu kadar, bu konuda düşüncelerimiz kesindir. Yeri geldiğinde bize bile küfür ediyorsun; biz bunu da anlayışla karşılıyoruz. Ama, şu anaya, ve Onun şahsında kadınlara bu kadar aşağılayıcı ithamlarda bulunmanı doğru bulmuyoruz. Bizi dağlara süren zulüm, işte senin bu dilindeki gibi, aşağılayıcı ve efendi köle buyruklarıyla besleniyor. Biz bu oluşuma, bu efendiliğe karşı çıkmak için silaha sarıldık. İki tatlı anlatımın için, bir çuval hakareti şu zavallı kadının üzerine boşaltmana müsaade edemeyiz; artık bu zulmün bir sonu olmalı. Senin, bizim yanımızda, bir efendi saltanatı kurmana izin veremeyiz. Bu kadın senin kölen değil. Kendisine hizmet eden insana karşı sunulan yaklaşım, bu düzene ne kadar bağlı olduğunun aynasını verir."

Memo yerinden kaykıldı; yüzü, dalında kuruyan elma posası gibi buruş buruş oldu, bozulduğunu hissettirmemeye çalıştı ve hiç aralık bırakmadan söze girdi yeniden.

"De tamam tamam, neredeyse beni, bütün kadınların kocası yapıp herkesin günahını benden çıkaracaksın. Yawuu Kozan, sen biliyorsun, aha benim ağzımı tutsan, ben içimden ederim küfrü."

"İyi de onun da bir sınırı olur. Anaya küfür etme, kadınlara küfür etme, diğerleri o kadar önemli değil."

Deli Memo tüm dinleyicilere tek tek bakındı. Herkesin gözlerinde Kozan'ı onaylayan ince tebessümler vardı. Üzerine kurulduğu küçük iskemleyi zorlayarak, sıkıntılı hareketler yaptıktan sonra, eleştiri faslını da kapatmak istercesine, konuşmasına bıraktığı yerden devam etti.

"Neyse Hozat'a gittim. Tuz aldım, yükleyip gelecektim. İki tane polis dükkana girip beni alıp karakola götürdüler. Bir şey sormama fırsat bile kalmadı. Baktım durum poku yemiş. İçeri girer girmez, hemen cebimdeki deli raporumu, hastalık raporumu, doktor kağıtlarımı çıkardım. 'Bakın' dedim, 'bana el sürerseniz ne olacağı belli olmaz.' Alıp kağıtlarımı tek tek kontrol ettiler. Deli raporum neyse, kalbimden korktular. Beni yüzbaşının yanına çıkardılar. O da kağıtlarımı kontrol etti. Beni bir iskemleye oturttu. Bana dedi, 'bak, terörist besliyorsunuz.' Valla dedim, ben evdeki bir topal kadına bile bakamıyorum, nereden teröriste bakayım. Dedi, 'doğru söyle size gelmiyorlar mı?' 'Valla geliyorlar' dedim. Sen bizim köyde kalsan senin evine de gelirler. Yüzbaşı güldü, 'haklısın'

dedi. 'Ama bak, sen bir Dev-Sol'cuya iki gün bakmışsın' dedi. İnkar ettim, ne yaptıysa yok dedim. Gitti mervanın piçini getirip karşıma dikti."

Memo sağına solun bakınıyor, dinleyicilerin ilgisini gördükçe konuşmasını uzatıyor, iyice ballandırıyordu. Topal kadın, ileri doğru uzattığı topal ayağına giren krampları geçiştirmek için yavaş yavaş bacağını okşuyor; yüzüne ekşi eğriler gelip gidiyordu. Memo'nun, bu camuş soyundan, diye övdüğü danayı otlağa bağlamaya götürürken, Nuro'nun yağız köpeği aniden dereden sıçramış, kadının elindeki ipe bağlı olan dana ürkmüş, önce kadının etrafında birkaç tur dönmüş, sonra kadının ayağına dolanan iple, kadını kilometrelerce sürüklemiş, bacağını iki yerden kırmıştı. İki gün doktora gidemeyen kadın, o günden bu yana, tam beş senedir sol bacağını bükemiyor, onun üzerine basınca, sağ ayağı uzun kalıyordu. Kozan sık sık kadının sıkıntılarına göz atıyor, fazla uzatmasa da kalksak, diye iç geçiriyordu.

"Yahu, onu adam deyip içine alanda kabahat. Yüzüne baksan adamın ne pok olduğu ortada. Onu kendi içine alanda kabahat."

Memo onu daha önce hiç görmemiş ve bir görüşte ne olduğunu hemen anlamış gibi konuşuyor, kendi sarraflığının reklamını yapıyordu. Son sözlerinde yergili itamlar vardı ve bu dinleyicilerin dikkatini çekmiş, herkes bir kere daha Kozan'a bakmıştı. Köylüler konuşurken özenle dinlemek gerekiyordu. Resmi düzeyde düşünceleri açmak ya da müdahalede bulunmak, yetkinlik seviyesi gözetilerek ve konuşma sıraları takip edilerek yapılıyordu. Böylece konuşma adabında ciddiyet ve düzen sağlanıyordu. Bu nedenle herkes rastgele söze girmiyor, bakışmalar kimi uyarıları sağlamış oluyordu.

"İyi de amca, sen adama daha önce iki gün baktın. O zaman adamın suratında ne meymenet olduğunu anlamadın mı?"

Memo, sözünün kesilmiş olmasına bozulmadı; ama, bu soruya pek sevinmedi.

"Şu Kırmızı Ziyaret iki gözümü suya döksün ki ben o gavur tohumunun ne fitnebaz olduğunu anladım; ama, ne yapayım ki bir şey yapamadım. Bu yüzden de gitme diye çok zorladım. Ahan bu topal da oradaydı."

Memo sözünün sonunda Topal kadına dik dik bakındı. 'Onayla' der gibi kafasını titreten hareketler yapıyordu. Çene altındaki etleri sallanıyor, boyun damarları geriliyordu. Kadın;

"Ben ne bileyim" dedi usulca. Memo, kadının kendisini onaylamamasına köpürdü. Dişlerini gıcırdattı.

"Ere öyle diğil miydi? Niye çınç-mınç ediyorsun. Ben senin o to..."

Memo çevresindeki silahlı çeperi hatırlayınca sözlerini tamamlamadan yuttu. Ağzında onlarca küfrü anlaşılmaz biçimde geveleyerek, bakışlarını kadının üzerinden çekip Kozan'a döndü. Murat'ı derin bir gülme histeriği tutmuştu. Kafasını yanındaki Temel'in arkasına gizliyor, gülme atmosferinin iyice yükseldiği ortama kıvılcım çakmak istemiyordu. Murat'ın kıkırdayışını duyan Kozan'ın da içi kaynadı. Gözlerine güleç bir eda yayıldı. 'Bu adam iflah olmaz' diye geçirdi içinden. Sırmasaçlı da ince ince gülüyordu. Metin, kafasını evin orta yerindeki sütun direğin arkasına gizliyor, gizli gizli gülüyordu.

"Söyle söyle, içinde kalırsa sen rahatsız olursun baba."

Meral'in söylemine hiçbir tepki vermedi Memo. Çevresindekileri edalı bir biçimde süzdükten sonra, konuşmasına devam etti.

"Ben sana hep söylerim Kozan, yanında yürüyen adamın arkasından yürü; bak, eğer tehlike anında koşup arkana kaçarsa, ondan kork. Yanındaki adamı iyi tanıyamayan kişi, koca devleti devirebilir mi yahuu. Ben senin yanındaki adamı senden daha iyi tanıyorum valla."

Kozan kafasıyla onayan sıcak hareketler yaptı. Memo daha da keyiflendi.

"Yahu zeğer olu zeğer, anlatmadığı bir şey bırakmamış. Bizim evin pencerelerini, yediği ekmeğin rengini bile anlatmış. Ulan mervan olu mervan, hiç değilse biraz insan ol; insan yediği ekmeği de söyler mi? Yeri geldi mi diyorsunuz, millet bize ekmek vermiyor. Eee verir mi? Zımel Xıştık'ı niye söylemiyor, çünkü o, kendisine kuru ekmek verdi. Ama, şu fukara Memo, her gün onu çorbayla, yemekle besledi. Xıştık'ın çökeleğini değil, Memo'nun çorbasını söyler it olu it. Neyse; beni götürüp attılar içeri. Toplam on yedi kişiyi toplayıp getirmişler. Onlar da benim gibi zırlayıp askerin içine girdikten sonra ele geçenler, çoğu da kaçmış."

Memo, konuşmasının akışına küçük bir takoz koyup yüz çehresini ekşiterek Kozan'a yöneldi.

"Yahu.. o pezevenk nereliydi? Onun annesi nerede? Onu bir görüp öfkemi ondan alayım. Diyeyim sen onun yerine bir kalıp sabun doğursaydın. Onun yerine bir osuruk yapsaydın da getirmeseydin onu."

Kozan kafasını sağa sola salladı. 'Laf anlamıyor' dercesine 'cık cık' etti. Sırma, Kozan'ın bu hareketiyle kıkır kıkır gülmeye başladı.

"Anasından ne istiyorsun" dedi Murat. Sorusu adamı daha da konuşturmak ister tarzdaydı. Memo'nun küfürlü ve alabildiğine rahat konuşması, en çok Murat'ın hoşuna gider, günlerce anımsayıp anlatıp gülerdi.

"Ben onun anasından ne isteyeceğimi bilirim. Ben onu bir elime geçireyim hele, nereliydi o, Kozan."

"Bilmiyorum."

Kozan'ın kestirip atması, hoşuna gitmemişti Memo'nun. İmalı bakışlarla Topal kadına bakındı Memo. Kadın, bakışlarını yerden hiç kaldırmadı. 'Kendisinde bir bok olsa zaten böyle konuşmaz' diye geçirdi içinden. Meral, ince tebessümlerle süslüyordu babasının konuşmasını. Kozan, sohbetin yönünü esas konuya çekmek için sordu.

"Ne kadar kaldınız içeride?"

"Yahu adamların kimi hala içerde. Beni on beş gün tutup bıraktılar. Şu raporların kurbanı olayım; ahan bunlar olmasaydı ben de hala içerdeydim. On beş gün onlarla birlikte kaldım. Kaldım ama, yahu şu millet orospu kardeşim. Pısırık olu pısırıklar. Abu Tavuk'tan bir zırto vardı. Baktım orada köşede, salyası sümüğüne karışmış ağlıyor; 'nero ne oldu' dedim. 'Benim kimsem yok, kimse ziyaretime gelmiyor, param yok, sigaram yok.' Dedim, 'ulan kancık gibi kıvırma, adam para için ağlar mı?' Çıkardım, bir kağıt vardı bende, yarısını verdim. 'Al' dedim, 'sus, para için ağlama, ayıptır. Ulan düşmanın içinde adamın götü gidiyor, sen para için ağlıyorsun, sus ayıptır' dedim. Yaw adamda biraz haysiyet olur, adamın götüne cop sokuyorlar, o sigara için ağlıyor; götüm diyip ağlamıyor."

Memo, kafasını sağa sola sallayarak anlatımlarının haklılığına güç katmaya çalışıyor, sık sık dinleyicilerini süzüyor, dikkatleri görünce keyfe gelip devam ediyordu.

"Sonra ben sorgudayım, Allah var bana karışmıyorlar, sadece soru soruyorlar. Biraz sonra Zırto'yu da getirdiler. Yüzbaşı adamın porsumuş halini görünce ne mal olduğunu anladı. 'Adamlar kendisi konuştular, sen de besliyormuşsun. Her gün sizin eve gelip gidiyorlarmış, doğru mu?' 'Bir de sen onlara gelip Hozat'tan erzak götürüyormuşsun; un, pil ve çay götürmüşsün, doğru mu?' dedi yüzbaşı. Zırto süklüm püklüm olmuş, 'he he kumandanım, vallahi korkumdan yaptım, doğrudur.' Ben oturduğum

yerde patladım. Yüzbaşı olmasa tutup a... koyacam. Götürüp attılar yeniden bizi içeri. Ver ulan paramı dedim. Ben sana para verdim ki gidip kancık gibi kuyruk sallayasın diye mi; ver dedim parayı. Diğer millet dedi yazık alma. Dedim ne yazığı, bu eşek olu eşeğe yüzbaşı verir zaten. Yarın korucu olup çıkar bu pezevenk."

Memo'nun duraksamasıyla herkes para hikayesinin sonunu anlatmayacağını düşündü. Murat;

"Ne yaptın, parayı aldın mı?' diye sordu.

"Vallahi elinden parayı aldım. O da oturdu yeniden ağladı. Ulan dedim, senin gibi pısırıklar, ibneler olmasa, bu memleket böyle olmaz. Sizi adam yerine koyanın cibletini sikeyim."

Memo'nun konuşmaları saatlere sığmıyordu. On beş günlük göz altıların bir çok ayrıntısını dillendirdi. Önceki dönemde üç ay cezaevinde kalışından anılara gitti. Köylerdeki operasyonlara geldi. Köylülere küfürler etti. Kendi kahramanlıklarını abarta abarta bitiremedi. Kozan, konuşmayı bir yerinden bölüp 'biz kalkalım' demeseydi, sabahlamaları yakındı. Kozan sık sık Topal kadına bakıyor, evin en emektar bu çalışanının yorgunluk ve uyku durumlarını gözlemliyordu. Memo, bir gurup dinleyici bulduğundan keyifliydi. Meral, güncesine doğan hareket, sevgi ve güzellemelerden mutluluk duyuyordu. Evden çıktıklarında zaman gece yarısını iki saat geçmişti. 'Neredeyse sabahlayacaktık Memo'yla' diye usulca fısıldadı karanlığa Kozan. Askerin harekatı başlatma zamanı, sabaha doğru varan bu saatlerdi. Kışlalar toplanıp araziye boşalıyordu. Operasyon yapılacak bölgeyi, aydınlık basmadan kuşatmak önemliydi. Bir yıl öncesine kadar, karanlıkta kesinlikle hareket etmeyen asker, gerillanın güç kaybı ve son kapsamlı operasyonlar, köylerin yakılması ve hareket alanlarının daralması nedeniyle, gece dahi bu köylere operasyon yapılabilir hale gelmişti. Gerilla daha yüksek ve dağlık alanlarda hakimiyeti koruyordu ki buralarda yalnızca üstlenme alanlarıydı. Hemen hemen hiçbir köy kalmamış, hepsi yakılmıştı. Hozat'ın Segedik, Taşkirek ve Taneri'den yukarı hiçbir köyü ayakta değildi şimdi. Kalan köylerde de nüfus, beşte birlere kadar düşmüş, birkaç yaşlı, birkaç dul kadın kala kalmıştı.

Zankirek köyünü yalayarak inen serin ve akışkan rüzgar, Aliboğaz'ının kuşatma iklimini taşıyordu. Kinzir ormanları, kara ve ayaza yatmıştı. Ot ve et arayan tüm yabaniler dağları terk etmiş, insan hareketinin

yanı başına kurmuşlardı kamplarını. Yaralı olan tüm canlıların yaraları soğuk sızılar kuşanmıştı. Dersim baştan sona yaralıydı. Mağaçur, Aliboğaz, Axpanos, Kutu Dere, Çalkaran ve akla gelen her yer yaralıydı. Her yer üşüyordu. Her yer kanamadaydı. Her yerde ağıtlar ve acılı kılamlar vardı. Gri karanlıklar, Segedik düzünü sere serpe kuşatmışlardı. Önceki günden kalan at toynakları, öylece çamurun içinde donup kalmış, içini dolduran küçük su birikintileri donmuş, semadan ışık emerek karanlığa yansıyan cam sızıntılar olmuştu. Dere yatağındaki böğürtlen, gül dikeni, suya ve ayaza karışıp çiğ yüklenmişti. Domuzlar sabaha kadar toprağı sürmüş, bir tek patates kökü bulamadan, öfkeyle Peyik köylerine doğru geçip gitmişlerdi. Kinzir'in karlı yükseklikleri arasına serpişmiş, boz ve kuru meşe ormanı, melul melul bakıyordu. Geceye yansıyan bütün ışık, gücünü Ziyaret tepesinin beyaz çehresinden alıyor, vadinin derinliğindeki karanlıklara yansıtıyordu. Burun kızartan, oynak bir şamar gibi dolanıp duruyordu ayaz.

Gurup, barınağa vardığında, Onur sabah kahvaltısı için son hazırlıkları yapıyordu. Gürül gürül yanan sobanın sıcaklığı barınağa sığmıyor, tütsüler karanlığa yayılıyordu. Sobanın üzerindeki çaydanlık fokurduyor, sıcaklıktan bunalmış üst ranza sakinleri, kaynayan suyun buharından nem ve ter emiyorlardı. Ranzaların önünde, ancak bir küçük sofra kurulacak kadar boşluk vardı ve beş kişiden fazlası sofraya oturamıyor; ayakta tam olarak doğrulmak olanaklı olmuyordu.

"Günaydın yoldaş, şu pencereyi iyi kapatmamışsınız, ışık sızıyor dışarı."

"Günaydın, nerede kaldınız, neredeyse peşinize adam çıkaracaktık."

"Sen, Memo'yu tanımıyor musun? Onun mübarek çenesi bir açıldı mı, insanı maceradan maceraya sürüklüyor. Bazen, gerilla olacağıma divane olsaydım, herhalde daha fazla macera yaşardım, diye düşünüyorum."

"Size küfür etti mi bolca Kozan?"

"Lafı mı olur? Bize etse sadece, yine neyse. Adamın üç kelimesinden biri küfür, zavallı kadını kalbura çevirmiş küfürleriyle."

Kozan ile Onur'un konuşmaları sürerken hepsi içeri gelmiş, gaz lambasının ışığıyla aydınlanan ranza önlerine oturmuşlardı.

"Sigaran kaldı mı?"

Metin'in sorusuna gülerek yanıt verdi Murat.

"Adam bir konuşuyor Onur, bir görsen; bizi sürükledi resmen. Ne sigara kaldı, ne de tahammül. Gülmemek için sıka sıka mahvettik kendimizi. Kozan olmasa vallahi gülecem. Kozan bana arada bir ters ters bakıyor. Ula inadına daha çok gülmem geliyor."

Metin'in heyecanını anlayan Onur, sabahın mayhoşluğunu süsleyen kahkahalar bıraktı. Biraz sonra, koğuşu uyandıran ilk günaydını, Onur çekti. Köyden haberler ve son durum sohbetleri arasında kahvaltı faslı tamamlandığında, aydınlık henüz doruklara ulaşmıştı. Mevziiye oturmadan karın doyurmak, muharebenin kadrini etkileyen önemdeydi.

"Savunma çıkaralım mı?"

"Daha akşam gittiler. Bugün tekrar gelecek değiller ama, yine de bir iki saatliğine alt tarafa gönderelim iki kişi."

Kozan'ın söylemini onaylayan Kasap, Vural ile Alev'i savunma için gönderdi. Köyden gelenlerle yapılan sohbetler, gün atımına kadar devam etti. Memo bir kez de barınakta günün konusu olmaya devam etti. İlk kontrollerden sonra durumun normal olduğu anlaşıldı. Köye giden gurup uyumak için ranzalara uzanırken, nöbetler akşam barınakta olanlardan başlayacak, onların sırası bitince, köye gidenler tutmaya devam edecek şekilde ayarlandı.

Kış, fütursuz sorunlarla liğme liğme akıyordu. Bölgeye sıkça operasyonlar çekiliyor, kimi kere bu sıklık haftada iki kereye kadar iniyordu. Atlatılan ilk ciddi operasyondan sonra, ölümcül bir kuşatma olmamıştı ama, harcket alanları çok daralmış, yeni tehlikeler beklenir olmuştu. Köylülerin 'kış zor olacak' ihtimalleri bu kez pek tutmamıştı. 'Köylüler de artık şaşırdı, doğanın çelişkilerini anlayamaz oldular' diye yorumlar yapılıyordu barınakta. Operasyonlardan sonra kendisini hissettiren en büyük sorun açlık oluyordu. Kozan'ın iç ambargosu yüzünden çıkan tartışmalar giderek daha da artmış, serzenişler kesilmez olmuştu. Yeterli iç güven ve istikrardan yoksun olan birliğin sorunlarını kamçılıyordu bu durum.

O gün, akşam güneşi tatlı bir sevecenlikle batıdaki Ziyaret sırtlarına yönelmiş, mahzun bir havaya eşlik ediyordu. Segedik ve Taşkirek davarını otlatan çobanlar, Kartal kayalıklarından vadiyi seyrediyorlardı. Kartallar bir konuyor, bir kalkıyor, işgalcilerin vatanlarından ellerini çekmesini istiyorlardı. Kartalların verdiği buyruklarla, tüm Kartal kayalıkları sakinleri harekete geçmiş, hummalı bir faaliyet başlatmışlardı. Karıncalar,

sırtlarına düşen akşam güneşinden güç almış, toprağa yeni tüneller açıyorlardı. Kuşlar, kartallarla aralarındaki ezeli çatışmayı bir yana bırakarak, yerlerini işgal eden bu zebanilere yönelmişlerdi. Tilkiler tenhada, kurtlar pusuda can almaya hazırlanıyor, domuzlar uzaktan uzağa bu cepheye destek çıkıyorlardı.

Bir el silah sesi duyuldu. Barınağın kuzey yamacında akşam güneşine oturmuş gurubun tüm dikkatleri fırladı yerinden. Kasap'ın 'kırma sesi' demesiyle rahatladı herkes. Peş peşe iki el daha ateş edildi. Nöbetteki Metin;

"Vallaha vurdular, vurdular" diye bağırdı. Daha kimse 'ne vurdular?' diye sormamıştı ki;

"Genç Kirve domuzu vurdu, valla domuzu vurdu," diye tekrar tekrar bağırdı Metin.

"İyi tamam, güzel bir et yeriz, dualarınız kabul oldu. 'Bize koç al' diyip duruyordunuz. Alın size koç değil, hem de boğa."

Kozan'ın söylemiyle birlikte herkes Metin'in yanındaydı.

"Köylüler götürür mü?"

"Sen unutuyorsun herhalde Metin, İslam dininde domuz yenilmez."

"Ne bilim, belki Dersimliler yer."

"Niye, Dersimlilerin farklı bir dinleri mi var?"

"Yahu ne bilim, yani ben olsam yerim."

"Sen şu andaki açlığınla babanı bile yersin."

Metin'le Kozan'ın konuşması gülüşmelerle bölündü.

"Gidip parçalayıp getirelim."

"Olmaz! Şimdi, şu güpegündüz, bir domuz yüzünden yerimizden mi olalım yani Metin."

Kasabın kesinliğini Kozan da destekledi.

"Biri baltayı aldı parçalıyor herhalde domuzu. Valla bunlar domuzu götürecek."

"Sakin ol Metin sakin ol. Onlar domuzu ne diye götürsün. Sen kendini heder etme."

"Bak Allah'ıma kitabıma parçalıyorlar."

"He ya, gerçekten parçalıyorlar bunlar."

Kasap, Murat'a ters ters bakındı. Murat gülümsedi ve devam etti.

"Ne yapalım, karnımızı doyuracak bir lokma ete kavuşacağız. İki gün ancak yeter."

"Ya Kozan, şunlara bağır parçalamasınlar."

Metin'in ani ve hücum tarzındaki yakarışı herkesi güldürdü.

"Bizim çocuklar şimdi burada domuz yerine bizi yiyecekler. Merak etme yoldaş, köylüler onu götürmez. Onlar kuyruğunu kesip alıyor, onu ilçeye götürüp vurdukları her domuz başına, bedavadan beş tane mermi alıyorlar."

Bu açıklama, domuz etine sulananları rahatlatmıştı. Biraz sonra evdeki köpekleri çağıran uzun ve yüksek bir ıslık çalmaya başlamıştı çobanlar. Az sonra dört köpek, domuzun yarı ölü cesedine saldırıyordu.

"Şunlara bir şey söyle Kozan, domuzu köpeğe yedirecekler."

Köpeklerin domuza yönelik her hamlesinde, Metin ayağa fırlıyor, köpeklere bir ton küfür ediyordu. Domuz etine sulanan herkes, içten içe köpeklere küfür ediyor, hiçbiri tepkilerini Metin kadar açıktan dile getirmiyordu. Henüz tam ölmemiş olan domuz, üzerine saldıran köpeklere karşı son bir çabayla başını kaldırıp hırlıyor, ön dişleriyle köpeklere baktıkça, köpekler bağırıp geri kaçıyor, sonra yeniden domuzun gerisine saldırıyorlardı. Çobanlar köpekleri kışkırtıyor, ama domuzun yerden zoraki kalkan başı, köpeklerin içini titretmeye yetiyordu. Öylece bir saate yakın didiştikten sonra, çobanların davarlarını alıp eve gitmeleriyle birlikte ortalık durulduu biraz. Gölgeler düşerken köpekler hala domuzun naşını çekiştiriyor, sert derisini parçalamaya çalışıyorlardı. Karanlıkla birlikte Kozan, Temel, Metin ve Murat hızlı bir dalış yaptılar. Dört yüz metre kadar aşağıdaki domuzun yanına vardıklarında, köpeklerin; domuzun arka bölgesinde açtıkları bir ağız yerinden başka hiçbir şey yapamadıklarını görünce sevindiler. Balta ve satırlarla domuzu hemen parçaladılar. Kafası, ayakları ve iç gövdesi dışındaki etli bölgeleri koparıp hemen oradan uzaklaştılar. Onlar ayrıldıktan yarım saat sonra, Segedik'e gelen diğer partizan guruptan üç kişi, ellerinde torba, bıçak ve satırlarıyla domuzu parçalamaya geldiler, domuzun parçalandığını görünce geri dönüp gittiler. Köylülere, 'Bizden önce başkaları parçalayıp götürmüş' dediklerinde, köylüler uzunca buna güldü, sonrada hallerine acıdılar.

Bir hafta boyunca barınakta domuz eti keyfi hüküm sürdü. Herkes yemedi. Domuz eti bitene kadar, etli yemek yiyenlerle yemeyenlerin yemekleri ayrıldı. İlk etapta domuz yeme faslına katılan Komiser Orhan, ikinci gün domuz yağının fazla konulmasından dolayı rahatsız olduğu

için yemeyenler arasına girdi. Domuz eti yiyenler, yemeyenlere yiyin diye hiçbir zorlama yapmıyordu. Bu, yiyenlerin oldukça işine geliyordu. Hatta birkaç kişi daha dökülecek diye bekleyenler bile oldu. Kozan ve Murat domuz yeme işinde en rahat olabilenlerdi. Metin ikinci gün fazla kaçırdığı için, bir haftalık ishal tufanına yakalandı. 'Zavallı köpeklerin hakkını yedin, burnundan geliyor' diyip takıldılar Metin'e. Temel, Sırmasaçlı ve Onur da istikrarlı yiyiciler arasındaydılar. Bayanlardan Nurten, 'sağlığa zararlı olmayan her şey yenilebilir' anlayışından hareket ederek, domuz eti ve diğer denenmemiş yeme eylemlerinin daimi taraftarıydı. Aze de yeme işinde çekincesizdi. 'Ye bacım ye, çocuğa yararı olur' diyenler vardı. Alev, her zamanki mızmızlığını en iyi biçimde bunda da gösteriyor, yüzünü ekşitip buruşturup görülmemiş tiksinti hareketleri yapıyordu. Boğazına onca düşkün olan Ekber'in, nasıl bu ete yanaşmadığına kimse akıl erdiremiyordu.

Kozan, yemek dağıtımlarında domuz eti yemeyenlerin ekmek ve yemek hissesini artırmış, et yiyenlerin ekmek ve yemek oranlarını kısmıştı. Böylece, doyma noktasında kısmi bir denge oluşturmayı hedefliyordu. Ama domuz etinin kullanımı fazla kısıtlanmadığı için, doyum ve alınan besin oldukça farklı oluyordu.

*** *** ***

Mevsim mart ayına gelip dayanmıştı. Aşağılar usuldan baharın havasını müjdeliyor; yukarılarda kar, kıyamet gibi yığılmış bekliyordu. Havanın ılıması, dönem dönem Segedik düzüne sulu karların, dönem dönem yağmur ağırlıklı yağışların düşmesini getirmişti. Keban barajından yükselen buğular, ayaza karşı direnç cephesi oluşturuyordu. Köylüler operasyon ve korku kıskacında yaza doğru evirilmiş, ot ve yiyecek sıkıntısını daha yakından hissetmeye başlamışlardı. Segedik düzü yavaş yavaş yeşillenmiş, baştan başa taze çim ve burcu burcu bahar kokmaya başlamıştı. Sulu çayırlarda, bulgurla karıştırılarak pişirilen tırsık otunu toplayan kadınlar görünmeye başlamışlardı. Bademler tomurcuk patlatmak için iyice olgunlaşmış, on yedisindeki ceren memeleri gibi kabarmıştı kuşburnu.

Her yerden çağıltılı seller akıyor; dağları çevreleyen kar, aşağılarda hoyratça bir gümbürtü koparark suya dönüşüyordu.

Barınakta açlık, takati iyice düşürmüş, savaşçıların suratları içine çökmüştü. Hareket kapasitelerinin artmasıyla birlikte, batıdaki güçlerle bağ kurulmaya çalışılmış; bu uğraşın sonunda, kendilerine çok az bir para ulaştırılmıştı. Parayı gönderenler, son ayrışımda kendilerini 'Geçici Örgütleme Komitesi' olarak tanımlayan güçlerdi. Diğerlerine göre daha duyarlı ve kazanımcıydılar; ama, olanakları oldukça sınırlıydı.

O gün, akşama doğru daha güvenilir saatlerde; Kasap, Kozan, Komiser Orhan ve Nurten'in katılımıyla toplandı komutanlık. Acil gerekler üzerine bir görüşmeydi bu. Orhan ağır hareketlerle çantasından defterini çıkarırken, diğerleri sessizce onu izlediler. Defterin temiz bir sayfasını açtı, tuttuğu notlara gözlerini kısarak baktı; kalemini çıkardı. Alnına doğru gelen zülfünü, kalem tutan parmaklarına dolamaya başladı. Bu adamın ağır hareketleri, insanın sabır sınırlarını patlatır, diye düşünüyordu Kozan. Kasap, Nurten'e göz atıp hafifçe gülümsüyordu. Havada, sıcaklığını yitirmiş bir güneşin izleri vardı. Doğanın canlılığı, komutanlığın hareketiyle çatışmalıydı. Orhan, önce Kozan'a, sonra Nurten'e ve Kasap'a bakındı. Bu kış faaliyetinde, özellikle savaşçıların eğitim çalışmalarında kendisine yardımcı olmadığını düşündüğü Kozan'a karşı sitemkardı. Gözleri endişe ve düşünce iklimine girmiş, teni iyice solmuştu. Burnu sanki biraz daha uzamış ve giderek daha fazla yana yatmaya başlamıştı.

"Başlayalım mı?"

Herkes başlamak ve bitirmek için can atıyordu zaten. Kafalarıyla, gülüşleriyle onadılar.

"Kısa bir durum değerlendirmesi yapıp harekat tarzımızı belirlememiz gerekiyor. Siz ne diyorsunuz?"

Herkes birbirine bakındı. Kasap kesik kesik güldü, Kozan ile Nurten tebessüm etti. Orhan şaşkın bakışlarla bekledi.

"Seni tebrik ediyorum; ilk kez bu kadar kısa, gerilla tarzına uygun ve sonuç alıcı bir cümle kurmayı başardın."

Orhan, Kasap'a ters ters baktı.

"Ne demek oluyor bu?"

"Valla Orhan, hepimiz bir saat peşrev çekersin diye hazırlamıştık kendimizi; böyle pat diye söyleyip işin içinden çıkınca, şaşkına döndük."

Kozan'ın bu söylemini;

"Valla buna sevindik!" diye devam ettirdi Kasap.

"Evet zar zor yaza çıktık. Her ne kadar, verimli bir çalışma yapmanın koşulları, bilinen nedenlerden dolayı, yeterince yerine getirilemediyse de yapılmak istenenlerin tümü bir yana, en azından gurubun sağ olarak yaza çıkması bir kazanım ki hepimizin de en büyük amacı buydu sanırsam..." diye başlayan Orhan'ın konuşması bir hayli uzadı ve uzamaya devam ediyordu ki Kasap, Kozan'a bakındı. Kozan, Orhan'dan müsaade isteyip, sözünü böldü.

"Bu konulara dair her birimizin söyleyecekleri var elbette. Bunu genel olarak tüm birlikle beraber ele alıp değerlendirelim. Şu anda acilen yapmamız gerekenler neler? Bu noktada yoğunlaşsak daha iyi olur."

Orhan sustu, bakışlarıyla onayladı, biri konuşsun diye bekledi.

"Erzak bitiyor, köylere birlik çıkarmamız, bundan böyle yarı gezginci hale gelmemiz gerekiyor. Batı ile bağ kurmak zorundayız. Diğer gurupların bize dair tavrı ne, istemlerimize verdikleri cevaplar nasıl? Bunları bilmek ve gelişmelere tavır takınmak zorundayız."

Kasap, söyleyeceklerini onaylatmak isteyen bakışlarla baktı oturanlara.

"Birliğin durumu kötü. İç bütünlük yok; güvensizlikler, basit çekişmeler, politik olmayan yaklaşımlar hat safhada. Bu şekilde bir devamlılık zor. Mutlaka yeni bir tavır belirlememiz gerekiyor. Bunun için de batıyla bağ kurmak, gelişmeleri öğrenmek şart. Aze'yi en kısa zamanda bölge dışına çıkarmamız gerekiyor. Acil olarak, bir; erzak temini, iki; batıyla bağ kurma, üç; Aze'nin gönderilmesinin koşullarını oluşturma..."

Kozan'ın konuşmasından sonra Orhan, Nurten'e bakındı. Sanki en güzel konuşmayı o yapacak, en güzel sesi o sunacak, en güzel dudak hareketlerini o verecekti. Sevdalanmak, hele bir de karşılıksız sevdalanmak, çok yakıcı bir duyguydu ve Orhan bunu oldukça fazla yaşıyordu bu ara.

"Sen ne diyorsun yoldaş?"

"Ben de yoldaşlara katılıyorum. Ama, bunların koşullarını nasıl oluşturacağız; mesela Aze'yi nasıl göndereceğiz, bunu bilmiyorum. Gelişmelerin iyi olmadığını hepimiz biliyor, görüyoruz. Artık bazılarına katlanmak giderek zorlaşıyor; bir an önce göndersek iyi olacak."

Kasap acı acı gülümsedi. Bir yandan Nurten'in söylediklerine katılıyor, öte yandan kin tutmanın yarattığı tahrifatlara kızıyordu; ama,

Nurten'e eleştiri yürütmekten de itinayla geri duruyordu. Nurten ve Orhan; Aze'yle sert tartışmalar yaşamış, hatta sorunu kavga noktasına dahi getirmiş, birbirine ağır sözler sarf etmiş, ilişkileri iyice çekilmez hale sokmuşlardı. Bu tartışmalar saflaşmalar yaratmış; Deniz, Oral, Kasap, Nurtenlerden yana tavır takınmış, birliğin bileşeni iyice sarsılmıştı. Son bir tartışmada, Aze barınağı terk etmiş, Kozan peşinden gidip zorlukla ikna edip geri getirmişti.

"Evet problemler çok ama, sorunu uç noktalara vardırmanız ve bir arada kalamayacak noktaya getirmeniz doğru değil. Siz böyle yapınca, Deniz, Oral gibi genç savaşçılar daha çok etkileniyor. Bu durum çok kötü. Bu nedenle de acilen tavır belirlemek, saflaşmak gerek. Üçüncü ve küçük bir gurup olarak devam etmek doğru değil artık. Bunun koşulu da yok."

Kasap, Kozan'ı başıyla onayladı. Orhan da acil görevleri onadıktan sonra, kısa pratik belirlemeler, düzenlemeler yapıldı.

Batıyla diyalog kurulacak ve oradaki son gelişmeler öğrenilecekti. Kendilerinin takındıkları bağımsız tavrın nasıl bir etki yarattığından hiç mi hiç haberdar olmadıkları gibi, kışla birlikte takip etme şanslarını da yitirmişlerdi. Legal yayınlara yansıyan kimi düşüncelerin açık mesajlar verdiği biliniyordu ama, istenilen daha ziyade resmi bir yazı ya da açıklamaydı. Yeni gelişmeler öğrenilecekti. Gönderilen para ile sigara ve eğer yeterse -ya da biraz da borçlanarak- bir koç alıp birliğe kesmek gerektiğine de hem fikir oldular. Aze'nin şehre gönderilmesinin zorunlu olduğu, bunun yollarının zorlanması yönünde karar alıp güvenliğe dair son rötuşları yapıp dağıldılar.

Dereler artık aman vermez çağıltılarla dolmuştu. Güney yamaçlara sere serpe yayılan öğlen güneşi, insanı aşka getiren eroslar gönderiyordu. Karada ve karda güneşin bu zamanı sevecenlikle karşılanırdı. Kartal kayalığı gün geçtikçe daha çok hareketleniyordu. Tüm çekici güzellemeler oradaydı. Kartallar, keklikler, sığırcık kuşları, çekirgeler, kertenkeleler, kanaryalar, kargalar, karıncalar ve diğerleri. Doğa kendi yasalarını işletiyor, birbirini yiyenler aynı mekanda güneşleniyordu. Segedikliler artık, ineklerini de otlağa çıkarıyorlardı. Çoktandır Topal ana, öğlen güneşini çayırlarda karşılıyordu. Zımel Xıştık, keçileri daha uzaklara götürüyor; pala bıyıklarının kalan kalınlıklarını okşayıp keyifleniyordu. Evin en baş köşesine astığı resmini gösterip en uzun bıyık yarışmasına katılışını

övgüyle anlatır, gülerdi. Dizlerine oturttuğu iki küçük çocuğun gerçekten ondan olup olmadığını bir çok kişi merak ediyor, kimse içindekini dökemiyordu. Saçlarını ve bıyıklarını sürekli boyayıp, yaşlılığını gizlemeye çalışan bu adamın, bu genç kadınla hangi doğa yasası sayesinde buluşabildiği de merak konusuydu. Kadın biraz deli doluydu. Köyde hiçbir kadın onunla kavga etme ya da didişme cesareti bulamazdı. 'O deli' diyip çıkarlardı işin içinden.

Murat, Vural ve Metin, kıyasıya bir pazarlıkla yarısını sonradan ödemeye razı ettikleri Zımel Xıştık'tan bir koç aldılar. Pazarlık bittiğinde, çay içilmiş, kalkış durumu kuşanılmıştı. Yaka paça çekip çekiştirip suları geçip çamurları çiğneyip getirdiler barınağa koçu. Komutanlık üyeleri dışında barınakta koçun geleceğinden haberdar olan yoktu.

"Günaydın arkadaşlar, haydi, kalk saati, hepinize günaydın."

Kozan, nöbeti Sırmasaçlı'dan devralmış, kahvaltıyı hazırlarken; yatacak zaman kalmadığından Sırma da bir kenara ilişmiş Kozan'ı seyrediyordu.

"Bu koyunu Muratlar mı getirdi yoldaş," diye sordu Sırmasaçlı.

"Evet onlar akşam köyden getirdiler. Günaydın arkadaşlar, haydi kalkıyoruz."

Sırmasaçlı'nın koçu koyun sanması, Kozan da yeni hinlikleri kamçıladı. 'Faka basmam' diyen Sırmasaçlı'nın 'deprem macerası' çok uzun zaman konuşulmuş, diğer gurupların da ağzına pelesenk olmuştu. Kozan, Sırmasaçlı'nın 'ben her şeyi yapabilirim' övüncünü bildiğinden, ortaya bir söylem savurdu.

"Şu koyunu sağabilecek biriniz varsa, sağsın da kesmeden önce sütünü alalım, hiç değilse sütlaç falan yaparız."

Kozan konuşurken, Sırmasaçlı'yla hiç oralı olmuyormuş gibi görünüyordu. Yerlerinden doğrulanlar, uykulu gözlerle ranzalarına oturuyorlardı. Koçun yarım parmak kadar olan boynuzları, derisinin ve tüylerinin içine gömülmüş, elle yoklayana kadar kendisini belli etmiyordu. Şaşkın ve acınası gözlerle sağa sola bakınıyor, genzini yakan sıcak insan kokuları nedeniyle durmadan hapşırıyordu. Bu mevsimde, ancak özel beslenmiş tekeler ya da koçlar kesime girebilirdi. Doğuran hiçbir hayvan, emlik kuzulara rağmen kesilmez, kesilse de eti yenmeyecek kadar zayıf olurdu. Zımel Xıştık, bahar üzeri kesimlerin az bulunduğunu bildiğinden,

birkaç kesimlik hayvana özel olarak bakar, tam da bu zamanda onları fahiş fiyatlarla satardı. Ama bu kez fazla değer alamamış, üstelik bir kısmı için de veresiyeye razı olmak zorunda kalmıştı. Kozan söylemlerini yineledi. Sırmasaçlı, sağ elinin ayasıyla çenesini sıvazlıyor; Kozan'ın ciddiyetini anlamaya çalışıyordu. Kozan bir daha sordu;

"Şimdi bu koyunu sağabilecek kimse yok mu? Yazık yahu, o kadar da köylü çocuğu var içimizde."

Sırmasaçlı oturduğu yerden bakışlarını Kozan'da gezdiriyor; Kozan'ın kendisine ilgisizliği, sorunun ciddi olduğuna kanaat getirme eğilimlerini güçlendiriyordu. Ranzadan oturanlardan bir ses çıkmamış, sağım becerisini gösteren olmamıştı. Çevresine bakındı, Kozan'ı yeniden süzdü, koçu uzaktan bir kez daha dikkatlice inceledi, elini çenesinden çekti.

"Ben sağarım yoldaş."

Kozan beklediğine ulaşmıştı. Sırmasaçlı'yı yanlış tanımıyordu. Kesinlikle ortaya atılan bu söylemlere sahip çıkmalıydı ve öyle de yaptı. Kozan oyunun anlaşılmaması için işi hemen ona havale etmedi. İçindeki kıpırdanmaları bastırdı, gülme histerilerini uzaklaştırarak sakinleşmeye çalıştı. Ciddiyet ve umursamazlık astarıyla yüzünü örttükten sonra Sırma'ya döndü.

"Sen nerden anlayacaksın koyun sağmasından."

"Ben biliyorum yoldaş, ben koyun sağanları çok seyrettim."

'Bu adam tam bir megoloman' diye geçirdi içinden Kozan.

"Bu işi iyi yapan biri olmalı, bu zamanda koyundan süt almak zordur."

"Ben biliyorum nasıl alacağımı."

Kozan, Sırmasaçlı'yı tam havasına soktuğuna inanana kadar işi ağırdan almaya, 'yapamazsın' iksiriyle vurmaya devam etti. Sırma'nın ısrarlarının tavına geldiğini görünce;

"Peki bir deneyelim ama, beccrebileceğini sanmıyorum" dedi sakince.

Her türden 'yapamazsın' söylemi, Sırmasaçlı'yı bir karşı kesinlik içine iterdi. Kozan da bunu bildiğinden, sık sık 'yapamazsın' diyordu. Kozan, koçun başını tutup, koçun gerisini Sırmasaçlı'ya çevirdi. Koç zorlandı, gerisi yere kadar eğildi, ayaklarını yere çiviledi. Kozan biraz daha zorlayarak itekledi ve Sırma'ya iyice yanaştırdıktan sonra, raftan aldığı bir tası Sırmasaçlı'ya uzattı.

"Temiz sağ" dedikten sonra, kahvaltıyı hazırlama uğraşına devam etti. Üst ranzada oturan Vural, akşam köyden getirdikleri koçun sağılmaya çalışıldığını görünce hayretle, Kozan'a Kürtçe sorular yöneltti. Sırmasaçlı'yla sık sık tartıştığından, soruları direk ona yöneltmedi.

"Wu sekeno, (o ne yapıyor?)"

"Vengexu mevece, xogeç doseno. (sesini çıkarma koçu sağıyor.)"

Vural'ın yüzüne ince bir gülümseme yayıldı.

"Tu merik kerd qına luiye vet. (Sen adamı tilkinin kıçına soktun çıkardın)

"Vınde bıra vınde merik isexu bıkero. (Dur kardeşim dur, adam işini yapsın)

Sırmasaçlı, sol elinde tası tutuyor, sağ eliyle koçun altında meme arıyordu. Koç huysuzlaştıkça ve Sırmayla mesafesini açtıkça; Kozan, koçu tekrar Sırma'ya yakınlaştırıyordu. Bu arada tüm koğuş sakinleri yattığı yerlerden doğrulmuş, ranzalarına oturmuş, uykulu ve şaşkın bakışlarla, gaz lambasının ışığında hayvanın gerisiyle uğraşan Sırmasaçlı'yı seyrediyorlardı. Koçun getirildiğinden haberi olmayanlar, 'ne oluyor' şaşkınlığını ve et yemenin sevincini yaşarken, koçu getirenler Sırma'nın ne yapmaya çalıştığına anlam vermeye çalışıyorlardı. Şaşkın bakışlarla birbirine bakınıyorlar, Kozan'ın 'susun' işaretiyle seslerini çıkarmıyorlardı. Tam ranzaların karşısındaki direğe asılı gaz lambası, soluk, yorgun ışıklarıyla Sırma'ya bakınıyordu, budala gezginler gibi. Dışarıdan akan yel, zaman zaman içeriye doğru küçük esintiler gönderiyor, bu esintileri alan lambanın ışığı seher yeli türküleri söyler gibi, o yana bu yana gidip geliyordu. Barınağın içindeki osurukların tümü tavanda birikiyor, üst ranza sakinlerinin başını çevreleyen kokular, ekşi ekşi suratlar çizdiriyordu. Sırma, arada bir Kozan'a bakıyor, bir an önce memeyi bulup Kozan'ın yapamazsın söylemlerini boşa çıkarmak için acele ediyordu. Yapamazsa, Kozan artık bunu söyler durur ve kaynanası tarafından yasadışı ilişkide basılmış gelin gibi, her işte başına vururdu.

Kozan, birinci gurup için sofraya bardak, birer parça ekmek ve onar adet zeytin koymuştu. Gözlerinin kaçamaklarında Sırma'yı takip ediyor, dışarıdan müdahale edilmesin diye tetikte bekliyor, soru sormak isteyenlerin sorularını geçiştiriyor, dikkatleri bir noktada yoğunlaştırıyordu. Kürtçe bilenlere ara sıra dil ucu göndermeler yapıyor, 'oxt mendo herco

cırakero' (Daşakları koparmaya az kaldı) dediğinde, Vural'ın ince kahkahasını kendi yaptığı işe çekmeye çalışıyordu. Sırmasaçlı yarım saat olmuş hala meme arıyordu. Ani bir hareketle koçun gerisine bir yumruk salladı. Elindeki tası yere fırlattı. Gözleri deprem faciasındakine benzer biçimde alnına yapışacak gibi yerinden oynadı. Bir anda her yanı tir tir titredi, ağzına anasız küfürler düğümlendi, ama;

"Ulan senin Allah'ını, kitabını; ulan bu koçmuş"diye bağırabildi.

"Sabahtan beri koçun daşşaklarından bir damla süt çıkaramadın" dedi Vural. Tüm koğuş kahkahalarla kuşattı sabahı. Kozan, ilk kahkahasıyla birlikte dışarı kaçmıştı.

"Ulan bu adam şeytana külah örer; bunun hesabını senden soracağım. Bunu sana çok pahalıya ödettireceğim" diyerek Kozan'ın arkasından bağırıyordu Sırmasaçlı. Kozan, Sırmasaçlı'ının tepkileri yumuşayıncaya kadar dışarıda güldü; sonra içeri girdi. Gözlerinden boşalan yaşlar, sakalını ve yüzünü ıslatmış, kızıllaşmış çehresine krizler inmişti. Zonklayan başını, ağrıyan çene eklemlerini tutuyordu. Uzun uzun güldükten ve herkesin boşalması bittikten sonra;

"Arkadaş koyunu iyi sağarmış; çünkü çok seyretmiş. Biz koyunların içinde büyüdük, sağma pratiğine giremiyoruz; arkadaş çok seyrettiği için koyunla koçu ancak yarım saatte ayrıştırabildi. Koçun daşşaklarını okşaya okşaya adamı zevkten geberttin. Senin gibi bir koyun tanıdığı için çok şanslıdır herhalde."

Kozan'ın söylemleriyle kıkır kıkır güldü Sırmasaçlı. Sabahın pusulu ve operasyonlu endişe saatlerini kahkahaya boğmuştu bu oyun. Barınak oldukça dardı. Beşer kişilik sofra kurulurken, yine en az iki kişi kafasını tavana çarptı. Tavanı yeterince yüksek değildi. Yemek yenilen yerin ancak küçük bir bölümünde ayakta durmak mümkündü. Hareket edenler, kafalarını sağa sola çarptıkça; Kozana küfürler savuruyorlardı. Her eleştirinin başında Kozan vardı. 'Biraz daha genişletelim' istemlerine, 'operasyonlar, kar ve yağmurlar başlamadan girebileceğimiz bir yer oluşturalım ilk önce' diyerek acele etmişti Kozan. Barınağın kamufle sorununun, fazla büyütmeye imkan vermeyişi de bu aceleciliği beslemişti. Sonuçta herkes, kuru sıcak bir yatağa kavuşmuş olmaktan mutluydu; ama, yine de daha iyisine ilgi vardı.

"Düşmandan önce bizi, ya senin ambargon ya da günde on kere kafamızı vurduğumuz bu barınak öldürecek."

"Acele ettin ama, sonuçta bir şey olmadı. Üç gün daha kazsaydık, dünya kadar yer açar, bu cehenneme muhtaç kalmazdık."

"Sen sosyalizme kadar yaşarsan vay haline milletin. Kıtlık içinde tıkış tıkış bir yaşam. Allah bilir bir evde on aileyi ikamete zorlarsın."

"Sosyalizmi getirir getirmez, seni tümden emekli yapmak lazım."

Benzeri bütün eleştirileri;

"Dar ve sıkışık yaşamak, bu yönlü zorluklar çekmek; dışarıda kalmaktan, yağmurda dolaşmaktan iyidir," diyerek yanıtlıyordu Kozan.

Sürekli taciz edici operasyonlarla geçen kış, barınağın önemini birkaç kez yeniden kanıtlamıştı. Araziyi, ilişkileri ve düşmanı iyi tanımak; imkansız olanaklardan imkan yaratabilmeyi kolay kılıyordu. Aynı alanda gezen Parti-Cephe'ci güçler, barınaksız zor koşullar yaşamıştı. Birkaç kez düşmanla sıcak temasa girmiş, kimi tesadüflerin de yardımıyla kayıp vermeden atlatmışlardı. Bu askeri hareketlilik, doğal olarak diğer gurupları da etkiliyordu. Savaş güçleri birbirinden yalıtık değildi. Gurupsal birliktelikler ve dayanışma faaliyetleri zayıf; düşmanın saldırıları güçlüydü. Birçok gurupta iç sorunlar yaşanıyor, parçalanmalar yeni güç yitimleri doğuruyor, direnişi küçültüyordu. 94 Nisan'ında ve 95 baharında yaşanan bölünmeler, partizan güçleri zor süreçlere sürmüştü. Her ne kadar guruplar, pürüzsüz bir saflaşma görüngüleriyle yarışıyorduysa da, yaşam; gerçekleri, karınca yuvası gibi deşmişti. Bırakanların, dökülenlerin sayısı gün geçtikçe kabarıyordu. Köylüler, ayrılıklara dair hiçbir söylem duymak istemiyordu. Anlam veremedikleri şatafatlı siyaset soyutlamalarına, 'birleşmeden devlet yıkılmaz' ısrarıyla cevap veriyorlardı.

Bahara doğru yiyecekler, yok denecek kadar azalmıştı. Birçok zaruri ihtiyaç, çevre köylerden günlük taşımalarla karşılanıyordu. Bahar gelip kapıya dayanmış; ama, riskler giderek artmıştı. Kasap; komutasındaki bir birlikle önce İn'e, sonra Kilise'ye uğrayıp Norşin yakınlarında konakladı. Yağmurdan korunmak için boş bir evin ahırına sığınmışlardı. Şafak, dağları sarmalayıp düze inmişti ki ayak seslerine koşan nöbetçinin 'Kamo'suyla, gelen gurubun 'Darbeci' denilen diğer Partizanlar olduğu anlaşılmıştı. Kasap, hemen talimat verip nöbetçileri ikiye çıkardı. Ateş yakıp çay yaptılar. Elli metre ötedeki ağaçların altında konaklayan diğer gurupla bakışıyor, birbirlerine oralı olmuyorlardı.

"Bunlar bizden silah alma girişiminde bulunurlar mı?"

Murat'ın sorusu kısa bir süre cevapsız kaldıktan sonra, umarsız, lakayt bakmasına rağmen; tereddütlü bir mizaçla;

"Belki" diye yanıtladı Kasap.

"Sen 'belki' demişsen, kesinlikle saldırırlar o zaman" dedi Oral.

Daha önce Kasap ve Nurten dövülerek silahları ellerinden alınmış, Kasap'ın meseleyi bildiği halde hazırlıksız yakalanması eleştirilmiş, ikinci kez olan bu durum, artık alay konusu olmuştu. Birlik içinde, 'Darbecilerin silahları yoksa Kasap'ta var, söyleyin gelip alsınlar' şeklinde espriler yapılıyordu. Zaman, it saltanatında gezinen dalaşmanın kendisini tırmalıyor, akıntının yönünün nereye gittiğini kimse tam olarak kestiremiyordu. Kuru ekmeğin kavgacıları, olmayan dünyanın paylaşımına soyunmuşçasına herkesi şaşırtan acayiplikler içindeydiler. Karşıda Norşin sırtlarına yayılmış kırağı ve çiğ bulutları aşna-fişne kadimleriyle oynaşıyor; kurdun ayak izlerinde karınca sürüleri kendi ölüleri üzerine pazarlıklar yapıyor; solucan, tavuğun karnında yiğitlik naraları atıyordu. Kimsenin, bu ezeli düşman sahibi kol başlarının tepişmesine aldırdığı yoktu.

"Bu kez silah yerine ancak mermi alırlar."

Kasap, acı acı gülümseyerek bakındı Onur'a.

"Onlar saldırmadan biz saldırıp onlardan alalım."

Herkes bakışlarını Murat'a kilitledi. Bakışlarda, 'Ne saçmalıyorsun sen' diyen bir hava vardı.

"Bizim saldırmamız diye bir şey olmaz. Ama, saldırırlarsa kesinlikle cevap vereceğiz."

Nurten'in söylemini Kasap da onayladı.

"Bak yoldaş, şu köşeye de bir nöbetçi çıkaralım, belli olmaz, şu taraftan saldırabilirler. Oradan yanaşmak daha uygun."

"Sırmasaçlı sanki de karakol baskını yapıyor, adamlar açık bir çatışmadan ziyade fırsat kollayacaklar."

Oral'ın sert ve kesin karşıtlığıyla birlikte sustu Sırma.

"Savunma bizim, yani tepedeki o mevziler bizde oldukça, onlar saldırmaya yanaşamaz; sorun bizim tavrımızda."

Kasap'ın sözünü kesen Onur;

"Tavrı mı kaldı, saldırırlarsa karşılık vereceğiz, hem de pişman edeceğiz. Katlimiz, silahlarımızı almalarından daha iyidir."

Saldırırlarsa kesin cevap verileceği noktasında birleşildi. Çay içildi, savunma değiştirildi. Henüz ateşin başındaydılar ki diğer guruptan Fındık Ali sallana sallana yanlarına geldi. Geçen kış kendilerinden ayrılıp diğer tarafa geçen Fındık Aliy'le sıcak sohbetler edildi. Fındık, fırsat bulunduğunda silahları alacaklarını tekrarlayınca; önce Murat kararın ve uygulamaların yanlışlığına dair bir iyimser nutuk çekti. Fındık Ali, 'alacağız' diye tekrar edince, Nurten parladı.

"Kalk buradan defol. Ya dost olun dost gibi ya da açık düşmanlığınızı ilan edin; biz de ona göre davranalım. Bir yandan gülüp konuşuyorsunuz; öte yandan sırtımızı döner dönmez başımıza kurşun sıkıyorsunuz. Kedek'te aynı şeyi yaptınız, Tavuk köyünde aynı şeyi yaptınız. Siz devrimci misiniz ya da kontra mı? Söyleyin biz de bilelim."

Nurten'in hiddetine yanındakiler de şaşırdılar. Haklıydı ve tam onay alan bakışlarla onaylandı. Fındık Ali, usulca kalktı ve yürüdü.

"Eğer tavrımızı görmek istiyorsanız, deneyin de görelim," diye arkasından bağırdı Nurten.

Bir kere daha eğer silah alma yönünde girişimleri olursa, ne pahasına olursa olsun yanıt verileceği üzerine kesinlik sağlandı. Savunmadakiler değiştirildi, iç nöbet Sırmasaçlı'ya devredilerek yatma pozisyonu alındı. Naylon telisini serip, şalına sarınanlar sırtlarını birbirine dayayıp soğuğun etkisini aza indirmeye çalıştılar. Çoğu kütüklüklerini çıkarmadan yatmıştı. Soğumuş sırt terleri, bıçağın tende soğuması gibi, ağır ve aykırıydı. Düşler, tasalar ve sıcak umutlarla uykuya durmak, aynı tonda tınılarla uyanmak olmuyordu her zaman. Bir dakika sonra hangi kıyametin kopacağını kimse tam olarak kestiremiyordu. Biraz sonra birçoğu uyumuştu. Murat çevreye bir göz attıktan sonra içeri girdi.

"Sen yat, benim uykum yok, ben devam ederim. Zaten senden sonra nöbetçi benim."

Bu teklif Sırmasaçlı'nın da hoşuna gitti. Murat'a dikkatli olmasını öğütledikten sonra usulca kıvrılıp yattı. Düşman olandan gelen bela çekilirdi de dost görünenin kahrını çekmek zordu. Öldürsen ölürsün, ölsen ölürsün. Bir ayı çıkıp ben senin saldırdığın hedefe saldıracağım dese, tüm kainat bayram ederdi de bir tek düşünce çıplağı insanlar anlayamıyordu bu işin kıymetini. Dersim'de bütün yaşlılar, cephe ve güç oluşturma işinde uzmandılar. Onların sesine kulak verecek herkes nasibini alırdı.

Yabanıl hayvanların doğasında aynı sır saklıydı. Öğrenmek isteyen için hazine geniş ve tarafsızdı. Yakılan evlerin harabeleri aynı dilden ağıtlar yakıyor, kuruyan ağaçlar aynı telden ninniler mırıldanıyordu. Dağlar kulak kabartmış, arbedenin orta yerine düşen zamansız övünçlerine gülüyordu. Dünyanın bir ucu diğer ucuna nükleer başlıklarla bağlanıyor, ateş kendi kudretinde ölümcül çağrılar büyütüyordu.

Meneviş mavisi sıcak bir mavilik oturmuştu gökyüzüne. Güneş ikindi selamını verip geçmişti batı sırtlarına doğru. Toprak ısındıkça, derinliğindeki hareketler yoğunluk kazanıyordu. Boş kalmış evlerin hemen yanındaki samanlık ve küçük ağıl yıkılmıştı. Hemen alttaki derenin kenarında, tırsık otu, çimlerin arasını zorlayarak güne çıkmıştı. Aşk böcekleri, kovalamacalarında haza durmuş; göz göze sevişiyorlardı. Norşin'li ihtiyar Geko, iki ineğini önüne katıp, son güzden kalan sarı sımsık otunun bulunduğu tarla kenarlarından gezdiriyordu. Tavuk dağının güney yamaçlarında ki kızgın çoban sesleri, Kilise köyünün mübarek tepelerine kadar yayılıyordu. Peyik karakol güçleri, kendilerine iki kilometre kadar yakında konaklayan silahlı güçlerden habersiz, karakola gelen elektrik hattını onaran elektrikçilere refakat ediyorlardı. Topağaç köylüleri, traktöre yükledikleri eski yazdan kalma buğdayı değirmene götürmek için karakol komutanından izin talep ediyorlardı. Yaşam, orun orun ve sekerek devam ediyor; güneş arada bir önünden hızlıca geçip giden bulutlara küfrediyordu.

Sırmasaçlı, endişeli uykusunu uzun zaman yerde tutamadı. Sağa sola döndü, yarı uyanık dinledi, biraz sonra içeride herhangi bir uyanık hareketin olmadığından şüphelenerek ayağa fırladı. "Nöbetçi" diye seslendi. Cevap alamayınca, "Murat" diye ikinci kez seslendi. Kalkıp dışarı çıktı. Silahını sıkıca kavramış, gözleri ateş siperlerine hazırlanmıştı. Evin sağ ve sol kenarlarına bakındı, kimseyi göremedi. İki kere rasgele yerlere saçılmış kuru söğüt dallarına takıldı, düşecek gibi oldu yeniden toparlandı. Savunma mevzilerine bakındı, burnunu kaşıdı, heyecanını dinledi; komşu birliğin konakladığı alana yöneltti bakışlarını. Yoğun bir hareketlilik ve kendilerini kesen bakışların dolaştığını fark etti. Bir saldırı öncesi miydi ya da nöbetçiye saldırmışlar mıydı? Hemen içeri fırladı.

"Yoldaş yoldaş kalk, nöbetçi yok, Murat yok piyasada. Darbeciler bir şey yapmış olabilir."

Kasap'la birlikte herkes fırladı uykusundan.

"Kimdi en son nöbetçi?" diye sordu Kasap.

"Bilmiyorum, ilk nöbetçi bendim; Murat, 'uykum yok, sen yat ben tutarım' demişti."

"Murat yok mu şimdi?"

"Baktım, bir yerde görünmüyor; onlar da çok hareketliydi," diye yanıtladı Deniz'i.

"Herkes silahını kuşansın."

Kimse tesisatını çıkarmamıştı. Silahlarını alıp dışarı çıktılar. Evin ön cephesine yayılarak geniş bir mevzi oluşturuldu. Komşu gurubun iki üyesi onlara doğru geliyordu. Kasap, iyice açılıp mevzi edinmeleri için işaret etti.

"Bakın, üstümüze gelir ve bir deneme daha yapmaya kalkışırsanız, hiç tereddütsüz ateş edeceğiz," diye haykırdı Nurten.

"Biz sizden silahları alacağız, böyle bir kararımız var ama, onu şimdi uygulamayacağız. Size bir şey söylemek için geliyoruz. Bakın sizin arkadaşınız Murat bize geçti."

Hiç kimse söylenenlere inanmadı. Yapılanın ya da yapılmak istenenin ne olduğu anlaşılamamıştı. Aşağıdaki hareketliliği gören tepeciler de hareketlenmiş; Onur, Diktirofu komşu gurubun bulunduğu alana doğru yöneltmiş, tetikte bekliyordu. Güneş ne kadar aydınlık ise, o kadar karamsar tablolar çıkıyordu önüne. Akıl, bir devenin hörgücünde olmadığı için dövünüyordu, böylesi vahametlerin arasında kalınca.

"Yalan söylüyorsunuz, Murat'ı siz etkisizleştirip rehin aldınız. Onu hemen bırakın ve silahını da verin."

Kasap'ın sözü henüz bitmemişti ki,

"Olduğunuz yerde kalın ve gelmeyin; eğer zorlarsanız ateş ederiz."

Nurten'in sesinde katı bir kesinlik vardı. Komşu gurubun diğer elemanları da gelen iki kişiye doğru yakınlaştı. Geçen kış ayrılıp gidenlerden Mahmut, öne çıkıp Kasap'a doğru yöneldi.

"Dur gelme!"

Kasap'tan beklemediği bir tavırla karşılaşan Mahmut duraksadı.

"Silahları almayacağız dedik Kasap, bana güvenmiyor musun?"

"Güvenecek bir yanı mı kaldı. Bunca olaydan sonra neye güveneceğiz. Sen de o uygulamaların bir parçası değil misin, neyine güveneceğim. Size inanmıyoruz. Murat'a ne yaptığınızı söyleyin."

Arkadan gelen gurubun arasından çıkan Murat, sırıtan, kızarmış, utangaç bir suratla;

"Doğru Kasap, ben kendi isteğimle buraya geçtim," dedikten sonra geri dönüp gitti. Diğerleri de fazla ısrar etmeyip yerlerine döndüler. Gurubun tüm üyeleri aptallaşmış, birbirine bakınıyordu. Olanlara anlam verebilmek için hafızaları ve yorum kabiliyetlerini oldukça zorlamak gerekiyordu.

"Yahu bu adam sabah daha yeni, 'onlar saldırmadan biz saldırıp alalım' diyordu. Ne oldu buna da o saflara geçti" diye mırıldandı Oral.

Herkes birbirine ilginç, çelişmeli, soru yüklü bakışlar gönderiyordu. 'Sırmasaçlı'nın haberi var mı?'dercesine bakındılar. Durumu anlayan Sırma, öfkeli ve köpüren bir ses tonuyla söze girdi.

"Murat'ın bu yaptığı alçaklıktır. Nöbette, üstelik birliğin tümü uyurken bırakıp gitmesi suçtur. Hem de en ağır suçtur. Ölümü gerektiren bir suçtur. Kim olursa olsun cezası budur. Benim tavrım kesindir yoldaş."

Murat'ın tavrından bihaber olduğunu ve onu onaylamadığını anlatmak isteyen Sırma, öfkesini sunup rahatladı.

"Bu insanları anlamak zor."

"Nedenini kavramakta güçlük çekiyorum."

"Büyük ihtimal, saldıracaklar diye korkup onlara geçti, çünkü onlar daha güçlü."

"Bir çatışma ortamını engellemek için mi onlara geçti acep?"

"Başka planları mı var?"

"Bakarsınız onların birkaç silahını alıp kaçıp gelmiş."

"Şimdiye kadar onları en keskin biçimde eleştiren oydu, nasıl oldu da o saflara geçti."

"Kendisini zorla tutan veya sınırlayan da yoktu, ne diye kaçtı ki? İsteseydi kendisi söyleyerek de gidebilirdi."

Onlarca soru tam anlamıyla yanıtsız kalmıştı. Akşama kadar çeşitli yorumlar yapılıp düşünceler karıştırıldı. Hiçbir makul cevap bulunup onda birlik sağlanamadı. Gurup akşama barınağa döndüğünde, sessizliği ilk bozan Oral oldu. 'Murat darbecilere kaçtı' söylemi herkesi sükunete ve hayrete düşürdü. Aynı sorular bir kere daha gündeme geldi. Kozan ve Orhan'ın ağırlıklı görüşü de, 'korkmuş olabilir' de birleşmişti. Barınağın yerini verirse gelip barınağı basarlar ihtimali üzerine tartışıldı. Bu durum pek büyük bir olasılık olarak görülmedi. 'Bu adamların ne yapacağı hiç

belli olmaz' endişelerinin yanı sıra, mantık sınırlarını zorlayan bir eyleme daha imza atamayacakları düşüncesinde ağırlık kılındı. İklim, suyu bulandırdığı kadar divane olan tüm akıl gücünü de bulandırıyordu. Bahar suları bulanık çağıltılara tutulduğunda, divanelerin hepsi kafası dumanlı gezer, asileşir, saldırır ve korkuturdu. Yaşlıca bir Dersim bilgesi, ekin başağa durunca kuşlar, bahar suları bulanınca da divaneler kudururlar, derdi. Koca devlerle çarpışan mağrur ordular, kendi kurtlarıyla muharebede yenilgiler üzerine yenilgi alıyorlardı. Dağlar bu tüfeyil saçaklarıyla uzun süre kalamazdı ve fırtınada raks eden kuşların töresinde yabanıl olana uzun süre katlanılamazdı.

*** *** ***

Barınağın son günleri nisanı bulmuştu. Son iki hafta, parti-cephenin bir birimini de yanlarına almak zorunda kaldılar. Sıcak bir dayanışma ve iç sorunları fazlaca yansıtmama uğraşının ardından barınak terk edildi.

Bahar, nisan yağmurlarının acımasızlığıyla işledi toprağa. Domuzlar günlerce yıkanmaktan usanmadı. Doruklarda karın rengi hala ayaz kokuyordu. Kuşburnu, yaprağına en çok düşkün olan bahar fidesiydi. Bütün gözler, meşelerin açmasına kilitlenmişti. Koskoca meşelik deryaları çırılçıplak üşüyor, bronşları patlarcasına buğulanıyor, morarmış suratıyla kös kös düşünüyordu. Arazinin bir çok yerinden görüntü almak oldukça kolaydı. Bu nedenle bahar operasyonları, yoğun ve yaygın bir güçle icra ediliyordu. Kış boyunca birkaç bırakma ve firar olayı dışında, gerilladan güç koparamamıştı bu operasyonlar. Ulusal devrimci güçler merkezi karargahlarını Hozat, Ovacık, Karaoğlan üçgenindeki boş, dağlık ve ormanlık araziye kurmuşlardı. Yaygın erzak taşıma işleri esnasında işlenen patikalar, çeşitli yerleşim merkezlerinden üs alanına doğru belirgin bir hat çizerek gitmiş, son güz zamanında karargah bilinir olmuştu. Sonbaharda ve kışın, bilinen bu yerlere yönelik operasyon yapamayan beyaz ordu, bahar için kapsamlı operasyon hazırlığı içindeydi. Kışın bu alana ancak hava operasyonları yapılabiliniyordu. Günaşırı bombalanan üs alanlarından, hiçbir sonuç alınamıyordu. Gerilla bütün bu uygulamaların

hesabını yaparak mevzilenmişti ve hazırlıklıydı. Yiyecek sıkıntısı yaşayan ulusalcı güçler, büyük ve yaygın birliklerle, Hozat, Çemişkezek ve Pertek'in köylerine yönelmiş; köylülerden alabilecekleri her şeyi alıp dönmüşlerdi.

Bahar; yeni ayrışımlar, başı bozuk sorunlar, engellenmesi zor dağılmalarla birlikte yaşanıyordu. Birlik yönünde tavır takınan bölge güçlerinin bağımsız çağrısına cevap vermeyen merkez kanadı, ayrılığı iyice katılaştırmıştı. Dağlar, sükunetini tırmalayan böylesi çatışmalara karşı hoşgörülü değildi. Rüzgarlar, tekli küçük guruplar karşısında kasırga kesiliyor, gece zifiriye kesiyordu. Kurtların açlığı, yalnızlık kokan her hareketin peşindeydi. Köylüler, gücünü silahın, ateşin ve naranın çok ağızlı cazibesinden alıyorlardı. Radyolardan sık sık, 'yazıktır size, ölüp gideceksiniz; gelin teslim olun' anonsları yapılıyordu.

Birlik, son durumu değerlendirmek için, Tavuk dağının güneyindeki küçük vadide konaklamıştı. Barınak terk edileli henüz iki hafta kadar olmuştu. Batıdaki güçlerle iletişim kurulmuş, ayrılan tarafların birlik yönünde hiçbir girişimlerinin olmadığı ve bundan sonra da olmasının çok zor olacağı anlaşılmıştı. Merkez kanadının bölgeye gönderdikleri adamları, buradaki güçlerin tüm istemlerine rağmen gelip kendileriyle görüşmeyi reddetmişti. Birlik içi sükunet iyice bozulmuş, tartışmalar kavgalara kadar varmıştı.

Uzunca bir sırığa takılan iki demlik, sabahın ayazıyla birlikte yakılan ateşin alazında, kaynatılmaya çalışılıyordu. Sırığın bir ucunu Onur, bir ucunu Deniz tutmuş; boşta kalan diğer elleriyle ateşi vücutlarına yayarcasına, sağlarını sollarını ovuşturuyorlar, gözlerine sıçrayan kıvılcımlardan sakınmak için sık sık kafalarını yana eğip yer değiştiriyorlardı. Oral bir yandan ateşin yanına düşen, düştüğü yerde sönen oduncukların duman çıkarmaması için çalışıyor, bir yandan sabah sessizliğine laf üreterek fısıltılar şeklinde konuşuyordu. Operasyon ve tedirginlik saatleri suskunluğa kesiyordu herkesi. Nöbet yerini gözden geçiren Kozan'ın yanına yaklaştı Kasap.

"Ne yapalım, toplantıyı ne zaman başlatalım?"

"Öğleden sonra yaparız, sabah sabah iyi olmaz."

"Ne yapacağız bu adamı, ille de Ekber'deki Diktirofu alacağız diyor."

Kozan, acılarla gülümsedi.

"Bir yandan bizden zorla silah alınmasını karşı-devrimcilik olara değerlendirdik, mücadelemizi bu yanlış uygulamalara karşı verdik, haklılığımızı kitlelere böyle anlattık, bu yönde meşru devrimci değerlerimize sahiplik ettik; şimdi de kalkıp bizden ayrılıp diğer tarafa geçecek birinin silahını, aynı yöntem ve aynı yaklaşımla biz almaya kalkışacağız. Böyle bir şey olmaz, sen söyle doğru olur mu?"

"Evet ben de öyle düşünüyorum. Kesinlikle doğru olmaz. O durumda bizim de Nihat'tan, Zeynel'den farkımız kalmaz. Bu acıları en çok çekenlerden biri O; anlayamıyorum, niye böyle bir tavır içine giriyor, bu milleti anlamak zor yawu?"

Kendisinden bahsedildiğini anlamış gibi, gözlerini Kasap'ın son sözlerini yutan dudaklarında gezdirerek, Komiser Orhan da yanaştı onlara.

"Ne yapıyoruz?"

"Öğleden sonra yaparız toplantıyı" diye yanıtladı Kasap.

'Doğru olur' dercesine sustu Orhan. Kasap, Kozan'a göz attıktan sonra devam etti.

"Şu silah alma işi doğru değil, öyle bir şey yapmamız çok yanlış olur."

Orhan, Kozan'ı 'sen ne diyorsun' dercesine süzdü. Kozan, ayak üstü görüşmeyi bir komutanlık resmiyeti içine almayı düşündü.

"Nurten'i de çağıralım."

Kasap az ilerde kendilerini takip eden Nurten'e kafasıyla işaret ettikten sonra konuşmaya devam etti. Gözlerinde kaygı ve anlam kargaşası yüklü bir içtenlik vardı. Her yeni sorun, bir dizi pratik açmazı da dayatıyordu ki içinden çıkılması bireysel sınırları aşıyordu.

"Parti organı olarak konuşmadık; burada komutanlık olarak bir karara varmamız daha iyi olur. Ben doğru olmayacağını söylüyorum."

"O silah alınacak arkadaşım. Komutanlık o yönde karar çıkarmasa bile ben alacağım. O silah parti organının denetiminde. Üç kişinin on beş kişiden makineliyi alma hakkı olamaz."

Orhan söze başladığında, Nurten de yanlarına gelmişti. Ciddiyet ve üzüntü karışımı bir ifade vardı yüzünde. Orhan'ın konuşmasını onaylarcasına Onu süzüyor, Kasap'ın yüzüne sinirli mizaçlarla bakıyordu. Sesini iyice yükselterek devam etti Orhan. Nurten'in bakışlarından güç ve dayanak almış, ince boynundaki damarları iyice gerilerek bir karış öne

çıkmıştı. Dolduruşa gelen ve o anda dünyayı dağsız ve ağacı budaksız gören bir kükreyiş içindeydi.

"O silaha ancak benim ölümü yere sererlerse sahip olabilirler. Bizim şu andaki pozisyonumuz oldukça kötü, o silahı verirsek birlik imha olur. Onların hakkı yok buna, parti değeridir ve Ordu Parti Organının denetimindedir, üstelik bunlar iki gün sonra mücadeleyi de bırakacaktır, ahan ben söylüyorum, siz de şahit olun."

Kasap, Kozan'a bakındı. 'Bir şeyler söyle' der gibiydi. Kış boyu süren bütün çatışmalara rağmen, Orhan'la Kozan arasında kalıcı bir yoldaşlığın olduğunu biliyordu. Orhan iyice köpürmüş, suratı kızıllaşmış, sinir telleri tokmak yiyen davulun sinesi gibi titriyordu. Parmaklarının arasındaki sigaradan derin bir soluk aldı. 'Doğru söylemiyor muyum' dercesine Kozan'a bakındı. Gözlerinde anlamsız içli bir derinlik vardı. Hem üzülen, hem ezilen, hem kızan renkleri beraberinde taşıyordu. Parti hassasiyetinde oldukça samimi olduğunu oradakilerin hepsi de bilirdi; ama, her zaman iyi bir yöntem tutturduğu söylenemezdi. Hatta çoğu kere yöntemsizlikten, ilk duygulardan hareketle yanlış yapar, yine buna da en çok kendisi üzülürdü. Kasap, Nurten'in sert ve ret edici bakışlarıyla karşılaşmak istemiyor, gözlerini avare avare dolaştırıyordu. Kozan iç huzursuzluklarını yokladı, içi daraldı; bir an da ne kadar yorgun olduğunu düşündü, sonra Laz Nihat'ın kendilerinden silah alırken, özellikle kedisine ve Orhan'a yaptığı hakaretleri ve bunun karşısında kendi yüreğinin acımasını hatırladı; sol kaburgalarına inen Laz'ın silah namlusunu yeniden hisseti; içini çekti, gözlerini yerden kaldırıp Orhan'a dik dik baktı.

"Bak Orhan, iki yıldır mücadele ettiğimiz şey, devrimci olmayan bu türden tutumlar. Aynı şeyi, darbeciler de, merkezciler de, 'üç beş kişinin parti değerlerini alma hakkı yoktur' diyip yapıyorlardı. Ama, biz biliyoruz ki bu tutum yanlış. Eğer ayrılanlar hala bir devrimci nitelik içindelerse, yani bunlar halkın değerlerini düşmana taşımayacaksa ya da bireysel olarak kullanmayacaklarsa, zorla ellerinden almak doğru olmaz. Ekber'in merkezciler tarafına geçeceği dünden anlaşılmıştı. Ve o gün siz silah düzenlemesini buna uygun yapmadınız. Üstelik ben sizi uyardım. Şimdi ise iş işten geçti. Herkes tavır takındığı yerde kendi silahıyla kalacak. Bu bir zorunluluk. Zorla hiç kimsenin silahı elinden alınamaz."

"Silahını elinden almayacağız ki onun yerine Kleş vereceğiz. Biz on beş kişiyiz, onlar üç kişi. Makineli bize lazım. O silah, parti organın denetiminde ve organ onu düzenleyecek, vermek zorundalar."

Nurten, Orhan'ı onaylarcasına bakınıyor, yüz ifadeleri bu yönlü işaretler veriyordu. Kozan'ın söyledikleri de yanlış değildi ama, bu adamların bu silahı almalarına dayanamıyordu. Aklına geldikçe içi daralıyor, öfkesi kabarıyordu.

"Parti organının denetimindeydi ama, şimdi yeni ayrışımlar yaşanıyor. Ve herkes kendi üzerindeki malzemesiyle kalacak. Bu adamlar bırakıp gitmiyor. Dün, Zeynel sana aynı şeyi yaptığında; iki gün sonra Nihat ana avrat küfredip dövüp silahını aldığında, senin tepkin haklı olarak nasıldı, kitlelere ne anlatıyordun."

Kozan duraksadı ve yutkundu. Kasap'ın tam desteğini aldığına seviniyordu. Kısa bir suskunluktan sonra devam etti.

"Diktirof olmadan, belki biraz zorlanırsın; ama, güvenlik konusunda kesinlikle o belirleyici değil. Yıkımın ve iç huzursuzluğun iyice boyutlandığı bir birliği, Diktirof değil, Bikisi de kurtaramaz. Biz küçük silahlarımızla da karşı koyabiliriz düşmana. Bence; Ekber'le konuşulsun, en azından geçici olarak silahı Kleşle değiştirsin. Bunu gönüllü yapmazsa, silahın zorla alınmasına karşıyım ve böyle bir girişimi kesinlikle desteklemeyeceğim."

"Ben de" diyerek hemen ekledi Kasap. Orhan yine köpürmeye hazırlanıyordu ki Kozan'ın ayrıldığını görünce sustu. Sıkıştırılmış ve patlamaya hazır dinamit parçası gibiydi. Kasap da ayrıldıktan sonra, Nurten'in acı ama sevecen bakışlarına iliştirdi gözlerini. Nurten'in acıma duyguları yüklü bakışlarına uzun süre ilişemedi. "O silahı alacağım," diye mırıldandı. Sesi, kin ve titreşim yüklüydü. 'Tamam kendini üzme' der gibi bakındı Nurten.

"Bu adamın böyle bir tavır takınmasına şaşırıyorum."

Kasap'ın sesiyle birlikte, olduğu yerde durdu Kozan. Norşin mezrasının üzerindeki çıplak tepelerde gezinen bakışlarını yakın menzile çekti. Derin bir iç geçirdi. Derinliklerinden gelen bir ağrı tufanı tüm vücudunu üfürüp geçip gitti.

"Çok yıprandı, biraz da mantıklı düşünmenin önüne kişisel sürtüşmeler ve kin geçiyor. Aze'nin kendisine hakaretleri ve Onu rencide eden

yaklaşımları da bunda etkili; ama, yine de söylediği şey yapılamaz. 'Parti biziz, her şey bizim' anlayışının farklı biçimde tezahürü. Ciddi ideolojik-siyasi sakatlıklar taşıyor. Başkaları yaparken değil; önemli olan, kendimizin yapma koşullarının oluştuğu durumlarda ona karşı durabilmektir. Ayrılanlar üç kişi değil de on kişi olsaydı, aynı davranış ortaya çıkmazdı. Tam da diğerlerinin mantığı."

Kasap yeni bir soruyla konuyu değiştirdi.

"Bundan sonraki harekat tarzını nasıl belirlemek gerek, ne diyorsun sen?"

"Ben, birlik yönünde olumlu bir gelişmenin olacağına inanmıyorum artık. Tarafların tavrı kesinleşti ve giderek katılaşıyor. Bence bizim de yerimizi almamız gerek. Üçüncü bir parça olarak işi götüremeyiz. Zaten şu anda da üç ayrı parça haline gelmiş haldeyiz. Yakın bulduğumuz taraf içinde olmalıyız. Ayrıca iç huzuru iyice bozulmuş bir birlikte, komuta görevi almak da istemiyorum. Olası bir çatışmada insanlar birbirini satar. Ben bu sorumluluk altına giremem. Barınaktaki olayda savunmanın pozisyonu açık değil miydi?"

Kasap, kafasını sallayarak onayladı. Son ayrışım olduğunda, çok keskin bir tavırla, yeni kopan Geçici Örgütleme Komitesi'nden yana oluşunu; sonra Kozan'ın uyarılarıyla bağımsız tavırdan yana geçişini ve süreci düşündü. Hepsinin yanında bir de bu sürecin öncesinde tasarlayamadığı aşkını düşündü. Nurten'in o kızgın ama vazgeçemediği güzellemeleri geldi gözlerinin önüne. Tavır takınmada Nurten'den ayrı düşmeden, daha ziyade onunla birlikte aynı tavrı sürdürmenin inceliklerini yakalamaya çalışıyordu. Eski keskinliği, yerini temkinli çıkışlara bırakmıştı. Kozan'ın sık sık, 'Kasap öyle yap ki aşk siyaseti yemesin' şeklindeki sözlerini anımsadı.

"Ne yapacaksın peki?"

"Bu aşamadan sonra Örgütleme Komitesiyle hareket edeceğim. Biliyorsun, başından ve geçmişten beri bu çevre bize daha yakın olan kesim. Sana da değil mi? Hatta bu konuda benden çok daha keskin olduğun günleri biliyoruz."

Kasap'ın yüzündeki gülümsemeleri alınca devam etti.

"Burada bulunan diğer dört arkadaş ve ben, bundan sonra Geçici Örgütleme Komitesi adına faaliyette bulunmaya çalışacağız. Birlik yönünde

olumlu bir gelişme olursa da, ki bu imkansız görünüyor, ama olursa, gerekeni kendi cephemizden uygularız."

"Ekber ve diğer ikisi ne olacak? Üstelik Aze de hamile, onlar da ayrı bir sorun."

"Durumu biraz da onların somut tavrı belirleyecektir. Konferans kesimi, GÖK'ü düşman ilan etmiş. Merkezin tavrı, bizimle gezmelerinin karşısında olur. Ama yine de onları zorda bırakmak doğru olmaz. Bizimle birlikte olmayı isterlerse, pratik engeller çıkarmamak koşuluyla, birlikte gezeriz. Yok eğer onu kabul etmezlerse, kimi olanaklar tanımaya çalışırız. Kendileri ne kadar kalır, nasıl kalırlar orasını da bilemem."

"İsterlerse kalabilirler; ama, çok fazla ilişki tanımıyorlar. Üstelik köylüler de pek dikkate almaz. Bundan sonra birlikte gezmemiz de oldukça zor. Her yer çelişki ve çatışma. Kimse kimseyle barışık değil ki kardeşim, onları almaya kalksak diğerleri terk edecek, daha bugünden söylenmeye başladılar, 'eğer onlar bizimle gezerse biz ayrı gezeceğiz' diye. Oral, Deniz, Onur hepsi böyle diyor."

"Onlardan da kaynaklı çok çelişki var. Biz yine de en olumlu olanı zorlayalım. Şehirdeki konferansçılar duysa, 'ne işiniz var parti düşmanlarıyla' diyecekler. Ama buraya kadar gelip iki adamı ayakta tutmayı da beceremezler. İşte Zeynelleri indirmelerinin tek nedeni buydu. Üç kişilik erzakı temin edemediler. Oysa onların imkanı bizimkinden çok çok fazlaydı."

"Onlar işin kahramanlıklarını yapıyor. Adam üç köy ötemizde, üstelik biz o yağmurda çamurda peşine birim gönderiyoruz, 'yok, bizim sizin gibi parti düşmanlarıyla işimiz yok, tek tek özeleştiri verin gelin' diyor; bu kadar kafasız olur mu bir adam."

"Öyle işte, adam kaybetmek pek mesele değil herhalde. Ya da adama ihtiyaçları yok. Bak bu bölgeyi boşalttılar, bu üç kişinin de burada fazlaca ömrü yok. Bir daha bu bölgeye güç çıkarabilmeleri seneleri alacak. Neyse, ben çıkıp çevreyi denetleyeceğim."

Kozan; sözünü kesip Metin'e işaret ettikten sonra, Tavuk dağının yükseklerine doğru yöneldi. Ilık bir bahar güneşi oturmuştu tepelere. Tavuk dağının kuzey ve batı sırtlarındaki kar uzantıları, küçük su akarları oluşturmuştu. Yüksekler, karın beyaz görüngülerini terk etmemişti henüz. Güney yamaçlarda ve Pertek'e doğru olan arazide, meşeler yaprağa bezenmiş; yeşil, doğayı kucaklamıştı. Belli bir yüksekliğe çıktıktan

sonra, kara çehreli bir taşı siper edinip oturdular. Norşin mezrasının üstüne gelen yüksek tepelerden başlayarak, tüm tepeleri dürbünle taradılar.

"Görünürde bir şey yok, sen git, nöbetçilere benim yukarda olduğumu söyle. Ben biraz oturacağım burada," deyince Kozan, Metin'in gözlerine ince bir sevinç yayıldı. Bir an önce uyumak ve uyurken sabahın en tehlikeli saatlerini atlatmış olmak; bıkkınlığın ortaya çıkardığı kötü bir ruh haliydi. Yakın zamana kadar, sabahın ilk saatlerinde birliklerin uyuması yasaktı. Son dönemlerde iyiden iyiye bozulan birlik ruhu, kimi kuralların da gevşemesini kaçınılmaz kılmıştı. Metin hemen indi aşağıya. "İşimiz zor" diye söylendikten sonra, kuzey batı zirveleri de görebilen başka bir taşın kamufle noktasına yerleşti Kozan. Hozat'tan Pertek'e giden yolun bir kısmı da buradan görünüyordu. Pertek yolu üzerindeki Kilise köyünün kuzey sırtlarındaki görüntüleri iyice inceledi. Davarı ve çobanı ayrıştırınca rahatladı.

"Kilise" diye seslice söylendi kendi kendine. 'Hangi kavimin katlinden kaldı bu isim. Kaç uygarlık geçti bu coğrafyadan. Kiliseleri hala ayakta duran bu toprakların gerçek sahipleri kimdi acaba? Şu Kızıl Ziyaret'in 'kızıllığı' ne olsa acaba. Mezopotamya uygarlıklarının, ilk demir tekerleği ateşte şekillendirdiği günden almıştır belki ismini ya da halkın deyimi gibi Ermeni hazinelerinin mitosları mıydı buna kızıllığını veren.' Keban gölünün, günün ilk pırıltılarıyla yansıyan yakamozlarına bakındı. Göl çok uzaktı ama, düşlerindeki parıltılar canlı ve yakındı. Barajın doğa üzerindeki etkilerini ve yeşili düşündü. Aristotales'in bugüne gelmiş serüvenleri değil mi şu baraj hikayesi. Doğanın ve ilkelliğin bilgeleri şu halimizi görse ne derlerdi. 'Hareketin yasasında çatışma esas dediysek, üç adamın aynı yolda gidemeyeceğini söylemedik ya,' demezler miydi, 'Bilimin içine ettiniz' demezler miydi? Derin derin daldı gözleri. Birkaç saat sonra yapacakları toplantının ana sorunlarına gitti bir anda. Düşünmek istemiyordu bütün bunları. Başını salladı ve dürbünü alıp yeniden seyir alemine daldı. 'Zankirek tepelerinde kar henüz çözülmeye bile başlamamış' diye söylendi usulca. Aşağı Tavuk'tan gelen patika yolda usul usul yürüyen yaşlı kadını izledi dürbünüyle. Bu kadın köyde tek başına yaşar ve hiç kimseye oralı olmazdı. Köylüler yardım amacıyla kendisine ekmek ve yiyecek verirlerdi. Kimseyi konuk etmez, köyü de terk etmezdi. Bu kadını defalarca görmek istemiş, bir türlü ilişememişti gizemine.

Kadın, kendi törelerinden ender olarak geriye kalan Ermeni kadınları hatırlatıyordu ona. Kimse kadının Ermeni olduğunu söylemediği ve gerçekten kadın Ermeni olmadığı halde, O, hep Ermeni olarak düşlüyordu kadını. Bu nedenle kadının yalnızlığını paylaşmak isteyen güçlü bir duygu gelişmişti kendisinde. Ermenileri düşününce Orhan'a gitti aklı. Çok yıprandı zavallı, diye söylendi. Dondurucu kış gecelerinin, sıcak buğulu sobası önünde, Hasan Amca'nın masallarında geçen Dersim katliamı dinletilerinden sonra, Ermenilere özel bir ilgisi gelişmişti. Kadın, çocuk, erkek; hep birlikte ilk katledilenler, topluca yakılanlar ve sonra üzerindeki değerli eşyaları yağmalananlar Ermeniler olmuştu. Tojing'e civarında katledilen bir aileden yedi Ermeni'nin anısı anlatılırken, annesinin ağladığını hatırlıyordu. Belki de onları sevimli kılan şey, o anlatımlar değil de o anlatımlar esnasında annesinin ağlamış olmasıydı. Bir anda annesine kaydı aklı. Gözü, sendeleye sendeleye yürüyen yaşlı kadında; aklı, annesinin yürüme dirayetindeydi. 'O da bu yokuşu zor yürürdü. Ama benim burada, hemen o tepeceğin arkasında olduğumu bilse, soluk soluğa kalma pahasına yürürdü. Sonra beni görünce bayılıp düşerdi. İnanamaz, öper, koklar, bir güzel ağlardı. O şimdi kaç dağ uzaklarda buradan.' Derin bir iç çekti. Gözleri sulanmış, dokunsan taşacak gibi duruyordu. Bu kısa dönemde yaşadığı badireleri gözden geçirdi. Acılarıyla mutlu olan insan var mıydı acaba?

Kadının nereye gitmeye çalıştığını yorumladı. Omzundaki ipleri ayrıştırınca, kadının oduna gitmek istediğini anladı. 'Ne kadar da yaşlı ve zavallı. Şimdi sırtı geçip, bizimkileri görürse korkar mı acaba.' Yaşlı Ermeni kadınları geldi gözlerinin önüne. Eteklerine yapışmış kara gözlü çocuklar. 'Onlar da kara gözlü müydü?' İnsan renklerinin coğrafik özelliklerden beslendiğini hatırlayınca, Dersim'de yaşamış olan tüm Ermeni çocuklarının kara gözlü olduğuna karar verdi. Küçük yeğenlerini düşündü. Ermeni çocuklarla onları özdeşleştirdi. İçine derin bir sızı düştü. Kafasını yukarı kaldırdı, sulanan gözlerinin akmasını engellemek ister gibi sonsuzluğa doğru bakındı. Mavi; puslu iklim zamanlarının en cilveli, en kıvırtkan hallerini sergiliyordu. Soluk soluğa tüten bahar, tam o doruk noktada düğümleniyordu. Çocuk yüzleri; güleç, eli açık, cömert Kürt kadınları; kalçalarına yaslanarak raks eden gelincikler geçti semadan. Şiirler, tiyatrolar, şehir senfonileri tırmalıyordu kulaklarını. Rodrigo'yu

anımsamaya çalıştı. Gitar konçertosundan bir iki tını tınlatmaya çalıştıysa da beceremedi. Kulağını, Beethoven'in dokuzuncu senfonisine dayadı; ortalıkta gerçek bir senfoninin dolandığını o anda anladı. Küçük kanarya kuşları yarışırcasına ötüşüyordu. Derinlerden gelen gür bir kuş uğultusu, onların ötüşüne serpiler gönderiyor; geri fonlar oluşturuyordu. Taze toprak kokusu, ayaz ve güneş karışımı tertemiz bir soluma atmosferi oturmuştu güne. Bahar ve sabah; bulunmaz iki nimetti.

Öylece biraz düşündükten sonra, tekrar dürbünü alıp tepelere dikti bakışlarını. Tepeleri taradıktan sonra yeniden kadına yöneldiğinde, Onu bir taşın önünde oturmuş olarak buldu. 'Tam gediğin ağzında, gerillanın nöbet tutacağı bir noktaya oturdu. Düşman uzaktan görüp gerilla sanacak, geldiğinde de gerçekten gerillayla karşılaşacak.' Uzun süre kadını takip etti. Yorgunluğunu taşın yanına bırakan kadın, usulca kalkıp sırtın arkasındaki dereye doğru indi.

Tatlı bir sıcaklık oturmuştu, tomurcuğu zorlanan meşeliklerin içine. Yer ısındıkça, buzlar çözülüyor; su akarları birbirine ulaşıp yol alıyordu. Güneşi sırtında gezdiren keçiler ve koyunlar, otlaklarda oradan oraya koşturup duruyordu. Pertek Hozat yolunun tehlike arz eden noktalarını tutan askerler, mevzilerinde uyukluyordu. Konvoylar halinde araçlar geçtiğinde tüm birimler uyarılıyor, eller tetiklerde bekleniyordu. Konvoylarla yolculuk eden siviller; gerillalar yolu kessin de biraz hareketlilik olsun istiyorlardı. Uzaktan gelen her silah sesine kulak kabartan köylüler, 'hele bakın nerede çatışma var' diyerek birbirlerini harekete geçiriyorlardı. Silah seslerinde uzmanlaşmış köylüler, seslerden çatışma olup olmadığına, çatışmanın şiddetli olup olmadığına dair anında yorumlar yapıyorlardı. Hozat'ta kahveler tıklım tıklım oyuncular ve bahar yorumcularıyla doluydu. Aldığı yarım torba unu nasıl kaçıracağının hesabını yapanlar, küçük erzakını atının palan aralarına zulalamaya çalışanlar, çaresiz gözlerle umut arananlar, hepsi oradaydı. Çeşitli alan ve bölgelerden gelen çatışma haberlerinin kritiğini yapanlar, gerilladan yana yorumlarını yükseltenler de vardı.

Öğlen yemeği, yarımşar ekmek, biraz çökelek ve vazgeçilmez sevda olan çay ile tamamlandı. Her zamankine göre daha sakin ve beklemeci bir hali vardı birliğin. Hiç kimse içten bir gülüş örneği gösteremiyordu. Komiser Orhan, sigarasının dumanını en derin yerlerine ulaştırmak istercesine

çekiyor, üzerine sıcak çayı yudumluyordu. Oldukça düşünceli ve dalgındı. Bir elinde sigara, bir elinde küçük çay bardağı olduğundan, saçlarını parmağına dolayamıyordu. Bakışlarını avare gezginciler gibi bir noktaya kilitlemiş, düşünlerini kamçılamıştı. Silahı alma yönünde kendisini yeterince ikna edebilmişti. Birliğin siyasi komiseri olarak, yeterli bir kaynaşmayı sağlayamadığı için eziklik duyuyor; parti değerlerinin kalan bir iki parçasının da heder olmaması gerektiğini düşünüyordu. Aklı dönüp dönüp Çakıroğlu'nun son sözlerine ve ölüme giderken bıraktığı sıcak duygulara gitti. O günün acısı yakıcıydı. Sigarasını tüm gücüyle bir kez daha çekti içine. 'Partiyi sağlamlaştırın' demişti yoldaşı. Ölüme giderken bile Parti'nin sağlamlaştırılmasını istemişti. Üstelik bunu kendisinden istemişti. Hiç kimse yoktu orada ve güvendiği kendisinden istemişti. İçi buruldu, kıvrandı, yerini değiştirmeden oturma şeklini değiştirdi. 'Yanlış bir yol mu izledik, partiyi sağlamlaştırma yerine daha da kötüye mi götürdük?' Sigarasından yeniden derin bir iç çekti. Parmaklarının arasında son sınırına dayanan Bitlis sigarasından ancak bir yudum daha çekebilirdi. Sigara sayısı azdı ve iki kişi günde bir sigarayı bölüşüyordu. Cebindeki yarım paketi çıkardı, baktı. İçinde sadece beş dal kalmıştı ve henüz gün yeni başlıyordu. Üstelik toplantı, ölümüne stres kusacak ve zıkkım tadında sigara içirecekti. 'Az içen yoldaşların birinden alırım' diye geçirdi içinden. Sonra tek tek yoldaşları görüntüye getirdi. Kozan içmiyor, Kasap'ta kalır mı belli değildi. Ve diğerleri; diğerlerinin hepsini bir çırpıda geçti. Bitlis paketinden bir sigara çıkarıp yaktı. 'Parti için ne yapabilirdim ki? Herkes kendisini kral ilan etti. Benim partiyi sağlamlaştırmamla olmuyor ki. Kaçanlar kaçtı, kalanlar en kötü acıları yaşadı, yine de kaldılar. Adamları konferansa gönderdik, yazıp eline verdik düşüncelerimizi, onları bile oraya ulaştırmadılar. Şu Kozan haklı, vermemeliydim Bedir'e irademi. Ne kararlarda geçti düşüncelerimiz, ne de şerhte.' Derin derin çekti sigarayı. 'Sağlamlaştıramadık, sağlamlaştıramadık,' diyerek söylendi içinden. Çaprazında duran Kozan'a küskün küskün bakındı. Kendisine destek olmayışına sitem eden bakışlar gönderdi. Bir ara göz göze geldi onunla. Hüzünlü, derin, buruk duygularla baktı ona. Kozan'ın bakışlarını kaçırışından, silaha ilişkin düşüncelerini onaylamadığını anımsadı. 'Onların hakkı yok ki bu silahı almaya. Bunu sen de biliyorsun ama niye böyle yapıyorsun. Yani sen Parti siyasetini onaylıyorsun

da biz onu uygulamıyor muyuz.' Sessizliğine yayılan duygularıyla titredi dudakları. Ağlamaklı oldu bir an. Gözleriyle kendisine destek olabilecek bakışlar aradı. Hemen yukarı tarafındaki cevizin yanında duran Ekber ile Aze'nin fiskoslarından hızlıca uzaklaştırdı bakışlarını. Biraz daha yukarıda, yatmak için düzeltilmiş yerde oturan Nurten'in öfkeli duruşuna ilişti gözleri. Aradığı desteği bulmuş olduğuna sevindi. İçine güç ve cesaret aktı. Bu kadının gözlerindeki öfkeden yayılan yaylım ateşlerini seviyordu. Belki de can yoldaşı Çakıroğlu'nun armağanı olduğundandı bu yakınlık duygusu. Ama her ne ise, bu kadının öfkesini ve gözlerindeki gülüşleri seviyordu. Onun Kasap'la yakınlaşmasına üzülüyor, aşılması zor acılar çekiyordu. Birbirini zorlayan karmaşık duygular ile cebelleşiyor, sonunda aşkın anlamsız tutkularında gelip konaklıyordu. Diyalektik böyle işliyordu galiba. Bilinemezliklerin bilinebilirliğini tanıtlıyordu yaşam. Rastlantılar, hayat denilen arbedenin bilinemezleriydi. Öncesiyle yorumlanamayan gelişmelerin, aniden köşe başında görünmeleriydi. Bir de bunca karmaşa ve zor badirelerinde aşık olmak vardı. Yani sevdalanmaktı bu. Birdenbire, sessizce. Çoğu kere, kendisinden geleni de fark etmeden. Komiserler ve komutanlar ilk eş bulabilenler arasında iken, Orhan bir türlü başaramamıştı bunu. Şekil ve şemaili bozuk sayılmazdı aslında. Ama bir türlü kadınların gönlüne girmesini beceremezmişti. Dağlarda aşkın yüzü, güneşin yüzüne daha yakındı. Ömrü risklerle çevrilmiş aşkın tadı bir başkaydı. Ne zaman başlayacağı belli olsa da ne zaman ve nasıl biteceği hiç belli olmazdı. Gecelerin dağları buza kestiği günlerde, aşk aynı zamanda en iyi ısınma aracıydı. Erzincan köylüsü bir yaşlının tabiriyle, 'Erzincan sobasına çıkmıştı, eş bulup evlenme işi. Kırılmayan, dökülmeyen, nazlanmayan, iyi ısıtan, odun kömür istemeyen bir soba ne olabilirdi dağların başında. Bu tabirden hareketle, 'bir Erzincan sobası bulamadım' diyip şakalaşılır, aynı zamanda bir istemin bilinçaltı gelişmeleri karikatürize edilirdi. Tek cümleyle aşk; dağda gezenin düşlerindeki özgürlük, mavzerindeki sıcaklıktı.

Herkes, ekmeğini yemiş; çayını ve sigaralarını içmiş; küçük küçük sohbetlere oturmuş ya da bireysel düşüncelere tutunmuşlardı. Orhan yerinden kalkıp Kasap'ın yanına doğru gitti. Sağ eliyle alnına doğru gelen zülfünü karıştırıyor, işaret parmağına dolayıp dolayıp bırakıyordu.

"Toplayıp başlayalım, zaman geçiyor."

Kasap, hiç ses vermeden kafasını salladı. Kendisinin kaile alınmadığı, herkesin kendisine kızgın olduğunu düşündü Orhan. Bir an yine içi daraldı. Elini hızlıca saçından çekip; "oofff" diyip Kasap'a sert sert bakındı. Kasap yine oralı olmadı. "Herkes toplansın," dedikten sonra olduğu yere oturdu. Biraz sonra Orhan da çöktü oraya. Kalan iki sigarasından birini de çıkarıp yaktı. O, sigarasından derin derin yudumlar çekerken, herkes gelip yakın çevreye çömelmişti. Kozan'a bakındı. 'Başlayalım' diyen bakışları alınca, herkes geldi mi diye etrafına bakındı.

"Nöbetçi ne olacak, toplantıya katılması gerek."

Kasap, Orhan'ın sorusuna sessiz kaldı. Nöbet yerine ve çevreye bakındı.

"Şu yatak yerlerine kadar gelirse bizi duyabilir. Çevre sakin, oraya kadar gelsin."

Kozan'ın söylemini onaylayan Kasap, nöbetçiye gelmesi gereken yeri işaret ettikten sonra içe yöneldi. Herkes birbirine bakınıyor; söze başlaması gereken Orhan'ın nasıl bir açılış yapacağını takip ediyorlardı. Nurten hemen Orhan'ın yanına oturmuş, yüzünü gurup'tan öte yana çevirmişti. Birlik içerisinde en rahat pozisyonda olanlar; son ayrılıkta Geçici Örgütleme Komitesi'nden yana tavır takınan dört kişiden geriye kalan üç kişiydi. Muhtemelen birlikten ayrılıp konferansçı kesime geçecek olan üç kişinin tavrı ve onlara karşı gelişmeler ise, işin karmaşık tarafıydı. Orhan yutkundu, çevresine bakındı, çantasından defterini ve kalemini çıkardı, sessizliği dinledi, duygularını yokladı ve yeniden elini saçlarına attı.

"İnşallah bir saat nutuk çekmez" diye, yanındaki Kozan'a fısıldadı Oral.

"Pek nutuk çekecek durumda değil" diye sessizce yanıtladı Kozan.

"İçinde bulunduğumuz koşulların uzun bir analizini yapmayacağım; zira, herkes bunların farkında ve uzun bir zamandır debdebeli bir biçimde bunları yaşıyoruz desek de kısaca olan durumu tekrar etmekte fayda var mı bilemiyorum; ama, kısaca gelinen noktada durumumuz pek iç açıcı değil. Takındığımız bağımsız tavrı yeterince takip edemediğimiz gibi, nasıl etkiler oluşturduğunu da yakınen bilemiyoruz; fakat, kabaca gözlemleyebildiğimiz ve algılayabildiğimiz gerçekler var ama..."

Konuşmasının noktasız süreğenliğine bir sigaralık soluk verdi. Bu arada, gerginliği yumuşatmak ve Orhan'a 'İmanımızı gevretme' diyen küçük bir uyarı gönderme amacıyla Kozan araya girdi.

"Orhan, buraya nokta mı koyalım ya da noktalı virgül mü?"

Orhan gülüşmeler arasında bir kere daha yumuldu sigarasına. Gülümseyerek yanıtladı.

"Hiçbir şey koyma."

Temel'in ağzı kulaklarına doğru uzamış, tam bir doğal Temel görüntüsü kuşanmıştı. Metin, gülmesini el hareketleriyle destekleyen ritimler yapıyor; çevreyi gezginci gözlerle takip ediyordu. Nurten, sadece yüz hatlarının gerginliğini yumuşatarak yanıt vermişti espriye. Genco, konuşulanlara oralı olmuyor gibi görünüyor; Azey'le ilgileniyordu. Orhan, sigarasından bir yudum daha alıp devam etti.

"Tavrımızın yapıcı ve birleştirici olduğunu hepimiz biliyoruz ve bu adamlar bunu hiç mi hiç anlayamadılar. Bizi, ikinci hizip vb. ithamlarla suçladılar. Şehirden gelen adamlarının peşine dün yoldaşları gönderdik, 'bizim sizinle görüşeceğimiz bir şey yok, özeleştiri verip gelin' demiş. Bu tutum, ayrılığı sistemleştiren ve kopuşturucu davranan sorumsuzlukların bariz bir göstergesi. Konferansçı kesim bu konuda bildiğini okumaya devam ediyor ve hatta herkesten daha fazla bizleri suçluyor. Oysa bizim tavrımız, parti güçlerinin bölünüp parçalanmasından yana değil. Güçlerin heder olmasından yana değil; ama, adamlar bize tam uç noktalarda cevap veriyor. Anlayamıyorum, bu cezaevlerinde bir çok iyi niyetli kadro var, onlar nasıl sessiz kalıyor. Öbür tarafta ayrılanların daha ılımlı bir tavrı söz konusu. 'Onlar gelirse bizim veremeyeceğimiz bir hesabımız yok' diyorlar. En azından bu yaklaşım, birliği yeniden inşa etme yönünde önemli bir adım. Ben, tavrımızı devam ettirmekten yanayım. Bir süre daha zorlamalıyız ve çeşitli çevrelerden buna tepkiler göstermelerini istemeliyiz. Bu toplantı, tavrımızı yeniden gözden geçirme ve bundan sonraki süreci belirleme amacı taşımaktadır. Her yoldaş, burada tavrını açıkça belirtmelidir ve bundan sonraki yaklaşımın ne olması gerektiğini ifade etmelidir."

Soğuk bir sessizlik oturmuştu oturumun orta yerine. Kimi eline geçirdiği küçük bir çöple önündeki toprağı eşeliyor, kimi silahını okşuyor, kimi çevresinde olan biteni denetlemeye çalışıyordu. Önce kim konuşacak diye birbirlerine bakındılar. Bakışlar Kozan'ın üzerinde dolanıyor, arada bir Kasap'a kayıyor, Ekber'in davranışları takip ediliyordu. Kozan çevresine bakındı, yutkundu ve yerinde toparlanan küçük bir hareketle konuşacağını belirten işaretlerden sonra söz istedi.

"Diyebilirim ki buradaki güçler açısından ayrılığın önemi, diğer hiçbir alanla kıyaslanamayacak kadar farklı. Biz bu dağılmaları etimizde, kemiğimizde hissettik. İki yılda yaşanan iki ayrılık sonrası gelinen durumu çok yakından gördük ve biliyoruz. Şimdilerde yanımızda nöbet tutacak birkaç insan dahi bulamıyoruz. Kitlelerin tepkisini yine en iyi hissedebilenler buradaki arkadaşlar. Bu durumları çokça anlatmaya çalıştık. Bu ayrılığı kaldırabilecek gücümüzün olmadığını defalarca dile getirdik. Birinci ayrılığın yıkıntılarını dahi hala ortadan kaldırabilmiş değilken, ikincisi geldi üzerine. Son ayrılıkta üçüncü bir kanat olmak için bağımsız tavır takınmadık. Aksine ayrılığı tersine çevirmeyi amaç edindik. Fakat, herkes kendi küçük tepeciklerine sarıldı ve burnunun ötesini görebilme becerisi dahi gösteremedi. İşte mangalda kül bırakmayan Konferansçı kesim, sonbaharda getirdiği üç kişiyi ve kırdaki o 'değerli' kadrosunu besleyecek erzakı dahi temin edemeyip onları indirdi ve birçoğu yakalandı. Düşmanın eline geçti. Eminim ki onun da kabahatini bize yükleyeceklerdir. Ama biliyorsunuz biz, yok denilebilecek imkanlarla bu gücü bu güne kadar getirdik."

Dinleyicilerde derin bir suskunluk ve iç yorum hüküm sürüyordu. Orhan zülüflerini parmaklarına dolamış, gözlerini önüne çivilemiş dinliyordu. Kozan'ın düşünceleri onun için önemliydi. Şimdiye kadar siyasi bir karşıtlıkları olmamış, hemen hemen tüm konularda ortak düşünce birlikteliklerı olmuş, bunların pratik uygulamalarında yer edinmişlerdi. Orhan'ın resmiyete aşırı iyi niyetli bir bağlılığı vardı ve bu, çoğu kere pratik bir körlüğü doğuruyordu. Kozan da bu yanlara sitem ediyor, yapılan kimi haksızlıklarda Orhan'ın tabiliğini kabullenemiyordu.

"Şimdi ne yapacağız sorusuyla karşı karşıyayız. Kış aylarında elimize geçen Konferansçı kesimin yayınlarından da gelişmeler az çok anlaşılıyordu. Ayrılık diye bir şeyi kabul etmeyenlerin, ayrılığı tersine çevirme istemleri zaten olamaz, olmuyor da. Bana göre durum artık iyice netleşmiş ve ayrılık sistemleştirilmiştir. Konferansçı kesimin bu aşamadan sonra ılımlı bir rota izleyebileceğini düşünen arkadaşlar, bence ciddi bir yanılgı içindeler. Bu aşamadan sonra, sınıfsal kaygılarımızı belirsizlik içinde geçiremeyiz. Gücümüzü ve enerjimizi küçük bir ayrı oluşum şeklinde heder edemeyiz. Ben, kendimize yakın olan taraflar içinde yer almamız gerektiğini düşünüyorum ve öyle yapacağım. Bundan sonra Geçici Örgütleme Komitesi saflarındaki arkadaşlarla birlikte hareket edeceğim ve

onun adına faaliyet yürüteceğim. Zaten gelinen noktada, bu şekilde bir birliğin, savaş koşulları içinde varlığını sürdürmesi dahi oldukça zor. Hepiniz biliyorsunuz bunu."

Kozan'ın açıklamalarına en çok sevinenler Metin, Sırma ve Temel'di. Kısa bir suskunluk olmuştu ki Ekber söz aldı.

"Ben eve döneceğim. Yani geldiğim yapıya. Bunu eve dönmek olarak algılıyorum. Dönülmesi gerektiğini düşünüyorum. Burada olmakla yanlış yaptım."

"Ben de aynı tavrı takınacağım."

"Ben de."

Ekber'den sonra Aze ve Genco da kısaca tavırlarını belirtmekle yetindiler.

"O zaman o silahı vereceksiniz."

"Silah falan vermeyeceğiz, eğer zorla almaya kalkıyorsanız alın."

"O silah, Ordu Parti Organının denetiminde, kimde kalacağına organ karar verir."

Ekber ile Orhan'ın karşılıklı tartışmasına Genco da katıldı.

"Ne organı , organ mı kaldı; kendi kendini organ ilan etmekle organ mı oluyorsun."

Orhan buna oldukça sinirlendi. Yerinden kalktı. Ses ve boyun damarları tir tir titriyor, diyeceklerinin tümünü bir tek kelimede ifade etmek istercesine acele ediyordu.

"Bu organı ben belirlemedim. Sen organdan ayrıldın diye organ organ olmaktan çıkmadı. Bu, partinin belirlediği meşru bir organ tamam mı.?"

"Boş versene sen."

"Boş versene tabi, işine gelmeyince boş versene olur."

Orhan sigarasını yakmaya çalışırken, ortalık suskunluğa kesti.

Kozan, Orhan'ın hareketlerini takip ediyor; içine yayılan acıya anlam vermeye çalışıyordu. Bütün bu uğraşların sonu böylesine hazin ve yıkıcı olmamalıydı. Sinirleri harap olan Orhan'ın durumuna üzülmek de bir anlam ifade etmiyordu. Güçler dağılıyor, her küçülen kendi iç sorunlarıyla cebelleşirken eriyordu. Devrimin amansız düşmanı, bu mesnetsiz didişmelerdi ve hiç biri ebedi bir kalkışmanın başlangıcı değildi.

Orhan, sigarasını içme faslıyla birlikte; Diktirof'un dibinde durduğu ceviz ağacının yanına kadar gitti. Sessizlik ve sükunet, kendi eksenine

yayılmış düşüncelerle devam ediyordu. Ani bir hareketle Diktirof'un üzerine atladı ve silaha sarıldı. Hemen yanında duran Ekber'in hareketi onu izledi. O da Orhan'ı Diktiroftan ayırmak ve silahı kurtarmak için hamle yapınca, ortalık bir muharebeye döndü. Orhan'ı çekiştiren Ekber'e diğerleri müdahale edip ayırdı. Ekber, yerden kocaman bir taş alıp 'çabuk silahı bırak' diye bağırdı. Taşı kaldırdı, atamadı. Onur yetişip taşı elinden çıkarıp attı. Silahın üzerine tüm vücuduyla kapanan Orhan; 'ancak benim cesedimi yere serersen silahı alırsın' diye bağırıyordu. Kozan, başını eğmiş; olduğu yerden hiç kalkmamıştı. İçindeki cefaların tüm kabahati patlıyor, ruhuna mengeneler iniyordu. Ekber, Kozan'a doğru koşup bağırdı.

"Yoldaş, şuna müdahale etsenize!" Biraz sonra Genco ve Aze de oradaydı. Herkesle çatışmalı olan Genco ve Aze, Kozan'la da çatışmalıydı, ama yine de Kozan'la aralarında bir pencerecik mantık ilişkisi vardı ve son dönemde birliğin vahim durumunda bir hayli işe yaramaktaydı.

"Bakın, ben Orhan'ın takındığı tutumu doğru görmüyorum. Sizin de bunun karşısında uygun olmayan davranışlara girmeniz doğru değil. Sorunu konuşarak çözmek gerek. Bırakın önce ortam biraz yatışsın. Şiddet tavrı doğru değil ve hiç kimseye de yarar sağlamaz. Silah fetişizmi yaratmayın şimdi."

"Görüyorsun Kozan, biz ne yapalım. Silahın üzerine atlamış alacam, diyor. Siz buna müdahale edin, sessiz kalmayın."

"Ben tavrımı komutanlıkta da belirttim, şimdi de belirtiyorum. Bu yaklaşımı onaylamıyorum. Ama ille de biz bunu böyle yapacağız diyorsa da bir şey diyemem. Fakat siz sorunu tırmandırmayın. Üstelik bundan yararlı çıkmazsınız."

Orhan'ın dışında herkes olduğu yerde ikili sohbetlere katılmış, olayın kritiği yapılıyor, çözümler üzerinde duruluyordu. Kasap ile Nurten'in arasında başlayan tartışma, yüksek sese dönüşmüştü. Kasap, çantasını omuzlayıp silahını aldı ve yola koyuldu.

"Ben gidiyorum, ne haliniz varsa görün. Benden de bir şey beklemeyin. Alın, silah mı alıyorsunuz, adam mı vuruyorsunuz vurun."

Durumun ciddiyeti kendisini daha yakından hissettirmişti. Kozan, GÖK'çülerle birlikte hareket edeceğini açıklamış; Kasap, birliği bırakıp gitmeye soyunmuştu. Bu, bağımsız tavır takınan güçlerin komutansız kalmasıydı ve Kasap'ın yokluğunu benimseyebilecek durumda da değillerdi.

"Gel, nereye gidiyorsun? Tamam gel, silah da onların olsun gel."

Nurten, Kasap'a doğru hareketlenince; Orhan da silahın üzerinden kalktı ve Nurten'i takip etti. Biraz aşağıda Kasap'a yetişip çevirip getirdiler. Orhan'ın yanağındaki küçük tırnak izinden akan kan, ince bir hat oluşturmuştu. Kanı görenler, Orhan'a olan acımalarını daha da artırdılar. Biraz sonra herkes susmuş, bir yerlere ilişmiş; bakışıyor, düşünüyor, düşündürüyorlardı. Toplantı, sanıldığından da kısa sürmüştü. Bir anda her şey olup bitmiş, önceden belli olan şeyler kısaca dile gelmiş, eyleme geçmiş gibiydi. Ani bir yaylım ateşinde patlayan silahların susması sonrası sessizliği hüküm sürüyordu. Neye ağlamak, neye gülmek gerektiğini kestirebilen yoktu. Belki de hiç olmaması gerekenlerin hükmünde, duygular da eriyordu da kimse farkında değildi. Oral, Deniz ve Nurten'in oluşturduğu bir sohbet bloğunun yanında oturuyordu Kasap. Son tavrı, tam on ikiden bir vuruş sağlamış; Nurten'in karşı tepkisini yumuşatmış, Orhan'ın kuru inadını yola getirmişti. 'Biz onlarla gezmeyiz,' söylemleri yükseliyordu üçlü gurubun içinden. Bu aşamadan sonra, Ekber, Aze ve Genco ile gezmenin oldukça zor olacağına Kasap da inanıyordu. Güvensizlik ve iç istikrar yitimi, vahim sorunları hazırlıyordu. Ekber de Nurten'e tutulmuş, Nurten'in Kasap'la yakınlaşması sonrası Kasap'a yönelmiş, sonrasında da siyasal tavırlar geliştirerek 'eve dönme' kararlarına kadar varmıştı.

"Harekat tarzına ilişkin görüş belirtelim. Nasıl yapacağız bundan sonra?"

Kozan'ın sesiyle irkildi Kasap. 'Evet' dercesine kafasını salladı. Kozan'ın söylemini duyan Deniz, gözlerini karanlık eyleyen bakışlarla Kozan'a yöneldi.

"Biz artık onlarla gezmeyiz. Ne yapıyorlarsa yapsınlar."

"Tepkilerle hareket etmeyin yoldaşlar. Biliyorsunuz, Aze hamile ve onu bu biçimde buralarda bırakamayız. Başına bir iş gelirse en çok yine siz acı çekeceksiniz."

"Ne yapalım, bize mi sordu çocuk yaparken. Şimdi de kendisi çaresini bulsun. Bir kış boyu çektik yetmiyor mu?"

Oral'ın hiddetiyle biçimlenen tepkiler karşısında, gözleri derinliğe düştü Kozan'ın. Kısa bir sessizlik oldu. Bu arada Onur da gelmiş, sohbete kulak kesilmişti. Çevredeki diğerleri de şu veya bu biçimde konuşulanları anlıyorlardı.

"Bir de onlarla konuşalım, ne yapmak istiyorlar. Yalnız kalmaları pek iyi değil; ama, birliğin bu haliyle dolaşabilmesi de oldukça zor. Fakat, en azından bazı imkanlar sunmak zorundayız."

Kasap, Kozan'ı onayladığını kafasını sallayarak ifade etti.

"Yoldaşlar biraz toplanabilir misiniz?" Birkaç soluk sustuktan sonra devam etti Kozan. "Biliyorsunuz hepimiz, savaş koşulları içerisinde yaşıyoruz ve her türden belirsizlik bizim açımızdan ölümcül. Bu aşamadan sonra nasıl hareket edeceğimiz sorunu önemli. Bu konuda konferansçı arkadaşlara geçenler ne yapmayı düşünüyor? Arkadaşlar bu konuda düşüncelerini açıklarlarsa iyi olur."

"Biz de bu aşamadan sonra bağımsız tavır içinde olan arkadaşlarla gezemeyeceğimizi biliyoruz. Eğer, Kozanlarla olursa belki. Ama, birlikte gezeceksek; biz, komutanlıkta temsil edilme hakkı istiyoruz."

Genco daha sözünü bitirmemişti ki Oral girdi devreye.

"Ohh, ne güzel, isterseniz genel komutanlık ile sekreterliği de verelim size, siz idare edin."

Oral'la birlikte başkalarından da uğultular yükseldi. "Biz birlikte gezmenin olamayacağını düşünüyoruz, onlar komutanlık istiyor" diye ekledi Deniz. Biraz sonra Kasap, Orhan, Kozan ve Nurten bir köşeye çekilmiş teklifi değerlendiriyorlardı. Ekber, Genco ve Aze de yeni çözümlemeler için fikir üretmeye çalışıyorlardı.

İnce bir yel tadı oturmuştu, göğün çehresine. Dağların zirvelerini beyaza kesen otoritenin, 'beni hatırlayın' diye gönderdiği bu esinti, akşama doğru iyice kendisini hissettirirdi. Toprak gün boyu ıslanmış, ısınmış ve güneşlenmişti. Oduna gelen yaşlı kadının ne zaman gittiğini kimse bilmiyordu. Norşin sırtlarının eteğine yayılan davarlar, gün sonrasında tok olmanın keyfini çıkarıyordu. Mavi kubbenin yüzeyini yalayarak geçen çelimsiz bulutçuklar, yakarışların tanıklığından kaçarcasına hızlanmışlardı. Davarın önünde ıslık çalarak yürüyen Tavuk'lu Ağa'nın küçük oğlu, gurubu selamlayarak geçip gitti.

"Bu durumda birlikte gezmemiz mümkün değil. Ayrıca komutanlıkta temsil gibi istekler, hem yersiz hem de gereksiz. İyice sorunlu olabilecek bir komutanın yükünü çekemeyiz şimdi."

Kasap, sözlerini zorlana zorlana bitirdi. Sanki de silah zoruyla söyletiyorlardı. Birlikteki bütün savaşçılar, ayrılanlarla birlikte gezmekten yana değildi ve bunları dikkate almadan da adım atılamazdı.

"Biz komutanlıkta temsil edilmekten vazgeçiyoruz. Aze'nin durumu yüzünden geri adım atıyoruz. Siz de bu durumu bildiğinizden dolayı, kendi tutumlarınızda ısrar ediyorsunuz."

Ekber hala sözünü bitirmemişti.

"Ulan, Aze'nin bu durumu olmasaydı, ben sana sorardım Orhan. Seni pişman ederdim bu kararınla."

Orhan'ın söze girip işlerin daha da kızışmaması için Kozan, Genco'yu yanıtlamaya girişti.

"Sen de biliyorsun ki Konferansçılar, bizim tarafı düşman ilan etmiş. Dolayısıyla bizimle gezmenizi onlar da benimsemez. Ve biz bundan sonra, GÖK adına faaliyet yürüteceğiz. Kitlelerin karşısında bizimle birlikte olmayı siz de yürütemezsiniz. Diğer yönüyle, sizinle birlikte gezme durumunda, buradaki karmaşa daha da artacak. Birliğin durumunu siz de biliyorsunuz. Üstelik Aze artık hareket edemeyecek. Bizimle olsanız dahi, bir küçük birimle birlikte sabit kalması gerekecek. Bunun bizden iki kişiyle ya da sizinle olması fazla bir şey değiştirmez. Elimizdeki kimi imkanları size sunacağız. Belli bir süre sabit kalmanız işinize yarar. Ayrıca, Aze'nin kimlik sorunu için daha önce girişimde bulunmuştuk. Arkadaşlar kimlik işini halledebilirlerse size ileteceğiz. Buradan gönderebilmek için başkaca da olanağımızın olmadığını siz de biliyorsunuz."

Olacaklar önemli oranda belliydi ve biraz sonra herkes bunun doğal kabulü içerisindeydi. Kozan; Genco ile Ekber'e barınağın yakın civarına zulaladıkları yiyeceklerin yerini tarif etti. Yerel olanaklardan nasıl yararlanabilirler, askeri olarak sabit kalmak için neresi daha uygundur, bilinen köylülerden nasıl yararlanabilirler şeklinde kimi hatırlatmalarda bulundu. Haberleşmek için belli noktalar tespit edildikten sonra, yola çıkmak için hazırlandılar. Ekber ,Genco ve Aze'yle sadece Kozan, Metin, Temel, Munzur ve Kasap vedalaşarak ayrıldı. Diğerleri yola düşmüş ve uzaklaşmışlardı bile.

Kozan giderken dönüp geriye bakındı. Geride boynu bükük birkaç yetimin ağladığı hissine kapıldı. Yüreği acıdı. Yüreğindeki sıkışmaları ruhuna sürüp yürüdü. Serüvenin son iki yılında; aynı sipere baş koymuş yoldaşlarından küfür yemiş, sille tokat silahının elinden alınışını yaşamış, karmaşık çekişmelerde kırmış, kırılmıştı. Bütün bunların toplumsal nedenlerine kafa yoran, köklü çözüm üretme hevesinde olan çok az sayıda insan vardı çevresinde. Devrim, bir dizi laf yığını kesinlikle değildi. Soğuktan

donarken, ateşe sırt dönüp yürümekti. Açlıktan kıvranırken, yoldaşına bir lokma ekmek sunabilmekti. Düşündükçe içi daraldı. Çatışmalarını anımsadı; yine de babasının felsefesi olarak kuramlaştırdığı o cümleyi yeniden hatırladı; 'en zorda olduğun anda bile, dost olana iyilik yapmak prensibin olsun,' yeniden içi daraldı. 'Olmamalıydı sonumuz böyle' diye mırıldandı.

"Bırakmamız iyi olmadı, keşke yanımıza alsaydık."

Kozan söylenileni duymadı bile.

"Öyle değil mi yoldaş?"

"Ne öyle değil mi?"

"Bırakmamız iyi olmadı diyorum," diye yineledi Sırma.

"Evet iyi olmadı, onlara bir şey olsa kendimizi affedemeyiz. Üstelik, Aze'yi bu şekilde bırakmamız kötü. Ama, bizim yapabileceğimiz başka bir şey yok. Biz zaten toplam dört kişiyiz. Onları yanımıza alsak bile, yine iki kişi verip bir yerde sabit tutacağız. Biliyorsun, şimdiye kadar sabit kaldığında kimse yanında kalmayı kabul etmedi, yine ben onlarla kalıyordum. Ama, bundan sonra ben sabit kalamam. Üstelik Ovacık'a geçmemiz büyük bir olasılık. Yani kaçınılmaz olarak yine onları sabit bir yerde yalnız bırakacaktık. Diğerleri ise; hiç kimse onlarla birlikte kalmayı istemiyor, herkesle çok kötü biçimde çekişmeliler. Yapacak başka bir şey yoktu."

"Tabi yoldaş, biz o tarafa geçeceksek doğru, onu oraya götürmemiz mümkün değil zaten. Ben bunları bilmediğim için öyle söylüyorum. Ne yapalım kendileri de bunları biliyor."

Gurup o gün, yakındaki bir köye girip bir şeyler yedikten sonra, Hıdır Damı tarafına geçti. Burası Pertek'e bağlı bir yol üstü mezrasıydı. Birkaç telefon bağlantısından sonra, şehre gönderdikleri kuryeyle görüşüp acilen Ovacık tarafına geçmeleri gerektiğini öğrendiler. İkinci gün Ovacık'a doğru yola çıktılar. Aliboğazı'nı doğudan resimleyen Dere köy ormanlarında, ulusalcı güçlerin guruplarıyla karşılaştılar. Bir hafta önceki kapsamlı operasyonlar sırasında, haberlerde geçen dört kaybın, ulusalcılardan değil de askerden olduğunu öğrenince sevindiler. Yoğun bir yağmur altında, açılan naylonun sığınmasında; çay içip gerilla ekmeği yediler. Son gelişmeler ve ateşkes üzerine tartışıp konuştular. 'Biz burada ateşkes uygulamıyoruz, birimlerimiz her an saldırabiliyor,' diyen ulusalcı komutana güleceklerdi ki karşıdaki Amutka karakolu civarından patlayan silah sesleriyle irkildiler. Biraz sonra ulusalcı komutanın elindeki telsiz çağrı yapmaya başlamıştı.

"Agır heval agır"

"Dinliyorum heval"

"Heval tamam; birim saldırıyı yaptı şimdi, geri çekiliyoruz. Herhangi bir kayıp yok. Top oynarlarken saldırdık, onlardan en az üç kayıp var. Bir süre peşimizden BTR geldi. Birkaç tane boşa atış yaptı. Şimdi gurup uygun yere çekildi."

"Ser çavemı heval, biz buradan takip ediyoruz, son noktaya doğru çekilin."

"Anlaşıldı heval, ser çavemı."

Kozan'ın gözlerine gülücükler yayılmıştı. Güneş hala Aliboğaz'ın üstündeydi ve resmi anlamda ateşkes tüm hiddetiyle devam ettiriliyordu. Ulusalcı komutan, 'bakın size demiştik' der gibi bakınan sıcak tebessümler kuşanmıştı. Savaşın kendi yasaları vardı ve bunlar Avrupa'nın başkentlerinden anlaşılamazdı. Yangın, yakıcı ve arsızdı. Kim ki onun yakıcılığını es geçer, o ,bu yangında iflah olmazdı. En son kaçarak kendilerine gelen Metin'in durumunu konuşmak için, Orhan ile Kasap karargah komutanın yanına gittiler. Metin ve hemen herkes tedirgindi. Kozan, Metin'in gözlerindeki korkuya hak veriyordu. Kendinden kaçanların infaz edilişine herkes yakından tanıktı. Tek umut ışığı, geçen yıldan bu yana ılımlılaşan kimi yaklaşımlarıydı. Kozan, olası bir tersliğe önlem olması amacıyla, Onur'a gizli bir talimat verdi. 'Metin'i al, yoldan devam et git. Kavga'nın sırtında bizi bekleyin.' Yaklaşık on beş dakika sonra Kozanlar da vedalaşıp ayrıldılar. Gurubun yerleşim alanının dışına çıkıp Orhan'ı ve Kasap'ı beklemeye koyuldular. Hemen yanlarındaki dereden gelen leş kokusuna bakmak için giden Temel, 'burada bir asker cesedi var' diye bağırdı. Ceset çok kötü koktuğundan, herkes yanaşıp bakamadı.

Ulusalcıların bir gurubu da gelip cesedi inceledi. Üzerinde tesisat yoktu ve kafasına bir kurşun sıkılarak öldürülmüştü.

"Bizden değil Heval. Düşman kendi askerini öldürmüş. Çünkü burada çatışma çıkmadı. Bizim siperlerimiz bu sırtın öte yüzündeydi. Bizim arkadaşların vurduğu askerler taa o sırttaydı. Bununla birlikte beş tane ediyor," dedikten sonra hızlıca oradan uzaklaştı ulusalcılar.

Orhan ile Kasap geldiğinde, gölgeler dağların doğu sırtlarında halay zamanına durmuştu. Sorunlar tatlı bir iletişimle halledilmişti. Metin, derin bir 'ohhh' çekip rahatladı. 'Korktun mu?' şeklindeki söylemleri, 'yawu bunların ne yapacağı belli olmaz' diyerek yanıtladı Metin.

Ovacık; pusatlı, gizemli ve çekiciydi. 'Kendi evimize gelmiş gibi rahatladım' diye Kozan'a fısıldayan Onur'a; 'senin evin zaten burada, ama ne diyeyim bana da öyle geliyor' diye yanıt verdi. Munzur çayı köpürmüş, deli bir hoyratlık alemindeydi. Hiçbir yerinden, köprü kurmadan geçilemezdi. Dostluğu bırakmış, kin ve zulüm kuşanmıştı bütün dereler. Sessiz ve korkutan mistik havasını solumak zordu. Köy evleri her zamanki yoksulluklarını büyütmekle yetinmiyor, göçer alemini ağırlama işinde de ustalaşıyordu. Bahar, yeni haber; bahar muştu gibi akmıştı her yere. Munzur, alçakları süsleyen baygın ormanlara inat, hala kar fokurdatıyordu. Etekleri yellenmiş; kengere, ışkına ve gizere durmuştu bereketi. Munzur; karlı, amansız boranları, fırtına kuşlarıyla bir aksan; çağıl çağıl akarı, bulanık can yakışı, dölsüz gelin yakarışıyla başka bir aksandı. Uçurumlar ve gizlerle kaplı tuhaf bir iklimdi burası. Ovacık, ağıtları taze kalan en verimli topraktı Dersim'de. Ağız dolduran kahramanlıklar döşenmişti toprağına. Mağaraları, inlemeye fırsat bulamadan; koç sevişmelerine aralamıştı gerdeğini. Aşklar yalın, kaçamaklar ongun meyvelerin türküsüydü. İsyan, buralarda pişmişti ve acılara karnı toktu. Bu mekanlarda siyaset, yediden yetmişe herkesin günceliydi. Her sohbetin en kıvamlı, en demli, en heyecanlı yerini siyaset soyutlamaları meşgul ederdi. Yaşlı-genç kadınların tümü de bu curcunanın daimi sözcüleriydi. En çok ezilenler onlar, en son konuşanlar onlar değildi burada. Dersim, kendi kadınına önem biçiyordu. Gerillanın varlığı, herkesten daha çok, kadının umudu olagelmişti. Artık, onunda dayanabilecek bir umut kapısı vardı ve hiçbir ceza uygulanamaz değildi.

Munzur suyunun kenarına serpişmiş ova köylerinden Pardi'ye girdi gurup. Sıcak ve ilgili bir karşılama töreninin ardından, önce genellemeler yapıldı. Sonra özgül sorunlara dair sorgu faslı başladı. Yaşlıca bir adam oturduğu yerden doğruldu.

"Yahu, hani sizin bu Kozan'ınız pir gibi adamdı? Hani sizi bırakmazdı. Nihat, kendisinden silah aldığında o kadar bağırıp çağırdınız. Ma niye sizi bırakıp gidip teslim oldu?"

Bütün gözler gülerek Kozan'a yöneldi. Yaşlı adamın konuşmasının önüne geçmek için orta yaşta bir bayan atıldı hemen.

"Nee, sen ne diyorsun? Kozan bu değil mi, burada."

Eliyle Kozan'ı işaret etti. Gülüşmeler ve hareketlenmeler oldu. Kozan, sessizce olan biteni anlamaya çalışıyordu. Bir diğer kadın devam etti konuşmaya.

"Valla doğru diyor, biz öyle duyduk. Dediler; Kozan kaçıp Tunceli'de teslim olmuş. Hepimiz hem üzüldük hem de korktuk"

Kozan'a doğru bir el hareketi yaparak, "Kirve kusura bakma vallahi hem çok üzüldük, hem de korktuk. Dedik; bu Kozan teslim olmuşsa kötü. Her şeyimizi biliyor, hepimizi tanıyor. Sonra ben Hopik'te Melek ablanın yanına gittim. Ona sordum. O dedi ki 'ben inanmıyorum. Kozan gidip teslim olmaz. Nihat, kendisinden silah almıştı. Ben dedim 'gel, git teslim ol, silahsız sizi öldürürler, yazık olur size; 'yok' dedi, 'bize böyle bir şey nasıl söylersin! Taşla, kazmayla, kırmayla savaşırız, yine de düşmanımıza teslim olmayız' dedi.' O öyle diyince biraz rahatladım; ama, şimdiye kadar içimizde bir şüphe olarak vardı. Diğer guruptan olanlara sorduk. Bilmiyoruz dediler. Kusura bakma Kirve" diyerek bir kere daha konuşmasını Kozan'a sundu.

"Yok bacı, ne diye kusura bakacağız. Bu türden şeyler sık sık oluyor. Düşman her gün yakaladık, yakalandılar, teslim oluyorlar, oldular diyip duruyor. Halkın içinde panik havası yaratmaya, halkı devrimcilere karşı eyleme çekmeye çalışıyor. Her duyduğunuza hemen inanmayın. Biraz araştırın dahi iyi olur."

Yaşlı adam, Kozan'a mahcup mahcup bakındı.

"Valla kusura bakma, bir an ben de seni tanıyamadım, ne bileyim artık gözlerimiz de kör olmuş."

"Önemli değil amca, kendini üzmene gerek yok."

Kozan'ın yumuşak ses tonu adamı ferahlattı.

"Yahu bir şey daha soracağım ama, yine kusura bakmayın."

"Sor amca, ne diye kusura bakalım. Ne sormak istiyorsan sor, kim yakalanmış, kim çalmış, kim yanlış yapmış; hiç çekinmeden sor."

"Merak ettim valla. Diyorlar, kendi arkadaşları Nihat'ı tutuklamışlar. Esahtan böyle bir şey var mı?"

"Bunu kim dedi amca?"

"Valla ne bilem, milletin içinde söyleniyor işte."

"Biz de ilk kez senden duyuyoruz amca. Fakat, bu türden söylentileri en iyisi, örgütün kendisinden sormak lazım ve bunlara ilişkin doğru bilgiler almak lazım. Çünkü düşman da sürekli bu türden söylentiler çıkarıyor, bunların böyle sürüp gitmesi iyi değil. Peki ne diye tutuklanmış, demiyorlar mı?"

"Ben de bilmiyorum ama, düşmanın adamıymış diyorlar."

"Bunlar çok ağır ithamlar amca. Büyük ihtimalle düşmanın çıkarmış olduğu bilinçli şeyler. Biz, Nihat'ın siyasetini yanlış buluyoruz. Yani, onun karşı devrimci uygulamalarının olduğunu söylüyoruz. O adam o örgütün başında olursa, örgütün başının beladan kurtulmayacağını düşünüyoruz. Ama, Onun düşman ajanı ya da işbirlikçi olduğunu söylemiyoruz. Çünkü bu çok ayrı bir şey. Bence en iyisi siz de bu türden söylemlere pirim vermeden, önce örgütün bilgisine baş vurun, onlardan bilgi edinin. Yanlış şeylerin yayılması devrimciler açısından kötü olur. Düşmanın oyununa gelmeyelim."

Orhan; Nihat'a karşı olan tüm tepkilerini bir yana bırakıp Kozan'ın söylemlerini güçlendirmek için söze girdi. Önce yutkundu, toparlandı; adama, kapının eşiğinde oturan genç bayana, Kozan'a bakındı.

"Böyle bir şeyin olduğuna ihtimal vermiyoruz;.."

Duraksadı, yutkundu, devam etmeye hazırlandı. Lafına henüz yani başlamıştı ki adam araya bir şeyler sokuşturmaya hazırlandı. Kozan, adama Orhan'ı işaret edip; "yoldaş bir şeyler diyor," diyince adam konuşmaktan vazgeçti.

"Nihat'ın pratik ve politik tavırlarını sorgulayabilseler bu iyidir; ama, yoldaşın dediği gibi, düşmanın ajanı olması gibi bir sorun çok daha kapsamlı ve boyutlu bir şey olduğundan, bu konu çok özenle ve titizlikle ele alınmalı. Her yer ve durumda ifade edilmesi de doğru değil. Parti tarihimizde bu türden tavırlar çok istisnai olarak gündeme gelmiştir. Bu adamın temsil ettiği çizgi, siyasi anlamda tam olarak Topal Osman hattını ifade ediyor. Yine de düşmanla bağının olduğunu söylemek zor. Köylüler bir duyduğuna on ekleyerek yayarlar; bu yüzden söylentilere temkinli yaklaşmanız gerekir. Düşmanın en sıkı çalıştığı noktalardan biri de, sürekli sansasyonel ve asparagas haberler türetmek ve halkı yanlış yönlendirerek, havayı karartmak; gerçek bilgiyi yanlış olandan ayırmak ve devrimcilere dair kuşkuları artırarak güvensizlik yaymaktır."

Orhan'ın duraksamasını fırsat bilen adam araya girdi;

"Valla Osman mıdır, Ömer midir bilmem; ama, o adamın siması bu halka iyi gelmedi. Laz diyince milletin ödü kopuyor. Böyle devrimcilik olur mu? Biz devrimcileri evimizdeki çocuklarımız gibi bilirdik. Onlara

kızar, küfreder, onlarla tartışır, onlara her şeyi söylerdik. Ama, peşlerinden de ormana su taşırdık, ekmek taşırdık. Şimdi, millet dua ediyor ki Laz bize rastlamasın."

Orhan, hiçbir zaman lafını tam olarak tamamlayamamanın tecrübeleriyle yüklüydü ve sakince dinliyordu. Yutkundu, alnına dökülen zülfünü eğirmeyi bıraktı, bir fırsatta ben kapayım diye düşündü, adamın soluklanmasını takip edip araya girdi. Bunu öyle bir aceleyle ve telaşla yaptı ki onu tanıyan arkadaşları onun bu hareketlerine güldüler.

"Adamın adı Nihat, amaca; siz Laz dedikçe, halkta Lazlara karşı bir tepki gelişecek. O, Lazları temsilen burada değil ya! İçimizdeki Laz arkadaşlar gücenecek."

Gülerek Temel'e, sonrada Sırmasaçlı'ya bakındı. Her ikisi de yayvan yayvan gülüyorlardı. Sırmasaçlı, kulaklarına kadar kızarmıştı. Orhan'ın bu bakışlarıyla birlikte tüm bakışlar Sırma'ya ve Temel'e yöneldi. Adam hayretle ellerini birbirine vurdu.

"Yahu hele durun; bu adam güzün size yeni katılan, o şişko adam mı?"

Eliyle Sımasaçlı'yı işaret etti. O ara bir kahkaha koptu. Adam devam etti.

"Yahu siz ne yapmışsınız, adamı mahvetmişsiniz. İğneyle ipliğe dönmüş, o camuş gibi adam gitmiş, yerine zavallı bir keçi gelmiş."

Kahkaha ikiye katlandı.

"Ne yapsın adam amca, devletin ambargosu yetmedi, bir de Kozan'ın ambargosuna takıldı."

Oral'ın bu söylemi bir kahkaha daha kopardı. Adam dik dik Kozan'a baktı.

"Yahu, sen ne diye millete ambargo uyguluyorsun; yarın devlet olunca aynısını mı yapacaksın. O da nerden çıktı."

Odadakiler hep beraber güldüler yine. Entarisini elinin yeniyle toplayan yaşlıca bir kadın;

"Ne yapsınlar, yok demek ki!"

"Ana bizi anlıyor amca; var da biz mi vermedik!"

"Yok yok Kozan, sen çocuklara iyi bakmamışsın; kendin yemeyip onlara vereceksin."

"Doğru amca, baksana kendisi yağların altında yürüyemiyor."

Kasap, gülerek Kozan'ı işaret edince; bakışlar ona kaydı. Çökmüş avurtları, kırışmış yüzü, solgun gözleri görenler bir kahkaha daha attılar.

Adam önce Kozan'ı, sonra diğerlerini, pazarda inekleri inceleyen tüccar gibi bir bir süzdü. Gözlerini kıstı, sesini aza indirdi:

"Yok yawu, hepsinin de durumu kötü; siz nerde kaldınız, bir lokma ekmek yiyemediniz mi? Vah vah...çocuklar mahvolmuş."

Bakışlarını Orhan'da sabitledi. İyice küçülen yüzüne dikkatlice baktı. Bu dikkatli bakış, gerillaları güldürdü.

"Amca pazardan mal alacak sanki, tavlı mı değil mi diye bakıyor," dedi Kasap. Orhan güldü, diğerleri de katıldı buna.

"Şunlara baksana yawu... sıksan burnunu canı çıkacak."

Orhan'ın burnunu işaret eden adam, odadakileri bir daha kahkahaya boğdu. Zayıfladıkça uzayan, Orhan'ın yana yatmış burnu, adamın söylemiyle iyice kızardı; bu değişim ve bu alanda yoğunlaşan bakışlar herkesi güldürdü.

Nihat'ın akıbetine ilişkin söylemleri, yeni gelen birkaç köylü yineledi. Orhan'ın ve Kozan'ın söylediklerini de onayladılar. Gurup köyden aldığı iki öncüyle, iki köprüyü kullanarak Munzur çayını geçti. Kedek Gaban'ına vardıklarında, gün ağarmaya yüz tutmuştu. Kar hemen yukarılarındaydı. Gurup üç gece boyu sürekli yürümüş ve yorgun düşmüştü. Köyden aldıkları söğüt sırıklarını kırıp sarı, turuncu, eflatun, kırmızı alevler yayan bir ateş yaktılar. Terli sırtlarını, popolarını, ellerini, dizlerini döne döne ısıttılar. Çay ve kahvaltı faslıyla birlikte, geçen sonbahar Nihat'ın kendilerinden silah aldığı noktaları gösterip yorumlar yaptılar. Söylenenlere gerçek anlamlar yükleyemediler. Orhan kendilerinden silah alınması olayını yinelerken, tekrar aynı heyecanları yaşıyor; el hareketleri, yorum estetiği ile ilginç anlatımlar kurup çevresindekileri kah güldürüyor, kah düşündürüyordu.

"Bak senin beddualarn tuttu; bak adamı tutuklamışlar."

Heyecanlı anlatımını kesen Orhan; durdu, düşündü, saçlarını parmaklarına doladıktan sonra elinin ayasıyla düzeltip, yana yatırdı.

"Yok ya. Tutuklandığını falan sanmıyorum; ama, belki de yaptığı işler yanlış görülüp mahkum edilmiştir. Bunun da bir yerde lafı edildiyse köylülere öyle yansımıştır. Başka bir şey değil de Nihat'ı mı tutuklayacaklar, höö..."

Son söylediği kelimeyle birlikte yaptığı yüz ve el mimikleri herkesi güldürdü. Gülüşmeler durulunca, tekrar elini ince zülüflerine atıp kumral, ince çelimsiz saç tellerini parmaklarına dolamaya başladı. Ateşi yaran derin bakışlar süslüyordu çehresini. Aniden atıldı.

"Bir de belki de konumunu düşürmüşlerdir. Ama, o da zor, kim yapacak onu, o kadar dalkavukça siyasetin yapıldığı yerde..."

"Bu adamların ne yapacağı belli olmaz." Onur'un söylemine güldü diğerleri, 'doğru diyorsun' dercesine.

"Ne yapacaklar, onlar ancak gelip Kasap'tan, Kozan'dan bir de Orhan'dan silah alsınlar."

Oral'ın alaycı söylemiyle gülüşmeler yükseldi.

"He vallahi gelsinler, yine elimizde birer tane var."

"Kasap, alışmışsın nasıl olsa silah vermeye."

"Soruna bu kadar basit bakmamak gerek. Yanlışlar hep aynı tarzda sürmez. Onlar da kendi içinde muhasebesini yapacaklardır. Zor da olsa, bu muhasebe olumlu sonuçlar çıkarabilir. En başta halk soruna eleştirel bakıyor, uzun süre bunu görmezden gelemezler."

Kozan'ın söylemi üzerine düşünen Orhan, zülfünü parmağına doladıkça doluyor, neredeyse koparıyordu.

"Bu kadar açık yanlışlara tahammül eden bir örgütlü kitle oluştu, bunun değişmesi zaman alır. Baksana son karşılaştığımızda hala silahları alacağız, o bizim kararımız diye, savunuyorlar bu uygulamaları. Nasıl iyi umutlar besleyeceksin."

"Orhan doğru söylüyor; herhalde Kozan hala silahının alınmasına doymadı. Biraz daha küfür yemesi lazım."

Oral'ın söylemi, ateşi harladı; dinleyicileri güldürdü.

"Bu Kasap'la Kozan onlara çalışıyorlar. Bunlar temin ediyor, onlar gelip alıyor" diye ekledi Deniz. Orhan, son gülüşmelere katılmadı; ciddiyetle düşünmeyi seçti. Yorumlara daldı, çelişkileri eşeledi, karşılaştırmalar yaptı; yine de Nihat'tan birilerinin hesap sormuş olabileceği vargılarına varamadı.

Köyden, köylüden, kasabadan, gerilladan, kadınlardan, düşmandan ve akla gelen tüm güncel olaylardan dem vuruldu. Güneş sıcaklığını hissettirince uyumaya koyuldular. Nöbetçi, vadinin yamacındaki kayalığa yerleşmişti. 'Dağlar taşlar uçan kuşlar tanığımdır/ ayrılıklar yolum oldu/ can yoldaşlar dil sırdaşlar tanığımdır/ ölümlerden gülüm soldu/ ...'

Tüttürdüğü türkünün nağmeleri; vadiye, vadinin ucube yükseltilerine yayılıyordu. Yer uygun, dağ korunaktı ve tüm kısık sesler burada vurgun yerdi. Ovanın içinden kıvrım kıvrım akan Munzur'un bulanık çehresi, kırılan güneş ışınlarını dağlara doğru yansıtırken, en becerikli ressamları tuvaline çağırıyordu. Zirvelerde, iki dağ kırlangıcı yarışıyor muydu, sevişiyor muydu belli değildi; ama, sortileri isyan itkileri yüklüydü. Bir atmaca, serçe avına çıkmıştı. Ovacıktan çıkan kırmızı bir taksi; gerisinde şahlanan bir toz bulutu bırakarak Yeşilyazı'ya doğru akıyordu. Ovada çift süren köylüler; ata, traktöre ve alın terine yakın duruyorlardı. Serçeler, ince nağmeler döktürüyordu. Allanmış, pullanmış kınalı keklikler, bir uçtan bir uca aşk tınıları gönderiyorlardı. Pusularda meri tadında çağrışımlar vardı. Esaretten ve beyazın zulmünden kurtulan toprak ana, yeşil yeşil kucak açmıştı canlı olan her şeye. Ovacık koskoca bir bahardı; alımlı ve iştahlı.

*** *** ***

Gurup, Ovacığın ova köylerinde iki gün dolaştıktan sonra; bir haftalık erzak temin edip Munzur'un yüksekliğini bir kılıç adabıyla bölen Göldere vadisine çekildi. Yüksekler hala kar ve ayaz soğuklarla anılır durumdaydı. Göldere vadisi çetin didişmelere, iyi gelişmelere, hayasızlıklara tanıklık etmiş; incinmiş, sevinmiş, yıpranmış çehresiyle baharın tadını yaşıyordu. Vadiye inen dik yamaçların etekleri kar yığınlarıyla örülüydü. Güneye bakan yamaçlarda yeşil, devingen bir üslupla arsızlaşmış, çarçur ve ışkın baş kaldırmıştı. Vadinin tuvalindeki en harika görüntü; üç gölün alımı ve ayrı ayrı duran renkleriydi. Köyler yakıldıktan sonra, kimsecikler buraya uğramaz olmuştu. Yeşil, kendi tadına bakıyor; su, kendi sesine akıyordu. Mantarlar büyüyor büyüyor, sonra kurtlanıp çürüyordu. Hesene Çıla'nın haylaz ve saldırgan çocukları yoktu ve artık mantarlara kimse ölümüne saldırmıyordu. Şahverdi ve tüm Mercan nahiyesine bağlı köyler bomboştu ve tüm evler yakılmıştı. Tütsüler susmuş, şecereler lal olmuştu. Bu yerlerde, in cin top oynamaya başlamıştı çoktan. Ayılar bile terk edip daha aşağılara inmişti. Kimsesizlik, bu yerlerin harcı değildi;

ama, ferman bir kere daha öyle yazılmıştı ve köylülerin gücü, bunu bozacak düzeyde pekişmemişti.

Gurup, bir gün sonra gelecek olan Geçici Örgütleme Komitesi kuryelerini bekliyordu. Kozan gönderdiği son notta; bağımsız kalmaya devam eden güçleri ikna için, Düzgün (Pamuk Hüseyin) ve Cafer'in (Katip) gelmesinin uygun olacağını bildirmişti.

O akşam büyükçe bir ateş yakıldı. Bütün tartışmalardan ve çekişmelerden dolayı sinirleri iyice yıpranan Orhan; son olarak Temel'le cebelleşmiş, Temel'in tırnak izleri Orhan'ın suratında belirgin izler bırakmıştı. Gurup içi sürtüşmelerin kavgaya vardığı pek ender görülürdü ve bu her durumda çok büyük tepki alırdı. Gelinen noktada, bu tepkilerin doğru kanalize edilebilmesi de giderek zorlaşmıştı.

Ateşin önüne oturmuş, alnına akan zülüflerini parmağına dolamakla meşgul olan Orhan, derin derin düşünüyordu. Kasap, Oral, Deniz arasında başlayan gülüşmeler giderek herkese yayılmıştı. Ateşin kenarında yığılan korun üzerindeki demlik avaz avaz kaynadığını haykırıyordu. Biraz sonra esprilerin içine Orhan da çekilmiş, iç dünyası susturulmuştu.

"Keşke köylüler olsaydı da bir Şahverdi yapsaydık."

Kozan'ın bu söylemine,

"He yaw" diye katıldı Kasap.

"Bakkala da giderdik" dedi , gülerek Deniz.

"He senin işin yeme içme."

Oralın söylemine fokurtularla karşılık verdi Deniz.

"Bir de Cemal Ağa faslı yapardık, 'ulan bakılem yani' diyip geçerdi karşımıza."

Orhan'ın sözü hala bitmemişti ki Kozan girdi.

"Kesin bu kere seni döverdi Cemal Ağa. 'Ulan bu ayrılığı o ermeni Orhan mı yaptı ha' diyip senin üzerine yürümüştü ya yaylada."

Alazların rengiyle iyice kızıllaşan Orhan'ın açık çehresi, kuşandığı kahkahalarla güzelleşti. Diğerleri de katıldı bu gülüş faslına. Kozan ortamı bulmuşken devam etti.

"Adam bir de Bedrettin'e kızıyordu; 'Ulan yani o Bedrettin siyasi komiser oldu, daha ne istiyor ha; ben biliyorum o yaptı ha. Ulan yani senin bir komiserlik neyine yetmez ha. Ulan bakılem sen iki ineğin kuyruğunu ölçemezsin ha, ulan komiserlik sana fazla ha"

Orhan Kozan'ın sözünü kesip,

"Sana ne dedi peki, onu da söylesene."

"Bana ayrılık sırasında değil, ondan önce söylemişti. 'Ulan yani o Kozan'a güvenemeyin ha. Ulan bakılem o Kalanlıdır ha, valla sizi uyutur, alır gider silahları."

Gülüşmeler arasında Sırma girdi söze.

"Kalanlı ne demek yoldaş?"

"Kalanlı, böyle vurduğunu deviren, asla yenilmez olan dedemin adı."

Gülüşmeler yükselince, Kozan'ın kendisini makaraya aldığını anladı Sırma.

"Kozan'ın aşiretinin adı" diyerek girdi araya Onur.

"O zaman sizin aşiret hırsızmış demek." Söylediğine kıkır kıkır güldü Sırma.

Birlikte, sadece iki bayan vardı. Nurten, ateşin tam önüne sokulanların birazcık gerisinde oturuyor, konuşmalara kahkahalarıyla katılıyor, sık sık Kasapla göz göze gelip gülümsüyordu. İçinde buruk bir ayrılık tadı vardı ve bir türlü anlam veremiyordu buna. Ateş karıştırıldıkça, sıçrayan kıvılcımların çıkardığı sesleri dinlerken susuyor, derinlere dalıyor, sonra tekrar sohbet ortamına dönüyordu. Yaklaşık bir yıl önce sevdiceğini pusatlı bir gecede yitirmiş, sonraki kederli ilk günlerini bu vadide geçirmişti. 'Artık bundan sonra asla evlenmeyeceğim' demiştiyse de; bu söylem yaşamın gerçek akışı içinde eriyip gitmişti. Çünkü hayat, ölenlerin ardına düşülerek tüketilemiyordu ve yeni serüvenler kaçınılmazdı. En büyük ölüm, insanın amaçlarından koparak boşalmasıydı ki bu yaşamın diri renklerini de öldürüyordu. Alev, her zamanki gibi, gündeme girebilmek için, çeşitli muzipliklerde dolanıyordu; ama, bir türlü dikkate alınmayışına içleniyordu. Neyse ki bu günlerde Onur'la kısmi bir yakınlaşmanın çığırını açabilmiş ve onu kendisine yakın edebilmişti.

"Bizim aşiret kavgacı ve serüvencidir. İkinci temel özelliği ise..." diyip sustu Kozan. Demek istediğiyle birlikte yutkundu.

"Eee neymiş ikinci özelliği?" dedi Oral.

"Boş ver onu söylemeyeyim" diyince, dikkatler ve hinlikler ayağa kalktı. Kasap, fırsatı bulunca atıldı.

"Uçkuruna düşkündür."

Herkes bir anda kahkahaya kattı ortalığı. Bu atıf, Kozan'a geldiği için, gülüşmeler iyice yaygınlaştı. Kozan, ateşin morartılmış rengine çevirdiği çehresinin ne hal aldığını düşündü. Espriyi devam ettirmek geldi içinden.

"İşte ben o aşiretin çocuğuyum. Sınırlarımız biraz geniştir." Bu kez gülüşmeler yenilenerek devam etti. Sohbet gecenin karanlığını ite ite devam etti. Ateşe yeni odunlar atıldı. Kor ve köz yığılmış, ayaza karşı ortalığı muhabbete kesmişti. Alazın yansımaları, dağların alt eteklerine, çıplak kayaların döşüne vuruyordu. Gece bu zahmetli yere kimsecikler gelmez diye rahat hareket ediliyordu. Bu ateş, on kilometreden görünebilirdi; ama, dağların girdisi böyle bir mesafeye imkan vermiyordu. Koyaklar sır küpüydü ve korungandı.

Herkes gündüzden kendisine bir yatma yeri belirlemişti. Genelde ikişerli, üçerli yatılıyor, soğuğun etkisi aza indiriliyordu. Herkesin yanında bir şalı, parkası ve bir iki naylon torba vardı. Kozan tam ateşin yanına dayamıştı sırtını. Ateşe koşan akrep korkusundan, ateşe yakın çok az kişi yatardı. Belirlenen nöbet sistemine tabi kalınarak yatma yerlerine çekilmeye başladıklarında; demlice bir çay içilmiş, yerin göğün kulakları çınlatılmıştı.

Diğer gün akşama doğru, Cafer, Düzgün ve İbo çıkıp geldiler. Üçünü bir arada görmek en çok Kozan'ı sevindirmişti. Sıkı sıkıya kucaklaşıp uzun uzun şehrin tınılarını, yol hikayelerini ve İbo'nun süslü şakalarını dinlediler. Yanlarında biraz erzak ve sigara da getirmişlerdi. Toplu sohbetler, siyasal çekişmeler karanlığa kadar sürdü. Şehirlerdeki son durum üzerine akla gelmedik sorular sordu gerillalar. Birlik istemlerine karşı tepkilerin ne olduğuna dair yansız gözlemlerini iletmelerini istediler. Konuşmalar sık sık İbo'nun şakalarıyla ve gözlem esprileriyle kesiliyordu. Karanlıkla birlikte ateş harlandırılmış, alazı arşa çıkarılmış, kara demlik köze iliştirilmişti. O akşam yemeğinde, Sırma'nın avladığı bir dağ keçisi ve Kozan'ın bulgur pilavıyla birlikte pişirdiği salyangoz eti yenilerek keyiflendiler. Cafer ve Düzgün, salyangoz etine temkinli yaklaşmış; Kozan'ın daimi ısrarları üzerine sadece tadına bakmakla yetinmişlerdi. İbo, kendisine ne verilirse, yemem, demeden yutuvermiş, senin bu millete yedirmediğin bir şey kalmadı, diyerek, Kozan'a göndermelerde bulunmuş, sarı bıyıkları altından parıldayan dişlerini gösterip herkesi güldürmüştü. Herkesin ateşin başına çöreklenip çay faslını beklemeye koyulduğu sırada;

Kozan ile İbo, dost akran ve akraba sohbetlerinin özel bir versiyonunu yerine getirmek için, volta atmaya başlamışlardı. Söz dolanıp son siyasal durumlara geldi.

"Yaw Kozan hiç sorma, dergi çok kötü; aslında yanımızda getirmiştik, ama Erzincan'da bıraktık, arkadaşlar görsün istemedik."

"Nasıl yani?"

"Ne söylediği ne yazdığı belli değil. Karadeniz'deki arkadaşlar da çok tepki gösterdi. Biz böyle bir dergiyi sahiplenmeyiz dediler. 'Kültür sanat dergisi' diyor çokları. Hiçbir şey yok, ne parti faaliyetine, ne amaçlara, ne ayrılığa dair. Devrimci bir kimliği bile sorgulatır durumda."

"Eee niye, bu aklı evveller orada değil miydi, neden ilk çıkışına aktif müdahale etmediler?"

Tam da bu arada yanlarına kadar gelen Düzgün;

"Katılabilir miyim?" diye usulca gülümsedi.

"Katıl katıl, zaten seni çekiştirme sırasına gelmiştik."

Düzgün, yumuşak ve sıcak gülüşlerini bıraktı gecenin görünmez adabına. On, on beş metre ilerdeki alazın yansıları voltadakilerin kah yüzüne, kah sırtlarına vuruyordu. Dağların doruklarından vadiye doğru inen katı bir esinti vardı. Parkalar giyilmiş, düğmeleri yukarı kadar kapatılmış, eller ceplere konulmuştu. Ağustosun akşamlarının dahi dondurucu olduğu yerde, Mayıs zemheriye keserdi geceyi. Vadinin derinliğine inen esinti, yükseklerde fırtınaydı ve hemen hiçbir kuş, bu fırtınanın çehresine ilişemezdi. Fırtınaların tümü, kendi rengine ve hışmına uygun yeni kuşlar türetiyordu. Çok sık çoğalıyor, çok sık dökülüp kayboluyordu bu kuşlar. Öylesine hızlı bir sirkülasyondu ki bu; sürekli kuşlar var gibi görünürdü ve fırtına hiç yalnız kalmazdı.

"Dergiden bahsediyordum Düzgün yoldaş" dedi sessizce İbo.

"Evet, niye öyle yaptınız kardeşim; herkes yeni bir hareketin doğuşunu anlamak ve onun mesajlarını kavramak ister. Ne diye çıkardınız peki dergiyi?" Düzgün susuyordu.

"Böyle giderse protestolar çoğalır, hiç iyi bir durum olmayacak. Yaw azıcık bir mesaj yok ki."

İbo'nun bu serzenişlerinin genel bir rahatsızlık olduğunu biliyordu Düzgün. Buna rağmen, kimi iç çekişmelerden ve yapılan görev bölümlerinden dolayı, aktif olarak müdahale etmemişti.

"Eee ne diyorsun, neden böyle yaptınız?"

"Doğru, ilk çıkışı uygun bir nitelikte olmadı; o alanla sorumlu olan arkadaşların inisiyatifinde gelişti. Kimi arkadaşlar da tepkiler içine girerek, ters etkilerde bulundu ve sorun şimdiye değin halledilemedi, ama, onu düzelteceğiz"

"İyi düzelteceğiz, ama ne zaman? Alıp okuyan bir daha okumuyor, siz neyi savunuyorsunuz diye soruyor insanlar."

İbo'nun tepkilerini anlamaya çalışan Kozan söze girdi.

"Biz de bekliyorduk; en azından bu yeni bir girişim ve ilk mesajların çok önemli olduğunu arkadaşlar bilir ve ona uygun davranırlar diye düşünüyorduk. Böyle yapmakla iyi etmemişsiniz."

Ayvaz tarlasını zirveden süzen bir yıldız, Erzincan yönüne doğru kayıp Zine gediğinin arkasında kaybolup gitti. Ateş yakılan yerin hemen bitişiğinden başlayıp aşağı doğru devam eden ceviz ağaçlarının oluşturduğu karanlık, boğucu ve korkunçtu. Dağa çıkarken görülebilen en son ağaç kümesi bu cevizlikti. Elli metre yukarıdan çıkan suyun çapı, azalmak nedir bilmeyen bir hoyratlıkla büyüyerek devam ediyordu. Gecenin tek hakimi onun sesiydi. Taşlarda yıkanan akıcılığın çıkardığı bembeyaz köpükler, gecenin rengine yaylım atışları gönderiyordu.

Düzgün, uzun zamandır bu türden eleştirileri yanıtlamaktan ve bu sıkıntıları gidermekten bıkmıştı. Kedisinin de istemediği bir durumdu bu; ama, eleştiri ve tepkileri bir noktada sentezlemek de gerekiyordu. Kozan'ın bu konuda sabırlı olacağını ve en azından karşı tepkiler içine girmeyeceğini biliyordu; ama, diğerlerine bunu anlatmak oldukça zor olacaktı. Bu yayın tarzı; diğer gurubun, bunlar kaçacak gidecek, türünden söylemlerine de pirim veriyordu.

"Buradaki durum nasıl?" diye gelen İbo'nun sorusu, konuyu değiştirdi.

"Durum hiç de iyi değil. Zaten bırakmak isteyen birçok insanı uzun zamandır zoraki tutuyorduk; hatta, kimi sadece zorunluluktan dolayı kalıyor. Temel çok sorunlu bir tip ve hemen gurubun dışına çıkarılması gerekiyor; zaten kendisi de devam etmek istemiyor. İşte dün yoldaş Orhan'a karşı şiddet girişiminde bulundu. Kafasını kırmamak için zor tuttuk kendimizi. Normal bir ortamda olsa cezalandırılmayı gerektirir. Oral, Onur, Alev bırakacak. Metin'in durumu sallantılı; geriye birkaç kişi kalıyoruz."

"Orhan'ın bağımsız tavrı sürdürme noktasında düşüncesi ne?"

Düzgün, geçmişten beri siyasal çizgi itibarıyla aynı doğrultuda olduğu ve önem verdiği için soruyordu Orhan'ı.

"Ya hiç sorma, çok sorunlu olmaya başladı. Yıprandı, sinirleri de kaldırmıyor; tartışmadığı, kavga etmediği adam kalmadı. Artık müdahale edemez oldum; bizim aramızdaki ilişki dahi yıprandı. Dün ikimiz mutfak nöbetçisiyiz. Etin bir kısmını ayırdım, 'yarısını yapalım yeter, diğerini yarın yeriz' dedim. Yok yetmez diye tutturdu; ille de hepsini yapalım. Bir saat bunu tartıştık. Sonra ikna edemeyince, 'ben i aşeciyim, miktarı belirleme yetkisi bana ait, dolayısıyla bu kadarını yapacağım' diye, kestirip atmak zorunda kaldım. Bu kez de, 'sen partinin değerlerini düşünüyorsun da biz düşünmüyor muyuz; sen fedakarsın da biz savurgan mıyız, bunu mu demek istiyorsun' diye tutturmaz mı. Bir saat de bu yüzden bağırıp çağırdı."

İbo, cık cık edip kafasını salladı. Düzgün hiç ses çıkarmadan dinliyordu.

"Sonra yaptığımız yemeğin tümünü de bitiremedik; bak dedim Orhan ben haklıymışım, bu kez de güldü. Yani anlayacağınız iyi bir ortama ve dinlenmeye ihtiyacı var."

"Tavır konusunda ne düşünüyor?"

"Nurten'e bağlı."

Kozan'ın bu söylemine şaşkın bakışlarla güldü İbo. Düzgün ne demek istiyorsun dercesine bakındı Kozan'a; ama, karanlıkta Düzgün'ün bakışları fark edilemedi.

"Nero aşık mı oldu?" diye gülerek sordu İbo.

"Böyle aşk da görmedim kardeşim. Ruh dünyası, Nurten'in tavırlarına bağlandı. Siyasal yaklaşımlarında da ilginç bir etki oldu. Üstelik gelinen aşamada Nurten'in Kasap'la duygusal yakınlığının olduğunu da biliyor. Ama yine de Nurten ne derse, bire bir onu takip ediyor."

İbo şeytansı şeytansı güldü.

"Yaw adam ne yapsın, odur kırk yaşına geliyor, bir kere kadın yüzü görmemiş."

İbo'nun bu söylemine kahkahayla güldü Düzgün.

"Eee ne yapalım, zorla mı verelim; gönlüne giremiyor kadınların. Sen bu işleri iyi bilirsin İbo, bul bir tane ever, hiç değilse o yanı rahatlamış olur."

"Yaw Kozan bulurum tabi ona, ben olsaydım onu çoktan evlendirmiştim."

Gülmelerin ahenginde, acıyan ağrılar vardı. İnsan yetilerinin heder olması akıp gidiyordu ve bunun bir çok nedeni ortaya dökülebilirdi. Mercan suyu, çok ansız baskınlara da kadirbilir dostluklara da kaba yaptırımlara da tanıklık etmişti. Şimdi, hiçbir şey olmamış gibi gürül gürül akmaya devam ediyordu. Kim ağlıyor, kim gülüyor, kim yurtsuz, evsiz ölüp gidiyor umurunda bile değildi. Vay ki umarsızdı. Vay ki kaptırmış gidiyordu kendisini devranın dişlilerine.

Diğer gün, Bağımsız Ordu Parti Organı üyeleriyle bir toplantı yapıldı. Toplantıya; Kasap, Nurten, Orhan, Kozan, İbo, Düzgün ve Cafer katıldı. Düzgün genişçe gelişmeleri ve kendi tavırlarını, beklentilerini açıkladı. Bağımsız güçlerle bütünleşmek istediklerini, bunun için yapılacak konferansa katılmalarını istedi. Uzunca süren soru ve öneri fasılları ardından, Ordu Parti Organı üyeleri, yapılacak konferansa katılmaya ve ondan sonra tavırlarını netleştirmeye karar verdiler. Güçlerin Karadeniz'e kaydırılacağı, esas olarak oranın güçlendirileceği ve konferansın da orada yapılacağı; bu nedenle, oraya geçmek gerektiği açıklandı ve bu genel kabul gördü. Dersim pratiğinin birkaç kişiyle bir şey ifade etmeyeceğini, en iyi bu bölgede yaşayanlar biliyordu. Buna göre bir düzenleme yapıldı. İlk postada Orhan, Kasap ve Nurten Düzgünlerle birlikte gidecek, ikinci postada bırakmak isteyenler ve sorun olanlar götürülecek, en son İbo dönüp Kozan ve yanında kalanları alacaktı. O akşam son düzenlemelere göre ayarlamalar yapıldı, sohbetler ayrılık demine yatırıldı, hüzünlü söyleşilerin eşliğinde çay içilip türkü söylendi.

Sabah ayazı, güneşin ışınlarına ve yakılan ateşin tavına içirildi. Kahvaltı, güney doruklarını işgal eden dağ keçilerinin sabah görüngüleri eşliğinde tamamlandı. Gidenler daha çok hüzünleniyordu. Dağlarda özgürlük ve isyan vardı ve gidiş yolları pusatlıydı. Üstelik geride bırakılanlar alabildiğine zor koşullar içinde yalnızlaştırılacaktı. Ayrılık kıyafetleri, tıraşlar tamamlandı. İlk iki posta birlikte ayrılacak, ikincisi köylere yakın bir yerlerde bekletilecek, birincinin geçişi tamamlandıktan sonra ikinci gurup alınacak ve İbo, beşinci gün burada olacaktı.

"Demek gidiyorsun ha."

Denizin bu söylemi Kasap'ı iyice duygunun eşiğine getirdi. Deniz bir kere daha,

"Demek bizi bırakıp gideceksin ha"

"Sus ulan, zaten elli tür tereddüt yaşıyorum, iyice dolmuşum zaten."

"Ben de seni ağlatmadan göndermeyeceğim, öyle kolay bırakıp gitmek var mı?"

"Deno sus, ne olur Deno sus"

Deniz'le Kasap'ın kur yapışını, İbo'nun gür sesli çağrısı böldü.

"Hadi beyler kalkıyor, Bursa yolcuları kalmasın, çorba içmek isteyenler, çökelekten bıkanlar, cop yemeyi özleyenler bu tarafa, hadi Bursa'ya Bursa'ya."

İbo söylemlerini sıcak gülüşleriyle süsledi. Ağzına dökülen sarımtırak bıyıkları, babası Woli ağanın görüntüsünü çizmişti yüzüne. Güldükçe ağzını yarım açıyor, dişleri ve gözleri belirginleşiyor, o güldükçe herkes ona bakıp yeniden yeniden gülüyordu. Hafif öne eğimli duran boyu, gülmesine paralel olarak hareketleniyor; elleri çeşitli işaretlerle kahkahayı çoğaltıyordu. İşaretlerinin yüzde doksanında muzurluklar vardı. Şimdi de öyle yapmıştı. 'Cop yemeyi özleyenler' derken, yaptığı hareketlere gülmüştü bir çoğu.

"Hadi Kozan, sana bol şanslar, Bursa'ya gelseydin sen de kurtulurdun. Burada bol bol kenger kökü ye de aklın başına gelsin."

"Kardeşim başka yer bulamadın da Bursa'ya ne diye götürüyorsun. Orası tehlikeli memleket, bu yaştan sonra sana ayak uyduramam."

İbo'nun ağzı iyice açılmış, gülüşlerine herkes katılmıştı. Hemen herkes İbo'nun gülüşüne gülüyordu.

"Sen işini bilirsin Kozan, aman dikkat et, geldiğimde seni sağ görmek istiyorum."

Hızlıca yürüyüp Kozan'a sarıldı.

"Sen dikkat et koçum, bizim yine bir atımlık cephanemiz var. En azından iki düşman askerini korkudan osurturuz. Ama senin gittiğin yerlerde kurtlar ağzını açmış yalanıyor; İbo gibi yağlı, ensesi işkence kaldırır biri gelse de biraz zaman geçirsek diye bekleşiyorlar, sen dikkat et."

"Merak etme sen Kozan yawu, ben onların hepsinin önüne bir kemik atar geçer giderim."

Gidenler gitmeyenlere sarılıp öpüştüler. Kasap iyice duygulanmış, konuşamıyordu. Nurten, içli ama sevecen gülüşlerini kuşanmıştı. Orhan, sıkıca sardı Kozan'ı. Kozan'ın 'kendine iyi bak Orhan' söylemine, sıcak ve içten bir karşılamayla, 'sen de' diye yanıtladı. Gidenler, vadinin derinliğinde

dolanarak yükselen patikadan yürüyüp ilk yükseltiden kaybolana kadar; kalanlar oturup onları seyretti. Kozan, Onur ve Sırmasaçlı bir taşın; Metin, Alev ve Deniz de bir taşın üzerine tünemişlerdi. Üç günlük gürültü, neşe, tartışma, şenlik; yerini kahredici bir sessizliğe bırakmıştı. Kimsenin konuşmaya mecali ve niyeti yoktu. Hüzün, bundan sonra insanı zora sokardı.

İbo'nun dönmesine beş gün vardı ve bu süreyi köylere inerek değerlendirmeleri ve zaten az olan erzaklarına takviye yapmaları gerekiyordu. O gece, köylere inip üç gün dolaştılar. Dördüncü gün aynı noktaya dönüp diğer gün gelecek İbo'yu beklemeye koyuldular. Randevu yeri ve zamanı önemliydi ve güvenliği artırmaları gerekiyordu. Beş kişiyle sürekli nöbet tutmaları zor olduğundan, daha emin bir yüksekliğe çekilip vadiyi ve İbo'nun gelişini oradan kontrol etmeye başladılar. Vadinin her bir yükseltisi, onlarca giriş çıkış ve taş korunağı barındırıyordu. Vadinin altından ve üstünden giriş kolaydı; ama, yan yükseltileri kontrole almak neredeyse imkansızdı. İbo, ilk randevu gününde de ikincisinde de gelmemişti. Kozan endişeliydi; ama, bunu sezdirmemeye çalışıyordu. İbo, zamanı ayarlı bir çalışandı ve terslikler olmadan işini aksatmazdı. Üçüncü gün de gelmedi İbo. Akşam çekildikleri taşın altında, on dokuz ana haber bültenlerini dinliyorlardı TRT'den. Aniden, hepsi birden Kozan'ın elindeki radyoya doğru yöneldi. 'Erzincan'da yasadışı sol örgüte mensup üç kişi ve bunlarla birlikte yedi silah ele geçti' haberi, buz gibi indi sıcaklıklarına. Ayrıntılarda verilen köy isminin, gidişte kullanılan hat olduğunu biliyordu Kozan. Eski firari ve yönetici tarzından ayrıntıların olmadığı ve sayının ikinci gurupla çakışmasıyla, ilk gurubun sıyırdığını düşündü Kozan. Bırakıp gidecek adamların kendilerine yük olduğunu, bu yüzden İbo gibi değerli bir canı esir verdikleri için kızıyor, kahırlanıyordu Kozan.

İkinci gün, yeni bir durum değerlendirmesi yaptılar. Yeniden ilişki ve irtibat kurmak için başka bir alana, Pülümür tarafına geçmeyi karara bağladılar. Yol azığını hazırlayıp ikinci gün oradan ayrıldılar.

Kimsesiz bir kıyamet yayılmıştı koyaklara. Dağlar hiç bu kadar sessiz ve kimsesiz kalmamıştı. Bütün girdiler elleri koynunda ağlıyordu. Magma yangını kadar sıcaktı acılar. Alınlarını döven rüzgarı tındıkları yoktu zirvelerin. Bütün yaşlılar; kıyamet kopacak, otuz sekiz geri gelecek deyip ağlamışlardı ama, yakarışlarını duyan olmamıştı. En büyük kıyamet, yerlerin, yurtların insansızlaşmasıydı. Öyle de olmuştu. Munzur

dağlarının etekleri, taşlarını ilk kez otuz sekiz sürgününde, bir kez de şimdi döküyordu. Kasabayı çevreleyen yakın köylerin iyice tenhalaşmış sükuneti dışında, her yer insansızlığa kesmişti. Hozat sırtlarını aştığında her köy, her mezra, her köm, her yayla otağı, her seyyar holik, her keklik meterisi, her sınır nişangahı harabeydi şimdi. Aliboğaz'a oradan Yılan dağına, oradan Nenıkan ormanlarına, oradan Torunova, Axpanos ve Ortadağa uzanan her yer, kendi konuklarını ağırlayamıyordu şimdi. Munzur silsilesi; Mağaçur'dan başlayıp Yel dağının bitimine kadar, eteklerindeki tüm köyleri bir zelzele tufanında yitirmiş gibiydi. Artık hayra yoracak tek bir düş dahi gezinemiyordu bu yerlerde. Osuruk gümbürtüleri, aşk cinayetleri, çekişme cemaatleri de yoktu.

Şahverdi köyünü, ütopyalar deminde ve suskunca yürüdüler. Köy kendisini yemiş, yutkunmuş ve yorulmuş gibiydi. Ağaçların Söğütümsü siluetleri zoraki beliriyordu ayakta. İnsan hareketi içinde bir adam boyuna kadar uzayan otlar, bir karış kadar bile büyüyememişti. Dalgın dalgın bakar gibi akıyordu küçük su sızıntıları. Dere yatakları çer çöp ve ağaçlarla dolmuş, kendi ritmini doğasal bir sezgiyle içine kapamıştı. Mercan vadisi, Ovacık düzüne çıkma heyecanı içinde uzayıp gidiyordu aşağıya doğru. Vadinin içindeki dört muhtarlıktan, onlarca mezradan çıt çıkmıyordu. Yanan duvarların, yıkılan çatıların ağlaşmaları hemen hiç duyulmuyordu.

Şahverdi'yi geçip doğuya doğru yürüdüklerinde, Harşi sırtlarında buruk bir hüzün karşıladı onları. Dağların heybetine, yanık orman ve kara is kokuları sinmişti. Aradan iki yıl geçmişti; ama, bu kokular olduğu gibi duruyordu hala. Ya da onlara öyle geliyordu. Defalarca kez oturup bu tepeden; Torunova, Nenıkan, Axdat, Mamkirek ormanlarından yükselen kara kara dumanları izlemiş, kara yangın kokularını çekmişlerdi ciğerlerine. Şimdi, olduğu gibi duruyordu bu acılar. Sıcak ve zıpkın.

Yasak mıntıka yine yasağa kesilmiş, sırtını Ortadağ'dan Kutu Deresine, oradan Düzgün Baba'ya yaslanan tüm kırlar bomboş ve hüzün doluydu. Her yangın yeri, yeni bereketlerin kendi külleriyle mayalanmasına hizmet edecekti. Sükunet, büyük gürültülere hazırlanıyordu da bunu kimseye sezdirmemeye çalışır gibiydi.

Sultan Baba, Koca Sori, Abdal Musa, Buyer Baba, Düzgün Baba, Qalo Şiş, Koca Ali, Yel Baba, Dujik Baba, Çimlik Baba, Sey Hızır ve diğer tüm evliyaların su içtiği aynı çanak; bu yerlerin toprağından ve bu

toprağın ateşinden arda kalan küllerden, ermeni usta Babayanlar' ın ellerinin nasırlarıyla dövülmüş demir ateşinden, yezidi çığlıklarının Munzur'un koyaklarına sığınan dinlencesinden, perçemi mora kesmiş mazlum kadınların aybaşı bereketlerinden, göbeği kesilmeden boğazlanan bebelerin siteminden, 'aysız gecelerde' vurgun yiyen yabanıl benzeşmelerden icat edilmişti. Ve hepsinin ömrü, insan ömrünün tümüne denkti.

Evliyaların suskunluğu, kabul edilebilir değildi. 'Bu kadar zalimlik de fazla, bu kadar da suskunluk olmaz' deyip dövünmüştü Dersim'in tüm divaneleri. Onlar dahi kendi kudretlerine kabul ettirememişlerdi olanları. Bunca hıncahıraşta, bunca cümbüşte, bunca zıvanalıkta susmak da neyin nesiydi.

Koca Sori'nin hemen yanındaki mezrada, geçmişlerinin şeceresine bekçilik yaparcasına aklını dehlizlerinden kurtarıp, divane bir sessizliğe gömülen Melem dahi, artık çıldırırcasına bir tarafa bırakmıştı sükunetini. Hiç ayrılmadığı evini terk edip Ovacık, Aşkirek, Pülümür arasında on saatlik yol arası olan yerlerde, aynı anda görünmeye, askerlerin attığı pusulara kafa üstü dalıp, on binlerce merminin arasından isabet almadan çıkıp gitmeye, saltanata bir biçimde karşı durmaya başlamıştı. Melem'in dili yoktu. Arada bir uğultular ya da derinden gelen ıkınmalardan başka ses vermezdi. Kendisiyle dalga geçenlere, bacağından sıyrılıp paçasından çıkan bir yılan saldırır denirdi. Buna tanık olduğunu söyleyen onlarca insan vardı. Geceleri nerede olacağı, nereden çıkacağı belli olmazdı. Nerede bir silah sesi duyulsa, çatışma çıkmış ya da Melem pusuya girmiş denirdi. Köylülerin çoğu da Melem'in ,onu çok seven, ona saygıda en üst zirveyi tutan devrimcilerin, dostu olduğunu; onları uyarmak için pusulara daldığını, pusuya takılabilecek gurupları böylelikle uyardığını söylerlerdi. Hiç kimseye belirgin tepkiler vermeyen Melem, onları gördüğünde; her yeri neşeye keser, kesik kesik güler, gırtlağını zorlayan tümceler telaffuz etmeye çalışır, yerinde duramaz olurdu. Onların yaktığı sigarayı iki çekimden sonra bir güzel çiğner, hemen yetiştirilen bir ikincisiyle keyiflenirdi. O da artık bu sükunetin sonunun olması gerektiğini anlamış, bir görünüp bir kaybolmaya başlamıştı.

Harşi'yi Çat boğazı yaylasından süzerek geçtiler. Yayla yerleri ağlıyor, göğü kamçılı kımıl karanlığına çekiyordu. Hiçbir köyün olmamasına rağmen, Zarik ve Çambulak karakolları, operasyonlarda kullanılmak için dolu

tutuluyordu. Pülümür sınırındaki Ovacık dağ köylerinin sonuncusu olan Yalmanlar karakolu ucube bir uzaklık ve çıkmazda olduğundan boşaltılmıştı. Pülümür sınırına düşen Aşkirek karakolu ve köyün yirmiye yakın evi duruyordu. Ağdat'tan başlayıp Pülümür suyuna kadar uzanan, 'yasak mıntıka'nın tümü içinde, tek dağ köyü olarak Aşkirek kalmıştı. Pülümür suyuna yakın ve daha denetimde olduğu düşünülen, kısmen de öyle olan köylere dokunulmamıştı.

Güneş gün batımı bir zamana geldiğinde, Kızılçayır yayla yerlerini geçip Birman'a girdiler. Hüzün burada daha da koyulaşıyordu. Kat be kat katlanıyor, oklaşıyor, yaydan fırlayıp kalbe saplanıyordu. al, turuncu ve bulanık kokular sarıyordu gökyüzünü. Anıların renginde oynaşan kahır çiçekleri, uçurumlara dağılıyordu. Uzak diyarlardan gelen, güneş saçlı kadın, köylülerin yaban çiçeği, dağların sarışın konuğu, suyun albenisi, rüzgarın tadı, yokuşun teri Barbara ve altı yoldaşı bu köyün sınırları içinde yatıyordu. Fırtınalı ve boranlı bir kış zulmünden sonra donan ayakların kesilen parçacıkları, kökleşmiş birer anıt çiçeğiydi şimdi. Kapitalist diyarların İsviçre'sinden çıkıp gelen Barbara, dayanamamış bu kara kış zulmüne, iki günlük don yangınından sonra zatüre olmuş ve kısa sürede ölmüştü. Doktor Hü diye çağrılan, peşmurde giysileri içindeki derviş kılıklı Ali Demirdağ, bu yolculuk sırasında; şimdi gurubun aşmak zorunda olduğu Birman gediğinde donmuştu. Aleksan ve diğerleriyle birlikte toplam altı kişi; altı kar çiçeği, altı uçurum sevinciydiler. Sadece üç yıl kadar öncesi bir zamandı; ama, sanki onlarca yıllık maziydi de çok gerilerde kalmıştı. İnsan her acıya alışıyordu ve her acı, insana uygun bir ritim içindeydi. Birbirine eklenen acıların toplamından mı doğuyordu mutluluklar; ya da olan sadece yaşamın kendisini yenilemesi miydi.

Munzur doruklarının eteğine kurulmuş kuzey mahallesinin ilk yıkıntılarına gelince durdular. Akşam yemeği yiyip çay içmek için önceden tasarlanmış bir mola yeriydi. Sırt çantalarına yaslanıp öylece dinlediler yalnızlıklarını. Dallarında pörsümüş, maraz değmiş gibi büzülmüş elmalara bakındılar. Hiçbiri yenilecek gibi değildi. Hayatın doğal seyrini protesto edercesine, büyümemek için direnmişlerdi. Arklar körelmiş, çeşmeler akmaz olmuştu. Evlerin yıkıntıları arasında kalan anılarıyla baş başa kaldılar bir süre. Hiçbiri konuşmadı. Bir hayli zaman geçtikten sonra, Kozan'ın kalkıp ateş yakmaya girişmesiyle hareketlenme başladı. Çayla

birlikte, içine çökelek konularak yağda kızartılmış bişiler yenildi. Güneş batı dağlarına bir kulaç kadar yakınlaşmışken kalktılar. Barbara'nın, Bahtiyar'ın ve diğerlerinin anısına bir dakikalık saygı duruşunda bulunduktan sonra, Birman'ı Pülümür sınırına bağlayan gediğe dayandılar. O gece Aşkirek köyünün hudutları içinde bir yükseklikte kaldılar. Yeni bölgeler ve yeni çelişkilerle karşı karşıyaydılar. İkinci gece girdikleri Aşkirek köyünden yedikleri ihbarla, bir hafta askerlerle kovalamaca oynadılar. Zamanlama ve tedbirleri elden bırakmayan Kozan'ın, bölgeyi tanıma avantajını iyi kullanarak operasyonları atlattılar.

O gün, Kozan'ın yakını bir eve yöneldiler. Tepkilerin nasıl olacağı, nasıl karşılanacaklarına dair karmaşık düşlerle meşguldü Kozan. Çok uzun zaman olmuş, hiçbir yakınıyla görüşmemişti. Kimseyle konuşmamış, kimseyle dertleşmemişti. Evin görüngüsüne girdiklerinde, aydınlık, rengini iyice içine çekmişti. Kuytu bir derinliği takip ederek yanaştılar. Evin alt yamacında, bir şeylerle uğraşan iki genç, koşar adımlarla içeri daldılar. Gençlerin kaç yaşında olduğu pek anlaşılmamıştı ama, on üçün üzerinde oldukları kesindi. Biraz sonra evin hükümran reisi Kali Ağa, evin kenarında göründü ve içeri girdi. Gurup zuladan süzülüp evin kapısına geldiğinde, Kali Ağa onları kapıda bekliyordu. Onur, selam verip adamla tokalaştıktan sonra içeri girdi. Kozan aynı yolu denedi. Adamın elleri titriyordu. Konuşmasında bir tedirginlik ve kuşku vardı. Gurup aynı sırayla görüşüp içeri girdikten sonra Kali Ağa da içeri girdi ve boş duran sandalyeye oturdu. Adamdan başka hiç kimse yoktu ortalıkta. Hal hatır, sorgu sual faslı yeni bitmişti ki Kozan söze girdi.

"Biz partizancıyız amca, tedirgin olmanıza gerek yok."

"Boş ver yaw onları, partizancılar da ne?"

Adamın söylemiyle birbirlerine bakındılar. Onur, ne oluyor dercesine Kozan'a anlamlı bakışlar fırlattı. Kozan, anladım, dercesine bakışlarıyla karşılık verdi. Adam gelenleri Apo'cu sanıyordu ve 'biz partizancıyız' demelerini, kendisini sınama amaçlı olduğuna inanıyordu. Partizan'cılarla Apo'cular arasında iki yıl öncesindeki sürtüşmelerin barışçıl biçimde halledildiğini bilmeyen adam, yaranmak amacıyla biraz da tepkili biçimde 'boş ver onları' diyordu. Adamın geçmişini iyi bilen Kozan, geldiği noktanın oldukça ileri olduğunu düşündü. 'Anlaşılan biz buralarda yokken, kimi dostlar onu biraz hizaya getirebilmişti' diye düşündü.

"Biz gerçekten partizancıyız amca."

Adam bir kere daha elini havaya sallayarak, 'boş ver şimdi onları' dedi. Kozan'ın Kürtçe Türkçe konuşmaları adamı ikna etmeye yetmedi. Kozan'ın şivesi adamın dikkatini çekmişti ki;

"Senin konuşman bizim buralara benziyor, sen nerelisin?"

Bu soru, bunların gerçekten Apo'cu değil de partizancı olabileceği şüphesinin ürünüydü. Adam Partizancılarla hiç karşılaşmamıştı; ama, onların daha ılımlı olduğu, Apo'cuların daha tehlikeli olduğu yönünde var olan genel kanı onu da etkiliyordu. Yıpranmış ve korkulu bir yüz ifadesiyle içeri giren kadın, hepsine hoş geldiniz dedikten sonra, hepsini bir bir sordu. Guruptaki tek bayan olan Alev'i ayrıca özel olarak sordu. Kozan'ın tebessümleri karşısında şaşkın bir sıcaklık yaşadı. Yemek faslı için yeniden içeri girdi. Kadının ara faslı geçtikten sonra;

"Ben de bu memleketin çocuğuyum" diye gayri ihtiyarı bir cevap verdi Kozan.

Onur daha fazla dayanamayıp araya girdi.

"Bu yoldaşı tanımadınız mı?" diyerek Kozan'ı gösterdi. Kozan, ince ve sessizce gülümsüyordu. Adam biraz daha dikkatlice Kozan'a bakındı.

"Yok canım nereden tanıyayım?"

"Sizin adamınız, nasıl tanıyamazsınız? ..., ... diyerek ismini yineledi iki kez."

Adamın gözlerine derin ve içli bir hayret yayıldı. Şapkasını kafasından çıkardı. Çırılçıplak ve tas gibi bir kafa çıktı ortaya. Sırmasaçlı, manzaraya kıs kıs gülüyordu. Kozan; biraz içli, biraz garipser, biraz duygulu bir yüz ifadesiyle adamı takip ediyordu. Adam şapkasını dizine vurup;

"Yok canım" dedi hayretler içinde. Biraz daha dikkatlice bakındı Kozan'a.

"Doğru amca benim" diyince Kozan, adam geriye sandalyesine yaslandı ve derin bir iç çekti.

"Nasıl tanıyayım kardeşim, efendime söyleyeyim, adam ihtiyarlamış. Yaw ne oldu sana. Eee tabi efendime söyleyeyim, kolay değil dağların çilesini çekmek. Ağ ağ ağ" dedikten ve dizini dövdükten sonra içeriye doğru seslenecekti ki durdu. "Yaw ona söyleyelim mi, efendime söyleyeyim, o seni çok merak ediyor, arkandan çok ağladı, efendime söyleyeyim şimdi söylesek kriz geçirir valla."

"Söyle tabi; yengemle dertleşmeden, konuşmadan gitmek olmaz."

Adam biraz düşündükten sonra içeri doğru seslendi.

"Ere hel gel buraya"

Aradan bir iki dakika geçmemişti ki kadın göründü kapıda.

"Ere hele gel sen bunu tanıdın mı?" Eliyle Kozan'ı işaret etti adam. Kadın iyice yanaşıp Kozan'ın yüzüne dikkatlice bakındı. Erzincan'dan kendi akrabalarından biri olabileceği üzerine düşündü. Yok, diyip kafasını salladı. Kozan, baygın baygın gülüyor; herkes sahneyi yakından takip ediyordu.

"Nere kore kore ...., ..."

Kadın hayretle elini ağzına götürüp ısırdı. Gözleri önce şaşkın şaşkın açıldı, sonra buruk bir hüzünle yaşardı. Kendisine gelir gelmez fırlayıp Kozan'ın boynuna sarıldı.

"Oy ben sana kurban olayım ha, ben sana kurban olayım ha. Ben diyorum bu kim böyle sıcak sıcak gülüyor. Ben diyorum bu yabancı değil. Ben sana kurban olayım ha. Sen nasıl oldu da geldin buraya. Ben sana kurban olayım."

Kadın bir güzel Kozanı sardı, öptü, bolca söylendi ve sevdi. Bu manzara en çok Onur'u ve diğerlerini sevindirmişti. Bu, aynı zamanda iyi ilgi, iyi yemek ve bol erzak alma anlamına da geliyordu. Kadın, Kozan'ı alıp arka odaya götürdü. Hazırlanan yemek çalışmalarını yürütürken; sohbet ve sorgulara kesti Kozan'ı.

"Erken gelseydiniz size kuzu keserdik; bir gün erken gelin de size kuzu keseyim, kurbanın olayım. O annen deli divane oldu. O annen çıldırdı, ne olur onu bir gör, nereye gideceksen öyle git."

Kadının sözü bitmemişti ki adam da kapıda göründü.

"He vallahi yaw, efendime söyleyeyim, kadın çok ağlıyor, onu bir gör, zaten sen yolunu seçtin, zaten artık...." dedikten sonra duraksadı adam. Kozan'a, dikkatlice bakındı. Tepkilerini ve tavrını ölçmeye çalıştıktan sonra devam etti. "Ne diyorsun, devam mı edeceksin, teslim olma gibi bir şey düşünmüyor musun efendime söyleyeyim."

Adamın son sözleri zoraki çıktı ağzından. Kozan'dan gelecek tepkileri tam olarak kestiremiyordu. Dağılmaların parçalanmaların ve güç yitiminin kitlelere yansıdığı her durumda bu türden söylemler sıkça tekrarlanırdı. Kozan ilk kez karşılaşmıyordu bunlarla.

"Yok amaca, biz yolumuzu seçtik. Herkes yapmak istediği şeylerle yaşamın anlamına kavuşur. Seni zorla şehirlere sürmek istiyorlar gitmiyorsun, neden; çünkü, burada yaşamak senin için anlamlı. Ve sen buraya emek harcadın, ona sırtını dönmek istemiyorsun. Bu nasıl ki onurlu bir tavır, bizim tercihimiz de kendi onurumuz. Yaşamımız, yapmak istediğimiz şeyle anlamlı. Bu nedenle bizim tercihimize saygı duyulmasını istiyoruz, hepsi bu kadar."

"Tabi tabi, efendime söyleyeyim, herkes yapmak istediğini yapar; ama, gene de içimiz razı değil. Acıyoruz. Sen vallahi ..." dedikten sonra sustu, ellerini salladı, gözlerini Kozan'dan kaçırdı ve sonunu, "neyse" diyerek bağladı.

Biraz sonra bal, yağ, ayran ve taze fasulye yemeğiyle bezenmiş bir sofra hazırdı. Manzara oldukça iç açıcıydı. Beş gündür köylere inemiyor, birer lokma ekmekle idare ediyorlardı. Geceleri, yabani elma veya armut bulmak için saatlerce ağaç dallarını yokluyor, çoğu kere boş çıkıyorlardı. Bunca açlıktan sonra büzülmüş, iç kazıntılarıyla deşilmiş midenin balla ayranı bir arada ağırlaması, bulunmaz bir nimet olmuştu. Sırmasaçlı, Kozan'a bakınarak yanaştı sofraya. Hepsinin yüzünde sevecen gülücükler vardı. Bal tabağı yenilendi, ayranlar tazelendi, kalın kalın Pancılas ekmekleri üst üste sıralandı, midelerin ağrısı hiçe sayılarak, tıka basa yenildi.

Gurup çıkıp, Pancılas yamaçlarına dayandığında gece yarısı olmuştu. Serinlik, insanı yola koşan bir dürtü içindeydi. Pancılas suyu iyice azalmış; ama, sesini yitirmemişti. Çantalarında iki günlük azık ve gövdelerinde tok bir karın taşıyorlardı. Yol uzun, gece dost, karanlık puşt kokuyordu. Gidilmiş olan yol, gidilecek yolun binde biri bile değildi ama, yorgunluklar hat safhadaydı.

*** *** ***

Şehrin ağır kasvetli havası onu daha da sıkıntılı hallere sokmuştu. Bu kasvet ve sıkıntı yüklü hava; şehrin kendisinden mi kaynaklıydı, ya da kafasını meşgul eden sorunlardan mı, bunun üzerine fazlaca düşünmemişti; ama, sıkıntısını çevresindekilere bire bir yansıtıyordu. Dağların o

görkemli sığınaklarından, çırılçıplak bir ovaya düşmüş ve her yanını üvezlere açık hale getirmiş gibi görüyordu kendisini. Keskin çatışmalar, suçluluk duyguları, ezilmeler, sevdalanmalar, ayrılıklar, hüzün, kaygılar, hemen her şey vardı şu anki ruh dünyasında. Yerine getirilemeyen sorumluluklar, beklentiler, istemler...

Elindeki gazeteye dikkatlice bakan Düzgün'ü göz ucuyla süzdü. Alnına eğilmiş zülfünü eviriyor, arada bir bırakıp saçlarını tepesine doğru yatırıp düzeltiyor, biraz sonra o ince zülfü yeniden parmaklarına dolamaya başlıyordu. Bir şeyler demesi gereken, kendisine doyurucu yanıtlar vermesi gereken Düzgün'e bir daha baktı. Ve aniden atıldı.

"Yaa yok mu şimdi hiçbir haber, yani böyle rahatça oturmak ağırıma gidiyor; suçlu hissediyorum kendimi. Onları orada bırakıp geldik, yapacak bir şeyler olmalı."

Gülay, sofrayı kaldırmış televizyon izliyor, bir yandan da dikkatlice diyalogları takip ediyordu. Politik faaliyetin yanına kurduğu ev kadınlığı bir yana; kendisini de etkileyen bu gelişmelere karşı duyarsız kalamazdı. Düzgün, okuduğu bir yazıyı bitirmek istercesine kafasını gazeteden hiç ayırmadı. Ama, Orhan'ı dinlediği de her halinden belliydi.

"Bu konuda söyleyecek bir şey olmalı, aradan üç ay geçti; hala doğru dürüst nasıl olduklarını dahi öğrenemedik."

Zülfünü sinirlice anlına doğru savurdu, Düzgün'den bakışlarını ayırıp Gülay'a baktı. Duygu ve sitem yüklüydü gözlerinin derinliği. Adeta ağlamaklı konuşuyordu.

"Üzme kendini, nasıl olsa alınır haber."

Gülay'ın tesellisine sevinemedi. Başını yana eğdi, masadaki paketten bir sigara çekip aldı, dudaklarına iliştirdi. Dudakları sigarayı öylesine eğrelti biçimde tutuyordu ki sigara düştü düşecek gibi duruyordu. Sigarayı sertçe ağzından çekti:

"Yoldaşın duyarlılık göstermesi gerekir; ama, bu konuda bilgi verme gereği dahi duymuyor."

Düzgün kendisine yönelen bu eleştiri üzerine, gazeteyi elinden bırakıtı. Orhan'a doğru iyice döndü.

"Yoldaş, her an her saat yeni bilgiler akmıyor ki her dışarı çıkıp geldiğimde sana bilgi aktarayım. En son, daha dün, var olan her şeyi sana ifade ettim. Cafer bu işle direk kendisi uğraşıyor ve bizim şu anda

yapacak hiçbir şeyimiz yok. Sen bu halinle hem bizi strese sokup zor durumda bırakıyorsun, hem de kendini durduğun yerde heder ediyorsun."

Düzgün oldukça sakin, yumuşak ve teskin edici konuşuyordu; ama, yine de bu konuşması her zaman olduğundan daha sert bir üslup taşıyordu. Orhan'ın her an, her saat gelen aynı tarz sorunlarından usanmıştı artık. Onunla birlikte yaşamaya başladığı bu üç ay içinde, ne kadar yıprandığını, ne kadar değiştiğini o da anlamıştı. Nerdeyse olur olmadık her şeye kızan, kendisiyle birlikte çevresindekileri de bununla meşgul eden bu hali, onda kaygılar uyandırıyordu. Bu durum, kırdaki sorunların bir yansımasıydı. Orhan'ın melül bakışlarıyla göz göze geldi, duraksadı, yeniden devam etti.

"Bu şekilde davranman bizi de zora sokuyor. Biliyorsun koşullar zor; sadece bir kere haberleşebilmemiz bile neredeyse bir ay sonra gerçekleşti, ki; onlar haber göndermeseydi bizim ulaşmamız neredeyse imkansızdı. Şimdi de yapmamız gerekenleri yapıyoruz. Bu belli bir zaman alacak. Senin her adımda, 'ne oldu haber var mı' demen bile abes; zaten, yeni bir gelişme olsa, sana ileteceğimi biliyorsun."

Düzgün sustu. Orhan derin deryalara dalmış gibi bakıyordu. Zülfünü yeniden eline dolamış, parmaklarına sarıp duruyordu.

"Her şey çok yavaş ilerliyor; bu adamlar operasyonların içinde kaldılar, maddi imkanları yok, birlik oldukça sorunlu. Onları orada bırakıp geldiğim için vicdan azabı duyuyorum. Bu beni huzursuz ediyor."

"Bunu anlıyorum; ama, yapacak bir şey yok. Yapılması gerekenler zaten yapılıyor. Bundan öte de beklemek kalıyor bize. Kendi kendimize bir sinir harbi yapmamız doğru değil. Sen rahat olmaya, dinlenmeye çalış."

Nasıl dinleneceğim, der gibi baktı Orhan. Zülfünü çeviriyor, arada bir sigarasından derin yudumlar çekiyor, Gülay'a bakıyor, yeniden Düzgün'e dönüyordu. Yeni bir şey keşfetmiş gibi aniden atıldı.

"Bu Kasap nerelerde, ondan da hiç ses çıkmıyor. Millet, aşağıya inince başkalarını unutuyor. Bu umarsızlık değil mi? Sorumsuzluk değil mi?"

Düzgün; bu kez de Kasap'a taktı, diye söylendi içinden. Kozan'ın, 'O, Nurten'e tabi' demesini anımsadı. Nurten, Kasap'la birlikteydi ve Orhan da bunu biliyordu. Bu durum onun moralmen daha kötü olmasına bir gerekçe olabilirdi. Birkaç yıl önce kırda bıraktığı Orhan'la bu Orhan arasında bir hayli mesafe vardı. İçinin eridiğini sandı bir anda.

"Kasap ne yapabilir, onun da pozisyonu bizden farklı değil. Dedim ya, bu işle Cafer direk kendi uğraşıyor. Ondan başkası da yapamaz. O işini bilir, onu bekleyeceğiz."

"Bu bir organ, onlar da bu organın üyeleri. Ne yapacağız, bundan sonraki sorunlarımız, görevlerimiz ne? Bir araya gelip konuşmak gerek. Ama, kimsenin umurunda değil sanki. İyi, dağdan indik diye sorunlar bitti mi? Biz arayıp sormasak, hiçbirinin umursadığı yok."

Bu sitemlerin Kasap ile Nurten'e yönelik olduğunu anlıyordu Düzgün. İçli bir serzenişle konuşuyordu Orhan. Kendisine ihanet edilmiş de orta yerde bırakılmış gibi bir duyguyla yüklüydü gömeci. Bu; sadece, dağların gizemli dinginliğinden ayrılmanın bir sonucu değildi. Kapıda bekleyen yeni zorlukların tüm kapılardan sızması ve hemen her şeyi kendisiyle birlikte ayağa kaldırması da değildi. Yaşanan badirelerin insan ruhunda yarattığı tahribatların, kişilikleri yeni baştan biçimlendirmesinin bütünselliğiydi. İstanbul sokaklarının kavurucu sıcağına bakan üç göz bir eve hapis olmuştu. Çok az dışarı çıkıyor, siyasal tartışma ve cenkleşme yapamıyor, gelecekle ilgili anlamlı düşler kuramıyor, günlük sorunlar çevresinde dönüp duruyordu. Bazen uysal ve sadık bir benliğe bürünüyor, okuyor, yazı yazıyor; bazen aniden köpürüyor, olur olmadık şeylere ters tepkiler veriyordu. 'Niye olmuyor, niye işler yolunda gitmiyor' sorularının karşısına kendisi cevap koyamayınca, sinirleri tepesine fırlıyor, o zaman kırıcı da olabiliyordu. Yumuşaklığı ve pamukluğu ile bilinen; aynı zamanda Orhan'la siyasal anlamda çok yakın olan Düzgün dahi bu duruma kızmaya, ters tepkiler vermeye başlamıştı.

Yıllarca dağlarda kalmanın yarattığı bir gerçeklikte vardı ki bunu yadsıyarak hiçbir sorun tam olarak irdelenemezdi. Düzgün, derin derin baktı, Gülay'ın acıyan bakışlarına takılınca, yeniden Orhan'a döndü.

"Şu Kozanları da alalım, sorunu daha detaylı konuşur, bir plan çıkarırız. Bu arada sen Kasap ve Nurten'le bir araya gelin, bir toplantı ya da değerlendirme yapacaksanız yapın. Ama, bence önce bu diğer sorun halledilsin."

"İyi de ben Karadeniz'e gidip geleli neredeyse on beş gün oldu ve onlarla görüşemedim. Mutlaka görüşüp temaslarım hakkında bir değerlendirme yapmamız gerekiyor. Bu konuda bir karar almamız gerekiyor. O adamların birliğe karşı tavırları kesinleşmiş; bundan sonra yeni bir tavır

takınmamız gerekecek. Bunları onlarla tartışmamız lazım; ama, onlar yok piyasada."

"Bir yere gittikleri yok. Bir daha görüştüğümüzde senin için randevu alayım; görüşün, bu dediğin durumları netleştirin."

Orhan birlik tavrını son ana kadar sürdürmüş, bu vesileyle bir yıl önce ayrılan taraflardan biri olan gurupla görüşmek için Karadeniz kırsalına gitmiş, birkaç gün orda kalmış, sonra umudunu yitirip geri dönmüştü. Aldığı tek cevap, 'biz partiyiz, kaçkınlarla bir diyalogumuz söz konusu olamaz, her biriniz tek tek özeleştiri verip partiye geri gelin' şeklinde olmuştu. Orhan, günlerce zülfünü parmağına dolayıp çekiştirmeye devam edecekti.

"Bu aşamadan sonra ne düşünüyorsun? Tavrınızı sürdürecek misiniz?"

Düzgün, konuyu değiştirip sorunu daha siyasi bir zemine çekmeyi tasarlıyordu. Orhan, mana yüklü bakışlarını Düzgün'e çevirdi. Derin bir soluk aldı, zülfünü kendi inisiyatifine bırakıp söze hazırlandı.

"Durum gayet aşikar bir hal almışken, bu tavrı sürdürmenin fazlaca bir anlamı olmadığı kanısındayım. Benim kişisel düşüncem organda yapacağımız tartışma sonrası belirginleşecek. Ama, bu adamların birlik yönünde bir adım atmaları söz konusu değil. Hala kendi gölgelerine sığınmış, dünyayı yalnız başıma yarattım havalarındalar. Bir ayrılığın olduğunu dahi kabullenir durumda değiller. Bu bakış açısı; realiteyi kavramaktan uzak, kendi varlığını her şey, dışındaki olguları hiçbir şey sayan, ben merkezci bir anlayışın yansıması. Hareketin kendisine zarar verir. Eminim ki birkaç yıl sonra 'sekter bir politika izledik' diyecek ve daha birkaç yıl sonra da birlik flörtlerine başlayacaklar. Bizimle olmasa da diğer gurupla yapacaklar bunu."

Düzgün, gecenin rehavetiyle iyice mayışmış, elindeki kalemi hafiften oynatıyor, sessizce dinliyordu. Gülay'ın, ben yatmaya gidiyorum, diyişini dahi duymadı. Orhan, Gülay'ın yokluğunu hiç fark edemedi. Düzgün'ün, bu kadınla birlikteliği yılları bulmuştu ve kendi sorunlarını törpülemeye muktedir olamamıştı. Özveriyle, fedakarlıkla yürüyen bir evlilik ilişkisi, aslında sorunluluğu gizlemenin bir aynasıydı. Çünkü, her fedakarlık; kişinin kendi doğasından bir parça ödün vermesini gerektiriyordu ki asıl ongun ilişkiler, kişinin doğasına yönelmeyen ve o doğallığı sürekli geliştiren ilişki olmalıydı. Düzgün de bunun farkındaydı. Ama, bu

kadına karşı bir tür boyun borcu taşıyor, hatta suçluluk psikozu yaşıyordu. Evlilik; kadını politik faaliyetten uzaklaştıran bir çocukla başlayınca, sorun kendiliğinden boyutlanıyordu. Bir birlikteliğin iyi ya da kötü gidip gitmeyeceğini anlamak için, hangi koşullarda gerçekleştiğine bakmak yeterliydi belki. Bu koşullar, sonrası gelişmeleri de biçimlendiriyor, karakterize ediyordu. Kadının erkeksiz, erkeğin kadınsız olduğu ve seçme şansının nerdeyse bulunmadığı dağ koşullarında yapılan evlilik, tüm eksik, yetersiz yanlarını da birlikte sürükleyerek, şehir varoşlarında sürüyordu hala.

Düzgün, Orhan'ın sigara yakma faaliyetini fırsat bilip araya girdi.

"Bu zaten başından belliydi. Bundan sonra, kiminle gitme noktasındaki düşüncelerini merak ediyorum. Bizimle olman gerektiğini daha önce de belirttim, bu konudaki düşüncelerimi biliyorsun, senin düşüncen nedir?"

Orhan, zor bir soruyla karşılaşmış gibi duraksadı. Gözlerini masanın üzerine çiviledi, bir süre öylece baktı; sonra, söyleyeceklerini yeni keşfetmiş gibi söze başladı.

"Dedim ya, organ olarak bunu tartışmamız gerek. Kendi başıma karar veremem. Bu tarafta da ciddi sorunlar var. Ne olacağı henüz tam olarak belli değil. Politik yönelimin ötesinde bir hayli sorunlu kişilikler ve belirsizlikler var. Zorlama bir ayrılıktan doğan çocuk fazla sağılıklı olmaz. Ben her iki tarafa da eleştirel bakmaktan yanayım. Bu yüzden karar vermek, organsal bir tartışmadan sonra belirginleşecek."

Düzgün, bu konuşmaları duyduğuna fazla şaşırmadı. Orhan'ın kendisiyle ve yapıda olan birçok kişiyle ortak politik paydalarda olması, fazlaca anlamlı değil gibi görünüyordu. Belli ki Orhan'ın tavrını belirleyecek olan başka faktörler de vardı. Kozan'ın; Nurten'e göre tavır takınır, sözünü anımsadı ve Orhan'ın bu konuşmalarına tanık olalı, Kozan'a hak vermeye başlamıştı.

"Eleştirel bakmak; bir tarafı daha yakın ya da daha doğru görmek, bu yönde bir tercih yapmak önünde engel değil. Ayrıca sorunlu olmayan hangi yapı var? Yıpranmayan, ezilmeyen kişilikler mi kaldı? Bu, bir tür enkaz! Yarın bu enkazı nasıl, hangi yönde kaldıracağımız, bundan başarılı çıkıp çıkmayacağımız, bugünden vereceğimiz doğru kararlarda somutlaşacak. Konferansı toparlayabilirsek, bu konferansa katılın; en azından

gözlemci olarak katılın, buradan çıkacak politik sonuçlar ve yönelimleri dikkate alarak daha rahat tavır takınabilirsiniz. Her iki tarafı da anlamış ve dinlemiş olacaksınız. Daha objektif olmanızı sağlayabilir."

"Evet doğru; bunu yapabiliriz. Herhalde, Kasap ile Nurten de buna itiraz etmeyeceklerdir."

Durdu, zülfünü eline aldı, kafasını hafif yere doğru eğdi, derin düşüncelere daldı. Düzgün'ün son söylediği noktayı yorumluyor gibi bir hali vardı. Nurten'in Kasap'la evlenip evlenmeyeceğini kavramaya, anlamaya çalıştı. Kendisiyle duygusal bir yakınlaşmaya girmediğine göre, onunla evlenecekti. Sert bir hareketle zülfünü alnına doğru savurdu.

"Offf..."

Düzgün, hareketlerinden düşündüklerini anlamaya çalıştı, başaramadı.

İstanbul, geceyi ince bir tül gibi yediriyordu ışıklarına. Yıldızlar kaçmış, ay yok olmuş, gök uzaklarda kalmıştı. Uzun ve yorucu yollar vardı kapıda bekleyen ve bolca umut talep ediyordu. Umut; bir küçük kelimecik değildi sadece. Her şeyden önce insan bilincinin; bilim denilen hareketin kendisinden, ıraklaşmadan ışıyabilmesiydi. Bu olmadan hiçbir biyolojik güç, umuda doğru çeviremezdi rotasını. Bu dalgalı ortamda, rotayı takip etmek mutlaka gerekliydi. Rotasını yitirenler, dış basıncın etkisiyle en fazla nehri geçebilirdi; ama, okyanuslara açılması imkansızlaşırdı.

Orhan birkaç gün içinde, Kasap ve Nurten ile bir evde buluştu. Evin sahibiyle sahibesi; bir dönem kıra çıkmış, bir kış orada kalmış, sonra bırakıp gelmiş; her şeye veryansın eden; adeta eleştirdikçe, yerdikçe, kendi bırakışlarına haklılık kazandıracaklarını sanan bakış açısına sahiptiler. Bu insanları evlerine kabul etmelerinin nedeni de; kişisel yakınlıktan ve artık bu kadar da mı, dedirtmemek için olduğu şüphe götürmezdi. Orhanların ise fazlaca tercih şansı yoktu. Akşam yemeği yendikten ve havadan sudan sohbet, kıvamını yitirdikten sonra, bir odaya çekildiler.

Orhan gayet sinirli ve düşünceli görünüyordu. Hatta onun bu halini gören Nurten, bir hayli tedirgin olmaya, bu ciddiyet altından neyin çıkacağını yorumlamaya başlamıştı.

"Yani adam bir arayıp sorar, biz zorlamasak, kimsenin arayıp soracağı yok. Politik görevler olduğu yerde duruyor; ama, biz oralı bile olmuyoruz."

Açılışın zılgıtlarla geleceğini az buçuk tahmin ediyorlardı; ama, Orhan ciddi bir kırılganlık içindeydi.

"Yoldaş ben bilmiyorum; nasıl yapacağımız söyleniyorsa öyle yapıyorum. Gelin denilseydi daha önce de gelirdim. İlişkiyi Kasap yoldaş sağlıyordu."

Kasap, suçlu ben mi oldum, der gibi Nurten'e baktı. Ters bakmak istedi, ama beceremedi, gülümsedi.

"Daha yeni geldin Orhan. Sen geldikten sonra ikinci görüşmemiz oldu arkadaşlarla. Her gün görüşme koşulumuz yok, biliyorsun."

"Olmalı, gerekiyorsa olmalı. İki hafta sanki çok az bir zamanmış gibi bakman bile, bu konuya duyduğun önemi gösterir. Düşünün, kırdan geleli üç aya yaklaşacak ve biz bu süre içinde bir kere dahi organ düzeyinde bir araya gelmedik."

Kısa bir sessizlik oldu. Cevap verilse, cevap cevabı doğuracak, laf uzayacak, hatta gereksiz bir tartışma çıkacaktı. Nurten, durumdan üzülen bir ifade kuşanmış, öylece bekliyordu. Kasap bir ara onunla göz göze geldi, Nurten'deki ciddiyeti görünce gülümsemesini geri çekip bekledi.

"Adamlarla görüştüm. Tavırları çok açık. Hiçbir şey olmamış gibi davranıyorlar. 'Siz, kaçkınlara kan verdiniz, onları güçlendirdiniz; parti suçu işlediniz' diyorlar. Ayrılıktan bile bahsetmiyorlar. Ne demek bu dedim; bizim bölge güçlerinin neredeyse tamamı, Karadeniz'de en az yüzde ellisi, daha birçok yerde başkaca tavır alıp kopanlar varken, bunu ayrılık olarak görmemek de neyin nesi. Yok! Adamların anladığı yok!"

Bu son kelimeleri omuzlarını, kollarını hoplatarak ifade etmiş, komik bir hal almıştı.Nurten gülümsedi. Onun güldüğünü görünce o da gülümsedi ve yeniledi söylediklerini.

"Gerçekten yaa.. yok diyor hala adam karşıma geçip. Bunu inkar etmekle kazançlı çıkmış olmazsınız, dedim. Bu kadar geri bir tavrın neye yarayacağını anlamıyorum. Hadi ayrılanları küçük görürsün, yanlış bulur, farklı biçimlerde nitelersin, bu neyse; ama bir de bizden ayrılan falan yok, birkaç suçlu dökülmüş hepsi o kadar diyorlar."

"Kiminle görüştün?" diye sordu Kasap.

"Oradaki en üst adamlarıyla, merkez komite düzeyinde işte."

"Kaç kişilerdi, durumları nasıl orada?"

"Bilemiyorum kaç kişi olduklarını; biz on kişilik bir birlikle kaldık; Ulaş da vardı orada. Benimle özel konuştu, bırakmak istediğini, bize gelmek istediğini söyledi."

"Eeeeyy..!"

Orhan, Kasap'a dik dik baktı, sonra devam etti.

"Şimdi gelip onlardan adam götürmüş olmayalım. Bu doğru olmaz, sen kendin durumu onlarla konuş, kendi sorununu o arkadaşlarla çöz, dedim."

Çevresindeki suskunluğu dinledi. Kasap'ın yüzündeki hafif gülümsemeye takıldı. Kızıllaşan ince eğri burnunun üzerinden bakan gözlerine, kaygılı ve kızgın bakışlar yüklenmişti. Kasap'ın gülümsemesini, anlattıklarıyla dalga geçilmesi şeklinde, uç bir noktadan değerlendirmişti. Ani ve sert bir ses tonuyla atıldı.

"Doğru yapmamış mıyım?"

Kasap hafiften boynunu eğerek,

"Yoo bir şey demedim, iyi yapmışsın. İyi olmazdı tabi."

Bir süre sustular.

"Adamların tavrı gayet açık. Ben, Geçici Örgütlenme Komitesi'nin yapacağı konferansa katılalım, oradaki durumu ve gelişmeleri gözlemleyelim, sonra bunu da değerlendirip tavır takınalım; nereye gideceğimizi, nasıl yapacağımızı o aşamadan sonra kararlaştıralım, diye düşünüyorum. Siz ne diyorsunuz, bu konudaki tavrınız ne?"

Nurten bence de der gibi başını sallıyor, Orhan'ın konuşmasını onaylıyordu.

"Ne olacak ki buradan ne çıkacağı bugünden belli değil mi? Katılsan ne olacak, bence hiç de gerekli değil."

Bir anda ikisinin de bakışları Kasap'ın üzerine kilitlendi.

"Ne demek oluyor bu?"

Orhan'ın sorusu hemen gelmişti; ama, Kasap bu kez hemen cevap vermedi. Orhan dayanamayıp yineledi sorusunu.

"Ne demek yani, bu konferansa katılmayalım diyorsun, peki ne yapacağız. Diğer tarafa mı katılalım demek istiyorsun."

"Yok.."

"Eeee.. devrimciliği mi bırakacağız? Ya da bir üçüncü gurup, gelenek güçleri kapsamında da bir dördüncü gurup mu olacağız?"

Orhan kaygılarını gidermek için, peş peşe yöneltiyordu soruları. Kasap cevap vermedi, bir süre önüne baktı, sonra Nurten'le göz göze gelince onun bakışlarından ürktü, bu kez de yana kaydırdı bakışlarını.

"Kimseden de bir şey çıkmayacak!"

"Ne demek istiyorsun yoldaş? Ne diyorsan açık söyle. Sen bir devrimci gibi davranmıyor, ürkek bir liberal gibi konuşuyorsun. Devrimci görevlerimizden vazgeçecek değiliz herhalde. Bu konuda yavaş hareket etmemiz söz konusu olamaz. Ne yapmak istiyorsan açık söyle yoldaş. Böyle edilgen ve üstü kapalı konuşmana gerek yok."

Nurten'in ses tonu oldukça sertti. Kesin ve emin bir havadaydı ve Kasap uzun süre buna karşı durabilecek durumda değildi. Bunun aynı zamanda Nurten'i de kaybetmek anlamına geleceğini biliyordu. Bu toplantı; uzun, çatışmalı ve iknaya dayalı bir havada, gece yarısından birkaç saat sonrasına kadar sürdü. En sonunda Kasap, yapılacak toplantıya katılmaya ve ondan sonra karar vermeye ikna edildi. Hareket her haliyle devam ediyordu. Bu, ya devrimci bir zeminde yürümeye tabi olacak ya da onun dışına çıkıp kendi tarihini inkara varan gizemle tavlanacaktı. Her şeye rağmen, hareket yok olmuyordu ve olacağa da benzemiyordu.

*** *** ***

Çirik köyünden saat on ikiyi biraz geçince çıkmışlardı. O gün karınları toktu; ama, yorgunlukları bir hayli fazlaydı. Çirik'ten Karataş'a doğru giden dik patikayı iki saatte ancak çıkmışlardı. Çirik'e bakan bu sırtlar ormanlık ve dik zirvlerdi. Havada bildik o gecelerin bezgin ağırlığı vardı.

"Kozan nereye gidiyoruz artık, burada kalalım; ormanlar iyi, su da var."

Onur'un bu önerisini, başta Alev olmak üzere, Metin ve Deniz de desteklediler.

"Bakın arkadaşlar, az önce çıktığımız köyden yüzde doksan ihbar gidecek ve düşmanın ilk yöneleceği yerler burası. Bu nedenle burada kalamayız."

"Yönelirse yönelsin, ne yapalım. Her gün on kilometre yol gidemeyiz, bacaklarımızda takat kalmadı."

"Doğru Kozan bizi öldüreceksin. Sen böyle korkak değildin."

Onur, kendisinden bir adım önde destek sunan Alev'in bu çıkışı üzerine eleştirisinin tonunu düşürdüyse de tartışma bir kere başlamıştı ve gerçekten hepsi de çok yorgundu.

"Cesaret, yılgınlığına ve yorgunluğuna teslim olmak değildir; aksine, bence korkak olan yan burası. Yarın bu alanda bir çatışmanın neye mal olacağını bilmiyor musunuz; pek ala biliyorsunuz."

"Gerçekten çok yorulduk Kozan."

Metin yumuşak bir destek sundu Onur'a.

"Evet hepimiz çok yorgunuz; ama, bu aklımızı kullanmamızın önünde engel olmamalı. Bir saat daha yürüyeceğiz; ama, en azından rahat uyuyacak ve dinleneceğiz. Bu yorgunlukla yarın olasi bir çatışmayı kaldırabilir misin Metin."

Metin sustu. Onur'un yüz hatları karanlıkta kalıyordu; ama, o yüzün ne kadar gergin ve porsumuş olduğunu herkes tahmin ediyordu.

"Kozan yoldaş doğru söylüyor; biraz daha gitmemiz gerek."

"Sen sus Sırma, senin ödün patlıyor zaten; ama, biz korkmuyoruz."

Alev'in bu söylemi üzerine, kalalım diyenlerin hepsi de susmuştu. Sırmasaçlı'nın sert bir tepki göstermek üzere olduğunu anlayan Kozan hemen araya girdi.

"Tamam yoldaşlar; cesaret başta Alev'in , sonra da diğer yoldaşların olsun; ama burada kalmıyoruz, yeterince dinlendiysek devam ediyoruz."

Onur sessizce kalktı. Diğerleri de onu takip ederken, bu adam bizi öldürecek, diye söyleniyordu Alev. Yürüyüşün kalan süresi içinde hiçbir konuşma geçmedi. Kozan, gurubu; Yel dağının, çıplak çehreli, kırışık alınlı yüksek bir yerine kadar götürdü. Burası daha önce de kaldıkları hakim ve gizli bir noktaydı. Sabaha iki saat vardı ve oraya yetişir yetişmez çantalarının üzerine yığılıp kaldılar. Biraz sonra birçoğu uyumuştu bile. Kozan, sırtını dağa yaslayıp gökyüzünde parıldayan yıldızlara bakıyor; onların, dinlendiren, sevindiren gizemine sığınıyor, bir tür teselli buluyordu. Zor; kendi yasalarına yar olmayan uğraşların zorluğuyla bin kat daha artıyordu. Her şeye inat; yıldızlar pırıl pırıldılar. Yerde olan biten ne varsa, onların ışığının bir parçasıydı ve hep öyle kalacaktı.

"Yoldaş sen doğru olanı yaptın; ben ağzının payını verecektim; ama, sen girdin araya. Nöbet tutmaya bile bin çeşit bahane buluyor; yanında öksürsen altına edecek, bize kahramanlık dersi vermeye kalkıyor. Yoldaşların tavrı da iyi değil."

Kozan, hiç konuşacak mecalim yok der gibi baktı; ama, Sırma bunu anlayamadı. Yüzleri okşayan, kaslara masaj yapan tatlı sert bir esinti, Yel dağının burgaçlarını yalayıp iniyor, terli yerleri üşüttükten sonra geçip gidiyordu. Alabildiğine duruydu gökyüzü. Kainat sessizliğe kesilmiş, olası hengameleri bekliyordu. Kozan'dan ses çıkmayınca Sırmasaçlı devam etti.

"Ne olacak bu kızın hali, onu bir yere bırakmamız lazım. Kiminle biraz iyi ise, diğerlerine düşman oluveriyor. Bu kadar bozuk bir kişilik nereden geldi yoldaş?"

"Bak; yıldızları dinle, boş ver şimdi bunları. Her şey kendi yasalarınca işliyor; bizim belirleyeceğimiz şeylerin sınırı fazla değil. Dört yılda devrimci yaşamdan bir parça şey alamayanlara, bu aşamada, hele de bu pozisyonda, verebilecek fazla bir şey olduğunu sanmıyorum. Bırak bunları da yıldızları izle. Bak nasılda cıvıldıyorlar, elini uzatsan, eline dokunacaklar. Şu yıldızın adı ne acaba, ne kadar parlak."

"Onu ben biliyorum yoldaş, kutup ayısı o."

"Pardon!"

Sırma duraksadı, yanlış bir şey söyleyip de madara olmayayım diye düşündü. Kozan'ın hiç gülmesi yokken, ince bir kahkaha attı.

"Sen de olmasan gülemeyeceğim hiç. Herhalde büyük ayı ya da küçük ayı demek istedin yada kutup yıldızı..."

Sırma, öyle mi demek istedim der gibi düşündü, sonra gevrek gevrek güldü. Yıldızlar başlarına ağarırken uyuyup kaldılar. Şafak kapıları zorluyordu. Tan yeri ağarmaya başlayınca, doğaya hareket girmeye başlıyor, her yer yavaş yavaş kıpırdamaya, yürümeye koyuluyordu. Serinlik giderek artmış, terli vücutları büzmüş, yatanlar iki büklüm olmuş, nefeslerini gömleklerinden içeriye çekmişlerdi. Terli sırtlara vuran şafağın çiğ yüklü atmosferi, uykuları tırmıklıyor, yatanları huzursuz ediyordu.

Sabahın serinliğini yaran keskin bir makineli tüfek sesiyle uyandılar. Kozan hemen telsizini açtı. Makineli tüfeğin uzakta atış yaptığı belliydi; ama, sabah serinliği sesleri öylesine yaymıştı ki hepsi birden uyanmıştı. Uyanan, bakışlarını Kozan'da düğümledi. Kozan yerinden kalkıp önlerine siper olan küçük sırta çıktı, dürbünle geldikleri hatları taradı.

"Gelin buraya, sırtın arkasına çökün."

Hepsi kalktı, birkaç metre ilerdeki sırtın arkasına tünediler. Kozan dürbünü kendisine daha yakın olan Metin'e verdi;

"Bak bakalım geldiğimiz sırtlara."

Metin dürbünü aldı, kaşlarına yapıştırdı, ayarıyla hafifçe oynadı;

"Öfff... orası akşam kalalım dediğimiz yerin sırtı değil mi Kozan?"

"Evet, tam kalalım dediğiniz yerin elli metre kadar üstü."

"Üfff...her yer dolu, karınca gibi asker gelmiş. Baksana ormanı tarıyorlar."

Dürbünü bu kez de Sırmasaçlı aldı. Sırayla baktılar. Telsizden güçlerin birleştirilmesi ve köye doğru ormanın taranarak aşağıya inilmesi emri veriliyordu. Kimseden çıt çıkmadı bir süre. Sessizliği ilk bozan Metin oldu.

"Ya Kozan valla özür dilerim, sen haklı çıktın; yahu nasıl anladın oradan ihbar gideceğini? Kim yaptı ihbarı sence?"

"Bu köyü pek fazla tanımıyoruz; üstelik bir süredir faaliyet aksamış ve düşman denetim yapıyor. İhbarı kesinlikle muhtar yaptı."

"Gerçek mi diyorsun, nereden anladın?"

"Akşam köylüler üç gün önceki operasyonu anlatırlarken, yüzbaşının muhtarla bir saate yakın özel ve gizli konuştuğunu söylediler. Amaçları onu hedef göstermek değildi; aksine, biz düşmanı savuşturuyoruz, buradan ihbar gitmiyor, kanısını güçlendirmek için bir örnek verdiler sadece."

"Sen de düşman nerelere yöneldi diye sormuştun!"

"Evet, o soruyu sormamdaki amaç da şuydu; önceki gidişimizde ben, muhtarın davranışlarından şüphelenmiştim. Bu yüzden de çıkarken onu kenara çağırdım; ona güveniyormuşuz da köylülere güvenmiyormuşuz havası vererek; suyun karşısına nasıl geçebileceğimizi, hangi yoldan gitmemiz gerektiğini sordum. O da bana yolu tarif etti; büyük bir zevkle. Ama, biz o gün yine tersi yönde bu istikamete doğru çıktık. Ve o diğer gün operasyon; karşıya giden yolun çevresine ve suyun o yanındaki ormanlara çekildi. Yani benim adama sorduğum güzergah. Hatırlıyorsanız; o gün de, aşağı doğru çıkıp köyü alttan dolanmıştık ve bizi niye bu kadar dolaştırıyorsun, diye yine kızmıştınız."

"Yahu sen çok kurnazsın valla, benim aklıma hiç gelmedi."

"Sen köylüleri yeterince iyi tanımıyorsun, bölgeye de yabancısın ondan; bu ayrıntılara hepinizin dikkat etmesi ve çok uyanık olması gerek."

"Akşam ne konuştun sen adamla?"

"Adamı dışarı çağırdım; geçen gün sen yolu tarif etmeseydin düşmanın içinde kalacaktık, neyse ki geçip gitmiştik, dedim. Adamın güven duygularını bir güzel okşadım. Biraz da aptal bir tip. Bu akşam şu arkadaki ormanlarda kalabilir miyiz, oralar uygun mu diye sordum. Tabi tabi kirvem, oralar çok uygun, kimsede gelip gitmez, tabi kalabilirsiniz, dedi. İşte kimin gelip gittiği hepimizin malumu."

"Vay aşağılık herif; o adamı alıp cezalandıralım yoldaş; bize olmasa bile birilerine zarar verecek."

Sırmanın kükreyişini onayladı hepsi.

"Evet alıp sorgulamak gerek" dedi Kozan.

"Nasıl şüphelendin önce?"

Deniz, olayın ince yanlarını kavramak istiyor; içinde büyüdüğü bu halkın nasıl bu denli soysuzlaştığına anlam biçmeye çalışıyordu.

"Dedim yaa, Yüzbaşıyla özel konuşmuş; adam bunu, köylülerin anlattığından farklı anlattı. Yüzbaşının kendisini tarlaya götürdüğünü, kendisine hakaret ettiğini, yumruk vurduğunu, küfür ettiğini, hatta orospu çocuğu dediğini; bundan üç gün sonra Pülümür'de göz altına alınıp sorgulandığını falan anlattı. Dolaylı biçimde birkaç köylüye sordum bunları, hepsi de tam tersi şeyler anlattı."

"Belki köylüler yalan söylüyor?"

Telsiz muhabereleri yoğunlaşmış, operasyonun tam anlamı ve yönü anlaşılmıştı. Ormanları tarayarak köye ineceklerdi. Gurubun çapı ve durumu bilindiğinden gayet rahat hareket ediyorlardı. Ovacık olsa, ormana kesinlikle giremezlerdi. Gurubun yeri oldukça sağlamdı ve fark edilmeleri neredeyse imkansızdı. Bu nedenle hepsinin içi rahatlamış, dilleri açılmıştı.

"Hayır. Köylülere direk, bakın muhtar böyle diyor, bunlar doğru mu, değil mi, diye sorarsan; doğru, cevap alamazsın. Çünkü köylüler; akraba der, akran der, köyümüzde olay çıkmasın der ve doğruyu saklar. Soruları dolaylı soracaksın. Mesela o gün köyde kimseye hakaret ettiler mi, dedim. Yok dediler, herkese çok iyi davrandılar, hatta muhtarla şakalaştılar, çay içtiler, bir süre beraber yalnız konuştular. Bir yığın ayrıntıyla birlikte, muhtarın söylediklerinin tersi şeyler söylediler. Açık ki muhtar hiç gereği yokken bize yalan söylüyordu. Her yalanın altında bir korku, bir tür kendine güvensizlik vardır."

"Peki bu aşağılık herif nasıl bildirdi hemen, daha aradan birkaç saat geçmedi."

Metin soruyu sorarken, bu operasyonu atlatmanın sevinciyle yüzü hayretler veren mimikleri canlı kılıyor, bazen komikleşiyor, bazen çocuk gibi oluyordu.

"Akşam, muhtara telefon etmemiz gerek dediğimizde, telefon çalışmıyor, dedi. Köylüler de telefon sık sık bozuluyor diyorlardı. Sonradan gelen bir köylü kadın, -o zaman muhtar da gitmişti-, başka köylü kadınlarla kendi aralarında konuşurken, ona nereden geldiğini sordu bir başka kadın. O da 'oğlum telefon etmiş, onunla konuşmaya gitmiştim' dedi. Yani kadın o anda, muhtarın evinden geliyordu ve telefonu kullanmıştı. Bu konuşmalar Kürtçe yapılıyordu ve tam o sırada o pala bıyıklı amca, bize hararetle bir şeyler anlatıyordu; kadınlar da kenarda sessizce konuşuyorlardı. Ama, benim bir kulağım da oradaydı. Telefon veya telsiz dışında bu ihbarı yapması olanaklı değil. İlçeye gitmek sabahı bulur, baksana şafak olmadan düşman gelmiş buraya. Geceden haber almadan gelemez."

Konuşmalar operasyon buyunca sürdü. Çirik'in kuzey sırtlarında tek sıra dizilen asker, ormanların içine girdi, her yeri silahlarla, makinelilerle tarayarak köye indi. Aynı gücü güneyden destekleyen güçler de vardı. En son geride kalan savunma gücü de indi ve motorlu taşıtlar gelene kadar köyde beklediler. En son telsizden merkeze şu not iletildi:

"Malum gurup akşam on ikiye kadar köyde kalmış, on ikide kalkıp köyün kuzeyindeki ormanlara doğru çekilmiş. Alınan kesin bilgiye göre, malum bölge çok titiz biçimde taranmış; ama, guruba veya onlardan kalan herhangi bir imareye rastlanılamamıştır."

"Öfff...kaçta çıktığımızı, nereden nereye gittiğimizi, hepsini de söylemiş bu it olu it."

Metin'in beklenmedik küfrü dinleyicileri güldürdü. Onur hiç yorum yapmadı; fakat, gelişmelerden memnun olduğu her halinden belliydi. Kozan, Onur'un akşamki davranışından dolayı pişmanlık duyduğunu biliyordu; yine de bir küçük özeleştiri yapmasını bekliyordu. Ama, yapmadı.

Bütün gece, kulakları sağır eden deli bir fırtına oturmuştu zirvelere. Yağmurdan korunmak için yanlarında taşıdıkları naylona sıkıca sarılmışlardı. Zirvelerin tek hakimi; kutsal dağkeçileri, atmacalar, baykuşlar ve kartallardı. Sükunet, sessizliğin rahminde patlayan bir top mermisiydi. İnsanı aşka getiren cemre sıcaklığı, burada vurgun yerdi. Munzur'u en iyi

bu zirveler anlatabilirdi. Kim ki bu zirvelere yakın durur, o ayaz kıvamında bulurdu soluğunu. Sevecen aşkların silah naraları delip geçmişti koyaklarını. Pülümür'den Bingöl'e doğru uzanan arazinin ve köylerin tümü boştu. Derin uçurumlar, zirvelerin doruğuna tırmanan meşelikler, keklik sekileri, çoban çeşmeleri, dul kadın duldaları, genç kız zulaları, delişmen ateşli sevişmelerin yatakları bomboştu. Pınarların kuytusunda kaçamak yapan hiçbir aşk türküsü söylenmiyordu artık. Merkep anırmaları, katır tepişmeleri, koç katımları yoktu artık. Dağların her yerine ayılar, domuzlar, kurtlar ve kuşlar mekan kurmuştu. Birbirini yiyen akraba çekişmelerinin tümü vurgun yemişti. Bu çekişmelerin deminden bıkan evliyalar, artık arar olmuşlardı bu hengameleri. Pülümür'den Nazımiye sırtlarına doğru uzanan, ormanlık ve sarp arazinin en heybetli yerlerini, ulusalcı güçler konuşlanma alanları olarak seçmişlerdi. Erzincan'dan Dersim merkeze, günde en az yirmi sefer yapardı helikopterler. Pülümür suyunu takip ederek gidip gelirlerdi. Bu rota, hava uçuşları için en güvenilir olandı. Dağ doruklarından ateş kusacak namlu ağızlarından uzak durulmuş olunuyordu böylelikle. Doğu cephesinden Munzur'u izleyen bu alanlarda çok sık operasyonlar yapılıyordu. Erzurum ve Erzincan sınırlarını kullanarak başka alanlara açılmayı önlemek için, bu bölgelere çok kapsamlı yığınaklar yapılmıştı. Erzincan'ın, Munzur eteklerinde olan tüm köyleri kontrol altına alınmış, her hakim tepeden; tank ve top namlusu, havan atış istikameti çevrilmişti Munzur'a. Hakim mevkilerden gözetleme yapan termal kameralar gece boyu durum bildiriyor, şüpheli gelişmeleri ve aldığı görüntüleri anında koordine merkezlerine iletiyordu.

Kurye arkadaşla diyalog kurması için Erzincan'a gönderdikleri Deniz'i almışlardı yayladan. Sallapati tarif edilen bir yol güzergahından gelmeleri istenmişti. Kozan, örtüsüne sarınarak duldasında yattığı taşa yasladı sırtını. Uzak doğu dağlarının doruklarını zorlayan günün ilk ışınları, uzayın sonsuzluğuna meydan okuyan yaylım atışları gibi dikilmişti doruklara. Kayaların çıplak bedenini yalayan kuru ayaz esintiler, koşar adım iniyordu vadilere doğru. Gündüz beyinlere işlenen yakıcı sıcak, gece aynı ölçülerde karşıtına dönüşüyordu.

Kozan, naylonun altında uyuyan Onur ile Denize baktı uzun uzun. Doruklardan kopup gelen kasırga sortileri, üzerlerindeki naylonu alıp götürmek istercesine hoyratçaydı. Sıkıca naylona sarınmış, iki büklüm olup

birbirlerine iyice sokulmuş, azıcık bir ısı oluşturmaya çalışırcasına tüm solumalarını hapsetmişlerdi. Yaklaşık üç yüz metre kadar yüksekteki en son doruk noktasından inen kasırga sortileri, inada inat bir cephe açmış, ölümüne esiyordu. Kozan ellerini, kollarını ve bacaklarını ovarak hareket ettirmeye çalıştı.

Güneş, doğudaki dağların ufuk çizgisinden, göğün sonsuzluğuna başı dik ışıltılar gönderiyor, bir türlü çıkmak bilmiyordu. Dürbünü alıp en yakın tepelerden başlayarak çevreyi taramaya başladı. Eşek meydanına kuzey batıdan bakan tepelerin doruklarında '94 ve 95' operasyonlarından kalan yoğun bir mevzi kümesi vardı. Kaldıkları yere en yakın stratejik yer burasıydı. Birkaç defa özenle inceledi bu mevzi yerlerini. Görüntü alanlarında herhangi bir hareketlilik yoktu. Kütüklüğünde duran telsizi açtı. Bulundukları yer bölgenin en yüksek mevkisi olduğundan Kiğı, Nazımiye, Erzincan, Pülümür ve Erzurum'un batı sınırlarında geçen muhaberelerin tümü telsizlere yansıyordu. Yoğun telsiz muhabereleri arasından Pülümür ve çevresindeki hareketlilikleri, kullanılan ayrı kanal ve kodlamaları takip ederek çıkarmaya çalıştı. Asgari bir dinleme aşamasından sonra, hangi kodlamaları hangi güçlerin kullandığını çıkarabiliyorlardı. Bu konuda bir hayli ustalaşmışlardı. Askerler, dinlemeleri engellemek için, yeni geliştirdikleri bir sistemi devreye sokmuşlardı. Bu durum, telsiz dinlemelerinde ciddi olumsuz etkiler yaratmıştı. Kendi muhaberelerinde kullandıkları tüm telsizlere ilave ettikleri ek bir parça sayesinde, bu parçanın bulunmadığı diğer tüm telsizlerde, adına parazit denen hışırtıdan başka bir şey duyulmaz oluyordu. Fakat, bu cihazlar sık sık bozulduğundan ve muharebelerde anlaşabilme zorluğu yarattığından dolayı, açık verdiği durumlardan operasyonu çıkarabilmek mümkündü. Ayrıca telsizlerden uzak ve yakın mesafelerde olup olmadığı da anlaşılabiliyordu.

Eşek meydanı sırtlarındaki mevzileri, bir kez daha dürbünün görüş açısına içirdi. 'Orada kesinlikle birkaç konserve vardır' diye geçirdi içinden. En son birkaç gün önce, gezindikleri bir mevzide, bir yıl öncesinden kalan küçük bir konserve bulmuş; altı kişi bir bayram havasında kendilerine düşen üçer tane barbunya parçasını afiyetle yemişlerdi. Avuç içi kadar bir ekmeğin, dörde bölünüp yendiği bugünlerde, açlık midelerine cirit oynatıyordu. Doya doya bir kuru ekmek yiyebilmenin hayallerini kurdukça açlıkları büyüyordu. Deniz'in gelirken Erzincan'dan

birlikte getirdiği iki somun ekmek ve aynı gün yayladan alınan dört ekmek vardı şimdi yanlarında. Bugün bir ekmeği ikiye bölelim de milletin midesi bayram etsin, diye düşünen Kozan'ın yüzüne, karnı tok gülümsemeler yayıldı. Gittiğimiz yerlerden ekmek alamayız ve gelecek arkadaşlarla buluşup buluşamayacağımız, yolu çıkarıp çıkaramayacağımız da belli değil. Sonra, gençler, 'nasıl olsa bugün gideceğiz' deyip, daha fazla yemek isteyecekler. Ama, yiyemeyiz, diye söylendi usulca.

Düşünleri arasından kalkıp kuşandı. Akşam birlikte getirdikleri zelikleri yakıp, çay için demlikteki suyu kaynatma işine girişti. Su kaynamaya yeni başlamıştı ki yatanlara seslendi.

"Hadi yoldaşlar kalkın, çay oldu, hadi günaydın genç komünistler, günaydın."

Üşümüş elleri, ayakları, kızarmış çehreleriyle bir bir koştular ateşin yanına.

"Biraz zelik yakalım Kozan yoldaş, donduk yahu."

"Anlaşılan sen iki gün Erzincan'a indin alıştın ovanın sıcağına, soğuklara dayanamıyorsun. Şehirli çocuk oldun artık," diye yanıtlayan Kozan'ı Onur takip etti.

"Adam sanki bir yıldır şehirde yaşıyormuş gibi. Gece beni uyutmadı, sabaha kadar anlattı da anlattı. En sonunda dayanamadım. 'Artık yeter bıra, üç gün önce şu aşağıya tükürmüştün, o bile henüz kurumadı' dedim"

Dinleyiciler, Deniz'in bol keseden konuşmalarını onaylarcasına gülüştüler.

"Ne anlatıyor peki?" diye sordu Kozan.

"Ne anlatıyor diye sormayacaksın, neyi anlatmadı diye sorsan daha doğru olur" dedi Onur.

Deniz, kıkırdayan gülüşleri, soğuktan titreyen elleriyle kırdığı bir iki zeliki ateşe atmaya çalışıyordu. Kendisinin çok abartılı ve uzun süren konuşmalarına atıf olduğunu, o da diğerleri de biliyordu.

"O zelikleri harcama; çünkü, öğlen çayı için zelik yok. Var olanlar zor yeter. Su buz kesmişti, üç saatte kaynamadı. Güneş çıktı, birazdan bulunduğumuz yere iner. Artık onunla ısınacağız."

Kozan'ın söylemiyle birlikte, ellerini zeliklerden çekti Deniz.

"Ver Kozan, ekmeği ver de yiyelim. Bugün bir güzel karnımızı doyuralım. Akşam saatlerce yediği yemekleri anlattı. Zaten karnımız açlıktan

değirmen taşına dönmüş, bir de o tutturmuş, yok 'öğle bir yedim ki' yok 'et yedim,' yok 'üç tane somun yedim' diyip, sabaha kadar beni mahvetti."

Onur'un konuşmaları arasında, ikiye böldüğü somunların içine peynir koyup dağıtmaya başladı Kozan. Kendisiyle konuşmayan Onur ve Deniz'e laf atarak ortaya konuştu Alev.

"Biyo şehirli (şehirli olmuş)" diye söylendi usulca. Dikkate alan ve üzerine duran olmayınca, gündeme girebilmek için konuşmaları kesip Kozan'a sordu,

"Bugün gidecek miyiz?"

"Gitmek isteyen şu dağlardan aşağıya vurup gider, ben gitmeyeceğim" diyerek kestirip attı Kozan. Son dönemlerde ciddi sorunlar yaşanmıştı Alev'le. Giderek harekat tarzını da olumsuz biçimde etkilemeye başlayan durum karşısında, 'Silahı alıp vuralım' diye öneren ve işi yapmada gönüllü olan gençlerin tümüne Kozan karşı çıkarak engellemişti. Birlikteki herkesle kavgalı olan Alev'le hiçbiri konuşmuyordu. Birliğin komutanlığının verdiği sorumluluklardan hareketle tüm karşı yönelimleri bir yana bırakan Kozan, Alev'i karşısına alıp ikna gücü bol bir söylem çekmiş ve geçici bir yumuşatma yaratarak, kurallara uymasını sağlamıştı. Bu çatışmaların kökeninde birkaç günlük pratik ilişkiler değil, bir şekillenişin geldiği son sınırlar yatıyordu. Kişilik çatışmaları; daha geniş guruplar içinde kaybolabiliyordu; ama, küçük guruplarda her ayrıntı ayrı bir sorun oluyordu. En son tartışmanın biri, Alev'in nöbet sırasına itirazından başlamıştı. Onur'dan sonraki nöbet yeri değiştirilince, nöbetten sorumlu olan Metin'e veryansın etmişti. Sırmasaçlı, o tartışmada Alev'i kerhen desteklemiş, iki gün sonra aynı nedenle ikisi birbirine girmişti. Bu durum, 'büyük kurtarıcı, kendini yadsımakla yetindi' denilerek, alay konusu edilmiş; Sırma'nın başarısız girişimlerine gülünmüş; asıl büyük gürültü de bundan sonra kopmuştu. Alev, Sırmasaçlı'ya bir ton küfür edip silahını yere fırlatmış, ben yaylalara gidiyorum, diyip çekip gitmiş, Kozan peşinden gidip geri getirmişti. 'Beni yaylalara bırakın' önerisi; bu alandaki faaliyetin aksamaması için ve bunun düşmana teslim edilmek olduğu bilindiğinden ret edilmişti. Çünkü, yaylalardan her an ihbar giderdi ve Alev'in ne kimliği vardı ne de durumu buna uygundu. Üstelik bu, birkaç gün sonraki randevuyu da tehdit eder durumdaydı. Harekat tarzını etkileyen en küçük şey, ağır yaptırımları gerektirirdi; ama, bu koşullarda yaptırım uygulamak da olanaklı olmuyordu. Geriye;

nazı, sızlanışı, yakarmayı, sorunu çekmek, bütün bunlarla birlikte yürümek kalıyordu. Bu tür durumlar, komutayı zaafa uğratan en önemli olgulardı. Diğer kişisel meseleler bunların yanında hafif kalırdı ve zaten kimsenin bunlara aldırdığı da yoktu.

Gurupların iyice küçüldüğü ve bir yıkım sürecinin yaşandığı bugünlerde, oldukça sorunlu olmaya başlamıştı birçok insan. Koşulların yarattığı dezavantajlar, örgütsel dağılma ile birleşince; ideolojik çöküntü daha çok artıyor, bireyselleşmeler ortalığı ateşe kesiyordu. Çok küçük, çok basit sayılabilecek meseleler alıp gidiyordu tüm gerekli ve de boyutlu uğraşları. En son on gün kadar önce, Sırmasaçlı ile Metin de gönderilmiş, ikinci gün gelirim diyen Sırmasaçlı'dan hala haber çıkmamış, onun yerine Cafer devreye girmişti. Dört kişilik bir yaşam çok dar ve çok sıkıcıydı.

Çay içme faslı bittiğinde, güneş, konaklama yerini geçip vadilere doğru inmişti çoktan. Gecenin soğuğunda katılaşmış bedenlerini serdiler güneşin kızgın hiddeti altına. Gece olunca donar, gündüz olunca yanardı insan. Deniz, geceden kalan uyku açığını kapatmakla meşguldü. Onur, yaktığı sigaranın dumanını keyiflice bırakıyordu rüzgara. On gün önce gönderdikleri Metin'in esprilerini hatırlayıp gülümsüyordu. 'Acaba sevgilisine kavuşabilecek mi? Nasıl da anlatıp duruyordu. Artık neredeyse ondan daha iyi tanıyoruz kızı. Bu Alev gibi olmadığı kesin. Aslında biraz insan olabilse ben de onu bırakmam.' Düşünceleri allak bullak olmuştu. Köyden sevgiliye, kardeşlerinden şehre gidip geliyordu. Nereyi düşünse, orada bir çıkmaz buluyordu. Bir türlü işin içinden çıkamıyordu. Bugün açısından, buradan gitmek tek amaç haline gelmişti onun için. Gittikten sonra düşünecekti ne yapacağını. Mücadeleyi sürdürüp sürdürmeyeceğini kestiremiyordu. Kozan'ın gitmeyi istemeyen tavırlarına anlam vermeye çalışıyor, çözümleyemiyordu. Adam bıkmıyor bu dağlardan; ama, tek başına ne yapacak ki burada, diye somutladı tüm olasılıklarını. Biz gideceğiz, onun da yapacağı pek fazlaca bir şey yok, zorunlu olarak o da gelecek, diye söylenerek, sırtını gök yüzünden akan nura bırakıp uzandı boylu boyunca. Son iki yılda yaşadıkları sorunlardan iyice usanmış, kurtarıcı bir gerçekliğin damına sokulamamışlardı. Birçok savaşçıyla sınırlı kalmamıştı dökülmeler. Partinin birçok önemli kadrosu da bu kargaşadan erken kaçanlar olmuşlardı. Kimi çatışma ve pusularda yitirilenler de adeta seçme değerler olmuş, bu durum umutsuzluğu daha da büyütmüştü.

Sonbahar dökümü gibi sürüp gitmiş, en son bir yıl öncesinde bir parçalanma daha yaşanarak, küçülme en üst safhaya sıçramıştı. Birimler küçüldükçe dağlar büyüyor, aşılması zor gedikler daha bir korkunç görüntüler kuşanıyordu. Koyu karanlıklarda yürüyenler, önünde öncülerin; ardında artçıların olmasını istiyorlardı. 92'lerden sonra en küçük birimlerin savaşçı sayısı onlarla ifade edilirken; bu sayı, parçalanmalar ve dökülmeler sonrası ani düşüşler gösterince bireysel panikler de başlıyordu.

Yaz aylarının olgunlaşan yeşili, yerini sarımtırak bir çehreye bırakarak çekiliyordu sahneden. Munzur'un; güneşi ayakta karşılayan dik yamaçları, çoktan kuru kengeri kasırgalara kaptırmıştı. Beyaz örtülerin altından yeni çıkan zula yerlerde yeşil, oğlak ağzı tadındaydı henüz. Kuzu çobanları, sürülerini bu kuytuluklarda gezdiriyor; dağın son hevesini doyasıya yaşıyorlardı. Munzur'da, Dersim sınırları içinde kalan tüm yaylalar çırılçıplak ve boştu. Erzincan yaylalarındaki köylüler operasyon birliklerinden kaçınarak, gizliden otlatıyorlardı boş yaylaları. Yaylalar kendilerine kalmıştı ama, buna çok sevinemiyorlardı. Bu durum, gelen gerillaların da direk kendilerine gelmelerine neden oluyordu. En son, uzak bir mekanda Kozan'ın birliğiyle karşılaşan çobanlar, haberi yaylaya götürdüklerinde, Kalecik köylüleri apar topar göçlerini alıp daha emin olan, köye yakın bir yere inmişlerdi. Askerlerin sürekli Çağlayan tepesinden tank ve termal kameralarla taradıkları bu yere gerillaların girmesi olanaklı değildi. Köylüler bununla da yetinmemiş; Çağlayan sürülerindeki bir çoban, önce Kozanlara ekmek verip yol göstermiş, sonra gidip karakola ihbar etmişti. Oldukça sınırlı olan yaylalardan Çağlayan yaylasına, dört gün üst üste pusu atan askerler elleri boş dönmüşlerdi. Kozan'ın birliği Ovacık'tan Pülümür hattına geçtikten sonra dört kez ihbar yemiş; askerler, gurubun küçük çapını da bilgi edinerek günlerce operasyonlar düzenlemişlerdi. İlk ihbarı ilk girdikleri köyden yemişlerdi ve devamı da diğer köylerden gelmişti. Kozan'ın annesine, 'Oğlunu getir teslim et, biz onu vurmak istemiyoruz' diyordu yüzbaşı. Taburdaki binbaşı, 'Eğer gelip teslim olursa, söz veriyorum kendisine yardımcı olacağım' diyerek, bölgede nüfuz sahibi, Kozan'ın da uzaktan akrabası olan Pancılas köyü muhtarı Özkan'ı, elçi olarak Harsi köyüne gönderiyordu. Askerlerle sıkı ilişkiler kuran ve bir kızı da bir dönem gerilla olan Özkan'ı, ele geçirip sorgulamak istedilerse de ulaşamadılar. Şehre inmeye hazırlanan Kozan'ın

birliği açısından, bu aşamadan sonrada böyle bir olanak kalmamıştı. Askerler bir yandan 'vurmak istemiyoruz' derken, bir yandan gece gündüz çok kapsamlı operasyonlarla ormanları tarıyor, köyleri basıyor, her geçitte pusu atıyorlardı. Teslim olsunlar bir şey yapmayacağız, söylemleri köylülerde de etkisini buluyordu.

"Bakın adamlar söz veriyor, bir şey yapmayacaklarmış"

"Artık nereye kadar götürecekler, bir gün onları da vururlar, en iyisi gelip teslim olsunlar."

"Durmadan peş peşe kaçıp teslim olanlar var; onlar ne diye bekliyorlar."

Sohbetler geri bir politik yaklaşımı sergiliyor, her söylenen bir etki, bir de ters etki yaratıyordu. Pülümür köylüleri, Ovacık köylüleri yanında, beş adam boyu gericiydiler. Beyaz otorite giderek daha fazla nüfuz etmiş, son saldırılarla birlikte iyice sinen küçük yığınlar, kendi çıkarlarını çoktan unutmaya başlamışlardı.

"Oğlunu getir teslim et, eğer bunu yaparsan onu vurmayız," diyen yüzbaşıya;

"Ben nereden bulayım, eğer bulabiliyorsanız gidin bulun. Ben zaten hastayım, benden ne istiyorsunuz" diyen Kozan'ın annesinin gözleri silah seslerine kilitlenmiş, ağlayıp dövünüyordu. Kozan yıllardır göremediği annesini görmek için köye girmiş; ancak, sabaha doğru köye vardıklarından dolayı görüşmeyi başka bir güne ertelemişti. Peşinden ihbar yiyince bir daha köye girememişti.

Kozan, sırtını yasladığı kayanın serinliğine iyice yapışıp Makirak tepelerini seyre koyulmuştu. Haydaran dağlarının Pülümür'e bakan yüzünün en dik görüntülerini ve kılıç çalımındaki heybetini sunuyordu bu zirveler. Zulümlerin gelip önünde diz çöktüğü gök tanrılarının eviydi burası. Zimek köyünün içinden başlayarak, sarp kayaların ayaklarına kadar büyük meşeliklerle örülü olan bu yamaçlar, iyi birer sığınma alanıydı. Bütün dağların görüngüsüne güneşin göz kamaştıran buğuları çökmüştü. Makirak sırtlarından Buyer dağına doğru uzandı bakışları. Kendi köyünün karşı zirveleriydi buralar. Ne kadar zorladıysa da, köyün çehresine iliştiremedi gözlerini. Bir dizi sıra dağ kesiyordu köyle Kozan'ın arasını. Yıllarını dağlarda geçirmiş ve bu süre içinde hiç şehre inmemiş biri için buraları terk etme düşüncesi dahi, bin çeşni endişenin dürtüsü oluyordu. Kaygıları sadece kendisine dair değildi. Dağlara sarılmanın kaçınılmazlığına tapıyordu hala.

'Bir şeyler olacaksa, ancak dağlara sarılarak olacak' diyip, yineliyordu sözlerini. Bu kuru bir inat mıydı, hayatın tanıtladıkları mıydı, tam olarak ayrışabilmiş değildi. Hayat ya uslandırarak ya da azdırarak açıklayacaktı bu sorunun kendisini. Bu sorunun cevabı; bir çoklarının ölümüyle, hayatı doruklarda karşılamasıyla tanıtlanacaktı. Son bölünmeden bu yana geçen süre bir yılı aşmıştı. Dersim'de kalan güçlerin iyice marjinalleştiği ve köylerin alabora edildiği koşullarda, yeni alanlara kaymak zorunlu hale gelmişti. Ulusal devrimci güçlerin, Dersim üzerinden diğer alanlara açılım yapması, beyaz otoritenin tüm dikkatleriyle bu alana yönelmesini beraberinde getirmişti. Son iki yıl içinde yaşanan köy yakmalar, göçertmeler, genel anlamda Kürt coğrafyasını insansızlaştırma planlarının bir parçasıydı ve önemli oranda da tutmuştu. Şimdi bölgedeki güçlerin tümü büyük sıkıntılar yaşıyordu. Bırakalım bu alanlarda savaşı geliştirmeyi, barınma koşulları dahi, ateşi dil ucuyla tutmaya benziyordu. Ulusal devrimcilerin örgütlenme seviyesinin altında kalan güçler açısından, sorunlar daha da artmaktaydı. Bütün bu değerlendirmeler ışığında; Karadeniz'in, Dersim'den kaydırılacak güçlerle güçlendirilmesi doğru bulunmuş; Kozan'lara maceralı, tedirgin yolculuklar görünmüştü.

Dürbünü alıp yakınlaştırarak seyre koyuldu Makirak görüngülerini. Bugün gitmesi gerektiğini düşündükçe, derinliklerine bir sızı yayılıyordu. Onlarca kez konuk etti düşünlerine Ovacık yoksullarını. Sevecen gülüşleri gördükçe eziliyordu. 'Sizde mi bizi terk edeceksiniz' der gibi oluyordu tüm bakışlar. Hepsini bir bir öpüp içselleştiriyor, derin soluklar alıp hüzünleniyordu.

Ne zor işmiş şu alışkanlıklarımızdan vazgeçmek. Nasıl yaşanır sizden uzakta. Bekleyişlerinizin okyanuslarını neylerim. Nasıl derim, 'ben gittim, siz hoşça kalın' diye. Başını sol omzu üzerinden kuzeye çevirip kenger kurularının uçuştuğu ufuk çizgilerine yöneltti bakışlarını. Yüreği, bir volkanın patlama öncesi uğultularıyla sarsılıyordu. Munzur, hıçkırık dolu bir ağıt gibi genzini yakan esintiler gönderiyordu yükseltilerinden. Bir gün önceki çatışmada yaslandıkları tepelere bir bir bakındı. Üç kişiyle bir orduya meydan okumak, ancak bu dağları dost bilenin harcıdır. Zulüm ancak burada dize gelir. Tüm tecrübeler bize bunu gösterdi. Dünyanın öbür ucundan, Koçgiri'ye, Ağrı'ya, Dersim'e kadar her direnişin odağında bu öğretiler saklıydı. Yenilgilerimiz bize bu acıları tattırdı. 'Dağın hakkını verirsen, dağ seni utandırmaz' oldu öğretileri bu acıların.

'Akşam yolumuz uzun ve bilinmez' diyip uyudular. Güneş batıya döndükten kısa bir süre sonra gölgeler bastı konaklama yerini. Gölgelerin gelmesiyle birlikte parkalar giyiliyor, örtülere sarınılıyordu. Yayla saltanatında tepe noktasının son birkaç haftası yaşanıyordu. Yaylacılar ağırlıklarını indirmeye başlamışlardı bile. Kemah yaylalarındaki Dersim şafaklarını, bir alay asker beklemişti bu yıl. 'Hiçbir gerillayı yaylaya sokmayacağız' dedikleri halde, gece basınca, kıyıdan köşeden, termal kameraların ölü bölgelerinden sızmalar yaparak yaylaya giriyordu gerillalar. Asker, çadırı tutsa yolu bulamıyor; yolu tutsa taşı kollayamıyordu. Dağda her yer siper, her yer zula, her yer bir saldırı mevzisiydi.

Şafaklar, yayla yasağını, Ankara'ya büyük paralar yedirerek kaldırabilmişlerdi. Bu sınırlı serbestlik, sadece büyük sürü sahibi olan Çemişkezekli Hozatlı Şafaklılar için geçerliydi. Hiçbir Ovacık köylüsü, köyün yakın bölgesinde belirlenen yerler dışına çıkamıyordu. Köyleri yakılanlar, zorla göçertilenler, köylerini bir kerelik görmek için dahi izin alamıyorlardı. Bu yasağı ancak Ovacık'ın Mercan vadisi köylerinin Cemal Ağası bozabiliyordu. Cemal Ağa, ölmeden bir gün önce, yüreğine çöreklenen dumanlı bir sevdayla yanıyordu. Bu adam divane değildi ama, yarı divane bir halden de uzak değildi. O gün yüreği onu yatağından erken kaldırdı. Atını mahmuzlayarak, bölük komutanlığının önünde durdu. Yanından geçen bir küçük çocuğun eline tutuşturdu atın yularını. Askerler dikkatlice seyre koyulmuş, Cemal Ağanın garipliklerine gülüyorlardı. Bu yüz, bu sima, bu çalım herkes için ayan beyandı. Dostlar da düşmanlar da onu iyi tanır, her sofraya konu olurdu.

"Bakılem tut şu atı haa. Sen de büyüyecen icabında, sakın asker olma haa."

Gayet ciddi sarf ettiği sözleri duyan askerlerin sırıtışlarına bakışlarını çevirip 'şaka yapıyorum' havasında gülümsedi. Çocuk gülerek atın yularını tuttu sıkıca.

"Bak adam asker olmuş, silahını babası yaşındaki adama çevirmiş. Ulan bakılemı, senin gibi yüz tane adama komutanlık yapardı Zeyno haa. Ulan o yakalandı diye sevinmeyin bakılem. Ulan o şimdi duvarları yıkar gelir haa. "

Kapıda, dış çitlerde nöbet tutan askerlerin hepsi Cemal Ağaya kulak kesilmişlerdi.

"Yani siz onun bir poğlu eri olamazsınız haa. Onun askerleri çakı gibiydi yani haa. Ulan o yakalandı ama, askerleri hala hepsi onun emrinde haa. Valla kafasını bozmayın, emir verir gelip basarlar burayı haa."

Çevreye alaycı gülüşler, aşağılayıcı bakışlar saçarak bölüğün kapısına doğru ilerliyordu konuşurken. Yanakları her zaman ki gibi, son güze kalan elma kızılı gibi parlıyordu. Diriliğinden hiçbir şey kaybetmeden yaşayan bu adamı bilenler; altmış yaşına merdiven dayamış, daha elli sene rahatlıkla yaşar, hatta belki ölmez, herkese bela olur, diyebilirlerdi zorlanmadan.

"Ne diyor bu adam, delimi ne?" diye yanındakine sordu, bölüğe başka yerden yeni gelen bir asker.

"Boş ver, o hep böyledir. Adam biraz kaçık. Ama gerçekten iki oğlu dağdaydı. Zaten bu yüzden yarı deli, yarıda hava atıyor adam. Bölük komutanı bile adamın üzerine gitmiyor. Hepsi delidir diyip geçiştiriyor; ama, aslında dağdaki çocuklarından korkuyorlar. Oğlu buradaki TİKKO'cuların başıydı. Adam her geldiğinde bir yığın tehdit karışımı laflar edip gidiyordu. Geçen son baharda Erzincan'da yakalandı oğlu, hani o kırk beş kişinin katili diye verilen adam."

Cemal Ağa gelip bölüğün kapısına dayanmıştı. Bir asker durdurdu kapıda Cemal Ağa'yı.

"Komutanlar uyuyor amca, şimdi görüşemezsin."

"Ulan bakılem şimdi uyumak zamanı mıdır yani. Ben köyüme gideceğim. Komutan uyanana kadar bizim köyde karanlık çöker. Ondan sonra köye girilmez bakılem. Git uyandır komutanını, de ki vatandaş geldi. Yani ne biçim askersiniz haa. Zeyno dağdayken şafak atar atmaz ayaktaydı haa. Yani düşman uyumaz haa. Ulan bakılem adamlar gelip burayı bassa, ne yapacak sizin komutan. Korkudan altına kaçırır haa."

Askerler zamanından önce gelen bir komediyi kaçırmama hevesiyle dinliyor, gülüşüyorlardı. Cemal Ağa askerlerin gülüşlerini gördükçe sözlerini daha bir uzatıyor, dolgun yanakları kıkırdayışlar kuşanıyordu. Yanında dikilen bir sıska askere dikti bakışlarının ucunu.

"Ulan bakılemı sen hastasın haa. Yahu senin yapacağın askerlik ne olacak. Getir oraya bir nişan koy, hepinizden dahi iyi vururum. Yahu gidin evde patates yıkayın haa."

Askerler sözlerin muhatabı olana bakıp Cemal Ağa'nın söylemlerini onaylarcasına yükselttiler gülüşmelerini. Nöbetçi Astsubay çavuşun kapıda görünmesiyle gülüşmeler saklandı. Askerler görevlerine doğru çevirdiler çehrelerini.

"Ne var Cemal Gündoğan, ne istiyorsun?"

"Yani kumandan bey böyle de uyku olur mu? Adamlar gelip evinizi bassa uykuda öleceksiniz. Asker dediğin şafak söker sökmez ayakta olmalı icabında."

"Burayı basacak adamın eceli dolmuş demektir Cemal Ağa. Kanına susayan varsa gelsin."

"Vala bakılemı, kimin ne zaman kükreyeceği belli olmaz, güpe gündüz Ovacık düzünde kükreyen adamın yüreği, bir kuşun yüreği kadar bile yoktur. Bak dağlarda cirit atıyor millet bakılem."

Cemal Ağa'nın söylemlerine bozulduysa da astsubay çavuş belli ettirmemeye çalıştı. İçinden, "Deli yine zırvalamaya başladı" diye geçirdi.

"Ne demek istiyorsun Cemal Gündoğan. Devlet her yerde üstünlüğünü gösterdi. Eşkıyanın halini görmüyor musun."

"Valla bakılem, eşkıyanın halini bilmem; ama, bizim halimizden devletin ne halde olduğu belli oluyor. Bir saat yukarıdaki köye gitmeme izin vermiyorsunuz. Niye diyince; 'can güvenliği yok' diyorsunuz. Bu ne biçim devletin iyiliği."

Cemal Ağanın susmayacağını bildiğinden kestirip atmayı daha uygun gördü Astsubay çavuş.

"Söyle bakalım ne istiyorsun?"

"Ben ölüp gidecem komutan. Bugün köyüme gidip son kez köyümü görmek istiyorum. Valla gidecem komutan, izin verseniz de vermeseniz de gidecem haa."

Cemal Ağa konuşmasını bitirmeden solumaya başladı. Kendisinin de önleyemediği çarpık bir öfkeyle dolmuştu yüreği. Köyünden bahsettikçe hırçınlığı artıyordu. Astsubay çavuşun suratına tokat atar gibi bitirdi son kelimesini. Adamın hırçın ve öfkeli çıkışı karşısında bocaladı Astsubay. Cemal Ağa'nın titreyen ellerini görünce tedirginliği arttı. Her an bir tokat atacakmış gibiydi hareketleri.

"İlle de gitmek istiyorsan git. Başına bir iş gelirse karışmayız." Konuşurken eliyle, 'gel' diye işaret eden astsubay çavuş önde, Cemal Ağa arkasında içeri girdiler. Sağda kapısı açık olan bir odaya girdiler. Astsubay çavuş masaya oturdu, çekmeceden çıkardığı kağıdın üzerine bir şeyler yazdı. Cemal Ağa derin derin solumaya devam ediyordu. Astsubay çavuş sarımtırak suratını buruşturarak, kağıdı Cemal Ağa'ya uzattı.

"Bunu Mercan karakol komutanına imzalat, oradan da izin al git. Ama akşama mutlaka dön. Ya da birileri vurup atar seni yere."

"Ulan bakılem benim toprağımda bana bir şey olmaz. Ben altmış yıl o mübarek yerlerin kudretini yiyerek yaşadım. Orası Yezidilerin, zalimlerin düşmanıdır. Yine de sağ ol haa. Beni düşündüğünden değil ama yine de sağ ol haa."

Cemal Ağa hızlı hızlı çıktı kapıdan. Kesinkes izin alma niyetiyle gelmişti; ama, yinede bu kadar kolay olacağını hiç tahmin edememişti. Hiç zaman yitirmek istemeyen bir telaş vardı hareketlerinde. Çocuk hala sıkıca tutuyordu atı yularından. Yuları çekip aldı. Çocuğu gördüğü de yoktu. Hemen atına atlayıp, Mercan karakol yolunu tuttu. Atını mahmuzlayarak sıyrılıp geçti ovayı. Dağların eteğine doğru yanaştıkça heyecanı artıyordu. Mercan karakolunun altında kurulacak olan hidroelektrik santralinin çalışmaları devam ediyordu. Cemal Ağa da iki aydan beri bu santralın işçileri arasındaydı. Çalışan işçilere içme suyu taşıyordu. Ömründe ilk kez başkalarının emrinde çalışıyordu. Her gün on kere köpürüyor, yere tükürüp küfrediyor, tüm resmi işlerliklere kahrediyordu. Evlerini yakan askerlere yalvarmış, bakmış ki iş ciddi, geçip bir tarafta oturup elli yıllık emeğinin ateşe verilmesini ağlayarak seyre koyulmuştu. Bütün bu acıların arasında, ağalık damarı baskın gelmiş, ağlamalarını kimseye göstermeyip güçlü bir dik duruşla gezinmişti ortalıkta. Hemen hemen ayda bir kopardığı izinlerle köyüne gidip ağaçları sulamış, tarlaları temizlemiş, evin yapımında kullanabileceği ağaçları özenle ayırıp koca bir söğüt ağacına yaslamıştı. Her köye gidişinde, bir çocuk sevinci kadar coşkulu oluyor; dönüşünde, gırtlağına kadar küfürle doluyordu. Kurumuş kavakları, yalnızlaşan çağıltıları, sürgün yemiş otlakları gördükçe hüzünleri taşıyor, benliğini parçalayan etkiler sunuyordu.

Yarım saatte vardığı Mercan karakolundan iki saatte çıkamadı. En son karakol komutanıyla kıyasıya bir atışmanın ardından zoraki ayrılabildi

karakoldan. Santralin su yolu yapımında çalışan işçilerin yanından hızla geçti. Kendisine atılan hiçbir lafı duymadı. Tüm şakalaşmaları "Ulan bakılem ben ölecem, bana fazla takılmayın, bir köyümü görüp geleyim son kere haa" diye yanıtladı. "Ben ölecem" söylemine herkes gülüp geçiyordu. En son öleceklerden biri Cemal Ağa'dır diye bilirdi herkes. Bir kere bile 'şuram ağrıyor' dememiş, hiç kimse onun kendisine dair bir şikayetine tanık olmamıştı.

Cemal Ağa o gün, tüm köyü defalarca kez gezdi atıyla. Atından iki kere inip buz gibi suların döşüne bandı yüzünü. Ağaçları bir bir inceledi. Hepsini hafızasına kaydetmeye çalışır gibi bir hali vardı. Uzun bir ayrılık öncesi son ziyaretlerini tamamlıyor gibiydi. Qalo Şiş'e dönüp bolca dua etti. Deve çukuru yaylalarının görünen zirvelerine öykünerek baktı. Bütün yaylaları bir bir gezip kekik, sarımsak ve pune koklamayı istedi. Dere ağızlarında büyüyen taze so otunun leziz tadını gezdirdi ağzında. Ne zamandır kavurup yiyemedik, diyerek hayıflandı. İnip biraz so toplamayı düşündüyse de tüm alanı gezme istemleri daha baskın geldi. Aşiret çekişmeleri yaşadığı köy komşularının evlerini ve arazilerini de gezdi. Nerde o günler, diye iç geçirdi. Adam gibi kapı komşu çekişmelerini özlediğini anladı. Velo'nun, Hasan Hayri'nin evlerinin yanından geçerken içi titredi yeniden. Biri çıkacak da kendisine yan yan bakacak sandı. Bekledi. Hiçbir canlı kıpırtı yoktu, yakılmış evlerin yıkıntılarında. "Beni yakan düşman onu da yakmış. Demek ki bizim ikimizin düşmanlığını üst üste koysan, bir de ona bütün toprağın ahını eklesen, yine de şu evlerimizi başımıza yıkan zorbanın zulmünün yanında, karınca götü kadar kalırmış. Demek ki kancığın en büyüğü varmış ahan şuracıkta da biz birbirimizi yiyip dururmuşuz," diyerek konuşuyordu karşısında biri varmış gibi. Sırtını Qalo Şiş'e, yüzünü, Munzur'un en yüksek doruklarından biri olan Ağ Baba'ya çevirdi, derin derin soludu. Göğsü, yılların bedbahtlığında kararan tüm günahları yüklenmişçesine, zorlanarak kalkıp iniyordu. Kısrağın yularını öyle bir sıkmıştı ki, yerden bir ağız ot almak isteyen at yerinde durmuyor, geri geri gidiyor, sonra etrafında dönüyordu. Bir avuç kara yel gelip terlememiş ama kızarmış alnından öptü adamın. Güneş Mağaçur boğazına dayanmış, kızıl bir yumurta gibi ışıyordu. Her yerde acı vardı ve güneş en iyi tanığıydı bunların. Suskunluk bu yerlerin harcı değildi ve hemen herkes, her şey acınıyor, rengini acıların rengine katıyordu.

Karanlık, Ovacığın düzüne yayıldığında, Cemal Ağa yola koyularak, barakaların arasından geçip zorla girdikleri devletin konutlarına vardı. Ofluyor, pufluyor, kimseyi görmüyordu. Atını, üç katlı apartmanın yanında, ağıl olarak kullandığı ayrı bir bölüme çekip hızlıca içeri girdi.

"Nerde kaldın Allah senin canını alsın, bizi meraktan öldürdün. Bir gün köye gidip geleyim derken, vuracaklar seni. Vursalar da biz de kurtulsak."

"Nere sus, bugün sus . Ben öleceğim, bana bir su koy da banyo yapayım. Bugün sus, ne yaparsan yap bugün sana ilişmeyeceğim, elimi sana sürmeyeceğim, icabında günahkar gitmek istemiyorum haa."

"Keşke ölsen de biz de kurtulsak. Git kendin koy. Benim işim var görüyorsun."

Cemal Ağa her zamankine göre gayet mülayimdi. Karısına hiç küfür etmedi. Ve ilk kez ağalık duygularını bir tarafa bırakıp yıkanmak için su koydu ocağa. Su daha ılık bile olmamıştı ki hemen alelacele döküdü suyu üzerine. Yan taraftaki odaya geçip uzandı.

Kadın bütün olanaksız koşullar içinde yemek yapmaya çalışıyordu. Evlerinde en değersiz ürün olan çökeleğe muhtaç oluşlarını bir türlü kabullenemiyor, çevresinde daha kötü olanların durumuna bakıp kendisine teselli arıyordu. Kendileri gibi üst kata sığınan yeğenleri Murat'ın çocukları savaş alanına çevirmişlerdi yine yukarısını. Kim kime vuruyor, kim kimi kovalıyor belli değildi.

"Babam gürültüye koşar şimdi, yine yukarı."

"O yorulmuş, gidip köyü de gördü. Gürültü falan duyacak durumda değil" diye yanıtladı kızını kadın. Yemek hazır, git söyle gelip yesin öyle yatsın. O bugün yemek de yemez artık. Her köyü görüp geldikten sonraki hali böyle oluyor."

Kız, odaya girip seslendi ve döndü. Sofrayı hazırlayıp oturdular.

"Ne oldu bu Allah'ın belasına, git bir daha çağır, gelmiyorsa biz yiyelim" dedi kadın. Kız tekrar odaya gitti.

"Baba yemeğe gel," diye seslendi . Hiçbir cevap gelmedi. Yakınlaştı.

"Baba hadi yemek yemeyecek misin?"

Yine ses veren olmadı. Cemal Ağa yüzü koyun yatmış, yüzünü duvara dönmüş, kalın bedeniyle bir camuşu andırıyordu. Kız, babasını sarsarak uyandırmak istedi. Hiçbir tepki alamadı. Ani bir çığlıkla bağırdı.

"Anee, anee koş"

Bir saat sonra ev; akraba, akran, tanıdık dolup taşmıştı. Cemal Ağa'nın naşını orta yere getirmiş, ayaklarını ve çenesini bağlamış, ağlamalar ve dövünmeler bütün Ovacık'a yayılmıştı. O koca otorite, o baş eğmez ödün, o ağalık fukarası, o saltanat sefası, o meydan kabadayısı, o dost merakı, o devrim sofralarının vazgeçilmez sohbet konuğu, o bilge çağının öğüt narası, o silahın gücündeki ışıltıya tutkun divane, o memleket aşığı, o baba yadigarı kavga adamı, o çatışma keyfi, o mizah seyisi, o kara inat, o çekilmez adam devrilmişti. Dünyanın en onulmaz yükünü taşıyan yorgun bedeniyle, öylece yatıyordu orada.

*** *** ***

Akşam, katı ve delişmen ayazlarla iniyordu dağlardan. Çobanlar, öğle sıcağının uykusunu bırakıp keçelerinin gölgesinde, doğruluyorlardı yeni güne. Erzincan köylerinden Munzur'a doğru uzanıyordu yayla kervanları. Karanlık basmadan, herkesin varması gereken yere varması gerekiyordu. Pusuların kurulduğu vadi geçitleri, gedik ağızları, yayla girişleri ölüm kuşanıyordu karanlıklarla birlikte. Gerillalar ile askerin telsizdeki atışmaları küfürleşmelere varınca, omuzları ağır bir rütbeli, emrindekileri susturuyordu. Dersim yaylalarının tümü aç, vahşi ve küskündü.

O gün biraz daha erken indiler suyun yanına. Çay yapıp çeyrek ekmekle biraz peyniri bir solukta yediler. Zelik ateşinin başında, gidilecek yolun yorumları yapılıyordu. Kozan dışındaki herkes, "ne olursa olsun gideceğiz" diyip noktalıyordu. İlk giden guruplardan, İbo, Temel ve Oral'ın yakalandığı kesinleşmişti. Diğerlerinin sağlam geçmeleri teselli oluşturduysa da iyimserlik için yeterli değildi.

Telsiz frekanslarından, önceki günün devamı olan operasyonların gece bölümlerinin icra edileceğine dair talimatlar geçiyordu. Gece boyu dört ayrı noktaya pusu atılacaktı. Kozan dikkatlice dinliyor, verilen koordinatları elindeki küçük not defterine kaydediyordu.

"Yine koşuyorlar bir yerlere herhalde," diye sordu Alev. Kimse oralı olmadı bu söyleme. Kozan yeni kaydettiği koordinatları, önceden alınan

ve askerin konumlanışından tespit edilen noktalarla karşılaştırdı. Deniz sessizce "neresi" dercesine kafasını salladı.

"Bir yerde değil ki birçok yerde pusu var. İki noktayı tespit edebildim. Bunlar, Dağbek yaylalarında dün çatışmanın çıktığı boğazlar. Büyük ihtimal, 'bunlar Ovacık'a giderler' diyerek, geçiş yollarını tutacaklar. Fakat bizim gideceğimiz tarafta da yaylalar olduğundan, özellikle bu hatta da pusu atabilirler. Bu nedenle erken çıkamayız; ama, geçeceğimiz gediği hava kararmadan denetlememiz gerek."

"Ben biraz önden gidip ilerde boğazı gören tepeden denetleyeyim, siz gelirsiniz."

Onur, adeta Kozan'ın konuşmasının devamında ne diyeceğini biliyormuş gibiydi.

"Tamam öyle yapalım. Özellikle Eşek meydanını çok iyi denetle. Mevziiye girerlerse ve de karanlık çökerse, orada düşmanı fark etmek imkansızlaşır."

Onur, çantasını kuşandıktan sonra dürbünü boynuna asıp devam etti. 'Yolun üzerinde bizi bekle, başka yere ayrılma' diye seslendi arkasından Kozan.

Duru bir mavi yayılmıştı göğün çehresine. Gelincik bağlarını yeni çözmüş, bakire kızların gencecik aşklarını çağırıyordu pusatlarına. Yaylalar kapanacaktı birazdan. Koyun otarmaya çıkanlar, bas bas bağırmaya başlayacaklardı; kurtlardan, pusulardan ve silah seslerinden korunmak için. Yaylada kalan erkekler sıkıca sokulacaklardı kadınların tumanlarının arasına. Gelen herkese, 'evde erkeğimiz yok' dedirteceklerdi. Korkudan erkekliği süt dökmüş kediyi andıranları, kadınlar kudurtmaya çalışacak, 'bari yaylaya gelmişken bir işe yarayın' diyip azarlayacaklardı. Dul kadınlar günlerce yaylaya gelmeyen genç erkeklerin çadırlarını dinleyeceklerdi. Kocalı kadınlara imrenecek, kaderlerine küfredeceklerdi.

Birlik, Eşek meydanına doğru yola çıktığında, güneş çoktan pılını pırtısını toplayıp çekilmişti Kürdistan dağlarından. Bingöl ile Dersim arsındaki dağların tepe noktasına, hilali altın kızların süt dişleri gibi parıldayan bir ay tutunmuştu. Bomasur deresinde karanlık koyulaşmaya başlıyordu. Karataş mezrasının yıkıntılarından birkaçı, hakkı yenmiş yetimlerin öksüzlüğünü anlatırcasına, öylece duruyorlardı ayakta. Bu evlerin yoksul ocakları, can dostları, dar gün konukları yoktu şimdi. Hiçbirinin

yeri yurdu bilinmiyordu artık. Peygamber sükunetine aşık bu insanlar yoktu artık. Zamansız ve kuralsız gelen her ayrılık, ite kendi etini yedirtirdi. Akşam serinliğinde fokur fokur ateşini tavlayan, gelen gençlere kur yapan mısır saçlı kızlar da gitmişlerdi bu diyardan. Artık Veli ağa da, buz gibi suyun gözesinde dondurduğu rakısını dibe indirip kadını Ejma'nın uçkuruna saldırmıyordu. Sonra o bağırtılar, yılanı dahi aşka getiren kıskançlıklar yaşanmıyordu artık.

Çekilen bütün yorgunluklar bu vakitlerde vurgun yerdi. Ezelden beri böyle olmuştu, Dersimlinin güncesinde. Akşama kadar, kızgın, kıraç tarlada orak çeken gençler, akşam gölgesi düşünce coşar, aşka gelirlerdi. Paydosla birlikte, orağını sırtına dayar, kadınlar üzerine yakılmış türküler söyleye söyleye çıkarlardı yaylalara. Kadınlar davar sağımından döner dönmez, ellerini ayaklarını karanfil köküyle yıkar, ana fatma çiçeklerinden takınır, süslenirlerdi. Akşama kadar güneşin altında orak biçmiş bir gezgini, ancak, ateşini dağ serinliğine banmış maral memeli bir yayla kadını yola getirebilirdi. Tüm yorgunlukların ilacı, o bir atımlık namlu avazı olurdu. Şimdi suskunluk ve ölüm kol geziyordu, bu balyoz daşaklı gençlerin diyarında.

Birlik, Eşek meydanına vardığında, karanlık silah menziline oturmuştu artık. Kozan, dönüp geldiği dağların ve Dersim'in uzak karanlık görüntülerine baktı uzun uzun. Çehresi kırılmış ışık çizgileriyle süslenen çelimsiz ay, o duru maviliğin ateşi altında adeta erimemek için kendisini var gücüyle zorluyordu. Uzak dağların siluetleri; belli belirsiz bir ihtişamla, sırça güzellemeler sunan ince el işi süslemeler gibi, aya doğru başlarını kaldırmış, mahzunca duruyorlardı. Puslu ve pusatlı bir gecenin yıldızları kıpır kıpırdılar ve hepsinde de aşka dair şiirsel imgeler saklıydı. Bütün doğa, karşıt bir söylemle aynı türküyü tutturmuş da hep bir ağızdan; ama, tek bir tenor oluşturmuşçasına söyleniyordu. Pülümür'den Ovacık istikametine doğru görünen tüm görüngülerin siluetini taradı, hafızasını zorlayarak -hepsini yeniden bilincine kazımak istercesine- melul bakışlarla bakındı, yutkundu, düğümlenen boğazını tükmükleriyle ıslattı, yeniden yutkundu ve tanrıya yakarır gibi yeniden bakışlarını, ayın o genç kız utangaçlığı üzerine çevirip öylece durdu. 'Sende mi' dercesine gülümseyen ayın çehresinden ayıramadı gözlerini. Adeta herkes ona karşıydı ve 'gitme' diyordu. "İnan ki geleceğiz, hem de daha iyi bir edayla, hem

de bir daha gitmemek için, ant olsun ki geleceğiz" diye söylendi usulca. Diğerleri Eşek meydanını geçmiş, beş yüz metre aşağıdaki yaylanın çevresini kolaçan etmeye çalışıyorlardı. Usulca başını önüne eğerek yürüdü Kozan. Benliğine yayılan duyguları ayrıştırmaya ve olacaklara hazırlanmaya çalıştıysa da yapamadı. Yeni kazıdığı suratının yumuşak zeminini ıslatarak inen yaşlara engel olamadı. Tüm eski tanıdıkların, 'çok katılaşmışsın' dediği bu adamın bu hali hepsini yalanlıyordu. Silahın, teçhizatın ve askeri kuralların biçimlendirdiği görüntünün altında, derya taşkınlarını andıran koca bir duygu ocağı saklıydı. Devrimci olmak, insanı, çocuğu, doğayı, çiçeği ve hayatın her yüzünü severek başlardı. İnsana dönük ruhunu yitiren, uzun erimli yollarda kalıcı olamazdı. Zorun ve siyasetin otoriteleri, 'asla ağlamaz' gerçeğini de tersyüz ediyordu. İnsanın kendisine mahsus her özelliği alabildiğine doğal karşılamak gerekirdi elbet. Ama, bu her zaman böyle olmuyordu. Aynı adam; Şahverdi köyünün ateşe verilmiş evlerini, kaçışan hayvanları, ağlaşan kadınları bir yüksek tepeden seyrederken de dayanamamış, ağlamıştı. Sakallarının arasına süzülen yaşları saklamış, 'alacağın olsun faşizm' diyebilmişti ancak. Şimdi, bütün bu acıları yok sayarcasına çekip gidemezdi rahatça. Bu çelişki, yaşadıkça varlığını kemirecek, ya iflah edip yenileyecek ya da önceden tam olarak kestiremediği uçurumlardan savurup götürecek, her şeye yabancılaştıracaktı. Kimin hangi durakta duracağı, şimdiden tam olarak bilinemezdi. Yanındakilerin yalnız gitmeleri mümkün değildi. Hiçbiri yol bilmiyor ve hiçbiri çevrenin, askerin, tehlikenin tasasına sahip değildi. Kendi gitmese bile, onları götürüp Fırat'tan öteye geçirmeliydi. Yapacak başka bir şey yoktu.

"Kontrol ettiniz mi, herhangi bir şey var mı?"

"Valla görünürde pek bir şey yok. Oldukça sakin görünüyor."

"İyi o zaman, devam edip Ovacıklıların yaylalarından ekmek almaya çalışalım, sonra devam ederiz."

Birlik, hızlı bir hareketle yaylaya doğru yöneldi. Onur, dürbünü boynundan çıkarmadan arada bir durup yayla çadırlarının ve çadırlardan sızan ışıkların görüntülerini gözlemliyordu. Yayladan bolca ekmek almak gerekir, diye düşünürken, 'şu Kozan yine beni gönderecek ekmeğe biliyorum' diye söyleniyordu. 'Şuradan bir inebilseydik, şu açlığımız ve sıkıntılı bekleyişlerimiz bir bitseydi.' Yayla yerinden, kaynamış süt kokuları

yükseliyordu. İştahı, güz tekelerinin koku salımı gibi gevşemiş, ayaklarının ritmi serzenişler içine girmişti. İki sene öncesinin sonbaharındaki hengamelerde şehre gitme yönünde karar vermiş, ayrılma günü geldiğinde yoldaşlarını bırakıp gidememişti. Gidenlerle görüşüp yola düştüğü son anda 'yok kardeşim ben gelmeyeceğim, öleceksem buradaki yoldaşlarımla birlikte öleceğim' deyip vazgeçince gitmekten, herkesi çok sevindirmişti. Birçok dökülmenin olduğu arbede içinde, bu davranış çok anlamlı bir yer edinmişti. En son dört ay önce, Ovacık'taki kendi köylerine uğradıklarında, babası Kozan'ı sıkıca tembihleyerek, 'çocuklar sana emanet, biz sana güveniyoruz. Onlar cahil, sen dikkat et' diyerek uğurlamıştı. Şimdi bir serüvenin sıkıcı olmaya başlayan bir yanına gelmişti ki şehre gitmesi kaçınılmazdı artık onun için. Bu dönemde yaylacılardan ekmek istemek en zor işti ve sadece bundan kaytarmak için, olmadık bahaneler arıyordu. Herkese yük olduğunu düşünmek, asalaklaşma içinde belki de en anlamlı davranış olabilirdi; ama, devrim faaliyetine soyunmuş insanların ne böyle bir duyguya kapılmaları, ne de görev bahanesi uydurmaları hoş karşılanamazdı. Halk, her zamanki gibi en büyük bedelleri ödemek zorundaydı; çünkü, devrimlerin dayanacağı başka güçlü kaynaklar yoktu ve kendi dünyasını kurmak isteyenlerin, egemenleri için değil de kendileri için fedakarlıkta bulunmaları gerekiyordu; bunu da en iyi öncüler anlatacak, yaşamı doğrulayacaklardı. Onur; yorulduğunu, çelişkilerinin onu boğduğunu anlıyor, her birini ince ayrışımlara tabi tutamasa da gitmesi ve yaşamında yeni değişiklikler yapması gerektiği sonucuna varıyordu. Devrim olmalıydı; ama, biraz soluklanmak da hiç fena olmazdı.

Önceki günden unları biten yaylacılardan hiç ekmek alamadılar. Un getirmek için köye inen erkekler henüz gelmemişlerdi ve karanlığın koyulaşmaya başladığı bu andan sonra da geleceklerine dair umutlar tükenmişti. Uğradıkları obanın hemen beş yüz metre karşısında bir oba daha vardı; ama, buradan ihbar gideceği ihtimalinin yüksek olması nedeniyle buraya giremiyorlardı. Özellikle de yönünü ovaya, şehre ve alçaklara çevirmiş bir birliğin bu aşamada ihbar yemesi, imha demekti. Dünden kalan iki tane küçük köy ekmeğini iki güne üleştirmekten başka bir şey kalmamıştı geriye. Birlik yayladan çıkıp yönü Erzincan'a bakan kurbağa sırtı bir tepede durdu. Kozan, son olarak bazı hatırlatmalar ve uyarılarda bulunmak için, herkesin toparlanmasını istedi. Mesafeyi biraz açmış olan

Deniz de dönüp kümelenmiş birliğin yanına ilişti.

"Gördüğünüz gibi bir ekmek bile alamadık yayladan. Ekmekten de daha önemlisi, bize yolu tarif edecek arkadaş da gelmedi köyden. Ben yolu sadece arazinin kaba kimi hesaplarına göre yorumlayabiliyorum."

Kozan, Erzincan'ın ovaya yayılmış yıldız kümesi parıltılarındaki ışıklarına doğru kaldırdı başını. Derin bir iç sarsıntısı ile soluklandı. Bu soluklanmayı fırsat bilen Alev, hemen söze girdi.

"Olsun gideriz. Ne, ne oldu sana Kozan. Sen daha zor yolları çıkarırdın."

Onur, kafasını sağa çevirerek, duymak istemez bir edayla suratını ekşitti. Alev'in, özellikle kendisinin gitme istemlerine yaranmaya çalıştığını biliyordu. Deniz, endişeli yüzüne yayılan gülümsemeyi gizlemeye çalıştı. Kozan, hiçbir söz söylenmemiş gibi devam etti.

"Deniz'in gündüz aşağıdan edindiği izlenimle, belirlenen buluşma yerini çıkarabileceğinden emin değilim. Çünkü, bu arazi oldukça engebeli ve karışık. Ancak benim eski ve kaba bilgilerime dayanarak o alana ulaşabiliriz. Alana ulaşsak dahi, yeri bulabileceğimiz kesin değil. Artık bu aşamadan sonra, sanırım geriye dönüş yok."

Kozan cümlesini bitirince durakladı. 'Geriye dönüş var mı?'der gibiydi duraksama. Kimseden ses çıkmadı. 'Her şeye rağmen gideceğiz' der gibiydi bu suskunluk. Kozan cevabını almışçasına devam etti.

"İki ekmeğimiz var ve dört kişi günde bir ekmekle idare etmek zorundayız. Diğer yaylalara ve Erzincan köylerine uğrayamayız. Kimseye de görünmeyeceğiz. Unutmayın yönümüz dağa değil, şehre dönük. Küçük bir sızıntı bizi kıskıvrak yakalatır."

"Zeten kaç aydır karnımız doymadı, katlanırız ne yapalım" diyerek söze girdi Alev.

"Şimdiki farklı; dağların yüksekliğinden uzaklaştıkça ve açlığımız büyüdükçe, fermanlar daha zor kırılır. Aşağıda herhangi bir çatışma çıktığı durumda, üç dört saatlik dik yolu aşıp dağa ulaşmak zorundayız. Açlık bu durumda, düşmanın termal kameralı tankından daha etkili olur. Bütün bunların farkındasınız, işi hafife almak yok. Söyleneceklere uyum göstermek ve dikkatlerimizi en üst noktaya çekmek zorundayız. Gideraayak herhangi birinize bir şey olsun istemiyorum. Sizin de bu istemde olduğunuzu biliyorum. Bu nedenle de giderken çok seri ve sessiz hareket

edeceğiz. Bu alanlarda hiç beklemediğimiz bir yerde pusuyla karşılaşabiliriz. Ayrıca, tankın nereleri denetlediğini de öğrenemedik. Biraz kör usulü gitmeye çalışacağız. Herkes en azami dikkati göstersin. Herhangi bir top patlaması yaşanırsa ve eğer o anda komut gelmezse ya da komutu duymazsanız, yapacağınızı biliyorsunuz. Patlama olur olmaz kalkıp koşuyorsunuz. Yakınınızdaki en yakın zula yere atlamaya çalışın. Patlamadan sonra yaklaşık elli saniye koşup tekrar yatacaksınız, bunu asla unutmayın. Eğer komut gelirse herkes komuta göre hareket edecek. Sorusu veya söyleyeceği olan var mı?"

Onur, bunlar zaten bildiğimiz şeyler, der gibi kafasını büktü usulca. Gidelim de ne olursa olsun, aceleciliği vardı yüzünde. Neyse ki yerküreyi saran ince karanlığın gizeminde, yüzlerdeki ayrıntılar tam olarak okunamıyordu.

"Bana tarif edilen yer, ana yolun üstü. Ama, uzaktan araziyi bana gösterdiler biraz. 'Bir vadi var, oradan gelirsiniz' dediler. Ama, karanlıkta vadiyi ..." diye devam edecekti ki Onur sözünü kesti.

"Bu başladı mı şimdi, bir günlük şehir hikayesini anlatır. Gideceği yolu bilmediğini anladık defalarca, gidelim artık."

Deniz gülümseyerek sustu. Alev, gülmesini Onur'a hissettirmek için, hareketlerinin ritmini yükseltti. Kozan:

"Tamam devam ediyoruz. Onur sen önden, Deniz de arkandan geliyor. Alev sen arkadan gel ve arkayı sık sık kontrol et. Çobanlara görünmeyin."

Birim, bir ateş hattından başka bir ateş hattına koşar adımlarla daldı. Pürüzsüz bir serinlik çökmüştü gecenin saltanatına. Dalga dalga geliyordu kuzey yelleri Munzur'a. Mavi atlasın hüzünlü çehresine yayılmış, ateş yalımı güzellemeler vardı semada. Vurgun ve bela bir sevdaydı ve her ikisi de karanlığa düşkündü. Fırat, buradan alıyordu çocuklarını. Erzurum dağlarının arasından kıvrılarak Erzincan ovasına inen bir ezgiydi Karasu. Onlarca kilometre gittikten sonra Fırat olabilecekti ancak. Karadeniz'in kapılarını tutar gibi, bir sıra dağ silsilesi yaslanmıştı Erzincan'ın Kuzey yakasına. Munzur'un heybetine öfke kusarccasına, duruyordu orda öylece çırılçıplak. Havada, acıların al renginden döle durmuş, kahredici bir çekicilik vardı. Oturup solumak ve yine solumaktan başka bir şey yapmak gelmiyordu içinden insanın. Erzincan- Erzurum, Erzincan- Pülümür yolu, ağaçların ve küçük tepelerin arasından kah görünen, kah sönen

araba ışıltılarından anlaşılabiliyordu. Toprak iyice çiğnenmiş, kıraç yamaçların yeşilliği yolunmuştu. Her yana; teke kokusu, gübre yakıcılığı, güz arifesi sinmişti. Öbek öbek kabaran tüm azgınlıklar, bir yerlere sokulmuştu çekincesizce. Kurt sortileri iyice artmış, son dönemde çobanların kaptırdıkları davar sayısı bir hayli kabarmıştı. Kara geven, yalın cekem ve kuru çarçur kökü kalmıştı geriye.

Telsiz frekanslarındaki konuşmalar çok karmaşık bir hal almıştı. Bulundukları yerin yüksek olması ve birçok ayrı merkeze bakıyor olması, konuşmaların tümünün frekansa akmasını beraberinde getiriyordu. Uzakta görülen bir ateşi bildiriyordu biri. Kozan, karşı yamaçlarda, yakın alanlarda görünen bir ateş olup olmadığına bakınırken, aynı zamanda ateşten neyin kastedildiğini çözmeye çalışıyordu. Birlik, sağı solu dik kayalarla örülü bir dereye girdi. Tank takiplerine karşı, derelerden ve zula yerlerden gitmek iyiydi. Kozan, bir ıslık sinyaliyle birliği durdurdu.

"Dereden gitmek iyi de acaba aşağısı geçit veriyor mu?"

"Dercnin gidişatından anlaşıldığı kadarıyla, geçit verecekmiş gibi bir hali var" dedi Onur.

"Geçit olsa, sanırım derenin içinde belli belirsiz patikada olurdu. En azından domuzların, ayıların ya da kurtların kullandığı kimi izler olur."

" Geçtiğimiz kimi yerlerdc vardı izler."

Kozan'a karşı, Onur'a destek çıktı Alev. Onur bu desteğe bozulduğunu, yine kafasını yana bükerek yanıtladı.

"Burası henüz derenin girişi, davar buralara kadar gelmiş olabilir. Ama, önemli olan buradan aşağısı" dedi Kozan.

"Bu dere çok uzun; ama, kayalık pek uzun değil. Ben gündüz baktığımda öyle anlaşılıyordu. Büyük ihtimal yol vardır" diyerek, deneyelim düşüncesine destek çıktı Deniz. Çünkü tersi, Kozan'ın onları dik bir yamaçta terletmesi ve üstelik durmadan, hadi biraz daha hızlı demesi olacaktı; dereden aşağıya doğru yolun bulunup, buradan gidilmek istenmesinin tercihi de bundandı. Kozan ikna olmamıştı; ama, yine de basıncı fazlaca karşısına almayı istemiyor, kendi kararlarıyla yanlış yapmalarının fazlaca yıkıcı sonuçlar vermeyeceğini düşünüyordu.

"O zaman deneyelim, en azından biraz daha ilerleyip bakalım."

Birlik, dereye daldı. Zor kayalardan, dik yamaçlardan sakına sakına indiler. Ay gözden kaybolmuş, daralan derenin içindeki aydınlık iyice

boğulmuş, yürümek oldukça zorlaşmıştı. Dereden ilerledikçe, geçit bulamayacakları ve devam edemeyecekleri ihtimali giderek artıyordu. Derenin içindeki su akıntısı da giderek fazlalaşıyor, sağa sola geçişleri zorlaştırıyordu.

Şelale akıntısının keskin sesine varınca durdu Onur. Biraz sonra diğerleri de yanındaydı. Hiç kimsede çıt yoktu. Bir saattir yürüdükleri yol, burada tükenmişti. Dik bir akarın on metre kadar yükseltisini, sağdan ve soldan birleşen dik kayalar çevirmişti. Geriye dönmekten başka bir şey kalmamıştı.

"Lanet olsun böylesi yere."

Alev'in söylemi sinirlere inen bir sille gibi şakıdı. İyi de söylese, kötü de söylese her şey batıyordu. İlişkilerde kapsamlı sorunlar yaşanmış, Alev'in çekilmez görülen tavırları herkesi bezdirmişti. Bezmek için bahane aranan bir yerde, haklılık ve haksızlık kendi sınırlarını rahatça aşabilirdi. Tepkiler; bir iyileşmenin de yaşama şansını yok edebiliyordu.

"Hadi dönelim, zaman kaybedemeyiz. Aşağıdan çıkışımız daha da zor olacak" dedi Kozan.

Hiç ses çıkarmadan, aynı yürüyüş kolu düzeniyle geriye döndü birim. Bir saatte indikleri yolu, on beş dakika uzatarak çıktılar.

Tekrar yönlerini Erzincan'a dönüp derenin sağından bir tepeye tırmandılar. Bu sırt, Erzincan'a devrilecekleri ve aşağıdaki tehlikeleri daha yakından hissedebilecekleri son duraktı. Sırtın zirvesine çıkmadan oturup dinlendiler. Dinlenme faslı üç dakika kadar sürdü ve tam bir sessizlik içinde geçti. Her biri, onlarca farklı düşünceyi konuk etti. Gitmelerden, tehlikelerden, açlıktan, yorgunluktan, sükunetten, ihanetten anlatılar topladılar bir bir. Aşkın dışında hemen her söylence uğramıştı yanlarına. Onur, koca bir somun ekmeği, hiç katıksız ve kaygısız yemenin zevkini yaşadıktan sonra karnının guruldayışını dinledi. Deniz, gideceği yeri bulamama durumunda, arkadaşlarının karşısındaki mahcubiyetini duyarak, bir güzel kızarıp durdu. Alev, dikkatleri üzerine çekebilmek için, bir şeyler söylemeye hazırlanıyordu ki Kozan kalkalım dedi.

Ter kokusu, bel ağrıları, mide sancıları ve derin solumalar eşliğinde tepeye ulaştılar.

"Biraz daha hızlı devam edin."

Talimatını daha yeni vermişti ki Kozan, Telsizdeki çağrılar yoğunlaştı.

"Zirvede siluet görüyorum" diye bildirimde bulundu biri.

"Koşun, koşun. Direk aşağıya doğru koşun" diye bağırdı Kozan. Anormal bir durumun yaşandığını anlamıştı hepsi. Birim, çok hızlı biçimde bir kilometre kadar koştu. Engebeli bir kuytulukta durdurdu birimi. Telsizdeki ses kesilmişti. Görüntülerin kendileri olabileceği ihtimali çok yüksekti. Soluk soluğa dinlenmeye çalıştılar. Ciğerler kan tadı veriyordu genizlere. Açlık, böylesi durumlarda iyice kuduruyordu. Hepsinin bacakları kan kaybetmişçesine titriyor, içleri boşalıyor gibi hissediyorlardı. 'Kahretsin, yayladan ekmek de alamadık' diye söylendi içinden Kozan. Açlığın zulmünü iyi biliyordu. Yarım saatlik yolun, birkaç saate, hatta bir geceye mal olduğunu çokça yaşamıştı.

"Bir parça ekmek yiyelim, içimiz bayılıyor" dedi Onur.

"He valla azıcık yiyelim Kozan" diyerek, destek çıkışı yaptı hemen Alev. Onur;

"Tamam ben önerimi geri alıyorum."

"Bu ekmekle yarın ve öbür gün idare etmek zorundayız. Şimdiden yemeye başlarsak yolda kalırız."

Bir solukluk sustuktan sonra devam etti Kozan.

"Bir de arkadaşları bulamazsak yolumuz daha da uzayacak. Dayanmak zorundayız."

Hiç kimseden çıt çıkmadı. Onur, sol kolunun içiyle alnından gözlerine akan ve gözlerini sincap ısırığı gibi sızlatan terini sildi. Ter, toprak ve ölüm kokusu oturmuştu geceye. Denizin kıçındaki ince pantolondan sızan ter, toprağı neme kesmişti.

"Çamura mı oturduk?"

Deniz usulca söylendi ve çantasına yaslanarak kıçını kaldırdı, eliyle altındaki toprağı yokladı.

"Yokmuş bir şey."

Hayretle büktü dudaklarını. Kaşları yukarı kalkıp indi.

"O, senin götünden akan terin şerbetidir, çamur falan değil" dedi Kozan. Onur, gülümsemesini durdurmadan söze girdi:

"Belki korkudan altına kaçırmıştır."

Diğerleri sesini yükseltmeden gülerken, Alev de gülüşmelere katıldı.

"He law altına mı kaçırdın?" dedi Alev.

"He altıma kaçırdım, çok mu önemli?" diyerek alaylıca yanıtladı Deniz.

Solumaların ahengi iyice düzeldiğinde kalktılar. Tank tehlikesini bu seferlik atlatmış olduklarını düşünerek, normal tempoyla devam ettiler yürümeye.

Zirvelerden aşağılara indikçe hava, esintilerini yitiriyor, vücut sıcaklığı daha da artıyordu. Yükseklerin şahin tadındaki saltanatı, yerini korkunç, dar ve kısılmış endişelere bırakıyordu. Yabani kavak, ayı üzümü, böğürtlen ve dalık içeren küçük meşe ormanlarından yükselen tütsüler, yeni bir tat olarak solunuyordu. Munzur'un ormansız, ayaz koşturan açık alanlarından ovalara yürüdükçe; çelişkiler büyüyor, karanlık inceliyordu. Gecede karanlığın rahmine düşen tüm yapay gelişmeler, korkunç derecede ürpertirdi dağlardakileri. Karanlığın namlusundan aydınlığı doğurtmaya çalışan, kimse yoktu onlardan başka. Karanlığı sevmek ve ona sıkıca yapışmak, aydınlığın anası olarak görülürdü. Dağlarda gündüz; çatışma, korku ve kayıpla adlanırdı. Bu yüzden karanlığa tutkundu hepsi.

Erzincan köylerinin yukarı yakasındaki ormanlara vardıklarında, su kanalları, kesim yolları, davar otağlarıyla karşılaştılar. Çok az bir zamanları kalmıştı ve gidecekleri yönü çıkarmakta zorlanıyorlardı. Tahmini bir istikamette, vadinin derinliğini yalayarak inen suyu ve eski bir araç yolunu takip ederek yürüdüler. Tarlalara ve terk edilmiş bir iki eve vardıklarında, sabaha çok az bir zaman kalmıştı. Burası, aşağı köylerden ne kadar uzak olduğu tam olarak anlaşılamayan, terk edilmiş bir mezraydı. Davar pisliklerinden ve otlakların durumundan, buranın gündüz kullanıldığı anlaşılıyordu. Burası, sol tarafta kalan Çağlayan tabur karargahına oldukça yakın bir yerdi. Evlerin yanındaki bahçeye girip meyve ağaçlarını kontrol ettiler. Elma, kayısı ve erik bulduklarında, sevinçleri yüzlerini yayvanlaştırmıştı. Diğerleri meyve ağaçlarından kopardıklarını çantalarına yerleştirirken; Kozan, koparttığı bir elmayı ısırıyor, arazinin neresinde kalacaklarını kestirmeye çalışıyordu. Alaca karanlığın örtüsü altında çevreyi bir bir taradıktan sonra:

"Suyumuzu doldurup şu üstteki ormana doğru çıkalım. Orman oldukça cılız ve dar. Ama, sonuçta buralarda bir yerde kalacağız. Daha aşağısının nasıl olduğunu bilmiyoruz. Bu yüzden oralarda açıkta kalma tehlikesi de var. Burada kalacağız" dedi.

Yanlarındaki demliği ve küçük bir pet şişeyi çıkarıp su doldurdular. Ellerini yüzlerini yıkayıp tıka basa, stok edercesine içtiler. Kozan'ın göz

kararıyla belirlediği noktadan, yüz metre kadar yukarı çıkıp diğer yerlere göre sıkça olan bir yerde kaldılar.

"Parlak eşyaları kapatın. Kimse tesisatını çıkarmasın. Şimdilik yatın, uyuyun, şafakla birlikte, ben, nöbete kaldırırım sizi." Söylenilenler yerine getirilerek, hemen uyuyup kaldılar düştükleri yerlerde. Uykunun ve yorgunluğun eylem birliği karşısında, hiçbir irade uzun bir direniş gösteremiyordu. Bu yorgunluk ve uyku durumu, Erzincan'ın ılık havasıyla birleşince, daha bir dayanılmaz oluyordu. Meşe yapraklarının doğal sergisi, çift kat lüks yataklara meydan okuyordu. Yerin sertliği, adeta vazgeçilmez bir tutku misali çekiyordu insanı. Hiç kimse yeri düzelterek, kuru meşe dallarını kenara çekerek, sırtının altına gelebilecek taşlarla uğraşarak bir zaman kaybını göze alamazdı böylesi durumlarda. Sırtının altına gelen taşı, kütüklüğünden kalan boşluğa; uzanmasını engelleyen kuru dalı, bacaklarının arasına alır yatarlardı. Taşların, ağaçların arasında kıvrım kıvrım dolanarak yatanların sayısı oldukça fazlaydı.

Sabah yıldızı, kışkırtan bir parlaklıkla tutunmuştu Munzur'un ak alnına. Aşka ve kavgaya çağrıyı mahmuzlayan, ince bir tebessüm vardı şavkıyan güzelliğinde. Katlin, katliamın tek tutanağı oydu sanki. Aşk yerlerini terk eden illegal kaçamakların tanığı oydu. Yerleri değiştirilmiş tüm mal birikimlerini hırsızlayan oydu yine. Destanların en hüzünlü zamanını o çağırıyordu aşka. Gök kaybolup gitse, o kalırdı, bir tutam zencefil tadı sunmak için en doyumsuz ayazlara. Erzincan- Erzurum karayolundan geçen ağır yük taşıtlarının gürültüsü, geceyi yararak varıyordu Munzurun eteklerine. Serinlik ve sükunet, seslerin daha çok yayılmasını sağlıyordu. Bütün karakol nöbetleri, şafağa dayadıkları zamanlarıyla birlikte rahatlamış; nöbetçiler, baskın korkularını yitirip uyuklamaya başlamışlardı. Tilkiler, sabah uykularında yakalamak için horozları, son hamlelerini yapmaya hazırlanıyorlardı. Operasyon birlikleri, kışlalarını terk etmeye başlamıştı çoktan.

Tavşan uykularını fecire çeken Kozan, karanlığın ağır ağır çekilişini seyretti. Sorumluluk ağır bir vebaldi ve en ağır uykuyu, en çekilmez yorgunlukları bir tarafa bırakabiliyordu. Yanında uzanmış sıcak soluklu yorgun gençlere baktı bir bir. Deniz, başını Onur'un ayağının tam üzerine koymuş, cılız bir sesle soluyordu. Alev, birkaç metre ötedeydi ve adeta yaprakların ve dalların arasında kaybolmuştu. Onur, hiçbir tasası olmayan

çocuk yüzü gibi gülümsüyordu uykusunda. Allah bilir, uykusunda koca bir somun ekmekle uğraşıyordur, diye düşündü Kozan. Bu yolu kimin devam ettireceği, kimin gideceği hala belli değildi ama, hepsi yorgundu. Her ne olursa olsun, onların geçişini sağlamak bir tür boyun borcuydu ve yerine getirilmesi gereken bir görevdi. Görüş mesafesini önce gözle, sonra dürbünle takip ederek, çevreyi yokladı. Aydınlık, bulunduğu meşeliklere daldığında, yerlerinin tahmin ettiğinden daha da kötü olduğunu anladı. Yapacak bir şeyin olmadığının da farkındaydı. Aşağı indiklerini fark etmeleri ve çevreyi taramaları durumunda pek fazla şanslarının olmadığını biliyordu. Bir çatışma durumu neye mal olacak, hangi siper kiminle, nasıl tutulacaktı. Sorular birbirini çelmeliyordu. Her şeye inat, yol gidilmeyi gerektiriyordu. Hava iyice aydınlanıp güneş doğu dağlarını zorlamaya başladığında, uyuyanları uyandırdı. Çantadan çıkarılan ekmek poşeti Kozan'a uzatıldı. Kozan, derin derin ekmeğe baktı. 'Vay anam vay, yeki ye' diye mırıldandı usulca. Yakınındaki Deniz gülümsedi.

"Kozan ekmek yok, istersen hiç yemeyelim. Valla ağzımızı bulaştırmasak daha iyi olur."

Kozan bu arada ekmeğin birini çıkarıp tam ortadan ikiye bölmüştü bile. Bir ekmeği ve bir yarıyı tekrar poşete koydu.

"Akşam bir sürü elma yedik, üstelik yanımızda da oldukça elma var, idare eder. Bir de bu meyveleri bulamasaydık işimiz yaştı."

Bir elin ayası kadar olan ekmeği de dörde bölüp herkese birer parça uzattı.

"Elma ne kadar var?" diye sordu Deniz'e. Deniz, elmalara bakmak için yekinmeye çalışıyordu ki,

"Toplam sekiz tane. Akşam da ikişer tane yedik" diye yanıtladı Alev.

"Başka bir şey yok mu?"

"Akşam sadece dört tane kayısı bulabildik, onları da yedik işte." diyerek tamamladı Deniz.

"İyi o zaman birer tane de elma yiyelim."

Onur, başından sonuna kadar sessizce dinledi. Kozan'ın ambargosunu bildiğinden, müdahale etmenin gereksiz olduğunu düşünüyordu. Kozan'ın ince ayrıntıları hesaplayacağını ve bir yığın gerekçe çıkaracağını bildiğinden, o anda aklına gelen, 'ekmeği yiyelim, nasıl olsa akşam gideceğiz' şeklindeki düşüncesini söylemekten vazgeçti. Birim, kaldığı yerde hareket

edebilecek durumda değildi. Herkes oturduğu yerde nöbet tutacak, çevresini gözlemleyecek, sesleri denetleyecekti.

Güneşin çıkışını ve yavaş yavaş yükselmesini zevkle seyrettiler. Yükseldikçe ısınıyor, ısındıkça tatlı bir sevecenlik yayılıyordu derinliklerine. Isınanlar nöbet sıralamalarına göre uykuya durdular. Öğlene tutunan zamanı bulduğunda gün, nöbet sırası yeniden Kozan'a gelmişti. Güneş sevecenliğini yitirmiş, bıktıran, terleten, yakan, mayışık bir eda kuşanmıştı. Kozan yanında uyuyan Deniz'in kızaran yüzüne bakındı. Güneşte terleyen yüzünün bu hali hem komik, hem de ürkütücüydü. İki meşe dalını bir araya getirerek birbirine tutuşturdu. Denizin yüzünü, güneşin delirten ışınlarından koruyacak bu iki dala teşekkür edercesine baktı. Tam o anda, yaklaşık iki yüz metre ötelerinde ve sol cepheden karşılarına düşen tepeden gelen konuşma sesleriyle irkildi. İki köylünün birbiriyle konuşması olsun isterken, konuşma biçimlerini ve Türkçe'nin telaffuz farklılığını algıladıkça endişeleri kamçılandı. Ağaçların arasından tepenin çıplaklıklarını gözlemlemeye çalıştı. Sesin geldiği yön, Çağlayan taburunun olduğu yöndü. Aradan birkaç saniye geçmişti ki peş peşe gelen askerlere ilişti gözleri. Silahını alıp hedefe doğrulturken, yanındakileri dürterek, sessiz ikazlarla uyandırdı.

"Hiç ses çıkarmayın, herkes silahını alıp hazır vaziyette beklesin. Çok yakınız, hiç ses çıkmasın."

Kozan'ın söylemi, askerlerin sesleriyle destekleniyordu. Yatanlar doğrulup silahlarını hazır vaziyete getirdiler. Oldukça kalabalık bir konuşma, yürüyüş ve görüntü hengamesi vardı. Kozan, durumu anlamaya, hareketi kavramaya, arazinin yapısını incelemeye çalışıyordu. Bu arada bulundukları yerin üstündeki tali araç yolundan motor seslerinin geldiğini duyuyordu. 'Akşam inerken bizi fark ettiler ve şimdi ormana tarama çekecekler. Üstelik orman küçük, yukarıdan içine girip aşağıdan çıkmamaları için hiçbir neden yok. Eğer öyle olursa şansımız pek fazla değil' diye düşünüyordu.

*** *** ***

Deli çaylaklar gibi dolanıp durdu o gün. Hangi düşünceyi eşelese, Munzur düşüyordu aklına. Şehrin sokaklarından yükselen toz bulutlarının arasında durup uzak zirvelere bakınıyordu. Bir yanda ateş, bir yanda sevda tütüyordu. Yıllardan beri, dağa; adam, erzak, cephane taşımış; dağdan adam almıştı. En zor geçitleri, bir tilki titizliğiyle yoklamış, en onulmadık engebelerden adam çıkarıp götürmüştü. Ama artık bu işler o denli kolay olmuyordu. Bir yıl önce yaşanan ikinci ayrılık, güçleri iyiden iyiye küçültmüş, imkanları bir kaşık kararına indirmişti. Birçok örgütlü eleman işi bırakmış, birçoğu ön mevzilerde görev almamaya başlamıştı. Her şeye yeniden ve daha bir çetin biçimde başlamak gerekiyordu. Dersim'deki birliğin çekilmesi görevi, koca bir göktaşı gibi omuzlarına binmişti. Süreci omuzlayabilecek bir iki insanın dışında kimsecikler kalmamıştı yanında. En güvenilir yardımcısı İbo da son çalışmalarda esir düşünce, eli ayağı sakat kalmıştı. Orhan'ı, Düzgün'ü, Kasap ile Nurten'i batıya ulaştırabildiği için mutluydu; ama, bu sadece bir yanıydı işin. Son gurubu almak daha da zor ve sorunluydu. Her deşifre olan yer, her deşifre olan ilişki, zorluğu on kat artırıyordu. Gediklerin, yan yana konumlanmış insan dirayetiyle aşılabileceğini şimdi daha iyi anlıyordu. Örgüt, yan yana ve aynı hedefe kilitlenmiş insan kümesiydi. Dağı dağa kavuşturacak olan, bu güçtü. Eğer, güneş bir gün gelip önümüzde diz çökecektiyse, bu gücün sayesinde olacaktı. Karı eriten o kainat harikası emek, bir bütünsellik içinde ancak böylece çıkabilecekti iktidara. İktidar, küçük binaların inşa edilmesini gerektiriyordu; ama, elinde yeterince harç, yeterince tuğla yoktu.

Durup boynunu kaşıdı. Bir kere daha dağların puslu aydınlığına bakındıktan sonra devam etti. İki ay önce yürütülen faaliyet; yakalanmalarla birlikte bugüne kadar kalmıştı. Her adım, elli dizimlik risk çan çanlarıyla birlikte atılabiliyordu. Adam azlığı; yetenek, öneri ve çözüm azlığı demekti. Kafasındaki planları bir bir tekrar ederek, akşam kalabileceği bir evin yolunu tuttu. O akşam çok az konuştu ve çok fazla dinledi. Kendisine yönelik tüm soruları üstün körü cevapladı. Aklı, yarınki geçiş olayında kalmıştı. Gelenleri almak, işin başlangıcı olacaktı sadece. Asıl zorluklar ondan sonra başlayacaktı. Dağdan inen dört dağ insanına; kimlik, giyim, biçim ve güzergah ayarlayacaktı. On yıl dağda kalmış adamların sokakta yürümelerini getirdi gözlerinin önüne. Kozan'ın sürekli silah taşıyan omzunun, silahsız biçimiyle, biçimsizce duruşunu düşünüp güldü.

Sonra derin bir iç çekip ciddileşti. 'İşimiz zor' diye söylendi içinden. Gelip şehre yetişip yetişemeyecekleri dahi henüz belli değildi. Ama bilinen oydu ki gedikler daha bir zor aşılır olmuştu.

Erzincan, beş yıl önce yaşadığı son deprem dalgasından sonra, yeniden inşa edilmeye çalışılıyordu. Devlet bürokrasisinde adamı olan, çoktan başını sokacak bir yere ulaşmış, hatta fazlasını da edinmişti. Kenar mahallelerin sakinleri hala mahkeme köşelerinde sürünmekle meşguldüler. Bir kısmı, kışların o dondurucu soğuğunu, prefabrik evlerde geçirmeye çalışıyor, zatüreye karşı bağışıklık yollarını deniyordu. Yazın, yolları tozdan; kışın, çamur ve sudan geçilmiyordu. Peynir tüccarlarının yeni tabelaları daha bir yaldızlıydı. Adeta onlar, depremi değil de ticarette yeni bir ihracat dalgası yaşamış gibiydiler.

Kahvaltı yaptıktan sonra kendisini sokağa atmıştı. Halihazırda yapılacak bir şey yoktu, akşamı beklemekten başka. İki ayrı kahveye uğrayıp iki çay içti. Sıkıntısını unutmak ister bir edayla hastaneye doğru yürüdü. Kendisinden emin bir havayla girdi kapıdan içeri. Yöneldiği ikinci kapının üzerinde, 'personelden başkası giremez' diye yazıyordu. Kapının hemen yanındaki kapı memurunu görmezden gelerek devam etti. Dar bir merdivenden yürüyüp ikinci kata çıktı. Birkaç bayan personel ve hemşirenin gülüşmelerinin geldiği odaya girdi. Bir anda tüm başlar ona yöneldi. Güleç yüzlü, sıcak bir bayan kalktı hemen yerinden.

"Aaa! Sen nasıl girdin buraya, buraya ziyaretçi sokmuyorlar."

Kızarmış burnunun eğrisine, gözlerinin aydınlığı yansıyordu Cafer'in. Kalabalık görünce içerdekileri, 'yanlış mı yaptım' endişeleri duymaya başlamıştı. Arkadaşını zor durumda bırakmaktan korkuyordu. Güneş'in söylemini derinden gelen bir kahkahayla yanıtladı.

"Kendinden emin yürürsen aşamayacağın kapı yoktur." Odadakilerin hepsi, hastaneden torpilli biri diye geçirdiler içlerinden ve konuşmalarına bıraktıkları yerden devam ettiler. Güneş, Cafer'i alıp yandaki başka bir bekleme odasına geçti.

"Gerçekten akıl erdirmek zor size, nerde ne yapacağınız belli olmuyor."

Güneş'in konuşmasında övgü, alay ve bilinmezlik vardı. Beyaz teni, şakaklarındaki sıcak iklimlerle birleşince; çekici ve kışkırtıcı görüntüler kuşanıyordu. Zeytin karası gözlerinin derinliğinde alaycı, bir o kadarda

tatlı işveler sunan bakışları, bu kıza kızmayı imkansızlaştırıyor; hatta ona karşı özel bir ilgi odağı oluşturarak, insanı sanal bir alemde aşk gezintilerine çıkarıyordu. Vücuduna sıkıca yapışmış olan formasının altında dik duran küçük göğüsleri, kabını zorluyor; ince çelimsiz boynu, incitmeden sevilmek istenen çiçek demetlerinin tutmacı gibi zarafetle duruyordu. Henüz hiç el değmemiş parlak bir ayın; karanlık gecelerin üzerine, yaylım ateşleri göndererek hükmetmesi gibi, karşısındakini belirli biçimde etki altına alıyor; bu etki çoğu kere bir tür rahatlama faslı gibi içten ve yapıcı oluyordu. Belki de bir rahatlama sığınağı gibi görmüş, onun için ayakları onu alıp bu kızın huzuruna kadar getirmişti. Cafer, sık sık kızın gözlerinin içine bakmaya çalışıyor; ama, bir türlü bakışlarını orada fazlaca tutup bunu da ona hissettirir hale getiremiyordu. Ok gibi uzun kirpiklerinin çemberine sığınmış, kara kara yanan iri gözlerinden yayılan, sıcak ve anlamlı sevilerle bakındı Cafer'e. Cafer'i iğneleyerek konuşturmak ister gibi bir havadaydı.

"Evet, bizim işimiz; hep zor olanı, imkansız olanı başarmak ve her zaman şaşırtmaktır. İnsanı en edilgen yanından vuruveririz. Bizim işimiz bu işte. Sen tedavi ediyorsun insanın illet kapmış vücudunu, biz insanın çürümüş beynine vuruyoruz. Bizim tedavimiz insanın geleceği üzerinde belirleyici, sizinkisi ise insanın bir yarım asırlık yaşamını kapsıyor. Bu nedenle bizde yöntem ve psikoloji daha fazla, sizde ise deney."

Cafer, sözünü tumturaklı bir halde bitirdiğinden emin, arkasına yaslandı. Güneş, konuşmalar arasında geçen 'edilgenlik' deyimine takılı kalmıştı. Bunun tamamen kendisine yönelik olarak söylendiğini varsayıyordu.

"Çay içersin değil mi?" dedikten sonra cevap beklemeden dışarı çıktı. Sıska vücudunun çalımlı denebilecek kadar güzel ve kıskandıran uyumu içinde raks eden kalçaları mı formayı güzelleştirmişti; ya da formanın o beyaz, ütülü parlak görüngüsü mü kalçalarının ritmini güzelleştirmişti, tam olarak ayrıştırılamıyordu. Cafer, bunlar üzerine bir yorum yapma lüksünden kaçınarak, bakışlarını ve aklından geçenleri yarıda keserek, kirli tülün altından görünen hastane bahçesine doğru çevirdi bakışlarını. Çekici olan ve insandan yana olan her şey, ilgisine düşerdi kişinin elbette ki; ama, devrimci olanın bunu ifade etmesi çoğu kere abes sayılırdı ve kimse de buna yeltenmez, hatta bu noktada düşüncelerini çarmıha çekmek, daha akıllıca sayılırdı. Oysa güzel bir kadına güzelsin

demek, ve onun güzelliklerine övgüler dizmek neden kötü olabilirdi ki. Cafer, Avrupa görmüş ve o alemin burjuva kültüründen nasibini almış biri olarak, geldiği yılları çok geride bırakmış; şimdilerde ise, köyün ve sokağın feodal artıklarıyla bir alaşım içinde, proleter olanı bulmada veya geleceğin kültürünü tanımlamada zorlanır olmuştu. Belki de bu zorlanma; esas olarak geri olanı, ileriye taşıma işinden kaynaklıydı ve bu durum kimi kere kendi doğrularını da tahriş ederek ilerliyordu. Güneş, biraz sonra elinde iki küçük çay bardağıyla döndü.

"Demek edilgenlik haa. Ne olacaktı başka, başka ne bekliyordunuz. Umut diye bir şey bıraktınız mı insanda? Tam işler yoluna girecek, umut büyüyor, büyüyecek dediğimiz anda bir bakıyoruz, her şey tepe takla. Ne diyelim, söyleyecek bir şey kalmıyor yanımızdaki insanlara. Bırakalım bölünmeleri, böyle bir mücadele yöntemi olur mu ya. Birbirine söylenmedik laf kalmadı. Herkes doldurmuş bütün kötülükleri torbasına, adeta bugünü beklemiş. Artık o yayınların hiçbirini görmek istemiyorum, böyle devrimcilik olur mu? Biz böyle tanımadık, ne sizi, ne de başkalarını."

Cafer, çayı karıştırırken elindeki bardağa dikmişti gözlerini. Kaşığı tutan sağ elinin kasları belirgin ve sportif bir ritimle dönüyordu bardağın üzerinde. Buruk, acı havalar solur gibiydi suratı; her gün her yerde aynı eleştirileri dinlemekten bıkmıştı artık. Hiçbiriyle bu konuları tartışmak istemiyordu aslında; ama, zorunlu olarak tartışıp cevaplıyordu.

"İyi de ne yapalım? Senin gibi köşemize çekilirsek bu işler düzelecek mi? Doğru, birçok konuda oldukça gerilerde olduğumuzu anladık. Mücadelede, özellikle iç mücadelede oldukça kusurluyuz ama, bütün bunları düzeltmenin tek yol ve yöntemi var, o da yine kalıp mücadele etmektir. Söylediğin birçok şeyde haklısın; ama, sıradan bir insan gibi tavır takınman iyi değil. Sonuçta Parti de bu çorak toprağın üzerinde doğdu. Ondaki bütün kötülükler, her yanımızı ahtapot gibi saran şu mendebur saltanatın bir yansıması, biz istemesek de etkiliyor bizi."

Cafer, çayından derin bir yudum aldıktan sonra Güneş'in gözlerindeki parıltılara baktı. İri kara gözleri çekici bir sevi yumağı gibiydi. Bu gözlerin, bütün iyi niyetinin toplandığı etki merkezi olduğunu düşünüyordu. İçten, samimi ve sıcaktı. Onun gözlerine baktıkça rahatlıyordu. Buraya hiç de bu sorunları kurcalamak için gelmemiş, tam aksine havadan, sudan, kuşlardan, sevgiden ve güzelliklerden; güzel olan biriyle birlikte

bahse durmak, biraz rahatlamak, içindeki sıkıntıları hafifletmek için gelmişti. Her eleştiri kendi çelişkilerini de harekete geçiriyor, binlerce soruyu yeniden yeniden hafızasına taşıyor; bunların cevaplarıyla uğraşırken de dapdar bir mezarda kalmış gibi sıkılıyor, patlayacak gibi oluyordu. Sorunların dış çemberi aşıp içlere kadar kemik kemirmeye başladığının o da farkındaydı ve bu durum onda da onulmaz kasvetler yaratmaya yetiyordu.

"Bırak şimdi, sen de bize yönelip durma; artık cevap vere vere gırtlağım düğümlendi. Sen ne yapıyorsun, nasıl gidiyor yaşam? Sen anlat biraz bakalım, sen de iyi bir şeyler var mı bari?"

"Hiçbir değişiklik yok desem yeridir. Bilinen işler işte. İnsanlar iş, ev, eşya, ekmek derdinde. Kimsenin kimseyi umursadığı falan da yok. Yani bildiğin şeyler."

Bir saate yakın oturup sohbet ettiler. Sonra 'seni fazla meşgul etmeyeyim' diyip kalktı Cafer. Tekrar tozdan ve güneşten yanan sokaklara döndü. Gelip geçen insanların hiçbirini duymuyor, görmüyor gibiydi; biraz önceki eleştiri furyasıyla demlenen ağrılarıyla haşır neşirdi. Gerilere gidiyor, daha ilk kez Şıxo'yla beraber dağa gidişlerine, o kış yedi kişi oluşlarına, zorluklara ve acılara uğruyor; kanayan yüreğini Munzur'un soğuk donuna doğru sürüyor, köyleri ve o zor yolculuklarını dolaşıyor, yeniden kendi gününe dönüyordu. Belli belirsiz dolanıp durdu uzunca bir süre. Düşleri onu tenha, ara bir sokakta yalnız başına bırakana kadar, iç çekip sitem edip nostalji yapıp düşündü. Akşam birlikte randevu yerine gideceği arkadaşının yanına uğrayıp buluşma saatlerini tekrar hatırlattıktan sonra dağlara uzun uzun baktı. Sanki, gelecek olanları arayıp bulacakmış gibi bakıyordu uzaklara. Akşama doğru bir pastaneden aldı arkadaşı onu. Her zamanki hoş sohbetlerinden birini başlatan Cafer, göreve götürdüğü adamın dikkatini dağıtarak tedirginliğini törpülemeye çalışıyordu.

Araba, gölgelerle örtülmüş sokakların tozlu çehresini yalayarak çıktı şehirden. Yolların sağında, solunda trafik veya başka aramaların olup olmadığına dikkatlice bakındılar.

"Bugün oldukça sakin görünüyor ortalık."

Direksiyondaki adam, kafasını sağa sola büktü önce; biraz sustuktan sonra;

"Belli olmaz, daha akşamın ilk saatleri; ama, evvelalah aşarız herhalde engelleri."

"Önce bir tur atıp geri gelelim, buluşma saatine oldukça zaman var. Durumu özenle kontrol ederiz, zaten kötü bir durum olursa, vazgeçeriz."

Randevu noktasına geldiklerinde tüm araçlar farlarını yakmış, karanlık koyulaşmaya başlamıştı. İyice yavaşlayıp nokta yerinin çevresini gözlemlediler. Şüphe uyandıracak herhangi bir olağan dışılık yoktu. Araba aynı istikamete devam edip on beş dakika ötedeki bir konaklama yerinden geri döndü. Söylenildiği gibi bir tur daha atıp geldiklerinde tam randevu saatine ulaşmışlardı. Araba, nokta yerinde iyice yavaşlayarak durdu. Cafer arabadan indi, işemek istercesine yolun kenarına gidip küçük bir ıslıkla parola verdi. Herhangi bir cevap gelmedi. Zaman kazanmak için fermuarını açtı ve zorlanarak işemeye çalıştı. Böyle birkaç dakika geçirdikten sonra arabaya döndü.

"İleri gidip bir daha gelelim. Kimse gelmedi. Belki de gelip yetişemediler ya da gelip bulamadılar. Orası da dağ kardeşim, ne zaman ne olacağı belli olmaz ki. Diğerleri buraları bilmez, eğer bilirse Kozan bilir."

Direksiyondaki adam hiç konuşmadan dinliyordu. Araba beş dakika gittikten sonra dönüp geldi. Aynı noktada yavaşlayıp biraz bekledikten sonra devam etti.

"Bugün gelmeyecekler. Belki yarınki randevuda gelirler. Bugün bulamamış olabilirler."

Cafer, gelecek arkadaşlarının sorunlarına sarmalamıştı düşlerini. Bu kez direksiyondaki adam, Caferi rahatlatmak için bolca sohbete kesmişti ortalığı. Randevunun boşa çıkması, olası yeni riskleri ertelemiş; bu durum arabacıyı istemeyerek de olsa sevince boğmuştu. Bu durumu, her hareketinden belli oluyordu. Kendisi yapması gerekeni yaptığına, randevunun boş çıkmasında kendi suçunun olmadığına inanarak rahatlıyor, kara kara düşünen Cafer'in dikkatlerini bu kez de o dağıtmaya çalışıyordu. Araba süzülerek, loş sokakların arasından kenar bir mahalleye yöneldi.

*** *** ***

Tepeden gürültülü bir inişle yürüyen askerler, hemen gurubun elli metre altındaki bahçeye girmiş, meyve ağaçlarına saldırmaya başlamışlardı.

"Hadi diyorum lan size, haadi!" diye bağıran komutanın sesi, gırtlağını sökecekmiş gibi çıkıyordu. Kozan, komutanın acelesini yorumlamaya çalışıyor, alanda gurubun olduğunu bilmeleri durumunda bu denli rahat hareket edemeyeceklerini düşünüp olumlu sonuçlar çıkarmaya çalışıyordu.

"Hadi ulan eşek oğlu eşekler, hadi diyorum, savunmasız millet hadi."

'Acaba başka bir güce savunma mı olacaklar. Eğer böyle ise diğer güç nerede olabilir? Odun kesmeye gelmiş olabilirler ya da bunlar sağdaki yüksekliklere çıkacak ve sonrasında bu alana yönelik operasyon yapacaklar.'

Kozan, olası bütün ihtimalleri hesaba katarak yorumlar yapıyor; olası çatışma durumunda araziyi nasıl kullanacaklarının hesabını yapmaya çalışıyordu. Yanındaki arkadaşlarının çatışma anındaki tavırlarını gözden geçirdi. Yaşanan onca badirelerden sonra kim hangi tavrı gösterir, kestirmek zordu. 'Alev kesinlikle zor durumda teslim olabilir, onu gözden ırak tutmamak gerek' diye düşünürken; Onur'un ve Deniz'in iyi bir tavır koyabileceklerini, bu tavrın özellikle de kendi tavrına paralel gelişeceğini hesaplıyordu. Deniz, gözleriyle, 'Ne yapıyorlar?' diye işaret etti Kozan'a. Kozan usulca;

"Karşı yola doğru gidiyorlar, şu anda bizden uzaklaşıyorlar ama, sonrası henüz belli değil" dedi.

Aradan on dakika geçmişti ki sırtlarını dayadıkları ve güneydoğu istikametine doğru uzanan meşeliğin yükseklerinden, anlaşılmaz bağırtılar ve odun motoru sesleri geliyordu. Kozan, bu sesleri duyunca biraz daha rahatladı; ama, henüz tehlike geçmiş değildi. Tesadüfi karşılaşmaların zemini de hala ortadan kalkmış değildi. Saatlerce gözlerini tepelerden ve açık görüntülerden ayırmadan beklediler. Akşam erken çıkıp çevreyi denetleme planları bozulmuştu. Gölgeler basıp kuytuluklar kararmaya başlamadan yerlerinden çıkamadılar. Deniz'i önden gönderip gidecekleri noktayı karanlık çökmeden tespit etmesini istediler. Deniz, bir saat kadar yürümüş, tırmanmış; ama, karanlıktan önce buluşma noktasını görebilecek bir yere ulaşamadan geri dönüp guruba yetişmişti.

Gurup, yürüyüş koluna girmiş, vadiyi takiben iniyordu. Onur, açlıktan guruldayan midesinin içindeki çatışmaları değerlendirmekle meşguldü. 'Açlıktan kuduran midemin solucanları, duvarları yontan isyankarlar gibi, saldırıyorlar. Şu anda bağırsaklarımdan gelen bayat bir gaz kütlesi, solucanları oldukça zor durumda bırakacak. Bari onlara yardım amacıyla ben

devreye gireyim de şu gaz kütlesini dışarı boşaltayım.' Osurmak için ıkındıysa da beceremedi. Bir şey yok ki içinde neyi çıkarayım dışarı, diyerek vazgeçti zorlanmaktan. Yanından geçtiği bütün ağaçları gözle tarıyor, meyve ağacı olmadığını anladığında okkalı bir küfür savuruyordu. İnşallah bir köy çıkar da önümüze, yiyecek bir şeyler buluruz' düşleriyle takip ediyordu Deniz'i.

Gurup, vadi çıkışında boş birkaç evle karşılaştı. Biraz ileride de köyün, ağaçlar arasından yansıyan sıcak ışıkları görünmeye başladı. Adeta herkesin burnuna, sıcak ekmek kokuları, taze yemek tütsüleriyle yıkanan yeller akıyordu. Hemen şuracıktaydı evler; ama, oraya ne yazık ki giremiyorlar, açlıklarını siperlere süremiyorlardı. Köye yaklaştıkça meyve ağaçları daha çok artmış, hepsi meyvelerini çoktan terk etmiş gibi mahzun ve çekingen selama durmuşlardı.

"Durup şu ağaçları bir kontrol edelim, yiyecek bir şeyler vardır belki" dedi Onur.

"Zamanımız yok yoldaş, randevu saatine yetişmemiz çok zor, bu nedenle oyalanmadan devam etmemiz gerek, biraz daha katlanacağız."

Kozan'ın öneriyi ret edeceği biliniyordu ama, yine de bir deneme yapmak, zaten var olan açlığa bir şey kaybettirmeyecekti. Onur hiçbir tepki vermeden devam etti. Son dönemde daha çok ağır geliyordu komutaya uyum sorunu. Köyün kenar evlerinin yakınlarından geçerek, Karasu'ya yüksekten bakan bir tepeciğe ulaştıklarında, randevu zamanına bir saat kalmıştı.

Erzincan-Erzurum karayolunda seyreden araçların şosedeki esintili seslerinden başka, köyün köpeklerinin arada bir havlamaları, telsiz frekansının durmak bilmeyen bildirimleri vardı. Gurup, sırt çantalarına yaslanarak tepenin başına oturdu.

"Bak bakalım Deniz, gideceğimiz nokta yerini çıkarabilecek misin?"

Ekranda, karanlık ve karanlığın içine serpilen top top ışıklardan başka bir şey görünmüyordu. Gündüz, şoseden gelip belirlemiş olduğu noktayı bu şekilde tespit etmek imkansızdı. Deniz, uzun uzun taradıktan sonra;

"Ne bileyim, bu şekilde hiçbir şey belli olmuyor" dedi. Gözlerinin ela kıvrımlarında yorgun belirsizlikler, zorluğu artırmanın mahcubiyetleri vardı. İçi daralıyor, sık sık oturduğu yerde kıçını yere sürüp sağa sola dönüyor, yüklendiği sorumluluğu yerine getirememenin acıları yüz mimiklerine

yansıyordu; ama, karanlıkta kimse onun suratına bakmadığından bu durumu anlayamıyorlardı. Ses tonu bu sıkıntılarını ele veriyordu. Yine de herkes oldukça sakin görünüyordu.

"Bak, büyük ihtimal, sana adı söylenen köy şu ilerdeki köy. Ben de yerlerini tam olarak bilmiyorum. Ama sen özellikle gündüz oradan baktığında, şu arkadaki dağların ya da tepelerin hangisini görebiliyordun, onu hatırlamaya çalış. Dön geriye dağların siluetine bak. Eğer onu hatırlayamazsan nokta yerini bulamayız. Bu karanlıkta ve bu kadar uzaktan, yolun üzerindeki bir köprüyü ve hele hele de bir tabelayı bulmak imkansızdır. Önce gideceğimiz alanı tespit etmemiz lazım. Ondan sonra ancak, oraya gittiğimizde noktayı bulabiliriz. Ama, alanı tespit etmeden de rasgele gidemeyiz."

Kozanın önerilerini yerine getiren Deniz, birkaç ihtimal belirtti; ama, tam bir yön ve yer tespitinde bulunamadı.

"Oradan baktığımda; bir vadi, sağ yanında bir-iki köy ve bir tepe görünüyordu. Herhalde geldiğimiz vadi odur. Tepe de şu sağdakini andırıyordu. Ama tam emin değilim."

Yer değiştirip köyün soluna geçtiler. Artık suyu geçemeyecek kadar daralmıştı zaman. O gece suyu geçmek için herhangi bir denemede bulunamayacakları çok açıktı.

"Şimdi, şu köyün arkasındaki küçük ormanlıklarda bir yerde kalalım. Yarın gündüz iyi bir tespit yapar, ondan sonra ikinci randevuya gideriz."

Kozan'ın önerisi zorunlu kabul görecekti.

"Madem gidemeyeceğiz, şu ağaçları araştıralım da yiyecek bir şeyler bulalım. Dizlerimizde fer kalmadı, ayaklarım birbirine dolanıyor."

Onur'un önerisini;

"He yaw Kozan, anamız ağladı, açlıktan öleceğiz" diye tamamladı Alev.

"Tamam, bakalım."

Uzunca bir arama tarama faaliyetinden sonra ancak iki tane iri armut bulabildiler. Armutları ikiye bölüp bir lokmada yuttular.

"Ne biçim köy, bir tek bostan yok. Bir de bu Erzincan köylerinde yemiş bol olduğu söylenir."

"Sen dün yeni geldin Erzincan'dan, biz ne bilelim? Senin buraları bir bir bilmen lazım. Biz de sana güvenerek yola çıktık."

Onur'un alaycı cevabını, gülerek yanıtladı Deniz. Biraz sıkılgan, biraz da ezik bir gülmeydi bu.

"Ben köylerin bekçisi değilim ya, hangi tarlada ne ekildiğini nasıl bileceğim, bu kadar üfürük bir teori olmaz!"

"Sen gözlem yeteneğini dağda bırakıp gelmişsin. Şehrin süslü havası seni yoldan çıkarmış hemencecik. Gidip lokantalarda tavuk yiyen, bira içen adamın aklına dağda aç bıraktığı arkadaşları gelir mi? Gelse zaten öyle yapmaz."

"İyi o zaman sen dağda açtın diye, ben de orada ramazan ilan etseydim günü. Lokantada tavuk yiyordum; ama, bir lokmayı kendim için alıyorduysam, üç tanesini sizin için yiyordum. Onun için bir tane tavuk daha söylemek zorunda kaldılar. Yanında da bir cacık, ohh buz gibi bira."

Karanlığı emen çehrelerin orta yerine kurulu gözler gülümsüyor, Deniz'in oh, ohh.. deyişiyle birlikte, ağızlar ilginç şekiller alıp yutkunuyorlardı. Onurla Deniz'in konuşmalarına Kozan da katıldı.

"Oh tam da bize gerekli türküleri söylüyorsun. Açlığımızı iyice kamçılama durup dururken. Neyse fazla üzülmeyin, eğer yarın gidebilirsek, bolca yersiniz tıkına tıkına. Tabi bulabilirseniz. 'Ama bugün yine açız evlatlarım.' Elimizde bir buçuk ekmek var. Bir ekmeği yarına bırakmak zorundayız. Daha doğrusu eğer arkadaşlara ulaşamazsak sonrasında bize gerekli olacak. O nedenle ancak yarım ekmeğimiz var demektir. Bu akşam ve yarın gündüz bununla idare edeceğiz. Üstelik yarımşar tane de armut yedik."

"Biliyor musun Kozan, gidebilirsem en çok neye sevineceğim" diyen Onur'a,

"Biliyorum" diye cevap verdi Kozan.

"Biliyorsan söyle bakalım neye?"

"Kozan'ın ambargosundan kurtulduğuna."

Hepsi birden gülerek,

"He valahi doğru" diye verilen cevaba katıldılar.

"Ne yapalım kardeşim, devletin ambargosunu geçiyoruz, Kozan'ın ambargosuna takılıp kalıyoruz" dedi Onur.

"Ama boş ver yine de iyidir, o ambargo sayesinde yaşadık. Ya da senin aklına uysaydık, kaç kere imha olup ebedi açlığa yatmıştık çoktan."

Deniz'in gülüşlerinden dökülen sözcükler, sevecen bir atışmanın devamcısıydı. Bütün zorlukların rahminde, tatlı tebessümler kuşanmış,

güçlü birliktelikler döl tutar; çatışmaların, karşıtlıkların on bin çeşnisi, bu saltanatın yakıcılığında fazlaca uzun ömürler kuşanamaz; yol hangi pusulu gecede, hangi bilinmez çıkmazda olursa olsun, umut hep diri tutulmayı ve gülüş kuşanmayı isterdi. Tarih yazan ellerin kudretinde, güneşin sarı sıcak dostlukları vardır bu nedenle.

Gece, sırım yüklü bir ağırlık kuşanmıştı. Gök semanın bağrına yerleşen kara kara bulutlar, iyi olmayan hengamelerin habercisiydi. Kuzeyden akan kara bulutlar öyle bir hızlı akıp Munzurlara yaslanıyordu ki peşinden beyaz ordular geliyor sanırdın. Çok kısa sürede zifiri bir atmosfer, buğulu bir bilinemezlik, koyu bir ayaz oturmuştu Munzur'a. Zaman gece yarılarına dayanmış, evlerin yanan oda sıcaklıkları azalmaya başlamıştı. Yükseklerde kalan Munzur, hiddetli kükreyişler sunuyordu kadirbilmezliklere. Munzur'a meydan okurcasına onun zirvelerine yapışmış bulutların, sağanak yağmurlarlara hazırlandığı her hallerinden belliydi. Bu durum hiçte hesapta olmayan yeni sorunların üstünü açıyor, Karasu'yu geçmek giderek zorlaşıyordu. Erzincan'dan Tercan, Erzurum yönüne doğru uzanan ve ilerde bir kılıç adabında giderek daralan vadinin derinlikleri, aklını yitirmiş evhamlı güveyler gibi sadakatsizce uyuyordu. Pöfürdeyen ve osuran bir gece hüküm sürmekteydi buralarda. Her iki yanda yükselen dağ silsileleri, sarhoş gecelerin düğün halayları gibi omuz omuza yaslanmış, baş bar ve karaçor çekiyorlardı. Köylüler ekinlerini çoktan biçmiş, sonbahar hazırlıklarına yönelmişti. Tarla yerlerinde kuru kes kırıntıları, toprağa sinen saman tozu ve kuş artıkları kalmıştı.

Birim, köyü karşıdan gören küçük bir meşenin kuytuluğuna çekilmeye başlamıştı ki sicim gibi bir yağmur boşalmaya başladı kara bulutlardan. Yanlarındaki küçük naylon parçasını açıp altına gerdiler. Açlık, soğuğu daha bir çekilmez kılıyordu. Birbirlerine sokuldular ama, yine de uyuyamadılar. Meşeliklerin ağırlaşan geniş yeşil kanatları iyice eğilmişti üzerlerine. Küçük dereler hemen dolup su şırıltıları her yanı sarmaya başladığında, ormanın yapraklarını döven yağmurun çıkardığı trampet sesleri insanın içine bilinmez kaçkın ürpertiler gönderiyor, üşümeler artıyordu. Koyulaşan karanlığı bir şarapnel hızıyla bölen şimşekler, önce Munzur'un üzerinde yaylım ve kırık ışık kümeleri şeklinde görünüyor, bir anda her yeri ışıtan bu yansımadan birkaç saniye sonra, kocaman bir gümbürtü kopuyordu. Işık ile ses arasındaki uzunluk, yıldırımların düştüğü yerin mesafesini

veriyordu ve bir çoğu bu mesafeyi neredeyse tam olarak tahmin edebiliyordu. Karanlığı kusursuzca yaran şimşek aydınlığı, köyün evlerini ve beyaz sapların dökülü durduğu tarlaları açıyor, hemencecik yine kapatıyordu. Kırık buğday sapları ışığın hızında parlak bir beyazlık sunuyor, karşı yansımalar doğuruyordu. Kozan, iki yıl önce, Seyit Rıza'nın köyü Axdat'tan, Bodig'e doğru gittikleri bir geceyi anımsadı. Köylülerin tarifiyle gittikleri bir patikada, gözlerine uzanacak eli dahi göremeyecek kadar karanlıktı ve ancak şimşekler çaktığında, gözün görebildiği yeri hemen koşarak gidiyor, sonra peşlerinden gelenlere işaret verip çağırıyordu. Ama şimşekler o kadar sık aralıklarla çakıyordu ki adeta karanlığı aydınlatıp onlara yol vermeyi istercesine kılavuzluk ediyordu. Geçmişte kalan bütün zorluklar, şu an onda yoğun bir duygu akışı olarak geri geliyordu. Dersim, talan bir ülkenin geçit vermez asiliğiydi ve nereye çıkarsa yolun, orada bir dağ koyağı beklerdi gezginleri; oysa şimdi durum hiç de öyle değildi ve yüreği burkan bir duygu yoğunluğu oturmuştu her yere.

O gün sabaha kadar ve diğer gün ikindi sonrasına kadar yağdı. Altlarına suyun sızmaması için açtıkları küçük oyuklar, altlarına sızan suyun önüne geçemedi. Henüz yağmur kesilmemişti; Kozan, Deniz'i alıp yüksek bir mevkiye çıktı. Gidecekleri noktayı tespit etmek ve karanlık çökmeden istikametlerini belirlemeleri gerekiyordu. Kısa bir gözleme faaliyetiyle noktayı tespit ettiler. Kozan, arazinin fiziki yapısını hafızasına kazıyarak, karanlıkta yol bulabilmenin ön gereklerini yerine getirdi. Karanlık, köyleri ince bir örtü gibi sardığında, bulundukları yerden çıktılar. Köyün sol yanından geçip Fırat'ın oğulcuğu Karasu'yun kenarına indiler. İnmeleri tahmin ettiklerinden de zor oldu. Uzaktan oldukça yakın ve elverişli görünen arazi, içine girildiğinde bin çeşit engeliyle dikiliyordu karşısına insanın. Yağmur dinmiş, bulutlar gökyüzünü terk edip gitmişlerdi. Buluşma saatine oldukça az bir zaman kalmıştı suyun kenarına indiklerinde. Suyun çok yakınına gelmişlerdi; ama, suya varmalarını engelleyen bir kanal çıkmıştı önlerine. Derin ve oldukça geniş olan bu kanalın suyunu ancak bir köprüyle geçebilirlerdi. Kanal boyunda yarım saatlik bir aramadan sonra, geçebilecekleri bir köprü buldular. Suya ulaştıkları yer geçit vermeyecek kadar derin ve dardı. Suyun akış istikametini takip edip suyun yelve gibi yayıldığı genişçe bir alan buldular.

"Hiç zaman kaybetmeyelim. Onur sen Deniz'le silahlarınızı bırakın ve birbirinize tutunarak karşıya geçmeyi deneyin. Eğer geçit veriyorsa dönün, hep birlikte gidelim."

Deniz ile Onur silahlarını bırakıp tesisat ve sırt çantalarını çıkardılar. Birbirine tutunup girdiler suya.

"Öff! Su götüme kadar attı, gidebilecek miyiz."

"Bir şey olmaz, zaten kim bilir ne zamandan beri yıkanmamışsındır, temizlenmiş olursun" diye yanıtladı Onur.

"Dikkat edin tehlikeliyse geri dönün" diye seslenen Kozan'ı duymadılar. Biraz sonra gidilebileceğine kanaat getirip geri döndüler. Gurup karşıya geçtiğinde Alev, göğüslerinin altına, diğerleri de apışlarına kadar ıslanmıştı. Kısa bir yürüyüşten sonra bir bahçe çitinin yanına çöktüler. Yol iki yüz metre kadar yakındaydı.

"Deniz sen tabancayı al, yola bak gel. Hem tabelayı bul, hem de oraya yakın kalabileceğimiz bir kuytuluğun olup olmadığını kontrol et."

Deniz hemen fırlayıp gittikten beş dakika sonra geri geldi.

"Tamam Kozan yoldaş, tabelayı buldum. Orası da uygun, oraya gidebiliriz."

Birim, hemen yolun kenarında bulunan bir kavaklığın içine gizlendi. Kozan'ın kolunda bulunan ve bin cefadan geçerek yıllanmış saatin gösterimlerine göre, randevuya beş dakika kalmıştı. 'Tam zamanında gelmişiz' diye geçirdi içinden Kozan.

"Şu kalan bir ekmeğimizi yiyelim" dedi Deniz gülerek.

"Bakarsın gelmezler, biraz sabredin."

Kozanın cevabını önceden tahmin eden Onur, ekmek lafından uzak duruyordu. Biraz sonra bir araba yavaşlayarak durdu. Deniz arabayı tanımıştı.

"Tamam yoldaş, arkadaşlar geldi, bu araba."

"Koş bak bakalım."

Deniz, hemen yola sıçradı. Arabanın penceresinden kafasını uzatan Cafer, Deniz'i görünce;

"Hazırlanın dönüp gelip sizi alacağız" dedi.

Biraz sonra araç yanaşmış, bütün malzemeler arabaya dolduruluyordu.

"Şu ekmeği alın" diye bağırıyordu Deniz.

"Gir arabaya sonra yersin ekmeği, zaten ekmeğin yenilecek hali de kalmamış, sen ekmek diye çatladın" diyen Onur, susturduğu Deniz'i arabaya sokuşturdu. Arabanın göründüğü anda Onur, ekmeği, bagaja konulan

sırt çantasından çıkarıp yeleğinin arka cebine koymuştu bile; ama, bundan Deniz'in haberi yoktu. Arabaya en son binmeyi yeğleyen Kozan, dönüp uçsuz karanlıkların sinesine çekilmiş Munzur'a doğru baktı. Uzaklıklar koyu gecenin hercümercindeydi. Dağların silueti belli belirsiz düşüyordu görüngüye. Munzur yüksekte ve uzakta kalmıştı ve bu alabildiğine gerçekti; bundan sonrası yeni macera, yeni yer ve zaman demekti. Gözleri buğulandı, demlendi, iç çekti, gelen sesle irkilip döndü.

"Hadi acele edin, araçlar geçiyor," diyen Cafer'in sesiyle birlikte O da girdi arabaya.

"Yerimiz çok dar, silah kullanabilecek durumda değiliz. Olası durumda zaman kazanmamız lazım, onu hesaba katarak hareket edin" dedi Kozan.

"Şoför arkadaşı gasp ediyoruz, şu andan sonra bizim silahlarımızın zoruyla hareket ediyor. Anlaşıldı mı arkadaşlar?" diye devam etti Cafer. Birim, garipliklerin en zırıltısıyla iç içeydi. Benzin kokuları, motor gürültüleri, far hareketliliği, yol ve trafik sohbetleri buğulu ve gizemli bir bilenemezlik oluşturmuştu. O andan sonra herkes ekmeği unutmuştu. Oysa kalan ekmeği arabada yemek için almışlardı yanlarına. Koca bir yıldız kümesine doğru ilerleyen araba, bir dizi yeni hengameye koşar adım gider gibiydi. Tırlar, kamyonlar ve otobüslerin çıkardığı büyük gümbürtü, müthiş bir rahatsızlık yaratıyordu, dağların kuş cıvıltılarından şoselere düşenlerin kulaklarında. Şaşkın şaşkın bakan gözler, asırlar sonra ikinci hayata başlamış insan acayiplikleri sunuyordu adeta. Şoför, arabaya doluşan soğuk, ter ve demir kokulu bu insanların gizemini anlamaya çalışıyor, onun yaşadığı şaşkınlık diğerlerinin yanında cüce kalıyordu. Ölüm ve çatışma yüklüydü bu adamların tüm hareketleri ve bu durum işin ciddiyetini çok daha yakından hissettirmekteydi ve olabilecekleri düşünmek dahi istemedi.

"Dün ne oldu gelemediniz galiba."

Kozan derin düşlerin alemindeydi. Cafer'in sorusunu, kısa bir suskunluktan sonra algılayabildi.

"Dün mü? Evet, dün neler olmadı ki. Dağlardan geliyoruz ve orası bir dizi ateş çemberi, birini geçsen biri takılıyor ayağına."

Kozan'ın biraz da sitemkar sözcüklerini gülerek yanıtladı Cafer.

"Biliyorum, size engel dayanmaz; geçersiniz, sizden korkulur vallahi."

"Onu bir de bize soracaksın aslında, kim nelerden korkuyor," dedi Onur.

Kozan, aklının çatındaki düşünlerini, garipsediği güncel hengamesine sararak sustu. Deniz, görevini yerine getirmiş bir baskın militanı gibi sevecen ve sevinçliydi. Alev, yeni yolculukların, yeni heyecanların ve aşkların hengamesindeydi. Arada bir Onur'u kesiyor, onun yüz mizaçlarını kuşanmaya çalışıyordu.

Araba, kenar mahallenin birinde tenha bir karanlığın yanına çekildi. Cafer; Onur ile Deniz'in eline birer poşet tutuşturup 'Hemen üstünüzü değiştirin' talimatını verdi. Dağdan inenlerin hiçbiri, bundan sonra ne olacağını bilmiyordu. Doğal bir seyirle komuta artık Cafer'in eline geçmişti. Arabadan çıkardığı iki telis torbayı Kozan'a uzattı.

"Silahları ve bütün askeri malzemeleri bunun içine koyun."

Kozan, zorunlu bu görevi yerine getirmede isteksizdi. Ama başkaca yolu da yoktu. Çantalardan başlayarak malzemeleri torbaya doldurdu. Tesisatını çıkarmaya başlamıştı ki duraksadı.

"Bundan sonra silahsız mı gideceğiz?" dedi. Sorunun gereksiz olduğunu kendi de biliyordu aslında; ama, eli varmıyordu kütüklüğünü çıkarıp bir telis torbaya atmaya.

"Silahınla salınarak Ankara'ya gidecek değildin herhalde." Cafer'in söylemine gülüştüler. En çokta arabayı kullanan adam güldü bu söyleme. Kozan, derin bir soluk doldurdu ciğerlerine. Kütüklüğünü çıkarıp torbaya yerleştirdi. Silahını eline almış, yukarıdan aşağıya süzüyordu ki Cafer elinden kaptığı gibi torbaya koydu kleşi.

"Yeter on senedir taşıyorsun, bıkmadın mı şu demir soğukluğundan? Adamları dağa gönderirsin gitmezler. Gittiler mi gelmezler. Şu silahın tılsımında hangi hüner var anlayamadım."

Kozan, Cafer'in bunu çok iyi anladığını ve sadece yeni gelenlerin şok dalgasını kırmak için ucu asi söylemler kuşandığını biliyordu. Sustu ve dinledi. Tam anlamıyla şapşal bir şaşkınlık içindeydi.

"Arabaya girin, sen ile Alev, arkadaş sizi bırakıp gelecek."

Alev arabaya kurulmuştu bile. Kozan, Onur'a yöneldi. Hiçbir laf etmeden sıkıca kucaklaştılar. Çekilen tüm cefaların, yoldaş sıcaklığında erimesiydi bu. Sırt sırta ölüme yatan, birlikte acıyan, ağlayan, gülen, sevinen, hırlaşan tüm karışımların ayrışmasıydı. Ve bundan sonra kim

nerede hangi vurgunu yiyecek belli değildi. Uğraşa uğraşa bir türlü kıçına geçiremediği pantolonuyla didişen Deniz de katıldı törene. Kol kola, yürek yüreğe sıkıca sarıldılar.

"Kendinize iyi bakın ve direnmekten vazgeçmeyin" diyebildi Kozan. Deniz, derin, depremsi duygularla sarsıldı. Onur;

"Sen de kendine iyi bak" dedikten sonra, arabadan inen Alev'le de görüştüler. Araba, Kozan'la Alev'i sakin mahallenin, sıradan görünen bir evi önünde bıraktı. Adam gidip kapıyı çaldı. Gece yarısını biraz geçen zaman, ortalığı sukuta kesmişti. Dışarıda tek bir insan gezintisi dahi yoktu. Yer yer havlayan köpeklerin dışında, uzaklardan gelen araç gürültüleri, geceyi ezgiliyordu.

Kapıyı kırk yaşlarında bir kadın açtı. Adam;

"Tamam Kirve girin içeri" dedikten sonra geri döndü ve arabaya binip uzaklaştı. Kozan'la Alev'i evin girişindeki ara yere alan kadın;

"Buyurun kardeş" dedi usulca.

Kozan üstüne başına bakındı. Olduğu yerde öylece dikilip kaldı.

"Sen bize bir leğen getir bacı. Önce şu üstümüzü biraz temizleyelim, bu şekilde içeri girmeyelim."

"Bir şey olmaz kardeş, içeri girin orda hallederiz."

"Yok yok her yerimiz ıslak ve çamur. Girmeden halledelim" diye diretince Kozan, kadın içeri girip bir koca plastik leğen getirip önlerine indirdi. Onlar çoraplarını çıkarıp ayaklarını yıkarken, kadın giyecek temiz bir şeyler getirdi.

'Zavallılar, kim bilir nereden geliyorlar. Burada yağmur falan yağmadı. Onlar sırılsıklam olmuş' diye düşünen kadının gözleri Alev'in hareketlerine kilitlenmişti. Görünen kirleri temizledikten sonra, dayalı döşeli bir odaya geçtiler. Kozan yumuşak bir kanepenin üstüne, onu incitmekten korkarcasına oturdu. Tanışık ve yeteri sıcaklıkta olmayan hal hatır faslından sonra kadın;

"Açsınızdır, değil mi kardeş" dedikten sonra yerinden kalktı. 'Gerçekten ne oldu o açlığımız' diye düşündü Kozan.

"Önemli değil bacı, bu saatte zahmet etmene gerek yok" dediyse de kadın dinlemeyip çıktı.

"Niye öyle diyorsun Kozan, sen aç değil misin?"

"Açlığımı bir saat önce Fırat'ın öbür yakasında bırakıp geldim. Artık aç değilim."

Kozan duygulu ve sitemkar bir eda kuşanmıştı. Her söylediğini, bir kabullenemeyişin dışa vurumu gibi sarf ediyordu. Alev, anlar anlamaz bir ritimle kafasını salladı sağa sola. Aradan çok fazla bir zaman geçmeden, üstü yiyecekle donatılmış büyük bir sini sunuldu odanın orta yerine. Alev 'üfff' dercesine bakıyordu sofraya.

"Ne yapmışsın bacı, bizi fil mi sandın?" dedi Kozan gülerek.

İbiğinden sıcak tütsüler yükselen demlikler de iliştirildi sofranın yanına. Kozan demlice bir çay doldurup içti. Dağda bulsa, yalnız başına silip süpüreceği bu zengin sofra, ilgisini çekmiyordu. Kendi halini garipseyen gülüşler kuşanmıştı yüz hattı. Yumurtadan ve peynirden birkaç lokma aldıktan sonra sırtını kanepenin yumuşaklığına yasladı. Evin kadınıyla ne konuşacağını bilmiyordu. Kendilerinin nasıl tanıtıldığını, devrimci olup olmadıklarının dahi söylenip söylenmediğini bilmiyordu. Kadının hareketlerinden, meraklı, üzülen ve sevecen bakışlarından en azından devrimci olduklarını bildiğini anlıyordu; ama, yine de bir yanlışlık yapmamak için susuyordu. Alev de her zamanki mıymıntılı yeme faslını fazla uzatmadan bitirdi.

"Gerçekten yiyemedik, demek ki aç değilmişiz" dedi.

Kozan, Alev'in konuşmasının peşinden başkaca deşifre edici söylemlerinin gelmemesi için, 'tamam' der gibi baktı. Kadın, odaya pamuk yumuşaklığında iki yatak hazırladı. Kozan, 'gerek yok kanepede yatarım' dediyse de dinletemedi. Onca yıldır, böylesi bir yatakta yatmamıştı ve hiçbir zaman da aramamıştı. Yazın meşelerin dibinde eskimiş olan yaprak dökümü en güzel yataktı. En kalın döşek, yanlarında taşıdıkları bir telis torba olurdu. Kışın ağaç ranzalarda ya da yerde telislerin üzerinde yatar, iki kişi üzerine örtecek bir battaniyeye ulaşabilmişse, yatak işi tamamlanmış sayılırdı. Bunlar öylesine kanıksanmış, öylesine doğallaşmıştı ki köylülerin serdikleri döşeklerde uyku tutmazdı kimseyi.

Kozan, bütün yorgunluğunu bıraktı yumuşacık yatağın derinliklerine. 'Okyanusun ortasında küçük bir meşe dalına tutunmuş gibi hissediyorum kendimi. Üstelik ben yüzme de bilmem' diye söylendi. Bütün zorlamaya rağmen uyuyamadı. Kentin tümü evi kuşatıyormuş, ordular etrafını sarıyormuş gibi hissediyordu. Dışarıda garip ayak sesleri duyuyor, sık sık kalkıp pencereden bakıyordu. Bu gece ne diye aldı silahlarımızı şu Cafer, yanımızda kalsaydı, diyerek kızıyordu. Ev sık sık kuşatılıyor, kuşatmaya

katılan polis ve askerler sağa sola koşuşturuyor ve ilk gürültülerle birlikte ayağa fırlayarak pencereden bakınıyor, bir şeyler olmadığını görünce yine yatağa giriyordu. Altındaki kalın döşek, çarmıha gerilmiş vücudunun altındaki tahta kalaslardı ve ondan kurtulmak için sık sık kendisini yere atma istemleriyle doluyor, sonra nerede olduğunu anımsayıp düşlerine kızıyordu. Tam uyuyacağı zaman, karşısındaki tepeden bir gurup asker çıkıyor, onları görür görmez silahına fırlıyor; silahı elinde tutan Cafer'in gülmesine takılıp O'nun ihanet ettiğini düşünüyor, tam ona bağıracakken, yataktan sıçrayıp kalkıyordu. Çırılçıplak, yapayalnız kalmıştı sanki kuşatmada. Bir süre yatağa oturup düşündü. Yeni yaşamı anlamaya ve kabul etmeye, buna göre hazırlanmak zorunda olduğuna ikna etmeye çalıştı kendisini. Gerçek silah, insan bilincini akkor sadeliğiyle taşıyan yüreğin kıvamında saklıydı ve sen ondan vazgeçmedikçe hiçbir gücün onu senin elinden çıkarıp alması olanaklı değildi. Kleş sadece bir demir yığınıydı ve savaşın teknik yanını ilgilendiren bir araçtı. Sorun esas olarak ideolojik noktalarda düğümleniyordu ve hiçbir kuşatma, sen istemedikçe bunu alt edemezdi. Şafak zamanı pencerelere dayanana kadar, cebelleşip durdu yalnızlıklarıyla. Horozların ötüşleriyle birlikte uyuya kaldı. Alev, uzun süre Onur'un nereye gittiğini düşündü. Kendisinin de onunla birlikte götürülmesinin ne kadar yararlı bir iş olacağını, bunun devrimci durumu geliştireceğine olan inancını yeniledi. Kozan'ın sık sık kalkıp pencereden dışarı bakmasına anlam vermeye çalışıyordu. Aklına; yakalanmak, esir düşmek, eziyet görmek türünden hemen hiçbir şey gelmedi. Evin genç erkeklerinin olup olmadığını, varsa onlarla yakınlaşıp yakınlaşamayacağını düşündü ve biraz sonra uyuya kaldı.

Araba, birçok bilinmeyen ücra yeri dolandıktan sonra şehrin dışına çıktı. Onur ile Deniz'in yüzünü güleç bir mağrurluk kuşatmıştı. Şehirlerarası yolun sürat atmosferine girince, aniden aç olduğunu hatırladı Deniz.

"Ağğ! ekmek orda kaldı."

Deniz'in ani gelen bu ahlamasına kahkahalarla güldüler.

"Korkma yoldaş, artık dağa doğru gitmiyorsun; istediğin her yerde ekmek bulabilirsin" dedi Cafer.

Deniz gülerek ani çıkışına anlam vermeye çalışıyordu. Kızıl bir utangaçlık çökmüştü burnunun ucuna. Herkes susmuş, Onur hala katıla katıla gülüyordu. Gülen Onur'un esmer teni iyice esmerleşiyor, gözlerine

parlak sevecenlikler oturuyor, kırış kırış olan göz altları gülmesine tat katıyordu. Yarım yamalak tıraş olmuş suratının hali, pazarlarda iş arayan ameleleri, seyyar satıcıları, çingeneleri hatırlatıyordu. Son dönemlerde, boş vermişlik ve pasaklılık konusunda, üzerine kimseyi tanımak olanaklı değildi. Kara teni, karamuk saçların rengiyle tam uyum içindeydi. Yuvarlak gözlerini aydınlatacak küçük bir beyazlık arayanlar, eli boş dönerlerdi. Deniz'in her hareketine güler olmuş; keyfinin, sıkıntıdan mı, yukarıdan kurtulduğundan mı bu denli revaçta olduğunu tam olarak kestiremiyordu.

"İlk mola yerinde duralım da şu yoldaşlarımı bir doyurayım. Durmadan 'ah ekmek' diye çığlık atmasınlar."

Arabadakiler bir kere daha kahkahalara boğuldular.

"Ne yapsın adamlar aç kalmış, açık kalmış, senin gibi yiyip içip gezmemişler ya Cafer ağa" dedi arabacı.

"Doğru adamlar aç kalmış da, bunların da ekmekten başka bir şey çıkmıyor ağızlarından. On dakika geçiyor, durmadan biri 'ağ ekmek' diye bağırıyor."

Deniz, iyice karikatürize edilen duruma sebep olduğu için, kendi haline gülüyor, gülen çehresi yukarı aşağı doğru fokurtularla sallanıyordu.

"Ne yapalım yahu, kaç gündür açız. Bir de Kozan o son ekmeği bize yedirmedi, son anda bize lazım olur, diye. İçimize dert oldu. Şimdi açlığım aklıma geldikçe, Kozan'ın bize yedirmediği o ekmeği hatırlıyorum."

Deniz konuşmasını bitirdiğinde araba bir konaklama sitesinin önünde durmuştu.

"De şimdi ye hadi" diyen Onur'u, gülerek yanıtladı Deniz.

"İçeri girmeden gidin biraz elinizi yüzünüzü yıkayın" diyen Cafer, Onur'u yarı yoldan çevirdi.

"Nero gel, gel burası Munzur dağı değil. Şu yüzüne gözüne bir baksana. Görenler tımarhane kaçkınları diyecek? Yüzünüzde meymenet kalmamış, bir de bu halle lokantaya koşuyorlar."

Cafer'in bu söylemiyle birlikte, Deniz kahkahalarla gülüyordu. Binanın yan tarafına iliştirilmiş tuvaletlere girip yüzlerini, ellerini yıkayıp saçlarına zoraki işleyen bir iki tarak darbesi çektiler. İçeri geçip bir masaya yerleştiklerinde yemek için iyice hazırdılar.

"Ne istersiniz ne söyleyelim" dedi Cafer.

"Vallaa, yiyecek bir şeyler olsun da ne söylerseniz söyleyin" diyen Deniz'i,

"Ekmek olsun da.." diyerek tamamladı Onur. Arabacı, hayret ve acımaklı gözlerle yakından takip ediyordu iki dağlının hareketlerini.

"Bize şöyle bol bir kebap yap" dedi yanaşan garsona.

"Yanında da bolca ekmek olsun" diye tamamladı Cafer.

Ortaya konulan sacın içindeki kebap yutuluvermişti. Cafer ikinci porsiyonları söyledi. Zorlana zorlana bitirdiler son gelen eti de.

Oturdukları masadan kalktıklarında, Deniz sağ yanına doğru eğrilmiş, midesini okşuyordu.

"Fazla yedin, her halde dengen bozuldu" diyen Onur'u,

"Sen sanki benden az yedin" diye yanıtladı Deniz.

Her ikisi de gülüştükten sonra birbirine bakındılar. Yüzlerindeki muhabbet kuşlarının, karnı tok söylemleri kendisini apaçık hissettiriyordu. Buraya kadar olan bölüm iyiydi; üstelik neredeyse bir yıldan beri ilk kez karınları tıka basa böylesine doymuş, kemerleri patlayacak kadar sıkı olmuştu. Açlığı kemire kemire yaşamaya alışmış bu midenin ciddi sıkıntılar yaşaması kapıdaydı; ama, gençlerin midesi taşı öğütecek kadar da sağlamdı. Açlıktan daha baskın bir acıyı henüz midelerinde duymuş değillerdi. Onur'un gözlerinin içindeki kara yuvarlak, yağın parlaklığını yansıtıyor, suratına canlı hareketlerin geldiği hemencecik kendisini belli ediyordu. Şakaklarında kesilmeden kalan tüyler, acemi bir tıraşçı edası ya da paspallığını yansıtıyordu. İkincisini söylemek daha doğruydu ve bu onu sevimli kılan, aynı zamanda da eleştirinin keskin ağzından inmeyen yanını oluşturuyordu.

Arabaya bindikten sonra, arabanın dengesi belirgin biçimde arkaya doğru kaykılmıştı ve bir saat kıvrandı arkada oturanların her ikisi de. Araba iki yerde durup tuvalete koşan Deniz'le Onur'u bekledi. Deniz ile Onur herhangi bir engelle karşılaşmadan kentleri aşıp gitmişlerdi. Yaşam; arsız, ürkütücü, korkunç, sevecen, sevdalı, acı, kavgacı, uyuşuk, sürüngen ve direngen bütün her şeyiyle devam ediyordu. Yeryüzünde yaşayan herkesin yapması gereken şeylerin bitmeyeceği, kendisini çok yakın zamanda tanıtlayacaktı.

*** *** ***

Şehirlerin kasvetli, ürkek ve yalnızlık saçan ilk günlerini küçük bir evin misafirperverliğinin deminde geçiren Kozan, Cafer'in kimlik ve diğer gerekleri halletmesinden sonra; uzun bir yolculuk için bindiği otobüsün içinde şaşkındı. Çevresindekileri özenle ve dikkatlice izliyordu. Birkaç koltuk ileride oturan orta yaşlı, yarı dazlak bir adam, kulağına dayadığı antenli cihazla sessizce konuşuyordu. Görünürdeki tüm yabansımaları izleyen gözlerinin adamda kenetlenmesini engelleyemiyordu. En son dayanamadı; koridorun sol yanındaki koltuklarda oturan Cafer'e doğru uzattı başını.

"Şu adam telsizle mi konuşuyor?"

Cafer, sınırlarını boğazına düğümlediği bir kahkaha attı. Ön koltukta ve arka koltukta oturanlar kahkahaya dikkat kesildiler. Cafer, dikkatleri sezince sustu, sakinleşti. Gözlerinin elasındaki bebek sevecenlikleri Kozan'a çevirip 'yaklaş' diye işaret etti. Kendi özgün Dersimcesiyle;

"Nero siz tam dağlı olmuşsunuz. Hiç orda cep telefonu diye bir şey görmediniz mi? Görmediyseniz hiç mi duymadınız?" dedikten sonra hala içten içe, bazen de hafif yükselen sesiyle gülmeye devam etti.

Kozan, dilinin ucuna toplanan tüm söylemleri, yutkunarak tuttu ağzında. Ağzına gelen ilk söylem; hıyar nereden bilelim, küfrü olmuştu ama, yutkunarak yuvarladı ağzında. İşin içinde bir telsizin olmadığına sevinmişti; ama, Cafer'in kahkahalarının kaynağı olmak pek hoşuna gitmemişti. Tamam anladım, der gibi el hareketi yaparak koltuğuna yaslandı. Araba yavaş yavaş yerinden harekete başlamıştı ki hostesin uyarı ve bilgileri geldi peşinden. Anlaşılan her şeyi sormamam gerekiyor; önce anlamaya çalışmak gerek, diye söylendi usulca. Bindikleri otobüsün lüksüne, yollara, kaptanlara, insanlara, her şeye yeni baştan alışacaktı. Bütün yabansımalarını kavrama dönüştürmeye karar verdi. Daha çok düşünmesi ve daha çok gözlemlemesi gerekiyordu. Otobüs karanlıkların içinden süzülen uzun bir far aydınlığıyla akmaya başladı. Dereler, tepeler geçtikçe ve yar gibi sarmalanan dağlardan uzaklaştıkça hüzünleri artıyordu Kozan'ın. Dışarıda araba farlarıyla yarılan karanlık korkutucuydu. Karanlığı sevmenin burada bir anlam ifade etmediğini bilse de dışarının o muhteşem gizi içinde koca bir sığınağın olduğunu da unutamıyor, ona karşı tümden dışlayıcı olamıyordu.

O gece yol boyu düşünüp durdu Kozan. Dersim köylerini dolaştı bir bir. Anaların ellerini öperken, ıslak bir gözyaşı tadına büründü sevinçleri. Çocuklarla oynaşırken, meneviş renginde gülücükler doluyordu simasına. Yaşlı köylülerle siyaseti tartışıyor, önerilerini alıyor, eleştirilerini iletiyordu. Dersim dağlarının orta yerine serilen yüreğini alıp çıkamıyordu oradan. Bundan sonrasını düşünmek bile istemiyordu. Hangi bilinmedik yollar bekliyordu kendisini, düşünmek bile istemiyordu. Arabanın akış hızında yoğun depreşmeler yaşadı düşleri. Çelişkilerine, zayıflıklarına, zaaflarına kadar birçok şey, gelip konuk oldu yol boyunca. Teorilerin gri renginde durduğu gibi durmuyordu gerçekler. Acı duymak, üzülmek, sevinmek, umut etmek, özlemek insani bir duyguydu ve bunları klasik teorilerle ifade etmek mümkün değildi. Gece yarılarında, sıcak düşlerinden doğrulup kendilerine çay sunan Melek ananın sıcaklığını düşündü. Aynı sıcaklığı başka alanlarda bulmak da olanaklıydı belki; ama, emek verilen ve sevgiye dönüşen değerlerin tutkusu yakıcıydı. Sonra dağları düşündü. Sabahın ilk ayazını, üşümelerin ve ateşin tadını. Ölümcül açlıkları ve bir lokmayla sevinmenin anlamını. Zirveleri dolandı bir bir. Ceylan sekilerinde arlanmış yoldaş anılarını, yapayalnız bırakmak gibiydi bu gidiş. Bunu düşündükçe eziliyor, üzüntü duyuyordu. Sonra, zirvelerin arasından süzülerek çıkan güneşin ilk şavkıyışları geliyordu gözlerinin önüne. Hele de korkuların şafak vaktine yayılan oynak buruklukları. Bunlar aranarak bulunabilir şeyler değildi.

Cafer, araba hareket eder etmez kapattığı gözlerini bir daha açmamıştı. Bu adam uyuyor mu, uyuyor gibi mi yapıyor, diye kendi kendisine soruyordu Kozan. Molaların hiçbirinde arabadan inmedi Cafer. Kozan, her molada arabadan indi ve her molada da mutlaka bir şeyler atıştırdı. Midesinin ağrılarını düşünerek, az yemeye çalışıyordu. Aslında karnı aç da değildi. Son dönemde dağda bir haftada yediğini bir öğünde yiyerek çıkmıştı yola. Bu yüzden midesinin ağrıları zorlayıcı olmuştu. Açlığın psikolojik etkileri, gerçek açlıktan daha da etkiliydi. Her fırsatta bir şeyler yemek gerektiği, bir daha bir şey bulunamayabilirmiş gibi bir hava içindeydiler hala. Biyolojik açlık sona ermiş, psikolojik açlık hala devam ediyordu; mesele bunu doyurabilmekteydi.

Alev, yol boyu geceyi ve Onur'u düşündü. Gideceği yerde onu bulup bulamayacağını, başka yakışıklı gençlerin olup olmayacağını yorumlamaya

çalıştı. Dağ başlanırdaki küçük kaçamakların tadını ayrı bir yere koyarak, yeni serüvenlerin yeni biçimlerini tasarlamaya çalıştı. Arabalardan inen binen orijin şehir giyimli kadınlarla köylüleri kıyaslamaya çalıştı. Kendisini siyasi bir kişilik olarak ayrı bir havaya büründürerek, küçümseyen bakışlarla taradı onları. Kendisini allak-bullak olmuş bir serzenişin en kıymetli köşe taşı olarak gören anlayışı, gözlerinin küçük çehresine ilişmişti. Nereye gidiyoruz, ne oluyoruz sorularıyla anlam kazanan yüzü, kah soran kah tepeden bakan bir iklim içineydi.

Uzun ve dolambaçlı bir yolculuktan sonra İstanbul'a vardıklarında, zaman öğleye ulaşmak üzereydi. Cafer'in 'ineceğiz' talimatıyla indiler arabadan. Kentin yoğun trafiği ve insan akışı, sıcaklığın bunaltıcı rengini daha da koyulaştırıyordu. Her yerden insan akıyordu ve bu curcuna ayrıştırılamayacak kadar katı görünüyordu. İnsanlar hızlı hızlı geçiyor, birbirine omuz atanlar dönüp bakmadan yoluna devam ediyor; araba kornaları, minibüsçülerin bağırmaları motor seslerine karışıp gidiyordu. Kuru bir sıcaklık ve genizleri yakan ince bir toz bulutuydu sanki her yer. Bütün kalabalık onların üzerine geliyor, sonra onları teğet geçip gidiyor, yalnızlıklarını hatırlatan koca uğultular olup akıyordu. Üzerine şiirler yakılan, 'bekle bizi, bekle bizi' diye avaz avaz bağırdıkları şehirdi bu ve Kozan en son ayrıldığında bir daha buraya geleceğini hiç mi hiç aklına getirmemişti. Kozan garip bir edayla çevresini tarıyordu. Kozan'ın dikkatli bakışlarını gören Cafer, havayı yumuşatmak ve dikkatleri dağıtmak istercesine söze girdi.

"Ne o, bari dürbününü de getirseydin de tek tek yoklasaydın gelip gidenleri."

"Biliyorsun bu gözler faka basmadı hiç, dürbüne gerek yok. Gözlem, hedefi dinamitleyen en iyi mevzidir. Eğer bir hedefi imha edeceksen ya da etkisizleştireceksen, yoğun bir ateşten önce, iyi bir gözlemde bulunmak zorundasın."

"Oh! Sanki askeri bir eğitim okulundayız. İstanbul'a geldin koçum, abu etrafındaki kargaşa bir şehrin kargaşası; önce şu askeri dili bırak bir tarafa."

Kozan, Cafer'in yüzündeki sıcaklığa bakıp gülümsedi.

"Doğru, gözlemin yanında bir de eleştirilere kulak vermek önemli; bu eleştirini onaylıyorum."

"Bu gidişle sen iki günde paçayı ele verirsin."

"Üzülme be Cafer, biz dağlılar biraz katıyızdır; ama, uyum sağlama becerilerimiz de vardır yani."

"Fazla uyum iyi değil iki gözüm. Sonra işin nereye varacağı belli olmaz."

Kısa bir suskunluktan sonra Kozan sordu:

"Neden paçayı erken kaptırıyormuşum?"

"Maşallahın var, askeri dili bırakıyorsun, siyaset dilini alıyorsun ele. Buradaki insanlar Dersim'in köylüleri değil ve tehlikenin ne zaman nereden geleceği belli olmaz."

Konuşmalar bir ara sokağın sakin akışında sürüyordu. Uzunca bir dolaşmadan sonra tekrar işlek bir yolun kenarındaki telefon kulübelerinin yanına geldiler.

"Telefon etmem lazım, siz biraz bekleyin" dedi Cafer.

"Madem ki buraya gelecektik, neden direk gelmedik de o kadar dolaştırdın bizi?" diye sordu Kozan.

"Sonra anlatırım" diyip telefona yöneldi Cafer. Kozan, hayret dolu bakışlarla çevreyi denetlemeye devam ediyordu. Adeta Cafer'in gidişini fırsat bilmiş, tüm açlığını doyurmak, her şeyi bir çırpıda anlamak istiyor gibi aceleci bir edayla her yana bakışlar gönderdi.

"Ne biçim iş yahu" diye söylendi usulca.

"Ne oldu?" diyen Alev, kafasıyla da sorusunu tekrarladı.

"Görmeyeli İstanbul oldukça değişmiş, inşallah yanlışlıkla Amerika'ya gelmiş olmayız."

"Niye Amerika buraya yakın mı?" diye hayretle sordu Alev.

"Evet çok yakın. Şu ilerdeki dağı aşınca oraya varıyorsun, gider bir çay içeriz herhalde."

Alev kendisiyle dalga geçildiğini anlayınca sustu ve bakışlarını ters yöne kaydırdı. Kozan tabelaları inceliyor, yazıların içinden Türkçe olanlarını bulmaya çalışıyordu. Yolun karşı tarafındaki kıraathanenin camına yazılı CAFE terimini okudu.

"Resmen her şey Amerikan imzalı olmuş" dedi usulca.

Alev yine merakını yenemeyerek, az önceki alaycılığı da göze alarak sordu.

"Ne ne, ne olmuş? Ne Amerika'sı? Şunu doğru dürüst anlatsana."

"Ben İstanbul'u terk ettiğimde, böyle her şey Amerikan menşeli değildi. Baksana Türkçe bir tabela bulmak zor. Her yanda anlaşılmaz bir yığın yabancı marka adı ve İngilizce deyim."

Alev, çevreyi anlayan bir edayla süzdükten sonra, 'evet doğru' der gibi kafasını salladı.

"Gidip bir yerde oyalanmamız lazım. Bizi almaya gelecek arkadaş gelememiş. Biraz zaman geçirip gideceğiz. Yani akşamı bekleyeceğiz."

Cafer konuştuktan sonra yürüyelim der gibi işaret etti elleriyle. Onlar da Cafer'le birlikte hareketlendi.

"Niye, karanlık olmadan evlere giremiyor musunuz?"

"He vallahi, burada da düşman elde silahla bekliyor. Karanlık çökmeden konaklama yerinden çıkmıyoruz."

Konuşmasını ince bir kahkahayla süsledi Cafer.

"Ne o, ne diyor Kozan?" Alev'in anlar anlamaz gelen sorusunu isteksizce yanıtladı Kozan.

"Diyor ki, şuradaki pastane konaklama yerimiz ve akşam olana kadar oradan çıkmayacağız."

"Düşman gelirse ne yapacağız peki?"

"Eğer karadan gelirse, pastanenin içindeki kamufle durumundan yararlanarak, aleyhimize olacak bir çatışmadan kaçınacağız. Eğer havadan gelirse, yani helikopterler çıkarsa, Lenko'nun dediği gibi, İstanbul'un en yüksek tepesine doğru koşup tepeyi almaya çalışacağız."

Cafer kahkahalarını sokağa yaymıştı. Alev yarı şaşkın; ama, anlaşılır gülümseyişlerle dinler görünüyordu.

"Helikopter görünür görünmez, bak şu yukarıdaki Çamlıca tepesini almanız lazım. Arabalarla gelirlerse pastanedeki sandalyelerin altına girin."

Cafer, söylemleriyle şakayı devam ettirdi, içten gelen kahkahalar bıraktı.

"Ben en iyisi mi sizin yanınızdan ayrılayım, sizin ne yapacağınız belli olmaz" diye tamamladı sözlerini. Gülüşmeler arasında, lüks görünümlü bir pastaneden içeri girdiler. Sokaklar bilinmez çeşnide harekete kesilmişti. Pastanenin içinde birkaç masa, genç aşıkların el ele süzülüşleriyle meşguldü. Bu meşgaledeki bir masanın yanına iliştiler. İçerdeki sıcaklığı bertaraf etmek için kurulmuş iki klimanın serinliği salonu dolaşıyordu. Biraz sonra kırmızı gömleğin resmiyetinde bir garson, yanlarına dikilmişti.

"Buyurun ne istersiniz?"

"Ben bir kapiçino istiyorum" diye yanıtlayıverdi Cafer.

Kozan, o da ne oluyor, diyecekti ki Cafer'in diline düşmemek için vazgeçti.

"Ben bir çay alayım" dedi, garsona gülümseyerek. Ne olduğunu bilmediği şeylerin yabancılığını çekmektense, çay gibi en yakın dostu tercih etmek daha mantıklı gelmişti. Alev, Kozan'ın gözlerine gülerek bakıyor, ben ne isteyeyim, dercesine gülümsüyordu. Çayla arasının iyi olmadığını bilen Kozan;

"Soğuk bir şeyler iç istersen, kola, fanta gibi" dedikten sonra, "Kola içeyim" diyen Alev, garsona hiç bakmadı bile. Garson, 'peki efendim' diyip ayrıldıktan sonra;

"Ne bileyim ben çino-mino nedir?" dedi Alev gülerek.

"Ayıp yahu sizin orda öyle bir şey yok muydu? Dağda yapmıyor muydunuz Kapiçino?"

Alev, Cafer'in sorusuna cevap veremeyince yine Kozan'a bakındı. Acaba bizim bildiğimiz, yaptığımız bir şeydi de burada adı mı farklıydı, diye tereddüt ediyordu.

"Önemli değil, biraz zaman geçince hepsini öğrenirsin. Kısa zamanda bilgiçliğini bile yaparsın. Bu yaşam erken alır insanı içine. Bu yaşamın içine girmek kolaydır da çıkmak zordur."

Kozan da kapiçinonun ne olduğunu bilmiyordu ve soruyu geçiştirmişti. Biraz sonra garson, masaya istenilenleri yerleştiriyordu. Bilgisizliği gizlemenin en iyi yollarından biri, gizemli bir suskunluğa çekilmek ve sürekli, bilen gözlerle izlemekti. Her bilgi dökümü, bilginin çapını ortaya çıkaracağı gibi, eksik olan yanların da sırıtmasını sağlardı. Bilgiçlik biraz da gizemdi.

"Aaa çayı da fincanla mı veriyorsunuz."

"Evet efendim."

"Neyse, bilseydim çay istemezdim. Alışamadım büyük bardakta ve fincanda çay içmeye."

Garson, tepsiye dizdiği siparişleri masaya bıraktıktan sonra ayrıldı.

"Yukarıda bardak sorununu nasıl hallediyordun?"

Kozan daha ağzını açmaya hazırlanıyordu ki Alev cevapladı.

"O ömür boyu çantasında küçük bardak taşır."

"İyi de küçük bardak dayanmıyor ki. Ben de yukarıdayken ilk dönem taşıdım, sonra o sabah ayazlarında sıcak su değdiğinde çat diye gidiyordu ve ben hep bardaksız kalınca vazgeçtim küçükten."

"İkna sorunu dostum. Sen iyi bir Maoist değilsin demek ki. İkna edersen bardağı, hiç de çatlamıyor."

Cafer, alçak ama yaygın bir kahkaha ile karşıladı Kozan'ın söylemini. Sohbetler, arada yenilmek için söylenen aperatifler, çevrede oturanları ince ince takiplerle iki saate yakın oturdular pastanede. Sokağa çıktıklarında, gün iyice yorgun düşmüş, binaların yükseltileri arasından görünmez olmuştu. Sokaklar şimdi daha da hareketliydi. Birbirine aldırmadan yürüyen kalabalıkların arasına daldılar. Nereye gidileceği, nasıl gidileceğine dair tek bilen Cafer'di. İki araba değiştirdikten sonra seyrek ve yeni inşaatların yoğun olduğu bir mahalleye vardılar. Kozan, eski İstanbul tanışıklığı sayesinde kaba bir kavrama sahip oluyordu, nereye gidildiğine dair. Alev, ömründe ilk kez kendi köyünün ve gezdiği Dersim köylerinin dışına çıkmış oluyordu. Bu, gidilen yerleri tanımama açısından önemli bir avantaj sağlıyordu ve kimse semtlere, mahallelere dair isimler kullanmıyordu. Kozan'ın ilk işi Alev'in durumuna dair Cafer'i bilgilendirmesi olmuştu. Cafer'in temkinli yaklaşımı ve biraz da abartıyorsunuz şeklindeki şüpheleri üzerine; bu arkadaş kesinlikle örgütlü ilişkilerden ayrı tutulmalı; onlara zarar verir, hatta yerleşik insanların tümünden, diye noktalamıştı Kozan. Bunun yeterince ikna edici olmadığını anlıyordu; ama yaşananlar, yaşanacakları gözle görülür hale getirebilirdi.

Cafer mahalleyi ve çevresini iyice gözden geçirdikten sonra bir binaya yöneldi. Bahçeyi geçip ikinci kata çıktılar. Kapının ziline dokunur dokunmaz, Dersim yüzlü, sessiz; ama, sessizliğinde tatlı bir konukseverliği resimlenen genç bir kadın göründü kapıda. Merak ve içtenlik dolu bakışlarıyla gelenleri taradı; Cafer'i görünce işin rengini anladı, kiraz bahçesi gibi gülümsedi.

"Buyurun Kirve," dedi usulca. Hemen içeri girildi. Arada uzun, beyaz tenli, düzgün giyimli bir adam karşıladı girenleri. Cafer, "selam" dedikten sonra devam etti.

"Neredesin sen be arkadaşım."

"Allahsız zamanı karıştırmışız, ben de senden önce çıkmışım oradan."

Kozan, genç kadınla tokalaştıktan sonra, yanda yükselen seslere yöneldi.

"Tamam gençler, sonra kavga edin. Sakın bizi müdahale eder sanmayın, biz bilmediğimiz çelişkilere girmeyiz."

Adam gülerek Kozan'a doğru yöneldi.

"Hoş geldin Kirve, gel gel bunun elinden çektiklerimi bir ben bilirim, bir de yukarıdaki. Kendisi söylediği saatte gelmiyor, suçu da bana yıkıyor."

Sade döşenmiş, oldukça düzenli ve temiz bir odaya geçtiler. İki kanepe, televizyonun üzerine konulduğu bir sehpa, çift kaset çalar bir teyp, yerdeki halı ve perdeler evin lüksü olarak anılabilirdi. Televizyonun arkasındaki duvarda, Yılmaz Güney klasiğiyle anılan uzunca bir resim, çerçeveli düğün resminin kenarına iliştirilmiş Nazım tümceleri ve sehpanın alt raflarına dizilmiş birkaç politik kitap ve yeni çıkan 'Uzun Yürüyüş' dergisinin son sayıları, evin politize edilmiş tutanak tanıklarıydı. Konuklar kanepelere yerleştikten sonra ev sahipleri de kenara iliştiler. Cafer'in rahat, sade ve sevecen konuşmaları eve yeni gelenleri de rahatlatıyordu. Kısa zamanda sıcak bir atmosfer kurulmuştu odaya. Kadın, Alev'i sarıp sarmalayıp öptükten sonra yakınına oturtmuş, hal hatır sohbetine koyulmuştu. Evdekilerin Dersimli olduğu her hallerinden belliydi. Genç adamla Cafer konuşuyor, arada bir de Kozan bir şeyler söylüyordu. Adam sık sık Kozana'a bakıyor, onun konuşmasını istercesine sözlerini ona doğru telaffuz ediyordu. Kadının giyiminden, dilinden, yaklaşımlarından şehre gelişlerinin çok uzun olmadığı anlaşılıyordu. Siyah bukleleri, gül desenli eşarbının altından esmer tenine dökülüyor, gözleri çekingen, ama sıcacık bakıyordu. Adamın rahat ve kahkaha yüklü konuşması yanında kadın, kısa sorgu sual faslından başka söze katılmıyor; sık sık yanına oturttuğu Alev'e ihtiyaçlarına ve sağılığına ilişkin sorular soruyordu. İliştiği kanepenin kenarından hemen kalkıp bir işlere girişecekmiş gibi emaneten duruyor, havayı soluyarak ihtiyaçlar üzerinde yoğunlaşıyordu. Misafirler gelecek diye bir dizi hazırlık yapmıştı zaten ve pek bir sıkıntısı da yoktu.

Şu Dersimliler nereye gitse bizden kurtulamayacaklar, diye geçirdi içinden Kozan. Sonra, en son köy yakmalarla birlikte şehre göçmek zorunda kalan Dersimlilerin sözleri geldi aklına. Tam bu arada,

"Eee Kirve bunu boş verelim, bu Cafer'in çenesi durmaz. Sen anlat hele, ne düşünüyorsun, daldın gittin" dedi genç adam.

"Valla çene noktasında birbirimizden pek farklı değiliz herhalde. Ben de sizi dinliyordum; bu arada aklıma Dersim'lilerin sözleri geliyor" diyip devam ediyordu ki; Cafer çapı büyük bir kahkaha koyuverince herkes susup ona yöneldi bakışlarıyla. Kahkahası sürerken, 'tam da çenesi sıkı adamı buldun haa.. seni iki günde sorduğuna pişman etmezse... gör bak' diyince, hepsi birden güldüler.

"Sen onu boş ver Kirve, ne diyordun devam et."

Kozan kızarmış, birazda büzülmüş yüz çehresiyle kaldığı yerden bozuntuya vermeden devam etti.

"Köyleri yakılan Dersimlilerden bir kısmı İstanbul'a geldiklerinin ilk günlerinde, yukarıda gerilla olup bırakan ya da şehre gelip faaliyete devam eden tanıdık gerillalarla karşılaşmışlar. 'Bizim buraya geleceğimizi öğrenince onlar bizden önce gelmişler' diyorlarmış."

Herkes uzun ve sesli gülmelerle yanıtladı bunu.

"He valla. Ne yapalım, Dersimli olmanın kaderi" diyerek ekledi Cafer.

"Bunu bizim için mi söyledin kirve?"

Kozan, adamın sıcak gülüşler altında ezilen yüzüne bakındı.

"Evet. İlk gideceğimiz evin Dersimilerin evi olacağını, doğrusu hiç düşünmedim. Hep başka çevreden insanlar göreceğiz de aman nasıl konuşup kaynaşacağız diye tasalanıyordum. Malum durumda da görülüyor ki İstanbul'da da Dersim'i yaşayacağız."

"Sen de Dersim'li bulmuşsun bulandırmaya çalışıyorsun. Öyle kolay mı ilişki yaratmak. Öyle insan bulmak kolay mı? Hele bu ayrılık faslından sonra. Seni de göreceğiz bakalım ne yapacaksın."

"Şehirlerinize talip olmaya pek niyetim yok. Biz dağların serinliğine alıştık bir kez; bugün neredeyse sıcaktan bayılacaktım. Hele o gürültü fırtınası, hala kulaklarımda on binlerce araba uğulduyor."

Kozan ile Cafer'in diyalogunu, 'kirveler açtır, hadi yemeği hazırla' diyerek karısına gönderdiği talimatla bozdu adam.

"Tabi burada işler kadınların üzerinde değil mi?"

"Birlikte hazırlayalım bacı" diyerek kalkan Kozan'ı, adam kolundan tuttu.

"Yahu dur hele kirve, bize kötü örnek olma, otur hele."

"Bu kötü örneği Cafer'in daha önce göstermesi gerekirdi."

Cafer gülümseyerek ve şamatacılığını kendisine mevzi edinerek,

"Ben ağayım kardeşim. Gittiğim her yerde oturuyorum, bir de yapmayan kadınlar olursa azarlıyorum. Hatta o evin erkekleriyle ittifak kurup kadınları dövüyorum."

Kozan ve beyaz tenli adam, bunların tamamen düzmece olduğunu biliyorlardı. Kozan, haksız ve de gereksiz bir söylemde bulunduğunu düşünerek olayın şakaya çalan yanına yönelen dikkatleri sürdürdü.

Yeme eylemi; tavuklu, pilavlı yemekler, arkasından gelen çay faslı ve onun da ardından gelen meyve faslıyla tamamlandı. Kozan oturduğu yerde sürekli midesini sıvazlıyor, yediklerinin nereye sığdığını merak ediyor, midesini bir öküzün işkembesiyle karşılaştırmaya çalışıyordu. Dergo diye çağırdıkları evin erkeği, gece ilerledikçe sohbeti koyulaştırdı, iyice ısındı gelenlere. Gülümser, söylenilenleri dinlemekle yetindi çoğunlukla. Kozan'ın sık sık konuşmaya çekmek için sorduğu sorular da kısa yanıtlarla erkenden bitti. Yollar, şehirler, kentler ve dağlar üzerine fasılalara girmeden, Alev, kadına anılarını döktürmeye başlamıştı bile. Gülümser maharet yüklü koşuşturmalarıyla, tüpe koyduğu kazanlarda su ısıtıp her ikisini banyo yapmaya zorladı. Bu koşuşturmalar sırasında yanından ayrılmayan Alev, geldiği dağlara dair bir yığın şey anlattı. Gülümser yorum yapmadan dinliyor, neyin gerçek neyin abartı olduğunu ayrıştırmaya çalışıyordu. Saat gece yarısının öte yüzüne geçtiğinde yatmak için son hazırlıklar yapılmıştı. Kozan Cafer'le birlikte son gelişmeleri ve neler yapacaklarına dair yatak sohbetine başlamışlardı. Odanın siluet seçen aydınlığına suskunluk çöktüğünde, diğer günün planı yapılmış, Düzgün'le görüşme zamanı belirlenmişti. Her zamanki gibi Cafer hemen uyumuş, Kozan dağlara yolculuğa çıkmıştı.

Derin uçurumları geçerek, zoraki bir sıcak ışıltıya ulaştığında kan ter içinde kalmıştı. Silahını omzundan indirip emniyetini açtı. Evin geç saatte yanan ışıklarından, köpeklerin sessizliğinden şüphelenmemek mümkün değildi. Bu yerde ışıklar geceyi bir karış geçmeden sönerdi. Köpekler, bunca gürültüyü ve bu sessizliği bozacak onlarca düşman tanırdı. Eğer birileri boğazına çöküp onları en son ağılın, en son köşesine kapatmadıysa ve bir kıran girip köpeklerin kökünü kesmediyse, mutlaka birazdan bozmalıydılar bu suskunluğu. Evin hemen köşesine yaklaşmıştı ki aniden üzerine kusulan bir namlu ağzı ateşiyle yuvarlanıp alttaki tarlanın en alt

yamacına kadar gitti. Kendisine geldiğinde tepesine dikilen bir üniformalının namlusunun soğukluğuyla karşılaştı. Sağına bakınıyor, soluna bakınıyor silahını bulamıyordu. Biraz sonra kırık dişleriyle gülümseyen askerin namluyla işaret ettiği ve hemen bir metre kadar yakınında duran silahına uzanıyor, bir türlü ona ulaşamıyordu. Zorluyor uzanıyor, ulaşamıyordu. Kan ter içinde kıvranıyor, iniliyor, uzanıyor, ulaşamıyordu.

Uyandığında Cafer'in hafif solumalarını duydu. Elini, boynunda, ensesinde gezdirdi. Terlerini ayasıyla alnından aşağıya doğru sıyırdı. 'Düşlerimi vurmam lazım. Bunlar beni burada rahat bırakmayacak. Mutlaka düşlerimi vurmam lazım.' Sonra sessizliği ve yüreğinin boşluklarını dinledi. Gün boyu izlediği mini etekli, lüle lüle saçlı, dolgun, zayıf, sevecen, katı kadınların çeşitliliğini, aynı sokaktan geçen kara çarşaflı kadınların sakladıkları hazineleri düşündü. Kaç zamandır düşlerine konuk olan ve bir türlü yüzünü seçemediği; ama, her seferinde ölümcül sevişmelerde hazlandığı kadını düşündü. 'Keşke bu düş yerine onu görseydim' diye geçirdi içinden. Belki görürüm umuduyla yastığa sıkıca bastı başını ve uyuya kaldı.

*** *** ***

Şehir, bahar selleriyle bulanık akan Munzur gibiydi. Her yanı hoyrat ve tanınmazdı. Ne bir bildik sima, ne de o sevi büyüten akşam izlencelerinde değildi hiçbir kulvar. İnsanlar birbirini arşınlayarak geçiyor, hiç kimse; sekerek düşenle, kenarda dilenenle, mendil satan küçük sevecenliklerle ilgili görünmüyordu. Elini uzatsa Munzur dururdu da şehrin akışı durmazdı. Kornalar, ışık göstergeleri, tramvay yolları; her şey yeniden canlanıyordu. O romanlarda okuyup hayran kaldığı Odessa'nın ya da Tiananmen meydanına akan sokakların birindeymiş gibi hissediyordu kendisini. Birazdan biri çıkacak, 'ha tamam Kozan bey, buraya kadar' diyip, yaka paça alıp götürecekmiş gibi tedirgindi. Cafer'in sıkı tembihleri onu daha da kaygılandırmaya başlamıştı. Nerede takip edileceğini kestirmeye, eski şehir haşereliğini bir tarafa bırakmış olduğunu anlamaya çalışıyordu.

Telefon etmek için Cafer'in kendisine verdiği kartı çıkardı. Nasıl kullanabileceğine ilişkin, kartı uzunca inceleyip çeşitli yorumlar yaptıysa da sadece okun istikametine doğru yerleştirmesi gerektiğini anlayabildi. Kartın neresinin alta neresinin üste geleceğini çıkaramadı. Telefonla konuşan adamın yanına iyice sokuldu. Adam biraz sonra elindeki ahizeyi bırakıp kartını çekip aldı ve oradan uzaklaştı. Kozan tedirgin ve şaşkın bakışlarla bakınıyordu. Arkasında duran adamın;

"Bey efendi telefon etmeyecekseniz müsaade eder misiniz?" sözleriyle irkildi.

"Tabi tabi buyurun, ben biraz sonra arayacağım."

"Teşekkür ederim."

Kozan, adamın kartı nasıl soktuğunu ve telefonu nasıl kullandığını dikkatlice takip etti. Adam konuşmasını bitirdikten sonra, tekrar teşekkür edip oradan uzaklaştı. Kozan aynı yöntemi deneyerek kartı yerleştirdi. Acemiliğini hissettirmemeye çalışarak, kartlı telefonla ilk görüşmesini yaptı. Kartını alıp çıktığında, yüzünde zaferi pekiştiren bir gülümseme tadı vardı. Kaba adam, dağda kala kala adam gibi bir işi yapmasını da unutmuşsun, deyip kendisine sitem ettikten sonra, tramvay durağına doğru yürüdü. Dağa gittiği dönemlerde sadece jeton kullanıldığını anımsayarak, rahatlamaya, acemiliğini doğallaştırmaya çalıştı.

Kavurucu ve bezgin güneşin, soluk aldırmayan hareketi vardı semada. Bu atmosferin can alan cehennem karası olduğunu düşündü. Giydiği çizgili mavi gömleğin tenine yapışmasına bozuluyor, eliyle yanlardan çekiştirip duruyordu. Sabah ya da akşam saatlerindeki yoğunluk, yerini daha sakin bir manzaraya bırakmıştı. Birkaç sokak geçtikten sonra tramvay durağına geldi. Bir bilet veya jeton türü bir şey alması gerektiğini biliyordu. Acaba bütün mesafeler aynı fiyat mı, bileti isterken ne demeli, diye düşünürken, kendisini gişenin önünde buldu. Cebindeki yüz binlik banknotların içinden bir beş yüz bin lira çekip çıkardı. Gişede oturan adamın çok genç olduğunu görünce sevindi.

"Bir kişi" diyerek uzattı parayı. Eğer yol ücretleri mesafeye göre değişiyorsa, 'neresi' diye soracağını düşündü adamın. Bir bilet ve dört yüz elli bin lirayı sayarak geri verdi gişede oturan adam. Demek bilet elli bin liraymış ve her yere aynı ücretle gidiliyormuş. Buraya kadar fena değildi; ama, bir de şu tramvaya kadar geçmesi var. Bileti aldıktan sonra geçiş

antrelerine kadar gelmişti bile. Yan tarafta gezinen güvenlik memurunu görmezden geldi. Yanaşıp elindeki bileti bir yerlerden sokuşturmaya çalıştı. Görünen tek yer burasıydı ama, ne yaptıysa bir türlü bileti kabul etmiyordu bu yer. Birkaç kez daha denedikten sonra, 'Şuraya beyefendi' diyen güvenlik memurunun sesiyle irkildi. Hiç alakası olmayan üstte bir düğüm yerine bileti sokmaya çalıştığını anlayınca güldü.

"Teşekkür ederim" diyip geçti. 'İyi ki Cafer burada değil, maskara seyreder gibi saatlerce güler, 'başka bileti sokacak bir yer bulamadın mı?' diyip alay ederdi. Aman iyi ki o yok burada.' O anda başka kimsenin gelmeyişine, sistemin modernizasyonuna kafa yorup durdu. Kapitalizmin nimetleriydi bütün bunlar ve gerçek anlamda halkın hizmetine sunulduğunda, çok daha üstün teknolojinin ortaya çıkışını koşullayacağını düşledi. Tramvay yavaş yavaş durdu ve aynı sükunet içinde yeniden kalktı. İki sevgilinin kol kola sarınarak oturduğu oturakların karşısına ilişti. Yan tarafta oturan, orta yaşlı, göbeği pantolonun üstünden taşmış, gözlükleri neredeyse burnunun ucundan düşecek gibi duran adam, Cumhuriyet gazetesi okuyordu. Ayakta dikilmeyi tercih eden kadının, ince dekolte kıyafetinin içindeki görüntüsünün kışkırtıcı cazibesini görmezden gelmeye çalıştıysa da beceremedi. Sık sık bakışları oraya kayıyor, arada bir 'nereye geldik' diyerek dışarılarda aranıyordu. Sonra her durağa gelmeden durak adının anons edildiğini duyunca rahatladı. Gazete okuyan adamın karşısında, ceviz rengindeki yelpazesiyle serinlemeye çalışan kadının, orta halli zengin olduğuna karar verdi.

Tramvaydan indiğinde bir kat daha fazla terlediğini fark etti. Kendisine verilen randevu yerini bulması gerekiyordu. Bölgeyi eski bilgileriyle kabaca biliyordu. Yeni adlamaların içinden çıkılacak gibi değildi. Kendisine verilen binanın Türkçe ön adını hatırlıyor, diğer İngilizce olan deyimi hatırlayamıyordu. Bir de sözüm ona altı sene İngilizce okudun, diyerek kendisine çatıyordu. Zira, çatacak başka bir seçeneği de yoktu. Nerden bilecekti, ülkenin bu denli erken işgal edileceğini. Yerli kültür diye bir şeyin kalmadığını, insanların artık dövizlerle işlem yaptığını, alabildiğine emperyalist jargon kullanıldığını.

Birkaç sokak dolandıktan sonra, yüksekliği göğün ayak dibine merdiven gibi uzanan bir binanın önünde durdu. Türkçe ön adın arkasındaki 'plaza' kelimesini görünce kendi haline güldü.

"On yılda bu kadar değişikliğin olduğunu anlatsan kimseyi inandıramazsın. Burada yaşayan insanlar için, değişimin çok yavaş ve görünmez biçimde geliştiğini söylemek mümkün; ama, inan ki kendimi Amerika'da ya da İngiltere de sanıyorum. On yıl önce Sadece Taksim meydanındaki MC Donald's vardı ve hemen her şey bildik tanıdık biçimdeydi. Şimdi daha çok inanıyorum ki on yılda, yirmi yılda dışa açık bir iktisadi yapı, çok hızlı nitelik değiştirebilir."

Düzgün her zamanki yumuşaklığıyla ve kayıtsız iyi bir dinleyici oluşuyla resimliyordu kendisini. Gülümseyerek onaylıyordu söylenenleri. Kozan'ın kazasız belasız getirilişine seviniyor, çığ gibi büyüyen sorunlar içinde, kendisine yakın duran candan bir yoldaşına kavuştuğu için mutlu görünüyordu. En son üç ay önce, Orhan, Nurten ve Kasap'ı alıp dağdan indiklerinde, Munzur'da görüşmüştü Kozan'la. Geleceğe dair planlarda neredeyse bire bir uyuşuyorlardı. Kozan'ın, acemiliklerini, eğitim çalışmalarındaki dikkatini, gelişim seyrini düşünüyor, kendisinin emeklerini de hatırlayarak gururlanıyordu. Bir anlamda öğrencisiyle yüzleşen bilge bir öğretmen denilebilirdi Düzgün'e. Değişim hızla işliyordu ve kimin nereye kadar ilerleyeceği henüz tam olarak belirlenebilmiş değildi. Kozan'ın bu süre içinde çok yıprandığını, erken yaşlandığını görüp kavradıkça içi buruluyordu.

"Ben garipsediğim görüntüleri anlatmakla başladım, şimdi sıra sende, sen anlat bakalım."

"Sizi görünce sevindik. Bilgilerinizin dahilinde olan şeylerden pek farklı bir gelişme yok."

"İbo'ların yakalanışı nasıl oldu. İyi ki siz kurtardınız. İlk duyduğumuzda çok korktuk."

"Yok. Biz bir gün önce çıkmıştık. İbo'nun hatası da var, o çocukları gönderdikten sonra kendisi bilinen o köyde kalıyor. Adamlar en azından Erzincan'ı çıkana kadar oradan ayrılarak önlem alsaydı, en azından kendisi gitmezdi."

"Bir de o kadar silah ve malzeme gitti. İçimize oturdu, keşke malzemeyi yukarıdan hiç getirmemiş olsaydınız. Ne oldu şu Kardelen Harekatı, ne olmuş, ondan hiç iyi bir bilgimiz yok. Sadece Nihat'ın ve birkaç kişinin cezalandırıldığını duyduk."

"Biz de pek ayrıntıları bilmiyoruz. Bektaş denilen adam Antalya'da yakalanıp çözülünce kamuoyuna yansıdı. Sonra onlar da bir açıklama yaptı. Açıklama pek açık ve yeterli değil. Sadece böyle bir harekatın yapıldığını, bir karşı devrimci hücrenin açığa çıkarılarak cezalandırıldığını belirttiler."

"Peki Nihat'ın konumu neymiş, ne zamandan itibaren bunun içindeymiş, bu nasıl ortaya çıkarılmış? Bunlara dair bir bilgi var mıydı?"

"Şu anda bildiğimiz tek şey, Nihat'ın hücrenin başı olduğunu söylüyorlar."

"Yani bu adam başından beri düşmanın adamı mıymış?"

"Evet öyle söyleniyor, hücrenin de örgütleyicisi ve yönlendiricisi deniliyor."

"Peki sen inanıyor musun buna?"

"Elimizde herhangi bir veri yok, kendileri de ayrıntıları açıklamadılar henüz; ama, pek inanansım gelmiyor."

"Ben olayı duyduktan sonra, günlerce düşündüm. Adamın tüm karşı devrimci eylemlerini, bizi döverek, küfrederek bizden silahları alışını, sekterliğini, küt kafa oluşunu, kitleler karşısındaki aymazlıklarını, politikadaki sığlığını, yani olumsuz olan hemen her şeyini düşündüm ve bunları, o dönem birlikte yaşadığımız pratiklerin yanına koydum; ama, hala kendimi ikna edebilmiş değilim. Sonra, 'bu adam İstanbul'daki yakalanışında işbirliğini kabul etti; ama, kıra gelince düşman için çalışmadı. Sonra da bunun açığa çıktığını' düşündüm. Çünkü kırda eğer düşman için çalışıyor olsaydı, çok daha büyük zararlar verir, birçoklarını imha ettirebilirdi."

"Doğru, yapabilirdi; sonuçlarına bakacağız. Kendisinin işbirliği yaptığını kabul etmediği söyleniyor. Üstelik açlık grevi yapmış ve sorgusu sürerken ölmüş. Daha doğrusu dövüldüğü ve öldüğü söyleniyor."

"O yanı çok kötü. Ajan olsa bile o şekilde öldürülmüş olması, devrim tarihine geçen kötü bir yan olacaktır. Adam bizden silah aldığında bir çatışma ortamı vardı. Biz bunu engelledik. Eğer o zaman çatışma çıksaydı ve adama bir şey olsaydı, o zaman Nihat kahraman ilan edilirdi. Sonradan düşündüm ki iyi ki orada bizden kaynaklı bir durum olmadı."

Garson gelip boşları alınca konuyu değiştirdiler. Kozan çevresine bakındı. Oturduğu yerin bir kafeterya olduğunu tabelada okuyunca; daha önce kafeteryadan devrim programı çizmeye çalışanlara ilişkin yazdığı

bir eleştirisi geldi aklına. Gülümsedi. Düzgün gülümseyerek yanıtladı ve 'neden gülüyorsun?' der gibi başını salladı.

"Daha önce kafeteryada oturup dağa taktik gönderenlere ilişkin bir eleştiri yazım olmuştu da şimdi bakıyorum aynı işi biz mi yapıyoruz diye."

Düzgün, içli ve yumuşak bir kahkaha attı; kahkahası uzadıkça güzelleşiyordu. Gerçek anlamda yoldaş sıcaklığını özlediğini düşündü Kozan. Son dönemlerdeki çekişmelerin ve bireysel hesaplaşmaların, yoldaşlığın canına nasıl okuduğunu hatırladı. Düzgün'ün kişiliğindeki komünist erdemlerin kırda olamayışına üzüldü. Bunlar olsaydı belki de bu gidişat biraz daha farklı olabilirdi, biz bu kadar hata yapmaz, örgüt bu denli dağılmazdı, diye düşündüğü oluyordu çokça. Ama, öte yandan onun ve onun gibi birkaç şahsiyetin, parti içi mücadelede edilgin kalışlarına da kızıyordu. Hatta bunun dağılmaların önemli bir nedeni olduğunu varsayıyordu. Bunda ne kadar haklı olduğu ortaya çıkmış değildi; ama, yaşanan tek gerçek, açık bir parçalanma ve güç yitimi olduğuydu.

"Peki şimdi eleştirinden vaaz mı geçiyorsun ya da onu kendine mi yöneltiyorsun?"

"Yok vazgeçmiyorum. Bu eleştiriyi hatırlamış olmayı iyi bir durum olarak görüyorum. Çünkü burada her an o eleştirinin muhatabı olunabilir. Bu nedenle kendimi sorgulamam açısından ve tutarlı olabilmek açısından eleştiriyi canlı biçimde ve kendi yakınımızda tutmamız önemli olacak.Yani ben hangi kafeteryadaysam, eleştiri yanımda bulunmalıdır."

"Bak senin adamın geldi."

Kozan dönüp mağazalarla çevrili koridorun ucuna doğru bakınınca, dünya umurunda değilmiş gibi salınarak gelen Cafer'e ilişti gözleri. Gözlerine gülücükler yayıldı. Cafer'e olan sevgisini, onu hep yanında görme istediğini gösteren simalar bürüdü yüzüne. Bu adamla arasında başkalarında olmadığından ayrı bir yakınlık vardı ve bu ona kan bağı ya da kardeş sıcaklığı gibi bir haz veriyordu. Onun kendisiyle uğraşması, hatta kendisini yermesi, kimi kere zor durumda bırakması bile ona açıklanamayacak değerler gibi geliyordu. Gülerek Cafer'e bakarken konuşmaya devam etti.

"Bu adam iyi ki bugün benim yanımda değildi yoksa onun dilinden kurtulamazdım."

"Gerçek mi, neden?"

"Neyse geldi, sen hiç sorma ben sonra anlatırım."

"Merhaba gençler"

Nükteli ve saygın konuşma stili ve düzgün giyimiyle bir beyefendi buyurmuştu masalarına. Hafif ince bıyıkları, yeni çeri süvarilerini andırıyor, onların üzerinden eğri eğri somurtan burnu tüm ayrıcalığı ile kendisini ele veriyordu. Bu burun ve bu yüz hattı arasından, oldukça sıcak bir kuşatma gibi parıldıyordu gözleri. Kısa boyunun sportif yapısı, ona gereğinden fazla bir diklik kazandırmış, çarpık ayakları estetik kuşanmıştı. Giydiği ince ama kaliteli penyenin altından, göğüs kasları belirgin biçimde yansıyordu. Düz saçlarını oldukça güzel tıraş etmiş, yana doğru taramış, biraz da parlatmıştı. Ayakkabıları ve üzerindeki pantolonların tümü Alman malıydı ve hemen hepsi Almanya'daki anasının yadigarlarıydı. Annesinin gönderdiklerini tüketemez, bunların bir kısmını da arkadaşlarına dağıtırdı; bunlardan Kozan'a da bir eşofman takımı ve yanlışlıkla dağa gönderilen bir kaliteli mont düşmüştü ve Kozan o montu koruyup beraberinde şehre indirmişti. Oldukça rahat ve doğaldı Cafer. İkisiyle tokalaştıktan sonra;

"Oooo, şehirli abim, şehir gözlerine ışık getirmiş senin. Nasıl rahat bulabildin mi burayı?"

"Bir daha bana Türkçe olmayan hiçbir yer ismi verme. Elli saat 'plaza'yı hatırlamaya çalıştım. Plazanın ne olduğunu da bilmiyorum ki ona göre bakayım."

"Ya kardeşim bunlar gerçekten vahşileşmişler. Adam ne telefonu tanıyor, ne yolu, ne de arabayı. Beş yıl daha kalsalar, birer vahşi yaratık olup çıkacaklar."

Kozan, içten bir kahkahayla böldü Cafer'in sözünü. 'Ne oldu' dercesine baka kaldı her ikisi de.

"Bir de bugün beni görseydin. Tramvay biletini üç saat bir yerlere sokmaya çalıştım, sonra oradaki görevli geldi, elimden alıp 'şuraya' diye alt taraftan atıverdi."

Cafer, derin bir kahkaha koyuverdi. Çevredekiler bu kahkahaya neden olanı merak ettilerse de durum anlaşılamadı. Düzgün gülüyor, Cafer gülüyor, Kozan da kendi halini, yüzündeki morlukları ve kızarmış çehresini hatırlayıp gülmelere katılıyordu.

"Adam biraz bakar, bilet atılan kocaman yeri nasıl göremedin. Ben diyorum, iyice vahşileşmiş bu adam. İyi ki yukarıdan geldi, birkaç yıl daha kalsa, herhalde ilkel çağdan kalmış bir insan türevi diye yakalayıp müzeye falan korlardı."

"Aman senin gibi modern olup kendi doğallığımdan kopmaktansa, ilkel bir samur olmayı tercih ederim. Çünkü bütün medeniyetlerin babaları, bizim gibi ilkel kahramanlardı. Eğer biz olmasaydık, sen bir kaplumbağa kadar bile olamayacaktın belki. Arka ayaklarının üzerine dikilen ilk hayvanlar, dağlarda ağaçlara tırmanan, kayaların yükseklikliklerine imrenen bizim atalarımızdı. Senin gibi şehirlilerin ataları, modern tarlaların bitleridir. Ve onlar hiçbir zaman evrimini tamamlayarak insan olamadılar."

Cafer, yaklaşan garsona, 'bir nescafe' diye işaret ettikten sonra Kozan'a döndü.

"Artık asırlar öncesinin yasalarıyla övünemiyoruz biz. Tarih modern bir çağa geldi; ama, senin gibi dağlılar tövbe ki bundan nasibini alamadı. Şimdi bu hayatı anlamaya ve kavramaya çalış. Bak etrafına, her şey alabildiğine gelişkin. Kapitalizm her yere nimet ve bereket getirdi. Bu çağı ve bu koşulları kavramayan ilkel bir adam, bu kargaşada kaybolur gider. O nedenle etrafına iyi bak. Bak ne güzel insanlar, ne modern kızlar. "

Oturdukları masanın önünden gülüşmelerini serpiştirerek geçen kızların, parfüm kokuları yayıldı konuşmalarına. Tam da burada,

"Evet belli oluyor, kokular bile modern" diye ekledi Kozan.

"Kadınlar konusunda kirvemi fazla dürtükleme...."

Düzgün'ün iğneleyici söylemiyle, kızaran suratının ağırlaştığını fark etti Kozan. Bir de buna Cafer'in kahkahası eklenince bir o kadar daha ağırlaştı suratı.

"Evet doğru, ama bunun da bir gerçeklik payı var kardeşim. Yıllarca dağlarda kadınsız kalan insanların, bulduğu her kadına sırnaşması kadar doğal ne olabilir ki. Siz kadınları örgütleyip göndermiyorsunuz. Ve orada denge oluşturamıyorsunuz, sonra yönünüzü dağa dönüp aman orada ne oluyor diye feryat ediyorsunuz. Tabi burada olanların yüzde doksan dokuzu gizli kalıyor. Ama orada, küçük bir osuruk bıraksan kıyamet kopar. Öyle değil mi?"

"Doğru" diyerek usulca onaylayan Düzgün, elma kurusu gibi gülümsemeye devam ediyordu. Konuşmaları henüz sıcaklığını koruyordu ki

kalktılar. Orada çok oturmuşlardı ve bu, güvenlik açısından sakınca doğurabilirdi. O gün birkaç yer daha değiştirip iki üç günlük plan yapıp ayrıldılar. Kozan ile Düzgün o gün birlikte kalabilecekleri bir eve gittiler. Son gelişmeleri tekrar tekrar konuşup geleceğe ilişkin planlamalar üzerine fikir alışverişinde bulundular. Güçler dağınık ve sorunluydu. Karadeniz'deki güçlerin girdiği bir çatışmadan sonra ilişki kesilmiş, onlara ulaşılamıyordu. Ekonomik olarak zordaydılar ve ilişki kurması için şehre gönderdikleri bir elemanlarından haber alınamıyordu. Kozan, Karadeniz'e çıkacakları planları üzerinden kurulu olan durumun, iç açıcı özellikler yansıtmadığını anlamaya başlıyordu. Yeniden toparlanmak ve bağımsız Ordu Parti Organı güçleriyle bütünleşebilmek için yapmaları gereken konferansın Karadeniz'de olabilirliği de zayıflamaya başlıyordu. Kozan, hemen ilişki kurup Karadeniz'e çıkmayı ve orayı güçlendirerek korumayı belirtiyor, Düzgün de bu düşünceye katılıyordu. Fakat, istemlerin tek başına yeterli olmayacağını her ikisi de iyi biliyordu. İstemek, pratik etkinliklere katılım derecesiyle ölçülebilirdi ancak. Herkes, attığı adımın çapına bakarak konuşmak zorundaydı; aksi durumda söz, dava sözü olmaz, lakırdıdan ibaret kalırdı. Buna da bu aşamada hiç ihtiyaç yoktu.

Şehirlerde çok kapsamlı bir hareketlilik yoktu. En son, gözaltında katledilen Evresel gazetesi muhabiri Metin Göktepe olayı kamu oyuna mal olmuş, bu minvalde kimi tepkiler yükselmişti. Kamu emekçilerinin direngen ve atak tavırları, işçi sınıfını gölgelemiş, 'ne oluyor' sorularını yeniden gündeme getirmişti. Radikal solun giderek kaybettiği güç, daha rahat ve belasız olarak görünen reformcu-liberal kanallara doğru akmaya başlamıştı. Radikal soldaki keskinlikler, bütün bu gerçeklerin üzerinden yüksek atlama rekorları kırarak geçip gidiyor, örgütlerin marjinalleşmesi hızla devam ediyordu. Köklü ve kalıcı muhasebe geleneğinin iyice zayıfladığı görülemiyor, hatalardan öğrenme yetkinliği kazanılamıyordu. İyi niyetle yazılmaya başlanan tarih, kötü iz düşümleriyle anılmaya başlanıyordu. Her şey kendi gelişmesini içinde taşıyordu; lakin, önemli olan, çok kayba uğramadan gelişme dinamiklerini yakalayabilmekteydi. Devrimciliğin ayırt edici yanı da burasıydı. Her ne olursa olsun, insana dair umudu sürekli ayakta tutmaktı.

Dağlar hala Kürt ulusal özgürlük güçlerinin inisiyatifi altındaydı. Şehirlere ve Anadolu'nun çeşitli mahallerine gelen asker cesetleri üzerinden

'Türklük' edebiyatı yapılıyor, şovenizm; insanın doğasını yok eden bir canavar gibi kamçılanıyordu. Madalyalar dağıtılıyor, tüm timsahlar hep bir anda aynı edebiyatın üzerine yatıyordu.

*** *** ***

Deniz, şehre alışmada pek fazla zorlanmamıştı. Okul yıllarını bırakıp geleli henüz iki yıl kadar bile olmamıştı. Çok konuşmasını, başladığında elli dereden su katarak 'artık yeter' dedirten çenesini bir yana bıraktığınızda, iyimser, sevecen ve temiz bir hammaddeydi. İlk günlerini Kasap'ın yanında sürmüştü dağlara. Aralarında gelişen sıcak bir iletişim ve yakın bir dostluk, yoldaşlığı daha güzel kılmıştı. Siyasi ayrımlarda çok tecrübeli değildiyse de en azından kırdaki sorunlarda haklı haksız ayrımını yapabiliyordu. Kasap'ın, Nurten ile duygusal yakınlaşmasını en çok benimseyen ve her ikisine de en yakın duranlardan biriydi. Bağımsız tavır takınmasında, bu ilişkiler belirleyici etkiler sunuyordu. Dayanıklı, sebatkar ve zorluklarda güvenilir kişiliğini kısa zamanda hissettirmişti.

O sabah babasını karşısında görünce şaşırmış, sevinmiş, üzülmüştü.

"Ulan oğlum ne yaptınız, zamanında size söyledik, yok dediniz; bak sonunda hepiniz kendiniz bırakıp geldiniz dağları. Ulan oğlum bu işin sonu yok, boş yere ölmeyin. Biz nice kelli felli adamlarınızı gördük, hepsi şimdi yurt dışında büyük ticari işler yapıyorlar. Hepsinin lokantası var, arabası, evleri, işleri. Bir şey çıksaydı onlar bırakmazdı. Sana o kadar söyledim bak kendin çıkıp geldin."

"Ben geldiysem, her şeyi bırakıp gelmedim. Burada veya orada olmak, devrimci olmanın önünde engel değil."

"He he, ne devrimciliği? Daha siz kendi ekmeğinizi çıkaramıyorsunuz, boş ver oğlum bunları boş ver."

"Gel bir anneni gör, yine ne yapıyorsan yap. O annen senin yüzünden kör olacak. Oturup kalkıp ağlıyor, yemiyor içmiyor ağlıyor. Gel onu gör, yine dönersin."

Adam, oğlunu kendi sahasına çekmeye çalışıyordu. Onun sahasında baskı veya onun aklıyla ikna gücü daha da artacaktı. Kardeşleri, annesi,

abisi ve diğer tüm tanıdıkları, 'ne yaparsan yap al buraya gel, burada hallederiz' diyip sıkı sıkı tembih etmişlerdi babayı. Uzun tartışmalardan sonra, ancak, yakın zamanda gelmeye söz verdikten sonra babasını gönderebildi Deniz.

İnsan, tarihini öğrenmeye başladığı günden beri, yeni tarihleri yaratmanın ve suyun akışını değiştirmenin de mücadelesi içine girmişti. Gelişen fikir, doğanın hareket yasalarına bakıp imreniyor, ona yetişmek için kan ter içinde koşuşturuyordu. Düşünen ve düşünceleri için savaşan insanların gördüğü ilgi her zaman ayrıcalıklıydı. Düşmanca olanı da olmayanı da bununla yakından ilgiliydi. Çoğu kere korkutucu, çoğu kere bir canavar, çoğu kere üzerine gidilemez bir saldırgandı. Düşünen ve düşünceleri için savaşanlar, bu uğraşını sanatsal bir estetiğe vardırabildikleri oranda, etkilerini güçlendiriyorlardı. Hiçbir katı mizaç, ince ve haz veren bir karşıtlığı tümden ret edemezdi.

Onur, pasaklı dağ çehresini öylece şehre beraber getirmiş; bir türlü ondan vazgeçmiyordu. Devrim için faaliyet, şimdilik sadece bir tür nostalji demiydi ve yarın ne olacağı tam olarak belli değildi. Arada bir şenliklere, gezilere gidiyor; eski bildik tanıdık simaları görüp söyleşiyor, düş kuruyor, dostça bakıyordu. Bakışları hala sıcak ve sarıydı.

Kozan, yeni kimi görüşmeler yapmış; hareketin içinde yer alan diğer kadrolarla küçük temaslar kurmuştu. Yoğun ısrarlarına rağmen, Kasap'la ancak çok kısa bir görüşme yapabilmiş, Nurten'le iki ay geçmiş olmasına rağmen görüşememişti. Karadeniz'le iletişim imkanı oluşturulamayınca, oradaki güç için önemli olan Taylan da irtibat için aşağı inmişti. Düzgün, orada kalan üç kişinin de alınmasından başka olanağın kalmadığını belirtiyordu. Biri hasta olduğu, birinin konferansa gelmesi gerektiği için indirilmeleri gerekiyordu.

El hareketlerinin ritmini nerede görse, hemen anlardı gelenin Cafer olduğunu. Kentin tozlu yüzüne alışmaya başlamıştı bile çoktan Kozan. Cafer'in 'takip edin' işaretiyle birlikte onun peşinden yürüdüler. Kalabalık caddeden geçip tenha sokaklara girdiler. Ara bir tenhalıkta, üzerinde Kıraathane yazan, eski usul çalışan bir yere girdi Cafer. Onlar da peşinden girip aynı masaya oturdular. İki masada oyun oynanıyordu. Birinde yaş ortalaması ellinin üzerinde, birinde henüz bıyıkları terlememiş gençler oturmuştu oyuna. Kahveci gelen üç müşterinin beklenmedik bir nasip olduğunu düşünüyordu ki hemen yanaştı.

"Buyurun abi ne içerdiniz?"

Daha kimse isteğini belirtmemişti ki;

"İçmesek olmaz mı?"dedi gülerek Kozan. Kahveci gülüp boynunu büktü ve tam uzaklaşacağı zaman, Cafer girdi devreye.

"İçmesen olmaz tabi, burası söğüt gölgesi değil. Gerçi burada söğüt gölgesinde bile bedava oturamazsın; tabi ki içeceksin, bana bir kola ver."

"Madem bedava olmuyor, bana da bir çay ver. Ama ne olur küçük bardakta olsun, fincan falan getirme. Bizim köylerde fincan kullanılmaz, biz de ona pek alışamadık."

"Bana da" diye ekledi Düzgün.

"Tamam abi, zaten küçük bardakla veriyoruz çayı."

Adam ayrılmaya hazırlanırken;

"Arkadaş yeni köyden geldi de buralara pek alışık değil" diye ekledi Cafer. Biraz sonra istenilenler masaya indirilmişti. Kozan hemen sözü, sorunun ana yönüne iliştirdi.

"Ne diyorsunuz, ne yapacağız şu toplanma işini. Sorunların giderek büyüdüğünü ve müdahalesizliğin bu işi daha da çığırından çıkaracağını görüyorsunuz herhalde. Birileri yayınları sahiplenmiyor, birileri diğer işleri. Herkes birbirine sitem edip dururken, olması gerekli işler kalıyor bir yanda. Bu kadar beklemek ve güçleri beklenti içine sokmak ölümcül olur. Bunu hepimiz de biliyoruz."

Kozan'ın 'yayınları sahiplenmiyorlar' sözünün, direk kendisine söylendiğini anlıyordu Cafer. Düzgün sessizliğini bozma işini bu kez en sona bırakmadı.

"Karadeniz'deki arkadaşları almamız gerekiyor. Sonra da malum toplantı için yer sorununu çözmek zorundayız. Maddi olarak elimizde hemen hiçbir değer yok. Öncelikle bunu kısmen de olsa halletmemiz gerekiyor. Yeni dağılmaları önlemek için, yeni toparlamalar yapmak şart; bu konuda hemfikiriz; ama, olanaklarımız çok sınırlı."

Yan masadan yükselen sese yöneldi bakışlar. Emekli olduğu sanılan dörtlüden 'amına koyum kâğıdının..' diye başlayan küfürleri hayretle ve pür dikkatle dinlediler. Kozan, yıllarca hiç duymamış olduğu bu diyalog biçiminin ne kadar çirkin olduğunu bir kez daha anımsadı.

"Bu millete öncelikle bir köklü kültür devrimi gerekli. Anlayamıyorum, eskiden ben daha buralarda iken, bu insanlar küfür etmiyor muydu.

Şimdi her çirkin laf, kulağımı yarıp geçen bir kurşun yarası gibi geliyor bana. 'Lan' denilmesi bile çok ürkütücü. O devrimci ortamdan çık gel, hurra otur bu çirkefliğin içine. Yok kardeşim, yapalım ne yapacaksak yapalım ve bir an önce şu bataklıktan çıkıp gidelim."

Cafer, Düzgün'ün söylediklerine takılıp kalmış, son konuşmalara hiçbir tepki vermemişti. Kısa bir sessizlik oldu. Düzgün, masanın üzerindeki gazetenin sütunlarına bakmaya çalışıyordu; ama, gözleri çok uzak iklimlerdeydi. Karadeniz dağlarının sarp ve çalılık geçit vermez yamaçlarını, meşeliklerin kaybolan uçlarını düşünüyordu. Bu mevziiyi kaybetmenin büyük bir sorumluluk ve bedel getireceğini biliyordu. Kırda kalan son kadroların da çok yıprandığını ve kıra karşı isteksizliklerinin geliştiğini sık sık vurguluyor, bu durumda kalmaları yönünde fazla zorlayıcı olamayacağını anlıyordu.

"Karadeniz'i koruyamayışımız çok kötü. Taylan inmemiş olsaydı ve biz oraya ulaşabilseydik, orayı güçlendirebilseydik çok daha iyi olurdu. Silahlı güçler bir kez indi mi, çıkarmak, hele hele de yeniden oluşturmak oldukça zor. Oraya yeterli biçimde müdahale etmediğiniz anlaşılıyor. Veli'yi indirmeniz de çok yanlış olmuş."

"Nasıl indirmeyeceksin kardeşim? Hiç kimse birbiriyle kalmak istemiyor. En başta da kimse Veli'yle kalmak istemiyor. Ya diğerlerini indireceğiz ya da Veli'yi; başka yolu kalmadı ki."

"İyi de Cafer, buradan bir iki takviye yapsaydınız, gerekirse siz gitseydiniz ve orada ikiye ayırsaydınız güçleri. Hatta sizin gitmeniz durumunda, birlikte kalmanın koşulları dahi oluşturulurdu. Son dönemde kırda kalan kadrolar arasında ciddi güvensizlikler, çatışma ve gereksiz çekişmelerin yaşandığı doğru. Bahsettiğimiz olumsuzluklar, birinci bölgede yaşandığı kadar hiçbir yerde aynı kapsamda olmamıştır. Ama, deneyimlerimizden biliyoruz, yapıcı olunursa ve oradaki güçlerle bütünleşilebilinirse; düzeltmek, yeniden güven kazanmak mümkün."

"Biraz yavaş" diyerek kesti Düzgün, Kozan'ın konuşmasını.

"Milletin birbirine küfür etmekten başka bir şey görüp duyduğu yok."

Etrafına bir tur göz attıktan sonra tekrar masanın ortasına yöneltti bakışlarını. Düzgün, gözlerine sorumluluk illeti içirmişçesine hüzünlü bakıyordu. İyice küçülmüştü sanki gözleri. Son ayrışım sırasında birinci dereceden muhatap olmamıştı; ama, herkes onun baş sorumlu olduğunu

sanıyordu ve gidişattan da sorumlu tutulacağı bugünden belliydi. Dağılan bir sürüyü toplamak, çobanın en zor işiydi. Çünkü, her yer bir tür ürkü alanı olabiliyordu. Bahaneler, küçük hesaplar, belli olmayan otoriteler, kaprisler... ve insana dair olan ne kadar olumsuzluk varsa, bu ayrışımlarda su yüzüne çıkıyordu. Devrim insanı da sonuçta psikolojik bir varlıktı ve bunu elde tutmak bir çobanın en hassasiyet göstermesi gereken yandı. Düzgün genellikle az konuşur, daha ziyade dinler, yorumlarını sona bırakır ya da bunları çok az ifade ederdi. Hatta bu yüzden bir hayli eleştiri alır, kimi kere de 'orta yolcu' olarak değerlendirilirdi. Bu orta yol hikayesi, daha ziyade tarafgirlik hesapları yapanlarca dillendiriliyordu. Ama, bilinen bir gerçek daha vardı ki gözler ve beklentiler Düzgün'ün üzerinde odaklanmıştı. Böylesine iki çift ışıltılı göz, şu anda yanında oturanların yüzünde bulunuyordu. Bu yüzden daha çok tedirgin oluyor, daha sıkıntılı bakıyordu Düzgün. Çünkü bu beklentilerin ciddiyeti, onu ciddi sorunları üstlenmeye daha çok itiyordu.

Karadeniz'e, toplantı alanına ve olanaklarına dair kimi noktalara işaret eden konuşmaların ardından kalktılar. Dışarı, ikindiyi aşmış, ortalık daha çok hareketlenmeye başlamıştı. Kozan önden yürürken, Cafer ile Düzgün yapacakları işlere dair randevularını ayarladılar. Düzgün, vedalaşıp ayrıldı. Her ayrılık, dönüşü olmayan bir gitme olabilirdi. Bu yüzden ayrılıkların yüzü hüzün kokardı. Biraz sonra görüşülecek gibi başlayan birçok ayrılığın ömür boyu bir hasrete dönüşebileceğini hemen hepsi de biliyor ve yaşıyordu. Kozan ve Cafer saatlerce yürüdü ve sohbet ettiler. Geçmiş sorunlara, yakın birlikteliklere, yapı içindeki ittifaklara kadar birçok sorun üzerinde fikir müzakerelerine girdiler. Siyasal kimi noktalarda ayrılıkları olması yanında, aralarında ciddi bir güven ve yakın bir dostluk ilişkisi vardı. Kozan, kıra dönmemek için gittiği o ilk zor yolculuğunu Cafer'le birlikte kat etmişti. O günlerde yapının kır ayağı içinde en çok koşuşturanların başında onlar da vardı. Çok iyi yük taşır, çok iyi yol gider, zor koşullara çok iyi dayanırlardı. Bu aynılaşan özellikler onları daha da yakınlaştırmış, partinin bürokrat unsurlarıyla sürekli çelişkili olmalarını doğurmuştu. Bu yakınlaşma ve güven, son ayrışımlarda da önemli roller üstlenmiş olacaktı. Her durumda siyasal tercih, bir fikir birliği ile ortaya çıkmaya biliyordu. Duygular ve insana bakış, kimi kere önemli etkiler sunuyordu.

Akşam yoğunluğunun başladığı saatlerde ayrıldılar. Kozan, yıllarca göremediği ve bir hafta önce gidip gördüğünde baygınlık geçiren arkadaşının evine doğru yola çıktı. Durakları tıka basa dolduran insanlar, hareket eden otobüslerin kapılarında asılı kalıyordu. Uzun süre beklemek zorunda kaldı. Minibüsle gitsem ne kadardır acaba diye düşündü. Az ileride ki minibüslerin yanına doğru gitti. Tam hareket etmek üzere olan ve gideceği semte giden bir minibüse yaklaştı. 'Ayıp olur mu?' diye geçirdi içinden. Kapıya doğru yanaştı.

"Hadi abi geleceksen atla, trafik var."

"İki telli ne kadar?"

"Yüz altmış" diyen şoför, Kozan'ın binmeyeceğini anlamıştı ki hemen bastı gaza. 'Öfff.. tam iki katı' diyip tekrar otobüs durağına geri döndü. 'Ona vereceğim parayla hem gider hem gelirim.' On dakika sonra gelen otobüse zoraki binebildi. Otobüsün içi, genizleri yakan bayıltıcı ter, parfüm ve osuruk kokusu karışımı gazlarla dolmuştu. Terleyen insanların üstü yapış yapıştı. Yaşlıca bir kadın kendisine yer vermeyen bir gence hücum ediyordu.

"Ayıptır oğlum ayıp, ben nenen yaşındayım; utanmıyor musun, ben ayakta giderken sen uyuyor numarası yapıyorsun. Senin de annen, nenen, deden biner bu arabaya, onlar olsa onlara yer vermeyecek misin?"

Diğer bir orta yaşlı kadın;

"Yok kardeşim yok, bu devirde kimsede saygı diye bir şey kalmamış."

Hemen onun yanında duran ve sırtını, Muhammedi'nin koruma sopası gibi duran, şoförün arkasındaki ayraç demirine dayamış olan kadın söze girdi.

"Biz yetiştiriyoruz, kime ne diyorsunuz? O çocukların hepsi bizim. Bizim yetiştirdiğimiz çocuklar bize saldırıyor. Sırtımı dönmeye korkuyorum vallahi. Geçenlerde bir baktım biri dayamış arkadan sopasını, neredeyse onca milletin içinde tecavüz edecek adam."

Kadının konuşmasını yükselen gülüşmeler bozdu. Kozan; kadının, yırtık, asi ve rahat telaffuzunu imrenerek dinliyor, kafasını gayri ihtiyari sallayarak onaylıyordu. Bedava tiyatro oyunu bulmuşçasına şenlenmişti otobüsteki yolcular. Kadın, durumu kavradı ve devam etti.

"Ay bir de dönüp baktım ki benim oğlumdan küçük. Adama okkalı bir küfür etmeye hazırlanıyordum ki çocuğu görünce ben utandım. Yüzüm

kızardı, 'oğlum azıcık yana geç' bile diyemedim de kendim suç işlemiş gibi o yana döndüm."

Kozan'ın hemen yanında ayakta duran, tıknaz ve sarkık bıyıklı bir adam, kadının duymayacağı bir sesle 'sende de bir şey varmış ki' dedikten sonra, onu da Kozan'a onaylatmak istercesine bakındı. Kozan adama ters ters bakınca adam yüzünü döndü.

"Çeneyi bırakalım da lütfen ilerleyelim."

Şoförün uyarısı, konuşmanın sonunu getirdi. Kozan; sokakta, arabada, yolda geçen bu türden uygun tartışma ortamlarına girip girmemekte kararsız kalıyor; girmenin sakıncaları olabileceğini düşünerek susuyordu. Arabadan indikten sonra uzunca dolaştı. Birkaç ara sokakta çevresini iyice taradı ve sonra gireceği evin sokağına yöneldi.

Kapıyı en küçük kız açtı; açar açmaz Kozan'ın boynuna sarıldı. Ev her zamanki fakirliğinden bir şey kaybetmemişti. On sene öncesinden farklı olarak neredeyse hiç yeni bir şey yoktu. On sene önce adını yeni yeni telaffuz ederken bıraktığı çocukları öpmek için eğilmiyor, onların bu kadar büyüdüğüne inanamıyordu. Balkonda olduğu sesinden anlaşılan büyük kız,

"Kim o gelen" diye seslendi. Küçük karakız;

"Salak, ~~Ko~~zan abi" diye ya~~nıt~~ladı.

Kozan, olduğu yere oturacaktı ki vazgeçti. Boynunu büküp mahzun ve üzgün bir yüz ifadesiyle kara kıza yöneltti bakışlarını.

"Aaa sizin ilişkiniz böyle mi, birbirinizi hep salak ya da başka kötü kelimelerle mi çağırıyorsunuz. Hiç yakıştıramadım senin gibi bir ortaokul öğrencisine."

Tam o arada balkondaki Fidan ve annesi de gelmişti. Karakız güldü, cevap vermeden geçiştirdi.

"O hep öyle Kozan abi, O'na biraz ders ver."

"Bunu siz düzeltebilirsiniz. İnsani bir iletişim biçimi değil. Siz, aydın ve geleceğin farklı insanları olacaksınız; şu annenize, o eskimiş taş kafa babanıza örnek olacaksınız. Ve biz, sizin onları biraz değiştirmenizi beklerken, bizi rüsva ediyorsunuz."

"Rüsva ne demek Kozan abi?"

Tartışmayı farklı yöne çekmek istercesine girmişti araya Karakız.

"Rüsva; utandırmak, mahcup etmek demek, kötü duruma düşürmek demek. Beni mahcup etmenizi istemem."

"Hoş geldin bırayeğu (kardeşim), seni görmek ne güzel; keşke hiç gitmeseydin, hep bizimle olsaydın be bırayeğu. Bizimle olsaydın belki onları da onların o taş kafa dediğin babalarını da yola getirirdin. Sen gittikten sonra bir daha kumar oynamadı. 'Yok' diyordu, 'benim can kardeşime sözüm var oynamam'"

"Ama içki içmeyi bırakmadı değil mi? Ben de Taşkafa biraz adam olmuştur diye düşünüyordum."

"Nerdeeen." diye uzatarak ekledi Fidan.

"Yemeği koy, abin açtır yemeğimizi yiyelim, onun ne zaman geleceği beli olmaz," diye Karakız'a seslendi kadın. Karakız mutfağa geçti.

"Anne gelir misin yemek sıcak zaten."

"İyi, hazırla geliyoruz."

Annesinden önce yanıtladı Fidan.

"Eşşek, lan ben ne hazırlayacağım nerden bileyim" diye gelen cevaba güldüler.

"Ne bu kız böyle. Tabi çocuklarla ilgilenmezsiniz ki. Taşkafa bir gün çocukları alıp sinemaya, tiyatroya, kültürel bir etkinliğe, bir kültür merkezine götürüyor mu?"

"Ne gezer. O ancak içsin, sonra zil zurna gelip bağırıp çağırsın. Gerçekten onu biraz yola getir Kozan abi. Keşke sen bize yakın olsaydın da daha fazla gelip gitseydin."

"Benim olmam sadece küçük bir etki olabilirdi. Bu sorun çok kapsamlı ve bir sistem sorunu. Bunların çapı çok dar. İşte görüyorsun kahve kültürü denilen rezaletin azıcık ötesine çıkamazlar. Bunları değiştirecek köklü çözümler üretmek gerek. Zaten bizim devrimciliğimizin de anlamı burada; ama, bunu hep birlikte yapmalıyız. İşte siz gençler de bu gerçekleri bilerek, bunları anlayarak yarını değiştirmek için uğraşmalısınız. Taşkafa belki bundan sonra çok zor değişir ama, değişebilir. Bunun için, siz doğru bir yönelim içinde olabilirseniz, onları da etkileyebilirsiniz."

Kadın sıcak tebessümler kuşanmış, dikkatle ve içtenlikle dinliyordu. Fidan, kafasını sallayarak; her söylenileni hafızasına yazmaya çalışır gibiydi. Mutfaktan küfür, telaş ve tabak seslerinin karışık curcunası geliyordu.

"Kızım abin burada olsaydı belki onu değiştirirdi ama, ne yapalım, demek ki kader böyle olacakmış. Taşkafa seni çok seviyor, o ancak senin etkinle biraz değişirdi" diyerek Kozan'a yöneltti sözlerini.

"Kaç kere geceleri içip içip ağladı. 'Ben hep rüyalarımda görüyorum ki onu vurmuşlar' diyordu. Kaç gece kalktı ağladı. Ben hiç Taşkafa'yı bu halde görmemiştim. Valla bırayeğu o seni çok seviyor."

"Öyle kuru ve gayri ciddi bir sevgi olmaz. Bizim belli ideallerimiz var. Bize gösterilen sevgi, bizim varlığımızın temeli olan o ideallerimizin dışında ele alınamaz. Onlara sahip çıkması yeter. Elbette ki biz de sizleri seviyoruz. Zaten sizleri ve tüm insanları sevmesek bunca zorluğa, bunca acıya ve bu hasrete katlanamazdık. Ama, insan kendisini bu sistemin dümen suyuna kaptırmamalı, kendi yaşamını dönüştürmek için bir çaba içinde olmalıdır. Bakın ne güzel, ne akıllı çocuklarınız var. En azından, siz fazla bir şey yapamadınız ama, hiç değilse şu çocukları daha iyi eğitmeye çalışabilirsiniz."

"Doğru" diye onayladı usulca kadın. Tombul suratı ve gür siyah saçlarının ağırlığı altında yana eğilmiş gibi, başını sağ omzuna doğru büktü. Gözlerini, Kozan'ın gözlerinin içine iliştirmiş; sıcak kuşatmalar eşliğinde acıyarak, üzülerek bakıyordu. Ölümcül bir hastalığın pençesinde kıvrandığı yine o yoksul günlerinde, Kozan'ın her şeyi ile ona yardıma koşması, onu hastane kapılarında günlerce beklemesi, aralarındaki dostluk gereği idi; ama, bu durum kadında büyük etki yaratmış, ömür boyu kendini Kozan'a borçlu saymıştı. Yoksul insanların dostluğu her dönem, hemen hepsinden daha kadirbilirdi ve bunu tatmak apayrı bir sevinç odağıydı. Paylaşım duyguları ve insan ruhu, bu yoksul evlerde sanılandan çok daha zengin ve cömertçeydi. Kadın, uzun uzun Kozan'a bakındı, sonra mutfaktan yükselen çağrılara daha fazla duyarsız kalamadı ve kalktı mutfağa geçti.

"Nerde Kozan abi, nerede bunlarda o anlayış. Ben daha hayatımda bir kere bile sinemaya gitmedim. On dört yaşındayım, on iki senedir İstanbul'dayız, bir kere bile gitmedim. Tiyatronun nasıl bir şey olduğunu bilmiyorum. Bırak onu, daha Taksim'e bile bir kere gitmedim." Fidan daha sözünü bitirmemişti ki,

"Ne yapacan haaa Taksim'de" diyerek Taşkafa girdi içeri. Kozan'a doğru yürüdü. Gözleri parıldadı, sesi yumuşadı.

"Hoş geldin bego."

"Hoş bulduk, hoş bulduk da gel senin hesabın var. Biz de zaten seni çekiştirip duruyorduk. Pek iyi bir adam değilsin ama, iyi adam lafının üzerine gelir diye bir deyim var, herhalde senin için geçerli olan o diğer deyim. Neyse. Nasıl oldu da bugün içmedin. Her gün on ikiden önce gelmezmişsin."

"Valla bego, bugün içime doğdu. Sanki, bir an önce eve git seni bekleyen var, diyen oldu. Çocuklar dedi gel gidelim, bir iki tek atıp geliriz. Yok dedim, ben bugün eve gideceğim."

"Çocuklar dediğin de senin gibi keşler herhalde. Bak, her gün gidip içiyorsunuz, her gün kahvede ne kadar para harcıyorsunuz, bir gün şu çocukları alıp bir tiyatroya, sinemaya gitmiyorsunuz."

"Yaw ne sineması, onların babası mı sinemaya gitti, dedesi mi sinemaya gitti."

"Gerçekten de tam taş kafasın. Biraz şu zamana ayak uydur, biraz insani özelliklerini hatırla; bu kadar vurdumduymaz olmanın anlamı nedir, çıkaramıyorum. Bu çocuklar yarın adım atamaz. Sokağa çıktığında şaşırıp kalır, üstelik bunlar kadın. Sistem yutuyor insanları. Sen onları kapat, onlara hiçbir olanak verme, onların ayakları üzerine dikilecek hale gelmelerinde yardımcı olma, sonra da bir şeyler olduğunda, 'namus' elden gitti diye feryat et."

"Yaw ne kapatması, onlar o konuda özgür. Valla özgür."

Fidan, 'yüklen' der gibi gülümsüyor, Kozan'ı onaylayan mimiklerle destek sunuyordu. Bu arada sofra bezinin üzerene yemek tabakları dizilmeye başlanmıştı.

"Kız, et yok mu?"

"Var tavuk almıştık, onu yapmıştık zaten. Kardeşim de denk geldi."

"Yoksa alalım yani, bu adama kuru yemek getirmeyin."

Kozan, eleştirilerinin kaynamak üzere olduğunu anladığından, Taşkafa ile eşinin konuşmasının arasına girdi.

"Bırak şimdi Taşkafa, sen her gün et mi yiyorsun?"

"Yaw genelde oluyor yani."

Taşkafa bunu söylerken, kalın bıyıklarını hafifçe oynattı, yüzüne derin anlamlar kazandırmaya çalıştı, sesini olduğundan daha kibirli hale getirdi ve odlukça yavaş telaffuz etti. Tepesine kadar açılan kafatası, biraz daha parıldadı, kulakları gerildi ve hafiften gülümsedi; bu, onun benliğine yüklediği ağır anlamları ifade ediyordu. Bütün olumsuz yanlarına rağmen, adamda güçlü mizahi bir eda vardı ve bu yüzden uzun süre bu adama kızmak olanaklı değildi. Ne eder eder karşısındakini güldürür, bunu beceremiyorsa bir yolunu bulup sıvışırdı.

Kozan, Taşkafa'nın eski özelliklerinden hiçbir şeyin değişmediğini anladı. Kendini övmede üzerine yoktu ve bunu yaparken genellikle yakın çevresinde olanları da küçümser, alaya alırdı. Gülümsedi. Durumu anlayan Fidan da güldü babasının sözlerine.

"Sorun her gün et yemek değil Taşkafa. Her gün et yiyen adamların aklı, bizim oturduğumuz yoksul sofralarının sorunlarını kavrayamaz. Et yemeyi bir yana bırakalım, karnımızı doyurmaya, diğer insani gereklerimizi yerine getirmeye çalışalım. Elbette ki et yemek de bir ihtiyaç; ama, insanların hepsine bu koşullar içinde bunu sağlamanın olanağı yok zaten. Sen hiçbir sosyal faaliyette bulunmuyorsun, siyasal yaşamın yok, tam anlamıyla ot gibi yaşıyor, ot gibi dolanıyorsun; şimdi kalkıp et yemekle övünsen ne anlamı olur."

"Var yahu, siyasal yaşamım var!" diye kestirmeden cevapladı Taşkafa.

"Mesela!"

"Kahvede kimse gazete okumuyor, ben okuyorum."

"İyi gerçekten, bravoo! Hangi gazeteler geliyor sizin oraya."

"Fanatik, Gözcü, Fotomaç"

Kozan, derin bir kahkaha bıraktı. Taşkafa gülüyor, karşılıklı yumuşamanın gelişine seviniyor, Kozan'ı güldürmenin hazzını yaşıyordu. Biraz sonra hepsi birlikte sofraya oturmuştu.

"Sizin ufaklık nerde?"

"Nere gerçekten o nerde?" diyerek Kozan'ın sorusunu tekrarladı Taşkafa.

"Ne bilem valla, demin gelip bir şeyler yedi, tekrar dışarı çıktı. Bugün de gitmiş o diğer mahalleden kuş çalmış, bir baktım en azından yirmi otuz çocuk gelip evi bastı. Hepsi de onun gibi ilkokul çocuğu. Ben de önce anlayamadım; sonra, meğer bu onların kuşlarını çalmış. Neyse kuşları getirip verdi, çocuklar gitti."

"Yaw piç, it olu it yaw. Bir gün başımızı yakacak."

"Bak işte Taşkafa, bunlar hep sizin marifetleriniz. Şu çocuklara verdiğiniz eğitimin ve gösterdiğiniz ilginin sonucu. Çocuk hırsız olmuş, üstelik eve gelen misafirleri de çarpıyormuş. Bence o çocuğu bu ortamdan uzaklaştırın biraz. Okulu boş verin. Bir yıl sonra devam etse de olur. O'nu köye gönderin, burada baliye, uyuşturucuya alışır, daha kötü hırsızlıklar yapar ve çocuğun yaşamı gider."

"Zaten içmiş içmiş, geçen gün bali çekiyorlarmış" dedi kadın.

"Yaw nereden türedi ne bileyim. Bir kere geldim yine eve gelmemiş. Gittim aradım. O ilerde bir çöplük var, o mahallenin tüm kadınları toplanmış bir evin önünde oturuyorlar. Çöplükte de en az elli tane köpek."

Kozan, bu abartıları ikiye üçe bölerek olayı yorumlamaya çalışıyordu. Taşkafa, kalın kaşlarını aşağı yukarı indirip kaldırıyor, kalın siyah bıyıklarını diliyle içeriye çekiyor, biçimsiz burnunu sağ elinin baş parmak gerisiyle itiştirip okşuyor, sonra yutkunarak devam ediyordu.

"Bir baktım bizim velet o elli köpeğin içinde. Yaw hiçbir çocuk köpeklere yanaşamıyor; bu girmiş, onların içinde, onlarla oynuyor."

Taşkafa bunu anlatırken, oğlunun cesaretine vurgu yapıyor, o yanıyla da dolaylı ama, açık bir imayla, övünüyordu.

"Sonra gittim, kızıp alıp getireceğim. Öyle bir de kızmışım ki elime geçirsem parçalayacağım. Tam kadınların önünden geçiyordum ki kadının biri, 'yazık bu çocukların annesi babası yok mu, hele şu hale bak' dedi. Utandım, yerin dibine girdim. O benim oğlum diyemedim. Şimdi o anda çağırsam, benim oğlum olduğunu anlayacaklar. Orda bıraktım yürüdüm geldim, hiç arkama bakmadım."

"Çok rezil bir adamsın sen. Çocuğu o halde bırakıyorsun, neden? Gururun inciniyor. O zaman eğer gerçekten gururun inciniyorsa, biraz şu çocuklarla ilgilen. Yarın da namusun incinir. Başka bir zaman başka bir yanın. Bunları birazcık ders edinmen gerekmiyor mu? Bak, bu en doğal yaşamsal özellikleri göstermeyen, kendi en temel sorumluluklarını yerine getirmeyen insanın, ne doğanın, ne de toplumun hareketine hiçbir katkısı olmaz. Aksine o, hareketin önündeki bir virüs olur."

"O zaman babam şimdi bir virüs, değil mi Kozan abi." Karakız'ın ani ve sansürsüz gelen sözleri herkesi güldürdü.

"O hem de baş vürüs."

"Kozan abi, sen terörist misin?" Karakız'ın ikinci sorusu herkesi bir daha güldürdü. Taşkafa;

"Sus, ne söylediğini bilmeden konuşma!"

"Neden konuşmayacakmış. Sen şimdiye kadar öğretemediysen o ne yapsın. Anlattın mı kendisine bunları hiç. Hoş ya; senin için de bunlar fazla bir önemde değildir; hatta teröristin anlamının ne olduğunu dahi bilmiyorsundur."

Karakız, yanlış bir şey yaptığını sanarak başını öne eğdi. Fidan, kızgın bakışlarını Karakız'ın yüzüne çevirmişti.

"Yok kızım, abin terörist değil."

"Ha terörist o Apolar değil mi?" Taşkafa yine susturmaya yönelecekti ki Kozan girdi devreye,

"Bak canım, Terör; 'şiddet', özelliklede 'silahlı şiddet' anlamında kullanılıyor. Halkı yıldırma, korku salma anlamına geliyor. Terörist ise, bu şiddet eylemi içine girenlere ve bu terörü halka yöneltenlere deniyor. Sorun kimin kime terörist dediğinde değil; kimin haklı kimin haksız olduğunun ayırt edilmesinde. Mesela, bize göre de devlet terörü diye bir şey var ve bunu uygulayanlar var. Mesela işçilere, memurlara, öğrencilere, cumartesi annelerine, gazetecilere, aydınlara yönelik saldırılar var. Kürtler üzerinde estirilen şiddet var. Bize göre bunlar haksız uygulamalar, çünkü insan olmanın en temel haklarını savunan insan gurupları üzerinde baskı uygulanıyor, bir nevi terör estiriliyor. Öbür taraftan da onlar, kendi sistemlerini korumayı kendilerine hak sayıyor ve onlara karşı gelişen hareketleri terörist olarak damgalıyor. Yani tüm haksızlıkları, adaletsizlikleri terörist bir mantıkla halka dayatıyor; bu dengesizliğe karşı çıkanları da terörist diye damgalıyor. Oysa devrimciler, halkın çıkarlarını; halkın kendisini savunur."

"O zaman siz de teröristsiniz onlar da"

"Ya sen ne laf anlamazsın"

Fidan'ın; Karakız'ın, Kozan'ı kırma endişesiyle gelen ani müdahalesini, Kozan, eliyle işaret ederek durdurdu.

"Bırak içinden geldiği, aklıdan geçtiği gibi sorsun. Sorsun ki sorun daha rahat açıklanabilsin. Kızmana gerek yok Fidan.Onun gibi binlerce insan bize aynı terimi kullanıyor."

"Yaw yemeğini ye, bırakın kızım şimdi teröristi falan."

Kozan, Taşkafa'ya ters ters bakındıktan sonra devam etti.

"Dediğin şey pek yanlış değil; biz onları, onlar da bizi terörist olarak görüyor. Senin yapman gereken, hangi tarafın gerekçelerinin daha insani olduğunu, daha haklı olduğunu anlamaya çalışman. Biz, büyük bir çoğunluğun, küçük bir azınlık olan patronlar tarafından sömürülmesine, ezilmesine, baskı altına alınmasına, demokratik imkanların elinden alınmasına, hayvanileştirilmesine karşı çıkıyoruz. Ve tüm maddi malları

emekçilerin yarattığını düşünüyoruz. Bu nedenle, emeğin yaratıcılarının aynı zamanda yönetmesini istiyoruz. Bu amaçlar için de gerektiğinde şiddet kullanmayı benimsiyoruz; çünkü, onlar bu sistemi şiddet araçlarıyla ayakta tutuyor. Adamlar koca bir devlet oluşturmuş ki zaten bu başlı başına bir terör hareketi; sonra da kendi varlığını güvenceye alan, hukuk, yasal güvence ve ordu-polis gibi silahlı kurumlar."

"Oh ne güzel, o zaman o maddi malların içindeki çikolataların tümünü ben dağıtırım."

Ortalık gülüşmelerle ve Karakız'ın kendi havasının güzellemeleriyle bir kere daha şenlendi. O gün Taşkafa'yla cebelleşmeler geç saatlere kadar devam ettiyse de pek bir ilerleme sağlandığı söylenemezdi. Yerleşmiş alışkanlıkları kırmak; bir günün işi değil, bir yaşam tarzını yavaş yavaş uygulamaya koyma ve insanı bu doğrultuda hizaya getirmeyle olanaklıydı. Bunun için de süreklilik gerekiyordu ki gücün ve etkinliklerin zayıfladığı böylesi dönemlerde bunu başarabilmek de oldukça zordu. Yine de yaşam devam ediyordu ve en küçük bir etki dahi esirgenmeden ikram edilmeyi gerektiriyordu. Gece yarısı ağır adımlarla İstanbul'a inerken, evin lambaları söndü; geceye, horlamalar, pembemsi solumalar ve çocuk kokuları egemen oldu.

*** *** ***

Pencerelerden baka baka, hemen tüm evlerin eşkalini ezberlemişti. Akşam saatlerini bekliyor, akşam olup kimse gelmeyince önce kızıyor, kendisiyle ilgilenen olmağını defalarca kez tekrarlıyor, beyaz tenli adam işten eve geldiğinde, oturup ona kır maceralarını anlatmaya başlıyordu. Beyaz tenli adama Dergo ismini takmışlardı kendi aralarında. Kozan, Alev'in yanında kimsenin isim kullanmamasını, bu kızın ilerde başlarına sorun açabileceğini özellikle belirtmişti. Dergo'nun eşi Gülümser; mazlum, içli, iyi niyet taşıyan sade bir köy kadınıydı hala. Oldukça genç olmasının yanında, şehrin havasına bir türlü ayak uyduramamıştı. Köyden gelirken taşınan o sade özellikleri koruyan ender kadınlardandı. Her gün akşama kadar Alev'in kır maceralarını dinliyor, üstelik bir de akşam

eşine anlatılırken ikinci kez dinleyici oluyordu. Alev'in kadına anlattığı özel kimi gizleri de vardı. Kırdaki tüm gençlerin kendisine vurgun olduğu; ama, kendisinin bunlar arasından Onur'u tercih ettiği, bu anlatılanların özel bölümüydü. Kadın, iyimser bir havayla dinliyor, Alev'in abartı ve yalan olduğuna inandığı anlatımları da dahil, hiçbirine karşı çıkmıyordu.

Akşam karanlığı, mahallenin seyrek evlerinin içine doğru akmıştı. Perdeler çekilmiş, ışıklar yakılmış, televizyon açılmış, Alev karşısına kurulmuştu. Hemen hiçbir programı kaçırmıyor, Kemal Sunal'ın filmleri karşısında ince ve çocukça gülüyor, yanındakilerin dikkatlerini de oraya çekerek, filmin akışına dair yorumlar yapıyordu.

Biraz sonra kapı çalındı ve Cafer'in sesi duyuldu. Peşinden Dergo'da gülerek içeri girdi.

"Merhaba yoldaş."

"He he bir de yoldaş oluyormuşum, ben yoldaş falan değilim."

"Vayy ne oldu, ne oldu yoldaşlığımıza."

"Ne olacak, beni attınız buraya, ne gelip soruyorsunuz ne de arıyorsunuz. Ben burada ne yapacağım, istemiyorum beni dağa götürün."

Dergo, odanın kapısından içeri girmiş; konuşmaları ayakta dinliyordu. İçeri girer girmez tuvalete koşan Kozan da girdi içeri, konuşmalar sürerken;

"Hayrola" dedikten sonra, kafasıyla Cafer'e ne oluyor diye işaret yaptı.

"Yoldaş şikayetçi, 'beni bırakıp gidiyorsunuz, gelip sormuyorsunuz' diyor."

"Nereye bırakıp gitmişiz, duyan da dağ başına bırakıp gittiğimizi sanacak. Ne güzel ortam, yanında iki genç yoldaş var. Okumanın, yazmanın imkanı çok, bundan başka ne yapabiliriz ki."

"Ben okumak falan istemiyorum, içimden okumak gelmiyor."

"Doğru, zaten üç yılda okumadığın kitap kalmadı."

Kozan'ın alaycı tarzını yadırgayan Cafer, gülerek havayı yumuşatmaya çalıştı.

"Ne yapalım yoldaş, bizim de işlerimiz var. Seni de şu anda bir yere alamıyoruz, siz ne yapacağınızı öncelikle belirleyemiyorsunuz. O nedenle biraz daha beklemek zorundayız."

"Ne yapacağımı biliyorum, ben dağa gideceğim."

"Bu ne biçim istikrarsızlık anlamıyorum. Yukarıdayken başımızın etini yediniz, ille de bir an önce şehre gidelim. Şimdi dağ diyorsun; bunun pek tutarlı olduğunu düşünmüyorum."

"Hee siz hep kendiniz tutarlısınız" dedikten sonra söylenerek, mutfakta sofrayı kurmayla uğraşan Gülümser'in yanına gitti.

"Yoldaş çok kızgın Kirve" dedi Dergo.

"Kendisini gündemde tutmak onun en tabi özelliğidir. Onu yapamazsa, yani kendisi gündeme giremezse, gündemi kendisine uyarlar."

"Bıra sen de alaycı ve yergilisin. Bu iyi değil, ilgilenmek gerekiyor bunlarla. Çok tepkili davranıyorsun."

"Sevgili Cafer, ben on senedir bu insanlarla ilgileniyorum. Şu kafamdaki saçlarımı düşmanın zulmüyle değil, bu insanlarla uğraşırken kaybettim. Sorunun nereden kaynaklandığını çok iyi biliyorum. Buyur, arkadaş şimdi burada; siz ilgilenin görelim. Bazı şeyler anlatılarak kavranamaz, ancak yaşanınca anlaşılır hale gelirler."

Kozan, Dergo'nun dışarı çıkışını fırsat bilerek alçak bir ses tonuyla devam etti.

"Bak daha önce de söyledim. Bu arkadaş dört yıla yakındır dağda. Her saniyesi devrimci etkinlik olan o ortamın, bir tek kelimesini içselleştiremedi ve kişisel dünyasından asla kopamadı. O kişisel dünyası da tam bir ucube. Son dönemlerde de çok ciddi sorun oldu. Birlikte bulunan Allah'ın bir tek kulu bile kendisiyle konuşmuyordu. Hatta gurubun durumunu engellemeye, güvenliği tehlikeye düşürmeye başladığında, diğer çocukların hepsi 'vuralım' dediler. 'Ne yapıyorsunuz' dedim. Zar zor, yalvar yakar onları da, onu da biraz ikna ettim. Yani buraya getirene kadar başımı çatlattı. Şimdi de diyorum, bunu ilişkilerden uzak tutun ve kendisini akrabalarının yanına verin gitsin, orada kalsın. Kesinlikle zarar getirir. Devrimcilik, biraz da algılama gücü gerektirir. Bu vatandaşta bu yok. Bu evrede bunun için yapılacak en iyi şey, devrimcilik yapmaya uygun değildir, diyip bir süre dinlenmesini ve ilişkilerden uzak durmasını önermektir."

Cafer sessizce dinledi. 'Vuracaklardı' sözcüğüne takılıp kalmıştı. Diğer bütün yanları belli oranda kabul ediyordu; ama, vurmanın nasıl olur da gündeme gelebileceğini tasarlayamıyordu. En son dayanamadı.

"Yaw ne diyorsun sen, vurmak ne peki."

"Basbayağı vurmak. Silahını ateşin narıyla kızartmayı benimsemiş her insan açısından vurmak kolaydır. Hatta çoğu kere tüm zorlukların çözümü olarak görünür. Bak Cafer yoldaşım; dışardan kırı veya savaşı yorumlamak çok farklıdır. O savaşın içinde bir yıl kalan insan, doğal hayat akışı içinde görmeye başlar öldürmeyi ve ölmeyi. Zaten eğer böyle olmasa, savaş yasalarının o acımasız doğallığı çıkmazdı ortaya. Bizim o günkü koşullarımız da çok özgündü. Bir ekmeği altı kişi yiyoruz. Düşman her yerde peşimizde. Gece pusulara, gündüz operasyonlara takılıyoruz. Köyler boşaltılmış ve bir köye ulaşabilmek için bir gün gerekiyor. Her yerden ihbar yiyoruz. O koşullarda yaşamak ilk gereklilik olarak giriyor gündeme. Onu başaramazsan başkaca hemen hiçbir şeyi devam ettiremezsin. Bir de insanlar yıpranmış. Çoğu şehirlere çevirmiş yönünü. İç birliktelik zayıflamış, zorluklar sıkı biçimde sarmış çevremizi. Ve gerçekten ben karşı çıkmasam yaparlardı."

"İyi de nedeni neydi, niye, yani suçu neydi."

"O gün için öne geçen tek suçu, birliğin harekat tarzını engellemekti. Birlikte, kimse kendisiyle konuşmuyordu. Herkesle tek tek kavga edip ilişkileri bozulmuştu. Benimle de kavgalı olduğu halde, komuta etmenin getirdiği zorunluluklardan ve biraz da denge oluşturma gereğinden dolayı ben konuşmamazlık etmiyordum. O gün de yine bir iç tartışma olmuştu, bunu biraz eleştirdiler. Tutturdu ille de benim silahımı alın beni yaylalara bırakın. Bunun olmayacağını kendisi de çok iyi biliyordu. Her gün yaylaya operasyonlar düzenleniyor; yaylaya bırakmak demek düşmanın eline teslim etmek demek. Bir de o günlerde belirlenmiş sizin randevularınızı bekliyoruz. Üstelik o da bunları biliyor. Ama sırf kendisini dayatmak ve gündemi kendisine endekslemek için yapıyor bunları. Sorun sadece onun düşmanın eline geçmesi de değil. Randevu günü olduğundan, gelecek arkadaşların güvenliği yüzde yüz riske giriyor. Biz alanı değiştirmek zorunda kalacağız. Daha bir yığın tehdit. O silahı yere fırlatıp, güpegündüz çekip iki saatlik yoldaki yaylaya gidecek."

"Ne yaptınız peki, nasıl çözdünüz?"

"Ben zaten öyle bir şeye kesinlikle meydan vermezdim ama, baktım gençler ciddi. O gündüz tartışmasında zar zor ikna edip engelledim. Bir de o akşam, saatlerce uzaktaki bir köye gidip ekmek alacağız, tutturdu gelmiyorum. Herkesin tepesi dumanlı. Milletin karnı aç, seçenekler

oldukça dar. Tutturmuş gelmiyorum. Arazide bırakamazsın, yayla aynı keza. O anda bırakabileceğin başka bir koşul da yok. Kendisi yalnız gidebilecek çevre bilgisine de sahip değil. Aldım kenara bir güzel ikna ajitasyonu çektim .Gençlerde gelişen ters ve karşıt eğilimleri dolaylı biçimde ona da hissettirmeye çalıştım. Sonra ikna oldu devam ettik. Ve gelene kadar, aynı açmaz yaşanıyordu."

"Bir de o anda birlikte başka kadın da yoktu, onun da yarattığı bir etki olmuş olabilir."

"Yok o kesinlikle değil, hatta o tek kadın olmaktan son derece mutluluk duyuyordu. Zaten başka kadın olsa, en başta ona düşman kesilir. Şu anki rahatsızlığının önemli bir yanı da çevresinde erkek arıyor."

Cafer gülerek, 'yok canım sen de aşırı tepkilisin' dedi.

"Ben sadece arkadaşı iyi tanıyorum. Sende kendisiyle biraz ilgilenirsen bana hak vereceksin. Ama yine hatırlatıyorum, ilişkilere zarar verir, buna dikkat etmeli."

Dergo'nun 'hadi kirve yemeğe' anonsuyla birlikte konuşma kesildi ve mutfağa geçtiler. Sofra oldukça zengin bir görünüm sunuyordu. Kırda açlık sınırının çok altında yaşamış olanlar için zenginin de ötesinde lüks sayılıyordu.

"Bacı bizi bu güzel yemeklerine alıştıracaksın ve biz tekrar zor koşullara döndüğümüzde, 'ah Gule bacının yemekleri olsaydı' diyerek iç gıcırdatacağız."

"Bir şey olmaz kirve, ne var ki bunda, normal yemekler."

"Bu normal dediğin yemekler, bizim bir haftalık yiyeceğimiz. Daha ziyade de orada düşlerimizi süsler ancak."

"Ye kardeşim ye. Sen geldin geleli seni doyuramadık, ye gözün karnın bir doysun."

Cafer'in gülüşleriyle bezenen kinayelerine diğerleri de güldü.

"Karışma, Kirvem yiyecek tabi. Senin gibi buralarda keyif sürmemiş adam" dedi Dergo.

"Ne sürmemiş, onların oradaki keyfi hiçbir yerde yok. Ne olmuş yani biraz aç kalmışlar."

"Kirve, bu sefer Cafer gitsin, o kalsın orda biraz da, görelim."

"İki günde şehir diyip ağlamasa iyi" diyerek girdi araya Alev.

Cafer az önceki kızgın Alev'i, Kozan'ın söylediklerileyle karşılaştırmaya çalıştı bir an. Kozan'ın anlattığı kadar sorunlu biri olacağına inandıramıyordu kendisini. Henüz yetirince gelişmemiş bir küçük çocuk gibiydi sadece. Kızan, kızdığını biraz sonra unutan; ama, tehlikeli bakan bir masumiyet vardı sanki yüzünde. Tehlikenin ne olduğunu tam olarak anlayabilmiş değildi Cafer. Belki konuşmaların, yargıların oluşturduğu bir ön şekillenmeden ibaretti. Sorun her ne ise, ciddi güvensizlikler barındırıyordu içinde. Hayat her şeye anlamını katacak, gizleri aşikar edecekti elbet; ama, bunun için yaşanmış deneylerde tekrara düşmek, pek akıllıca sayılmazdı. Yine de her şey denendikçe anlaşılır hale gelecekti.

"Yok canım o kadar da değil, O hepimizden fazla çekti dağın çilesini. Dağın hizmetçisi olmak, her zaman, hükümranı olmaktan daha zordur. Orada yediğimiz, giydiğimiz birçok şey, Cafer gibi katırların sırtında taşınarak geldi o yükseklere. Haksızlık etmeyelim şimdi."

Kozan'ın savunusu, yüreğine buruk bir sevinç yaydı Cafer'in. Söylenenler şaka vari söylenmiş olsa da her latifenin elli tane üvey oğlu vardı ve bunlardan, kendisine baba diyecek biri mutlaka çıkardı.

"Biliyorum, şaka söylüyorum" diyerek düzeltti Alev söylediklerini.

Yemeği biten Kozan, sofrada duran boşları toplamaya girişti. Gülümser hızlı bir hamle yapıp;

"Ne yapıyorsun sen Kirve, bırak bırak, ben yaparım, aaa benim işim ne?"

"Tabi bacı, sana mutfaktan başka bir iş gösterilemez ve başka bir yön verilemezse; sen de işini bununla sınırlandırırsın. Ne demek 'başka işim ne' Şunu bilmelisin ki kendisini mutfağa hapsetmiş bir kadın, kendisini zincire vurmuş demektir. Bu zinciri kırmalısın. Bu mutfağın dışına çıkmalısın. Hayatınızı, evin mutfağında akşama kadar hapis yatarak bir erkeği beklemek gibi, insanı yok eden bir işe feda etmenizi anlayamıyorum."

Yaktığı sigarasının dumanını pencereye doğru üfüren Dergo, içli bir kahkaha koyuverdikten hemen sonra söze girdi. Gözleri beyaz tenine ışıltılar gönderdi. Mahcup, sıkılgan bir eda oturduysa da yüzüne, erkekliğinden pek fazla bir şey kaybetmemişti. Önce sofraya sonra Kozan'a baktı.

"Dur yaw Kirve, ne yapıyorsun? Başımızı derde mi sokacaksın? Çok kötü öğütler veriyorsun, dur ne yapıyorsun?"

"Evet asıl sorun sizden kaynaklanıyor. Tahtınızı elden bırakmak istemiyorsunuz. Bu konuda oldukça ciddi konuşuyorum Kirve, çok büyük bir haksızlık yapıyorsunuz. Devrimci olan, devrimcilik yapan ve bununla övünen bir arkadaşımızı görüyoruz, evde tam bir ağa."

"Eee ne yapalım Kirve, biz gidip dışarıda çalışıyoruz, onlar da evde."

"Bütün gerekçeniz bu. Evet öncelikle bunu değiştirmekten başlamak lazım. Neden kadın evde esir. Neden kadının kendi sosyal yaşamı, ekonomik bağımsızlığı yok. Bu çok önemli ve temel bir yan. Ekonomik bağımsızlığını kazanamayan kadının hiçbir direnç gücü yoktur. Neden eşlerinize çalışma imkanı sağlamıyorsunuz ya da neden çalışmalarına engel oluyorsunuz."

Gülümser, her ne kadar Kozan'ın kendisine yardım için çalışmasına karşı çıkıyorduysa da söylenenleri sevinç içinde ve yüreği titreyerek dinliyordu. Cafer ve Alev, sorunun ciddiyeti karşısında suskunluk kuşanmış, konuşmanın etki alanını genişletmişlerdi. Dergo gülerek gelen eleştirileri yanıtlamaya ve kendisini savunmaya çalışıyordu.

"Çalışsınlar Kirve, biz çalışmasınlar demiyoruz ama, nerede iş, ayrıca çalışamaz da. Biz iş bulamıyoruz o nereden bulsun."

"Bak işte yoldaş, soruna başından itibaren böyle girilirse, elbette ki ne iş olur ne de arkadaşlar çalışma becerileri kazanabilir. Öncelikle; bir devrimci yaşamı önce kendi pratiğinde değiştirmeli ki kendi çevresine örnek oluşturabilsin. Kitle karşı çıksa bile, gelişen olumlu değerleri kabullenecektir. Ama bırakalım bizlerin yığınlara örnek olmasını, onların da gerisinde kalıyoruz. Sen resmen kendine köle ediniyorsun ve bunu benimsiyorsun. Bırakalım çalışmayı, sen şimdiye kadar şu bacıyı bir sosyal faaliyete katabildi mi? Ya da gittiğin herhangi bir etkinlik içine onu da çekebildin mi? Ya da bunları yapmayı aklından geçirebildin mi? Sanmıyorum. Çünkü sen kafanda ve özünde devrimcileşebilmiş değilsin."

"Yok Kirve, şimdiye kadar hiçbir yere beraber gitmedik bile. Beni götürmedi."

Gülümser, tartışmanın sıcaklığını hissettikçe kendi içindeki sorunları konuşmak istiyordu; ama, bir yandan da kocasının kendisine tepki duymasından çekiniyordu. Aslında kocasından yana şanslıydı, yine de ekonomik bağımlılığı olan her ilişkide olduğu gibi, bir korku hükümranlığı kol gezerdi. Her kadının içinde, kalın kilim örümünde sorunların ve

hoşnutsuzlukların yattığı yadsınamazdı elbette; ama, aynı kadınlarda benimsenmiş bir bağımlılık ilişkisi de mevcuttu. Ve çoğu kere, bu ilişki diğer istemlerin tümünü basıncı altına alabiliyordu. Mutfağa, yatak odasına hapsedilmiş insanlar, Roma imparatorlarının ehlileştirdiği kölelerin bir damarını taşıyıp bugüne getirmişlerdi. Pandorayla birlikte lanetlenen acılı kadının öyküsü henüz bitmemişti ve her adımda önlerine çıkıyordu.

"Aha ittifak cephesi oluştu" dedikten sonra, okkalı bir kahkaha daha koyuverdi Dergo.

"Elbette ki oluşacak. Bu ittifak haklı ve de gerekli. Eğer gerçekten devrimciyiz diyorsanız, hayatı dönüştürmeye kendinizden başlamak zorundasınız. Kadınlar genel anlamda geri bırakılmış, her faaliyetten men edilmiş, tüm etkinliklerin gerisinde kalmış, feodal katılıklar, dogmalar ve her türden baskının kurbanları haline getirilmiş, tüm günahların sorumlusu sayılmış ve dolayısıyla, aslında erkekten çok daha ileri olan yetenekleri köreltilmiş, sindirilmiş ve ezilmiş. Bu durumda devrimcilerin kadınlara eşit olanak değil, daha fazla olanak tanıması gerekir. Her şeyden önce ekonomik bağımsızlıklarını kazandırmak gerekir. Bunları yapmadan, biz sizin için uğraşıyoruz vb. sözler palavra olmaktan öteye gitmez."

"Yaw Kirve, sen bizi mahvettin, erkelik falan gitti."

"Eğer erkeklik gitmezse, kölelik ortadan kalkmaz yoldaş. Erkeklik denilen ve ona yüklenen misyon, övünülecek değil utanılacak bir beygir boku. İnsan bir başkasına zulmetmeyi, hele hele de fiziken ve sosyal olanaklar açısından kendisinden güçsüz bir insana zulmetmeyi onur sayamaz."

Dergo katıla katıla güldü. Cafer gülüyor, eleştiriyi sulandırmamak için kendisini sınırlıyordu. Kozan'daki bu dağ havasının, oradan taşıdığı atmosferin ne kadar süreceğini düşünüyordu. Siyasal bir ortamda var olan renkler, her alanda olduğu gibi devam etmiyordu ve yeni koşullar insanı kendine doğru hızla çekmeye devam ediyordu. 'Ne olacak' sorusuna hala tam doğru bir cevap bulunabilmiş değildi.

"Bizimle tüm erkek yoldaşlar da çalışıyordu. Onlar daha fazla çalışıyordu."

Alev, soruna temel noktayı koymuşçasına süzülerek, göz ve yüz mimiklerine döküyordu övgüsünü. Biz şanslıyız, der gibi gülerek baktı. Bu söylediklerine tam olarak inanarak konuşuyordu. Yüzünde hala dağların o puslu rüzgarlarının esmerliği vardı. Renkleri ve dokuları ayrışmamış

bir güz yaprağı kadar açıktı rüzgarlara. Durdu; derinden ve küçümseyerek süzdü Gülümser'i.

Uzayıp giden eleştiri furyası sonrası, 'doğru, haklısın' türünden söylemlere gelen Dergo'nun kahkahaları da seyrekleşmiş, ikna biraz daha somuta inmişti.

"Tamam bacı bırak, sofrayı biz kaldırdık, bulaşıkları biz yıkadık, çayı da Cafer ile Dergo yoldaşlar yapıp getirsin."

Gülümser gülerek, "Yok ben getiririm" diyip mutfağa yöneldi. Kozan hemen peşinden fırladı.

"Bak Gule bacı, sen eğer bir şeyleri düzeltmek istiyorsan, bence istiyorsun, bu konularda biraz dirayetli bir karşı koyuş içinde ol. Bu medeni olmanın, insan olmanın bir gereği. Buradaki herkes, şu anda yapılacak işleri paylaşabilir. Bu ortamda bunları uygulayamazsan, başka hiçbir yerde bunu başaramazsın. Bu bir iyi niyet ya da insanları kırıp kırmama olayı değil, bu tarihsel mücadeleyi kazanmak ya da ebediyen kaybetmek kadar önemli bir insanlık mücadelesidir. Siz kadınların karşı çıkması gerekirken, onlara her yönüyle pirim veriyorsunuz. Karşınızda kim olursa olsun biraz karşı koymayı öğrenin. Bu kötü olmak değil, onurlu olmaktır. Kendi ezilmişliğine karşı savaşmayan kadının, daha geniş anlamda sınıf için savaşması mümkün olabilir mi?"

Dergo ve Cafer gülerek, şakalaşarak, faşizme içlenerek ve kızarak o akşamın çay ve sonrası hizmetlerini birlikte hallettiler. Statükoları yıkmak, kafası cenderedeki insanın tabularına saldırmak çok tehlikeliydi ve özen gerektiriyordu. Bulunulan ortamların nabzını yakalamak, şerbeti şıraya katmak ve rengarenk giysiler içindeki fitnebazlıkları ayırt etmek belli bir yeteneği gerektiriyordu. Mumyalanmış kimi değerler vardı ki bunların çözülmesi için öncelikle kimi maddi koşulları hazırlamak gerekiyordu. Aile denilen şarlatanlık aynası, hala kendisini devrimci ve komünist gören birçok insanın da yarı açık ceza eviydi ve tüm kötülükler orada mayalanarak piyasaya yeniden sürülüyordu. 'Karılık' hukukuna bağlı kalmayan devrimci insan sayısı oldukça azdı ve büyük çoğunluk bu eskimiş değerleri sıkıca koruyordu. Bu koruyuculuğu yapanların en içten ve en samimi dayanakları, bugünün koşullarıyla özdeşti ve hemen herkes işi düne bırakıyordu. Meselenin ana hatları üzerine laf edebilen birçok şahsiyetin de yaşamında pek o kadar tutarlı oldukları söylenemiyordu.

Bütün bunların yanında aile denilen horoz imparatorluğu gün geçtikçe daha sert kasırgalarla sallanıyor, kadın kendi evrimini daha hızlı takip etmeye başlıyordu. Metropollerde yaşanan gelişme, aynı oranda varoşlara; aynı oranda köylere yansımıyordu ama, değişim giderek daha bir hız kazanıyordu.

*** *** ***

En son kırdan inen altı kişiden Metin, mücadeleyi bırakacağını belirtip ailesinin yanına gitmişti. Deniz, annesini görmeye gittikten sonra teslim oldu. Alev, birkaç yer dolaştırılmış, kim özel olarak ilgilenmişse kısa süre sonra 'gelin bunu alın' diye haber göndermişti. Onur, mütevazı bir suskunluk ve geri çekilme evresini yaşıyor, kendisini toparlamaya çalışıyordu. Sırmasaçlı, uzak olmadığı dünyaya yeniden dönmüş çeşitli çelişki ve çatışmaları yaşarken, kentlerin açmazı ve çirkefliklerini yeniden hissetmeye başlamıştı. Kervanın yanı başında topal ördek misali, ağır aksak ama kabadayıca yürümeye devam ediyordu.

Düzgün'ün uzun, yorucu ve yalnız geçen yolculuğunun ardından, Karadeniz'de bulunan son güçler de çekilmiş, Koti de aşağı inmişti. Onlarda da açlığın, yıpranmanın, sorunların kasaveti vardı. En son girdikleri çatışmadan, bir de kurşun yarası getirmişti Koti. Kaybedilen her mevzi, yeniden kazanılması gereken bir hedef durumuna geliyordu. Geri çekilme, kendiliğinden gelişmelerin ve düzensizliğin girdabına takılıyordu. Yenilgiler, parçalanma ve dağılmalarla kendisini yakıcı hale getiriyordu. Birçok kadronun gerilemesi, işi yavaşlatması da düşünülürse, yeniden çok atak hamleler yapmak zaman alacaktı.

Tekrar toparlanmak ve gelişen güncel sorunlara çözüm oluşturmak, dağılmayı bir noktadan tersine çevirmek için acilen yeni bir iradi toplantıya gereksinim vardı. Sürecin dağınık ve kendiliğinden gidişi kimilerinin de hoşuna gidiyordu. Bu arada özel kimi edinimler peşinden koşan, hatta ticari işlere atılan üyeler dahi vardı. Acil gerekler için çaba sarf eden ve bunun için kimi riskleri göze alıp atakta bulunabilenlerin sayısı oldukça sınırlıydı.

Düzgün, Kozan ve Cafer son olarak görüştüklerinde, neredeyse yok sayılan imkanlarla da olsa, mutlaka toplantının bir an önce yapılmasını ve bunun için adım atılmasını tasarlamışlardı. Bu anlamda görev, sorumluluk bilincine göre ağırlıklar kazanacaktı. Pratiğin önünde kadrolar olmak zorundaydı, zira; dağılma, güçleri alabildiğince daraltmıştı. Son engellenmeler de hesaba katıldığında, işlerin çapı daha da ağırlaşıyordu. Orhan, sıkıntılarını gideremiyor, akşama kadar eline geçirdiği zülfünü çevirip bilinmezliklere kızıp hiddetleniyordu. Geçici Örgütleme Komitesi'nin yapacağı irade toplantısına katılmak, bundan sonra tavrı netleştirmek gerektiği noktasında, Nurten ve Kasap'la hemfikir olduktan sonra, tüm sabrını bu bekleme esnasında tüketiyordu.

Kozan, başını otobüsün yumuşak koltuğuna koymuş, dışarının akıp giden çeşitliliğini seyrediyordu. Uzaklardan geçip giden dağlara bakıyor, gözlerine ateşli mahmurluklar oturuyordu. Geçtiği kentlerin, kasabaların, kendisine kapalı yabansımalarını ayrıştırmaya çalışıyor, ayrıntılara indikçe, içini sıkıntılar basıyordu. Bu insanların büyük bir çoğunluğu her şeyin dışında ve tamamen kendisi için olmayan bir yaşam sürüyor ve hiç kimse bunun farkında olamıyordu. Bu kentleri, kasabaları harekete geçirecek en iyi dürtü, yine de dağların başından yükselen namlu avazları olacaktı. Şiddet ve yiğitlik, hemen her yerleşik otoritenin çapına inen etkili bir cendereydi. Kafası zor ve zorbalık sistemlerine hapsedilmiş insanın, ancak yeni bir zorla yerinden sarsılacağı reddedilemezdi. Hiçbir demokratik deneyi olmayan bu ülkenin insanlarının, demokratik mücadele biçimlerine cevap vermesi çok daha zordu. Bir eşkıyanın bile kırk yıl adının anıldığı yerde, kasabaları ve köyleri dolduran insanların kültünü anlamak pek zor değildi. Eğer dağlar bu imkanı vermeyecek olsa, dağlardan vazgeçmek, hiç de öyle zor olmayacaktı.

Araba, kentin düzenli ve seyrek araçlı caddesini geçip otogara kıvrılınca, kendi polemiklerinden sıyrıldı Kozan.

"Hey kalk geldik galiba."

Cafer, kafasını kaldırmadan çevreyi dinledi. Her mola yerinde, Kozan'ın 'kalk bir şeyler yiyelim' demesine cevap vermemiş ve her seferinde Kozan yalnız inmeye mecbur kalmıştı. Bu kez de başka bir oyunla kendisini indireceğini düşündü. Biraz sonra kalın, sarkık dudaklı ve iri kalçalı, güleç ve kibar konuşan hostesin, 'geldik' anonsunu duyunca kafasını kaldırdı.

"Hele şükür uyanabildin, aslında devam etseydin de olurdu. Otobüs devam edecek, uykunu bölmeseydin."

"Her mola yerinde tıkış tıkış ne yedin anlayamıyorum. Üstelik bu yol yemekleri, hiçbir yerde yemeye değmez. Ama sen aç kalmış vahşiler gibi her yerde yemeğe saldırdın. Allah bilir yemediğin günler için de yiyorsundur."

"Şimdiye kadar, yemekler arasında tercih yapabilme şansımız olmadı. Karnımızı doyuracak hemen her şey bizim için yeterli oldu. Üstelik para mı var, her yerde yemek yiyeyim, bir yerde pohça bir yerde de tost yedim."

"İyi iyi ağzınız açıldığında sefalet dökülüyor dilinden, şimdi inelim sonra devam ederiz."

Otogardan Cafer'in dikatli bakışlarının siperinde çıktılar. Ara sokaklarda dolanmaya başladılar. 'Yandım, herhalde akşama kadar dolandıracak beni' diye mırıldandı Kozan.

"Ne o bir şey mi diyorsun."

"Yok bakıyorum saate, akşama daha beş saat var, inşallah güneş batar batmaz bir yere otururuz, diyordum."

Cafer, sokağı süsleyen bir kahkaha bıraktı.

"Ne biçim gerillasınız, yeri geldiğinde kendinize toz kondurmazsınız. Yürümekten korkan gerilla, savaş bölgesinde ağalık yapmış demektir."

"Biz, anlamsız ve amaçsız koşuşturmalara meydan okuduğumuz için gerilla olduk. Yürüyüşünün ucuna eylem bayrağı çekmeyen bir gerillayı yürütmek imkansızdır. Üstelik hiçbir gerilla, saatlerce aynı rakımdaki bir beton düzlemesi üzerinde ve kupkuru binaların çehresine bakarak saatlerce yürümeyi göze alamaz. Gerilla doğayla özdeştir. Ondan koptuğu an solup sararır."

"Herhalde yeni bir tespit bu."

"Neden olmasın. Klasik tanımlamaları kuru sıkı ezberlemekten daha iyidir. Hatırlıyor musun, bir ara, Che 'donlarımızı çıkarıp attığımızda kazık gibi dikiliyordu' demiş diye, bizim gerillalar donlarını aylarca yıkamaz oldu. Che donunu yıkamamışsa biz de yıkamayız. Dedik, 'kardeşim bu adam bir doktormuş, Rapo gibi bir gerilla komutanı söylese bir nebze inanır insan; ama, doktor olan bir gerilla komutanının insan sağlığını önemsememesi mümkün değil.' Yok, kimse aldırmadı. Sonra bir gün

onun el kitaplarının birinde, 'özellikle iç çamaşırlarınızı temiz giyin' dedikten sonra, onun da tıbbi yönden kimi açıklamalarını bulup okuyunca, bizim ezberciler yıkanmaya başladı."

"Evet o çok komik olmuştu. Gel hadi neyse, şu kahveye oturalım; yoksa akşama kadar senin yeni icat katkılarını dinlemek zorunda kalacağım."

"Of hele şükür, çenemin işe yaradığını görünce seviniyorum."

Kahvede birkaç kişi vardı sadece. Güneydoğu sorunu üzerine sıkı bir tartışma vardı. Kapıdan giren iki yabancıyı görünce, seslerini azaltıp usuldan devam ettiler.

"Yok kardeşim, yılanı ezeceksin. Başını koparmazsan o yine doğurur, çoğalır."

"Benim çocuğumu, senin çocuğunu sürüyorlar yılanın üzerine. Hani Çiller'in oğlu niye gitmedi doğuya. Bizim Sepetçi Süleyman'ın oğlunun ayağı kopmuş. De gel hadi ne örecek o çocuk bundan gayri."

"Tabi ölecek kardeşim, bu vatan bizim, biz ölmesek kim ölecek."

"Hadi ulan göt veren, sen niye gitmiyorsun. Üstelik para verip çürük aldın, askere bile gitmedin."

Kahveci yeni gelen iki kişinin yanına usulca sokuldu.

"Bir şey ister misiniz gardaş."

"Ben bir çay." "Ben de"

"Adamlar ulusal sorunu tartışıyorlar. İşte bak bu gündemdir. Silahlar her yerde kendi gündemini oluşturuyor. Tam da bu gündemlerin oluştuğu yerde, özellikle egemen ulus devrimcilerinin iyi bir ajitasyon ve propaganda çizgisi belirlemeleri ve uygulamaları gerekir."

"Gerici çevreler buralar, ne yapacaklar ki?"

"Öyle olabilir ama, şu konuşmalar bile bir çelişkiyi yansıtıyor. Bu var olan egemen anlayışların çözülmesi anlamına geliyor aynı zamanda, bunu iyi kullanmak gerekiyor."

"Siz bu işleri çok basit sanıyorsunuz; kağıt üzerinde belirleme yapmak gibi değil bu durum. Burada ya da kendi aralarında böyle konuşanların bir çoğu, sana karşı tek cephe. Biraz sonra bir asker ölüsü gelsin, hepsi senin aleyhine 'kahrolsunlar' diye bağırır."

"Evet o doğru. Üstelik egemen şovenist dalga, sürekli geliştiriliyor. Ama bir devrimci çalışma, buradaki bu çelişkileri, ki bu türden çelişkiler hemen her yerde var, ustaca kullanabilirse, değişim sağlar. Şoven dalganın

tamamen önüne geçemezse bile önemli oranda hızını keser. Mesela savaşın kimin işine yaradığı, bundan esas olarak kimin zarar gördüğü, Kürtlerin taleplerinin neden ve kimleri korkuttuğu yönünde etkili bir propaganda yapılırsa, bazı şeyler değişir."

Kahveci çayları getirip bıraktı. Çay içildikten sonra, Cafer eski bir partiliye ulaşabilmek için kalktı. Kozan başka bir kahveye geçti ve aldığı gazeteleri bir bir okudu. Cafer bir saat sonra yanında biriyle çıkıp geldi.

"Bahsettiğim arkadaş" diyerek yanında getirdiği tıknaz, yaşlıca, kalın bıyıklı adamı işaret etti.

Kozan, sıcak bir tebessümle adamın elini sıkıp, öpüştü. Adam:

"Ben seni tanıyorum Kirve, tarihin birinde görüşmüştük" dedi.

"İyi buna sevindim" diye yanıtladı Kozan.

"Evdekiler de seni çok görmek istiyorlar. Ne zamandır sizleri göremiyoruz yoldaş. Bu Cafer Allahsız, hayırsız., bir gider elli yıl görünmez, acayip bir adam."

"Doğru, onun acayip biri olduğunda ben de hemfikirim. Adamın aklı bir karış havada desek yeridir."

Bu deyim adamın çok hoşuna gitmiş olacak ki gevrek gevrek güldü.

"Evet biraz acayip ama, yine de iyidir Cafer, şaka yapıyorum."

Yürüye yürüye yüksekçe bir binanın zemin katından içeri girdiler. Evdekiler gelenleri pencereden izlemiş, hemen kapıyı açıp içeri almışlardı. Ev, düzenli ve orta halli bir görünüm sunuyordu ilk bakışta. Hemen her şehir evinde bulunan eşyaların görüntüsünden farklı olarak dikkat çeken hemen hiçbir şey yoktu. Ama yine de evin görüntüsünden, orta halli bir ailenin yaşayış koşulları yansıyordu. Tanışma, görüşme faslı fazlaca uzun sürmedi. Siyasal tartışmalar, kırdaki son gelişmeler, hareketin yaşadığı sorunlar, geçmiş anıların yad edilmesi ile geçen zaman çoktan gece yarısını bulmuştu. Kozan ve Cafer yatmak için ayrı bir odaya çekildiğinde, yapacakları toplantı için adamdan talep ettiklerini açıp neler yapıp neler yapamayacakları üzerine konuşup kısa vadeli bir plan belirledikten sonra uyudular. Gece dışarıda serin ve sessizdi. Arada bir geçen mobiletlerin çığırtkanlığı olmasa, neredeyse hiçbir hareket yok gibiydi. Yolun ve önceki geceden kalan uykusuzluğun verdiği rehavetle yattıkları gibi sızdılar.

Fecir zamanını ezip gelen maviş aydınlık kümeleri, pencerelere dayandığında uyandı Kozan. İç odalarda bir hareketliliğin başladığını

duyunca, okul zamanının geldiğini anladı. Hocam diye öpüp övüp göklere çıkardığı küçük Gülistan'ın okula oldukça erken gittiğini düşündü. Tanrısız ve buyruksuz yetişen çocukların sevecenliğine ve zekasına imrendi. Yaşayan en mutlu ve en şanslı çocuklardan biridir herhalde diye geçirdi içinden. Kendisinin ortaokul ikinci sınıfa kadar süren koyu dindarlığını hatırladı. Alici bir aileden olması, dine çok bağnaz bir bağlılıklarının olmamasını doğurmuştu; ama, yine de ortaokul yıllarında, her gece yatmadan önce, başını koyduğu yastığı defalarca öperek, bütün alevi ermişlerini yardıma çağırışını hatırladıkça, yüzündeki sabah mahmurluğu ışıdı. Kimleri imdada çağırdığını anımsamaya çalıştı. 'Hızır, hemen evimizin yanındaki bir tepede nişan edildiği için o en baştaydı. Yine bizim vazgeçilmez Buyer babamız vardı.' Gerilla birliğiyle, Haydaran-Demanan hattını ayıran Buyer dağlarının üzerindeki Buyer gölünü gezişlerini anımsadı. Gözlerine, yeşile bezenmiş maviş ışıltılar yansıdı. Kurban kanlarına konup kalkan kelebeklerin kanatlarındaki renk cümbüşünün nereden aktığını anlamaya çalıştı. Her yerde kelebekler çiçeklere; orada ise kesilmiş kurbanların kurumuş allı, yeşilli pıhtılarına konup kalkarlardı. Köylüler bunu, kabul edilmiş kurbanların işareti, kelebekleri de kutsal elçiler olarak yorumlarlardı. Gölün kuzey batısındaki dik yükseltinin ucuna tutunan güneşin yaylım ateşiyle suyun rengine verdiği alımlı yakamozları, renk kümelerini, böğürtlen sarnıçlarını, gök menevişlerini görenler zevke gelir, kendisinden geçerlerdi. Gölün kaç renginin olduğunu hiç kimse çözememişti. Gölün kuzeyinden bakınca, berrak ve oynak bir mavilik oturuyordu gölün çehresine. Gölgede kalan ve arkasındaki yükseltiden kopan karların son güze, yeni kara kadar kaldığı batı yakasından bakıldığında; yeşilin koyu, çalımlı ve meydan okuyan tadına yumulurdu gözler. Gölün güney yüzeyinden bakıldığında, güneşin renginde düğümlenen elli çeşni pırıltıyla kamaşırdı insan olan herkesin merakı. Buradan ancak kurtlar apaçık gözlerle göle dikebilirdi bakışlarını. Doğudan hiç kimse imrenip bakamaz, ancak sabah güneşini arkasına alarak raks eden yakamozlara doyasıya bakmak olanaklı olurdu.

Yatağından kalkıp pencereyi kaplayan kalın perdeleri sağa sola çekip açtı. Yüksek yaygın binaların arasından sıyrılıp gelen güneşin sabah morluğuna bakınamadı. 'Güneşin rengi bile sararmış burada,' diye söylendi usulca. Nevresimin altında sere serpe uzanan Cafer'e bakındı. 'İlk

geldiğim günler şafak atar atmaz uyanır, ondan sonra uyuyamazdım. Giderek artık geç kalkmaya başlıyorum, şehir bizden yavaş yavaş bir şeyleri çalıyor' diye söylendi.

"Hadi hadi kalk, güneş tepene inecek neredeyse. Ne tembel adamlarsınız, böyle yatar uyursan, elbette ki devrim de gecikir devrimcilik de."

"Derdin ne senin, uyu keyfine bak. Bu saatte ev halkı bile kalkmamıştır."

"Evet, o da işin bahanesi. Ne yapalım yani onlar kalkmamışsa biz kalkmayacak mıyız. Ben gidip çay koyuyorum, biraz sonra geldiğimde ayakta görmezsem seni, kemiklerini kırarım."

Öylece bırakıp Cafer'i mutfağa geçti.

"Ooo benim hocam kalkmış, üstelik giyinmiş kuşanmış. Ne güzel yakışmış sana bu okul giysilerin."

"Sağ ol benim abim."

"Evet abiciğim onun da zaten yağa ihtiyacı vardı. Baksana nasıl kasıldı"

"Gerçekten buna alındım. Ben şimdi yağcı biri miyim yani. Sadece iş olsun, hocamın gönlü şen olsun diye mi dedim bütün bunları."

Sıcak gülüşleriyle bezenen yüzünü, Kozan'a yakınlaştırdı Gülistan.

"Yok abi, ben sana inanıyorum, ablam varsın öyle desin boş ver."

"Boş veremem, ağır bir itam. Ama biliyorum ki onlar senin şu çekiciliğini kıskandıkları için, onu kabullenemiyorlar. Bak şimdi bu iltifatları ablana yapsaydım nasıl kasılırdı, o zaman hiç de yağ çekiyorsun demeyecekti."

"Tamam tamam abiciğim vazgeçtim. Yağ değil iltifat demem gerekirdi."

"Tamam şimdi anlaştık."

Mutfakta devam eden konuşmalar, gülüşmeler evdeki herkesi mutfağa toplamıştı. Gülistan okula uğurlandıktan sonra yeni bir sofra kurulup kahvaltı yaptılar. Kahvaltı boyunca, evin reisliğini yapan eski partili Kazım'ın, otoriter ve buyrukçu mizacına yöneldi Kozan. Eleştirilerine evin büyük kızı Gül ve Kazım'ın eşi Güllü de katılıyor, Kozan'ı destekleyen örnekler sunuyorlardı. Evde, aile ortamında devrimcileşememe üzerine yoğun bir anlatı sundu Kozan. Kırdaki kolektif ortamlarda insan yeteneklerinin nasıl geliştiğini, aileler içinde bunun tam tersine köreltildiğini, devrimcilerin ailelerini ihmal ettiğini ve evde tamamen sistemin kişiliklerini yansıttıklarını döne döne belirtti ve destek aldı.

O gün akşam Cafer, malzemelerin getirilmesi için başka bir bölgeye geçti. Kozan eski bir dostuyla semt pazarının kıyısında buluştu. Kucaklaşıp, sıkıca sarıldılar.

"İhtiyarlamışsın" dedi Şahin.

"Eee herhalde, artık gençleşecek değiliz ya. Giderek fiziksel değişimimiz eskimeye doğru gidiyor; ama, kafamız genç merak etme. Hem de fiziksel olarak genç görünen birçok insandan daha genç."

"Adam dağda çile çekmiş kardeşim. Kim olsa o ihtiyarlar."

"Yok canım şimdi arabesk yapmayın, çile falan değil. Biraz zor hepsi o kadar. Sınıf mücadelesi verip de rahat olanlar var mı?"

"Valla var, hem de nasıl; bu ayrılıklar gösterdi ki birçok insan sadece bu yapıdan beslenmiş. İnsanlar o kadar zorluk çekiyor, sürünüyor; onların, ne kadar yiyip içtikleri bile belli değil."

Şahin'in söylemine tevekkeli bakışlar gönderdi Kazım. Kozan acıyla karışık gülümsemesini yüzüne yayıverdi.

"O türler devrime gönülden bağlanamayanlar. Her süreçte o tipler oluyor. Tabi bunların önüne geçmek gerekir ama.."

Bir imalı iç çektikten sonra lafını orada kesti Kozan.

"Ee dostum. Kim öldü kim kaldı eski dostlardan. Ev halkından, akraba külfetinden, önce, sen anlat biraz. Biz başladık mı bitmiyor. Malum ya hepsi sınıf ve devrim sorunları."

Gülüştüler. Hüzünlü bulutlar yayılmıştı çehrelerine. Yürüyüp bir kenar pastaneye oturdular.

"Valla bildiğin ne var ne yok bilmiyorum."

Şahin, 'acaba babasının öldüğünü biliyor mu?' diye düşündü önce; sonra , aradan üç yıl geçti mutlaka öğrenmiştir, diye düşündü.

"Hemen hemen hiçbir şey bilmiyorum. Babamın öldüğünü bir yıl sonra tesadüfen öğrendim. Üzüldüm. Dağa gittikten sonra bir kere bile gelip göremedim, üzüldüm. Sonra, diğer üzüntülerin yanında onun lafı mı olur, dedim ve öylece kaldı. Başkaca da bir şey bilmiyorum."

"Babanın ölümünden bir yıl sonra annen evlendi."

Şahin bu araya alaycı bir gülüş resimledikten sonra devam etti. "Şimdi belki bir kardeşin bile olmuştur."

"Altmış yaşına merdiven dayamış kadının doğurduğu nerde görülmüş. Ben annemin evlenmesini selamladım, mutluluklar diledim. Tabi kendisine ulaştı mı bilmiyorum."

"Ulaşmıştır, ulaşmıştır."

"Yazık yaw, kadını korkutmuşlar. Kozan gelip sizi cezalandırır demişler. O da bir keresinde beni gördü. 'Acaba Kozan ne der' dedi. Ben de kendisine rahat olmasını söyledim. Onun bir şey demeyeceğini, zaten istese de diyemeyeceğini söyledim. Kadın biraz rahatladı."

Kazım bu açıklamasıyla konuyu tamamlamıştı.

"Neredeymiş şimdi, sağılığı nasılmış annemin?"

"Köyde, oldukça da iyi diyorlar. Evlilik kendisine yaramış. Başkaca da bir değişiklik yok. Kardeşin Erzincan'da. O da köyü terk etmek zorunda kaldı. Rahat bırakmadılar. Terk etmeseydi kötüydü, kaybederlerdi. Onun dışında da ne diyeyim, sen sor ben sana yanıtlayayım."

Akla gelen hemen herkesi sordu Kozan. Sevdiği yaşlılardan kimilerinin öldüğünü, kimilerinin zor koşullarda yaşadığını öğrenince üzüldü. Karşılıklı tüm meraklar giderilmeye çalışıldı, anılar ve özlemler ince yerlerinden vuruldu. On yılda yaşanan değişimlerin karmaşıklığı, toplumsal realitenin hızına dair ipuçları veriyordu. 1994'te köylerin askerler tarafından yakılmasından sonra birçok köylü yeniden sürgün hayatı yaşamaya başlamıştı. Kimileri gönüllü olarak büyük şehirlerin yolunu tutmuştuysa da yapacak başka bir işi olmayıp soluğu büyük kentlerde alanlar çoğunluktaydı.

Ayrılanlar ayrılmış, kalabilenler sıkı denetimler altında yaşıyordu köylerinde. Köyün kendi doğal özgürlüğü yıkılmış, onun yerine sömürge uygulamaları başlamış, her tepeye bir karakol kurulmuştu. Herkes aldığını getirip önce karakola teslim ediyor, sonra kişi başına belirlenen miktara göre, on beş günde bir gelip parça parça kendi yiyeceğine sahip oluyordu. Karanlık çöktüğünde dolaşmak, her an helalından bir kör kurşunla ödüllendirilebilirdi. 'Baskına uğradık' denilerek gece başlayan yaylım atışları, top, havan ve tank atışlarının evleri sarsması, camlarını kırıp, zaman zaman da evlerin yakınlarına, üzerlerine isabet etmesi de işin cabasıydı. Köylerin o sevecen haşarı geceleri, yasak aşkları, illegal sevişmeleri de bitmiş, dal yaprak büzülmüş iyice yatağına çekilmişti.

*** *** ***

Arabayla birkaç tur atıp arazinin genel çehresini uzaktan taradıktan sonra, gözüne kestirdiği bir vadinin önünde kendisini indirmesini istedi Kazım'dan. Emaneten aldıkları araba ve temin ettikleri bir miktar parayla toplantının alt hazırlıklarına girişmişlerdi.

"Akşam gelip beni alacağın saati ve yeri sakın unutma" diye hatırlatmada bulunduktan sonra, koşarak indi dereye. Araba sessizce uzaklaşıp gitti. Kozan, önce ağaçların zulasına çekilip çevrede herhangi bir insan hareketinin olup olmadığını anlamaya çalıştı. İnsan hareketini yansıtan hiçbir ses ve görüntü yoktu. Deredeki ağaçlardan iyi bir sopalık çıkarmak için bakındı. Kalınca kuru bir dalı kırıp onu sopa haline getirdi. Bilinmeyen bu yerlerde silahsız dolaşmak, pek akıllıca bir iş değildi. Dereden geçtikten sonra, önüne çıkan araba yoluna bakındı. Yol stabilizeydi ve kullanılıyordu. Sağdan ve soldan görünen yolun uçlarını gözlemledi ve boş olduğunu görünce hemen fırlayıp geçti yolu. Vadiyi yararak gelen kuru dereyi takip etti bir süre. Buraya ikinci gelişiydi. İlki, iki gün önce Kazım'ın haşarı, biraz da çenesi düşük oğlu bir gece aniden gittiği kahveden gözaltına alınınca; Kozan apar topar arabayla getirilip bu orman girişinde indirilmiş; karanlığı yara yara gelip bu vadinin girişinde bir çam ağacının dibine sarılıp sabaha kadar orda kalmış, sabah Kazım gelip onu almıştı. Onun ormanda yalnız olduğu o gece, evin küçük kızı sabaha kadar uyuyamamış, sabah erkenden babasını kaldırıp, 'çabuk git abimi al gel' diye tutturmuştu. O geceyi, karanlığı, soğuğu ve kuşların, rüzgarın uğultusuna karışan gece çığlıklarını anımsadı yeniden. Herkes onu merak etmişti; ama, O, ormanda oldukça rahattı; çünkü gece ve orman en iyi sığınaktı mazlumların kaderi dahilinde. Oturup çevreyi dinledi. Çam ağaçlarının uzun, baş başa vermiş dikliklerine bakındı. Kozalakların ve yeşilin arasından sızan güneşin doğuyu gösterdiğini ve doğunun ne kadar ters yönde olduğunu, güneşin mi kendisinin mi yanlış oturduğunu tam olarak ayrıştıramadı. Çam ağaçlarının zirvelerini yalayarak geçen rüzgarın çıkardığı tedhiş edici sesi dinledi uzunca. Bozgun yemiş beyaz ordular gibi inliyordu orman. Yalnızlığı ve silahsız oluşunu hissettiren bir ürperti vardı bu seste. Daha önce çokça ormanlarda yalnız kalmış, gecelerde yalnız yol almış, bu anki duyguları yaşamamıştı. Her yerin yalnızlığı ve savunmasızlığının verdiği acı farklı oluyor, diye mırıldandı. Tek başına ve yapayalnız düşmanın elinde olmanın verdiği acıları düşledi. Dişlerini

sıktı, hüzünlendi. Burun direklerini zorlayan çam kokusuna yabancılığını, yüzündeki ekşilik hemen ele veriyordu. Bu dağlar Dersim dağlarına benzemiyordu. Ağacı daha çok ve uzuncaydı. Belki de bu yanıyla daha iyi olanaklar sunuyordu; ama, garip bir yabansıma ve yalnızlık hissi veriyordu. Sonra bunun, kitlelere duyulan güvensizlikten kaynaklandığına yordu. Karşısına bir çoban çıksa, başına silahı dayayıp düşmana teslim etmek isteyecekti. Halkla bağları olamayan gerillaların, zamanla orman doğasına benzemesi kaçınılmazdı.

Güneş, iki saatlik bir yükseklikteydi. Vadinin bitişine doğru gelen dere, daha içerden iki ayrı koldan akarak geliyordu. Orman yangınları ya da kesimler için yapılmış olan bir araç yolu, vadinin derinliğine doğru dereyi takip ediyordu. Vadinin yatağında top top çalı kümeleri, yaban sarmaşığı ve meşe filizleri vardı. Sırtlara doğru yükselen koca ağaçların altları bomboştu. Ağaçların altında uzunca bir görüş mesafesi vardı. Uzaktan bu alandaki hareketi fark etmek zordu; ama, ağaçların altına inen güçlerin birbirini görebilmesinin pek zor olmayacağını hesaplayarak, çalılıkların ve dere kıvrımlarının olduğu yerleri takip ederek yürüdü. Sol yamaçtaki kaya kümelerini görünce sevindi. Ağacın örttüğü taş siperler, çatışma için daha rahat olanaklar sunuyordu. Vadinin doğuya doğru derinleşen ve daha ileri de yükselerek doruklaşan çevrimlerine bakındı. Sırtların üzerinde yer yer çıplak bölgeler vardı. Herhangi bir hareketin olup olmadığını anlamak için, uzunca taradı gözleriyle buraları. Soldaki sırtları takip ederek yürüdü. Genel çevrenin ve yerleşim yerlerinin haritasına vakıf olmaya çalışıyordu. Daha ilerde birkaç sırt ve dere ayrımı çıktı önüne. Arazinin engebeli olması birçok yönüyle avantajlıydı. Yanındaki küçük çantada iki ekmek, biraz peynir, bir litre meyve suyu vardı. Saat on ikiyi gösterdiğinde, geniş bir yarım daire çizerek sırtları dolaşmış, iyice acıkmış ve yorulmuştu. Karşı yamaçları ve aşağıdan geçen araba yolunu gören sırtın üzerinde, tarihin tekdüzeliğinden bıkan koca gövdeli bir çam ağacının dibine oturdu. Geldiği yönde orman kesimi vardı ve motor sesleri keskin, tırmalayıcı sesler çıkararak çamlığa yayılıyordu. Ekmeği, peyniri ve meyve suyunu çıkardı. Savunmanın en az olduğu yerde, tok olmak büyük bir şanstı. Ekmeğini yemeye başlamıştı ki arkasında kalan doğu sırtlarının yükseltilerinden, bir çoban narası duyuldu. Ağacın gövdesine iyice sokuldu. Mesafe epeyce uzaktı; ama, yine de bir önlem gereğiydi bu.

Sırtın arka yüzlerine geçememişti. Bu sesten, arkadaki yerleşim yerlerinin çok fazla uzak olmadığı anlaşılıyordu. Sırtlardan vadiye inen yükseltilerin her yerde geçit vermemesi ve dikliğin yüksek olması buradan gelebilecek tehlikeleri asgariye indiriyordu. Bu alanda on, on beş günlük bir çalışmanın yapılıp yapılamayacağı üzerine düşündü. Tüm askeri tecrübelerini, bilimsel olasılıklarını, çatışma pozisyonlarını; çıkış, savunma, gizlenme, su ve diğer olanakların tümünü hesapladı. Uzun uzun düşündü. Arazi üzerinde krokiler çizdi, kaçış ve dağılma yolları, savunma mevzileri üzerine tasarımlar oluşturdu. Toplam kaç kişi olabileceklerini hesaplamaya çalıştıysa da, sonuç çıkaramadı.

İkindi menevişlenmiş, pul pul, al al katarlar oluşmuştu gökyüzünde. Yükseklerden esen rüzgarlar, canhıraş akıyorlardı meşeliklerle dolu vadilere. Bir uğultu vadiyi terk etmeden, yenisi dolanmaya başlıyordu yükseklikleri. Peşinden o da iniyordu koyakların derinliklerine ve terk edip gidiyordu. Baş başa verip göğe doğru durmuş çam ağaçlarının esintileri arasında kırılgan ve şekilsiz gök mavilikleri bir görünüyor, bir kayboluyordu. Güneş pır pır eden ışıltılarla ağacın yeşil dallarını zorluyor, onlardan fırsat bulup toprağa kadar inemiyordu. Baygın çam ormanları; vadileri, karşı sırtları, hemen hemen görünen tüm çevreyi sarıp sarmalamıştı. Yalnızlık; nemli toprak, çam ve tedirginlik kokuyor; uzayıp giden günün arkasından katarlar oluşturuyordu. Akşama doğru yoldan geçen arabaların sayısında artış olmuştu.

Kozan, keşif faaliyetini yeterli görmediği bir gezi faslıyla tamamlayıp yolun kenarına inmişti. Arabanın geleceği yere yakın bir çalılığın içine girmiş bekliyordu. Sık sık araçlar gelip virajda yavaşlıyor, hiçbiri durmadan çekip gidiyordu. Randevu saati iki saat geçmiş, hala Kazım ortalıkta görünmemişti. 'Adamın başına bir iş geldi kesin' diye düşünüyordu Kozan. Yapacağı başkaca da bir şey yoktu. Adam yakalanıp hemen çözülmezse hala zamanı vardı. Eğer erken yakalanıp hemen çözülmüş olsaydı, şimdiye burayı kuşatmış olurlardı. Olası yeni bir durumda kaçabileceği noktaları gözüne kestirmeye, arazinin yapısından yararlanmanın olanaklarını ayrıştırmaya çalışıyordu ki bulunduğu yerin biraz altından ve tam derenin içinden ve aynı yerden yükselen birkaç ayrı insan sesi duydu. Korktuğunun gerçekleşiyor olması ihtimalinin yüksek olduğunu hissetti. Yukarı taraftan çıkış ve kaçış yollarını ayrıştırmaya çalıştı. Karanlık

biraz erken gelse bari, diye söylendi. Sesler bazen yükseliyor bazen düşüyordu. On on beş dakika içinde sesin hep aynı mesafede kaldığını anlayınca biraz rahatladı. Biraz sonra bunların odun götürmeye çalışan köylüler olduğunu, kadınların sesinden anladı. Hemen tepesindeki virajda duran arabanın kornasını duyunca gözlerine ateşli, kızgın, iyimser bir sevinç yayıldı. Hemen yerinden çıkıp fırladı. Arabaya atladı. Araba aynı iyimserlikle kalktı. Kazım, araba hakimiyetini sıkıca tutmaya çalışıyordu. Kısa bir sessizlik oldu. Sessizlik, Kazım'ı ürküttü.

"Yahu Kirve kusura bakma, evde uyuyakalmışım. Kimse de beni kaldırmamış."

"İyi çok güzel, maşallah ne sorumluluk duygusu, inan ki gözlerimi yaşarttın."

"Valla uyuya kalmışım, biliyorum yanlış yaptım; ama, ne bileyim uykuda kalacağımı."

"Normalde benim çoktan bu randevu yerini terk etmem lazımdı biliyorsun. Ayrıca yoldaşını bir yaban ormanda yalnız bırakmış bir devrimcinin tasasız uyuya kalması da garip."

Uzunca bir suskunluk oldu. Yol bir ana yola çıktı. Arabada Şivan; ince, içli, yakıcı bir hava içinde Xezal'ı söylüyordu. Suskunluğu Kazım bozdu.

"Ne diyorsun Kirve, olur mu bu yer, uygun mu sence."

"Yer fena değil; ama, önemli olan bizim gereklerini yerine getirmemiz. Eğer bunları başaramazsak yerin pek fazla önemi olmaz."

"Eee tabi kirve, getireceğiz, merak etme."

"Ne bileyim örnekler pek iyi değil, şekilde olduğu gibi."

Kazım gülerek yanıtladı.

"Yahu kirve tamam, yanlış yaptık diyorum, durmadan yüzümüze vurup durma."

Cafer'in gönderdiği silahlar ve ilk gelen savunma birimleriyle, bir kısım yiyeceği araziye taşıdı Kozan. Araziye ayak atılmış, mevzi kazılmaya başlanmıştı. Eylem artık gerçekleşecekti ve ancak beklenmedik karşıt bir gelişme işi durdurabilirdi. Cafer'in gönderdiği silahlı birimi almaya gidecekleri randevu sabahı; Kozan, Kazım'la okkalı bir kavgaya tutuştu. Kazım'ın çarşıdan bilerek geç gelmesi ve bilerek birinci randevu saatini es geçmesine, çok sert tepki verdi Kozan. Yol boyu hiç konuşmadılar. 'Eğer birinci randevu ile ikinci randevu arsındaki saatlerde gelen

arkadaşlara bir şey olursa, bunun tek sorumlusu sen olacaksın' diye biten Kozan'ın sözü, tartışmayı keskin bıçak ağzı gibi kesmişti. İşin bu denli ciddi olduğunu Kazım da biliyordu; ama, gel gelelim rehavet ve sıradan alışkanlıklar, pekala bir savsaklama pratiğine dönüşebiliyordu.

Kozan, ikinci gelen postada Taylan ve Koti'nin olmasına sevindi. Askeri kadroların öncelikle gelmeleri bölgedeki gücün güvenliği açısından önemliydi. Karadeniz'in sık çalılık ve çamlık arazi örtülerine alışmış olan Koti ile Taylan, çamların altının görüntü vermesinden pek hoşnut olmadılar. Dersim'den gelenler için yer oldukça iyi, Karadeniz'den gelenler içinse iyimserlik gerilerdeydi. Taylan, ince uzun boyuyla, özgün Karadenizli alışkanlıklarını bir arada taşıyor; kızınca -her Karadenizli gibi- daha da güzelleşen çehresiyle çevresinde sempati uyandırıyordu. İmam bir babanın oğlu olma avantajlarıyla, din ve devrim işlerini işlemede espirütel ve biraz da akıllıca sunumlar yapar, babasının anılarını anlatırken kıkır kıkır gülerdi. Bu yolun belki kısa sayılacak bir bölümünü yaşaya gelmişti ama, öğrenme ve gözlem kabiliyeti, geleceğin burçlarına tutunabilecek ebatlardaydı. Dersim'de başladığı ilk iki yıllık gerilla yaşamı oldukça verimli olmuş, 92'de iki ayrı partizan gücü birleşince Karadeniz'e gönüllü gidenler arasına girmişti. Politik çapı dar, insan psikolojisinden anlamayan, silahı her şey olarak sunan kadroların kadrosallığıyla çelişkiler yaşaması kaçınılmazdı; çünkü, onlar yüksek öğrenim sürecini canlı ve deneyimli bir teorik çalışmayla geçirmişlerdi. Kendi çevrelerinde oluşturdukları gurubun tüm bireyleri, bu tarz gelişmeden payını almıştı; ama, bir çoğunun ömrü kısa olmuş, ön safları işgal eden her nefer gibi erken düşmüşlerdi. Her haliyle, sağlam bir sırt dayanağı, güvenilir bir dost sıcaklığında görürdü yoldaşlarının bir çoğu. Karadeniz kadroları içinde Taylan, politik bir yetke imajı verirken; Koti, politik serüven ve askeri canlılık içeren yeterlilik olarak yansıyordu. Bu gelişiminde eski futbol uğraşının, firari eylemlerinin, cezaevi deneyimlerinin, bakır sarısına çalan uzun saçlarının etkisi vardı belki. Belki bu da değildiyse, biraz çapkın bakan sıcak bakışlarında düğümlenen bir içselleştirmeydi. Karadeniz'deki son ayrışımlarda her ikisi de belirleyici etkiler sunmuş, eleştiriler bir noktadan sonra ayrışımı koşullamıştı. Taylan ilk kır serüvenlerini Kozan'la birlikte geçirmiş, onu oldukça iyi tanıyordu. Yıllar sonra tekrar buluşmuş, yeni serüvenleri birlikte omuzlamaya koyulmanın duyarlılıklarıyla bir araya gelmişlerdi.

Küçük kentin durgun hareketinin içinde sap gibi sırıtmamak için, bir çay bahçesine geçip oturdular. Havada ılık, gezgin ve keyif verici bir tat vardı. Sırtlarında küçük çantalarıyla seyyar satıcıları dolaşan turistler, lokantaların kapısının önünden gelip geçen hemen her turisti buyur eden garsonlar, tipik eşyalarıyla süsledikleri tezgahları başında turistlerle gülüşen tezgahtarlar, en belirgin ve görünen hareketini oluşturuyordu kentin. Denizin kıyısındaki çay bahçelerine ilişip, sabah sabah biralarını yudumlayan yabancıları garipsedi Kozan.

"Bu adamlar içkiyle mi uyanıyorlar? Bu saatte de bira içilir mi?"

Kazım dönüp denizin kıyısına yakın oturanlara bakındı.

"Onlar böyle işte kirve. Dünyada yemek içmekten başka tasaları yok. İşte bak onların da çoğu işçidir. Devrimden bahsetsen, adama gülerler."

"O kadar da değil. Elbette ki onların yaşam düzeyi bizdekine göre oldukça yüksek ama, kültür seviyesi de öyle. Yani adamlar devrimleri, toplumsal mücadeleleri, demokratik eğilimleri bizden daha iyi bilirler. En azından demokrasi kültü var onlar için. Bizim insanımızda bu yok. Öykünecek bir demokratik geçmişi yok. Böyle olunca da uyanışı zor oluyor, her uygulamayı çok rahat kabulleniyor."

"Valla onu bunu bilmem ama, bu bizim insanın insan olacağı yok. Üç tane turistten tek beklediği onun cebindeki para ve cinselliği. Neredeyse götüne girecekler. Bak aha şu seyyar satıcıya bak, neredeyse kadını yiyecek. Fırsat bulsa bu kadar insanın içinde yapışacak kadına, bak bak, dön bir bak."

Kozan, Kazım'ın köy dobralığıyla konuşmasına gülerek dönüp baktı. Mini şortu kalçalarına takılıp kalmış, ince, uzun sarışın kadınla, kendi dilince bir şeyler anlatmaya çalışırken, yarım yamalak bir iki İngilizce kelimeyle ona cevap vermeye çalışan satıcının diyalogunu gördü. Satıcı, bir kadına, bir kalçalarına, mini şortun yan kıvrımlarına bakınıyor, her seferinde kadına daha yakın olmak için özel bir çaba sarf ediyordu.

"Ne yapsın garibim. Bu milletin kültürel doygunluğu yok. Yani insanlarda cinsel açlık var. Düşün o kadın çıplak olsa ne olacak. Göz doygunluğunun oluşmadığı yerde, insanın kültürel doğallığını kazanamadığı yerde bu türden davranışlar kaçınılmaz var olacaktır."

"Yahu ne var, ne olacak, biz hepimiz de erkektik. Yani böyle mi yaptık?"

Kozan, yersiz bir kahkaha bıraktı.

"Niye şimdi değil misin?"

"Yani gençliğimizde demek istedim kirve. Bunlar erkek falan değil, bunlar eşek olu eşşek. Adam görmemiş, adam hayvanlığından kurtulmamış. Bir de abu kentte yaşıyor."

Kozan, Kazım'ın köpürmesini saatine bakınarak kesti.

"Ben bir bakayım saat geldi. Sen bekle eğer gelmişlerse biz yoldan geçince bizi görürsün" diyip kalktı.

Randevu yerine giden yakın bir sokağa girdi. Sokağın başında Kemal'le karşılaştı. Her ikisi de birbirini gördüğüne sevindi.

"Başka gelen var mı?"

"Var bekliyorlar, gel" diyip yürüdü Kemal.

Telefon kulübesiyle uğraşan birinin yanına doğru yürüdüler. Adam gelenleri görünce kulübeden çıktı.

"Vay bizim ihtiyar delikanlı, hoş geldin, nerelerdesin kardeşim."

"Hoş bulduk" dedi gelen adam. Sarıldılar. Kozan, buruk ve acılı gülüşlerle bakıyordu delikanlıya.

"Nerelerde olacağım, buralardayım. Sen nasılsın?"

"Valla nasıl olalım, peşinizden sürüklenip geldik, arkadaşlarımız şimdi toparlamışlardır, diye düşündük. Ne gezer, herkes kendi işinde gücünde."

Delikanlı bu son söyleme bozulduysa da bunu hissettirmemeye çalıştı. Delikanlı diye çağırdığı bu adam, bir yıl önceki ayrışımda, en ateşli biçimde Geçici Örgütlenme Komitesi'nden yana tavır takınıp şehre gelenler arasına karışmış, gelir gelmez de ticarete atılmış, bir hayli de iş yapmıştı. Kırda lojistik faaliyet yürütmüş, para ve erzak toplama işlerine bakmış, sonrasında ticarette ilerlemesi şaibelere, söylentilere neden olmuştu. En çok da Dersim köylüsü laf eder olmuştu. 'Bakın sizin Bakış, paraları topladı, şimdi kaç tane dükkan açmış.' Bu en hafif söylemdi belki, ama bu söylemlerin gerçeğine eğilen olmamıştı hala.

"Başka kimse var mı?"

"İki kişi daha var, gelin" deyip yürüdü Kemal. Bir iki sokak ilerde yürüyen biri bayan iki kişinin yanına yaklaştı. 'Bunlar' dercesine işaret verdi Kozan'a. Kozan, 'beni takip edin' işaretiyle yanıtladı ve delikanlının koluna girip yürüdüler.

"İşte Kozan yoldaş bu" dedi Kemal.

Her ikisi de biraz şaşırmıştı. Resimlerdeki Kozan, heybetli ve cüsseli bir duruş gösteriyordu. Şimdi karşılarında ince, biraz da çelimsiz, şehir memurlarını andıran, kendi halinde, peşmurde bir adam vardı. Hiç öyle askeri bir komutan, sert bir otorite görüntüsü yoktu. Dağdaki komutanların hafızalara düşürdüğü iz, gördükleri bu tabloya uymuyordu. Erkek olanı;

"Ben Kozan'ı iri yarı biliyordum" dedi.

"Bilgilerin doğruysa, o zaman adam küçülmüş" diye ekledi bayan.

Kozan, arabanın yanına geldi, kapıyı açıp binmelerini söyledi. Birazdan Kazım da oradaydı. Hepsi arabaya tıkış tıkış olduktan sonra araba usulca hareket etti. On beş dakika sonra kentin dışına çıkmıştı bile. Güneşin, yeşil elma bahçelerinden topladığı taze ferik kokuları, gökyüzünü baştan başa sarmalamıştı. Araba oldukça acemi ve ağır ilerliyor, dalından düşüp parçalanan elma kokuları yarı açık camlardan içeriye kadar geliyordu. Yolun kenarını süsleyen bahçelerde; başları beyaz sarmalarla, renkli eşarplarla çevrili kadınlar, bol apışlı pantolon giymiş erkekler, arabacılar, çocuklar çalışmaktaydı; kimi bahçenin derininden elma koparırken, erkeklerin bir çoğu yükleme ve taşıma işleriyle uğraşıyordu. Emek, ter ve pazarlık tantanaları alıp başını gitmiş, insanı kendi kalabalığı içinde etkisizleştirmiş, başka bir şeyi görmez hale getirmişti. Arabadaki sessizlik, havadan sudan şeylerle bozulacaktı ki tanıma faslının bocalamaları kendi arifesini tamamlayabilsin.

"Geldiğiniz yerlerde ne var ne yok, yeni gelişmeler var mı?"

Kozan'ın sorusuna ilk yanıtı Kemal verdi.

"Yok yoldaş, her şey bildiğin gibi, yeni bir değişiklik yok."

"Şu Partizan Sesi çevresinin son gelişmeleri ne safhada. Ne oldu, Kardelen Hareketinin sonuçları ne?"

"Yahu durun şuradan biraz elma koparalım. Öf öf ne elma bunlar, dur dur Kirve."

Kemal'in aç kurt misali elmalara iştahlanması herkesi güldürdü.

"Halkın malını çalmak suçtur Kirve. Hırsızlık yapmana izin veremeyiz" dedi Kozan gülerek. Az önceki sorusunun güme gittiğini sandığı anda, yeni gelenlerden kuru, uzun, tipik sakalları ve saçlarıyla anarşist görünümü sergileyen genç cevap verdi.

"Yeni bir açıklama yapmadılar henüz, ama tepkiler çok iyi değil. Pek ayrıntılı ve doyurucu bir açıklama yapacaklarını da sanmıyorum."

"Kirve dur dur, biraz elma alalım."

"Tamam tamam alacağız kirve, az ilerde daha güzel bahçeler var, burada köylüler var iyi olmaz" diye yanıtladı Kazım.

"Tamam, Kazım yetmiyormuş gibi, bir de Kemal hırsızı çıktı; gel de şimdi çık işin içinden. Geçen gün adam bana bir kasayı zorla çaldırttı."

"Çok sıkıştık buraya" diyen yumuşak bir kadın sesi girdi konuşmaların arasına.

"Tamam duralım, sen Kozan yoldaşla yer değiştir, sen öne geç yoldaş arkaya gelsin. Dur dur yoldaş, bayan arkadaş sıkışmış."

"Bayan arkadaşı mı düşünüyorsun ya da durdurup elmalara mı koşacaksın." Anarşistin söylemi herkesi güldürdü. Araba biraz ilerledikten sonra durdu.

"Hadi değişin yerleri."

Kemal hemen kapıyı açıp dışarıya, oradan da bahçenin içine fırladı.

"İleride adamlar vardı bahçede onlardan isteseydik, verirlerdi biraz. Şimdi görürlerse ayıp olur."

"Ayıp olmaz Kozan yoldaş, sen de birkaç tane kopar getir de gidelim."

Kazım'ın söylemi üzerine Kozan çaresiz bahçeye yöneldi. Bu arada Peruşka da inip ön tarafa geçti. Kemal, birkaç kez kucağına doldurduğu elmaları, getirip arabaya bıraktı. Araba devam ettiğinde, her yer elma dolmuştu. Bahçeleri süsleyen al al elmaların kokusu arabanın içine doluşmuş; rüzgar hızına karışarak akıyordu. Yer yer kadın kümeleri ve yük taşıyıcıları, kamyonlar geçiyor, her biri gerilerde kalıyordu. Peşlerinden gelen bir taksi dikkatlerini çekmişti. Bir anda herkes onunla ilgili olmaya başlamıştı. 'Sen ağır git bakalım geçecek mi?' denildi ve araba ağır ağır ilerledi ama, araba kendilerini takip etmeye devam etti.

Vadinin bahçelerle çevrili alanı bitip daracık yolun kıvrımlar dolanmaya başlamasıyla endişeler daha da arttı. Araba hala peşlerinden devam ediyordu. Vadinin sağ ve sol yükseltileri ormanlarla kaplıydı. Batı istikametini çeviren sağ yükseltinin dikliği ve ormanlarla kaplı çehresi, sığınma ve dövüşme alanını işaretliyor; tepeler yükseldikçe dikleşiyor, heybeti giderek artıyordu. Sol yamaçlarda alabildiğine sünepe bir orman dökümtüsü vardı ve top top görüntünün ortasında gri, sarımtırak toprak; kül rengi taşlar görünüyordu. Yol boyunu takip eden bir derenin akış istikametine doğru gidiyorlardı.

"İleride bir ilçe yol ayrımı var. Eğer araba oraya dönmezse, bizi takip etmesi büyük bir olasılık. Eğer şoför biraz acemiyse, yol çok dar olduğu için bizi sollayamayabilir. Arabada da zaten iki kişi var herhalde. Bunlar iki kişiyle peşimize düşmezler, hem de öyle açık açık yapmazlar, sanmıyorum."

Kozan'ın söylemi genel onay aldıysa da endişeleri dağıtmaya yetmedi. İlçe yol ayrımını geçtikten sonra arkalarındaki arabayı bir daha görmediler. Bir çeşme başında durup oyalandılar, gelmeyen arabanın ilçe yoluna girdiği yönünde kanaatler kesinlik kazandı.

Diğer gün, son olarak Düzgün ve Cafer'in de gelmesiyle gurupların taşınma işi noktalanmıştı. Kozan onları da alıp yerleşim vadisine indi. Sorumluluğu ağır olan; ama, yerine getirilmesinin hayati anlam içerdiği eylemin ilk aşaması başarılmıştı. Bundan sonraki evresi daha bir çetin koşullarla yüz yüzeydi. Bu gücü savunmak için yeterli silah ve cephane yoktu. Arazide doğanın doğal gücü dışında, hemen her şey kendi karşıtlarının yanındaydı. Gizliliğe çok dikkat etmeleri ve suyun dahi uykusunu gözetlemeleri gerekiyordu.

"Evet Kozan yoldaş, Dersim'den Akdenize bir hat çizmiş oldun. Bu dağlarda izin kalmış olacak."

"Ne yapalım başka şansımız yok, birçok şeyi göze alarak bu girişime kalkışmasaydık, dağılma sürecini kendi ellerimizle devam ettirmiş olacaktık."

"Tabi bu bir zorunluluktu, yapmak aciliyet gerektiriyordu; ama, bunda Dersim'in gücü kudreti var, bunu inkar edemeyiz."

"Dersim dedin de, Kasap'la Nurten neden gelmediler. Bu adamlar konferansa katılma kararı almamışlar mıydı?"

"Bilemiyorum, ama tavırları dürüst değil. Başından gelmeyeceğiz deselerdi, biz de ona göre beklemede kalmazdık. Bir gün öncesinden gelebilirdik, sadece geleceğiz dedikleri için bir gün daha bekledik. Sonra Kasap çıkıp geldi, 'biz gelmeyeceğiz' dedi. Nedenini sorduk, doyurucu ve açık bir yanıt vermedi. 'Bu işin oluş biçimi sağlıklı değil, güvenlikli olacağını sanmıyorum' türünden bir şeyler söyledi."

Kozan'la Düzgün konuşarak önden, Cafer ile adı Drej olan bir başka genç arkadan yürüyorlardı. Hava karanlık olmak üzereydi ve arazi daha bir elverişliydi. Kozan, ağaçların derinliklerine yayılan alaca akşam renklerine bakınıyor, sürekli çevresini tarıyor, zirvelerin görünen çıplaklıklarını, görünmeyen yerlerini takip ediyordu.

"Yani bu kadar insan için değil de sadece onlar için mi güvenli olmuyormuş? Evet son noktaya geldik anlaşılan, 'aman Kasap öyle yap ki aşk siyaseti yemesin' şeklideki endişelerimin haklı bir kaynaktan geldiğini doğruladı. Kendi canlarının derdine düştüler, yazık olacak. Siz, Nurten'le görüşmediniz mi? Onunla konuşsaydınız, onun tavrı daha iyi olabilirdi."

"Doğru, aslında görüşmek istedik; ama, Kasap onu hiç getirmedi, hep kendisi yalnız geldi. Hatta gelmeme kararının ortak olup olmadığını da bilmiyoruz. Kasap'ın, Nurten'i maniple etmeye çalıştığını düşünüyorum. Bizi oyalamaları iyi değil, bir ikincisi , 'size mücadelenin gereklerine dair vaaz verecek de değiliz' dedim. Bunca zaman, bunca yol kat ettiniz, içimden de gelmiyor artık bu insanlara 'hadi kardeşim' demek. Üzülüyorum."

"Bütün bunlar yaşanan yıkıntının devamı ve uzun bir süre devam edecek. Eğer direk bu insanları Karadeniz'e götürseydik, belki dökülme daha az olurdu. Sürekli devrimci ortamdan, şehrin dağınık ortamına düşmek insanları eritiyor. Keşke hiç inmemiş olsaydık Dersim'den. En azından bırakacak olanlar dökülür, bu insanlar kalırdı. Mesela Nurten aşağı inmesiydi bırakmazdı. Ve o Kasap'ı da etkilerdi."

"Şimdi hala bırakmışlar diyemeyiz, ama gidişat pek iyi değil."

"Pratik adımlarda yana atmalar başladıysa, peşinden diğer tavırlarda gelir; buna emin ol. Dağlarda kuşatmalar arasında kalmış Kasap, şimdi kalkıp bireysel güvenliğinden bahsediyorsa durum hayra alamet değil. Şu Caferleri bekleyelim."

Sözünü bitirip oturan Kozan'ın yanına çöktü Düzgün.

"Neredeler arkadaşlar, çok uzak mı gideceğimiz yer?"

"Aslında ilk kaldığımız yer bu vadinin biraz üstüydü. Yer fena değildi, şu yakınlarda su da vardı. Karadeniz'li arkadaşlar çalılıklarla kaplı çam diplerine alıştıklarından, burası onlara iyi gelmedi. Ben de 'arka taraftaki vadiyi gezip gelin, eğer su varsa oraya geçebiliriz, orası biraz daha kamufleli' demiştim. Sonra orada da su varmış, oraya taşındılar. Ama arkadaşlardan bir gurup gelip bizi yukarı sırttan alacak."

Bu arada Cafer ile Drej'de gelmiş, konuşmanın son bölümünü onlar da dinlemişlerdi. Kalkıp devam ettiler. Yerleri kaplayan çam dikenleri doğal bir yumuşaklık oluşturmuş, rampalarda ayakkabıların kaymasına neden oluyordu. Karanlıkla birlikte düşüp kalkmalar daha fazlaydı.

Sırtta bekleyen Taylan ile Sırma'nın yanına vardıklarında, karanlık iyice yerleşmiş, terlemiş ve acıkmışlardı. Çıkarıp çeyrek ekmeğin içine peynir koyup dağıttılar. Ekmeklerin ve tüm yiyeceklerin belli bir sayıda ve hesapta olduğunu herkes biliyordu ve kimse daha fazlasına göz dikmiyordu. İlk etapta dağıtımı, hesaplamaları ve diğer ayarlamaları yapan Kozan'ın belirlediği biçimde yürütüyorlardı. Herkesin bir araya geldiği aşamadan sonra yeni bir düzenlemenin yapılması gerecekti.

Çam ağaçlarının yaprak ve dalları arasından, yıldızları seyretmek oldukça zordu. Geceyi yarıp giden büyük tırların sesi, ormanı yalayarak inen rüzgarın kar fırtınasını andıran uğultusu, arada bir uzaklardan gelen köpek sesleri gecenin önde gelen konuklarıydı. Her yürüyüşün bittiği yerde, yeni bir yürüyüş başlayacaktı. Her düşen, dökülen yürüyüşçünün yerini yenisi alacaktı. Yürüyüşçüler hızlı çoğalıp yavaş azalıyorsa durum iyiye gidiyor demekti. Tersi oluyorsa vahametin gelen çığırtkanlığı görülmeyi gerektirirdi. Yaşanan süreç, yürüyüşçülerin dökülüşünün daha hızlı olduğu dönemi işaretliyordu. İhanetin ve kaçışın vardığı yer, ateş menzilinin içiydi. Bundan sonra, dirayetli, göz dolduran önderliklerin oluşmasıyla ve karşılıklı bir güvenin yeşertilmesiyle gidilebilirdi. Gece koyuydu; ama, koyuluklarda yürüyebilme kudretine sahip olan insan yok değildi. Kimi kere sadece el yordamıyla yürümek gerekiyordu ve bu anda, gözüne batacak çalılardan, uçacağı uçurumlardan, gireceği bataklıklardan çekinmeyenlerin yol göstermesi ve arkadakilere ses vermesiyle gidilecekti. İşte tamda böylesi bir gecede yola çıkılmıştı ve yol alabildiğine engebeli ve uzundu.

*** *** ***

"Nöbeti nerede tutuyordunuz?"

Sırmasaçlı eline doladığı ince söğüt filizini silahının üzerinden uzatarak, karşı yamacı gösterdi.

"Orda ama pek iyi değil yoldaş, sen de bir bak istersen."

Sabahın kuru bir ayazla uyandığını anlamak zor değildi. Kozan vücudunu sıvazladı.

"Üşümüşüm" dedikten sonra, sırt sırta battaniyelere sarılıp uyuyanlara bakındı.

"Sen herkesi kaldır, çayı da hazırlayın; ben bir bakıp geleyim."

Az aşağıda Karadeniz'den inen ve oradaki sorunların bunalımlı ortamından oldukça olumsuz biçimde etkilenen Besê çay kaynatma işiyle uğraşıyor, duman çıkarmamak için yanındaki iki gence emirler yağdırıyordu. Sinirli, biraz da usta bir savaşçı görünümü sergiliyordu. Avurtları çökmüş, aylardır hiç ekmek yememiş gibi bir ima veriyordu yüzü. İncecik belinin üzerine sıkıca sardığı askeri palaska, zayıflığını daha bir görünür hale getirmiş, yüz çizgileriyle uyumlu bir sertlik oluşturmuştu. Her an yanındakileri azarlayacak, bir açığını bulup fırçalayacakmış gibi bir hali vardı. İnce parmaklarının uzandığı ellerinin üzerinden sert çelimsiz damarları bir karış ayağa kalkmış, ateşle uğraşan ellerine dayakçı görüntüler, usta bir savaşçı replikleri kazandırmıştı. Ensesinde bağladığı saçlarından firar eden siyah bukleleri; o ateşe doğru eğildikçe gözlerine dökülüyor, onları geri atmak için sert biçimde kafasını geriye atıp yeniden işine devam ediyordu.

"Yoldaşlar hadi kalkın, günaydın, hadi yoldaşlar sabah oldu." Sırmasaçlı'nın sesi oldukça düşük bir tonla çıkıyordu. Duyarak uyanamayanları sallayarak bir bir uyandırdı. Kemal ilk ayağa fırlayanlardan biri oldu. Biraz sonra Cafer ve diğerleri de kalkmaya başladı. Her kalkan, ateşin yanına ilişmek için aşağıda çalışan Besê'nin yanına fırlıyordu. Besê, seyircileri çoğaldıkça daha coşuyor, usta bir düzenleyici işlevini hızlandırıyordu. Karadeniz'den birlikte geldiği Koti, Çetin ve eşi Taylan'ın dışında çok fazla kimseyi tanımıyordu. Cafer'i ve Düzgün'ü diğerlerine kıyasla daha yakın buluyordu. Bu durum, Besê'nin çalımını daha da anlamlı kılıyor, yeniler imrenerek, kimi davranışları garipseyerek, şaşkın şaşkın ona bakınıyorlardı. Guruptaki kadınlar içinde en çok kır deneyimi olan Besê'ydi.

"Yapacak bir şey var mı? Yardım edelim yoldaş" dedi Kemal.

"Yardıma gerek yok, gürültü yapmayın yeter."

Anarşist, Peruşka'ya bakınıp gülümsedi. 'Çalıma bak' dercesine bakıştılar. Kemal sustu ve olduğu yere oturdu. Düzgün, kırılacak gibi duran parmaklarını bir metre uzaktan ateşe doğru uzatmış, ısıtmaya çalışıyordu. Orhan, Nurten ile Kasap'ın gelmeyişine fena halde kızmış, parmaklarına doladığı zülüflerini evire çevire halden hale sokmuştu. O, İstanbul'dan

ayrıldığında, Kasap da gelme hazırlıkları yapıyordu. En azından Orhan öyle sanıyordu ve gelmeme tavırı onu son derece yaralamış, hatta bozguna uğratmıştı. Ateş harlanıyor, Besê çalım satmaya devam ediyordu. Kimileri seyirci ve dinleyici, kimileri de durumu kavramaya çalışan öğrenci durumundaydı.

"Kozan yoldaş nerede, ekmeği nasıl dağıtıyoruz?"

Besê'nin ortaya düşen sorusuna cevap arayan gözler, etrafta Kozan'ı aradılar.

"Nöbet yerine bakıp gelecek, çevreyi kontrol ediyor herhalde" diye yanıtladı Sırmasaçlı.

"Daha önce bize 'yarımşar ekmek yiyin' demişti, öyle dağıt yine."

Taylan'ın söylemini dikkate alarak, 'yarımşar ekmeğin içine peynir koyup verin' diye yanındakilere kesin bir talimat verdi Besê. 'Peyniri az olsun' diye de ekledi. Kadınların sayısı her zaman ki gibi, erkeklere oranla oldukça azdı. Besê, Peruşka, Ayşe, Dilan bunların içinde en eski olanlarıydı. Peruşka, akşam Besê'yle yan yana yatmış; Besê'nin çalımı onu taşların üzerine kadar itmiş, sabaha kadar kıvranmıştı. Ateşe uzak oturuyordu ama, ısı alıyormuşçasına yan tarafını ateşe dönmüş, elleriyle yanlarını ovuştururken, insan yüzlerini ayrıştırmaya çalışıyor, kafasındaki sorulara cevaplar arıyordu.

"Ne oldu?" diye sordu Kemal.

"Akşam çok kötüydü yerimiz, taşlar sırtıma battı, iyi yeri siz almıştınız."

Kemal, Peruşka'nın söylemine gülümsedi. 'Gerçekten öyle mi oldu?' diye düşündü. Kozan'ın yamaçlardan sıyrılarak aşağı inişiyle gözler ona yöneldi.

"Günaydın yoldaşlar."

Çeşitli kafa, el, yüz işaretleriyle günaydın yanıtlandı.

"Çevre nasıl yoldaş?"

"Nöbetçiyi biraz daha ileriye aldım. Vadinin alttan girişini ve sırtları görüyor. Yemek yenilirken birkaç şeyi hatırlatalım. Sese ve görüntüye çok dikkat etmemiz gerekiyor. Her yoldaş bu konuda oldukça duyarlı olmalı, olabilecek taşkınlıkları ve yüksek sesli konuşmaları uyarmalı. Bu konular ayrıca konuşulacak ama, önemli olduğu için hatırlatmak istiyorum."

Kır yaşamı olmayanlar başta olmak üzere, herkes dikkatle dinliyordu. Hemen herkes bir yerini ateşe doğru ya uzatmış ya da çevirmiş, sabahın

ayazını vücudundan kovmak isterken, söylenen askeri kurallara da bu atmosfer içinde vakıf olmaya çalışıyorlardı. Ateş her nerde olursa olsun, ayazın, donun ve gecenin vazgeçilmez hasmıydı; bir o kadar da sevimli ve çekiciydi.

"Nöbet tutan yoldaşlar buradaki sesleri de kontrol edecekler ve ses yükseldiğinde hemen uyaracaklar. Bu uyarılara uymak zorunlu. Güvenlik kuralları herkes için geçerli. Ayrıca, herhangi bir ses veya görüntü alan yoldaş, hemen bizleri ve sorumlu yoldaşları uyarmalı, kendisi müdahale etmemeli. Bizi gören herhangi bir sivili, yakalayıp etkisiz hale getirmemiz gerekiyor. Elimizden kaçarsa kötü olur, inisiyatifi kaçırırız. Sonra diğer ayrıntıları yoldaşlar belirtir."

Bu arada Kozan'a da az peynirli bir yarım ekmek uzandı. Kahvaltıdan hemen sonra bir araya gelen yönetici komite, Kozan'ı sorumlu komutan olarak atadı ve tüm gurup toplantıya çağrılarak bu karar açıklandı. Çıkarılan çalışma planı doğrultusunda, uyulması gereken diğer temel noktalara ilişkin kısa tutulması istenen bir toplantıya oturuldu. Kozan, Düzgün'e, 'sen bir şey diyecek misin?' diye fısıldadı. 'Yok sen gerekeni anlat' diye yanıtladı Düzgün.

"Her yoldaş, burada bulunuşumuzun önemini ve taşınan tarihi sorumluluğu biliyor, bunu tekrar hatırlatmanın gereği yok sanırım. Burada kalacağımız süre içinde güvenlik en temel alınması gereken sorun. Onu sağlamadan hiçbir çalışmayı sonuçlandırmamız olanaklı değil. Bölge hakkında çok fazla bilgimiz yok. Yerleşim yerleri fazla yakın değil ve insan trafiği oldukça sınırlı. Eğer dikkat edilirse, herhangi bir sorun çıkmadan süreci tamamlarız. Özellikle güvenlik sorunuyla ilgili olacak olan yoldaşların çok titiz davranması gerekiyor. Sırmasaçlı, nöbetçi subayı. Nöbet ve günlük güvenlik uygulamalarından direk sorumlu olacak."

Gözler zulalardan sıyrılarak Sırmasaçlı'ya yöneldi. Sırmasaçlı, bacaklarının arasında dipçiğini yere koyduğu silahını omzuna yaslamış, sorumlu savaşçılık ciddiyetiyle, pür dikkat Kozan'ı dinliyordu. Kozan, daha bir dizi ayrıntıyı belirttikten sonra, Besê'nin de İAŞ'e sorumlusu olduğunu, yeme içme sorunlarının tümünün ona sorularak çözülmesini istedi. Çetin'i, Besê'ye; Cihan'ı, Sırmasaçlı'ya yardımcı olarak belirledi. Silahların dağılımını, Düzgün, Taylan ve Kemal'le görüşerek ayarladı. Konuşması bittiğinde, 'soru sormak isteyen var mı?'dedi.

"Su alma işini nasıl yapacağız yoldaş?"

"Su alma işini, özellikle akşama doğru saatlerde alacağız. Ayrıca ben suyun yerini gezip bakacağım, eğer kamuflesi uygunsa, gündüz gerekli olduğu durumda, çevreyi sıkı kontrolden geçirdikten sonra, Sırma yoldaşın bilgisi ve denetiminde alınabilir. Silahsız hiçbir yere gidilmeyecek. Silahlı ya da silahsız hiç kimse haber vermeden birlikten ayrılmayacak. Birlikten gizli ayrılanların etkisizleştirilmesinden, vurulmasına kadar çok sert önlemler alınacak. Ayrıca tuvalet için rasgele yerler kullanmayın. Belirleyeceğimiz bir noktaya gidilecek. Bir de herkes yaptığını kamufle edecek."

Gülüşmeler arasından;

"Onu nasıl yapacağız yoldaş?" diye sordu yenilerden biri. Gülüşmeler daha da yükselirken, Kozan'ın işaretiyle sesler yeniden kısıldı.

"Valla yoldaş, onun için birçok yöntem denenebilir. İkna yöntemini kullanırsan, malum şeyler kendiliğinden yer altına çekilebilir ya da bundan anlamıyorlarsa, yani yaptığın şey asiyse, zor uygulayıp yerin dibine batıracaksın."

Gülüşmeler, soruyu soran gencin yüzünde mor ve kızılcık mahcubiyetler oluşturdu. Sorduğuna pişman olmak üzereydi ki Kozan, dalga geçişini telafi etmek için ciddi bir açıklama gereğiyle devam etti.

"Sevgili yoldaşım. Oturmadan önce," sağ ayağının dış kenarıyla yeri kazıyarak, şu şekilde bir çukur açar ve bu çukura doğru nişan alabilirsen, ondan sonrası kolaylaşır. Geriye sadece, kalkıp donunu çekince, çevresindeki çer, çöp ve toprağı üzerine doğru çekmek kalacak. Ha birde tuvalet kağıdımız olmadığı için, çevreye ve doğaya zarar vermeyecek şekilde, porsumuş ve dökülmüş yaprakları kullanabilirsiniz."

Konuşmasıyla birlikte, ayağıyla yapması gereken hareketleri gösterdi. Kozan'ın ciddiyeti ve latifeyi bir arada işlemesi, yeni olanların oldukça hoşuna gitmişti. Peruşka, karşılarına geçip askeri kuralları anlatan bu adamın, 'Dersimceden esinlenerek yanlış kullandığı birkaç kelimesi dışında, dağlı olduğu hiç de belli olmuyor' diye düşünüyordu. Anlatımlarında ve gülüşlerinde sıcak bir yakınlık vardı. İki gün önce değil de yıllar öncesinden tanınan bir tanıdığın, yıllar sonra tekrar çıkıp gelmesi gibi hissediyordu. Gülüşmeler devam ederken;

"Eğer yine beceremezsen, benden yardım isteyebilirsin" diye ekledi Kozan. Deniz, konunun değiştirilmesini isteyen bir ciddiyet içinde;

"Artık beceremeyecek bir şey kalmadı herhalde? Ben de nöbet sorununu soracaktım. Toplantıya katılan bizler nöbet tutmayacak mıyız."

"Toplantı devam ederken, toplantıya katılmayan diğer yoldaşlar tutacak, gece nöbetlerini de biz tutacağız, o yoldaşlar uyuyacak."

"Evet bu yöntem daha uygun olur, hem arkadaşların gündüz çalışacaklarını ve yorulacaklarını da göz önünde bulundurursak, bu daha iyi olur. Gündüz de toplantı aksamamış olur" diyen Orhan, zülüflerini parmağına dolamaya devam etti. Ayşe, gözlerini, Orhan'ın zülüf kıvırma işinden ayıramıyordu. Böylesine bir alışkanlıkla ilk kez karşılaşıyordu ve tuhaf bir özellik olduğuna inanıyordu. Soru sormak isteyenlerden bazıları, Kozan'ın alaylı yanıtlarına takılmamak için, kendi mantıklarını kullanmayı tercih ettiler.

"Ekmeğin ölçüsü ne kadar olsun?"

Besê'nin soruş tarzından, görevine pek gönüllü olmadığı anlaşılıyordu.

"Ölmeyecek kadar ver yeter."

Sırmasaçlı, Kozan'ın kestirip atmasına kıkır kıkır güldü.

"Ne yapıyorsun yoldaş, Dersim'deki ambargoyu burada da mı devam ettireceksin?"

"Dersim yine iyiydi Sırma yoldaş. Orada gider bir köylünün yarım diliminin yarısını alır, açlıktan ölmezdin. Ama burada kimsenin sana bir dilim ekmek vereceği yok. Ayrıca şaka yapıyorum, ekmeğimiz yeter. Her öğün yarım ekmek verirsiniz. Bunun yanında yemek türleri, makarna ve bolca pirinç var. Bunlar da karın doyurur. Çay ve şeker de yeteri kadar var. Yani kalacağımız süreyle denk."

Kısa bir suskunluk oturdu oturuma. Ufkunu genişleten sorular bekliyordu Kozan; ama, yenilerin daha ziyade gözlemde bulunma istemi, eskilerin de inisiyatifi gölgelememe istemi ve Kozan'ın boşluğu doldurması dolayısıyla, soru faslı erken bitti.

"Dağılmadan soralım; gece veya gündüz nöbet tutmak istemeyen veya nöbet tutma önünde engel oluşturan problemleri olan arkadaşlar varsa belirtsinler. Görme, renk körlüğü, işitme, karanlıktan korkma gibi sorunu olan arkadaşlar durumu belirtsin, bu konuda nöbetçi subayı yoldaşa bilgi versinler."

Uzun çam ağaçlarının bir dalından diğerine, bir ağaçtan diğer bir ağaca uçuşan küçük kuşların hangileri olduğu üzerine yorum yapıyorlardı

Anarşist'le Ayşe. Gün epeyce yükselmiş, vadiye ılık bir serinlik çökmüştü. Güneş, ağaçların arasından bir görünüyor, bir kayboluyordu. Dün akşam esen uğultulu rüzgar, yerini ıssız ve sessiz seyirlere bırakmıştı. Bu yere bir daha hiçbir insan uğramayacakmış gibi bir havası vardı vadinin. Vadinin güneydoğu istikameti yüksek sırtlarla çevriliydi. Orman yangınları için yapılan yol, vadinin ortalarına kadar gelip orada bitiyordu. Yüksek sırtların dibindeki derinliklerde su sızıntıları vardı. Dere yatağının işlenmiş, derinleşmiş, yanlara vurmuş kuru yatağına bakılırsa, sel tufanları korkunç olmuştu. Vadinin orta sırtlarındaki küçük dereciklerin kenarları, yeşil söğüt, yabani kavak fideleri, böğürtlen petekleri, sarmıç ve arap dikeni karışımı örtülerle iç içeydi. Yüksek ağaçların en yükseklerinde konaklayan kartalların ani kanat çırpışları, ürpertici bir irkilmenin dürtüsüydü.

Toplantı için; sol yandaki derenin, kamuflesi en iyi olan yeri seçildi. Burası güvenlik birimi ile nöbet tutulan yerin arasındaydı. Nöbetçinin, sesler yükseldiğinde müdahale etmesine de olanak tanıyordu. Toplantı için tüm ön gerekler tamamlandıktan sonra, görevler belirlenip gündemlere geçilmesiyle, derlenip toparlanma eylemi fiiliyatta uygulanmaya ve yazıma geçirilmeye başlanıyordu. Tarih, bir kere daha tutanaklara düşecek ve gelecek düşü teori olup akacak, yeni umutlardan oluşan çocuklar doğuracaktı. Kır ve şehir kadrolarının ağırlıklı bir bölümü, Halk Savaşında ısrar etmenin kaçınılmaz olduğunu kabul ediyordu. Tüm yenilenme esaslarının, buna ve genel Marksist öğretilere bağlı olarak ele alınması gerektiğinde birleşiliyordu. Çizginin giderek sağa kayacağından şüpheli olan ve söylemlerinde sol görünen kimi kadroların belli bir güvensizliği de vardı. Öte yandan, silahlı savaşım üzerine biraz daha düşünmek gerektiğini söyleyen, bunun uygulanabilirliğine şüpheyle bakan kişi sayısı ikiyi geçmezdi. Çekişme, daha ziyade de yenilenme tablosunu ortaya çıkarırken somutlaşacak ve eski kimi güvensizlikler üzerinden yürüyecekti. Bir sene önce yapılan Kadrosal toplantıdan farklı olarak kır kadrolarının fiili katılımı, toplantıyı canlandıracağa ve belli bir ağırlık merkezi oluşturacağa benziyordu. Kır kadrolarının ortak belirgin özelliği, silahlı savaşım konusunda daha hassas ve ısrarlı olmalarıydı. Bunun yanında birçok kır kadrosunun yaşadığı aşırı yıpranma, savaş alanlarında bulunma yönünde bir isteksizliği de doğuruyordu. Hem tek çareyi silahlı savaşımda bulmak, hem de bu savaşımı yürütmede isteksizlik tezat oluşturan

bir durum gibi görünüyordu; ama, bu durum bir şeyi istemekle yapabilmenin arasındaki tezatlık gibiydi ve ortaya çıkacak güvenli bir pekişme, yeni fedakarlıkların yolunu kolaylıkla açabilecekti. Düzgün'ün ortak bir denge unsuru ve güvenli bağlayıcılık konumu, aşırı bir liberalizme varmadığı ölçüde oldukça yararlıydı; ama, özellikle sola çeken kadroların beklentilerine yeteri kadar cevap vermiyordu. Ve bu durumdan hoşnut olmayanların olduğu da biliniyordu. Uçları törpülemede iyi işlev görmesiyle birlikte; doğrultuyu oturtma noktasındaki ısrarda, cılız ve kimi kere de oldukça yetersiz kaldığı yönünde eleştiriler alıyordu.

Hala bağımsız tavır içinde olan Orhan, Kasap ve Nurten'in gelmemesinden dolayı bu tavrını organ olarak değiştirmiyor ve toplantıya gözlemci sıfatıyla katılıyordu. Siyasi ve ideolojik birikime ve iyi bir derinliğe sahip olması yanında, çeşitli kişilik problemlerinden dolayı hep bağımlı bir durumda kalmıştı. Birileri için politika yapmak, neredeyse onun vazgeçilmez en temel özelliği olagelmişti. Önderlik misyonu yürütecek iktidarlı bir kişilik yapısına sahip değildi; aksine, en küçük basınçtan etkilenen, oldukça duygusal bir yapı içindeydi. Aşırı bir iyi niyet ve ermeni fukaralarına mahsus bir saflığı vardı. Çoğu kere kuzu postu içindeki kurt politikacılar, bunu olabildiğine kullanmıştı. Erken ikna olur ama, içinden geldiği, inandığı biçimde konuşur, çoğu kere bunu kuru bir savunu olarak değil; ama, inandığı sürece bıktırırcasına yinelerdi. Siyasi çizgi itibarıyla Kozan ile Düzgün'e bire bir uyum sağladığı söylenebilirdi ama, tavır takınma noktasında elli bin çeşni olasılığı yan yana getirir, bin kez düşünür, her rüzgara kulak kesilir, her sarsıntıdan etkilenirdi. Hassas bir çiçek gibi, iklimin neminden, terinden ve teninden etkilenirdi. Kasap'la Nurten'in gelmeyişi, toplantıya dağınık, tartışmalı, öfkeli bir ruh haliyle başlamasını boyutlandırmıştı. Son dönem gelişmelerde iyice yıpranan sinirleri, ses tellerini rayından çıkarmış, saçlarını eğirip duruyordu.

Kozan toplantı içinde, birlikte görev aldığı Peruşka'yla birebir ilgili olmaya başladığı anda, onun tebessümlerindeki incelikleri, gözlerine yayılmış bahar sevinçlerini, doğanın tüm masumiyetini fark etmişti aniden. Kozan'ın bilinen kimi gönül maceralarının ve bolca anlatımlara konu olan kaçamaklarının, kadınlar üzerinde tersi yönde olumlu etkiler oluşturduğu söylenebilirdi belki. Düzgün'ün şaka yoluyla, 'aman o yoldaşa dikkat et, biraz tehlikelidir' demesi, Peruşka'da daha dürtücü bir etki yaratmıştı. Yasaklara karşı insanın ilkelerinden dahi ödün vermesi bu yüzdendi belki.

İlk tutanaklar tutulmaya başladığı andan itibaren, tarihi bilinmeyen ve bilinmediği kadarıyla da çekici ve iz düşüren aşkların da defteri tutulmaya başlanacaktı. Doğa insandaki tüm şehvet duygularının anasıydı. İdrak edilebilen en temel dürtüler, yeşilin, alın ve morun içinden çıkıp geliyordu. Tanrıların kutsal oluşlarındaki en önemli giz, doğanın ve aşkın içinde çırılçıplak olmalarındandı. İnsan denilen yaratık sadece kendi dünyasını değil, doğanın bin çeşni hercümercini de kirletti. Hareketin cilveleşmesi, yerini, yasaklarla çevrilmiş sükunete bıraktı. İnsan öyle görüyordu, ama ortalıkta sükunet falan yoktu. Her yerde yasadışılık, doğaya ve onun temel kanunlarına aykırı olmakla başlıyor; bu, insanın bulunduğu en ücra köşeye kadar çekiliyordu. Yatakta kadının dibi yalanıyor, yolda aynı kadın doğranıp namus kazanlarında kaynatılıyordu. Zincir sadece mülke değil, en başta doğanın kendisine geçirilerek; felaket, içinden çıkılmaz bataklıklar gibi her yanı sırıyordu.

Güneşin, Nemrut yeşili gibi süzülerek, çamların yeşil dalları arasında oynaşmasına imrenerek bakan, sade bir mavilik yayılmıştı gökyüzüne. Ağır yüklerle sarılmış uzun araçlar, kalın ve kara dumanlı gürültüler çıkararak akıp gidiyordu şosenin ortasından. Bir küçük kurbağanın çırpınışı, dere yatağının sızıntılarıyla beslenen göletine takılıp kalmıştı. Oradan çıksa ölecek, çıkmasa, kirlenmiş sularda boğulup gidecekti. Burası bir kuyunun dibi değildi ama, yine de dünyanın çok geniş bir açıdan görünüdüğü söylenemezdi.

Besê akşam yemeği için son hazırlıklarını yapmış, çalımlı edalarla son talimatlarını da vermişti. Kadınların cüreti her zaman erkeklerden daha öndeydi; fakat, her zaman yeri daha gerilere kazınmıştı. Bu durum herkesin ilk söylemlerine takılıyor olsa da kimsenin değiştirmek için somut adımlar attığı söylenemezdi. Vadinin her iki yakası da ucu yükseklikleri delen bol kozalaklı ağaçlarla kaplıydı. Toplantının yapıldığı küçük yan derenin içinde, cılız ve taze ağaçların görüntüsü vardı. Genç savaşçılardan Kawa, yaşamının küçük ayrıntılarını anlatıp duruyordu yanındakilere. Arada bir, 'bu Maltepeleri kim aldı, adam biraz da Samsun alır' diyip, farklı sorularla çevresindekileri gündemine taşıyordu.

Toplantı gurubu, ilk oturumunu tamamlayıp geldiğinde yemekler tabaklara doldurulmaya başlanmıştı bile. Gülüşmeler, konuşmalar, fiskoslar, ara sohbetler artmış; vadiyi küçük çaplı uğultular sarmıştı. Askeri

birliklerde en gerekli cevaplar komutanlardan alındığı için, birinci derecede muhatabın kendisi de odur. Kawa, Kozan'a bakıp gülümsedi.

"Yoldaş bu sigaraları kim aldı?"

Kozan ani gelen bu sorunun nedenini pek anlayamadıysa da bir tereddüt geçirmeden yanıtladı.

"Sigaraları ben aldım, buraya kadar bir başka arkadaş taşıdı, bakkala kadar kimin getirdiğini bilmiyorum."

Daha devam edecekti ki Kawa'nın gülümseyişi sözünü böldü. Sustu ve 'neden' dercesine başını salladı.

"İnsan biraz da Samsun alır be yoldaş. Biz Samsun içmeye alışığız, bu ot gibi geliyor."

"Ot içmeniz yine de iyidir, arkadaşlarımız Dersim'de fıski (eşek boku) bile içiyorlardı. Sen ot bulduğuna şükret."

Kozan'ın söylemine Taylan, ön dişlerini sergileyen kıkırdamalarla güldü. Herkesin dikkati Taylan'ın gülüşüne kaydı.

"Ama ne güzeldi o fıski, kocaman kocaman sarıyordu, bizim Bahtiyar."

Taylan'ın yoğunlaşan gülmesine diğerleri de katıldı.

"Gerçekten fıski mıydı" dedi Cafer. Taylan derinleşen gülmesini önüne eğerek, evet dercesine kafasını salladı.

"Tabi fıskiydı. Dağda ot kurusu bile yoktu. Kurumuş fıski toplayıp sigara kağıdına sarıp içtiler. İşte faillerden biri de karşınızdaki zat-ı alileridir."

Kozan eliyle Taylan'ı işaret etti. Bu söyleme en çok gülenlerden biri Peruşka ve Ayşe'ydi. Sigara içmeyenlerin hemen hepsi, bunun bir küçük burjuva zaafı olduğunu düşünüyordu. Sigara içenler dilini, dudağını ısırıyor, 'biz olsak aynı şeyi yapar mıyız' diye yorumlara takılıyorlardı. Saçlarını zülüf zülüf eğiren Orhan, toplantının ana konularından ve sorunlarından sıyrılamamıştı. Gözleri yerin yedi kat altına bakar gibi çakılmıştı toprağa. Konuşmaları, gülüşmeleri hiç duymuyor gibiydi. Bu hali, yüzüne derin bir bilinemezlik veriyordu. Onu tanıyanlar, 'o yine gitti' diyip, ona hissettirmeden gülüşürlerdi.

"Ama Kozan, senin o saklayıp sigaranın olmadığı durumda çıkardığın sigaralar ne kadar makbule geçiyordu. O sigaraların tadı çok güzel oluyordu."

Orhan'ın aniden söze girmesi, onun özelliklerini bilmeyen birçok dinleyiciyi şaşırttı.

"Adam sigarayı içmiyordu ama, üç ay sigarayı cebinde ya da çantasında saklıyordu" diye devam etti. Hayret ve acayiplikle yüklenmiş ses tonuna güldüler. Derine bakarken duyuyor, diye düşündü Kawa.

"Haydi başlayın yoldaşlar" diye gelen Besê'nin komutu konuşmaların yönünü hazır bekleyen yemeye çevirdi. Yemekten sonra Kozan, Cafer'i alıp çevreyi denetleme ve tanıma gezisine çıktı. Güneş, batı sırtları sessizce geçmiş, yeryüzüne sakin, serin ve ince bir gölge egemen olmuştu. Doğudaki sırtların yüksekliklerine yansıyan güneş parıltıları da gitti gidecek gibi duruyordu. Uzun ve çalımlı çam ağaçlarının arasından yürüyüp zirve sırtlara doğru çıktılar. Yerde yıllanmış çam dikenleri, kozalak parçaları, yaprak kuruları vardı. Her yer eflatuna ve acemiliğe kesmişti sanki rengini. Yabancı bir coğrafya, hiçbir derde aldırmadan uzanıp gidiyordu boylu boyunca.

"Toplantının gidişatını nasıl görüyorsun?"

Cafer uzaklara bakınıp içini, bir avuç oksijen yudumuyla doldurdu. Gözlerinde endişeli ve tedirgin, içli bakışlar vardı. Elini belindeki tabancasına atıp düzeltti. Kozanın cevap bekleyen suskunluğuna döndü.

"Bakalım gidişat ne gösterecek? Kimi arkadaşlardan umutluyum, ama kaygılarım da var. Ciddi sorunlar yaşadık. Tutarsızlıklar ve beklemediğimiz tavırlar oldu. Herkesin mayayı kendi gölüne çaldığı bir süreç yaşandı. Bu yüzden kırdaki güçleri de tutamadık. Buradan daha iyi bir sonuç çıkar umarım."

Sırtın çıplak bir yükseltisine vardıklarında Kozan oturdu. Cafer de yanına ilişti. Vadinin tüm uzak derinlikleri görüntüye oturmuştu. Her zamanki gibi yükseklere esintiler oturunca, ormanı ürperten bir uğultu sarıyordu. Yalnızlık ve korku doluydu bu ses. Keşif için geldiği ilk günlerden tanıyordu bu sesi Kozan. O gün daha da korkunç gelmişti bu soğuk uğultu.

"Kesin doğrultumuzu belirlemeli ve onu korumalıyız. Yaşanan sorunlarda sizin de ciddi payınız var. Müdahale etmekten ziyade küsüp kenara çekilme tavrına girmeniz doğru değil. Sonuçta herkes, kendi düşüncelerinin egemen olması için uğraşacak. Bunda kimin kazanacağı henüz ortaya çıkmış değil."

Kozan konuşurken, elindeki dürbünle zirveleri, vadinin görünen çıplaklıklarını, uzakta görünen otobanı, derinliklerdeki görüntüleri tarıyordu. Hiçbir insan hareketine rastlamadı.

"Sen şu kleşi al ve aşağı in. Tabancayı bana ver, ben yukarı çıkmayı deneyeceğim. Buradan yukarısı çıplak ve biraz da geçit vermez. İkimizin hareketi daha sakıncalı olur. Ben yarım saat, en geç kırk beş dakikaya kadar gelirim."

"İstersen burada bekleyeyim seni."

"Yok yok, benim nereden ineceğim belli olmaz. Eğer yukarı çıkarsam, diğer taraftan inebilirim."

Kozan, inebilirim dediği kuzeydoğu yükseklikleri gösterdi Cafer'e. Silahları değiştirdiler ve Cafer hızlıca sıyrılıp indi aşağıya. Kozan, dürbünün görüntüsüne ağırlık vererek, yükseltinin giderek dikleşen sırtına doğru yürüdü. Sık sık durup görüntü alanına giren yeni yerleri dürbünle tarıyordu. Yerleşim yerlerinin olduğu çeşitli yönlerden köpek sesleri geliyordu. Hemen hemen hepsi de oldukça uzaktılar. Bu duruma seviniyordu ve bunun uygun koşullar yarattığını hesaplıyordu. Dikleşen yamacın bir yerine geldikten sonra çıkış olanağının olmadığını gördü. Bir top küçük çam filizinin yanına sokulup oturdu. Görüntüdeki bütün dağları ve ormanlarla kaplı vadileri Dersim görüntüleriyle karşılaştırdı. Kendisini yabanıl ellerde yapayalnız kalmış gibi hisseti. Sırtını yamacın dikliğine yaslayıp iyice uzandı. Düşleriyle; toplantının, toplantının bileşeninin ve bekleyen sorunların arasına girecekti ki vazgeçti. Kendisini dinlendirecek bir şeyler istedi. Peruşka'nın sıcak tebessümlerini anımsadı. Gözlerinin içi aydınlandı. Derinliğine yayılan sıcak tütsülerin anlamını daha yakından duymak istercesine, yoğunluğunu iyice oraya yöneltti. İki yıldan beri, kadınsız sevişmelerin esiriydi. Dağlarda aşık olmanın iksirini taşıyan gök mavisine bakındı. Kadınla olmak ile sevdiğinle olmanın anlamlarını ayrıştırmaya çalıştı. Sıcak, sevecen, anlayış mertebesini birazcık tatmış düşlerindeki yoğunluğu karıştırdı. 'Olacaksa bir sevgili olmalıdır. Bu aşamadan sonra bir belalı kadın hiç çekilmez' diye mırıldandı. Peruşka'yı ilk gördüğünde onu bir kadın olarak nasıl fark etmediğini düşündü. 'Acaba bir sevdiği var mı?' diye düşünürken yüz hatları gerildi. Güzel bir kadının sevdiği olmaya aday olabilecek çok insan çıkar, diye söylendi usulca. Göz göze gelirken kurulan iletişimin verdiği hazzı anımsayınca, gevşeyen yüzüne sıcak tütsüler oturdu. Hangi koşulda olursa olsun, insanı tamamlayan esaslı yanlardan birinin cinsellik ve onun mehtabında boyutlanan sevgi olduğunu düşünüyordu. Cinselliği katı tutumlarla ret ettiğini söyleyenlerin

aksine, onu önemsediğini ve birçoklarının da aynı durumda olduğunu düşünüyordu. Kendi içinden geldiği gibi konuşabilen insan sayısı çok azdı. İkili ya da üçlü ve de güvenilir ortamların hemen tümünde, bu katı tutum sahibi insanların birçoğu, içindekini dışa vurmadan edemezlerdi. İnsanın doğasında aşkın sınırsızlığı ve de kuralsızlığı vardı ve insan o yöne doğru evirilmekteydi. Tabular korkunç derecede katıydı ama, her biri her geçen gün daha şiddetli biçimde parçalanıyordu. Elli yıl aynı yastıkta kocamış övünçleri içinde olan birçok kadın ve erkek, birbirini onlarca kez aldatıyordu. Tek eşliliğin dahi tartışılmaya başlandığı dünya kürelerinde, aşkın özgürlüğünden bahsetmek bile, aforoz için ciddi bir kanıt olabilirdi.

Kozan, kendi deneyimlerine ve yaşadığı olumsuz beraberliklere bir yenisini eklemekten korkan görüntüler içine girdi bir anda. Yüreğinin bir yanı ince sızılarla dövüldü. Alnına nereden ve ne için geldiği belli olmayan ter damlacıkları çöreklendi. Kalkıp usul usul yürüdü.

Karanlık, kampa ulaştığında, romantizm bir kat daha çekici olmuştu. Yatmak için hazırlanan yerlerin üzerine, karanlıkta sadeleşen sohbetler kurulmuştu. Kozan'ın anıları ve çevresindekilere yaptığı göndermeler, Orhan'ın aniden gelen kahkahalı söylemleri, Cafer'in hayretlerle araya düşen soruları, Düzgün'ün katıla katıla gülmesi, Taylan'ın ön kırık dişlerini sıkarak konuşmalarını süslemesi, ortalığı şenliğe kesiyordu. Kozan en çok Peruşka'nın ilgisinden mutlu oluyordu. Geceyi yaran ve oradan geçerek içinin burukluğuna ulaşan göz ışıltılarını görüyormuşçasına, sık sık ona yöneltiyordu bakışlarını.

Nöbetçi subayı Sırmasaçlı'nın, ellerine tutuşturduğu listeye göre ifşa edilen nöbet görevi, sürekliliğini koruyordu. Gülüşmelerin ve sohbetin ortasında gelen uyarılardan sonra herkes yatacağı pozisyona geçmişti. Peruşka, önceki geceden kalan ağrılarını da hesaplayarak, yatacağı yeri düzenlemeye çalıştıysa da fazla becerikli olamadı. Yeteri kadar battaniye olmadığından, üçerli, beşerli yan yana uzanılarak yatılıyordu. Biraz sonra geceye zifiri bir sessizlik çökmüş, sadece gece kuşlarının ani çığlıkları kalmıştı geriye. Arada bir puhu kuşunun, çok sıkta kuzu melemesini andıran ötüşüyle bilinmeyen o kuş bölüyordu düşleri.

Peruşka;

"Bu kuşun adı ne biliyor musun?" diye yavaşça fısıldadı yanındaki Kozan'a.

"Ovacık'ta Nenıkan ormanları diye bir yer vardı. Bu kuşun sesiyle ilk kez orda karşılaşmıştık. Önce köylülerin keçileri dışarıda kalmış sandık. Sonra Qume ana onun bir kuş olduğunu ve bizim dilde ona, 'hevlika kowo' yani, dağların körpesi, buradaki körpe, yeni doğmuş keçi yavruları için kullanılır. Ama Türkçe'de bunun bir karşılığının olduğunu ya da bu isimde bir kuş olduğunu hiç duymadım. Ama o kuşun burada da olduğunu görünce şaşırdım. Mutlaka bir adı vardır tabi."

"Evet doğru, aynı keçi yavrusu gibi meliyor. Çok içten ve ince bir sesi var. Sanki yardım ister gibi bir tını."

"Belki de gerçekten yardım istiyordur."

"Ahh ona yardım edebilsem ne güzel olur."

"Yardıma ihtiyacı olanlar çok, yeter ki sen yardım etmek iste."

"Mesela,"

"Mesela ben, şu üzerimdeki battaniyeyi çekip götürmelerini engelleyebilirsen, en büyük yardımı yapmış, en hayırlı duaları almış olursun."

Peruşka gülerek,

"Aaa hem de dua, ne diye dua edeceksin peki."

"Hazret-i Faşizm, senin sevdiğine kavuşman önünde engel olmasın."

"Ya sevdiğim yoksa."

"O zaman, sana hayırlı, paralı pullu, malı mülkü ve memuriyeti olan bir sevgili nasip eylemesi için, Hazret-i Ali'den istekte bulunurum."

"Tamam tamam, üzerimdeki parkanın bir kısmını kullanabilirsin, kendini acındırma, duan için de teşekkürler."

"Gerçekten yok mu sevgilin?"

Kozan'ın sözü henüz bitmemişti ki,

"Yeter! Susun da uyuyalım" diye seslendi Kemal. Kısa bir sessizlikten sonra;

"Vardı ayrıldık" diye usulca fısıldadı Peruşka. Bunu söylemek zorunda hissetmişti sanki kendisini. Adete kimseyle bağının olmadığını bilmesini istemişti. Kozan'daki ilgiyi fark etmiş, buna sevinmişti. Hakkında birçok söylentinin dolaştığı bu adamın, ilk elden kendisine ilgi göstermesi hoşuna da gitmişti; ama, ilginin derecesini kestirmekte zorlanıyordu. Kendi duygularını dinledi bir süre. Şimdiye kadar yaşadığı deneylerinde üstlendiği rolü düşündü. Sevginin, karmaşık ilişkiler içinde, her yönüyle siyasete bağlandığı ve bu yüzden son ilişkisini istemediği halde bitirmeye

engel olamadığı durumları eşeledi. Yeni serüvenlere ihtiyaç duyuyordu; ama, buna hazır olup olmadığını tam kestiremiyordu. Çevre basıncı, siyasi etkiler ve daha birçok neden, işlerin istediği biçimde gitmesini pekala engelleyebilirdi. Birliktelikler yaşamak; ama, uzun süre bağlayıcı bağımlılıklar edinmemek en doğrusuydu belki. Aşkın kutsallığı, insanın insana ekonomik ve diğer gelenekçi bağlarla bağlı olmadığı atmosferlerde yeşerecekti. Uzun süre uyuyamadı. Sağa sola dönmeye çalıştıysa da beceremedi. Geceyi ve sükuneti dinledi. Kozan'ın horlamasını duyunca yüzünü buruşturdu. 'Horlayan bir erkek çekilir mi?' diye mırıldandı. Kozan'ın biçimini getirdi gözünün önüne. Yaban ayısı gibi kıllı ve bir kafes aslanı gibi homurtulu bir adam çekilmez, diye söylendi kendi kendine. Nöbetçilerin ayak seslerinden ürktükçe Kozan'a sokuldu. Hiç umursamadan uyuyanlara ve horultular çıkaranlara hayret etti.

*** *** ***

Sarı zeybeklerin esemesi yoktu; ama, havada zeybek türküleri dolanıyordu. Çağların karanlık dehlizlerinden akıp gelen tarih, eskittiği bütün nimetleriyle övünüyordu. Başarı, hemen her çalışmanın temel hedefi olmuştuysa da başarı ipini göğüsleyen koşucu sayısı oldukça sınırlıydı. Ateşin çalınıp elleri kınalı bir kılıç aslanı ile insanlara sunulduğu gün, bin türlü kıvılcım, doğurgan onlarca kadının rahmine düşmüş, binlerce ateş tutkunu çocuk türemişti bu ocaktan. Kızgın bir demirin dövülmesi kadar zor bir zanaattı, insan denilen kalıba biçim vermek. Hiçbir peygamber dirayeti, bugüne kadar kendi sırrını taşıyıp gelmemişti ve insanlar asırlardır yeni peygamberler icat etmemişti. Artık, güç; maddenin fiziksel hesaplarının doğru yapılıp yapılamayışında düğümleniyordu. Ne kürek kadar geniş avuçlara sahip olmak, ne de zebella gibi çocuklar doğurmak gerekmiyordu. Kadın, bir öküz kuvvetiyle belini ikiye büken aygırlarla değil, şefkatli ve eşit koşullarda sevişmeyi yeğliyordu.

Toplantı üçüncü gününde kendi niteliğini yavaş yavaş aşikar etmişti. Koti, öğlen molasını fırsat bilip yara yerlerini tedavi eden Ayşe'nin inisiyatifine bırakmıştı kendisini. Her çekişme, yeni kaynaşmalara da

kaynaklık ediyordu. Karadeniz'in aç geçen günlerinde iyice erimiş olan dolgun yüz hattı, yeniden canlanmaya başlamıştı. Kırdan gelenler yiyecek ne bulurlarsa saldırıyorlardı. Her yemek öğününde, açlığa dair anılar eşeleniyor, bu anlatımlar saatleri dolduruyordu. Koti, kurşuni sarı buklesini geriye doğru yatırdıktan sonra, gözlerindeki meneviş gülüşleri Ayşe'ye doğrulttu. İçinden derya genişliğinde anlatım öyküleri vardı ve yeni her insanı ilgili kılacak sıcaklıktaydı bunlar.

"Ne zaman iyileşir?"

"Bu yeme faslıyla devam edersen, üç günü bulmaz."

Koti, çok obur bir görüntü vermiş olduğunu düşünerek gülümsedi.

"Kirvem açlık çok kötü, hele dağda iken çevrende fazlaca görebildiğin yiyecekler yok; ama, şehirde açlık adamı buruşturuyor. Geçenlerde İstanbul'da bir lokantaya girdim, cebimde ancak bir çorba içecek para var. Garsondan bir çorba istedim. Masadaki bir sele ekmeği yedim, utana sıkıla adamdan biraz daha ekmek istedim. Garson bir sele daha getirip masaya indirdi. Onu da bitirdim, kalktım ki lokanta personeli kasanın yanında toplanmış, gülüşüyorlar. Bana güldüklerini anladım. Utanarak yanaştım, cebimden para çıkarıyordum ki kasadaki adam; 'ekmek parasını ver, çorba bizden olsun' dedi."

Ayşe'nin kahkahasına, hemen yanlarından geçen Anarşist de katıldı.

"Oldu olacak fırından iki ekmek alıp yeseydin" dedi Anarşist.

"Onu da düşünmüştüm de sokak ortasında elinde ekmek yiyip dolaşmak istemedim. Benimde ilginçtir Kirvem, karnım boşaldı mı, dizlerim titrer, ellerim titrer, bir garip oluyorum. Bunda biraz yukarıdaki yetersiz beslenmenin de etkisi var."

Koti'nin, ağız dolusu heyecan ve coşku dolu anlatımları yeni başlamıştı ki ince bir ses oturumu kapamaya yetti.

"Hadi yemeye gidelim, Besê yoldaşın kafasının tası atarsa, işimiz kötü."

Anarşist'in peşinden yürüdüler. Yemekte makarna vardı. Her tabağın başında beşer kişilik guruplar oluşturulmuş, herkesin eline yarımşar ekmek tutuşturulmuştu.

"Oh karın doyuran tek nimet, makarna ve ekmek. Ya da pilav ve ekmek."

Peruşka, Kozan'ın dalga geçip geçmediğini anlamak için onun yüzüne bakındı. Makarna ile ekmek yemenin hiç de iç açıcı bir yanının olmadığını bizzat pratikte görüyordu. Kozan gülerek devam etti.

"Şehirli arkadaşların midesine oturacak gibi duruyor makarna."

O anda herkes birden, makarnanın lop lop tabağa yapışmış haline baktı. Taylan, dişlerini sıkarak ince ince kıkırdadıktan sonra,

"Yal gibi olmuş, değil mi ne güzel."

Dinleyiciler gülerek, ama olana rızalık göstererek onayladılar. Söylenenlerin Besê'ye ulaşmaması için düşük ses tonlarıyla konuşuyorlardı. Biraz sonra Besê;

"Makarna var, doymayan varsa alabilir" diyince, her yerden kahkahalar koptu. Koti, bir şeyler demeye hazırlanıyordu ki sonra Besê ile arasındaki sertleşmeleri hatırlayarak sustu. Yanaklarına kahkaha tenli söylemler yayılmıştı. Tabaklardaki makarna hala top top duruyordu. Kozan, tabağı herkesin görebileceği gibi havaya kaldırdı.

"Buyurun arkadaşlar, leziz makarnadan devam etmek isteyenler alabilir."

Diğer guruplardan da tabaklar havaya kalktı.

"Yeri gelince kadınlara laf söyler, onları beğenmezsiniz. Alın işte, Cihan yoldaşın yaptığı makarnaya bakın. Bir makarna dahi yapmasını bilmeyen insan devrim yapabilir mi?"

"Doğru söylüyor Besê yoldaş, vallahi de billahi de ekmek kuran çarpsın, abu makarna çarpsın ki doğru söylüyor Besê yoldaş. Ben biliyorum bu Besê'nin işi değil, bu bizim beceriksiz gençlerin işi. Tabi evlerinde anneleri, bacıları onların hizmetçileri gibi çalışıyorlar. Dolayısıyla onların da yemek yapmak gibi bir dertleri yok."

Kozan konuşurken, gözler kenarda tilki vari gülen Cihan'a yönelmişti. Çoğu makarnadan vazgeçmiş, ekmeğini çayla yemek için bekliyorlardı. Yemek, sigara ve çay faslının ardından toplantı gurubu ayrıldı. Tartışmaların en ateşli olanları, geçmişi değerlendirme gündemlerinde yaşandı. Geçmişin özeleştirel bir yaklaşımla ele alınmasında, Orhan, Düzgün ve Kozan'ın önemli rolleri söz konusuydu. Oportünist kanatla mücadelede tutarlı davranılmadığı ve mücadelenin son sınırına kadar zorlanmadığı en sonunda genel kabul gören bir yaklaşım olarak ortaya çıktı. Ayrılık sonrası sürecin değerlendirilmesinde, yayınlarda izlenen muğlaklıklar ciddi eleştirilere maruz kaldı. İzlenen politikanın yanlış olduğu büyük bir çoğunluğun kabulünü gördü ve özeleştirisinin verilmesi gerektiği yönünde

ortak çıkarsamalara varıldı. Diğer guruplarla olgun, siyasi bir mücadele ve birlik eksenli çalışmaların yapılmasına karar verildi. Geleceğe ilişkin tespitlerin tartışılmasıyla gündemlere devam ediliyordu.

O gün, akşam erken gelmişti vadiye. Suskun ve pürüzsüz bir hava egemendi. Peruşka guruptan ayrılmış, derenin içinde uçuşan kuşları seyre dalmıştı. Tartışmalar içinde Kozan'a yakın düştüğü için, diğer tanıdıkların tepkisini almıştı. 'Bizi şaşırtıyorsun' türünden söylemlere kafa yoruyor, farklı çelişmelerin tartışmalar içindeki boyutunu kavramaya çalışıyordu. Duygusal olarak Kozan'a yakınlaşmasının, siyasi kararlarını etkileyip etkilemediğini düşündü. Bu yönlü bilinçaltındaki güdülerine ilişmeye çalıştıysa da tam olarak ayrıştıramadı.

"Hayrola, gemilerin mi battı ya da stratejiye ilişkin planlar mı kuruyorsun?"

Kozan'ın ani gelen sesiyle irkildi. Tam olarak ayrıştıramadığı duygularla iç içeydi.

"Düşünüyordum" dedi usulca.

"Aaa ne garip, ben de halay çektiğini sanıyordum."

Kozan'ın gülüşlerini sıcak bir tebessümle yanıtladı.

"Seni böyle köşeye iten ve kendinle baş başa bırakan düşüncelerin ne olduğunu merak ediyorum."

"Sence, aramızda bir duygusal yakınlaşma var mı?"

Kozan, ani gelen bu soruyu hiç beklemiyordu. Önce biraz şaşırdı, duraksadı, sonra bu sorunun, konuşmak için vesile olduğunu düşünüp sevindi.

"Evet, ilk günlerde bunu anlayamadım; ama, giderek bir duygusal iletişimin oluştuğunu sanıyorum. Seni çok eskilerden tanıyormuşum gibi. Tam anlamlandıramadığım bir yakınlık duygusu; yoldaş olmaktan farklı bir şey. Tabi daha geniş biçimde oturup konuşmamız gerek, birbirimizi tanıma süreci içinde olmalıyız. Benim yaşadığım sorunlar var, bunları bilmeni isterim. Tabi sen nasıl düşünüyorsun, bu önemli."

"Siyasal tartışmalarda sana yakınlaştığımı görüyorum. Bu diğer kimi arkadaşların da eleştirisine takıldı."

"Doğrulara yakınlaşman iyidir bence, bunda kötü olan bir durum mu var."

"Evet, burada olaylara daha farklı ve çok yönlü bakabilmek olanaklı.

Çünkü birçok düşünce çıkıyor ortaya. Geçen günler içinde, sadece aynı düşünceleri ifade eden arkadaşlarla konuşuyorduk. Bu nedenle farklı açılardan irdeleme fırsatı sınırlı oluyordu. Kendimiz de tam olarak bazı ayrışımları yapmakta zorlanıyoruz. Ama bütün bunların yanında, sana karşı ilgim gelişti ve bu, beni sana, senin düşüncelerine daha yakınlaştırdı, diye düşünüyorum."

"Tersi biçimde, düşüncelerin doğruluğunu gördüğünde duygusal yakınlaşmanın gelişmesi de mümkün. Ama genel bir doğru var, duygusal yakınlıklar çoğu kere siyasal sorunların önüne geçmiştir. En azından bunların bilinçaltındaki etkileri söz konusu olabiliyor. Sen doğru ile yanlışı ayırt edebilecek durumdasın ve üstelik, ortam gayet demokratik biçimde işliyor."

Hava, kurşun gibi ağır karanlıklara doğru çekiliyordu. Küçük kuşların hareketi görünmez olmuş, gece hakim hale gelmişti. Kısa bir suskunluktan sonra Kozan devam etti.

"Sen ne düşünüyorsun duygusal yakınlaşmamıza dair?"

"Benim de sana anlatacak şeylerim var. Öte yandan bu ilk tanışma süreci, gelişmeler nasıl olur bilemiyorum. Birlikteliklere bakış açılarının aynılaşması önemli."

"Elbette ki. Ben birlikteliklerde saygıyı ve karşılıklı güveni önemsiyorum. Bunun için de önce iyi bir arkadaş, dost, yoldaş olmadan, dolayısıyla, birbirine karşı açık samimi duygular içine girmeden doğru bir birliktelik yürütmeyi mümkün görmüyorum. Sadece belki geçici cinsel birliktelikler olur, ondan öteye bir şey olmaz. Biz aynı dünya görüşü etrafında kenetlenmişiz. Bu bizim birlikteliğimizin ilk teminatı ama, bununla da bitmiyor. Kişilik alışkanlıkları, mizaç, uyum, kültürel şekilleniş, istem ve haz biçimleri gibi birçok etmen, uyumlu olmayı gerektirir. Geçmiş deneylerimizde gördük, aynı dünya görüşünü paylaşmak, doğru ve de sorunsuz bir birliktelik yapabilmek için hiç de yeterli bir şart değil."

Peruşka'nın büzülüşünü görünce;

"Üşüdün galiba, kalkalım. Daha sonra ayrıntılarıyla konuşuruz bunları."

Elinden tutup kaldırdı Peruşka'yı. Sıcak bir dokunuşun derinlere gönderdiği çağrışımları hisseti her ikisi de. Gözlerinde gülüşmeler ve aşkın çocukça cilveleşen parıltıları vardı. Daha da güzelleşmiş, bahar

çiçeği gibi tomurcuğa durmuştu Peruşka. Kozan, Peruşka'yı kendisine doğru iyice çekip karanlıkta parıldayan yüzüne doğru eğildi. Dudaklarının pembemsi, asi ve çekici kıvamına; aç, vahşi, titrek bir öpücük indirdi. Tepelerindeki çam ağacının kalın gövdesinden, ürkek bir yarasa kanat çırparak ayrıldı. Puhu kuşu, ihbarı meşrulaştıran üç çağrıyı, üst üste vadiye savurdu. Gece kırlangıçlarının aşk kaçamaklarını, zulada mevzilenen iki tilki göz, ahlayarak seyre durdu. Kurtlar, özgür bir uluyuşun ortasında aniden suskunluğa kesildiler.

Aşk, insan yaşamının en önemli anlamlarından biriydi. Mücadele insanına bunu yasaklamak, tarihin kabul edemeyeceği en zor günahlardan biriydi. Mücadelenin kendisini de güzelleştiren, insanı kendi gerçekleri karşısında yenileyen, dize getiren ve harmanlayan özgür aşklar yaşanmalıydı. Kadınların hala, tali oluşumlar içinde ve fikren geri olmaları aşılabilmiş değildi. Bu nedenledir ki birçok birliktelik, basbayağısından erkeğin egemenlik sultasına dönüşüyordu. Çoğu kere de yönetimlerde ve kadına göre daha üst görevlerde olan erkekler, kadını, sınıf mücadelesinin gerekleri olarak sıraladığı gerekçelere bağlayarak, kendilerine tabi kılmasını pek ala becerebiliyorlardı. Sorunlu birlikteliklerin ele alınışı, adeta eskiyen köy geleneklerine göre çözülmeye çalışılıyor, çoğu kere, açık tartışmalardan kaçınılıyordu. Bunun en önemli nedenleri arasında, doğal olarak erkeksi duyguların zedelenmesinin kendisi vardı. Hiçbir erkek, pratik ve tüm teorik işlerde kadının kendisinden daha ileride olması için gönüllü bir çaba içine girmiyordu. Çünkü bu çaba, kadının ara işlerini üstlenmek, ona daha fazla siyasetle uğraşma ve kendi sorunlarıyla cebelleşme imkanı sağlamak olacaktı ki hemen her erkek, bin yılları bulan saltanatını bir biçimde korumaya devam ediyordu. Dışarıda keskin devrimcilik yapan, kadınlarla aynı oturumlarda kadın hakları üzerine fetva veren, yol gösteren erkek, eve gittiğinde bir ağa gibi oturup kadının kendisine kutsal bir biçimde hizmet etmesini zevkle ve de üstün bir edayla seyrediyordu. Aynı erkek, kızını kız, oğlunu erkek gibi yetiştirmekten hiçbir sakınca duymuyor, kızını mutfakta çalıştırırken oğluyla tavla oynuyordu.

Devrim, atılacak en küçük adımın, kendisine uygun olmasını gerektirir. Erkekliğini öldüremeyen insanların, topluma gerçek bir eşitliği sağlaması olanaklı değildi. Bin yıllar içinde oluşan bu kör kabuğun kırılmasında

ilk iş, devrim işçisi bayların omuzlarındaydı ama, bunun için yeterince çaba sarf edildiği de söylenemezdi.

Toplantı kendi içinde alınan bir kararla, 'Örgütlenme Konferansı' olarak tanımlandı. Tartışmalar diğer günler içinde de yoğunlaşarak devam etti. Aciliyet gerektiren kimi meselelere dair bağlayıcı kararlar alınmakla birlikte, birer yıllık aşamalarla üç yıllık tartışma ve program oluşturma safhaları karar altına alındı. Silahlı mücadele için, gerekli ön hazırlıkların yürütülmesi, bunun için örgütlenmelerin oluşturulması karara bağlandıysa da sorunlara biraz daha soldan yorum getiren kimi üyeler yeterince tatmin olamamışlardı. Silahlı mücadeleyi, tartışma konusu yapmak isteyen hiçbir öneri sunulmamıştı; ama, niyetini gizleyen onda birlik bir sayının olabileceği hesaplanıyordu.

Toplantının gidişatı; Orhan'ı, umutlandırmış, şevkini artırmış, Kasap'la Nurten'in gelmeyişlerine tepkisini artırmıştı. Konferans sonuçlarını hemen hemen tümüyle benimseyerek, birçok kararın formüle edilmesine bizzat kendisi katılmıştı. Bağımsız Ordu Parti Organı'nda sonuçları tartışıp birlik yönünde karar almaktan yanaydı ve toplantıdan hemen sonra bunu yapacağını beyan etti.

Toplantının sonunda örgütsel gereklerin yerine getirilmesi, yeni oluşumun biçimlendirilmesi faaliyetinden sonra görev tamamlanmıştı. Toplantının en genç üyesi Deniz'in, ateşli bir konuşmasıyla oturumlar tamamlandı.

Yeni bir tarih düşümüydü mavi sonsuzluğun devinimine. Zıtlıkların heyulasını gecelere armağan bırakıp yeni pırıltılara doğru akmaktı. Bir anlamda, yenilmek, dağılmak, yeniden toparlanmak ve yalın ayak yürüme cüretine soyunmaktı. Aslında manzara oldukça çıplaktı. Sonsuzluğa baş dayamış ulu çam ormanları içinden, tek tek ağaçların varlığını hissetmesiydi. Bununla birlikte, çalıların tünemesi, kedilerin kaçışması, silahşörlerin öne çıkması ve meydan okumasıydı. Bir de gecenin öteki yüzünden kalan bukalemunlar vardı ve her birinin görüngüsü içinde bulunduğu renklere pekte uymuyordu. Kavga bir dizi manifestonun art arda yazılmasıyla birlikte anılacaktı. Her mevzide, düşenler, ilerleyenlere siper olacaktı ve böylece güneşe çıkana kadar devam edecekti yürüyüş. Güneş, öyle görüldüğü kadar yakın, öyle bilinmediği kadar uzakta da değildi.

Sadece, ona çıkacak merdivenleri doğru yere ve hem de tam ateşin ortasına dayamak gerekiyordu. Temel mesele buradaydı ve bir Donkişot deliliği gerektiriyordu.

Kamp yeri iyice temizlenmiş, geride kalabilecek tüm ayrıntılar kamufle edilmişti. Yatak yerlerinin kullanım görüntüsü bozulmuş, çöpler gömülmüş, kuşlar küçük kırıntılara doluşmuştu. Meşelerin uzun görüntüleri, kendi rüzgarlarıyla baş başa kalmıştı. Günlerdir küçük göletleri kirletilmiş derenin keyfine diyecek yoktu. Her zamanki gibi, bundan böyle sadece kendi yaratıklarının hesapsız içgüdülerine su verecekti ve hiçbir hesaba tanıklık yapmak zorunda kalmayacaktı. Su göledinin hemen yanında açan sarı başaklı bir papatya ezilmekten kurtulamamıştı ama, hala yaşamakta ısrar ediyordu. İnce belli bir söğüt sıpası, kah güneye kah kuzeye eğiliyor, herkesi dansa davet ediyordu. Kavalyesiz kalmış, sanat güzelinin ince vals gösterimlerini sunuyordu.

İnsanın olmadığı yere suskunluk ve soğukluk egemen olurdu. Burada da öyle oldu ve o mahşer kargaşası öylece çekip gitmişti. İçinde yeni ayrışımlar, yılgınlıklar, dirayetler, ölümler, kahramanlıklar ve aşklar taşıyarak. Kimin ne kadar yürüyeceği, kimin hangi mevzide düşeceği, kimin kendisini bir uçurumun derinliğine savuracağı bilinebilir değildi. Bilinen tek şey vardı, bu yolun yolcuları da bu yolun yorgunları da sürekli yenilenecekti.

*** *** ***

---

* ***Najni:*** *Yenge (Amca karısına sesleniş)*

** ***Xonça:*** *Yer masası.*

*** ***Aldon:*** *Un, buğday gibi yiyeceklerin dizildiği sedir.*

* ***Lux:*** *Damdaki toprağı sıkıştırmak ve yağmur damlalarını önlemek için, damda çekilen yuvarlak taş.*

* ***Zımbel:*** *Bıyık.*

* ***Zeğer:*** *Çok arsız, küçük bir köpek cinsi.*

Güçlerin toplantı yerinden tahliye edileceği gün, Kazım belirlenen randevuya gelmeyince, Cafer ile Bakış, ormanın ve gecenin kamufleli yerlerine sarınarak gönderildiler. Cafer, Kazım'la bağ kurup eğer bir terslik yoksa, diğer gün için yeni bir randevu ayarlayacaktı. Bakış'ın toplantıya öylesine katıldığı her halinden belliydi ve bir an önce bu alanı terk etmek, var olan riskleri atlatmak istiyor gibiydi. Cafer'le bir kişinin daha gitmesi fikrine ilk sahip çıkan o oldu. Kısa bir değerlendirme yapıldı ve uygun bulundu.

Serin kanlı bir yel, çamların tepesinde gururluca dolanıyordu. Hiçbir teoriye aldırdığı yoktu ve kainatın sesini fısıldıyor gibiydi. Akşam çoktan kaybolup gitmişti. Karanlık, göğün altındaki mavi puslu aydınlık yansımalarına meydan okuyordu. Cafer ile Bakış ormanın ve karanlığın derinliğinde kaybolup gittikten sonra, onları yolcu eden Kozan ile Sırma, gurubun yanına döndüler.

"Yoldaş onlar beceremezlerse, bir terslik çıkarsa ben gidip hallederim. Benim bu yakın ilde akrabalarım var. Hepsi Türkeşçi ama, benden korkarlar; her dediğimi yaparlar."

Kozan karanlığa baktı. İçinden, 'bir meseleyi de yapamam desen, bin yıl oruç tutacağım' diye söylendi. Sırma, söylemine cevap alamayınca, ikna edemediğini düşünerek yeniden söze girdi.

"Doğru söylüyorum yoldaş, ben yaparım. İkinci gün arabayı alır gelirim. Ula benden tırsıyorlar haa."

"Senin devrimci olduğunu biliyorlar mı?"

"Evet biliyorlar. Ama dedim ya yoldaş, benim ne yapacağımı bilirler. Deliliğimden korkar hepsi. Ne dersem yaparlar."

"Nasıl güveneceğiz? Adamlar sana olanak sunup peşinden de ihbar ederlerse ne olur? Ya da edip etmeyeceklerini nereden bileceğiz? Bu riske girebilir miyiz?"

"Ya yoldaş dedim ya, ihbar etseler ne yapacağımı bilirler. Onların kökünü kazırım."

Kozan sustu. Bir süre öylece yürüdüler. Orman yolu sele karşı bir haylî direnmiş, ama birçok yerinden yaralar almıştı. Belli belirsiz bir kuş sesi vardı havada. 'eğer keyfi olarak gelmemişse, kesin cezalandırmak lazım bu adamı' diye Kazım'a kızıyordu Kozan. Kalın meşe ağaçları, ninni söyler gibi dalgalanıyorlardı.

"Gerçi Cafer yoldaş da yapar. Ona güveniyorum. Bir yolunu bulur o."

"Tamam Sırma yoldaş, bekleyeceğiz yarını. Buradan sonuç çıkmazsa, durumu yeniden arkadaşlarla değerlendireceğiz. Senin önerini de iletirim."

Gurup yola yakın olan vadiye geçmiş, kuytu bir yere konaklamıştı. Herkes olduğu yere çökmüş, uzanmış, yatmış, Kozan'ların gelmesini bekliyorlardı.

"Allah kahretsin. Nasıl oldu, nereden bulacağım ben şimdi. Bu karanlıkta öyle berbat ki; gök bile görünmüyor; ben gözlüğü nereden bulacağım."

Orhan'ın sesi sitemkar, hırçın ve kızgındı. Guruptan başkaca ses çıkmıyordu.

"Ne oldu Orhan yoldaş, neye kızıp duruyorsun."

"Orada birlikte oturduk ya, hemen yanıma taşın üzerine koymuştum; unutmuşum."

"Neyi?"

"Gözlüklerimi yaa...Kozan yoldaş, senle birlikte yanına oturduğumuz taşın üzerine koymuştum, bulamadım."

"Aradın mı?"

"Aradım, ama bulamadım; hemen oradaydı, nereye gider ki?"

"Tamam ben bakarım yoldaş. Sen hiç oralı olmasaydın daha iyi olurdu. Basıp kırma, başka yere sürükleme ihtimali olmazdı hiç değilse. Eğer o taşın üzerine koyduysan ben bulurum."

Orhan, memnun oldu ve biraz yatıştı. Koyunlar gibi yan yana sokulmuş, sessizlik içinde, olanları, olacakları takip ediyorlardı diğerleri. Bilinmezliği Düzgün bozdu.

"Ne yapıyoruz Kozan yoldaş?"

"Bu akşam buradayız, Sırma yoldaş nöbet sırası yapsın. Şu düz yere yatmak için yer hazırlayın. Sabah şafakla birlikte kalkıp biraz daha uygun bir yere çekileceğiz. Giden arkadaşlar yakalanabilir ya da randevuya gelmeyen arkadaşta bir terslik olmuş olabilir; bu nedenle nöbetçiler ikişerli olacak ve çok dikkatli olunmak zorunda. Hava aydınlanmaya başlar başlamaz nöbetçiler beni uyandırsın. Gece kesinlikle sigara içilmeyecek, yüksek sesle konuşulmayacak, nöbetler gurubun elli metre dışında ve ayakta tutulacak. Kesinlikle uyumak yok."

"Herkes nöbet tutacak mı?"

"Evet, ikişer kişiyle tutulacağı için herkes tutacak. Yerleri hazırlayın, ben Orhan yoldaşın gözlüklerine bakıp geleceğim."

"Ben de geleyim!.."

"Gerek yok Orhan yoldaş, oturduğumuz yeri biliyorum, ben bakar gelirim."

Kozan ayrılırken, gurup hummalı bir hazırlığa girişti. Yerlere battaniye sermek için uygun yerler belirleyip yatma düzeni oluşturdular. Orhan; gözlüklerini yitirince, ışığını koruyan tek gözü de işlemez olmuştu. Önünde derin çukurlar varmış gibi adım atıyor, ayakları ilginç, şekilsiz sesler çıkarıyordu. Uzaktan akan araba motorları, horlayan sesler yayıyordu karanlığa. Yıldızlar derinlerde kalmış gibiydi. Kozan geldiğinde, gurup, yatmak için son rötuşları yapmaktaydı.

"Al Orhan yoldaş."

"Aaa buldun mu?"

"Evet koyduğun gibi duruyordu taşın üzerinde."

"Nasıl olur, taşın üzerini o kadar aradım."

"Herhalde başka taşın üzerini aramışsın."

Kozanın söylemi gülüşmelere neden oldu. Orhan gözlüğüne kavuşunca, sevinci eğri, pembe burnuna yayıldı. Gülüşmelere o da katıldı. Peruşka, Kozan'a bir oturumluk yer açtı. Nöbet yerleri gurubun iki yanına kurulmuştu. İnce, zarif elleri Kozan'ın ellerine uzanınca, silahın soğuk teniyle buluştu. Ürküntü duydu bir an, sonra gülümsedi. O gece endişeleriyle barışık olanlar, tavşan uykulara yattı. Sorunun vahametinden bihaber olanları serin ve derin bir uyku sardı. Şafakla birlikte Kozan'ı uyandırdılar. Kozan çevreyi kontrol etmek için, Sırma ile Cihan'ı hakim noktalara gönderdi. Gurubu uyandırıp daha uygun ve kamufleli bir noktaya çektiler. Öğlenden sonra, beklenen randevuya geldi Kazım. Gelmeyişinin nedeni olarak, belirlenen tarihin farklı bilinmesi gösterildi. Randevuyu ayarlayan Düzgün ile Kazım arasında bir uzlaşmazlık sorunu olarak kaldı. Akşam karanlığına kadar tahliye faaliyeti sürdü. Karanlık, ormana ince ayaklarıyla girmeye başladığında, geriye Kozan ve üç savaşçı kalmıştı. Kozan ile Kazım son üç kişiyi de alarak araziden ayrıldılar.

"Kazasız belasız atlattık bunu da."

"Diğer arkadaşlar bölgeden çıktılar mı?"

"Çıktılar, çıktılar... Hepsi sağ salim gittiler."

Kazımın sesinde bir övgü vardı ve randevuya gelmeyişini de gölgeleyen pozlar takınmıştı. Araba, iyice kalınlaşan karanlığı yararak, elma bahçelerini geride bırakarak ilerliyordu. Buruk bir tat vardı kavganın insanlarında. Her eylem, bir zafer türküsü mırıldanıyorsa, içinde buruk zamanları da taşıyacaktı. Yol akmaya devam ediyordu.

"Yoldaş silah yok."

"Ne demek silah yok?"

"Tabancam yok. En son ormanda oturduğumuz yerde unutmuşum."

"Oh ne güzel!"

Kozan sustu. Silahını unutan Kawa, solgun ve ezik bir ifadeyle donup kalmıştı.

"Yahu sen ne biçim savaşçısın, belindeki tabancayı nasıl arazide bırakırsın? Yahu böyle savaşçılık olur mu? Gidin kendinizi suya atın."

Kazım'ın peş peşe gelen ithamlarına kimse cevap vermedi. Bir süre sessizlik oldu.

"Dönüp alalım Kozan yoldaş."

"Artık dönülür mü buradan?" dedi Kazım.

Kawa tatmin olmamıştı.

"Yoldaş ne yapacağız?"

Sorusunun muhatabı Kozan'dı ve onun suskunluğu keskin bir eleştiri oku oluvermişti.

"Tamam ben hallederim, tam olarak nerede bıraktın."

"Oturduğumuz yerde, hani birlikte oturup arabayı beklediğimiz son yer var ya, tam orada. Belimden çıkarıp yanıma indirmiştim. Aceleyle arabaya koşarken unutmuşum."

"Bu konuda çok daha dikkatli olman gerek yoldaş. Silah, bir savaşçının aklıdır ve onu hep yanında taşımak, bir an olsun ayırmamak zorundadır. Her ihmal, başka bir sürü zayıflık doğurur. O malzemenin mutlaka gitmesi gerekiyordu. Üstelik bizim de güvenliğimiz demekti. Sen bu unutkanlığınla, hem güvenliğimizi büyük bir riske attın, hem de yeni sorunlara zemin hazırlamış oldun."

Sustular. Kazım bir şeyler diyecekti ki, Kozan Kürtçe ile müdahalede bulundu. Kazım konuşmadan sustu. O gece hemen herkes bölge dışına doğru yol almıştı. Orhan, Peruşka, Düzgün, Anarşist ve Ayşe aynı gurupta

gitmiş, Orhan ile Peruşka aynı arabaya binmişlerdi. Yol geceye yayıldıkça, Peruşka'nın göz kirpikleri ağırlaşıyordu. Orhan, zülfünü kıvırmayı bırakıp yeniden söze girdi.

"Sorumsuzluğun bu kadarı da olmaz. Hiç değilse adamı kandırmayın."

Peruşka'dan ses çıkmayınca;

"Öyle değil mi ama?"

"Evet tavırları iyi değil tabi."

Peruşka yarı uykulu konuşuyordu. Orhan yeniden zülfünü parmaklarına doladı. Akşamdan beri tekrar tekrar dert yandığı Kasap ile Nurten'in tavırlarından illallah ettiği belliydi ama, bu konuşma artık gına getirmişti. Derin bir uykuya yatmak ve sabaha kadar hiç uyanmamak istiyordu Peruşka. Orhan, camdan içeriye uzanan uzun kollu karanlığa baktı.

"İyi oldu ama toplantı, değil mi?"

Orhan, ses tonunu iyice düşürerek konuştu.

"Evet bence de; ama bundan sonrası önemli."

Orhan, derinliğine inen bir düşünce seline kapıldı, bin çeşit düş, aynı anda gelip geçti serinden. Ne olacak, sorusunu; toplantının olumlu havasına sarıp beledi.

"Bundan sonrası önemli tabi. Kasap ile Nurten'i ikna ederim sanırsam. Bu toplantının sonuçları üzerinden bir bütünleşme sağlayabiliriz; lakin, sorunların çapı oldukça derinde. Bunları bir iki organizasyonla alt edemeyiz. Bileşen fena değil ama, herkesin aynı özveri ve çabayı gösterip göstermeyeceği belli değil. Diğerleri duyunca da bayağı şaşıracaklar haaa.."

Orhan konuşmasını ince bir gülümsemeyle süsledi. Arabada çok az yolcu vardı ve neredeyse hepsi uyuyordu. Bilinmeyen yerlere, kentlere girip çıkıyor, motorunu zorlayarak yeniden devam ediyordu. Peruşka, uykusunun geldiğini Orhan'a hissettirmek istercesine gözlerini yumup yumup açtı. Bir yandan onu dinlemekte zorlanıyordu, diğer yandan da onu kırmaktan korkuyordu. İnce ve hassas bir kişiliğe sahip olduğunu, bu toplantıda iyice anlamıştı. Onu daha önce sadece gıyaben tanıyordu.

"Böyle olur mu, bunlar hiç mola da vermiyorlar. İnsan arada bir sigara molası verir on dakika. On dakikadan on kere sigara molası verseler, bir buçuk saat kadar bir şey yapar; o da verilecek iki molaya eşit olur. Bir şeyler yemek isteyen de yer bu arada. Ne gerek var bir kerede yarım saate, değil mi?"

Peruşka, bilmem der gibi yüz ifadeleri yaptı. Artık gözlerini zorlayarak açık tutabiliyordu. On dakika bir ara bulsa uyuyup kalacaktı.

"İyi ki buldu gözlüklerimi Kozan... Yaa alamam bir daha. Yeniden gözlükçüye gideceksin de numara, muayene, para. Bayağı da pahalıya alındı o gözlük. İyi idare etti değil mi Kozan?"

Peruşka, evet dercesine kafasını salladı.

"O ambargo koşullarında bize çok çektirdi; ama, onu yapmasaydı, zor çıkardık bu güne. Çok hesaplı kitaplı davrandı. Kıstıkça kısıyordu ekmeği. Kaç kez kavga ettik, sonunda yaz oldu ki onu yapmasaymış, kışın yarısında bitermiş erzakımız. Ciddi hatalarda yaptı Kozan, ama pratikte çok rahat sırtını dayayabileceğin bir yoldaş."

"Kemal'le pek hırlaşıyorlar ama..."

"Siyasi düzlemden çıkmazsa, bu tür çekişmeler zarar getirmez; yok eğer kişiselleşirse, önemli tahrifatlar yaratır. Kemal'i fazla tanımıyorum ama, Kozan inattır biraz. Cafer de çok suskundu değil mi?"

"Evet...hem de çok. Adeta her şeye küsmüş gibiydi. O canlı neşeli halini yitirmişti."

Orhan, bir süre yoldaşları üzerine sessiz düşüncelere daldı. Saçlarını eğiriyor, başını hafif yana eğip önündeki koltuğa çiviliyordu gözlerini. Rengi kah açıyor, kah sarı görüntüler sunuyordu. Her düşüncesinde Kasap'a ve Nurten'e ulaşıyordu. Nurten'i gönlünün en iyimser yerine oturtmuş, bir türlü oradan indiremiyordu.

"Hiç anlam veremiyorum bu adamların gelmeyişine.."

Peruşka'dan tepki gelmeyince dönüp yüzüne baktı. Masum bir çiçek gibi uyuyordu. Tüm sevecenliği tenine sinmiş, geceye renk veriyordu sanki. Yoldaş yorulmuş, diye söylendi içinden Orhan. Onu, konuşmalarıyla rahatsız ettiğini düşündü bir an. Üzüldü. Gözlerini usulca yumdu ve kafasını koltuğa dayayıp kaldı. Dışarıda karanlığın kollarında uyuyan bozkırlar, giden arabaya imrenerek bakıyorlardı. Nereye gittiği bilinmiyordu, ama her gidiş bir farklılık demekti ve bu farklılıklar, doğanın da temel hareketini temsil ediyorlardı. İnsan, bu sinsi, sinsi olduğu kadar da yaratıcı ve akılcı doğanın birer hücrecikleriydiler sadece. Bozkır kurusu renklere imrenmezlerdi; ama, her birinin bir yanında bozkır alacası saklıydı. Koltuklar mavi bezden yapılmıştı ve mavi doğanın hangi anasına aitti, yeterince bilinmiyordu. Orhan, eğrimsi duran burnunun şeklini ve

ön iki dişinin kırık halini, Eylül karanlığının kaynayan zindanlarında yaptırmıştı. Eski olduğu kadar da cefakardı. Ermenilere has bir ezilmişlik masumiyeti vardı benliğinde ve bu neredeyse her durumda dışa vuruyordu kendisini. İnsanları incitmekten korkardı ama çoğu kere kırıcı olmasını da engelleyememişti. Her kırdığında, on kere daha etkili biçimde kırılırdı kendisi. Şimdi yolun bir yerine gelmişti ki depremsi şiddette badireler yaşanıyordu ve bunların nereden, nasıl geçeceği belli değildi. Araba karanlığın içine akmaya devam ediyordu. Peruşka tatlı bir düşe başlamıştı bile. Yemyeşil ağaçlarla çevrili bir elma bahçesine giriyordu. Bu bahçe, toplantıya giderken Kemal'in hücum ettiği bahçeye benziyordu. Bir süre yeşil dallardan sarkan, kırmızı yanaklı elmaların kokusunu yudumlayarak ilerledi. Koku giderek ağırlaşıyordu ve derinliğine doğru akıyordu. Bahçenin derinliğine vardıkça gözlerine menevişler akıyordu. Toprak, nem ve orgazm kokuyordu. Bir yerinde durdu. Derin derin soludu havayı. Gözlerini yumdu, elma ağacının bir dalına sıkıca tutundu. Buruk bir sevinç vardı dudaklarında. Ellerine tanımadığı bir sıcaklık egemendi. Başını kaldırdı, yumuk duran gözlerini iyice sıktı, burnunu zorlayan kokuları derinliğine kadar çekti. Delişmen bir sevişmeye ne zaman başladığının o da farkında değildi. Toprak, elma, gök ve ten kokusu vardı havada. Çok uzun süre delice sevişti. Kaç kere zirveye tırmandığını, kaç kere yangınlarıyla alabora olduğunu, kaç kere kurşun sıcaklığında kanların kasıklarında dolaştığını çıkaramadı. Sadece doyumsuz bir bahçeye dalmış, durmadan yemiş yüklü meyve deriyordu. Bir an gök durulduu, toprak dinginleşti, rüzgarın o tatlı uğultusu son buldu ve sakinleşen bedenini yavaş yavaş tanımaya başladı. Kucağında, bir yanı güneş sarısı, bir yanı elma kızılı, bir yanı bal kıvamında bir ceren vardı. Nerden gelip kucağına oturduğunu o da anlayamadı. Üstelik saldırmış, az önce ateşini yiyen ve en onulmaz zevklerin çanağı olan iki memesini birden emiyordu. Bir ceren ağzının iki memesine nasıl yetiştiğini, nasıl emdiğini o da anlayamamıştı; ama, olan tam da buydu. Cereni sevmek için hazırlanıyordu ki Orhan'ın; yoldaş mola verildi, inip bir şeyler yiyelim, diyen sesiyle uyandı.

Bu düşten uyanmak ona zor gelmişti. Orhan'a kızdı ama belli etmedi.

"Tamam sen in ben de geliyorum" diye mırıldandı.

"Gel hiç değilse çay içeriz."

Peruşka başıyla onadı. Çayın herkes için aynı anlam taşıdığını düşünmüştü Orhan. Oysa, Peruşka için ne çay, ne kahve, ne de sigara birer keyif araçları değillerdi. Orhan için ise, çay ve sigara yaşamın en tatlı belalarıydı. Biraz sonra Peruşka da inmiş, çay salonuna geçmişlerdi. Yolcular dolanıyor, çay içiyor, tuvalette girip çıkıyor, uykulu gözlerle bakınıyorlardı. Herkesin ayrı bir havası vardı ve kimse bir diğer kimseyle alakadar görünmüyordu. Geceye serin bir ağırlık çökmüştü. Peruşka'ya göre her yer uyku kokuyordu, her yerde uyku ağırlığı vardı. Orhan, sorunlarını aralayarak geceye tuhaf tuhaf bakıyordu. Yüzü, Ararat renkleri taşıyor, gözleri giderek küçülüyordu. O geceyi yarı uykulu bir yolculukla geçirdiler. Ve zaman önlerinde akıp gidiyordu.

*** *** ***

Dışarıda çalınan davulun, gürültüden başka bir şey ifade etmeyen ritmine kulak kesildi; zurnanın sesi belli belirsiz ulaşıyordu kulağına. Arabanın kalkmasına daha yirmi dakika vardı ve dışarısı bir mahşer yeriydi. Ellerinde bayraklarla, flamalarla oynayanlar, orta Anadolu kırmasıyla diz büküp karşılama çatanlar, omuzlara alınıp dolaştırılanlar, beş on kişinin oluşturduğu dairenin ortasında 'en büyük asker bizim asker' denilerek havaya kaldırılıp indirilenlerin kapladığı bir mahşer yeriydi bu.

Biraz sonra, elindeki mendille gözlerinden çeşme gibi akan yaşları silen ve sürekli 'bir şey olmaz korkma' diye arkasından teselliler kulağına fısıldayanın teskin etmeye çalıştığı, bir asker adayı gelip yanındaki boş koltuğa oturdu. Peşinden gelen tıknaz, böcek suratlı adam da yanına dikildi. Adamın aldırmaz görünmeye çalışan ve yiğitlik taslayan bir edası vardı; ama, bunun sahte olduğu o kadar açıkça belli oluyordu ki tesellinin muhatabı da tamamen bunun farkındaydı. Bu durum onun ağlamasını daha da kamçılıyordu.

"Ağlama oğlum, bak biz hepimiz yapıp geldik ağlama, bunda ağlayacak ne var?"

"Siz yapınca böyle miydi sanki?"

"Ne var oğlum, erkek adamsın, ayıp, insan ağlar mı?"

Kozan dışarı bakıyor, yanına oturan gencin ağlamalarına yalan yanlış teselliler sunan adamın konuşmalarını dinliyordu. Ağlayan asker adayı, hiçbir anlam ifade etmeyen nasihatleri duyunca daha bir içleniyordu.

"Ben nasıl yapacağım, ya beni de tutup dağlara gönderirlerse ne yapacağım? Siz ne yapacaksınız ki?"

"Bak oğlum korkma, oradakilerin de hepsi senin gibi. Bak oğlum, sen bir de ben milliyetçiyim diyorsun. Böyle milliyetçilik olur mu? Hem oğlum, senin oraya gideceğin falan da yok. Sana gelene kadar bir sürü insan var."

"Tamam abi, sen anlamıyorsun, ben bu kez öleceğim, benden de kurtulursunuz."

"Hadi oğlum, boşver bunları, araba kalkacak. Ben iniyorum, gel seni öpeyim."

Adam, asker adayını öptü ve Kozan'a, 'yardımcı ol abi' dedikten sonra indi. Kozan, evet dercesine başını sallamak zorunda hisseti kendisini. Biri kendisinden yardım istemişti ve bu bir asker adayı içindi ve üstelik milliyetçiydi. Karmaşık duygular yaşadı. Yanındakine bakındı. Gencin gözyaşları, abisi olduğu anlaşılan böcek suratlı adam ayrıldıktan sonra daha da artmıştı. Otobüs perondan ayrıldı. Dışarıdaki kalabalık, arabanın önünü kesip bayrakları açtı ve kurt işaretleri eşliğinde istiklal marşı okumaya başladılar. İçerideki asker adayları camlara ilişmiş, merasimin geçmesini bekliyorlardı. Kozan, arabanın içine bir göz attı. Ayağa kalkan kimsenin olmadığını görünce sevindi. 'Çattık' diye usulca söylendi.

Dışarıdaki guruplar otobüsü takip ediyor, arabayla önüne geçip işaret ve flamalarla yolu kesiyor, otobüsü durdurup slogan atıyorlardı. Araba uzun süre şehirden çıkamayınca yolculardan tepkiler yükselmeye başladı.

"Şoför bey duruma müdahale edin de gidelim, bu kadar da olmaz ki."

"Bu da çok fazla gerçekten. Bir saattir garajdan ayrılamadık."

"Ben bir şey yapamam kardeşim" dedi şoför. "Geçen sefer adamlar arabanın camını indirdiler aşağı. Bakın kaç tane polis arabası geçti. Hiçbiri müdahale etmiyor."

"Ama böyle de olmaz ki kardeşim."

"Valla bir şey yapmak isteyen varsa, buyursun, ama ben arabayı tehlikeye atamam."

İçerideki hoşnutsuzluğu gören kimi asker adayları, 'artık yeter, bırakın gidelim' diyerek dışarıdakilere sözlü ve işaretli hareketler yaptılar. Dışarı çıkmak isteyen birkaç öfkeli yolcuyu, diğerleri durdurdu. 'Durun kardeşim başınıza bela mı alacaksınız?'

"Bunlara söz geçse dışarıdaki polis bir şey yapar."

"Bir de şimdi sizin çıkaracağınız yeni durum yüzünden beklemeyelim."

Tartışma ve nasihatler sürürken otobüs de otobana çıkmıştı.

"Nereye gidiyorsun askere?"

Yanağı derin derelerle çevrilmiş gencin suratı, sel afetinden zoraki kurtulmuş küçük evlekleri andırıyordu. Güneşten teni yanmış, tarla ve araba işlerinde çalışmış gibi bir hali vardı. Küçük suratının ortasında biçimsiz incelikte uzanan burnu durmadan akıyor, genç, burnunu kah bir selpak kağıdına, kah kolunun yenine sürüp duruyordu. Ağlamaktan kızaran gözleri olduğundan daha da küçük görünüyor, çelimsiz bir asker olacağını haykırıyordu adeta. Kozan, sorusunu sorarken dikkatlice çocuğun yüzüne bakındı ve askeri elbiseler içinde düşman diye karşısına aldığı güçleri anımsadı. Araziye korkarak basan, uçurumlara tutunarak yürüyen o zavallı kalabalıklar geldi aklına. Yarın bunu da zalimane bir asker yapıp dikerler karşısına halkın, diye geçirdi içinden. Genç, gözlerini sildi, utangaç bir edayla;

"Kırkağaç" diye yanıtladı.

Şehir ışıkları geride kalmış, koyu bir karanlığın içine dalmıştı araba. Videoya Kemal Sunal'ın neredeyse her sahnesi ezbere bilinen bir filmi konulmuş, bütün gözler tavana asılı duran videoya yönelmişti.

'Ne diyeceğim şimdi bu çocuğa. Askere gitmesi yönünde şevklendiremem. Tersi yönde propaganda yapsam, çocuk kışlaya varmadan ölecek. Bu kadar güçsüz ve zavallı bir kişiliği allak bullak etmenin gereği olacak mı? Ama, sonuçta bu da asker olacak. Belki bir dağ başında karşı karşıya geldiğimizde, o artık dönüşü olmayacak kadar katılaşmış bir asker olmuş olacak. Ve onu vurmaktan başka, geriye döndürebilecek bir yolu kalmayacak o zaman.'

"Seni uğurlayan abin miydi?"

"Evet"

"Annen baban nerede?"

"Onlar öldü, çoktan"

Kozan, acıma duygularının arttığını fark etti. 'İyice zavallıymış' diye söylendi.

"Evet, senin benim, bizim gibi garibanların, bizim gibi yoksulların kaderi haline getirildi askerlik. Önce askere oradan da sıcak cephelere. Vatan vatan diye nutuk atanların çocukları Amerika'da saltanat sürer, paralı askerlikle geçiştirir ya da Çillerin oğlunun yaptığı gibi evinin karşısında askerlik yapar, ama bizi sürerler cepheye."

Kozan, susup gencin tepkilerini ölçmeye çalıştı. Boynunu eğmiş, iç çekerek ve suskunluk içinde dinliyordu. Şehirden çıkarken yaşanan gerginlik, yerini sükunete bırakmıştı. Hostesin, yol süresini ve mola yerlerini bildiren anonsundan sonra, servis faaliyeti başlamıştı. Arkadaki koltuklarda fısıldaşarak konuşuyorlardı asker adayları.

"Bence askere gitmek için kötü bir zamanlama. Ayrıca hiçbir haklı nedeni de yok. Yıllarca bir arada yaşamış komşularına, hatta belki akrabalarına kurşun sıkmanı isteyecekler. Ya da tersi biçimde onlar sana sıkacaklar. Her iki hali de kötü bu ölümün."

Kozan, sesinin arka koltuklardan duyulmaması için fısıltılarla konuşuyor, asker adayının duyması için de başını ona doğru yaklaştırıyordu. Büyük bir vahametin içine atılmış ve giyotine giden bir suçlunun ruh halini yansıtıyordu asker adayı. Tek bir kelime dahi etmedi. Kozan'ın her söyleminden sonra ağlama histerileriyle çektiği derin 'ah'lar, Kozan'ı da anlatmaktan vazgeçirdi. Titiz bir suskunluk içinde yapılan servisleri aldılar. Soğuk ve sıcak ikram saati geçtikten sonra ışıkların parlaklığı söndü, loş ve belirsiz bir aydınlık oturdu arabanın içine. Kısa bir zorlamadan sonra uyuya kalan Kozan'ın söyledikleriyle cebelleşen asker, ağlamaklı hıçkırıklarını sabaha kadar susturmadı.

Aydınlık henüz yeni inmişti şehrin içine. Horultulu uykusamalar dağılma zamanına gelip çatmıştı. Garaj oldukça tenhaydı. Kozan, indiği alan içinde dolanmaya başlamıştı ki sıcak bir dost çehresiyle kucaklaşıverdi. Yolculuk ve son durumlar üzerine konuşurken bir minibüse binip uzaklaştılar.

Arabadan inip kenar bir mahallenin ara sokaklarına daldılar. Şafak ilk aydınlıklarını, kuru umarsızlık, beton yığıntılar ve şehrin kasvetinin üzerine yaymıştı. Şafakla birlikte işe gidenler, geçip gidiyorlardı onları. Kentin kenar mahallelerinde iş zamanına dayanan gürültü henüz tam olarak

yatağından kopmamış, insan yüzündeki o marazlar henüz sokağa dökülmemişti. Büyüyen kalabalıklar, birbirini iteleyerek yerleşen konduların tipik görüntülerini kaçınılmaz hale getirmişti. Kozan, şaşkın bakışlarla çevresini tarıyor, bir şeyler diyecek de zamanını beklercesine yüzünde türlü hareketler beliriyordu.

"Ne oldu, çevreyi yiyecekmişsin gibi bakıyorsun"

"Ne olmuş buralar yaw, ne kadar çok değişmiş. Bir zamanlar sabahlara kadar yazı yazdığımız duvarların hiçbiri yok. Onlar kalkmış, yerini koca koca binalar almış."

"Ne sanıyorsun? Yazı yazdığın duvarların seni öylece bekleyeceğini mi sanıyordun? Duvarlar artık eski o duvarlar değil. Şimdi buraları ülkücüler yazıyor."

"Bu da sizin marifetlerinizi gösterir."

"Ne yapalım, hiçbir şey yapılamıyor, en ufak bir hareket ikinci gün karakola gidiyor. İnsanlar iyice iki yüzlü oldu. Kimseyle iş yapılamıyor."

Mahallenin en erkenci işçileri teker teker geçip giderken, yanlarına yaklaşan bir bayanın yanında durdular.

"Hayrola Şahin, nereden geliyorsun bu fecirde."

"İşim vardı be abla, arkadaşımda kalmıştım, sen işe mi?"

"Başka nereye gidebiliriz ki sabahın en tatlı yerinde uykumuzu parçalayıp."

Kozan yanlarında sessizce dikilmiş, konuşmaları dinliyordu. İşçilerin bitmez çilesiyle daha önceden tanışıktı, ama tüm eski hatıralarını yeniden yaşar gibi oluyordu. Şahin, konuşmayı fazla uzatma niyetinde değildi ve bu durum onun yapısına oldukça tersti. Oysa; O, her karşılaştığı tanıdıkla saatleri bulan ve biraz da bıktıran konuşmalarıyla bilinirdi.

"Peki o zaman, sana iyi işler, ben de kahvaltı yapıp işe gideceğim."

"Tamam iyi günler, sana da iyi işler" dedikten sonra, Kozan'ı da nazikçe selamladıktan sonra yoluna devam etti kadın.

"Kim bu, tanıdık biri mi?"

Şahin, bu soruya isteksiz ve ne yapacaksın dercesine biraz da gecikmeli olarak, 'burada oturan bir komşu' diye cevap verdi. Kozan, Şahin'in soruya neden bozulduğuna bir anlam veremedi. Mahalle henüz uyanmamıştı. Bunu fırsat bilip hemen eve girdiler. Kimseye görünmemek için özellikle, sabahın erken saatini seçmişlerdi.

Soğuk ve dağınık bir evin kapısından girdiler. Sessizlik evin içinde de devam ettirildi. Evde başka kimse yoktu. Bir televizyon, yarı açık duran bir yatak, odanın içine serpişmiş giyim eşyaları, kitap ve kasetlerle bir curcunanın içine geçtiler. Kozan usulca oturdu kanepeye.

"Nedir bu dağınıklık, sana hep oğlum diyesim geliyor. Eskiden kalma bir alışkanlık. Oysa on senedir hiç kullanmamıştım ve artık aklıma bile gelmiyordu, seni görünce yine aklıma geldi. Ama her ne hikmetse seninle konuşurken hep sana oğlum diye hitap edesim geliyor."

"İyi. De.., ben de sana derim."

"Evet geçmişin en popüler kelimesi. En büyük küfür, en büyük sevgi, en büyük hitabe sözcüğümüz. Ama biz bıraktık artık o dili. Şimdi, sokakta insanların birbirine lan demeleri dahi çok tuhafıma gidiyor. Hele o kahvelerde birbirine küfür eden erkekler, iğrenç resmen. Kadınların olmadığı her yerde erkek saltanatı çok boktan. Gerçekten, kadın dedim de o kadın kimdi? Ben sorunca niye bozuldun ya da bana mı öyle geldi."

"Yoo niye bozulayım, sen tanımadın mı onu?"

"Tanısam herhalde sormam, tanıdık biri miydi?"

"Senin ablan ula, ablanı tanımadın mı?"

Kozan, içinden bir sıcaklığın koptuğunu sandı. Derinliği boşalır gibi olmuştu. Gözleri hemencecik doldu. Şahin'in yüzüne bakamadı. Gözlerini cama doğru çevirdi. Kadını durdurup sıkıca sarılma anı geldi gözlerinin önüne, içi buruldukça buruldu.

"Yapma yaw. Nasıl tanımadım ben onu. O da beni tanımadı. Tabi yaw, o bizim proleter ablamız, sabah sabah başka kim düşer yollara. Nasıl tanımadım, sesini de çıkaramadım; vay be."

Şahin, kahvaltılık bir şeyler ayarlamak için dışarı çıktığında, Kozan derin bir suskunluğa oturmuştu. Bütün aile fertlerini bir bir yokladı. Dağlara gittikten beş yıl sonra kan kanserinden ölen babasını, babası öldükten bir yıl sonra evlenen annesini, ona olan düşkünlüğünü anımsadı. İçlendi. Derin derin soludu. Kendisinden dolayı uğradığı baskılar yüzünden köyünü terk etmek zorunda kalan kardeşinin, üç çocuğuyla per perişan oluşunu anımsayınca, içine derin acılar aktı. Köyün en saygın ve en iyi ailesinden birinin, kendisi yüzünden dağılıp gitmekte olduğu yönünde gelen eleştirileri yeniden duyumsadıkça içi kanadı. Devrim faaliyeti bir sükunete baş kaldırmak oldukça, her devrim erinin zorunlu olarak

uğrayacağı mağduriyetlerdi bunlar. Bunların bilincinde olmak yetmiyordu. Her zaman pratik bir yakıcılığı vardı bu sorunların ve sadece bu yüzden, sıcak alanları terk edenler azımsanmayacak kadar fazlaydı.

Acılar tek yönden değil, kapsamlı bir karşı duruş örgütler nitelikteydi. Ablasını tanıyamayışına, ona sıkıca sarılamayışına, o sevecen proleter sıcaklığını duyamayışına üzülüyordu.

Şahin kapıyı açıp içeri girdiğinde, Kozan'ı aynı pozisyonda oturuyor buldu. Elindeki poşeti mutfağa bırakıp odaya girdi.

"Üzülme, çağırırız bir yere, görüşürsün."

"Geçenlerde yukarıdan gelen bir bayan arkadaş, yıllarca görmediği ailesini görmeye gidiyor. Kardeşi ve abisi bir pastane çalıştırıyor. Bizim Besê arkadaş gidip oturuyor. Kardeşi geliyor, 'buyurun ne isterdiniz?' diye soruyor. O da 'bir çay alayım' diyor. Çayı getirip bırakırken bir ara göz göze geliyorlar. Besê bakıyor ki çocuğun gözlerinden yaş akıyor. 'Niye ağlıyorsun?' diye sorunca, 'seni ablama benzettim' diyor. 'Ablan nerede' diye sorunca arkadaş, çocuk biraz tereddüt ettikten ve dudakları titredikten sonra 'öldü' diyor ve uzaklaşıyor. O zaman bizim kız da sessizce ağlamaya başlıyor."

Kozan iyice duygulandığını, sesinin titrediğini anlayınca sustu ve derin bir iç geçirmeyle rahatlamaya çalıştı. Şahin de durumu fark ederek söze girdi.

"Ne yapmış peki, tanışmamış mı?"

"Arkadaş, kendisini artık ölmüş olarak algıladıklarını sanıp üzülmüş. Hiç tanışmadan ve büyük kardeşi ortalıkta görünmezken kalkmayı düşünmüş. Çayını bitirmeye çalışıyormuş. Bu arada genç, yandaki kahveye koşmuş, abisi oradaymış. Gel demiş, dükkana bir kız geldi, ablama çok benziyor. Her ikisi bizim kızın başına dikilir dikilmez, abisi ağlayarak sarılmış, üçü birden iyi bir ağlama faslı kurmuşlar meydana."

"Vay be, kaç yıl olmuş ki?"

"Herhalde altı yıl kadar. Aslında altı yıl, on yıl insan ömrünün çok küçük bir bölümü. Ama, dağlar insanı tez yıpratıyor. Bir de böylesi ayrılıkların her saniyesi bir tür ölüm kokusu salgılayarak ilerliyor. Bu nedenle acılı ve de ağırdır dağlara yolculuk."

"Ben kahvaltı için bir şeyler hazırlayayım, sen biraz uzan istersen."

"Yok, arabada bolca uyudum, sana yardım edeyim, bu arada da konuşuruz. Bu fırsatı yakalamak her zaman mümkün değil."

Küçük uğraşlar ve bol sohbetli günlerin anısına verip veriştirdiler. Hemen her bir insanı sorup fikir edinmeye çalıştı Kozan. Dolup dolup ağlayamadığı için yüreğinin kabaran fırtınaları ile coşkundu. Ağlamak her ne kadar bir zayıflık göstergesi olarak tanımlanıyorduysa da Kozan bunu sık sık yapıyordu. Silaha sarılmış her insanın duygularında yoğunluk olmalıydı. Bu durum, silahın katılığını törpülüyor, gereksiz ve sınır genişletici aşırılıkları bir nevi yavaşlatıyordu. Silahın doğasındaki anarşizan ve çeteleşme yanlarına, güçlü karşı koyuşlar gönderiyordu. İnsan doğasının bir parçasıydı ağlamak. Gülmek ne kadar istenir idiyse, ağlamak onun karşıtı olarak istenmeyendi. Ama, bu hep böyle olmuyordu. Duygu yoğunluğu her insani özelliklerde aynı biçimde yansımayacaktı; ama, insana, çocuğa, çiçeğe ve emeğe düşkün her insan, ince bir duygu soyutlamasıyla tanışmalıydı. Gelecek komünal dünyanın insanları arasındaki en güçlü bağ, insan değerlerinin yeniden; insan, doğa ve canlı olan her şey üzerinden biçimlenmesiyle elde edilecekti. Para ve mal hırsının ortadan kalktığı, yeni kültürel kişiliklerin, aşk, sevgi ve özgürlük üçleminde serpilip geliştiği koşullarda duygular en temiz haline erişecekti. Satmalar ve satın almalar olmadığında, insan gerçek özgürlüğü kendi ruhunda en tatlı duyumlarla hissedecekti.

O akşam oradan ayrılmak için belediye arabasına bindiler. Biner binmez Şahin, orta yaşlı bir vatandaşla konuşmaya koyuldu. Kozan sessizce yan taraftaki boş koltuğa oturdu. Tanıdık birileri olursa, kendisini tanımasından çekiniyordu. Adamın yanında on üç yaşlarında bir genç çocuk vardı. Şahin, adamla hal hatır faslını geçiştirdikten sonra, çocuğa yöneldi.

"Sen ne yapıyorsun kerata, iyi misin?"

Biraz utangaç, biraz ilgiden memnun bir edayla, 'hiç, iyiyim' diye yanıtladı çocuk.

"Çalışıyor musun?"

"Evet benim yanımda çalışıyor. Benim iş arkadaşım o; sabah birlikte gidip akşam birlikte geliyoruz."

Adamın cevaplarını gülerek onaylıyordu genç işçi.

" Peki okul ne oluyor?" diye yeniden sordu Şahin.

"Okul daha açılmadı, açılınca hafta sonları geliyor. Çok başarılı, hem çalışıyor hem de okuyor."

Kozan, konuşmaları sessizce dinliyor, çocuğa görünmeyen sevgi selleri gönderiyordu. Şahin her zamanki daimi alışkanlıklarından olan, cep yoklama faslına girişmişti. Çocuğun kısa kol tişörtünün cebindeki kimliğini çıkarıp bakındıktan sonra Kozan'a uzattı. Kozan kimlik bilgilerini okuyunca gözlerine buruk sevinçler yayıldı. Yeğenini ancak kimlik bilgilerinden tanıyabilmişti. 'Proleter bir annenin oğlu proleter olmalı tabi' diye söylendi. Çocuğa sarılıp öpmek istediyse de yapamadı. Araya Şahin'in, 'burada ineceğiz' demesi girince kalktı. Kimliği çocuğa uzattı. Elleriyle çocuğun saçlarını tarayarak, "kendine iyi bak genç proleter, hayatı öğrendiğin kadar onunla mücadele etmesini de öğren, tamam mı" dedikten sonra, çocuğun başıyla ve sevecen sıcak gülüşleriyle onayını aldı. Arabadan indiğinde içinde koca bir taş yer edinmiş gibiydi. Derinliklerini zorlayan bir yoğunluktu bu. Böylesine acılı duygu anaforunda çatır çatır çatlamak bile vardı. Sıkıntısını ve sevincini göğsünde yan yana bastı. Hepsiyle birlikte oturup geniş ve bol sohbetli ortamlarda hasret gidermek isterdi. İllegal düşlerin, küçük kaçamakların gölgesindeki buluşmalar yeterli değildi. Onların yaşamına bir nebze de olsa etkide bulunmayı, değiştirmeyi; kendilerine gelmeleri için onlara yardımcı olmayı istiyordu. Kendisine devrimciliği öğreten eski tüfeklerin, şimdilerde birer ayyaş olmasına, vurdumduymazlıklarına ateş açmak, onları yeniden silkelemek, bunu başaramasa bile, genç kuşakların bunların etkisine girmesine karşı durmayı istiyordu. Bunların hiçbirini yapamayacağını düşündükçe içi daha çok daralıyordu.

Şehrin karmaşasında gece hüzünlü olurdu. Işıklar kaç bilinmez yerde cilveleşir belli değildi. Ayakları onu dağ hüznüne götürür gibiydi. Munzur'dan Ovacık'ı seyre dalmıştı. Ne araba kornaları, ne gecenin boğucu motor sesleri, ne de hercümerce kesmiş ışık tamtamları umurunda değildi. Daha çok hasretler yaşanacaktı. Bu bilinen tek açık yandı. Özlemek kavganın vazgeçilmez kahrıydı. Kimse, faşizm koşullarında bundan kaçamazdı.

*** *** ***

Gece boyu Orhan'ın konuşmalarını dinlemek zorunda kalmış, uykusunu alamamış, yorgun düşmüştü. İyi bir insanı kırmak istememiş, 'yeter

artık uyuyalım' diyememişti. Orhan, tüm gece boyu bir o konudan, bir diğer konudan lafı lafa eklemiş, önerilerini sormuş, düşüncelerini eşelemeye çalışmıştı. Yeni projeler üzerine açılımlarda bulunmuş, olasılıkları bin çeşni görüngüleriyle anlatmaktan yorulmamıştı. Siyasi derinlik, insan ilişkilerini düzenlemek için kesinlikle yeterli değildi. İnsan ilişkilerinde işin psikolojisi en önemli yandı ve karşıdakini anlamadan bir tek adım dahi atmak mümkün değildi.

Orhan, hareket içindeki, gelmiş geçmiş kalemşörler arasında ilk sıraları işgal ederdi. Çok yönlü ve güçlü bir anlatım yeteneği vardı. Edebiyatı yoğun yaşar, ajitasyon ve propaganda yazılarında özenli ayrımlar yapardı. Ama gel gelelim insan ilişkileri noktasında, tam bir problem babasıydı. Birliklerde siyasi komiser olarak çalıştığı dönemde, gerillaların tümünün en başta komiserle sorunlu olması kaçınılmaz hale gelmişti. İnsanı anlama, ruhunu kavrama ve ona göre biçimlendirme oldukça zayıftı.

O akşam Peruşka'nın küçük düşler kurmasına olanak tanımamıştı Orhan. Bol sorulu konuşmalar, peş peşe gelen açılımlar gece boyu sürmüştü. Arabadan indiklerinde vedalaştılar. Orhan tekrar görüşmeyi istiyordu; ama, bunu ifade edemedi. Zaten örgütsel olarak aynı alanlar içinde değillerdi ve bir dizi sorunun yaşandığı durumlarda, rasgele görüşmeler de sakıncalıydı.

Şehir, herkesi kendi dünyasına doğru iterek yolculadı. Yorgun ve uykusuz bedeniyle kapıya geldiğinde gün, öğlen zamanını çoktan aşmıştı. Zile dokundu ve biraz sonra kapı açıldı.

"Aaaa ablacığım, hoş geldin. Neredeydin kız, bizi meraktan öldürdün."

"Evet abla, söyle bakalım neredeydin. İnsan bir aramaz mı? Neredeyse senden umudu kesecektik. Niye aramadın?"

Peruşka, karşısına dikilen kardeşlerinin sorularıyla daraldı.

"Durun hele bir içeri geleyim ay, kapıda sorgu yapılmaz ya."

"Tamam gel gel, gel de ondan sonra hesap ver bakalım" diyen Esin'in ardı sıra içeri girdiler. Dilan sarılıp öptü Peruşka'yı.

"Dur, ablacığım yorgun görünüyor, önce dinlensin."

"Dinlensin de bize önce hesap versin kızım. Bizi bunca merakta bırakmaya ne hakkı var?"

"Niye Esin, size birkaç gün gelmeyeceğim demedim mi?"

"Birkaç gün dedin ama, on gün gelmeyeceğim demedin"

"Ne fark eder birkaç gün ya da on gün demek?"

"Tam bir haftadan fazla fark eder ablacığım."

"Neyse bırak şimdi Esin, ablacığım yorgun, üstelik geldi ya işte."

"Ya bu kız ne kadar yağcı, sen yokken kızıyordu niye aramıyor diye, şimdi sana çektiği yağlara bak."

"Benim kardeşim beni anlıyor, canım benim" diyerek Dilan'a sarıldı Peruşka. Yorgun ama sevinçli, sevecen bir hali vardı. Esin'in kendisine yeter asi halleri, onu femince daha dirayetli kılıyordu. Eleştirileri sert, tavırları inandığı gibi olurdu. Peruşka, en küçükleri olan Dilan'ın sevecenliğini, Esin'in eleştirileriyle anlamlandırıyor, her iki kardeşine karşı içten bir anne şefkatiyle bezenmiş, arkadaşça duygular besliyordu. Her sorunlarını birbiriyle konuşabilen, paylaşımlarında örnek bir komünal yaşam sürdüren ileri bir ilişkileri vardı. Esin'in femince ayağa kalkışı, evin içinde erkek ayrıcalıklarına yüksek sesle tavır alışı, anneleri ve Peruşka üzerinde de etkili olmuştu. Bu konular bağlamında, dönem dönem çatışma ve tartışmalar yaşanmıyor değildi, ama bunların tümü, açık teoriler olarak betimlenmiş olmasa da bir gelişmeye kaynaklık ediyordu.

Geçip salona oturdular. Esin'in yüzünde sorumluluk ve merak izleri taşıyan sevinçler vardı. Dilan, çocuksu bir sevinçle ablasını öpüp duruyor, kaybetme korkusunun ortadan kalkmış olmasının getirdiği kutsallığı pay ediyordu.

"Eeeyy söyle bakalım ablacığım, neredeydin diye sormayalım ama, en azından niye aramadın, nasıl geçti malum tatilin?"

"Ayy hiç sormayın kızlar, çok iyi geçti. Üstelik size bir haberim var."

"Yaa neymiş ablacığım, neymiş hadi söyle" diyip tekrar tekrar öptü ablasını Dilan.

"Bıraksan kızı söyleyecek yani."

"Ben aşık oldum galiba."

"Aaaa ne güzel, kim o şanslı erkek?"

Esin'in sözü bitmemişti ki, Dilan girdi.

"Gerçek mi? Ulan bu sizin şansınız ne böyle, maşallahınız var. Ohh...biri bitmeden biri başlıyor."

"Ne diyorsun sen kızım, ablamın buna hakkı var. Yıllardır gereksiz bir bağla bekledi. Kendisini gereksiz yere yıprattı. Yıllarca sevgili

beklenmez ki. Üstelik geldiğinde ne olacağı belli olmayan bir bekleyiş. Kendisini heder etti valla. Aşık olmakla en iyisini yaptı."

"Bekledi ama, bu arada yeni aşklar da edindi."

"O aşk değil kızım. Sadece birkaç birliktelik yaşadıysa buna aşk denilmez. Aslında ablam fazlasıyla fedakarlık yaptı. Erkek olsaydı bekler miydi bunca zaman, asla."

"Neyse şimdi, kim bu ablacığım, biz tanıyor muyuz, nasıl biri?"

"Yok siz tanımıyorsunuz. Görünce nasıl biri olduğunu anlarsınız, ben tarifini yapamam şimdi."

"Neden çok mu çirkin?" diye atıldı Dilan.

"Kızım ablanda çok çirkin birine aşık olacak göz var mı?"

"Nasıl aşık oldun abla?"

Dilan'ın son sorusuna kahkahayla güldü Peruşka. Daha o bir şey söylememişti ki Esin girdi söze.

"İnşallah bu kez, tipik bir kazak olmaz. Nefret ediyorum bu tip erkeklerden. Kendilerini dünyanın hükümdarı gibi görür ve bir de solcularsa tamam. Aman abla dikkat et. Bu süreden sonra acı çekmeni ve öyle maganda tipi bir enişteyi çekmeyiz valla."

"Bence siz de seveceksiniz, iyi bir insan."

"Valla abla erkeklerin hepsinde aynı egemenlik duyguları var ve en başta da kadınları egemenlikleri altına alarak gösteriyorlar bunu. Seni de egemenlik altına almaları çok zor olmaz."

"Ulan ablam senden iyi bilir" diye sözünü kesen Dilan, "Ne zaman tanışacağız abla?" diye devam etti.

"Bilemiyorum, herhalde tanışırsınız."

"Valla abla, eğer kazma bir erkekse hiç tanışmasak da olur."

"Ya sus sen, ablam istedikten sonra sen ne karışıyorsun"

"Olur mu, o bizim biricik ablamız, yanlış yapmasını istemeyiz. Zaten yeterince acı çekti."

Sohbet, kadın erkek ilişkileri, tahakküm, cinsellik, çocuk, paylaşım üzerine sürüp gitti. Esin, ablasındaki heyecanı ve değişikliği hissediyor; onun adına sevinirken, temkinli olmayı ve bol eleştirel tutum takınmayı daha doğru buluyordu. Dilan işin heyecan ve macera bölümleriyle uğraşıyor, ergenlik çağını geride bıraktığı halde henüz bir duygu arkadaşı edinemediği için üzülüyor, yöntem ve yol sorunlarına kafa yoruyordu.

Gülüşlerinde şeftali sarısı imalar, gözlerinde parlak simalarla gezinip durdu ablasının çevresinde. Kah hareketleniyor, kah parlayıp coşuyor, kah suskunluğa kesip dinliyordu. Her seferinde de gözlerinin içindeki kara bakışlar fener gibi yanıyor, heyecanlandıkça bu parlaklık daha da artıyordu. Beyaz tenine akan su çığlığı gibi düz kumral saçları, suratının hafif tombiş yumuşaklığıyla birleşince, ortaya sıcak çehreli bir kız çıkıyordu. Merak en kutsal konuğuydu bu yüz hatlarının ve bu arayış, onu gençliğin o kutsal çelişkilerine ulaştırıyordu. Sormak, aramak ve cevaplamak; bunlar tamı tamına bir insanı insanlaştıran fikir kümelerinin açımlayıcılarıydı ve bunlardan uzak kalan insanın gelişimi kötürüm olurdu.

Yorgunluğunu sıcak bir duşla vücudundan sıyırıp atan Peruşka, yeni maceraların heyecan ve coşkusunu yaşıyordu. Politik yönelim ve toparlanmaların yanında aşk, insanın ruh güzelliklerini büyütmesi anlamına geliyordu. Üstelik insanca olan, insanın saygı, sevgi ve paylaşım duyguları üzerine örülü heyecan verici bir aşkı yaşamak anlamlıydı. Geçmiş deneylerini bir bir eşeledi. Aşk ve cinsellik yönleriyle hangisinin daha açık anlamlar ve unutulmaz zevkler sunduğunu düşündü. Henüz yeni başlayan bu deneyimin çapını kestirmeye ve farazilerinin gücünü anlamaya çalıştı. Geçmiş deneylerinden çok iyi bir cinsel haz aldığını söyleyemiyordu. Belirsiz ve daha ziyade de erkeğin istemlerine göre biçimlenen bir ilişkide daha fazlasını elde etmek de zordu. Cinsel zevkleri yeterince tanımlayabildiği ve bunları karşılaştırabildiği de belirsizdi. Cinselliğin ötesinde paylaşım sınırlarını düşündü. Bunların cinselliğe gönderdiği etkileri eşeledi. Kozan'ın dudaklarındaki sıcaklığın tadı yeniydi. Bu belki uzun zamandır cinselliği ihmal etmesinin verdiği bir kavuşma sevinciydi; bunları tam olarak ayırt edemiyordu henüz. Kozanla yaptığı randevunun zamanını anımsadı. Daha üç gün vardı ve bu ona çok uzun bir zaman dilimi gibi gelmişti. Oturup konuşacak, birbirilerini daha iyi tanıyacak, dostluk ve aşk duygularını pekiştireceklerdi. Tanımanın çok önemli bir yanı da cinsellik üzerine kurulu olandı. Bu, birlikteliklerde asla küçümsenmeyecek ve hatta kimi dönem belirleyici olan bir yandı. Yaşadığı deneylerde, hafızasında yer edinen ve kalıcı tatlar veren ilişki biçimlerine ulaşamamıştı. Daha doğrusu ulaşıp ulaşmadığını o da bilmiyordu.

Günler al atlı koşumunda geçip gitti. Yeni heyecanlar, genç söylevler, akıcı hareketler her zaman doğanın yasalarına uygundu ve insanı

şevklendirirdi. Ayaklarına hız katan pürü pak bir sevincin deminde hızlı adımlarla yürüyordu. Saatine bakındı. Randevu yerine gidene kadar on dakika geç kalmış olacaktı. 'Acaba o kadar bekler mi?' diye düşünürken, eğer giderse, bir daha nasıl ona ulaşabileceğinin hesaplarını yaptı. Makul bir çıkış yoluna erişemeyince, daha da hızlandı. Karış karış bildiği bu şehrin neresini tarif etseler bulurdu; ama, Kozan'ın doğru yeri tarif edip etmediğini tam kestiremedi. On yıl bu şehre uğramamış bir insanın tarifiyle gitmek, tam isabetli bir atış yapmak anlamına gelmiyordu.

Randevu yerine epeyce bakındı. Birkaç gün içinde Kozan'ın değişime uğrama ihtimallerini hesaplayarak hafızasını zorladı. Yine de kimseyi göremedi. Biraz ileriye doğru devam ettiğinde, Kozan'ın otobüse binmek için bilet almaya çalıştığını gördü. Gözlerine güneş rengi, aşk senfonileri indi. Sessizce yaklaşıp yandan parmak uçlarıyla dokundu Kozan'a. Kozan aniden irkildi ve yüzündeki karanlık bir anda dağılıverdi.

"Nerde kaldın, artık umudu kesmiştim ve gitmek üzereydim."

"Ay kusura bakma, elimde olmadan geciktim. Özür, özür."

"Tamam tamam, özür sorunu değil, ama iyi değil bekletmek. Zaten yeri doğru tarif edip edemediğimden de emin olamadım."

Yürüdüler. Kalabalıkta her gelen geçen pozisyonlarını etkiliyordu. Biraz sonra elleri sıkıca kenetlenmiş, ayrılmayız dercesine tutunmuşlardı birbirine. Biraz yürüdükten sonra, Kozan'ın işaret ettiği bir kafeteryaya girdiler.

"Önce bir zaman planlaması yapalım."

"Nasıl yani?" diye sordu Peruşka şaşkın şaşkın.

"Ne kadar zamanımız var ve ne yapacağız? Mesela sen uygun musun, bugün birlikte kalabilecek miyiz?"

"Benim için zaman sorunu yok şu anda, yarına kadar birlikte olabiliriz."

"İyi o zaman burada oturup konuşalım biraz, zaman daha erken. Akşama, bir tanıdık arkadaşım var, onlara gider kalırız. Uygun olur sanırım."

"Tamam, benim için fark etmez."

Kenar bir masaya iliştiler. Yan masada bira içen çiftler, sarmaş dolaş konuşuyor, bir diğer masa gürültülü ve kalabalık bir sohbet ortamıyla meşgul görünüyordu. Camlara çizilmiş süs bitkilerine erotik görüngüler verilmişti. Kozan, çevresine bakındıktan sonra Peruşka'nın dikkat kesen gülüşlerine ilişti. Bakışlarında, 'sen nereden biliyordun buraları' diyen bir gönderme vardı. Kozan bu imayı anlamıştı ki söze onu yanıtlamakla başladı.

"Bizim Cafer yoldaşın tanıtımları sayesinde öğrendik buraları. Ya da ben bu kuytulukta ve böylesine kocaman bir iş sarayının altında böyle bir yerin olduğunu hem bilmez, hem de girmeye cesaret edemezdim."

"Evet, Cafer yoldaş hep iyi yerleri bilir. Seçme yerlere gider ve elit takılır. Tabi sen yıllarca göremedin böylesi yerleri. Sana daha yabancı gelir."

"Gerçekten öyle. İlk geldiğim günler kendimi Amerika'ya gelmiş gibi gördüm. Nereye baksan yabancı tabelalar, yabancı isimler. Emperyalizm iliklerimize kadar işlemiş. Türklerin kendilerine ait bir tek adları vardı, onu da yabancı tekeller kapmış. Satılmadık, çalınmadık hemen hiçbir şey kalmamış. Neyse bunları daha sonra konuşuruz, ulusal soruna dair yanlar bunlar, sen anlat şimdi."

"Ayrıldıktan sonra fazla farklı bir şey gelişmedi. O gün, sabaha kadar Orhan konuştu ben dinledim. Şimdi de buradayım. Bu birkaç gün içinde yeniden sorguladım kendimi. Aramızda bir duygusallığın başladığından daha eminim şimdi. Ama yine de seni daha iyi tanımak, daha yakından yaşamak isterim. Biz, klasik bir birliktelik ilişkisi yaşayamayız. Sen de konuşmamız gerek demiştin, öyle değil mi?"

"Evet, tabi konuşmalıyız. İnsan ilişkilerinde samimiyeti yakalayabilmek önemli. Karşılıklı bir içtenlik gerek, güven ve saygı gerek. Bunun için de insanların birbirlerini iyi tanımaları gerek. Daha önceki ilişkilerimde bunu istediysem de başaramadık. Bizden kaynaklı sorunlar tabi. İstemekle yapmak çok farklı şey. Birincisi sadece bir fikir, ama ikincisi iradi eğitim istiyor."

Yanlarına yaklaşan garsona her ikisi de birer neskafe ısmarladıktan sonra Kozan devam etti.

"Kendime ilişkin bir değerlendirme yazısı kaleme alıyorum. Çok ayrıntılı biçimde beni orada bulacaksın. Onu önce senin okumanı isterim. Yaşadığım ilişkiler, açmazlarım, zaaflarım, kullanılmalarım, yergi ve övgülerim tümüyle var orada."

Garson neskafeleri getirip bıraktı. Peruşka, sevecen ve sıcak gülüşlerle dikkat kesilmişti. Açık olmasını bekliyordu, ama bunun sınırlarını tam olarak kestiremiyordu. Bu çok açıklık onu da sorumluluk altına alabilirdi, çünkü karşılıklı bir açılım gerektirecekti belki ve Peruşka bunu nereye kadar yapabileceğini kestiremiyordu.

"Genel politik yönelimimiz ve bu doğrultudaki birliğimiz öncel bir gereklilik benim için, ama bunun yeterli bir zemin olduğunu sanmıyorum. Sevgi ve aşk, özveri ve paylaşımdır. Bu olmadan iyi bir sonuç ortaya çıkmaz. Bunun yanında cinsel uyum, kişilik ve ruh benzerliği, davranış biçimleri, bunların tümü de birliktelikleri etkiler. Geçmişte yaşadığım birliktelik içinde bunun sorunlarını yakınen hissetim. Birçok birliktelik konusunda oluşmuş vargılara sahibim. Ama seninle iyi bir kişilik uyumu içinde olacağımızı sanıyorum. Nedense bana öyle geliyor."

"Bana da öyle geliyor. Benim de yaşadığım ilişkiler ve sorunlar oldu. Bunları birlikte konuşmak ve her sorunu paylaşmayı ben de isterim. Çok erken karar vermekten de kaçınmak istiyorum; ama, birlikteliği yaşayarak sonuca varmayı da istiyorum. Ayrıca arkadaşlar bu duruma ne der, yapının müdahalesi nasıl olur, o yanı da var."

"Yani bizim birlikteliğimize karşı çıkacak değiller. Böyle bir şey gündeme gelmez zaten. İkimizin de yapı açısından anlamı çok açık. Ama arkadaşları kısa zamanda bilgilendirmemiz gerek. Yani biz kendi aramızda bir sonuca vardıktan sonra, durumu onlara da iletiriz."

Karanlık, kentin doğu mahallelerine doğru yol almaya başladığında kalktılar. Kozan yaşadığı ilişkilerin ve sorunların önemli bir kısmını anlatarak içini rahatlattı. Sorunların kaynağını ve çekiştirmeleri, kendisinden türeyen zaaflı yanları açık bir üslup ve içten bir samimiyetle anlatmıştı. Peruşka bu durum karşısında hem şaşırmış, hem de sevinmişti. Ön yargılarını gideren bu başlangıcı sevinerek karşıladı. Sonra insan yaşamında benzeş yanların çokluğuna takıldı düşünleri. İfade edilemeyen o kadar çok ayrıntı vardı ki insan yaşamında, her anlatım bir yıkımın habercisi olabilirdi pekala.

Kentin sokakları gürültülü bir akşam koşuşturmasına teslim olmuştu. İşten eve, evden gece yaşamına koşuşan binlerce insan geçip gidiyordu birbirini. Gecelerinde vahim döngüler saklıydı. Çocuklar çalınır, ergen kızlar satılır, ar yağmalanır, insanlar pazar pazar dolaştırılırdı. Kentlerin hemen her yerinde yaygın bir can pazarı kurulmuştu. Travestiler sokak aralarında polisten kaçarken çığlıklar koparıyor, loş karanlıklarda insan eti mezelere sunuluyordu. Cehennem olan yanında yaşayan milyonlarca insan, hemen her şeyden habersiz, birkaç mankenin kalça ritmiyle uğraşıyor; cennet olan yanda insancıklar zevkten kuduruyordu. Bu kadar den-

gesiz bir gelişimin ortasında devrim patlamalıydı, ama öyle de olmuyordu. Pusatlı geceler varoşlarda kan rengi resimler çiziyordu. Bildiriler, afişler, sloganlar, olması gereken gibi gür seslerle dile getirilemiyordu. Her kafası çalışan insan, nerede bu sınıf diye dövünüyor, bu düşkünlüğe bir anlam veremiyordu.

"Gideceğimiz yer nasıl, ne diyeceğiz onlara. Seni nasıl tanıyorlar?"

Karanlığı delip geçen ve sürekli geçen ışık kümelerinden ayırdı gözlerini Kozan. Gece pusularında, kurşun sıcaklığına takılan ışık yağmurlarını anımsatıyordu bu ışık kümeleri. Sonra yitirilen değerler, atılan çığlıklar ve pusu yerinde kalan yoldaş bedenleri.

"Beni hemen her şeyimle birlikte kabul edebilecek bir aile. Taşkafa bir ev reisi. Klasik tipten, ama insancıl. Eşi ve çocukları çok iyi, onlar da çaresiz ve bilinemezlik içinde. Özel bir şey belirtmeye gerek yok. Durumumu biliyorlar. Sorun olmaz."

"Ne bileyim, olur ya, bir arada oluşumuzu yadırgayabilirler. Ya da başka bir şey. Ona göre davranmak isterim. Seni de genel devrimci değerlerimizi de zor durumlara sokmayalım. Bu konular hassas, insanlarımız kalın tabularla çevirmiş düşüncelerini."

"Evet öyle, ama halkın geri olan değer yargıları karşısında pes etmemek, onları değiştirmek için mücadele etmek gerek. Genelde bu gibi durumlarda uzlaşılıyor ve gizliden gizliye işler yürütülmeye çalışılıyor. Toplumun aile anlayışına, birliktelik, evlilik vb. tabularına aktif biçimde müdahale etmek gerek."

Belediye otobüsünden inip ara sokaklara daldılar. Uzun ve dolambaçlı bir yürüyüş faslından sonra, kapının zilini çaldı Kozan. Fidan, Karakız ve annesi sevinçle karşıladı gelenleri. Eve, bir şenlik havası kuruldu. Sorgu sual faslı, Peruşka'yı imrenerek süzen dikkatli bakışlar arasında sürdürüldü. Taşkafa, gece faslından dönmemişti henüz. Yoksul mutfağın en gözde nimetlerinden kurulan sofra, keyifli bir sohbet havasında geçti. Devrimden, kadından, çocuktan, kültürden, aile yapısından, Taşkafa'nın dönüştürülme olasılıklarına kadar birçok sorun ele alındı. Peruşka'nın radikal ve kalıcı çözüm önerileri ilgiyle karşılandı. Kadının kadınlar üzerinde bıraktığı etki daha bir anlaşılır ve anlamlıydı. Peruşka kendi yaşamından, tanıdığı dirayetli kadınların mücadelesinden bolca örnekler vererek açıkladı sorunları. Karanlığı en iyi biçimde yine karanlığın taşıyıcıları tanımlayabilirlerdi.

Aydınlık düşler kurmak da yine, karanlığı orun orun yaşayan ve birbirini etiyle, bedeniyle, ruhuyla tanıyanlar için anlamlıydı. Kadınlar adına erkekçe pozlar takınmak, çoğu kere boş böbürlenmeleri geçmediği gibi, çoğu kere de iç tutarlılıklardan yoksundu. Kadının dünyasına girmek; aynı sosyal yaşamdan geçmek, bir boğanın altında işkenceden geçmek, çamaşır, mutfak, çocuk üçleminde inim inim inlemekten geçecekti. Bunun için, daha çok kadını kazanmak için, daha çok aktif kadına ihtiyaç vardı ve erkeklerin sultasına karşı amansız bir uğraşı, parti içinde de yürütmek gerekmekteydi.

Dışarıda gece zamanı yarılanmış, işçilerin çoğu uykuya dalmış, kahveler son müşterilerini de uğurlamaya başlamıştı ama, Taşkafa hala görünürde yoktu. Kozan ile Peruşka kendilerine ayrılan odaya geçtiler. Evin toplam iki odası vardı. Birinde çocuklar, birinde misafirler, küçük giriş aralığında da Taşkafa ile eşi yatacaklardı. Yoksulların evi dar, yüreği geniş olurdu. Sofraları fakir, gönlü zengin olurdu. Peruşka, Kozan'ın mutluluğuna ve coşkulu haline anlam biçmeye çalışmıştı gece boyunca. Kendisiyle olması onu mutlu ediyor olabilirdi; ama, sadece bu da değil diye düşünüyordu. Kozan'ın eve gelirken, 'mutlu olmak için çok şeye gerek yok, insanca olanı yakalamak yeter' sözlerini, ev halkının ilgisini ve Kozan'la yakınlıklarını yan yana getirdi, sözün gerçek olup olmadığına kafa yordu.

"Çok iyi insanlar, sevecen ve dostane."

"Evet ama Taşkafa iyice çığırından çıkmış."

"Yazık aslında, bu insanların böylesine yoksul ve zor durumlarda yaşaması yanında, bu kadar da geri alışkanlıklara tutunması garip. Bu bir tezatlık değil mi?"

"Öyle tabi, kendisi için olma durumu yok. Bilinç sıfır düzeyde. Sınıfın kazandırdığı kimi özgün özellikler var, onun dışında da başkaları için yaşıyorlar. Düşün, adam bu saate kadar dışarıda ve mutlaka bir yerde içiyor. Sorsan yoksulluk diz boyudur. Çocukları bir kez dahi sinemaya gitmemiş, tiyatro nedir hiç bilmiyorlar. Üstelik liseyi bitirecekler, daha tek başına sokağa çıkamıyorlar."

"Ben herhalde çok şanslı büyüdüm. Ailemin demokratik özellikleri bana çok şey kazandırdı. Kendimi bu ailelerle kıyaslarken, çok şanslı olduğumu düşünüyorum."

Kendileri için açılmış iki ayrı yatak duruyordu odada. Kısa bir kritik yaptıktan sonra yan yana oturdular.

"Devrimi her yerden başlatmak gerek, bulunduğumuz her ortamdan. Aşkı da devrimcileştirmeliyiz. Tek tek insanların kaderine yanmak fayda vermiyor. Değiştirmeliyiz."

Peruşka'nın gözlerine akan zülüflerini okşayarak yana doğru yatırdı. Gözleri ateş korunda pişmiş buğulu ekmek sıcaklığındaydı. Bahar yeni gelmiş gibiydi yüzünün coğrafyasına. Şakaklarına gülen badem tadıydı bakışları. 'Bu kızı ilk gördüğümde nasıl fark edemedim' diye geçirdi içinden Kozan. Dağdaki birlikteliğini bitireli iki yıl olmuştu ve hiçbir kadınla olamamıştı bu sürede. Yıllarca zindanlarda kalan onlarca insanın yaşamı yanında bu süre çok küçüktü belki ama, bu süre bile bir cinsel açlığın dürtüsü olabiliyordu pekala. Peruşka'dan ayrı olduğu birkaç gün içinde, sorunun ne kadarının cinsellik içerdiğini hesaplamaya çalışmış, sonra duygularının kendisini yanıltmadığında karar kılmıştı. Elbette ki cinsellik, karşı cins birlikteliği içinde belirleyici bir yere sahipti ve orada sınıf mücadelesinin esemesi bile yoktu. Sınıfın bir üyesi olmak, aynı güzergahta yürüyor olmak, sadece, duygu ve paylaşımın cinsel boyutları yanında daha geniş bir zemin doğuruyordu ve bu durum cinselliği daha da güzelleştiriyordu. Şimdi yanında kar ve ateş karşıtlığı kadar yakıcı bir birlik vardı. Bütünleşmek, fikri birlik kadar ruhsal dünya ve bedensel tatlar için de gerekliydi. Aşk, yaşanmamış olan vurgun zamanlarından çıkmalıydı artık. Somut bir pişirim alanı olmalıydı. Bedenin bedende, dudakların dudakta keyiften çatladığı, yorgunlukların derin düş alemlerinde soluklandığı, fırtına sessizliğinden sonra gelen bir yangın deryası olmalıydı. Kadını aşkta delirtmek, paylaşımın ve de bireyselliği öldürmenin en iyi göstergesiydi.

Ellerinin sıcaklığını avuçlarına bastı. Dudakları pembeleşmiş, heyecan ve depremsi titreşimler sarmıştı bedenini. İnce tişörtünün altında diklenmiş göğüsleri vücuduna değiyordu. Peruşka'nın da kabına sığmadığı her halinden belliydi. Dudaklarına eğilene ve bedenini sıkıca sarana kadar devam etti bu tedirginlik. Sonra rahatladı ve karşı gösterimlere hazırlanmaya başladı. Tam o sırada dış kapının zili zırıl zırıl öttü. Çocuklardan biri fırlayıp kapı otomatiğine bastı. İki sevgili bu zamansız gelen zırıltıyla irkildi.

"Tam da gelecek zamandı"diye söylendi Kozan.

Biraz sonra merdivenden anlaşılamayan bir türkü sesi yükseldi yukarıya. Taşkafa yukarıya çıktıkça, söylediği türkünün nağmeleri daha bir anlaşılmaya başlıyorduysa da onu anlamak özel kimi yetileri getiriyordu.

Bu nağmeler, gelen adamın ayakta duramayacak kadar sarhoş olduğunu anons ediyordu.

"Ayrılık vakti geldi ağğ ere fate"

Sürekli tekrarladığı, bu nakarattan başka bir şey değildi.

"Ne diyor?" diye sordu Peruşka.

Kozan gülerek yanıtladı.

"Herhalde meyhaneden kalma bir parça. 'Ayrılık günü geldi fate' diyor. Fate, Fatma demek."

"Baba yavaş ol, evde misafir var, hiç değilse onları rahatsız etme."

"Kim var ulaan, misafir kim."

Konuşması iyice yayvanlaşmış, kelimeler zoraki ağzından çıkmaya çalışıyordu.

"Kozan abi var" diye yanıtladı Fidan.

"Kozan mı, ben onun Allah'ına yanarım. Ula ben onu nasıl seviyorum biliyor musunuz. O beni bırakıp dağa gitti. Nerde o Allahsız."

Fidanın tüm engelleme ve susturma çalışmalarına aldırmadan odaya daldı Taşkafa. Kozan'ın yanında oturan Peruşka'yı görünce birden afalladı. Sonra uygunsuz bir durum olmadığını görünce rahatladı.

"Girebilirim değil mi?"

"Girdin zaten, şu anda odanın içindesin, herhalde fark edemedin bu halinle nerede olduğunu," diye yanıtladı Kozan. Bu arada Fidan ve diğer yatanların tümü de kalkıp odaya doluşmuşlardı. Kozan'ın son söylemine güldü hepsi. Taşkafa, önce Kozan'a sonra Peruşka'ya sarılıp öptü her ikisini de. Sigara ve alkol kokuları, derin, tiksindirici, geniz yakan havalarla yayıldı her ikisine. Ayakta duramıyor, bir o yana, bir diğer yana savruluyor, düşmemek için yeniden toparlanıyordu. Kalın kara bıyıklarını ağzında çiğnemiş, salya sümük ıslatmıştı. Çıplak tepesinin altında, sıkı dokunmuş siyah cacim gibi duran kaşları, adama bir ayrıcalık vermiş gibiydi. Gözleri iyice küçülmüş, kaşlarının o çalımına yenilmiş gibiydiler. Üzerindeki siyah takım elbisenin hangi yıldan kaldığı belli olmuyordu. Hafiften öne çıkmış göbeğinin üzerindeki gömleğinin iki düğmesi kendiliğinden açılmış, beyaz atleti oradan haykırıyordu. Suratı vücudunun diğer yerlerine göre oldukça zayıf görünüyordu. Bakışları şüpheci ve biçimsizdi. Her yanı kaymıştı adeta.

"Bacı hoş geldin, sen kusura bakma. Bu beni yaktı. Bu beni bırakıp dağa gitti. Ama ben bunu nasıl seviyorum biliyor musun" diye Peruşka'ya hitap eden Taşkafa, eşine ve kızlara döndü, "Ere tavuk pişirin, yemek yapın, çay yapın, rakı getirin." Son söylediğine kendisi de güldü. "Onlar ağzının tadını bilmez, onlar rakı içmez, onu geç" diyerek talimatlarını gülerek yineledi. "Ben seni çok seviyorum aa" diyip Kozan'a iyice sokuldu.

"Dur fazla sulanma, gören de aramızda uygunsuz bir ilişkinin olduğunu sanır."

Fidan ve Peruşka katıla katıla güldüler.

"Sansınlar ha, sansınlar. Ben seni seviyorum işte" diye yineledi Taşkafa.

"Şimdi bırak sevmeyi, ne bu halin. Beni sevmenin göstergesi bu mu? Bizim sevgimiz rezil olmak üzerine kurulu olamaz. Şu haline bir bak. Burada olsam, bir gün bile katlanamam bu haline. Zıbarıp zıbarıp eve geliyorsun. Bu insanlar senin kahrını çekmek zorunda mı?"

"Yahu çekmesinler aaa. Ne yapayım çekmesinler aa. Ben dertlerimden içiyorum, keyfimden değil. Sen beni bilirsin aaa."

"Neyini bileceğim, en azından eskiden insandın. Şimdi onu da kaybediyorsun ve bunun farkında değilsin. Gül gibi insanlar var çevrende. Bak şu kızlarından utanmalısın. Onlarla arkadaş olup onlarla bütünleşeceğine, nerede it, çakal, nerede pislik üreten mahlukatlar varsa oraya koşuyorsun."

Taşkafa dinlemeye çalışırken, önden arkaya doğru kavis çeviren başını daha hızlı çeviriyor, tükürük ve ağız suyundan ıslanmış bıyıklarını peş peşe içine doğru çekerek emiyor, elleriyle belli belirsiz komiklikler yapmaya çalışıyordu. Saçlarının kalan birkaç teli kafasının terlemiş yüzeyine iyice yapışmış, gözleri alabildiğine küçülmüş ve kızılcık rengine bürünerek anlamsızlaşmıştı. Gömleğinin cebinden, eski püskü bir kimlik belli oluyor, memelerine kadar açılmış yakasının görüngülerinden siyah kalın kıllar uzanıyordu.

"Yazık değil mi sana, niye böyle yapıyorsun kendine?" diyerek Peruşka girdi araya.

"Yaa bacı her zaman içmiyorum aa. Bazen bazen. Allah seni inandırsın, her zaman içmiyorum aaa."

"Mesela"

Kozan'ın söylemiyle sustular ve Taşkafa'nın vereceği cevabın komikliğini önceden hissederek beklediler.

"Akşamları içiyorum sadece."

Odada yüksek bir kahkaha tufanı yükseldi.

"Doğru tabi, böyle olunca, her zaman içmiş olmuyorsun."

Kozan sustu.

"Bak kirve, bu insanlara acı, kendine acı, bu kötü bir yaşam. İnsanlar sokak ortalarında ölüyor, insanlar sorgusuz sualsiz öldürülüyor. Bunların hepsi bir tarafa, bir de onlar bize pisliğin en çirkefini dayatıyor. Beyinleri esir alıyor. İnsanları; uyuşturucu, alkol, fuhuş batağına özellikle itiyor. Sen buna karşı koymasan ne olur bu çocukların hali."

Peruşka'nın çocuklardan dem vurmasıyla bir an suskunlaştı Taşkafa. Üzerinde odaklaşan gözlere bakamadan teğet geçti hepsini. Sık sık öne doğru düşen başı, adeta bıyıklarının ağırlığını taşıyamıyor gibiydi.

"Çocuklar benim her şeyim bacı aa. Onlar için her şeyi yaparım."

Fidan dayanamayıp atıldı söze.

"Ya yaparmışsın, arkadaşlarımla sinemaya gideyim bana para ver dedim, niye yapmadın? Yaparmış!"

"O ayrı kızım. Arkadaşlar; ne arkadaşları. Kim ere o arkadaşlar. Git sinemaya, git. Ama annenle git."

"Tabi o olmazsa, anneannen ya da babaannenle git. Arkadaş neymiş" diyince Kozan, bir kahkaha daha yükseldi.

"O ancak Taşkafa'nın bir ayrıcalığı olabilir. Sen ne biçim ilkel adamsın, taş devrinden mi kaldın. Bu gençler arkadaşıyla gitmeyecek de ne yapacak. Sen bir gün hadi kızım istediğiniz bir yere gidelim, hatta arkadaşını da çağır demiyorsun; eve bile gece yarılarından önce gelmiyorsun, sonra da kızlara babalık ediyorsun. Yarın kızlar bir arkadaş edinip gitse, bu kez de namus derdine düşersin, namus bekçisi kesilirsin."

"Gitsinler valla, onlar kimi isterse ona gitsinler. Ama bizden olsun. Ere çay getirin, ekmek getirin, bu adamlar aç haa."

"He, he sen yokken kimse bize ekmek vermesini bilmiyordu. Evden haberin var mı? Evde yiyecek bir şey var mı acaba?"

"Her şey var aaa. Allah'a şükür her şey var."

"Tamam... sağ ol, biz yediğimiz kadar yedik. Şimdi kalk git yerine, biz de yatacağız tamam mı?"

Kozan'ın yakasını bırakmaya pek niyetli görünmeyen Taşkafa, Peruşkayla göz göze gelince sustu. Tabi sizin de işiniz gücünüz vardır, der gibi baktı. Bu bakışlar o kadar anlamlı ve ifade yüklüydü ki Fidan'la Kozan gülüştüler.

"Tamam ben gidim, siz de yatın."

"Vallahi iyi olur."

Gülüşmeler yine yükseldi. Taşkafa yerinden zoraki doğruldu. Kapıdan çıkar çıkmaz 'ayrılık vakti geldi ağğ fate' türküsünü yine tüttürmeye başladı.

"Bütün komşular senin sesine aşık herhalde, şimdiye kadar sabırla yaşadıklarına göre!" diye seslendi odadan Kozan.

Biraz sonra Taşkafa'nın dağ gümbürtülerini andıran horultuları yükselmeye başlamıştı. Pencerenin tüllerinden sızan aydınlık, loş bir havayı egemen kılmıştı odaya. Bölünmüş her aşkın hikayesinde güçlü faraziyeler yer edinirdi. Renklerin her demine bu öyküler işlenir, her türkünün tınılarında aynı tat dile gelirdi. Her güzellik, bu vurgunların hengamesine tutkundu ve ne zaman biteceği belli olmayan aşkların acelesi vardı.

Yerdeki yatağa boyluca uzanan Peruşka'nın vücut hatlarına bakındı. İçi buruldu, derinliği titredi, ruhu gerildi. Usulca yanına uzandı. Tenin tene değdiği hemen her yer ateşe kesiyor, güçlü devinimleri harlıyordu. Bütün serüvenlerini harmanlayıp yoğun beceriler göstermek isteyen istekler vardı içinde. Bu kadar cömert ve bu kadar mübarek bir sunum karşısında ancak diz çökülür; ancak köle olunabilirdi. Sevgi ve insanca olan tüm duyguların aynı yerde buluşması bir rastlantı değildi. Her iki bedenin hücrelerinden, birbirine doğru akan derin iç kokuları yayılıyordu. Bir karışımdı ve kaçınılmaz olarak insanı yola getirirdi. Her yeni birleşme, bir yeni dil ve vücut birliği yaratacaktı. Önce diri göğüslerin gizemli tomurcuklarında gezindi dilin aklı, sonra kutsal çeşmenin duyumlarına bandı yüzünü. Sarmal bir hikaye kurulmuştu çoktan. Artık geriye dönüşü yoktu ve aşk kendi kudretini teşhir edecekti.

Sevinç ve haz zirvelerinde dolaşmış, yorulmuş, uykusalmış ve terlemişlerdi. Kaç zaman seviştiler, kaç öyküye ortak ad koydular, kaç çocuğu doyurdular, bilinmiş değildi. Peruşka bu başlangıcı, alnında açan iki haz çiçeği ile selamladı. Şimdi seçimde yanlış yapmadığından daha da emindi. Doyum, yeni açlıkları mayalamak üzere bırakıldı gecenin sessizliğine. Öylesine mutlu uyuya kaldılar.

*** *** ***

96'nın son ayları, yeni bir zaman dilimine yol aralamaya başlamıştı bile. Ülkelerin tüm çıkmaz sokakları aynı anda bir alana dayanıp kalmıştı. İşsizlik, yoksulluk, zulüm, talan, hırsızlık, yolsuzluk bilinen ve en önde görünen emarelerdi. Ücretler iyice düşmüş, yarını olmayan düşler yayılmıştı gecelere. Yol boylarında tenlerini pazarlayan kadınlar, kadınlara imrenerek bakan çıraklar, cennetin nimetlerini konuşmaktan yorulan yığınlar hep bir aradaydı.

Proletarya o eski proletarya değildi. Ne çok erken parlıyor, ne homurdanıyor, ne de ağlıyordu. Öylesine sessiz sedasız yaşayıp gidiyordu. Sokak ortalarında vurulan bir yiğidin, kimseden yardım dileyecek tutacı kalmamıştı. Kürt illerindeki vahşet, dinmek bilmeyen yağmurların başında geliyordu. Varoşları dolduran mülteciler, inşaatların en ucuz iş gücü oluyordu ve beyler bundan oldukça da memnundu. Sık sık basılan şantiyelerden toplanan Kürt işçiler, karakollarda sabahlara kadar dövülüyor, toplumsal olaylara karşı önceden uyarılıyor, hizaya getiriliyorlardı. Pamuk tarlalarında, narenciyede, zeytinde, buğdayda, fındıkta yine bu ucuz işçiler vardı ve copla süslenen baskının amansızlığı yanında, bir biçimde yaşayıp gidiyordu insanlar.

Sessizliğini kimsenin bozmasını istemezcesine sakin görünüyordu. Yüzüne çöreklenen renk adeta bir hastalıklı görünüm sunuyordu. Gözleri sanki biraz daha küçülmüştü. Tedirgin ama derin bakan işveler vardı düşlerinde. Son örgütlenme formu iyi geçmesine iyi geçmişti ama, bir dizi yeni sorumluluk ve sorunu da beraberinde getirmişti. Herkesin gözleri onun üzerindeydi ve sorumluluk çığ gibi büyümekteydi. Bundan böyle daha fazla çaba göstermesi gerekecekti ve üstelik, birçok yoldaşı onu, liberal olmakla, müdahalede yetersizlikle suçlamıştı. Kendisinin bir denge unsuru olduğunu biliyordu ama, söylenenlere de içten içe hak vermeden edemiyordu. İnsanları kırmadan, kaybetmeden işi yürütmeye çalışmak, kimi kere öyle aşırı bir noktaya varıyordu ki yanlışlar karşısında yeterince mücadeleci olmasını engelliyordu. Bu durum, neredeyse kendisinin bir yaşam tarzı olmuştu ve tehlike içermekteydi. Herkesin önemli

oranda kendisine güvendiği yerde, daha aktif biçimde görevlerini icra etmeliydi ki bu da müdahale ve yaptırım olacaktı. Otorite sorununda genel olarak ortak düşünceler oluşmuş olsa da bunların pratikteki yansımaları oldukça farklılıklar içeriyordu. Doğru düşüncelerin saygınlığına dayanan bir otorite, kişisel erdemlerle bütünleşebildiği oranda etkili olacaktı ve yaşanılan süreçlerde bunun bolca olumlu olumsuz örnekleri yaşanmıştı. Kendisine güvenin olduğunu biliyor, onun verdiği sorumluluk duygusunun kendisini daha çok sınırladığını fark ediyordu. Bu aşamadan sonra hiç kimsenin kendisi için olması söz konusu olamazdı, ama bu çok çeşitli yansımalarla sürüp gidiyordu.

İncecik bacakları, kendisinden beklenmeyen bir çeviklik sergiliyordu. Kalabalığın arasından hızlıca sıyrılıp çıktı. Yanından geçip giden birini Cafer'e benzetti: Arkasından bakındı, o olmadığını anlayınca devam etti. Cafer'i anımsayınca içine dal inceliğinde bir acı çöreklendi. Sonra bir bir tüm arkadaşlarını gözünün aynasından geçirdi. Kimini düşünürken sevince, kiminde kaygıya, kiminde gülmeye kesiyordu yüzü. Bundan sonra ne yapılması gerekiyordu ve nasıl yapılacaktı. Kafasındaki bir yığın sorunla birlikte kapıdan içeri girdi. Hızlı hızlı sakız çiğneyen Kemal'i ilk girişte buldu. Çay içilen, sohbet edilen, sabah gazeteleri okunan müstakil bir kafeteryaydı burası. Masalarda seyrek ama hareketli insanlar oturuyor, kimi gazetesini okuyor, kimileri kendi aralarında maç yorumları yapıyor, kimileri akşam bültenlerinde geçen haberler üzerine konuşuyordu.

"Ne var ne yok, yeni bir gelişme var mı?"

"Gelişmeler varsa siz de var" diye kestirmeden yanıtladı Kemal. 'Siz'li, 'biz'li konuşması hiç hoşuna gitmiyordu Düzgün'ün, ama ses de çıkarmıyordu. Son süreçlerde batı adına hiç de iradeyle, parti yaşamıyla bağdaşır olmayan tavırlara pirim vermişti Kemal ve bu durum, son forumda ciddi eleştirilere maruz kalmıştı. Hemen her gelişmeden anında etkilenen ve çok geniş sınırları düşünemeyen tez canlı tarzına kızıyordu Düzgün. Kırdan gelen arkadaşlarında ciddi ön yargıları ve güvensizlikleri vardı ve bunları yeterince hesaplayabilecek durumda değildi Kemal. Düzgün, aldığı cevap üzerine sustu. Uzun bir sessizlik oldu ve onu ilk bozan Kemal oldu.

"Forum kararları cezaevlerinde olumlu karşılanmış."

Bütün olumlulukların mimarı gibi bir eda kuşanmıştı. Bakışlarında hesaplı bir yan vardı, ama Düzgün'le olan ilişkisinin hep iyi olduğunu sandığından, bakışlarındaki imanın ona yönelik olmadığı söylenebilirdi. Politik ve pratik çatışma ve ayrışımların nasıl yürüyeceği henüz şekillenmiş değildi.

"Nerelere ulaşmış sonuçlar?"

"Birçok yere gitmiş. Bizim diğer gelenek güçlerinin de eline geçmiş. Darbeciler daha olumlu yaklaşıyormuş, diğerleri eski söylediklerini tekrarlıyormuş. 'Bunlar bitecek, son çırpınışları' falan diyorlarmış."

"Niye bu kadar çok istiyorlar bitmemizi, bitmemiz onlara ne kazandıracak?"

"Bilemiyorum, onu anlamak zor."

Kemal, kendisi hakkında çıkarılan ölüm kararını anımsadı. Bitirme işini bilfiil kendilerinin de yerine getirmeye çalıştıklarını ve oldukça da iddialı olduklarını düşündü. Sonra, ne olacağı belli olmayan, derin, biraz da kaygılı bakışlarla Düzgün'e dikkatlice baktı.

"Nasıl yapacağız, Orhan'la görüştün mü? Diğer organ üyeleriyle konuşabilmiş mi?"

Düzgün, önündeki gazeteye bakışlarını çivilemiş dinliyordu. Bakışlarını kaldırmadan yanıtladı.

"Diğer organ üyeleriyle ben de görüştüm. Orhan'la birlikte görüştük. Son forum kararlarını benimsediler. Bütünleşme yönünde karar çıktı. Ama, Kasap Ali'nin durumu pek iç açıcı değil. Bizim ve Nurten'in oluşturduğu basınçla faaliyete devam yönünde karar verdi. Yani sallantıda."

"Nedeni ne? Eleştiri veya kaygıları var mı?"

"Yeterince güven duymadığını, özellikle batıdaki güçlere güvenmediğini belirtiyor."

Kemal, batıdaki güçlerden öncelikle kendisinin ve yayın çevresinin kastedildiğini biliyordu. Bakışlarına, küçümseyen, alaycı bir tebessüm yayıldı.

"İlk çıkış yapılırken bizden daha keskindi. Üstelik bizden biri olarak gitti kıra, şimdi niye güvenmiyor, gerçekten anlamak zor."

Düzgün, söyleyeceklerini geri çekerek susmayı tercih etti. Genel tarzından şimdilik pek ödün vermeyi düşünmüyor gibiydi. Yakın zaman için yapılan kimi planların pratik uygulamalarına dair görüş alışverişinde ve bazı belirlemelerde bulunduktan sonra kalktılar.

İnsan, çok yönlü bir dağ esintisiydi. Yönünü engebelere, geçitlere ve rüzgarın hızına göre belirlemeliydi ya da şaşırır kalırdı orta yerde. Senin kendin için hangi yöntemleri önerdiğinden daha ziyade, senin için başkalarının önerdiği yöntemleri denemen daha akıllıca olurdu. Sana ait olan bilgi bilinen bilgiydi ve senin yeniye ihtiyacın sürekliydi. İhtiyacı karşılamanın en önemli araçlarından biri de yanındakinin, ardındakinin bilgi deryasına gereken önemi vermenle olanaklı olacaktı. Kendisini kendi tarifinden başka bir biçimde görme yeteneğinden yoksun olanlar, başkalarını da kendi tarifleriyle sınırlayacaklardı. Dünyanın küçülmesi ve kuyunun ağzı kadar daralması bundan sonra başlıyordu. Bu aşamadan sonra senin bir kurbağa değil de insan olduğuna, başkalarını inandırman zorlaşacaktı. Kendi araçlarını daha uygun buluyorsan, onları başkalarının kavramlarıyla izah etmesini öğrenmelisin. Eğer bu konuda sığlıktan kurtulamaz ve en basit araçları dahi öğrenmeyi kendine iş edinemezsen, bir başkasının gönlüne girmen asla olanaklı olmayacaktır. Devrim insanın kendi benliğinde kendisini esir alan değerlerden kurtarmasıyla başlayacaktı ve bu da ancak insanın kendisini dışarının gözüyle görebilmesinden sonra gelişecekti. Kaplumbağa kabuğunun altına gizlenmiş bir 'benliğin, gerçekte yalnızca çekirgeler için korkulu olacağı ya da yalnızca solucanlar açısından istenir olacağı unutulmamalıdır.

Deniz kıyıyı yaylım ateşine tutmuş gibi dövüyordu. Öfkesini, kıyıda dolaşan, kişneyen, çiftleşen, sonra da içine eden insana kusuyor gibiydi. Kıyının yüksek kaldırımlarında yürüyen bu iki insana vurmak istercesine peş peşe gönderiyordu dalgalarını. Martılar bu dalgaların çırpınışını, kendi cıyaklayışları, kanat çırpışları, denize dikey sortileriyle birleştirerek, daha bir ürkütücü hale getiriyorlardı. Boğazın kıyılarını selamlayarak geçen vapurların, deniz otobüslerinin kornaları acı acı yükseliyor, sonra susuyordu. Küçük motorların üzerine tünemiş balıkçılar sıkıca kaputlarına sarınmış, kimi işe gidiyor, kimi işten dönüyordu. Denizin üzerini, kirli, kurşuni bir renk sarmalamış, mavilik kaybolup gitmişti. Kıyının rıhtımlarında parçalanan dalgaların beyazlığı da olmasa, buranın ebediyen karanlığa gömülmüş olduğu kanaati güçlenerek yer edinecekti. Dalgaların akışıyla birlikte kıyıya vuran kokuların ayrıştırılması zordu, çünkü her türden aykırı koku cümbüşü ortalığı sarmıştı. Üsküdar'dan yükselen cami minareleri, kendi yalnızlığını deniz iklimlerine anlatır

gibi, öyle ucube bakışlar kuşanmıştı ki görenin acıyası geliyordu. Cehalet hala kol geziniyordu İstanbul'un sokaklarında ve herkes bununla yaşamaya alışmıştı. Kozan bir ara iyice hiddetlendi.

"İyi de kardeşim, farz edelim herkes sağcı ve herkes kötü. Bunun önüne geçmen senin edilgenleşmenle mi olacak."

Cafer, gayet sakin ve mahzun duran yüz hattını hiç bozmadan; gözlerini, kilitlediği denizin renginden ayırmadan konuştu.

"Komutanlara güveniyordum, ama komutanlar beni hayal kırıklığına uğrattı."

Kozan, Cafer'in söyleminin kendisini de kapsayıp kapsamadığını düşündü. Kendi düşünceleri onun için yeni değildi ve Cafer'le arasında sıkı bir ilişkinin iyi bir güvenin olduğunu düşünüyordu. Bütün bunlara rağmen güvensizliğin peydahlanabileceği birçok bilinmeyen dehliz vardı ve bunları bu günden ayrıştırmak da pek kolay değildi.

"Bak şu gerçeği görmemiz lazım. İnsanlar yıllarca tecrit koşullarında, çok zor imkanlarda kır faaliyetini sürdürmeye çalıştı. Özellikle Karadeniz için söylüyorum bunu. Komutanlar da, savaşçılar da, partililer de bu koşullarda önemli oranda yıldı, yıprandı. Bu süreci hiçbir şey olmamış gibi ele alamayız. Şahsen ben de Karadeniz üzerinden yapılan kır hesaplarıyla geldim Dersim'den. Biliyorsun, sana gönderdiğim son notta gelmememin daha doğru olacağını belirtmiştim. Ama gelmemin tek nedeni, Karadeniz bölgesini güçlendirmek ve oraya yüklenmekti."

Kozan, kıyıda parçalanan dalgalara bakındı. Dersim'den indirilmesinde Cafer'in önemli oranda pay sahibi olduğunu biliyordu ve bunu yeniden anımsayınca içine derin bir soluk doldurdu. İnsan unsuru, en zor gedikte, yanında yürüyen bir çalı parçasına tutunabilirdi pekala; üstelik etrafında tutunacak başka dal yoksa, çalının eline batan uçları, sana tatlı sızılar verirdi ve bu böyle bir zaman devam edebilirdi. Cafer onun için en güvenilir dallardan biriydi belki ama, şimdi bir yanılsamayla karşı karşıyaydı ve ruhu acıyordu. Cafer'in suskunluğunu fırsat bilip devam etti.

"Şimdi Karadeniz'i onlar bizden daha iyi biliyorlar ve yaşadılar. Ve eğer orada bir faaliyet yürütülecekse yine onlar üzerinden olacak. Onların çok olumlu bakmadığı, hatta olmaz dedikleri durumda sen fazla diretemiyorsun. Evet bir çalışma yapmamız gerekiyor. Arkadaşlar güneyi oraya tercih ettiler. Oysa eminim ki güneydeki faaliyet Karadeniz'den

daha zor olacaktır. Bu arkadaşlar tamamen gerilla savaşına karşı çıksalar bile, senin yapman gereken geri durmak mı olacak ya da onların boşalttığı alanı doldurmak mı?"

Kozan'ın, her söylemini getirip kendisiyle ilişkilendirmesi karşısında zorlanıyordu Cafer. Başkaları yapmadıysa biz yapalım mantığıydı bu. Ve yapma yönünde istemleri zayıflamış olan hemen herkeste tepki oluşturuyordu. Kadirbilmezlikler kendisini bir hayli yıpratmış, son ayrışımda da kendisine bir dizi sorumluluk verilmiş, ama bu sorumluluk oranında da olsa kendisine omuzdaş olma yolunu seçmemişlerdi. Bir şeyler yapmak gerektiğini o da biliyordu bilmesine ya; güven yitiminin kendisini martı çığlığı gibi keskin hissettirdiği her durumda, bin kere düşünmek kaçınılmaz hale geliyordu. Sık sık Kozan'ın batıdaki güçlerden ne kadar etkilenip etkilenmediğini düşünmüş, onun da tek başına bir şey yapamayacağına kanaat getirmişti. Düzgün'ü çok iyi tanıyordu ve artık onunla uğraşmaktan usandığını açıkça söylüyordu. 'Bu kadar liberalizm anamızı ağlattı' diyip duruyordu.

"Burada güven önemli. Sağcılık giderek egemen hale geliyor. Ben öyle görüyorum. Kemal'in yaklaşımı oportünistçe ve giderek diğerlerine de nüfuz edecek; ben sana diyorum, bak sen. İşin doğrusu, komutanlardan bu kadarını da beklemiyordum."

"Bak, şu konuda haksızsın. Bir yandan sağcılığın eleştirisini yapıyorsun, diğer taraftan daha sağda konaklıyorsun ve hatta örgütsüzleşmeye doğru adım atıyorsun. Bir kere bu tutarlı bir yaklaşım değil. İyi madem ki bir sağcılaşma var, buyur gel, bizimle ol, onunla mücadele edelim. Önümüzde yürümezsen dahi yanımızda ol. Pratik adımlar atalım. Halk savaşıysa ve başkaları bundan kaçınıyorsa biz girelim bu pratiğin yükü altına."

Bir süre suskunluk oldu. Bu açık pratik çağrının ne kadar tutarlı olduğunu düşündü Cafer. Kozan'la ilk kır deneyimlerini hatırladı. Zorluklar karşısında pes etmeyen, dirayeti birlikte soludukları uzun, ölümcül yolculukları bir bir aklından geçirdi. Zaman bir hayli geçmişti ve Kozan'ın dediği gibi bu süre birçoklarını yıpratmış, dirayetini kırmıştı. Son çıkışta yer edinmesini, mazlumlardan yana olmayla özdeşleştirdiğini anımsadı. Şimdi mazlumlara sırt dönmeye eli varmıyordu ama, iş yapma noktasında da ciddi tereddütler yaşıyordu. Sonra içinden Kozan'a karşı acıma duygusunun yoğunlaştığını anladı. Kavgada sırtını dayadığı sağlam

siperlerdi bunlar ve kendi ruhuyla karışıktı. Kozan, bu konuşmanın nereden başladığını düşünüyordu. Son forumda Cafer'in apaçık geri durmasını gözlemlemiş, önderlik için yapılan oylamada kendisi dışında sadece bir kişinin Cafer'e oy vermesine şaşırıp kalmıştı. Cafer önderlikte yer almayacağını, seçilse dahi bunu kabul etmeyeceğini belirtmiş olmasının bunda payı olduğunu düşünmüş ama, yine de Cafer'in bu geri çekilme tavrına sessiz kalınmasına anlam verememişti. Kemal ve ona yakın bir iki kişinin bunu özellikle isteyeccklerinden kuşku yoktu ama, Düzgün ve diğer arkadaşların tavrına anlam verememişti. En çok güven duyduğu, pratikte çekinmeden birlikte ateşe girebileceği en değerli arkadaşlarının başında görürdü Cafer'i. Ayrılıklarla birlikte meydana gelen dökülmeler, çok yakınından da canlar koparıp götürüyordu ve ne yazık ki bu hiç de seyrek yaşanan bir durum olmuyordu.

"O adamda samimiyet değil, azıcık arkadaşlık bağı bile görmüyorum."

Kemal'e atfen söylediği açık olan bu sözü henüz tamamlamamıştı ki parladı Kozan.

"İyi de ne olacak o zaman? Sen ortadan çekilince ne değişecek? Sen apaçık meydanı en güvenmediğin adamlara bırakıp gideceksin. Bu da senin görevini yerine getirmen mi olacak? Hep böyle olmadı mı? Hep birileri, birilerinin karşısında pes edip kendi köşesine çekilmedi mi senin gibi. Sonra ne oldu. Oportünizm yıllarca egemen halde kaldı. Onlarca insan öğütüldü, yapı darmadağın oldu. Herkes bir yerde kurda kuşa yem olup gitti. Bize ne düştü. Peşlerinden kim daha iyi ağıt yakacak yarışı. Aynı şeyi sen yapmış olmayacak mısın?"

Cafer, ne kızıyorsun der gibi bakındı önce. Sonra "Yavaş lo yavaş" dedi ince tebessümlerle. Öğle güneşinin sıcaklığını yüzlerine yedirerek geçen insanlara bakındı. Tartışmalarımızı duyup işin rengini anlayan birileri çıkar diye endişeleniyordu. Kıyıda parçalanan dalganın sesine döndü. Deniz muhteşem bir zaman dilimini yaşıyordu; ama, Cafer'in bunu pek önemsediği yoktu. Fikrine yabanıl eylem kımızı düşmüş gibiydi ve hep başka yerlerde gezinir gibiydi. Kımız, insanı kısrak kadar delişmen, bir o kadar da mayhoş ederdi. Vapur sirenleri, balıkçı hareketleri denizi renklendirmişti. Doğanın renkliliğine, insanın tekli hareketi düşüyordu.

"Ne yavaş olacağım" diyen Kozan, sesini alçaltarak ve yumuşatarak tane tane konuşmaya devam etti.

"Ölüm kalım sınırına dayanmışız. Ölümün ortasındaki en canlı hücrelerden yeni bir yaşam geliştirmek zorundayız. Ona kızıp, buna kızıp yarattığımız değerleri bir çırpıda çöp tenekesine atamayız. Bu yaşam hiçbirimize, kendisiyle yaşama şansı vermez. Duyarlılıklarını kanatır, çok geçmeden lanetler insanı. Tabi azıcık duyarlılık kalırsa geriye. Sesini soluğunu boğmaya çalışan çelişkilerini alt etmelisin, onların gelişimine izin vermemelisin."

Uzun bir süre ikisi de sustu. Kordon boyu yürüdüler. Dalgaların hışmı ve denizden akan serin bir yel, ateşli söylemlerine karışmıştı Kozan'ın. Arada bir geçtikleri seyyar satıcıların yüzlerine bakıp bakıp geçiyorlardı. Gelip geçen sevgililere imrenerek bakan Kozan, bir gün Peruşka'yla sadece sevgilice gezeyim buraları diye düşündü. Son sıcak gülüşlerini anımsadı. Yüzüne ince bir sıcaklık yayıldı. Az önceki konuşma ve bağrışmalara tezat teşkil eden bir yüz görüntüsü gelip oturdu çehresine. Kavgada aşk güzellemeleri yaşamak kadar anlamlı ne olabilirdi. Bir yanda zebani zulmü, bir yanda doyumsuz bir insan sevgisi. Kavganın, Peruşka için de zor olacağı, sürecin çok sancılı geçeceğini biliyordu, ama, her adım bir devrimcileşme basamağı olmalıydı ve aşk bunun kutsal tapınağında yıkanmalıydı. Yoksa; gerisi, anlamsız bir ihtiyaç gidermeden öteye bir şey olmazdı. İnsanca olan için mücadele ederken, insanca olanı kendi dar alanından kurarak ilerlemek gerekiyordu. Kozan bu görüşmesinde Cafer'e, kendi duygularını ve Peruşka ile arasındaki aşkı anlatmayı hesaplamıştı. Ama sorun siyasal sorunlara ve mücadeleyi sürdürüp sürdürmeme noktasına gelip dayanınca, üstelik Cafer'in gidici oluğuna dair işaretleri ortaya çıkınca vazgeçmişti anlatmaktan. Oysa büyük bir coşkuyla dolmuştu içi ve bunu en yakın gördüğü Cafer'e anlatmayı çok istiyordu. Anlatamadığı için de sıkılıyor, en yakın arkadaşıyla, yoldaşıyla paylaşamadığı için üzülüyordu.

"Bakalım göreceğiz, kimin nereye gideceği hala tam olarak ortaya çıkmış değil."

Cafer'in ani gelen bu söylemiyle düşlerinden irkildi Kozan.

"Doğru... göreceğiz" diye sakince yanıtladı.

Yeni bir sessizliğin deminde yürüdüler. Kozan, kırdan gelen ve Cafer'in 'beni şaşırttılar' dediği komutanları bir bir yokladı. Taylan'ın sevecen ve açık bilincine duyduğu güveni eşeledi. Bir ara gerilediği söylenmişti ama,

son dönemlerde bunun izine rastlanabilmiş değildi; aksine ileriye doğru bir gelişme olduğu hissedile biliniyordu. Koti'yi yakın zaman içinde tanımıştı ve onun da umut vaat ettiğini rahatlıkla söyleyebiliyordu. Süreç gerçekten zorlu geçmişti ve kendisi de dahil hemen herkesin bir dizi zaafı ve hatası da olmamış değildi. Eğer yeni bir şeyler yapılacaksa, eldeki bu insan malzemesiyle yapılacaktı ve bu malzeme kendi eksenini görebilen iyi bir nitelik içeriyordu. Sorun, kaynaşma ve yeniyi üretmede öncü olabilmek, olumsuzlukları sorgulayabilmekte düğümleniyordu. Bu düğüm çözülebilirdi ve herkes ne kadar gönüllü ise, düğüm o kadar az dayanıklı olacaktı. Tek bir şey vardı düğümü daha sağlam biçimde kalıcılaştıracak olan, o da, sorunlardan kaçmaktı. Derin bir iç çekti.

"Eee ne öneriyorsun peki bu çıkışsızlıktan çıkmak için?"

Kozan, soruyu öylesine sorduğunu biliyordu, ama ola ki Cafer yeni bir soru işaretini eşelerde, üzerine tartışırız diye düşünüyordu. Cafer derin derin düşündü.

"Valla önersinler beyler, nasıl çıkacaklarını göreceğiz."

Cafer'in bununla Kemal'i ve yakınında duranları kastettiği gayet açıktı. Kısa cevaplar veriyor, susuyor, politikadan yana konuşmada gönülsüz olduğunu gösteriyordu.

"Peki sence bunda Düzgün'ün rolü ne? Ya da onun için ne diyorsun? Şimdiye kadar hep birlikte hareket ettiniz, şimdi nasıl bırakıyorsun onu yarı yolda?"

"Onun da canına yanayım, zaten hep o bizi mahvetti. Suskun Bekir mübarek. Ona da karışmayayım, buna da karışmayayım; adeta iyilik meleğini oynuyor. Boşuna mı demiş Lenin, 'cehennemin yolları iyi niyet taşlarıyla örülü' diye. Bu iyi niyet adamı cehenneme kadar götürür. Kendisi cehenneme kadar gitmek isteyebilir ama, ben onunla oraya kadar gitmeyeceğim."

Kozan hiçbir yanıt vermedi. Bu konuda Cafer'in tamamen haklı olduğundan şüphesi yoktu ama, çözüm noktasında ayrışıyorlardı. Eski keskin eleştirmenlerin tümünün aynı yolu seçmesi, Kozan'da ciddi bir tepki odağı haline gelmişti. Son ayrılıkta da istemediği halde, bu yöntemlerin zorunlu takipçisi olmuştu. Her eleştiren ya tamamen kopmuş örgütsüzleşmiş ya da bir ayrılığı en iyi çare olarak gündeme almıştı. Ayrılıklar bir alanda pişirilmiş, tüm yapıya sunulmuştu. Durumu tersine çevirmekten daha

ziyade, taraf belirleme kalmıştı diğer alanlara. Son ayrılıkta, Karadeniz'de yapılan Konferans, ayrılığın odağı olmuş, diğer alanlar buranın arkasından sürüklenmişti.

Otobüs duraklarına geldiklerinde yeni bir randevu yapıp ayrıldılar. Her ikisi de kapsamlı hesaplaşmalarla birlikte yol aldı. Gün, akşam serinliğini solumaya başlamıştı çoktan. Kentlerin akşamları, hiç de kırların akşamlarına benzemiyordu. Kırda gece demek, gerillanın özgürlüğü, hareket saatinin serbestiliği, düşmanın sinmesi, inine çekilmesi demekti. Oysa şehirde durum bunun tam tersineydi. Gece; baskın, gözaltı, işkence demekti ve şafak ağarınca baskın yemeden yeni bir güne başlamak görünecekti. Kozan ve kırdan gelenlerin tümü, kalacak yer konusunda büyük sıkıntılar yaşıyor, sık sık parasız kalıyorlardı. Cebinde sadece bir milyonu vardı ve Cafer'den para isteyememişti Kozan.

Çay bahçesine girdiğinde, Kemal ile Düzgün'ü tavla oynarken buldu. Kemal, dikkatlice oyunu takip ediyor, tavladaki üstünlüğünü hissettircesine ritmik hareketler yapıyordu.

"Merhaba gençler" dedikten sonra usulca yanlarına ilişti. Kendisine, karşı merhaba veren Düzgün'le tokalaştı. Düzgün, Kozan'ın yüzündeki gerilimi merak etti. Sanki bir takipten, bir baskından kaçıp gelmişti. Kemal, Kozan'ın yüz ifadelerini görünce hiç oralı olmadı; merhabasını başıyla onamakla yetindi. Efsunlu bir yüz hali vardı Kozan'ın ve her halinden kızgın olduğu belliydi. Kemal'le sık sık gerilimli tartışmalara girdiği için, bu durumu dikkat gerektiriyordu. Düzgün, bu gerilimlerin kaynağında, kırın özgür ve inisiyatifli ortamından; kentin boğucu, sorunlu ve sıkıntılı ortamına geçmenin yattığını düşünüyordu.

"Ne var ne yok delikanlı?"

"Ne olsun istiyorsun?"

"Biz çok şey istiyoruz, onu geç, sadece olanlar nedir onu anlat."

Kozan, olması gerekenden sert ve kestirme cevaplar verdiğini düşündü. Düzgün'ün son sorusu karşısında sustu.

"Hiçbir şey yok mu?" diye yineledi sorusunu Düzgün.

"İlle de bir cevap istiyorsan yok. Birkaç saat önce Cafer'den ayrıldım. Ve durumu hiç iyi değil, hepsi bu."

"Nasıl yani?"

"Giderek uzaklaşıyor. Hepinize kızgın, belki hepimize. Bir süre geriden izleyeceğim diyor. Pratik faaliyetin önünde görevler almayacağım diyor. Üyelikten de istifa etmeyi düşünüyormuş; yeterli mi bu haberler?"

Kozan'ın son söylemi adeta, 'memnun oldunuz mu bu durumdan' der gibiydi. Özellikle, Cafer'e gereksiz ve haksız biçimde yüklenildiğini düşündüğü Kemal'e anımsatmak istiyordu. Bu arada da tavla faslı bitmiş, tavla kapanmıştı. Kozan bir çay söylemelerini istedi. Biraz sonra çay geldi. Havaya suskunluk egemen olmuştu.

"Biz de sana önemli bir sorunu açmayı düşünüyorduk; Cafer'le ilgili."

Düzgün, duraksadı. Gözleri önündeki masanın üzerindeydi. Yüzünde endişeli ve bilinmez bir kaygı dolanıyordu. Kozan, Kemal'in dikkat kesmiş yüz hatlarına bakınca irkildi. Onun da endişeleri arttı. "Eeee" diyerek Düzgün'den devam etmesini istedi.

"Son sosyalist forumda Cafer'e mesafeliydik. Belki bunu sen de anlamışındır, önderliğe de onu bilerek seçmedik."

"Anlayamadım"

Kozan, sözün sonunu getir demek istiyordu.

"Ne demek istiyorsan de."

"94'te ayrıldığımız darbeci kesimin, geçen yılki Karşı Devrimci Hücre operasyonunda tarif edilen bir kişinin de Cafer olduğuna dair bir bilgi aldık. Yani çözülen karşı devrimci hücre elamanlarının verdiği ifadede sözüm ona Cafer'in de adı geçiyormuş."

Kozan'ın gözleri masanın üzerine düşecek gibi oldu. Rengi birbirine karıştı, beyni zonkladı, dudakları titredi.

"Ne diyorsun sen yahu?"

"Bu resmi olarak bize iletilmiş bir bilgi değil. Ama böyle bir söylenti, daha doğrusu onlardan bir duyum aldık. Bunu merkezi olarak onlarla görüşüp sorunun aslını öğreneceğiz. Ama bu sorun çözülene kadar, Cafer'in durumunu dondurma kararı verdik. Konferansta bunu açıklamadık, birincisi olumsuz etkileri olurdu; ikincisi henüz kesinliği olmayan bir durumda yoldaşa karşı önyargı geliştirmiş olurduk. Bu nedenle biz oy vermezsek zaten seçilmeyecekti ve öyle yaptık."

Kozan, kulaklarına inanmak istemiyordu; ama, söylenen söylenmişti bir kere. 'Demek bu yüzden sadece ben ve bir başka kişi Cafer'e oy vermiş olduk.' Rengi mosmor olmuştu. Böyle bir şey, aklına gelebilecek en

son inanış olurdu onun için. Cafer'in son dönemlerdeki bütün halleri, bin çeşni görüngüyle birlikte gözlerinin önünden gelip geçti. Bunların içinden bir tek iğne ucu kadar şüpheye bile olanak vermiyordu Kozan.

"Peki bunun gerçekliği ne?"

"Bilmiyoruz, tamamen yalan veya yanıltma da olabilir."

"Böyle bir şeyin asla doğru olacağını sanmıyorum. Eğer böyle olsaydı, Cafer herkesi tek tek toplatabilecek bilgi ve becerilere sahip. Hareket diye bir şey kalmazdı ortada. Hele bir de bizlerin tümü dağdan inmişken. Ayrıca ben, Cafer'in böyle bir şeyi yapabileceğini kesinlikle olasılık dışı buluyorum. Mantığıma asla uymaz."

"Bence de pek doğru olarak görülmüyor ama, yine de önlem almak zorundaydık. Tersi ilkesizlik olurdu."

"İyi de bunu o zaman tüm üyelere açmak zorundaydınız. Eğer ilke diyorsan, o zaman hiçbir önlem almadan toplantıya devam etmekte bir gaf. Ama yok biz böyle bir söylentiye inanmıyoruz diye genel bir kanı varsa, o zaman, arkadaşın doğal durumu işler, sorun ayrıca araştırılır ve sonuçlanana kadar da arkadaşın görevleri dondurulur ve bu durum kendisine açılırdı. Bu ona karşı samimi olmama durumunu da beraberinde taşıyor."

"Bizim pratik olarak gerekli gördüğümüz oydu. Sorunu ayrıca ele alacağız. Orada gerekli yeni bir düzenleme yapılmalıdır. Daha ayrıntılı biçimde ayrıca tartışırız."

"İyi de adamı tamamen kaybedeceğiz; o zaman da kararların hiçbir pratik anlamı olmayacak. Bence bu tamamen bir söylenti ve yanılsama yaratmak amaçlı. Üstelik bilgi kimden kime geliyor, ne amaçlı, bunların da araştırılması gerekmez miydi?"

"Biz de doğru olduğunu sanmıyoruz; ama, yapmamız gereken başka bir şey de yoktu. Bunların hepsini bu evrede araştıracağız."

Başından beri suskun duran Kemal'in lafa girmesine hiç sevinmediği Kozan'ın her halinden belliydi. Dudakları iyice gerilmiş, kaşları birbirini ezecekmişçesine çatılmıştı. Son söyleneni duymazlıktan geldi. Elindeki çay kaşığının arkasıyla kalın tahta masaya iki ok işareti çizmişti. Hangi güdülerin dışa yansımasıydı bilinmiyordu ama, bugün duyacağı en kötü haberdi bu onun için. Kemal'in üzüntülerinin pek samimi olmadığını düşünüyor, Düzgün'ün bu konuda daha aktif duyarlılık göstermesini bekliyordu.

"Peki sorunun acil çözümü ne olacak?"

Sorusunu özellikle Düzgün'e yöneltmiş, başını ona çevirmiş cevap bekliyordu. Düzgün, önüne bakarak devam etti.

"Merkezi düzeyde onlarla yazışacağız ve buna dair bize bilgi verilmesini talep edeceğiz."

"İyi de ne kadar zamanda olur bu?"

"Bilemiyorum, yazılı bir belgeyi onlara ulaştırana kadar. Konuyla ilgili olan ve birinci derecede sorunu bilen yer kırdakiler, dolayısıyla merkezi olarak oraya ulaşmamız gerek."

Kalın kabuklu endişeler belirmişti. Suskunluk epeyce uzun sürdü. Kozan içindeki depremsi çığlıkları susturamıyordu. En yakınında olan ve en güvenilir bulduğu arkadaşı için son söylenenler yakıcı ve de acıydı. Ama yapacak başkaca fazla bir şey de yoktu. Orada oturmak istemedi. Taylan'la görüşmesine hala bir saatlik bir zaman vardı ama, o hemen gitmesi gerektiğini belirterek kalktı. Yeni buluşma zamanları ayarlanmış, ara sokaklara dalıp kaybolmuştu. Cebinde altı yüz elli bin lirası kalmıştı ve son aldığı habcrin şokuyla, arkadaşlarından para istemeyi de unutmuştu. Çığırından çıkmış serseri mayınlar gibi oradan oraya dolaşıp durdu. İçindeki ağırlığı hafifletmek istercesine hızlı yürüyor, zaman geçmeden daha fazla mesafe kat etmeyi düşünüyordu. Dizleri, gerilla ortamından ayrılalı beri sancılanmaya; ayak bileklerine kramplar girmeye başlamıştı. Sokaklarda ve asfalt üzerinde yürümek onu tatmin etmiyor, hatta yoruyordu. Engebelerden, derelerden, tepelerden geçmeli, atlamalı, koşmalı, yorgunluktan düşüp kalmalıydı. Bugün her günkünden daha yorgun hissediyordu kendisini. İnsanları kaybediyorduk ve giderek yanımız boşalıyordu.

Parktaki banklara upuzun oturdu. Dizleri boşladı, ayak bileklerini sallayarak rahatlatmaya çalıştı. Kollarını bankın her iki yanına doğru uzatmış, iyice yaslamıştı sırtını. Taylan'ın geldiğini duymadı bile. Aniden yanına oturunca fark etti onu. Tatlı bir tebessüm vardı yüzünde Taylan'ın. Lazlar'da, bu kadar sevimli delikanlıların olduğunu ilk onda tanımıştı. Geçmişte birçok Laz arkadaşı olmuş, hepsini sevmişti ama, bunun aydınlığı bir başka olmuştu. Taylan'ın dişlerine yaslayarak gülümsemesini duydu önce.

"Çok fena oturmuşsun ha, tam erkek gibi. Valla tam erkek gibi. Kabadayı mısın nesin sen?"

Son cümlesi kahkahaya karıştı iyice. Kozan zoraki tebessüm etti. 'Dokunma halim harap' der gibi bir ifade vardı yüzünde.

"Cafer'in durumunu sen de biliyordun değil mi?"

Taylan, Kozan'ın alışık olmadığı somurtkanlığının nedenini yeni anlamış oldu. Ciddileşti. Önce biraz duraksadı sonra söze girdi.

"Yalan daa, açıkça yalan. Öyle bir şey olması mümkün değil. Çok kafasız bir uydurma."

Kozan aniden kırık bir kahkaha attı.

"Kafalı uydurma nasıl oluyor?"

"Gerçekten kafasız. Öyle bir şey olur mu? Olsaydı şimdiye kadar birimiz ayakta kalabilir miydik? Bu saçma, hem de deli saçması daa."

"Niye o zaman adama tavır alındı. Niye o anda kendisiyle konuşulmadı öyleyse?"

"O anda yapılması zordu. Ben de orada son anda duydum. Başka ne yapılabilirdi ki?"

Kozan sustu. Çocuklar kaydıraklardan gürültülü sesler çıkararak iniyorlardı aşağıya. Onların hareketine dikkat kesilmiş, gözlerini hiç onlardan ayıramıyor, adeta onlarla birlikte tahterevallilere biniyor, salıncaklarda sallanıyor, kaydıraklardan kayıyordu. Yandan yırtmaçlı eteğiyle, salıncak rüzgarına kendisini bırakmış bir kadın, sarı saçlı çocuğun salıncağını sallıyordu. Herhalde annesidir, diye geçirdi aklından. Güzel bir kadının güzel çocuğu olur, diye söylendi içinden. Çopur suratlı bir kadın, kumda debelenen oğlunu azarlıyor, eline tutuşturduğu küreğini getirmesini, kayaçta oynamasını emrediyordu. Çocuk ağlıyor, ille de kumda oynamak istediğini haykırıyordu.

"Paran var mı?"

Bu aynı zamanda konuyu değiştirmenin de vesilesiydi. Taylan daha cevap vermeden devam etti Kozan.

"Haberi duyunca bizimkilerden para istemeyi de unuttum. Üstelik akşam nereye gideceğim belli değil. Sokakta kalınca kendi çevreme gitmek zorunda kalıyorum, orası da iyi değil."

Taylan bir kere daha ön dişlerine yüklenerek kıkır kıkır güldü. Bu kendisinde de para olmadığı anlamına geliyordu. Biraz sonra cebindeki tüm paraları eline çıkardı. Bozuk paralarla birlikte toplam dört yüz bin lira vardı cebinde.

"Oh ne güzel. Devrimin işçilerinde minibüse binecek para yok." Kozan'ın söylemiyle her ikisi de acıyla güldüler.

"Ben de sen paralı gelirsin diye bekliyordum."

"Sen kaç araba değiştireceksin giderken?"

"İki arabaya binmem lazım" diye yanıtladı Taylan.

"İyi o zaman sen bu iki yüzü de al, ben bir arabayla para bulabileceğim bir yere varırım. Yarın görüşelim, alırsam sana da vereyim biraz. Bu parayla, bir durum olsa arabaya binip uzaklaşma olanağı dahi bulamayız."

Paraları yeniden pay ettikten sonra kalktılar. Kozan, yanlarından geçen bir simitçiden elli bin liraya bir simit alıp ortadan ikiye böldü. Her ikisi de sabahtan bu yana açtı. Kırda yaşadıkları zorlukları hatırladı Kozan. Az olanı paylaşmak hem zor, hem de oldukça sorunluydu. Kırdaki pay işlemlerini anımsadılar. Ekmeği pay etmek, düşman siperine girip çıkmaktan daha zordu. Kimi kere ihtiyaca göre pay etmek gerekebiliyordu ama, çoğunlukla salt eşitlik sistemi kullanılıyordu. Midesi küçük olanların, en başta da bayanların, kimi kere ekmeğini kendisine en yakın olana aktarması tepkiye neden oluyordu. Kimi durumlarda eşleri ya da sevgilileri dikkate almak da olasıydı. Eğitim ve paylaşımı kavratma ortak bir yaşamın en gerekli ve öncel gündemleri arasındaydı. Ama bunda her zaman sorunlu yanlar kalıyordu ve yeni gelen her birey bu ortama yeni sorunlar taşıyordu.

Simidi büyük bir iştahla yediler. Planlar, siyasi soyutlamalar ve yeni durumlar üzerine uzun bir sohbet edip yürüdüler. Bu arada Taylan'ın bineceği birinci araba yolunu da kat etmişlerdi. Karanlık, damların üzerine iyice abandığında ayrıldılar. Sokaklar yoğun insan ve araba trafiğine kesmişti. Her yanda itişip kakışanlar, birbirine çarpıp birbirini görmeden yürüyenlerle doluydu. Trafik kontrolleri artmış, düdükler ortalıkta vızıldayarak dolaşmaya başlamıştı.

Kozan, para bulabileceği bir eski dostuna gitmek için arabaya binip ayrıldı. Kahveden içeri girdiğinden itibaren gözleri arkadaşını aramaya başladı. Boş bir masaya ilişip oturdu. Kahve, akşam müşterileriyle dolup taşmıştı. 'Bu adamın bu saatte burada olması gerekirdi.' Adamı bulamazsa işi oldukça zor olacaktı. Hem gidecek yer sorunu, hem de gidecek para sorunu orta yerde duruyordu. Sıkıntı ve ter sardı bedenini. Şehre her keresinde lanet okumakta oldukça haklı olduğunu düşünüyordu. İmkansızlıkları aşmak bir hayli zaman alacaktı ve bu süre büyük açmazlar yaratmaya adaydı. Bir işaretle garsonu yanına çağırdı.

"Alican yok mu?"

"Bir yere kadar gitti, şimdi gelir" diyen garson hemen ayrıldı. Kozan bunun üzerine rahatladı. Gevşeyen vücudunu derin bir ohla esneterek kalçalarına yüklendi, yayvanlaştı. Televizyondaki haberlere kulak kesildiyse de gürültüden bir şey anlayamıyordu. Çevresine genişçe bakındı. Hiç kimsenin haberle ilgisi yoktu ve hemen herkes kendisini kağıdın kerametine kaptırmış gidiyordu.

Yarım saat geçmişti ki beklediği arkadaşı çıkageldi. Kapıdan girer girmez karşısında Kozan'ı görünce yüzüne anlamsız ifadeler yayıldı. Sevinen ama hoşnut olamayan, karmaşık ifadelerdi bunlar.

"Hoş geldin, nasılsın?"

"İyiyim sağ ol. İyi ki geldin, seni bekliyordum. Bugün sende kalacağım. Beni eve çıkar, sen işin bitince gelirsin. Son paramla ancak buraya kadar gelebildim."

Alican acıyarak bakındı Kozan'a. 'Ne olacak böyle?' der gibiydi. Kozan için birçok şeye katlanırdı ama, işin riskli olduğunun da farkındaydı.

"Haydi kalk öyleyse, seni eve götüreyim."

Alican önde Kozan arkada yürüdüler. Bir yerde geri duran Alican, Kozan'ın cebine beş milyon koydu. Evi tarif ettikten sonra, 'Sen git, ben yiyecek bir şeyler alıp geleyim' deyip Kozan'ı gönderdi. Kozan, Taylan'ın gideceği yere varıp varmadığını düşündü. 'Beraber getirseydim keşke' diye söylendi içinden. 'Bir de bunu bulamasaydık, ikimiz birlikte kalırdık açıkta.'

*** *** ***

Zaman, saltık seyirlerden geçip gidiyordu. Kendi adına kimseyi bekleme niyetinde değildi ve hafızasına en ufak ayrıntıyı dahi kaydediyordu. Küçülen güçlerin sorunları büyüyor, alanları daralıyordu. Gerçekler, acı reçeteleri çoktan yazmaya başlamıştı bile. Her dağı kendisine artçı sananlar yanılmaya, yanılgılardan acınmaya bile başlamıştı. Küçük yergiler, anlamsız yarışlar ise işin en vahametli yanıydı. Merkezileşme çalışmaları ve örgütsel biçimlendirmeler devam ederken, başka bir alanda yakalanan genç bir elemanın verdiği randevuda Taylan da yakalanacaktı. Ağır, hem de çok ağır bir sulta kurulmuştu sokaklara.

O gece Eşkıya filmini seyretmeye giderken, tam filme girmek üzereyken yaptığı bir telefon görüşmesinde öğrenmişti durumu Kozan. Ağzını bıçak açmıyordu. Eşkıya filmindeki eşkıyanın dağlara özlemi, adeta Kozan'ın iç dünyasını resimliyor, son yakalanmalarla şehrin kalleşliğine olanca gücüyle hak veriyordu. Kızılca bir duygu anaforundaydı. En sevdiği çiçeklerden biri şu an düşmanın elindeydi ve yeni pusuların nerelere kurulduğu belli değildi. Kendi silahının arkasında ölmek gibi bir elzemdi dağlar onun için. Bir kıytırık polis bile alırdı seni tutsaklığa şehirlerde. Her an her yerde silahlı dolaşmak olanaklı da değildi ve koşullar oldukça eşitsizdi. Silahını bıraktığı günden beri, kendisini çırılçıplak kalmış gibi hissediyordu. Dağlar on senelik bir cürümle ruhuna girmişti ve kolay kolay da çıkacak gibi görünmüyordu.

Peruşka, Kozan'daki suskunluğa anlam vermeye çalıştıysa da yapamadı. Yanında ki arkadaşları olmasa daha açık biçimde sorup konuşacaktı. Filmin bitiminde yorumlar kritikler yaparak çıkıyorlardı. Peruşka daha fazla dayanamadı.

"Ne oldu dilini mi yuttun? Filim seni mistikleştirdi mi?"

"Uzaklara götürdü beni. Çok işledi içime. Belki bu filmi, benim koşullarımda seyreden insan sayısı çok azdır. O nedenle benim duygularımı başkasının duyması zor."

Kozan'ın durgunluğunda filmin etkilerinden başka şeylerin de olduğunu anladı Peruşka.

"Ne oldu bir şey mi var?" diye usulca sokulup sordu. Kozan kulağına eğilip, "Taylan'ı almışlar" dedi sadece. Peruşka'nın yüzüne morluklar indi. İçi titredi. Bir an sendeler gibi oldu, yeniden kendisini toparladı.

"Ne yapıyoruz arkadaşlar?"

Bahar'ın ani gelen sorusu dikkatleri ona yöneltti.

"Ne anlamda ne yapıyoruz?"

"Hemen binip gidelim mi, biraz dolaşalım mı?"

"Siz bilirsiniz, ama yavaş yavaş gitsek iyi olur derim ben."

Peruşka sessizliğini bozup Kozan'a katıldı. "Doğru gitsek daha iyi olur."

"Nasıl buldunuz filmi? Bence Kürtlerin duygularını kullanmışlar. Ayrıca Kürt gerçekliğini doğru biçimde yansıtmıyor da. Ama yine de iyi bir oyun. Oyuncular iyi. Şehrin bildik havasını iyi vermişler. Sen ne dersin Kozan?"

Bu duygu aleminde pek de yorum yapacak hali yoktu, ama Bahar'ı yanıtsız da bırakamazdı.

"Kürtlerin yaşamı her zaman var olan bu egemen kültürün en iyi ambarı olagelmiştir. Egemen olan, ondan kırpıp kırpıp kendisine mal etmiş. Kendi filmlerini bile, Kürtlerin acı tarihlerinden kesitler aktararak anlamlandırmaya çalışıyor. Filmin benim için ayrı anlamları da var. Ama daha ziyade eşkıyadaki saflık ve dürüstlük anlam içeriyor. Gerçek eşkıyaların kendisine azıcık ışık tutuyor. Bir de bugün cezaevi gerçeği var. Bu filmde cezaevinden çıkmış bir eşkıyanın gerçekliği bu değildir. Bu biraz sanal bir alemin düşü."

"Şener Şen güzel oynamış, filmin başarısı biraz da ondan" diye ekledi Peruşka. Sokaklar, gece eğlencelerine kapı aralayanlarla şenlik içindeydi. Sarmaş dolaş yürüyenler, yanak yanağa ısınanlar, dudaklarını kısacık öpüşmelere terk edenler de vardı. Kozan, Peruşka'nın elini sıkıca tutmuştu. Taylan'ın şu anda kim bilir hangi işkencecinin elinde olduğunu, neler çektiğini düşündü. Yaşam garipti ya da artık onlar yaşama öyle alışmış, hatta kimilerine göre biraz da katılaşmışlardı. Yanlarında düşüp ölen arkadaşlarının acılarını sıkıca bağırlarına basar, hiçbir şey olmamış gibi devam ederlerdi. Kimi kere ağladıkları da olurdu ama, yola asla ara vermez, yaşam o anda neyi gerektiriyorduysa öyle de yaparlardı. Akışkan ve selen akşamlar girip girip çıkardı güncelerinden. Bu, insan doğasının belki de en mantıklı olan yanıydı. Duygu, insanı önemli oranda gerçeklerin uzağına düşürebilir ya da gerçek olana artçı edebilirdi. Oysa onların yaşamında artçı olmak değil, nesnelere hükmetmek vardı. Ta ki inisiyatifi elden tamamen kaçırana dek .

"Fakat Beyoğlu gerçeğini ve şehir çakallarını iyi vermiş bir yanıyla filim. Türk sinemasında seyretmeye değer birkaç film arasında bence bu."

Peruşka, sessizliği bozmak gerektiğinden hareketle yorum yapıyordu. Kozan'ın dalıp dalıp gitmesi iyi değildi ve Bahar'a bir şey sezdirmemeleri gerekiyordu. Siyasi faaliyete mesafeli oluşu dışında, birçok yönüyle anlaşıyordu Bahar'la. Özellikle kadın erkek ilişkilerinde aydın ve modern olması Peruşka'yı rahatlatan en önemli yandı. Zorluklarla yalnız başına mücadele etmesini bilen, güçlü ve işini bilir bir yapısı vardıysa da duygusal yanları da oldukça yoğundu. Peruşka onu çok eskinden, okul yıllarından tanırdı. Uzun bir dönem görüşememiş, sonra bir aile dostlarıyla

evlilik yapınca tekrar yakınlaşmışlardı. Bahar, zarif ve özenli giyimiyle geceyi ısıtıyordu. Peruşka'nın sıkıca Kozan'la el ele tutuşmasına imreniyor, uzun zamandır ayrı kaldığı eşini daha fazla özlediğini anlıyordu. Kozan ile Peruşka'nın ilişkilerinden ve özellikle Kozan'ın yaşam içindeki paylaşımlarından, kadınlara değin özgün yaklaşımlarından oldukça etkilenmişti. Kadına saygı gösteren ve değer veren olumlu özelliklere destek olmak gerekiyordu. Günlük yaşamdaki paylaşımların önemini kavrayan çok az erkek vardı ve hemen bir çoğunda kaba bir efendi köle ilişkisi egemendi. Eşinin bir an önce çıkıp gelmesini, Kozan'la daha yakından tanışmasını istiyordu. Bunun olumlu bir etkileşime kaynaklık edeceğini düşünüyordu. İnsan bir iletişim kültüydü ve doğal olarak, her iletişimin bir de etki alanı vardı. Kadınlar için etkilemek de etkilenmek kadar önemliydi ve bu yan genellikle cılız kalıyordu; çünkü, erkekler etkilenmeye açık yanlarını sürekli kapalı tutuyorlardı. Bu, ataerkil kültürün ve şekillenmenin bir ürünüydü ve her ilişkide önemli belirleyicilikler taşıyordu. Bahar, kendi yaşam tarzıyla iyi bir etki alanıydı. Dirayetli, iş bilir ve meydan okuması gerektiğinde çalım satmaktan geri durmazdı.

Minibüslerin yanına geldiklerinde gecenin ağırlığından biraz sıyrılmış, rahatlamıştı Kozan. Eve vardıklarında iyi bir çay sefası düşlüyordu. Peruşka'nın alımlı gözlerine, parıldayan şakaklarına bakındı. 'Akşam akşam kızı da üzdüm' diye geçirdi içinden.

Ev, her zamanki gibi derli topluydu. Küçük yaramazın evde olmadığı, gecenin sessizliğinden anlaşılıyordu. Bahar ve Peruşka, yorgunluklarını kanepelerin üzerine bıraktılar. Kozan, 'ben çay koyayım' diyerek mutfağa yöneldi.

"Bu adamın kıymetini bil valla" sözünün üzerine geldi Kozan. 'Yiyecek ne yapayım' diye soracaktı. Bahar, Kozan'ın söylemini duyduğunu sanarak gülümsedi. Bu arada Peruşka, "biliyorum canım" diyerek o da gülüşmeye katıldı. Kozan, üzerinde yoğunlaşan bakışma ve gülüşmelerin anlamını anlayamadı.

"Hayrola"

"Diyorum ki Peruşka'ya, bu adamın kıymetini bil. Ama sen de benim arkadaşımın kıymetini bil. O da bir tanedir, onu sakın üzmeyesin Kozan."

Kozan gülümseyerek yanıtladı.

"Kadınlar daha çok dayanıklıdır. Acılara alışmış, biraz da kanıksamışlardır. Yine de bizden kaynaklı sorunlarda, mümkün olduğu kadar üzülmelerini engellemeye çalışırız, ama üzülmek yine de olası."

"Tamam canım sen kendinden gerekli olanı yerine getir, artık elde olmayan durumlar açısından da seni suçlayamayız. Ayrıca insanın kendisinin belirleyeceği o kadar çok şey var ki önemli olan yapmayı istemek."

"Ee tabi, yapmayı istemek önemli, biraz da kadının diretmesi ve istemesi, daha doğrusu koparıp alması gerekmektedir. Ya da erkekler bir biçimde yüz yılları bulan saltanatlarına sarılacaklardır. Neyse; ben ne yiyeceğiz diye sormaya gelmiştim, melemen yapayım mı? İster misiniz? diye soracaktım."

"Gel otur canım, biraz dinlenelim birlikte yaparız."

Peruşka'nın sesinde acıma, sevinç ve hüzün vardı.

"Tek kişilik bir iş, ben hallederim" dedikten sonra yeniden mutfağa döndü Kozan. Çalışırken düşünceleriyle baş başa kalmak istiyordu. Son durumları kafasında yeniden toparlamak, yakalanmaların kaynağının nereden geliştiğine kafa yormak istiyordu. Yaşanılan koşulların hiç de olasılık dışı olarak sunduğu şeyler değildi bunlar ama, önlenebilirliğinin ne olduğu önemliydi. Bir gün önce Taylan'ın randevusuna gitmiş, ama o gelmemişti. O akşam Taşkafanın evinde yatmış, gece kendisini çarpan yedi yaşındaki çocuk, cebinden iki milyonu alıp tüymüştü. Sabah kalktığında kendi haline gülmüş, bu macerayı Taylan'a anlatmak için sabırsızlanmış, ama ona ulaşamamıştı. Badireleri atlatmanın ince hesaplarını yapmak olanaklı değildi, çünkü olanaksızlıklar zorunluluklar doğuruyordu. Gidilmemesi gereken yerlere gidiliyor, olmaması gereken ilişkiler kuruluyordu. Şehir kadrolarının, bir biçimde kurdukları bir düzenekleri vardı ve en azından dışarıda kalma sorunları yoktu. Kırdan gelen kadroların hem şehre yabancılıkları, büyük uğultu karşısında ürkeklikleri, hem de ilişki sınırlılıkları vardı ve yine şehir kadrolarının belirlemeleri ile ayakta kalabiliyorlardı. Bu sorunlar açıldığında ve tartışıldığında, 'hepimiz dışarıdayız, bizim de kalacak bir evimiz yok' diyen Kemal'e karşı ciddi bir tepki duyuyordu Kozan. 'Evet belki senin de gideceğin sabit bir evin yok ama, en azından aylarca kullanabileceğin ilişkilerin var' diyerek yanıtlıyor, yaklaşımını samimiyetten uzak görüyordu. Yoldaş ilişkilerinin güven yitimine uğraması kadar, kolektif çalışmayı yaralayan başka bir etken yoktu ve bu durum kendisini yakıcı biçimde hissettiriyordu.

"Ne yaptın can?" Peruşka'nın sorusuyla irkildi düşünlerinden.

"Yaptım sayılır, sofrayı açabilirsiniz."

"Nereden öğrendin, nasıl olmuş, kesin mi?"

Kozan, bunun lafını şimdi etmek istemiyordu ve zaten yapabilecekleri hemen hiçbir şey de yoktu. Yine de Peruşka'nın merakını gidermeliydi.

"Alınmaların olduğu kesin. Çetin, gittiği alanda yakalanmış ve büyük bir ihtimalle Taylan'ın randevusunu vermiş. Onun Taylan'la randevusu vardı; zaten başka türlü de onun üzerinden Taylan'a ulaşamazlardı. Yurtdışının ciddi bir sorumsuzluğu var. Üç gün önce aramıştım, Çetin'in alınmasından haberleri olduğu anlaşılıyor; o zaman bize bunu hatırlatsalardı, ben bir gün sonra Taylan'la görüşmüştüm, onu haberdar edebilirdim. Biraz bende de hata var. Olasılıklar üzerine daha geniş biçimde hesaplar yapabilirdim."

Bahar'ın gelmesiyle sustu Kozan.

"Ne yaptın?" diyerek aynı soruyu Bahar da sordu.

"Yemek ve çay tamam, şimdi nefis bir melemen sunuyorum size, masayı açalım. Merak etme Bahar, beceriksiz erkeklerden değilimdir."

"Biliyorum, biliyorum, beceriksiz olmadığın kesin."

Sofra şenlik içinde kuruldu. Atışmalar, atıflar, söylenceler kırıldı bir bir. Yorumlar, yatma zamanına kadar sürdü. Gece yarılanırken Bahar'ın gözleri uyku kümesi gibi mahmurlaşmış, kendisini zoraki ayakta tuttuğu her halinden belli oluyordu. Oturduğu kanepeye sızıp kalması bile olasıydı; çünkü o, hep düzenli bir uyku saatiyle yatar, öyle de kalkardı. Kadınların yalnız yaşaması henüz toplumun genel kabul sınırları içinde değildi; bu nedenle zorluklar sadece ekonomik çerçeveyle sınırlı kalmıyor, kültürel çatışmaların yarattığı dar girdapta dönüp duruyordu. Kocası her namuslu insan gibi, ülkenin zindanlarını tanımak istemişti herhalde. Çünkü, sömürü, zülüm ve zorbalık bir ülkenin vazgeçilmez kaderiyse; o ülkede namuslu olmak, sükunete baş kaldırmak anlamına geliyordu. Söylendiği ve öğretildiği gibi namus; iki bacak arasının demir ökçelerle garanti altına alınması değildi; asıl iş, olup bitene karşı gösterilen tavırdaydı ve insan olmanın mutlaka bedelleri olacaktı. Namussuzlar her gün fetva verirken ve insansal olan değerleri iğdiş ederken; namuslu olanların ülkenin zindanlarında olması kadar doğal ne olabilirdi ki. Bahar bir yandan karanlıkla boğuşuyor, bir yandan yaşamak için ayakta kalma uğraşı

veriyor, bir yandan kadınsı doğallığını acımadan zincirler içinde tutmaya çalışıyordu. Yarının ne olacağı bugünden tam olarak belli değildi ve bu tamamen insanın doğru yöne kanalize edilmiş üretkenliği sayesinde aydınlanabilecekti. Kocasını bekleyecek, çocuğunu büyütecek, işine gidecek, evini ayakta tutacak ve gülecekti. Bütün bunların sonunda, beklenmedik yeni ilişkiler yüzünden üzülecekti. Fedakarlık, kadına kutsal bir tabu gibi giydiriliyordu. İlerici olan çevrelerde de aynı nitelik ince biçimlerde sürüyordu. Bahar'ın en olumlu özelliklerinden biri asi olmasıydı. Yeri geldiğinde kendisini frenleyen bağları koparıp atabilirdi belki. Erkeklerin ayak kokusuna uzun süre tahammül edemeyecek olumlu bir yapısı vardı ve geleceğini bu yapı belirleyebilirdi. Çelişkiler ve istemler bu temellere dayanarak sonuçlanacaktı.

Kısa bir suskunluk oturdu odanın sıcak atmosferine. Omuzlarına doğru yayılan saçlarını elleriyle ensesinde topladıktan sonra, sıkıntının ve yorgunluğun canına okurcasına onları bir güzel sıktı. İnce boynu, yalın kavak fidelerinin beyazlığı ile şavkıdı. Arkadaşlarıyla güzel bir gece geçirmenin bahtiyarlığıyla ışıyan gözleri, şakaklarında parıldayan altın sarısı gülüşlerle eşleşince, içten bir dostluk duygusuyla doldu. Ayağa kalktığında dik duran omuz başları, göğüslerini iterek öne çıkardı ve ince bedenine çalımlı bir eda kazandırdı. Karşı kanepede Kozan'ın dizine başını dayamış Peruşka'ya ve kendisini izleyen Kozan'a çevirdiğinde kafasını, gözleri, sevilgen bahar heyecanı ile uykusunu yararak gülümsedi.

"Bütün her şey için teşekkür ederim arkadaşlar, iyi bir gece ve iyi bir sohbet için. Ben yatmaya gidiyorum, yoksa düşüp kalacağım bir yere; hadi size iyi geceler."

Onlar da arkasından iyi gece dileklerini belirttiler. Biraz sonra onlar da kalkıp gecenin gereklerine uygun yaşama yön vermeye devam ettiler. Yere açtıkları yatağı genişletmek için kenarına küçük kırlentler koymakla meşguldü Peruşka. Kozan sıcaktan ve sıkıntıdan daralan göğsünü ovaladı. Kıllarını çekti, gömleğinin düğmelerini iyice açtı. Kahverengi çizgili tatlı sarı gömleğine bakındı. Gülümser'i anımsadı. Dağdan ilk geldiği günler uzun süre onların yanında kalmıştı. Komşu, akraba ilişkileri ve Alev'in yeri bilmesinden dolayı oradan ayrılmak zorunda kalmıştı. Gülümser'in pazardan alışveriş yapıp geldiği bir gün, 'kirve sana bir gömlek aldım, bak olacak mı?' diyip çantadan bir gömlek çıkarıp vermişti

Kozan'a. Bu ince davranış karşısında alabildiğine duygulanan Kozan, tam da üzerine oturan gömleği özenle korumuş, onu en değerli eşyaları arasında saymıştı. Bir anda Dergo'yu da Gülümser'i de çok özlediğini anladı. Bir fırsatını bulup görmeye gitmeliyim ikisini de diye geçirdi içinden.

"Hadi can yatmayacak mısın?"

Tat ve şefkat süzülüyordu Peruşka'nın sesinden. Kavganın tüm zorluklarını, hüzün ve tasalarını paylaşmak, aşkı daha bir anlamlı kılıyordu. Ruhen ve fikren birleşen insan doğası, bedenen daha kolay bir olabiliyordu. Her cinsin karşı cinsine duyduğu sevgi, cinsellik gibi doğal olan yanı aşıp kişilik davranışına, alışkanlık ve kültür bütünlüğüne, saygıya ulaştığında kalıcılaşmak daha bir olanaklı hale geliyordu. Bu aşamadan sonra fedakarlıklar kendiliğinden gelişiyor, paylaşım yoldaşça sınırları da aşıyordu.

Kozan usulca uzandı Peruşka'nın yanına. Peruşka, böylesi üzüntülü ve hüzünlü bir günde sevişmeyi hiç düşünmüyordu ve Kozan'ın da bunu istemeyeceğini hesaplıyordu. Ama öyle olmadı. Kozan'ın, teninde dolaşan sıcaktan çatlamış elleri, kendisini sıkıca sardığında, anın yargılarının dışında bir güdünün olmadığını anladı. Hayat devam ediyordu ve ne gerekiyorsa o yapılmalıydı felsefesi egemen olmuştu. Gecenin odaya yaydığı suskunluk, ince aşk tınılarıyla sarsılıyordu. Kapı kapıya olan yan odaya taşmasın diye, seslere sınırlılık getirilmeye çalışılıyorduysa da bunun pek becerildiği söylenemezdi. Kozan'ın sevişme konusundaki becerilerine şaşıran Peruşka, orgazm denilen olayla tanışmış olmasını sevinçle karşılıyordu. Cinsel bütün sorunları rahatça tartışabiliyor, Kozan'ın fantezi sınırlarının genişliğine gülüyor ama hoşuna da giderek devam etmesini istiyordu. Geçmiş deneylerini dahi rahatça birbirlerine açabiliyor, sorunlu yanlarını birlikte eşeleyebiliyorlardı. Aşkı da sevgiyi de en iyi yaşayanlar, yine onun yasalarını kavrayanlar olacaktı. Aşkı üretmek de bir sanat işiydi ve önemli oranda beceri, özveri ve sabır gerektiriyordu. Bunda açıklık en gerekli kuraldı.

Zaman, olduğundan da hızlı geçiyor gibiydi. Taylan yakalanmış, işkencelerden geçirilmiş ve bir cezaevine konulmuştu. Taylan'daki kısmi çözülme herkesi derinden üzmüştü. Bu kısmi çözülme üç silahın yerini vermekten öteye geçmemişti ama, beklenen dik başlılığı sergileyememesi tanıyanlarını ciddi biçimde yaralamıştı. Geçmiş birçok deneyinde, dik

başlı bir Laz hiddetiyle yarıp çıkmıştı oysa işkence haneleri ve bu kez de kimse beklemiyordu bunu. Dağılma ve kopmalar durdurulabilmiş değildi. Dağdan inenlerden Koti ve Kozan dışındakilerin hepsi sallantıdaydı. Savaşçılardan Deniz pasifleştirilmiş; Onur, kendini dinleme sürecine girmiş; Alev, gittiği her yerde sorun olmaya devam ederken, kendi boşboğazlığından dolayı paçayı ele vermiş, sonrada itirafçı olmuştu. BesÈ'nin sorunlu ruh hali, Taylan'ın yakalanmasından sonra iyice boyutlanmış ve giderek uzaklaşmaya başlamıştı. Bağımsız Ordu Parti Organı üyelerinin son birleşme kararları olumlu etkiler yaratmış ama, Orhan dışında pratikte görev almaya yanaşan olmamış, Nurten ile Kasap'ın yurtdışına iltihakları gündeme gelmişti. Kavga giderek gerekli, insanlar giderek çekingen oluyordu. Süreç birçok işçiyi de olumsuz biçimde etkilemişti ve bunları durdurmak oldukça da zordu. Orhan, bütünleşme sağlandıktan sonra, görev gereği yurtdışına gönderilmiş, gittikten kısa bir süre sonra görevi de örgütlü yaşamı da bırakmıştı.

Kozan'a 'sana kalabileceğin bir yer bulduk' diyerek gelen Kemal, onu alıp götürmüş, kırk beş yaşlarında bir adama teslim etmişti. Eski devrimcilerdendir, cezaevinde de yatmış, yalnız yaşıyor, birilikte kalman, rahat çalışman açısından da iyi olur demişti. Tek göz bir ara gecekonduya girdiklerinde, yoksul ve rahat bir ocağa geldiğini düşünmüştü Kozan. O akşam devrimci mücadeleden sohbete koyulduklarında, adamın sosyal demokratların da gerisinde olduğunu görünce önce şaşırdı, sonra bu duruma alışmaya çalıştı. Silahlı mücadele üzerine savunulur yapmaya başlayan Kozan, adamın yüzündeki değişikliği anlamaya çalıştı. Tedirgin ve ürkekti. Bir an önce lafı bitirip yatmayı, sonra sabah etmeyi ister gibi bir hali vardı. İkinci akşam adam eve geldiğinde, Kozan'ı bir şeyler yazarken buldu.

"Arkadaşlar, eşyasını alıp gelsin, hasta bir arkadaş var onu oraya getireceğiz dediler."

Kozan bu söylem karşısında ne diyeceğini tam kestiremedi. Öyle bir çağrının olacağına anlam veremediyse de yapacak başka bir şey de yoktu. Sabah çantasını alıp evden çıktı. Sonra çağıran kimsenin olmadığını, adamın Kozan'dan korktuğunu söylediler. 'Tam korkulacak adam' diye söylenen Kozan'ı, bu kez; 'kirve, benim eşim Partizancıları pek sevmez' diyen bir başka adamın yanına verdiler.

"Önemli değil kirve idare etmeye çalışırız" diyip gitti Kozan. Evin dağınık, paspal, çehresinin içine girdiklerinde, dağın kıymetini bir kere daha hatırladı. Etine dolgun, oturmaktan usanan ve sürekli bir şeyler anlatan, eleştiren sıcak biriydi, bu Partizancıları sevmeyen kadın. Kozan'ın ev içindeki hamaratlığı, kadına gösterdiği ilgi ve saygı, kısa sürede sıcak bir kaynaşmayı koşulladı. Miro, karısının tepkilerini çok sert bekliyordu ki öyle olmadı. Bunun esas olarak Kozan'ın yaklaşımına bağlı olduğunu biliyordu. Kısa sürede kendisini bu tepkici kadına kabul ettiren bu adamı Miro da sevmeye, kendisinden biri olarak görmeye başlamıştı. Ayrılıklarda yaşanan olumsuzluklardan dolayı, ciddi haklı eleştirileri vardı kadının; ama, bunları dile getirme biçimi yıkıcı ve biraz da kırıcıydı. Kozan, bu ikili durumu anlayarak, kadının haklı yanları daha doğru biçimde dile getirmesini sağlamaya çalışıyordu. İşi ve sohbeti paylaşıyor, kimi kere sıkıntılı olan gereksizliklere katlanıyordu. Miro, karısını alabildiğine aşağılayan, küçümseyen tutumlara girdiğinde, Kozan hep kadından yana tavır alıyor, yergili ve çoğu kere de hakaret dolu sözlerini kınıyordu. Bir aile çıkmazından daha ziyade, Miro'nun tavırlarını bir devrimci olarak düzeltmesi gerektiği açıktı. Belki sevgiyle başlamış bir beraberlikti ama, geldiği aşamada Miro cephesinden sevginin tükendiği her davranışa yansıyordu. Nikahlı ve çocuklu bir beraberliğin zorunlu devam ettirilmesi gibi bir şeydi.

Daha önceki ilişkilerde de herkes Miro'yla ilgili olmuş, evin tüm kahrını çeken ve ciddi biçimde yaşananlardan etkilenen bu kadını kimse bir şeye saymadığı gibi, evde yokmuş gibi davranmışlardı. Evde devrimci ilişkilerden ziyade, bir köle ve birkaç efendi görünümü egemen olmuştu. Sonra devrimciler kendi aralarında da sorunlar yaşamaya başlayınca, tepkilerden etkilenen her insan gibi ilk refleksleri gösteren kadın olmuştu. Birilerine taraf olmadan ziyade, yakınında bildiği çevrenin tümüne karşı bir itilem içine girmişti. Bu arada birbirleriyle olan çelişkilerin zılgıtını, kadının yüzüne haykırmayı da ihmal etmemişlerdi.

Toplum yasalarının kendisinde böylesine bir giz vardı. Bilincine girme eyleminden önce, ilişkilerinle gönlüne girmen olanaklıydı. Bunu başarmak, düşünlerin daha akıcı ve daha hızlı biçimde nüfuz etmesini sağlamak olacaktı. Yığınların çok büyük bir bölümü, senin hangi teoremleri ürettiğinle değil, senin sosyal yaşamda ona aktardıklarınla ilgili olacaktı. Sunduğun araçlar, en başta, ördüğün ilişkilerin çehresinde yansıma bulacaktı.

Demokrasi kültürünü eve taşıyamayanların; onu, daha geniş biçimde yığınlara taşıması olanaklı değildi. Bilinci ortaçağ kalıntılarına takılıp kalan insanların karşısında daha çok özveri, daha akıllı sunular yaratmak gerekiyordu. Bazen bir tek saygı nüvesi, elli çeşit teorik cildin ateşinden daha büyük etkiler yaratabilirdi. Eve hapsedilmiş kadının düşünme sınırları, odaların çapı, mutfağın dar alanı ile sınırlı kalacaktı. Sosyal yaşam diye, kocasını zevke getirmekten, topalak çocuklar doğurmaktan başka bir şey tanımayan kadını, en başta ev köleliğinden kurtarmak gerekiyordu. Ona ekonomik bağımsızlığını veremeyen hiçbir toplum veya ideoloji, onu erkeğin sultasından kurtaramayacağı gibi, olması gereken yere de getiremezdi.

Miro ile Hacer'in tartışmalarında ve kadının aşağılanmasında da temel unsur, Hacer'in ekonomik bağımlılığı idi. Kozan sık sık, memuriyetini bırakıp çocuk doğurmayı seçmesini ve giderek tembel bir ev kadını olmasını yeriyor, mutlaka bir iş bulup çalışmasını öncele alması gerektiğini belirtiyordu. Tersi her durumda, Hacer, Miro'dan para dilenecek, tartışacak ve her keresinde Miro, 'ben kazanıyorum, her şeyin sahibi benim, istediğim gibi de kullanırım' diyip karşısına dikilecekti. Ekonomik olarak güçsüz olanın, siyasal bağımsızlığını ve özgürlüğünü koruması olanaklı değildi. Bu en kapsamlı ekonomik topluluklarda da en küçük aile birimlerinde de böyleydi.

*** *** ***

Eski dostunu görmekten haz duyan Muzo, sık sık sağını solunu sıkıyordu Koti'nin. Eskiyi yad ederken, yeni olanlara ilişkin kapsamlı sorular soruyordu. Gözlüklerinin altında güleç ve sıcak bir eda vardı. Çalışan, iş bilen, yönetici bir edaydı bu. Sık sık eşi Megri'ye bakınıyor, her söylediğini onun da duymasını istercesine vurguluyordu. Megri, daimi işleri olan temizlik ve yemek fasılalarıyla uğraşıyor, bir mutfağa bir odaya bir banyoya girip çıkıyor; bir çocuğun ihtiyaçlarına bir içerde oturan konuklarına yetişmeye çalışıyordu. Tanıdığı tüm devrimci insanlardan çok değerli şeyler almıştı; ama, kendisine gereken önemin verildiği de hiç olmamıştı. Aslında herkes ona karşı çok saygılı ve sıcaktı ama sadece bu kadardı.

Onunla yemek pişirmeye, hazırlıkları yapmaya, bulaşıkları yıkamaya gönüllü olarak katılan yoktu. Hatta bunlar da bir yana, evi buldukları gibi kullansalar dahi yeterdi onun için. Temizlik konusunda alabildiğine titizdi ve bunu bir ayrıcalık sayıyordu. Son dönemlerde oldukça çok okuyor, bir yerlere yetişmek istiyordu sanki.

Salondan gelen kahkaha tufanını merak edip içeri girdi. Gözlerinde gülümseme tadında incelikler vardı. Kirpikleri belirgin biçimde gözlerini süslemiş, burnunun ince dikliği suratına bilen bir eda yüklemişti. Çok çalışan bir beynin, okyanus kadar bilgiye gömülmüş olduğunu gösteren imareler sunuyordu adeta yüzü. Az konuşan, süzen, gözlemleyen her simanın böyle yansıması doğaldı belki; yine de bu kadının çok düşündüğü her halinden belliydi. Muzo, onun merak dolu bakışlarını görünce, gülümseyerek ve ona bakarak açıklamaya başladı.

"Paradan bahsediyorduk. Koti diyor ki dağda parayı ne yapalım un olsun yeter. Bir torba un günlerce rüyalarımızda dolaşırdı. Çok zorluk çekmişler, gerçekten çok zorluk."

"Eee dağların hikmeti. Biz de buradakiler zorluk çekiyor diye biliyorduk, meğer asıl zor olan yerler varmış. Şu kızına bak Muzo."

"Gel benim tatlı kızım, gel benim şekerim."

"Ver o bal kavanozunu bana, ver."

"Hadi Mıstık amcana git kızım, bak seni istiyor."

Elden ele dolaşan küçük Esma, işve üzerine işve ediyordu. Bütün sohbetlerin arasında yemlik bir tat gibiydi. Aralar verilir, herkes bir bir onu severdi. 'Bu kız büyüyünce çok zilli olacak' diyordu Koti. Sonra yüzünü dahi göremediği kendi çocuğunu düşünüyordu. Eşi dağdan onu doğurmak için inmiş ve sıkıntılı bir üç aylık mücadele sonrasında nur topu denilen bir erkek çocuk dünyaya getirmiş, kendisi de bir daha dönememişti dağa. Koti'nin duyguları arasında hiç görmediği çocuğu vardı ve burcu burcu tütüyor, onu görebilmenin düşlerini kuruyordu. Kadının ailesinden ve güvenlikten kaynaklı problemleri aşabilmenin hesaplarıyla uğraşırken, atılgan bir çocuk sevinciyle dolup dolup taşıyordu. Muzo'nun çocuğuyla ilgisini gördükçe hazlanıyor; adamın bu katlanımcılığına hayret ederek, ona imreniyordu. Muzo hangi siyasal stratejiden, hangi önemli konudan dem vuruyor olsa da; kızı o ince, çiçek tadında sesiyle, 'babacığım' diyip söze girdiğinde, hemen konuşmasını kesip önce

sabırla kızını dinliyor, onu çeşitli biçimlerde yanıtlıyor, istemlerini yerine getiriyor, sonra kaldığı yerden yeniden sözüne başlıyordu. Aynı şeyi başkalarını dinlerken ya da onlarla ilgilenirken de yapıyor, bir kere olsun dahi, kızına ters cevap vermiyordu. Esmanın bütün şımarıklıklarına, tebessümlerle yanıt veriyor; 'çocukların şımarmaya hakkı var' diyerek, çevresindekileri de ikna etmeye çalışıyordu. Sabırlı, sürekli güleç, dost sıcağı bir adamdı Muzo. Bu mizacı onun yaşamının tüm kesitlerine yansıyor, insan ilişkilerinde sarmal bir birlik ruhu sağlıyordu. Hatta bu özelliklerinden dolayı arkadaşları ona; 'seni enternasyonal ilişkiler sorumlusu yapalım' diyorlardı. Dışarıda becerikli, çalışkan ve yaratıcı olduğu kadar, evde beklemeci ve hazırcıydı tabi. Çalışmayan kadının başındaki en büyük kakıncı, biz dışarıda çalışıyoruz, ne yapalım o evde, şekliyle tabii haline sokuluyordu. Bu ilişki biçiminde, kadının evde tüm işleri üstlenmesi, erkeğin evde paşa paşa oturması kaçınılmaz hale geliyordu; çünkü üretim içinde eşitlik sağlanamayınca, kadının evde hükümranlığı eşitlemesi de olanaklı görünmüyordu. Bu nedenle ilk slogan; 'haydi kadınlar sokağa' olmadıkça ve bu yaşama geçirilmedikçe, mutfağın güçsüz kraliçesi olmayı sürdürecektir kadın.

"Yemek tamam arkadaşlar, hadi mutfağa geçelim."

Megri'nin bu komutunu herkes çoktan bekliyordu. Hatta büyük bir bencillikle beklendiği bilinebilirdi. Yüzlere aç aceleci neşeler yayıldı; hep birlikte mutfağa geçtiler. Sofra alabildiğine zengindi. Kızartılmış tavuk, pirinç pilavı, görüntüsü iştah kabartan leziz bir salata, masadaki tabakları ilk süsleyen yiyecekler olarak belirgince duruyorlardı. Kadınlar olmasaydı ne olacaktı acep, diye düşünen yoktu. Zaten bilinen bir yaşam tarzı vardı ve bundan devrimci erkeklerinde kendilerine birazcık ayrıcalık edinmeleri çok muydu? Aslında çok görülmesi gereken bu durumdan ödün verme niyetinde olunmadığı her geçen gün defalarca kez ispatlanıyordu.

"Politik yaklaşımınızda belirsizlik var, yayınlarınız herkese açık gibi bir durumda. Bu böyle mi gidecek ya da bunu nasıl izah ediyorsunuz; yani sadece fikir edinmek istiyorum."

Muzo'nun gülücükler arasında gelen bu sorusu, aslında harekete dair en önemli eleştirilerden biriydi ve kendileri de bu yönlü bazı sıkıntılar yaşamaktaydılar. Koti, bunca güzel bir sofrada ve üstelik sabahtan beri sokakları koşar adım arşınlamış olmaktan büyüttüğü açlığı yanı başında

dururken, bu sorunun zamanına sevinemezdi. Zaten o, açlığını gidermek için hemen yemeğe yumulmuştu. Muzo, Koti'nin yemek yoğunluğunu görünce gülümsedi. Geniş alnı aydınlandı, sevindi, imrendi, üzüldü. Yiğit çocuk, diye geçirdi içinden. Yemek yiyişinde meram varsa, bu çocuk adam olur, sözünü anımsadı bir daha. Tıraşlı parlak suratının ortasındaki yayvan burun delikleri, geniş solumalarla hızlı hızlı açılıp kapandı. Gözbebekleri kükrercesine sofranın başına dikilmiş, dostluğun nazarıyla parıldamaktaydı. Yemeğe başlamamış, durup Koti'yi seyretmeyi tercih etmişti.

"Dur adam yemeğini yesin" diye uyardı Megri.

"Burası dağ değil aga, yavaş yavaş ye aç kalmazsın korkma."

Mıstık'ın bu söylemini hepsi birden kahkahayla cevapladılar.

"Valla kirvem, ben bir an önce karnımı doyurayım, biraz sonra ne olacağı belli olmaz. Sorunu biraz sonra yanıtlarım" dediyse de, ağzını boşaltır boşaltmaz konuşmaya başladı Koti.

"Bu konuda son sosyalist formun aldığı kararlar var. Bu sürece kadar bizim de istemediğimiz kimi yanlış eğilimler, muğlaklıklar yaşandı. Bu aslında genel bir iradi yansıma değildi. Daha ziyade yayın çevresindeki arkadaşların kendi yanlışlıklarından kaynaklı, bu duruma müdahale edildi. Sanırsam kısa zamanda bunlar rayına oturacak."

Muzo, sözünü kesip araya girdi.

"Tamam tamam önce yemeğini ye, bu kez de tamamen tatil ettin yeme işini."

Koti, hiç duymamış gibi kaldığı yerden devam etti.

"Genel yönelimlerimizi açıkça veren ve bunun yanında çeşitli devrimci etkinlikleri de yanına çekebilen, hatta kimi farklı eğilimleri iki çizgi anlayışı temelinde, belli bir başlık altında yansıtabilen anlayışı doğru buluyoruz."

Koti'nin yeme faslını askıya aldığını görünce akıldaki bütün soruları erteleyip sustular. Aynı kökten ayrılmış iki dal gibiydi son ayrışımlar. Her ne kadar her birey kendisini farklı tanımlıyorduysa da gönül ve ruh birlikleri sıcacıktı. Muzo ile Mıstık, son ayrışımdan beri diğer guruba daha yakın duruyorlardı, küçükte olsa etkinliklerine orada devam ediyorlardı. Bu hiçbir biçimde, eski kavga arkadaşları Koti ile mesafeli olmalarını getirmemişti. Diğer partizan gurubun, 'asacağız' 'keseceğiz' söylem ve eylemlerinin uzağında, aydın ve duyarlı bir tavır içindeydiler.

"Eskimiş şeyleri atmak lazım. Söylediklerinin önemli bir kısmına katılmıyor değilim. Biz genelde diğer devrimci çevrelerden, aydınlardan, devrimci sanatçılardan öğrenmesini öğrenemedik. Geçenlerde iki şairi davet etmeyi önerdim. Tüm kültür merkezi elemanları başıma yığıldı. Nasıl olur, burası Kemalistlerin borazanlığını mı yapacak? Bilmem elli çeşit gerekçe."

Bu kez Koti yemeye soyunmuş, Mıstık almıştı lafı. Muzo pırıltılı gülüşleriyle onarcasına izliyordu konuşulanları. Megri de esas koşuşturmaları dışında fırsat kolladıkça dikkat kesiliyordu. Sorunlardan hepsi haberdardı ve bir biçimde herkeste ciddi bir hoşnutsuzluk vardı. Mıstık, ince ve uzun yüz çehresiyle iç içe geçecekmiş gibi duran zayıflığını incitmeden konuşuyordu. Sarımtırak çelimsiz bıyıklarının cazibesi de burnunun Lazlara mahsus uzantısını kapatmaya yetmemişti. Akşamdan kalma sarhoşların ballandırmasını andıran bir yuvarlamayla çıkıyordu ağzından kelimeler. Oldukça sakin ve dikkatliydi konuşurken. Eline aldığı bir tavuk kanadını, siperin ön yüzünde bekletirken, Koti'nin yüzünden ayırmıyordu bakışlarını. Gözlerinin halesi hafiften kızılcık görünümü veriyordu.

"Zar zor, kavga döğüş kabul ettirdik. Dedim kardeşim konuşsunlar, biz de onların ipliğini pazara çıkaracak eleştiriler ve sorular yöneltiriz. Başta hepsi çok kuşkuluydu. Paneli ben yönettim. Ve adamlar resmen oradaki bütün dinleyiciler karşısında ne kadar zavallı olduklarını gösterdiler. Panelden sonra hemen herkes, bunlarda da hiçbir şey yokmuş, bu adamlar tam kel aylaklara döndüler, diyip öykündüler."

"Doğru, o yaklaşıma ben de katılıyorum. Şu Oruçoğlu'nun, 'karıncanın sidiğinin, denize faydası var' mantığını benimsiyorum." diyen Muzo girdi araya. Konuşmalar, yeme içme faslıyla iç içe yürüdü. Sıkıntı veren sorunlar konuşulup birçok ortak noktaya, çeşitli açılardan işaret ettiler. Bu arada sofranın defteri dürülmüş, Megri hemen her şeyi toplamayı bitirmişti bile.

"Çok dar yaklaşımlar var" diyerek devam eden Muzo, yüzünü ekşitti. Önce biraz duraksadıktan sonra, Mıstık'ın bildiği bir dizi sorunu Koti'ye de anlattı. Adamsendecilikleri, kayırma ve değer vermeme durumlarını, olanakları çarçur eden akıl daneleri, iş yapanlara tepeden gelen dayatma ve yaptırımları uzun uzun anlattı Muzo. Sözünü bir yerde noktalamıştı ki;

"İşte kirvem demiyorsun biz neden ayrıldık? Senin söylediklerini biz beş senedir tekrarlayıp duruyoruz."

Koti'nin harekete ve heyecana kesen canlılığını gülerek yanıtladı Muzo. Mıstık daha bir dizi felsefi ve politik darlıkları kurguladı. Sohbet bir kıra çıkıyor, bir şehre iniyor, eşelenmeyen hemen hiçbir merak konusu kalmıyordu. O gece sabaha doğru yatıldı ve üç saat kadar uykudan sonra tekrar herkes ayağa kalktı. Herkesin yapması gereken işleri, günlük yaşam koşuşturmaları olacaktı ve zaman arsız bir akışkanlık taşımaktaydı. Koti evden çıkacaktı ki Muzo sordu:

"Paran var mı?"

"Var" dedi usulca Koti. Sesinde acı bir çekingenlik vardı.

"Bakalım" diye üsteledi Mıstık. Koti oralı olmayınca Mıstık elini ceplerine sokup karıştırdı. Toplam bir milyon para çıktı üzerinden.

"Bu mu var dediğin para?"

"Niye parayı küçümsüyorsunuz kirve. Bugünlük yol param için yeter. Çok acıkırsam, ramazan çadırında iftarımı açarım olur biter."

Muzo, cebinden beş milyon çıkarıp cebine sokuşturdu Koti'nin. "Bir milyonla sokağa çıkılır mı?" diyerek kızgınlığını dile getirdi.

"Bu ara ekonomik sorunlarımız var, çözmeye çalışıyoruz, herhalde halledeceğiz kirvem."

Koti, sokaklara düştüğünde, halletmenin çalışmalarını gözden geçiriyor, son aldığı görevi irdeliyordu. Taylan'ın yakalanmasında ekonomik sorunların etkilerini hepsi de biliyordu. Tıkanan bir noktayı açmak gerekiyordu ve bunun için yüklenmek esastı. Düğüm nerede atılmışsa, çözüm onun üzerinden olacak demekti.

Gün öğlen güneşiyle ısınırken, Koti önemli kimi görevler için belirlenen randevuların peşindeydi. Taksim'e de bunun için gitmişti. İnsan seli arasında iri bir damla gibi akıp geldi oraya. Buraya randevu vermek de pek akıllıca bir iş değildi. Neredeyse her üç kişiye bir polis düşerdi burada; çoğu da sivil olduğundan ayırt etmek ve denetim sağlamak da olanaklı değildi. Kıpır kıpır canlı bir akışkanlık vardı Koti'de. Muzo'nun, bir milyonla sokağa çıkılmaz, lafını hatırladı. Gerçekten de öyleydi. Daha gün öğlen zamanına gelmeden bitmişti bir milyon. Üstelik sıvışması gereken bir durumda, tek tesellisi ayak gücüydü. Yapacak daha çok şey vardı ve bunların hepsi, nitelikli insan emeğiyle olanaklı hale gelecekti.

Kalabalığın arasından zoraki fark edebildi arkadaşını. Kısa görüşmesi gerekiyordu ve öyle de yaptı. Bu görüşmeden ayrılıp Kozan ile Düzgün'e gidecekti. Birlikte kısa bir mesafe yürüdükten sonra ayrıldılar. Taksim meydanının kalabalığını yarıp geçiyordu hızlıca. İri cüssesi, uzamış sarı saçlarının yellenmesiyle tipik bir şehir enteli görünümündeydi. Çevresine bakındı. İçinde buruk bir tedirginlik vardı. Bu kalabalıkta bir ayrışım yapmak olanaklı değildi. Harbiye'ye doğru açılmaya başlamıştı ki nereden geldiği belli olmayan bir hareketlilik sezdi önce. Sonra aniden üzerine çullandılar. Kaç kişinin üzerine çullandıklarını anlayamadı ama, her yandan bir tür darbe yiyordu. Kalın gövdesini etkin bir çırpınmayla sarstı. Kurtulamadı. Ağzına yürüyen ellerin arasından, içine tıkılmaya çalışıldığı arabanın kapısında son bir daha silkelendi. Ağzını bir anlığına da olsa boşluğa düşürdü. Bağırarak adını ve soyadını haykırdı. Kendisinin bir devrimci olduğunu, katledilmeğe götürüldüğünü var gücüyle bağırdı. İtişmeler, boğuşmalar ve vuruşmalar her zaman seyircinin dikkatini çeker de devrimcilerin katline değin işlere kimse ilişmezdi. Hoş ilişseler de kimsenin bir şey edeceği yoktu ama, umut her zaman için sıcak bir ekmek düşü gibiydi ve hep vardı.

Onu arabaya tıktılar ve hızlıca oradan uzaklaştılar. Yağmur yağdığında yerküre ıslanırdı. Bu bir doğa kanunuydu ve yaşamın rengiydi. Kavgada bıçkınlık, sadece siperlerin işi değildi. Asıl olan bir yan daha vardı ki tek başına kaldığında ölümüne direnişlere imza atabilmekti. Kavgada esirlik, bir marifet değildi ama, bu hayatın sonu anlamına da gelmiyordu. Her dava sahibi, kendisinin tarih karşısındaki haklılığı ve bunun bilincinde olduğu oranında tarihe iz düşürebilirdi. Korkunun en vahim olanı, ölüm ve yalnızlık korkusuydu. Bunun başladığı yerde, yerden ihanet biterdi. Bu kavganın yolcuları bunun farkındaydı ve öncesi deneyimleri de vardı.

O gün iki kavga Cihan'ı da başka yerden alınacaklardı apar topar. Düşman karşı saldırıya geçmişti ve bu ancak, yakıcı darbelere maruz kalındığında anlaşılabilmişti. İşkence hanelerin dehlizlerine elleri ve gözleri bağlı üç devrimci götürüldüğünde, dışarıda hareket devam ediyordu.

Akşam alacası henüz yeni sokak aralarına inmişti. Kavga meydanlarının sert, yalın kılıç Kürt ezgisi bir civandı Kamuran. Kleşi uzun parkasının altına alır, Beyoğlu'nda sevgilisiyle kol kola yürür gibi, inerdi cenk alanlarına. 'Bütün çocukların senin yanında, ben de senden ayrı olacağım,

bunu hoş karşıla baba,' diyerek çıkmıştı evden. Babası Türkçe'yi ancak su, yemek isteyecek, hal hatır soracak kadar biliyordu. Oğlunun bu telaşlı ve hatır dileyen halinden, kavganın kokusunu alıyordu yaşlı adam. Alıyordu, çünkü; ömrünün en iyi kırk yılı Molla Mustafa Barzani'nin yanında geçmiş, Ciğerxun'un şiirleriyle büyümüştü. Kavgayı sırım gibi inatlarla sürdürmüştü yıllarca. Düşlerinde kainata meydan okuyan bir Kürdistan saklıydı ve yıllarını acımadan bunun için harcamıştı. Kavga denilince Kürtlüğü, deşilmiş camerdliği (erkekliği), kılamları, ağıtları gelirdi aklına. Şimdi de öyle olmuştu. Gözleri mahmurlaşmış, içine acımtırak duygular oturmuştu. Sağılığı artık iyi değildi. Şekeri başının belasıydı ve her nutukta karşısına çıkardı. Kırış kırış olmuş göz aksanlarına kızılca kıyamet bir ateş yayıldı. Kaşları iki mavzerin soluklayan duruşu gibi çatıldı. Upuzun boyunun hemen her yerinden titremeler geçiyordu. Kamuran'ın kendi dili, kültürü, ulusu için dövüşmesini istiyordu. Tüm aile efradının da bildiği kavga biçimi buydu. Ama ne zamandır Kamuran'ın, Kürt solu dışında diye tabir ettikleri hareketlere yakın olduğunu biliyordu. Hiddetlendi. Hiddetlenince Kürtçe'si daha bir kavga kokusuyla dolardı.

"Öleceksen ülken için öl oğlum. Bunun dışında bir şey yaparsan emeğimi sana helal etmem. Gitmene razı değilim. Eğer gideceksen, var git Kürdistan'a. Kendi dağlarında öl öleceksen."

Kamuran, babasının inat tutkularını bildiğinden hiç çıt çıkarmamıştı. Gidecekti. Bunu o da babası da biliyordu. O günden sonra bir daha uğramamıştı evine. Babasının hiddeti, her çalım anında yanındaydı. Dağlarını ve orada dövüşenleri selamlıyor, kavgayı bir diğer cepheden sürdürüyordu.

İstanbul, gece alemi bol bir günü devşirmeye hazırlanıyordu. Bir yanda cenneti vardı bu memleketin, bir yanda cehennemi. Mesailerini doldurmuş kalabalıklar hızlıca çekip gitmekteydi evlerine. Bir önceki gün yağan yağmurun küçük nemli esintileri vardı akşam semalarında. Her durak yeri tıklım tıklım oluyor, dolup dolup boşalıyordu. Koti alınalı, henüz yarım gün bile olmamıştı. Kamuran'ların, Tarlabaşın'da tuttukları eve yerleşmeleri birkaç ay kadar olmuştu. İllegal bir faaliyet için bu zaman çok bile görülebilirdi belki. Kamuran bir önceki öğünden kalan bulaşıkları yıkarken, Kürtçe bir ezginin buruk tadına takılmıştı dili. Kimin öldüğünden, kimin enselendiğinden, dışarıda nelerin olduğundan haberi yoktu; zira, daha akşam alacasıydı ve genelde baskınlar gece yarısını beklerdi.

Evde kalanlardan üçü sabahtan dışarı çıkmıştı ve daha geri dönmemişlerdi. Uzun boyu, mutfak tezgahını bir hayli küçültüyordu. Tezgaha doğru eğilmiş, hafif kamburunu çıkarmış, uzun ellerinin gerilen damarlarını seyrederken sonuçlandırmıştı bulaşık yıkama işini. Son rötuşlarını yaptı, tezgahı kuruladı, ezgisini yeniden başa sarıp gözleriyle yan binanın kirli çehresini taradı. Karşı binanın yıkık dökük terasında kalan Kürt kadının yarı çıplak çocuklarına bakındı, göremedi. Yine işe çıkmışlar diye düşündü. Gözlerinin tatlı seyri, hüzünlü özlemlerle doldu. Mısır koçanı gibi ince ve sade duran boynunu yararak inen damarı gerildi, kendi ritmini hissettircesine titreşimler kuşanarak peş peşe seğirdi. Babasının son sözlerini anımsadı, yeğenlerini, köylülerini, geldiği kentin kenar mahallelerinde bıraktığı kara, sarı, turuncu, eflatun, mavi çocukları düşündü. Her biri bir ayrı Kürt ilinden göçüp, güneyin daha sıcak ve daha ucuz sayılan memleketlerine gelmiş, yarı aç yarı tok yaşamaya çalışıyorlardı. Büyük kentlerin kenar ve yıkık semtleri onlarla doluydu. İstanbul'un göbeğinde, üstelik en lüks olanın hemen yanı başında, içinde, kıyım pazarları vardı ve bunların çoğunluğunu Kürt göçerleri oluşturuyordu. Tekrar gözleriyle çocukları aradı; doğru doğru işten hala dönmemişler, diye söylendi içinden. Onların işi, mendil ve çiklet satmaktı. Babaları neredeydi, bunu bir türlü öğrenememişti, fakat bu saatte annelerinin işten geldiğini ve dört çocuğuyla penceresiz odada toplanıp bir şeyler yediğini, sonra yine iş için sokağa çıktıklarını biliyordu. Kadının ne işte çalıştığını da bilmiyordu, sadece aynı zamanlarda eve giriş ve çıkışından, düzenli bir işi olduğunu çıkarıyordu. Terasın hemen önünde birkaç parça eski, yırtık çamaşır asılıydı. Uzun uzun baktı, içine dolan Zap esintilerini cama doğru savurdu. Zavallı insanlar, diye söylendi usulca. Acılar nereden geliyordu bu kentlere? Sular neden kirli akıyordu? Neden vuruluyordu insanlar sokaklarda? Kentler neden böyle acımasızdı? Ve insanlar; neden bunca çaresiz kalakalıyorlardı arbedenin ortasında? Sorular bitmek bilmiyordu. O sorular ki onu bu rakıma kadar sürmüştü.

"Ben çöpleri döküp geleyim."

Tamam der gibi başını salladı Kamuran. Eylemde olduğu kadar, yaşamın her alanında iyi bir proleterdi o. En gözde, en sevimli yoldaş olması da bundandı belki. Tanıyanlar onu çok sever, onun olmadığı ortamda saatlerce onun anlatıldığı sohbetler kurarlardı ortama. İnsani duyguları

yoğun, sevecen ve mertti. Kawa, çöpleri derleyip aşağı indi. Apartmanın kapısından çıkar çıkmaz, çevredeki kalabalığa ilişti gözleri. Normalden fazla insan trafiği vardı, binayı çevreleyen sokakta. Yine yandaki komşunun sık sık okuttuğu mevlitlerden birinin icra edildiğini sandı. Çöpleri bidona atacaktı ki tıknaz, çopur suratlı biri yanaştı yanına.

"Hangi dairede oturuyorsun sen?"

Biraz düşünen Kawa, oturdukları dairenin bir altındakinin numarasını söyledi.

"Dört numarada."

"Gel bakalım göster bize."

Durumun mevlit okutmayla ilgili olmadığı anlaşılmıştı. Çevresinde daha bir yığın sivil giyimli insan dolanmaktaydı. Merdivenlerden yavaş yavaş çıkıyorlardı. Önünde yürüyen iki sivil polisin hemen ardındaydı. Birinci katı çıktılar. Kawa dönüp arkasına bakındı. Bir an merdivenin boş olduğunu gördü. Dış kapıyı hedefleyerek ok gibi fırladı. Polisler bu ani hareketi kavramakta zorlandılar. Başka bir dairede oturduğuna kısmen inanmış, bunun rahatlığı içinde olmuşlardı. Silahlarını çektiklerinde, Kawa dış kapıya ulaşmıştı bile.

"Yakalayın kaçıyor" diye bağırdı biri. Kawa, çıkar çıkmaz bir yan sokağa daldı. Oranın da birçok resmi polis tarafından çevrilmiş olduğunu gördü. Kıskıvrak yakalayıp arabaya tıktılar. Çevrede oturan ahali bu sahneyi yakından seyretmişti. Birkaç dakika sonra onu arabayla uzaklaştırırlarken, diğer bir arabada Kamuran'a takıldı gözü ve bir daha bakmasına fırsat vermediler.

Bina tümden ablukaya alınmıştı. Polisler eve girdikten kısa bir süre sonra silah sesleri duyulmuştu. Koşuşturmalar, içeri girip çıkmalar ve yaklaşık yirmi dakika sonra yeniden gelen silah sesleri, soğuk ve karabasan bir sessizlik gibi indi Tarlabaşı'na. Gece koyulaşana kadar ve sonrası güne kadar binanın tümü ablukada kaldı. Olup bitenlerden, kimse tam olarak emin değildi. Akşam haber bültenlerin, 'Tarlabaşı'nda bir hücre evine yapılan baskında, polisle girdiği silahlı çatışmada bir terörist ölü olarak ele geçirildi' diye geçecekti. Ölüm puşt ellerin güdümündeydi. Oysa iki küçük silah vardı evde ve bunlara ulaşabilecek durumda bile değildi Kamuran. Yoksa türkü söyler gibi dövüşmek ve öyle de ölmek onun mizacında vardı; bunun fırsatını bulduğunda da aman vermezdi. Bu kez

öyle olmamış, akşam hüzünleri içinde gafil yakalanmıştı. Polisler önce başına silahı dayayıp onu konuşturmak ve ihanete zorlamak istemiş, bunu kabul etmeyince de başına sıkıp öldürmüşlerdi. Öyle ya; ölümü hiçe sayıp dişini tüküren adamın sorguda vereceği pek fazla bir şey olmazdı ve bu yüzden, cunta şeflerinin dediği gibi, 'asmayıp da besleyecek miyiz' mantığıyla, onu temizlemek daha işlerine gelirdi. İki güç kıyasıya bir muharebeye oturmuştu ve bunun yasalarında imha vardı. Çünkü kendi dünyalarını, o devasa sermayelerini korumanın zorunlu gerekleriydi bunlar. Buna uygun bir yığın yasa ve kanun, tamamen bu günahların cazip hale getirilmesi ve içe sindirilmesiyle ilgiliydi. Bu çocuklar başından büyük işlere girişiyor, bin yıllık bu saltanatı değiştirmeye kalkışıyorlardı. Bu bir isyandı ve sermayenin kendi besili köpekleri vardı ki isyan ancak bunların şiddetiyle yola getirilebilirdi. Oysa isyan; toplumsal adaletsizliğin olduğu her yerde, doğanın mutlak meşru olarak gördüğü bir yasaydı ve kaçınılmazdı. Çünkü hiç kimse mülkleriyle birlikte yaratılmamış ya da öyle doğmamıştı. Annesinin rahminden kopup düşen çığlık, göbek bağına sarınmışsa da o bile kendisine yar olmamış, koparıp bir tarafa atmışlardı. Mülk, dünyanın dengesiz ve doğal olmayan haksızlıkları sayesinde ediniliyordu ve bu tarzla da yok olmaya mahkumdu. Mülk sahipleri, bir kez mülkü edindikten sonra, insanların büyük çoğunluğunu, bunun bir tanrı buyruğu ve onun adaleti olduğuna, değiştirilmesinin suç sayıldığına inandırmışlardı. Bu inanış, mülklüler dünyasının devam etmesinde belirleyici olmuştu. Oysa maddi olan, hiç kimseye ait değildi ya da tersinden herkesindi ve sadece onun kazanılmasında harcanan emeğin önemi ve belirleyiciliği vardı. İşte bu çocuklar, bu varsayımdan yola çıkarak, isyanın kıvılcımı olmayı önemsemiş, bunun için kendi bedenlerini ateşe vermekten asla çekinmemişlerdi. Tarih onlara, doğa ve toplumdaki hemen her şeyin değiştirilebilir olduğunu öğretmiş, bu muştuyu yıllarca tanıtlayarak gelmişti. İnanmayan, tarihi yeniden gözden geçirebilirdi tabi ki. Ama bu çocuklar, bu yaşamın zorunluluklarıydı ve bundan sonra da öyle olacaklardı.

Haberler erken yayılır olmuştu bu diyarda. Balkanlara çiğ düşse, Kürdistan'a anında kar yağardı. Yine öyle oldu. Haber ihtiyar babasına ulaştığında, Kamuran'ın yüreğindeki sıcaklık hala soğumamıştı. Ahh İstanbul. Başımın belası İstanbul. Senle övünsem mi, senle ağlayıp dövünsem mi?

Ahh ...İstanbul... bu ne yaman bir aldırmazlık sendeki. Bu ne tükenmez bir iştah. Bunca kana susamışlığın neden? Bunca doymazlığın, kinin, kasvetin neden. Bunca zulmün ortasında pofur pofur gülüşün neden? Sen adam olmaz mısın be İstanbul. Sen kana doymaz mısın. Ahh İstanbul... usandıracağını mı sanıyorsun kavgacı mert delikanlıları. Keseceğini mi sanıyorsun suların akışını. Ya da yağmurun yağışını, gecenin yarılışını mı durduracaksın? Sen İstanbul, sen bizim olacaksın. Bugün olmazsa yarın, sen üretenin olacaksın. Biz işgal edeceğiz parklarını. Denizlerinde biz yelken sürüceğiz rüzgara. Aşklarını biz yaşayacağız, koynumuzda yar eli, biz dolaşacağız şenliklerini. Biz çıkacağız en yüksek tepelerinden seyrine. Biz tutacağız uçurtmaların ipini göklere doğru. Biz sulayacağız fikirleri ve biz süpüreceğiz köhnemiş karanlıklarını. Sen bizi usandırmadan, biz seni uslandıracağız İstanbul. İstanbul, geride kalanların düşlerine böyle düşüyordu.

97'nin baharı kasvetli gelmişti. Düşenler ve alınan kayıplar işlerin yükünü katlamış, insan etkinlikleri daralmıştı. Oluşturulan organların bileşenleri değişmiş, kimi çalışma alanları daraltılmıştı. 96'daki sosyalist forumdan sonra, var olan bileşimde önemli daralmalar olmuştu. Bireysel etkinliklerini örgütlü yaşama tercih edenlerin sayısı oldukça kabarıktı. Bakış, Enver, Nurten, Kasap, BesÈ, bunların başında geliyordu. Nurten ile Kasap yurtdışına kapağı atmışlardı bile. Devamında, Orhan bir tür hayal kırıklığı yaratmıştı. Eldeki malzeme, amansız fırtınalar karşısında ne kadar tutunabilirdi tam olarak netleşmiş değildi. Taylan ve Koti'nin engellenmiş olması, tüm bırakanlardan ve alınan kayıplardan çok daha yakıcı olmuştu. Kamuran katledilmiş; Deniz, Kava ve Çetin yakalanmış, üstelik Çetin, Taylan'ın randevusunu verip çözülmeyi diz boyuna çıkarmıştı. Yeni ayrışımlar, yeni karılmalar gündemdeydi. Bünyeyi yenilemek epey bir zaman gerektiriyordu ve zaman altın kız gözü kadar önemliydi.

"Nerede görüşecektiniz?"

"Yürüyelim yakın."

Kozan, içindeki kasveti bir türlü atamıyordu. Bu adamla her görüşmeye gittiğinde böyle oluyordu. Onun mesafeyi açması ve giderek uzaklaşması zor geliyordu. Ah Cafer ah, diye söylendi içinden. Düzgün, düşünce deryasında kulaç atar gibiydi. Kozan sormasa ya da lafı açmasa, konuşacak gibi değildi. Sınıf kaygıları her şeyin önüne geçmişti ya, eşinin

gözaltına alınmasına da üzülmeden edemiyordu. Arada kalmış bir çocuğun tasası vardı bir de. Hiçbir ekonomik yardım yapamamak ve çevresinin sıkıntılı hali, kendisini daha bir meşgul ediyordu. Çocuk, insan yaşamının en verimli çiçeği idi ama, kavga içinde bu çiçeği koklamak çok daha sancılı oluyordu. En son görüştüğünde, hiç beklenmedik bir çıkışla, hem ağlamış, hem de Düzgün'ü kıyasıya eleştirmişti. Özellikle, 'sen şimdiye kadar bana hiçbir şey almadın. Bir kere ayakkabı aldın, o da benim istediğimi almadın. Gittin bağcıklı olanı aldın. Ben yapıştırmalı olanı istiyordum' diyerek ağlayışı, bir türlü gitmiyordu gözlerinin önünden. Annesi alındıktan sonra çok daha duygulu olmuş, aynı zamanda olgunlaşmıştı. Adeta birkaç yaş birden büyümüştü. Oysa ilkokula henüz yeni başlamış çocuğun düşlerinde çok daha şen şakrak bir yaşam olmalıydı. Bu yaşta acılarla tanışmış bir çocuğun, yarınki dünyası nasıl olur diye düşünüp duruyor, yerine getiremediği sorumluluklarını anımsadıkça içi içini yiyordu.

"Ne diyorsun, geriye dönüşü var mı sence Cafer'in?"

Düzgün, soruyu duymuştu ama, içinden konuşmak gelmiyordu. Kozan, Düzgün'ün dünyasını yakından biliyor ve onu birçok sorunda daha iyi anlıyordu. Sorusuna cevap gelmeyince, sol yana dönüp bakındı Düzgün'e. Düzgün cevap vermeme rahatsızlığını duydu bir an.

"Üzülüyorum ama zor."

"Çocuğu görüyor musun, nasıl?" Kozan, Düzgün'ün düşünce deryasını anlamıştı ve tam oraya yöneldi. Biraz konuşur rahatlar diyeydi bu soru.

"Evet birkaç gün önce gördüm. Beni çok ciddi biçimde eleştirdi. Ezildim. Üstelik kalabalık bir ortamda, en az bir saat konuştu. Herkes susup onu dinledi. Herkes şaşırdı. İşin doğrusu bende şaşırdım. Çok ciddi eleştiriler yaptı. Geçenlerde birlikte Deniz'leri anlatan filme, 'Hoşça kal yarın'a gitmiştik. Bir de demez mi, 'sen Deniz Gezmiş kadar devrimci olamazsın. Böyle mi devrimci olunur, bana hiç bakmıyorsun?' Şaşırdık. Nereden çıkardın benim devrimci olduğumu, dedim. 'Ben bilmiyor muyum; bir de ben kitap satıyorum diyorsun, ben bilmiyor muyum sen devrimcilik yapıyorsun' dedi bana."

"Sen de kendi faaliyetini çocuktan sakladığını sanıyordun?"

"He ya. Beni mahvetti. Sen anneme mektup yazmıyorsun, ondan gelen mektupları isteyerek okumuyorsun diyor. Gerçekten şaşırdım. Gözlemine ve kavramına şaşırdım."

"Evet, çocuğun bunlardan ne kadar etkilendiği açık. Sen de biraz ilgili ol. En azından her gördüğünde küçük de olsa hediyeler al kendisine. Annesinin yokluğu onu perişan etti. Çocuk kendisini yalnız buluverdi. Duygu dünyası alt üst oldu. Annesine de çok bağlıydı. Üstelik ondan hiç ayrılmamış şimdiye kadar."

Kozan, Düzgün'ün düşün deryasını deşmiş, bir bakıma rahatlatmıştı onu. Her sorun, açılım alanı genişledikçe pay edilebilirdi. İnsanın ruh dünyasına egemen olması kadar, güçlü başka bir egemenlik biçimi söz konusu değildi. Geliştiren, çökerten, ilerleten ya da gerileten tüm gizler bunda saklıydı. Ruhuna zincir vurmuş insanın ilerleyememesinin temel nedeni de bu dünyasını kavrayamayışında yatıyordu.

Lüks olduğu her halinden belli bir pastaneden içeri girdiler. Cafer'in seçimleri olduğunu düşündü Kozan. Avrupa görmüş bir insan için buralar pek lüks değildi belki ama, ekonomik sorunlar içinde debelenen bu insanlar açısından gereksiz bir külfetten başka bir şey değildi. Son gerileme evreleriyle birlikte, Cafer'deki korunmacı eğilimler fark edilmiyor değildi ama, bunları zamana yaymak, tez elden hüküm vermemek tercih edilen durumundaydı. İçeri girdiklerinde Cafer siparişini vermiş, onları bekliyordu.

"Merhaba delikanlı."

"Ooo merhaba beyler, merhaba, buyurun buyurun."

Cafer adeta tesadüfü bir karşılaşmaymış havasını yüksek sesle dile getirdi. Oturdular. Cafer garsonu çağırdı.

"Bakın beyler ne alırlar."

Acımtırak bir gülümseme yayıldı Kozan'ın yüzüne. Tam da bey olacakmışız aslında. Cafer'e kızgın gözlerle bakındı. Cafer Kozan'ın 'bey' yakıştırmasına bozulduğunu anladı ve hince gülümsedi. Kozan;

"Ben bir çay alayım' dedikten sonra, Düzgün de aynı isteği yineledi. Hal hatır ve genel fasıl bittikten ve siparişler de geldikten sonra Kozan, Düzgün'e, 'hadi başla' der gibi bakındı. Düzgün önce yutkundu, önündeki peçetenin kenarını büzerek ve masanın üzerine düşen gözlerini Cafer'e çevirerek hareketlendi. Cafer, kendisinin mesafeli duruşuna dair bir şeyler söyleneceğini ve belki resmi bir karar iletileceğini düşünüyordu. Meraklı bir bekleyiş içinde olduğu her halinden belliydi. Ela pırıltıları, burnunun kızaran ucuna doğru bakıyorlardı sanki; sessizce bekledi.

"Aslında belki bir talihsizlik durumu ama, gerçek olanları aktarmak istiyoruz. Seninle konuşmak istediğimiz önemli bir konu var."

Sessizlik ve tek kişilik bir dinleti egemen olmuştu. Kozan, kalkıp gitmek istercesine huzursuz oturuyordu. Sık sık sandalyesine zulmedercesine, eziyordu onu. Cafer iyice dikkat kesilmişti. Dışarıda güzel bir sonbahar günü, akşama hazırlanıyordu. Güz hüzün üretmeye, ayrılıkları kamçılamaya devam ediyordu.

"Son yaptığımız sosyalist forumda ve ondan sonra devam eden günlerde sana mesafeli yaklaştık. Belki bunu sen de fark etmişindir. Oysa geçmiş birlikteliğimiz hem ideolojik olarak, hem de pratik güven açısından daha yakındı. Foruma gitmeden önce, sana dair bir bilgi ulaştı elimize. Darbeci dediğimiz gurubun, son karşı devrimci hücre operasyonunda senin de adının verildiği yönünde bir bilgi; yani tarif ve benzerlikler konusunda, sana çıkan ve düşmanla çalıştığını kasteden bir bilgiydi bu. İşin doğrusu, hiçbirimiz böyle bir şeyin olacağına ihtimal vermedik, ama yine de ilkesel olarak yapmamız gerekenler vardı ve mesafeli duruşumuz bundan dolayıydı. Zaten haberi olan arkadaşların sayısı çok sınırlıydı."

Cafer, bu duyduğuna çok belirgin bir tepki vermedi ama, yüzüne karışık bir duygu tufanı yayıldı. Alnı karamsar ve kara bulutlarla tokatlanmış gibi gerildi. Bakışları derinliğine doğru koyulaştı, içi titremeye, hüzünlenmeye başladı. Hala sessizce dinliyor, son noktayı bekliyordu. Kozan, Cafer'in duygularının ezikliğini algıladıkça, kendisi de eziliyor, ona karşı yanlış yapılmış olmasının endişelerini taşıyor, buna ortak olmuş sayıyordu kendisini. Bu durum onu daha da eziyordu. Düzgün, bir ara yutkundu; gözlerini masadan ayırmadan devam etti. Konuşurken zorlandığı her halinden belliydi.

"Konferansta bu yüzden sana oy vermedik ve aday olman yönünde öneride bulunmadık. Meselenin anlaşılması gerekiyordu. Aldığımız karar, -her ne kadar bu söylenenin doğru olacağına inanmıyorduysak ta-, kesin sonuç alınana kadar senin daha atıl durumda kalman yönündeydi. Biz oy vermeyince zaten sen de seçilemeyecektin. Sen kendin aday olmayacağını, hatta seçilsen dahi istifa edeceğini söylemiştin; ama, biz bu tavrından seni vazgeçirmek için bir girişimde bulunmadık. Bunun nedeni bahsettiğimiz sorundu."

Kozan, Düzgün'ün bir an önce sonu getirmesini beklerken sabırsızlanıyordu. Lafın uzaması Cafer'in daha fazla acı çekmesi olacak diye düşünüyordu.

"Darbeci arkadaşlarla resmi düzeyde yazıştık Bu konuya dair bilgi istedik. Varsa bize ilişkin bir durum, açıkça bunu bize iletmelerini söyledik. Onlardan da resmi yazı geldi ve böyle bir bilginin yanlış olduğu, bizden herhangi bir kişiye dair ellerinde bir bilginin olamadığını bildirdiler"

Kozan, derin bir of çekip rahatladı. Cafer'in yüzündeki sitemkar ve incinmiş bakışlarına ilişemedi. Adeta sen de inandın mı diyen bakışlarla karşılaşacakmış gibi korkuyordu. Ve daha öyle bir tepki gelmeden Kozan girdi söze.

"Ben olayı çok sonra öğrendim. Zaten sana oy da vermiştim. Ama öğrendiğimde kesinlikle böyle bir şeyin olamayacağını bunun yanlışlık ya da bilinçli bir yönlendirme olduğunu belirttim."

Kozan, bunları niye söylediğini düşündü bir an. Resmi anlam içeren genel açıklama yapılmıştı oysa. Ama en sevdiği yoldaşının kendisi hakkında ön yargıları oluşmasın, kendisine kırgın olmasın iç güdüleriyle gerek duymuştu bu bireysel açıklamaya. Düzgün de Kozan da sustu.

"Ulan bunlar, bizi karşı devrimci de yapacak. Aslında onların ne söyleyeceği pek o kadar da önemli değil. Biz kendimizi biliyoruz."

Sesi buruk ve hazan zamanındaydı.

"Bazen insanın kendisini bilmesi yetmiyor. Düşman cephesi de çok sıkı çalışıyor ve bu nedenle kaybedilen insan sayısı da oldukça fazla oluyordu."

Cafer, Kozan'a acı bir tebessümle bakındı. Siz de beni mi götürürdünüz, der gibiydi.

"Biz bu durumu telafi etme niyetindeyiz. Bizimle daha yakın bir çalışma içinde olmanı istiyoruz, uzaklaşman doğru değil. Yarattığın bunca değerlere bir anda sırt çeviremezsin."

Kozan'ın bıraktığı yerden Düzgün devam etmişti.

"Biraz da dışından seyredelim. Kendimi toparlamam, sorgulamam ve biraz da gözlemlemem gerek. Bakalım bizim çokbilmişler ne yapacak. Bir şeyler yapmaya karar verirsem, yine bu yapının yakınında olacağım; ama, şimdi biraz kendimi dinlemek, sorunları biraz da dışından anlamak istiyorum."

Kozan, gözlerini önüne çivilemiş, daha önce tartıştığı bu konulara yeniden girmek istemiyordu. Bir yandan Cafer'e karşı eziklik duyuyor, bir yandan onun mücadeleciliği gevşetmesine kızıyordu. Artık konuşmanın

bu aşamadan sonra yarar sağlayacağını da sanmıyordu. Bu kez sıra Düzgün'ün, biraz da o konuşsun istiyordu. Siparişler yenilendi, saatlerce dil döktü Düzgün. Bütün söylenilenleri kasvetli, solgun ve tedrici cevaplarla karşıladı Cafer. Yurtdışına çıkacağı işaretlerini de vermişti bu konuşmasında ve mesafe giderek artıyordu. Kozan kendisini tutamayıp;

"Siz bir hareket başlattınız, tutup ayrıldınız. Biz de sizlerin peşinden geldik. O dönem, ayrılıklar yıkımı devam ettirir dediysek de kimseye dinlettiremedik. Üstelik sizler varsınız diye geldik bu hareketin peşinden. Şimdi de böylesine kolayca bırakıp gidiyorsunuz. Nasıl açıklayacağız bunu. Size güvenen onca insanı aldatmış olmuyor musunuz?"

Bunu bir sitem, bir yergi bombardımanı, bir haklılık ifadesi olarak görüyordu ve artık Cafer'den umudunu kesmesi gerektiğine kendisini inandırmaya çalışıyordu.

Cüret etmek, yeniden başlamak gerekiyordu. Yapayalnız kalsan, ve tüm örgüt darmadağın olsa bile, bir komünistin görevi, orda yeni bir örgüt yaratmak olmalıdır. Artık laf susmuş, pratik ihtişam her şey haline gelmişti; üstelik kaytarmanın yolu yoktu; ya işin tam önünde olunacak ya da hiç olunmayacaktı. Ve işte tam da öyle bir safhaya gelinmişti. Eski dostların çekip gitmesi, hatta ihanet etmesi bile olanak dahilindeydi ve yaşam her gün bunların onlarca örneklerini sunuyordu. Gerçekler acıydı ama yaşamın bir parçasıydı. Kendisini bu dalgalara karşı hazırlayamayanın fazla yürüme ömrü olamazdı. Ok yaydan çıktıktan sonra kat edeceği yol, bir dizi serüven yüklü olacaktı ve her ok kendi hedefine varmayabilirdi. Bu durum ölümcüldü belki ama, ok olup, yayında durmak daha bir ölümcüldü ve okun doğasına aykırıydı. Her yürüyüşte en temel etmen, bireyin kendi gücünü sık sık sınaması ve ona güvenmesiydi. İnsan gücü, elbette ki mekanik bir motorun beygir gücü değildi ve bu çok çeşitli dünyanın maddi ve manevi ruhuyla beslenirdi. Onu doyurmak, sürekli yenilemek, onu bakımdan geçirmek, algıladığı farklı dalgaları önemsemek, etki alanlarını kavramak, istem ve arzularına yön vermek önemliydi. Tarih yeni yazılacak kavga tınılarıyla yüzleşmek istiyorduysa, bundan kime ne.

**** *** ***

Kapıda Mazlum Amca karşıladı onları. Memnuniyet saçılıyordu yüz ifadelerinden. Evin birer üyesi gibi ağırlanıyorlardı bu evde. Zaten bu evde misafir ağırlamak, çok sıradan ev halkını ağırlamak gibiydi. Anaerkillilik, insanlaşma ve demokrasi bir birine çok yakın şeylerdi. Mazlum amca, gülerek ikisini de kucakladı, gözlerinden öptü.

Her ikisi de bu ilgiyle iyice keyiflendiler.

"Şilan Hoca yok mu?" diye sordu Kozan.

"O iştedir, şimdi gelir herhalde, gerçi onunki belli olmaz, partiye mi gider, sendikaya mı gider."

"Önemli değil gelir" diyen Peruşka, Kozan'a gülerek, ters ters bakındı

"Bir an önce adamla ilgilen, Şilan Hoca demenin acelesi ne?"

"Olur mu, Şilan Hoca bu evin düzeni, egemenliği, demokrasisi, işlerliği. Hemen her şeyi. Öyle değil mi amca?"

Adam gülerek, ve biraz da övünme havalarında mütevazı bir gezinti yaparak, biraz da kasılarak;

"Öyle öyle; iktidar onun elinde."

"Aaa iktidar olur mu canım, o sadece iyi bir ev ve iş kadını. Aynı zamanda iyi bir anne, iyi bir politikacı" diye girdi araya Peruşka.

"İyi de, amca da tersini söylemiyor, onunla övünüyor zaten. Kadın ne kadar özgür olursa, erkek de o kadar özgürdür, öyle değil mi amca?"

"Valla biz artık onlar kadar özgür değiliz. O benden daha çok özgür."

"Otuz yıl egemen olan sen olmuşsun, bırak on yıl da o olsun."

Peruşka, amcayı olduğundan daha fazla önemle ele alıyordu ama, kadınlar sorununda Şilan'ın çektiklerini bildiğinden, onunla olmayı tercih ediyordu. Kozan iyimser bir edayla, amcayı doğru bir zeminde olduğuna inandırmaya çalışıyordu. Şilan'a derin bir hayranlık duyuyordu. Mazlum amcanın tüm katılıklarını törpüleyerek ve üstelik onu kendi bulunduğu siyasal minvale çekerek ehlileştirmiş bu kadının, okuma yazması dahi yoktu. Kadınların çalıştırılmasının bir namus sorunu olarak görüldüğü günlerde, Kürdistan'ın ücra köşelerinden göçüp gelmişlerdi İstanbul'a. Üstelik zorla kaçırılmasının ardından, zorunlu bir evliliğe de razı olmuştu. Bütün aşağılamalara ve Mazlum amcanın katılıklarına inat, çalışmak için direnmiş, en başta ekonomik bağımsızlığını kazanmıştı. Bundan sonrası çorap söküğü gibi, ama büyük bir direnç göstererek elde edilmişti. Okula başlayan çocukları ve yakın arkadaşlarının yardımıyla, önce okuma

yazma öğrenmiş, dışarından sınavlara girerek, Lise diploması da dahil, üç diplomayı almış, üstelik sendikada yönetici dahi olmuştu. Bütün bu anlamlı çabaları, baş eğmez dirayeti, yürekli çıkışları ve genç görünümünden dolayı, Kozan onun adına bir de Hoca takısı eklemişti. Ona göre Şilan bu deyimi fazlasıyla hak ediyordu. O gerçek bir pratik öğretmendi ve kadının doğasının en doğal becerilerini yansıtıyordu.

"Kızım biz o zaman bir şey bilmiyorduk. Bize öyle gösterilmişti, ne kadar kadını döversen o kadar iyi bir erkek olursun deniyordu. Hayvanlık tabi."

"Sistem öyle eğitiyor insanları amca. Güçsüz olanı ezmek marifet sayılır; ama, kendisinden biraz güçlü olanlar karşısında yalakalaşmak da yine bu sistemin tipik insan özellikleri oluyor."

"Yahu adam dün partiye gelmiş, adam ne vahşi adam. Partiye niye kızları alıyorsunuz diyor. 'Yahu sen hangi çağda yaşıyorsun, bu ne biçim insanlık?' dedim."

Kozan, Mazlum'un zaman zaman dış tahriklerle evde hırçınlaşmasını, kızlarına, Şilan Hoca'ya veryansın etmesini anımsadı. Elli yaşına gelmiş bir insanın iç devinimlerindeki çatışmaydı bu kuşkusuz. Ömrünün otuz yılını kaba bir ataerkil şekillenmeyle geçirmiş Mazlum'un, geldiği son nokta umut vericiydi yine de.

Zil çaldı ve içeriye Şilan Hoca, küçük kızı Rozmeri girdiler. Kozanla Peruşka'yı görünce yüzlerindeki gülücükler arttı. Kucaklaşıp sarıldılar. Şilan Hoca'nın demokrasi kültü evde hemen herkese bulaşmış, dini duygularından arınan gençler asi ve de delişmen olmuşlardı. Rozmeri, annesiyle aynı siyasal parti saflarındaydı, onun büyüğü olan Eylem feminee ve bağımsız takılmaktaydı. Kadının evrimi tedricen ilerliyordu ve belki henüz geride bıraktığının bir on katı yol almak zorundaydı.

"Biz de sizi konuşuyorduk efendim, tam da sözünüzün üzerine geldiniz."

"Ne konuşuyordunuz" diye atıldı Rozmeri.

"Seni değil anneni kastetmiştim."

"Olsun anneciğime dair ne konuşuyordunuz bakalım, onu anlatın."

"Öff, bu hep böyle yağcı mıdır?"

"He valla, ben bildim bileli öyledir Rozcuğum" diye yanıtladı Peruşka.

Hepsi birden mutfağa geçmiş, yemek hazırlıyorlardı. Eve gelen erkeklerin girişkenliği, hazırlama, yıkama, yemek yapma işinde gönüllü yer almaları Şilan Hoca'nın hoşuna gidiyordu. Gerçi O, evde eşini bolca çalıştırıyordu ama, oğlu karşısında aynı hassasiyeti gösterdiği söylenemiyordu. Bu durum kızlar üzerinde önemli etkiler yaratıyor, sık sık, 'oğlunu neden çalıştırmıyorsun' diyerek tartışıyorlardı.

"Al Mazlum, şu patatesleri soy."

Mazlum biraz isteksizce ve gülerek, "ben de patates soyayım bari öyle mi?" dedi. Kozan;

"Tamam amca bırak ben soyarım, şu elimdeki bitiyor."

"Yok canım soyar bir şey olmaz. Hepimiz bir iş yapıyoruz, o da onu yapsın."

Karar yüksek yerdendi ve binlerce yıllık eril saltanatın altından ayağa kalkan, kadın otoritesinin sarsılmasına ön ayak olmak doğru değildi. Bu nedenle Kozan sustu ve isteminden vazgeçti. Ama yine de yaşlı Mazlum'un iş yapmasına pek razı gelmiyordu. Onun kişilik özelliklerinde, özellikle saf ve temiz olan insani yönlerinde babasını buluyordu Kozan. Bu kadar da benzeşlik olur mu, diyip, sık sık muhasebe yapıyordu.

"Herkes bir şeyler yapmak zorunda" diye annesinin söylemini onadı Rozmeri.

"Öyle de biz varken, bunca genç dinamik varken, bir mazlum amcanın aramızda küçük kaçamaklar yapması doğal olmalı."

"Herkes çalışıp yorulmuş. Annem işten geliyor bir de evde çalışıyor. Biz okuldayız, sonra çıkıp afiş yapıştırıyoruz, bildiri dağıtıyoruz. Yine en dinlenmiş olan babam yani."

"Olur mu o da yoruluyor. Akşama kadar adamı koşuşturup duruyor sizin partililer. Üstelik yaş haddi de var. Bunları göz önünde bulundurmak gerekir. Salt eşitlikçi mantığı uygulamak doğru değil. Çükü bu mantık en iyi biçimde kadınlara karşı işletiliyor."

"Olsun annem ömrünce hep koşturmuş, babam ona çok çektirmiş, o zaman eşitliğin e'si dahi yoktu; şimdi de biraz eşitlik. Madem sosyalistiz öyle olsun."

Kozan, bundan sonra Şilan Hoca'nın destek surlarıyla ördüğü çevresine ilişmenin, Mazlum amca için olanaklı olmadığını düşündü. Adamın patatesleri soyarken, konuşmalara imrenen ince gülüşlerine bakındı.

Onun Wagawaga yerlilerindeki erkeklerin, kadınlara kendilerini kabul ettirmeleri için kadınların patuması* önünde diz çöken erkeklere benzetti.

"Aaa fazla olmayın siz de böyle bir babayla yaşadığınız için şanslı sayın kendinizi. Üstelik kırkından sonra değişme cesareti göstermiş. Böyle kaç insan gösterebilirsin sen."

Peruşka'nın sesi tok ve hükmediciydi. Bu kez mazlum olandan yana tavır almak gelmişti içinden ve kızların babalarına karşı kimi kere gerektiğinden fazla kırıcı olduklarını görüyordu. Kuşak farkından gelen çatışmaların da ötesinde, evi paylaşma, kullanım esasları, uyku ve gürültü saatlerinin çatışması da ciddi sorunlar yaratıyordu. Tartışmaları dikkatlice dinleyen Şilan, bir gülümsüyor, bir ciddileşiyor, bir hareketleniyordu; ama, genel gidişat kendisinden yanaydı ve durumdan oldukça da hoşnut görünüyordu.

"Sistemin tüm günahlarını bir adamdan çıkarmaya kalkışırsanız, o silah geri teper. Baksana ne çekilmez geri zekalı babalar var."

"Öyle olan anneler de var" diye Peruşka'ya katkı yapan Kozan, bu ailenin kıymetini bilin demek istemişti. Bunu anlayan Peruşka,

"Şanslı olduğunuzu unutmayın ve yapıcı olmaya çalışın bu aşamadan sonra."

Bilinen klasik aile yapılarında, baba rolünü üstlenen zorbalar karşısında bunları tartışmak bile çok zordu. Değişimin en son uğradığı yer aile denilen hücre içiydi ve her değişim kolaydan dışarıya açılamazdı. Tarihsel hareketin ana rahminde iki karşıt eğilimin çatışmasıyla oluşan bir dram vardı. Ve çoğu zaman bu çatışmanın görüngüsü bir trajediydi. Çatışmanın bir ucunda, kurulu düzenin gelenekselliği; diğer ucunda ise kendisini eskinin kösteklerinden kurtarmaya çalışan yeni ve daha üst düzeyde bir özgürlük edinimi vardı. Ve bu mücadele hiç de kolay olmuyordu. Kadının anaerki bir milyon yıl sürmüştü ve hayvandan insana geçiş, kadının itilemi ile olanaklı hale gelmişti.

Tam sofraya oturmak üzereydiler ki Eylem de girdi kapıdan içeri. Kızlar herhangi bir yere gitmek için izin almaz, sadece gelmeyeceklerse bunu bildirirlerdi. Hemen herkes bu durumu benimsemiş, gençlerin kendisine ve diğer aile fertlerinin gençlere güvenini geliştirmişti. Sokaklar geceleri pek tekin değildi ve herkes bunun farkındaydı. Tabulardan sıyrılmış izan ve insanca düşünmesini bilen bir beyin, ayaklarını daha emin

yerlere doğru yürütebiliyordu. Eylem, kadının özgürlüğünü kazanması eyleminde daha bir aktifti. Tabulara karşı asiydi. Ekonomik bağımsızlığını kazanmak öncel istemi olmuş, okurken çalışmayı seçmişti. Bu, kadının kendisine güvenini perçinlemekte, aykırılıklara karşı direncini artırmaktaydı.

"Aaa nefis yemekler, ohh eve sizin geldiğiniz belli oluyor" diyip Kozan'la Peruşka'ya sarıldı.

"Niye kızım bu evde ben az mı yemek yapıyorum? Ben yapıyorum siz yiyorsunuz."

Rozmeri'nin bu sitemkar serzenişine güldüler.

"Tamam, benim biricik kardeşim Rozmeri, tanıştırayım" diyen Eylem, Kozan'a ve Peruşka'ya Rozmeri'yi el işaretleriyle takdim ettikten sonra devam etti. "Daimi yemeklerimizi o yapar."

"Niye lan, senin bu evde yemekleri kimin yaptığından haberin var mı? Akşamdan akşama geliyorsun ve hazırda ne bulursan yiyorsun."

"Ne yapayım yani, yemek yapma ihtişamına katılmak için okuldan ve işten vaz mı geçeyim?"

"Biz nasıl yapıyoruz peki?"

"Ne yapayım şimdi, yapma."

"Tabi yapma, herkes akşam gelince de yemek kavgası yürütsün."

"Hayır. Kimsenin yemek kavgası yürütmeye hakkı yok. Herkes kendi yemeğini kendisi yapıp yer. Yemek istiyorsa tabi."

Atıflar ve yergiler, daha ziyade Mazlum amcaya ve özellikle de evde ayrıcalıklı tutulduğuna inanılan erkek kardeşleri Deniz'e yönelikti. Şilan Hoca bu durumu bildiğinden tartışmalara zorunlu olmadıkça katılmıyor, oluşan basıncı körüklemek istemiyordu. Ancak ilk tartışma faslından sonra hal hatır sorma aşamasına geçilebilindi. Tartışma, hemen her çatışmanın diliydi. Bunun yöntemi ve şiddet dozu belli bir ayarda tutulduğu oranda yararlıydı. Hatta insan zihnini eşelemenin ve onu yola getirmenin vazgeçilmeziydi. İçten olmayan her şey doğal olana aykırıydı. İnsan, gagalı erkek domuzları kurban eden Malekula ilkelliğinden geliyordu ve kendi iç çatışmalarının ve değişimin doğallığını yaşıyordu hala. Medeniyet denilen zifiri karmaşa, barbarlığın kadın üzerindeki egemenliğini en sıkı biçimde korurken, tartışmaların yönü özgürlüğe akıyordu. Her şeye rağmen tartışmak iyiydi.

Yemek faslı bitip salona geçtiklerinde, televizyonu kapatıp teyp açma fikri genel kabul gördü. Teybe yakın duran Kozan'a;

"Klasik müzik koy da dinleyelim" diye seslendi Şilan. Kozan bir an tereddüt etti. Klasik müzik diye ne dinliyordu bu kadın. Sonra kasetlere doğru yöneldi. Kapakları bir bir aramaya başladı, bulamadı.

"Dur sen bulamazsın, ben halledeyim" diyen Rozmeri girdi devreye. Biraz sonra Bethoven'den klasikler yükseldiğinde oldukça şaşırdı Kozan. Kendisi on yıldır duymamıştı bu tınıları, neredeyse unutmuştu. Şehre geldiğinden beri ilk kez burada ve üstelik Şilan Hoca'nın istemleri dahilinde duyabiliyordu. Oysa birçok öğrenci ve eski tüfek solcuyla karşılaşmıştı, ama hiçbirinde bulamamıştı bu istemleri. Sınıfın insanı olmak ve üstelik aydın olmak, toplumun önünü açacak temel öğretiydi. Şimdi Şilan Hoca'ya daha büyük bir saygı duyuyordu.

Gece ilerlerken konuşmalar siyasileşti, feminizme bulaştı, ekmekten, partiden, yoldan, devrimden uzun uzun aktarımlar yapıldı. İlerleyen saatlerde uykuya yenilen Mazlum, odasına çekilip yattı. Eylem; Kozan ile Peruşka'nın feministlere sıcak bakmalarını ve hatta sosyalist feminizmi savunmalarını sevinçle karşılıyordu. Pratik uyum ve törpülenmiş erkeklikleri gördükçe umudu artıyordu. Klasik sol tanımlamalara alabildiğine tepkiliydi ve bu konuda kimi haklı eleştirileri de vardı. Feminizm, Feminist geçinenlerin çoğunda, o klasik ya da öne çıkarılan burjuva tarzdaki erkek düşmanlığı şeklinde tezahür etmiyordu. Daha ziyade sol guruplar arasında sorunlar yaşamış ya da solun yetersiz politik aksanından doğmuş çevrelerin,bir araya gelip kadın haklarını önde tutma gayretiydi. Radikal devrim cephelerinin akılcı politik yaklaşımları ve pratik tutarlılıkları sayesinde, bunların hemen hepsi kolayca sınıf kavgasının ve gerçek kadın kurtuluşunun potasına akabilirdi. Feminist eylem, kendi dünyasıyla barışık olması yanında, kadının gerçek kurtuluşunu getirecek olan bir sistem değişikliği mücadelesinden uzaktı ve en büyük açmazı da buradaydı. Kapitalizmin kadının köleliğini ürettiği koşullarda, kadından yana dem vurmak, kimi kere böbürlenmekten öteye gitmiyordu.

Şilan, sendikadan, kadın çalışmalarından sorunlar aktardı. Kozan, kadındaki çalışma azmini imrenerek dinledi. Bu nitelikte kadınların reformcu partilerde değil de bizim saflarımızda olmaları gerek, diye düşünürken, olamayışlarının nedenlerini bulmaya çalıştı. Sorun onlardan

değil, kendilerinden kaynaklıydı. Doğru bir pratik yaklaşım sergilenebilmiş değildi ve proletaryanın çok az üyesi saflara çekilebilmişti. Şilan'ın, Mazlum'dan kaç yaş küçük olduğunu düşündü. Görüntüde en az on beş yaş olduğu anlaşılıyordu. 'Adaletsiz bir durum' diye iç geçirdi.

Peruşka ile Kozan sabah kalktıklarında herkes işe ve okula gitmiş, evde kimse kalmamıştı. Mutfakta yarıda kalmış çay bardakları, bir iki dilim ekmek vardı. Kozan, çay koyup kahvaltılık bir şeyler hazırladıktan sonra, yatakta şekerleme yapan Peruşka'yı kaldırdı.

"Geleceğin modern ailelerinin temelini bugünden atmalı. Bu aileler gelecek sosyalist ailenin geçici örnekleri olabilir."

"Ne yani aileyi koruyacak mıyız?"

"Hayır canım! Geçici diyorum. Bir anda bir kalem darbesiyle ortadan kaldıramayız aileyi. Her şeyden önce bir kültürel yenilenme sorunu. İnsanların beyinciklerini değiştirmeden aileyi değiştiremeyiz. Önce aile içindeki ekonomik bağları zayıflatmak gerekecek."

Peruşka, Kozan'ı dinlerken oldukça rahattı. Onunla tartışmak ve bu arada bilgileri yenilemek hoşuna gidiyordu. Ağzındaki lokmasını yutkundu ve bakışlarını Kozan'a dikti.

"Çocuklar ne olacak, on sekizine kadar okuyan çocuk mutlaka annesine, babasına bağlı kalmayacak mı? Bu da ailenin temellerinin ayakta kalması olmayacak mı?"

"En başta kadın eve bağlı olmayacak ve çocuk, doğduktan kısa süre sonra kreşlerde, yuvalarda, kadın ve de erkeğin ortak katkılarıyla yetişecek. Hatta giderek evliliğin resmi gereklerini kaldırarak, ayrı yaşayabilen, ama isterlerse bu koşulda da çocuk sahibi olabilen, yeni biçimler oluşturmak gerek. Eğer iktisadi alt yapıyı hazırlayamazsan, hiçbir önermeyi tam olarak hayata geçiremezsin."

"Sosyalizmde de kadının çok büyük sorunları olacak, bundan eminim. İşte Sovyet deneyimi, kültürleri yenileme ve insanın kadın karşısındaki tabularını değiştirme zamanına ulaşmadan geriye dönüşler başladı. Stalin birçok burjuva yasasını kabul etti."

"Mesela" diye araya girdi Kozan. Söz Stalin'e gelmişse biraz ölçülü ve de dikkatli olmak gerekirdi belki ama, Kozan da eleştiri konusunda statükocu değildi ve en değerli kadroların, eleştiri ateşinde pişerek yetiştiklerini anlayabiliyordu.

"Mesela 36'larda, Sovyet ailesini güçlendirme kararları yasal olarak çıkarılıyor. Bunun gerekçesi ne olursa olsun, bir kere genel anlamdaki 'aile dağılacaktır' mantığına tezat. Bu sürede çok çocuk doğuran kadınlara madalyalar veriliyor. Bu yönlü teşvik uygulamaları yapılıyor. Kadını daha özgür kılmanın yolu, aile bağlarını gevşetmek ve giderek, aile denilen olguyu tamamen ortadan kaldırmaktan geçiyor. İnsan ihtiyacının karşılamak için kadının makine gibi kullanılması doğru olur mu? Üstelik aile denilen hapishaneye hapsederek."

Bu çıkışı oldukça yerinde buldu Kozan. Peruşka'nın karşı koyuşu ve mantığı onu sevindirdi. Sevincini belli eden tebessümler yayıldı yüzüne. Güneşe göre yön alan ayçiçeğine benzetti Peruşka'yı.

"Doğru, bu eleştirine tamamen katılıyorum. Sovyetler deneyinde kadının oldukça sorunlu dönemleri olmadı değil. Tabi bu bir anlamda da sosyalizmin kendi iç evreleri bağlamında kaçınılmaz. Kadının kurtuluşu konusunda temel adımları atan sosyalist deneyler, ayrıntıda ki birçok sorunu da yaşadı. Dedim ya, bu kültür sorunu ve komünistlerin de bu değişime ihtiyacı var."

"Eğer, iktidar organlarının yöneticileri, ağırlıklı olarak erkeklerden oluşuyorsa, bu değişim kimi kere oldukça zor ilerliyor ya da geriye dönmekten kurtulamıyor. İşte Sovyetlerdeki geriye dönüş!"

"Bence sosyalizmde iki temel sorun çok önem arz edecek; biri kadının iktisadi bağımsızlığı, diğeri ise nitel gelişimi. Bu, değişimin temeli olacak. Aynı zamanda bu değişim erkeği de değiştirecek. Yönetim erki, kadının ileri çıkışını sağlayan aktif ve pratik işlevi olan yasa ve planların uygulanmasıyla eşitlenebilir ancak."

"O zaman ailenin üzerine yürümek ilk iş olmak zorunda."

Tartışmalar, şakalaşmalar ve sevişmelerle sürdü sohbet. Sokağa çıktıklarında gün öğleni buluyordu. İnşaat işçileri öğlen molası vermiş, hepsi yolun kenarına dizilmişlerdi. Harç ve demir tozuyla kurşuni renklere bürünmüş giysileri, ellerindeki belirgin sertlikleri, yüzlerindeki güneş esmerliğinin verdiği ayrıcalıklarıyla hep birbirine benziyorlardı inşaat işçileri. Kafasına hasırdan şapka takmış olanlar, güneşe hiç aldırmadan inatla direnenler bir aradaydı. Daha çocuk yaşta olanları da vardı ve bunların sayısı da oldukça fazlaydı. Şivelerinden ve gözlerini süsleyen görüntülerden anlaşılıyordu ki çoğu Kürt kökenliydi. İnşaatlar her ne kadar

modern araçların kullanımıyla en üst derecede emek yoğunluğuna gerek duymuyorduysa da insansız yükselen hiçbir bina, insansız çalışan hiçbir makine yoktu ve insanın varlık süresi kadar da kaçınılmaz bir durumdu bu. Önlerinden geçen mini etekli kadını gülerek kesiyorlar, bir birine imalı bakışlar gönderiyorlar, ince gülüşmeler kuşanıyorlardı. Kozan durumu fark edince gülerek Peruşka'nın kulağına eğildi.

"Sen proletaryaya öncülük ettiğini söylüyorsun, Proletarya öncüsünün bacaklarını dikizliyor."

Peruşka dönüp işçileri baştan başa süzdü ve içten bir kahkaha attı.

"Olsun, artçılar öncülerini takip ederken, ya bacaklarına bakacak, ya ayaklarına."

"Poposuna da bakabilirler."

Kozan'ın gülüşüne Peruşka da katıldı.

"Ne yapalım, önde yürümenin ceremesi, katlanacağız."

İtişe kakışa, güle kıza çekip gittiler. Kültür harmonileri değişime uğramadan, insan eyleminin değişmesi zordu. Tabular kalındı ve zorlu uğraşlara gereksinim vardı. Her ileri olan, kendi bedeninde geri olanın ayak izlerini taşıyordu. Deniz dalgalarla anlamlıydı ve fırtınaların olduğu her durumda, dalgalar amansız olacaktı.

*** *** ****

Otobüs, bir kentin merkezinden çıkıp diğer kentin merkezine doğru ilerliyordu. Küçük yerleşim birimlerini çevreleyen düz tarlalar hızlıca geride kalıyorlardı. Yeşil ve yemiş salkım salkımdı. Sabah güneşi daha yeni hissedilmeye başlanmıştı ve ferahlatıcı bir görünüm sergiliyordu doğa. Köy yollarından kente doğru gelen küçük araçlar, pazara sebze meyve taşıyan kamyonetler geçiyordu. Elma bahçeleri, sebze tarlalarında çalışan köylülerin umursamaz bakışları takılıyordu gözlerine. Güneş pul pul ışıltılarla düşüyordu camlara, yollara, dikiz aynalarına. Toprak bereketin cömertliğini, sıkıca sarmaladığı köklerden esirgemediğini apaçık haykırıyordu. Uzaktan uzağa el eyleyen dağlar giderek yakınlaşıyor; haki renk kaosu, cilveli, nazlı ve cezbeden yeşile dönüşüyordu. Orta Anadolu medeniyetleri, kendi çileli yalnızlıklarını unutmuşçasına, yan gelip yatmış,

kendi yaratıcılığına küsmüştü. Yine de dışarıda ongun bir hasat zamanı serpişmişti yol boylarına.

Başını otobüsün camına dayamış, gelecek günlerin emekleyen edinimlerinin hesabını yapıyordu Kozan. Araba biraz sonra geniş çamlık ormanlarla kaplı yükseltilerden geçiyordu. Yer yer yükseltilerin arasından, insanı hizaya çeken, kudretli ve alımlı dağ derinlikleri görünüyordu. Koyaklar, Munzur tadında heybetli değildi ama, ormanlarıyla kudurgan ve delişmendi. Ağacın ve suyun olduğu her yerde, yaşam daha bir canlıydı. Orada hareket vuruşkandı. Orada sıcak ile soğuk, at başı bir yarıştaydı. Orada dişi ile erkek, geceyi gemleyen, gündüzü yemleyen kaçamak denizlerde yüzer ve kimse bunun farkında olmazdı.

İyice küçülmüştü güçler. Bir insan, yıkık dökük basiretiyle bile çalımlı olmuştu. İşler birikmiş, örgütler küçülmüştü. Duyulan sesler tek tek ve cılız olan seslerdi. Doğu denilen illerde yürüyen kervan, hala bütün kainatı sarsacak gerçeklikteydi. Kürtler ayaklanmıştı bir kere ve artık, onların bir iki kırıntıyla pes etmesi oldukça spesifik koşullara bağlıydı ve bunları kimse tam olarak açımlayamıyordu. Batıda kurulacak siperler, bu kalkışmaya en büyük destek sunumu olacaktı ama, bu yönlü çabalar da oldukça cılızdı.

Arabanın hostesine;

"İlerdeki yol ayrımında," diye eliyle ve sözüyle işaret etti. Otobüs biraz sonra bir tali yolun yanı başında durdu. Kozan indi. Bagajdaki çantayı vermek için muavin de indi. Arabanın ön sıralarında oturan ve Kozan'la hiçbir ilgilerinin olmadığı havası uyandırmaya çalışan Sırma ile Cihan da indiler. Otobüs uzaklaşıp gitti. Kozan çantayı kaptığı gibi yürüdü. Çevrede kimsecikler yoktu ve bu durumu değerlendirmek gerekiyordu.

"Acele edin, ortalıkta kimse yokken hemen yoldan çıkmamız lazım. Şu ilerideki köprüyü yürüyüp geçeceğiz, ondan sonra yoldan sapacağız."

Sırma ve Cihan hiç ses vermeden peşinden koşturmaya başladılar. Ormana sapana kadar, şose yolda yürüdükleri bir kilometre mesafe boyunca, hiçbir araç ve insan geçmemişti. Ana yoldan geçenler ise onları etkileyecek durumda değildi. Birbirini çevreleyen çalılıkların içine daldılar. Yüzlerini ellerini tırmalayan dikenli çeper sarmaşıklarını zorlayarak geçtiler. Kamuflesi uygun olan bir yerde durdu Kozan. Söğüt, kavak, meşe, çam iç içeydi. Biraz ilerde, çimli, bol sulu balçıklı yerler vardı. Yeşil, balçık, yosun ve çam kokuları yarışıyordu.

"Çantayı açın, sırt çantalarını çıkarıp, malzemeleri pay edelim," diyip çantayı Sırma'ya uzattı Kozan. Diğer çantanın zulasından çıkardığı tabancayı kontrol etti. Tozunu aldı, ağzına mermi sürdü ve beline taktı.

"İki çantaya pay etsek taşırız yoldaş."

"Üç çantaya pay et ve her çantada da yiyecek olsun. Hem herhangi bir durumda, kaçarken yükümüz hafif olur, hem de ayrı düşme durumlarında herkesin yanında yiyecek bir şeyler olsun."

"Evet doğru, aklına yanayım senin."

İnce ince ve hince güldü Sırma. Şimdi sırası değil, der gibi ters ters bakındı Kozan. Sırma, sesini biraz daha yükselterek güldü.

"Sen şu kenardan çevreye bir bakın, insan sesi veya herhangi bir ev var mı? Biliyorsun biraz ilerde köy var. Burada evler ağaçların içine dağılmış, aniden gidip bir evde çıkmayalım."

Cihan, sessizce talimatı yerine getirmek için hareketlendi. Eşyaları pay edip çantaları sırtlandılar.

"Siz beni takip edin. Sırma sen arkadan gel. Ardını çok iyi kontrol et. Hiç kimseye görünmememiz lazım. İnsan görürseniz veya insan sesi duyarsanız, ev hayvanları görürseniz mutlaka uyarın. Şu vadiyi takiben karşıya geçmemiz gerekiyor. Burayı tanımıyoruz ama yolumuzu çıkarırız. Arazinin kamuflesi iyi. Köyü alttan geçmemiz gerek."

"Birileriyle karşılaşırsak ne yapacağız?"

"Karşılaşmamamız gerek. Her hareketimizi bunun üzerine kuracağız, tamam herkes bunu aklına kazısın ve dikkatli olsun. Bütün her şeye rağmen karşılaşırsak da gelişmelere göre tavır belirleyeceğiz."

Akıntılı bir dere kenarından, kah çamura, kah suya, kah çalıların içine bata çıka yürüdüler. Birkaç ev görüntüsünden kurtulmak için yollarını uzattılar. Tehlikeli bölgeyi geride bıraktıklarında önlerine gürül gürül bir dere çıktı. Kuytu bir yerinde el yüz yıkayıp çamurlarını sildiler. Su olduğundan fazla sıcaktı ve kaç köyün pisliğini taşıdığı belli değildi ama, yine de içmek için yararlandılar. O gün akşama doğru malzemelerin yanına vardılar. Sakladıkları yerden çıkardıklarında malzemeleri, hepsinin hayretleri ve acıları çığ gibiydi. Silahların bulunduğu sargılar su çekmiş, pas ve küf kokusu her yeri sarmıştı. Hiçbiri kullanılacak durumda değildi ve yanlarında yeterli temizleme malzemeleri de yoktu.

"Nasıl yapmışsınız bu işi, mahvolmuş malzemeler. Biz de Kozan saklamışsa iyi yapmıştır, diye düşünüyorduk."

"Evet ben de iyi yaptığımızı sanıyordum. Anlamaya çalışıyorum neden böyle oldu, oysa gerçekten iyi yapmıştık."

"Acıktık yoldaş, bir şeyler yemeyecek miyiz?" diye araya girdi Cihan.

"Karanlık olmadan bir şeyler yiyelim, doğru diyor yoldaş."

"Tamam tamam yiyeceğiz de bunları nasıl halledeceğiz?"

Cihan, çantadan ekmek ve biraz peynir çıkardı. Çeyrek ekmeğin içine peynir koyup verdi. Bir bardak fantayı, üçü dolandırarak içtiler.

"Yağ olmadan hiçbir şey yapamayız. Pas sökücü lazım. Bu şekilde malzemeleri temizlememiz olanaklı değil, mahvolmuşlar."

Sırma, tüm atıflarını Kozan'da düğümlüyordu. Sorumluluk duygularını hatırlatan, biraz da zorlayan bir teması vardı.

"Birimizin gidip yağ getirmesi gerek" diyerek noktaladı konuşmasını.

"Evet doğru, birimizin gidip yağ getirmesi gerek" diye tekrarladı Kozan.

Gelmenin kendisi bir risk, gitmek bir ayrı riskti. Üstelik en iyi kendisi tanıyordu bu alanları ve tek başına gidecek olanın, kendisi dışında biri olamayacağını da biliyordu. Çam ağaçlarının iç geçirten kokuları ciğerleri zorluyordu. Yerdeki tortuların, çürümüş otların küf kokusu birbirine karışıyordu. Karanlık ağır ağır derinliklerden başlayarak ormana yayılıyordu. Gece yatmak için, kamuflesi ve yatak yerleriyle uygun bir yer seçip oraya geçmişlerdi. Esinti giderek soğuk rüzgar tadına varıyordu. Silahların bir ikisini hemen çalışabilir duruma getirmeye çalıştıysalar da ne kadar çalışacağı belli değildi. Cihan, montuna sıkıca sarılmış, iyice Kozan'a sokulmuştu. Kanat çırparak dolanan gece kuşlarının siluetini fark edebilir miyim diye, bakınıp duruyordu, gökteki aydınlık yansılarına baş direyen ağaç uçlarına. Ağaçların arasından yansıyan mavi, aydınlık bir deniz gibiydi. Buraya gelişini anlamlandırmaya çalışıyor, yalnızlaşınca sorunlarla ve zorluklarla baş başa kalıyordu. Sırmasaçlı ile kişisel uyumsuzlukları vardı ama, Kozan'a güveniyordu ve onunla olmaktan umutluydu; lakin bu yetiyor muydu. Koca çam deryasında ve hiç bilinmeyen yabanıl ormanda üç kişiydiler. Sadece üç kişi. Bu bile bir ürperti veriyordu insana. Kozan ile Sırma'nın rahatlığını ve hiç olmadık yerde bile şakalaşma cüretini, eski kır alışkanlıkları olarak değerlendiriyordu. Dağa ve yalnızlığa alışmışlardı. Ama kendisi için durum hiç de böyle değildi. Yapının yanı başında oluşu, neredeyse iki yılı buluyordu; ama, en son örgütlenme konferansı için geldiği birkaç günlük kır deneyiminden başka

kır pratiği yoktu. Üstelik yakıcı olanın, ateşe elini uzattığın anda kendisini hissettirdiğini yeni yeni anlıyordu. Adı bilinmeyen bir göreve çıkmışlardı ve ne zaman dönecekleri de belli değildi. Hatta hiç dönmemekten bahsediliyordu. Yıllarca yaşadığı ve artık bıkıp gitmek istemediği gecekonduyu ve minder kalınlığındaki yatağını anımsadı. Onu özleyeceği ve bu kadar içten isteyeceği aklına bile gelmezdi. Oysa oranın en kötü yer olduğunu düşünmüştü hep. Yaşadığı evden ve yattığı o yataktan daha kötü bir yerin olacağını da hiç düşünmemişti. Nefretine acıdı, kendisini küçümsedi, kuru yerin üzerinde iyice büzüldü.

"Ben sabah aydınlanmadan çıkarım, gece burayı geçip yola inerim. Siz bu malzemelerin ilk temizliklerini yapın, mermileri güneşe serin iyice kurutun. İki ve üçüncü günler için randevu yaparız, gelip dere ağzından beni alırsınız."

"Tabancayı birlikte al yoldaş."

"Evet onu alacağım, siz de özellikle dikkat edin. Sakın kimseye görünmeyin. Suya gece inin. Yiyecekleri çok idareli kullanın ve öncelikle bozulabilecekleri yiyin."

"Sen gelmezsen ne yapacağız?"

"Belirlediğimiz günler içinde gelmezsem, bir diğer gün de bekleyin. Çünkü yolda bir terslik olup gecikebilirim. Ama dikkatli bekleyin. Savunma gücü iyi olan bir noktaya çekilip öyle bekleyin. En kötü ihtimali göz önünde bulundurarak bekleyin. Ben geldiğimde işaret veririm, bir biçimde beni gözlersiniz. Eğer o gün de gelmezsem, malzemeleri çok uygun bir yere gizleyin ve ayrı ayrı yollardan şehre inin, ama çok dikkatli olun."

"Belli olmaz yani, bir bakmışsın fıstıkların içine gitmiş ve bizi burada unutmuşsun."

Kafasını sallaya sallaya güldü Sırma. Kozan'ı kızdırmaktı niyeti, ama Kozan'ın taktığı yoktu. Karanlık, kucaklarına kadar doluşmuştu. Ancak seslerle birbirini takip edebiliyorlardı. Cihan uyumuştu. Soğuk; beline, ellerine hükmettikçe iniliyor, yerinde dönüyor, Kozan'a iyice sokuluyordu. Ormandaki seslerin çeşitliliğine dalmıştı Kozan. Bir yerlerden tilki anırtısı geliyordu. Karın ağrısı tutmuş, geceye küfreder gibi bağırıyordu. Tamı tamına bir anırtı gibiydi. Hiçbir insan hareketi yok gibiydi. Derinden gelen araç sesleri, asfaltı sökercesine akıp gidiyordu. Ağaç aralarından, yıldız kümelerine uzanmak istediyse de başaramadı. Tabancasını sağ elinin çalımına aldı, yan dönüp uyumaya çalıştı.

Gece üçüncü kez uyandığında, sabaha bir saat kadar vardı. Keskin bıçak ağzı gibi bir ayaz oturmuştu şafak vaktine. Bütün canlılar susmuş, çam ağaçlarının tepesinde dolanan rüzgara bırakmışlardı yerlerini. Sırt sırta yattığı Cihan iki büklüm olmuş, dizleri ağzına girmişti. Uykunun bütün ağırlığıyla çekici olduğu an da soğuk bir canavar ağzıydı. Orman, geceyi uğurlamak için, daha çok serinliğe aralamıştı kapıları. Çiğ, nem ve çimen tortuları sabahın ayazıyla el ele vermiş, medetsiz bir cephe oluşturmuşlardı. Uyku, en tatlı yerinden endişe kılıçlarıyla darmadağın edilmişti. Yattığı yerden doğruldu Kozan. Yarım boy ilerisinde yatan Sırma'ya seslendi. Sırma ani bir hareketle sıçradı.

"Korkma pusuya düşmedin, benim" diye seslendi Kozan. Sırma'nın ani hareketlerine güldü.

"Gidiyor musun?"

"Su uyur düşman uyumaz, demişler ama, bizim Sırma hep uyur. Hani sabah uyanıp beni de uyandıracaktın. Sana kalsaydı herhalde öğlen saatini bulurdu uyanmamız."

"Olur mu yoldaş, ben yarı uyanıktım zaten."

"Kusura bakma sabah sabah gülemeyeceğim. Her yerim katılaşmış. Ben çıkıyorum, sen sakın uyuma! Aydınlıkla birlikte çevreyi iyice kontrolden geçir. Akşam konuştuklarımız aklında mı?"

"Yok ..akşam rüyamda ayağımı taşa çarptım, hafızamı kaybetmişim."

"Olasılıklara önem vereceksin dostum. Sen kimi şartların zeminini fark etmeyebilirsin. Böyle olduğunda da şaşırır kalırsın. Senin şaşkınlıkların da adamı gülmekten kırar."

Kozan, üstünü başını düzeltirken Sırma da kalkmış, bir metre ötede cılız bir tavşan edasıyla işiyordu. Kozan'ın konuşmalarını kıkırdayarak dinliyordu.

Aslında yattığın yerden de yapabilirdin o işi. Bu karanlıkta ne diye o kadar uzağa gittin?"

Sırma iyice kıkırdadı bunun üzerine.

"Senden öğrendim, ne yapayım."

"İyi bir şey öğrenmez, nerede muziplikler varsa, hangi yerinden kıçımız görünüyorsa onlara ilgi duyarsın. Hadi neyse ben gidiyorum. Kendinize çok dikkat edin. Cihan yeni, onu kırmadan, düşüncelerine önem ver. Kararları birlikte almaya çalışın."

"Tamam tamam, sen merak etme. Kendine dikkat et, biz idare ederiz."

Karanlığı aralarına alarak sıkıca kucaklaştılar. Kozan, Cihan'ın hareketlendiğini görünce ona yöneldi.

"Haydi delikanlı ben gidiyorum, kendinize dikkat edin. Birbirinizi kırmayın, tek güveninizin kendi gücünüz olduğunu da unutmayın. Yoldaşlık asıl böylesine karanlık ve pusatlı gecelerde anlam kazanır, sakın bunu unutma."

Cihan, sabahın keskin uyku halini bir yana iterek ayağa fırladı. Kozan onunla da sarılıp öpüştükten sonra ayrıldı. Tabancasını bir kere daha kontrol etti. Orman içindeki yangın yoluna girdiğinde daha rahat yürüme olanağına kavuştu. Bu kez köyü üstünden dolanıp geçtiğinde, aydınlık derinliklere inmişti. Köyden horoz sesleri geliyordu. Ana yolun yakınında bir yere gizledi tabancasını. Yaklaşık bir buçuk saat yürümüş, iyice ısınmıştı vücudu. Herhangi biriyle karşılaşmamanın telaşı, diğer sorunları unutturmuştu. Her karşılaşma bir ihbar, bir pusu, bir katliam demek olabilirdi pekala. Normal bir yolcu gibi yola girip yürüdü. Anayol kavşağına gelip bekledi. Nur topu bir çocuk sevinciyle birlikte doğan güneş, yükseklerden aşağıya iniyordu hızlıca. Kuşlar ve kainatın bütün küçük kanatlıları canlanmış, ortalığı çığlığa kesmişlerdi. Oturduğu bir taşın üzerinden, sırtını sabah güneşinin şefkatli kollarına bıraktı. Teri yavaş yavaş derisine yapışıp kayboldu. Biraz sonra ilçelerden gelen bir yarım otobüse binip gitti.

Sırma ile Cihan silahların kaba pasını almaya, kütüklükleri kurulamaya, onarmaya devam ettiler. İlk günün güneşine serilen mermiler atım durumuna gelmişlerdi. Kullanacakları silahları öncelikle, atış yapabilir duruma getirmeye çalışmışlardı. Kozan gideli iki gün olmuştu ve bu sabah belirlenen saatlerde ve yerde beklemişlerdi ama, gelen giden olmamıştı. İkinci gün aynı noktaya indiler. Karanlık dağılmadan gelip yerleştiler mevzilerine. Bu durumda beklemek kadar zor ve sıkıntılı başka bir uğraş yoktu.

"Bugün ikinci randevu günü, gelmesi gerek."

" Daha yarın da var, belki yarın gelir."

"Yok, Kozan işi son güne bırakmaz. Herhangi bir aksilik olur diye üç randevu yaptı. Bugün gelmezse normal gitmeyen bir durum var demektir."

Sırma'nın çok iyi biliyor kesinliği karşısında sustu Cihan.

"Biraz su alalım, sonra hareket etmeyiz. Bakarsın gelen giden olur, köylüler davar getirirler buralara."

"Ben şu petleri doldurup geleyim o zaman."

Güneş, doğu dağlarını aşmış, derinliklere gönderiyordu sıcaklığını. Beklemek hala sabırla sürüyordu. Sık sık çevrelerini dinliyor, olası tehlikeleri önceden anlamaya çalışıyorlardı.

"Kozan yakalansa ne olur?"

Cihan'ın bu ani sorusu akla gelebilecek en kötü ihtimaldi.

"Kozan'ı iyi tanırım, yoldaş her şartta devrimcidir. Ama o durumda biz en kötü ihtimali göz önünde bulundurarak hareket edeceğiz. Kendisi de öyle demişti."

"Ne kadar kaldın sen Kozan'la?"

"Yaklaşık iki yıl. Ama en zor koşullarda. O koşulları aşmak oldukça zor olmuştu, yoldaşın hakkı da inkar edilemez."

Aniden sustu Sırmasaçlı. Her ikisi de kulak kabarttı.

"Islık sesi duydun mu?"

Evet dercesine kafasını salladı Cihan.

"O geldi herhalde, dur biraz daha netleşsin."

Az sonra peş peşe işaret ıslıkları duyuldu. Sırma, yerinden doğrulup karşı işaret verdi. Büyük çam ağaçlarının tabanını kapatan çalılıkların içinden, coşkulu bir okul çocuğu gibi çıkıp geldi Kozan. Her ikisinin gözlerine sevinç nidaları yayıldı.

"Sana dememiş miydim, o yarına kalmaz bugün gelir diye."

"Neredesiniz üç saattir işaret veriyorum."

Sırma gülerek atıldı, sıkıca kucaklaştılar. Zorluklar içinde pekişmek, demiri ateşte tavlamaktı. Yorulmak, kızmak, ayrılmak, yeniden birleşmekti. Sevinmek ve ürkmekti. Üç günde, koca bir asır ayrı kalmışçasına hasret büyütmüşlerdi. Bir güzel söyleştiler. Kozan, yol boyu çektiği zorlukları; onlar, üç gün içinde neler yaptıklarını anlattılar. Kozan, birlikte getirebildiği kadar yiyecek getirmişti. Var olan yiyecekler en fazla bir haftalıktı. Onlar uzun bir yolu kat etmeyi hesaplıyorlardı ve henüz yola bile çıkabilmiş değillerdi.

Silahlar yağlandı, yedekler ve erzaklar paylandı, son hesaplar yapıldı ve diğer gün yola koyuldular. Arazi, içine girildikçe ucubeleşiyordu. Derinlik, derinliği çağırıyordu adeta. Bilinen kaba görüngüler, onlarca yeni açılım alanı yaratıyordu. Vadiler, dereler ve köyler geçtiler. Harita üzerinden yol ve yön tespitlerinde bulundular. Üç gün sürekli yürüdüler.

Ormanlık alanlar, geniş bir hareket serbestiliği tanıyordu. Önlerine çıkan kimi köy evlerini karanlıktan yararlanarak aştılar. Yükleri çok ağırdı ve bu şekilde uzun süre gitmeleri olanaklı değildi. Üçüncü gün bu durum daha bir netleşmişti. Beşinci günde, her üçünün de kemikleri sızlamaya, belleri bükülmeye başlamıştı. Yürümeleri gereken yolun binde biri bile değildi bu.

Beşinci gün, zirvelerinde kartalların uçuştuğu uçurum kayalığının dibinde konaklamışlardı. Küçük bir su sızıntısını eşeleyip kullanabilecekleri kadar su çıkardılar. Anadolu görkemli uygarlıklar kalesiydi ve her bir karışında, tarihe karışmış halkların ayak izleri duruyordu. Kar hırsıyla yağmalanan ormanların dili tutulmuş, ilkel ataerkil söylencelerin egemenliğinde bakireliğini yitirmişti. Başları sarılı köy kadınları, dünyalarını gizlemekten usanmış; diyar, baştan başa kan ağlar olmuştu.

O gün oturup bir değerlendirme yaptılar. Gidilmesi gereken hedefe, yürüyerek gitmelerinin mümkün olmadığı genel görüşüne vardılar. Üç gün sonra yiyecekleri tükenecekti. Beş günde geldikleri yer, öngörülen geçici gençlik kampı için uygundu. Bu faaliyet için burası kullanılabilirdi. Şimdiye kadar herhangi bir açık da vermemiş, kimseye görünmemiş, güvenliği tehlikeyi sokacak bir davranışta bulunmamışlardı.

"Bu durumu arkadaşlarla görüşmemiz gerekir. Bir ikinci sorun, buraya erzak çıkarmamız ve insanları alacağımız bazı olanaklar oluşturmamız gerekecek. Bulunduğumuz alanı iyi bir keşif faaliyetinden geçirirsek, güneydoğu istikametlinde daha uygun yerler bulabiliriz sanıyorum."

"Üç kişi kalırsak, ancak üç günlük yiyeceğimiz var. Senin yine gitmen gerekecek. Hem arkadaşlarla durumu görüşmen, hem de yiyecek getirmen için."

Sırma'nın sözlerine dikkatlice gözlerini dayamış, dinliyordu Cihan.

"Ne olacak yani burada bekleyecek miyiz hala?"

"Bekleyeceğiz tabi, gitmek mi istiyorsun?"

Sırma'nın bu sorusuna, çatık kaşları ve koyulaşan bakışlarıyla yanıt verdi Cihan. İki şahin, aynı kayanın iki çatalına tünemiş, derinlikleri seyrediyorlardı. Her ikisinin de renkleri neredeyse tamı tamına aynıydı. Aynı yumurta ikizi olduklarına dair belirgin izler taşıyorlardı. Yurtlarına tenha gezintiler kurmuş bu adamları hiç tınmıyor gibiydiler. Biri ansızın havalandı. Geniş bir daire çizerek döndü, belki beş belki altı tur attıktan

sonra, dönüp eski yerine tünedi yeniden. Biraz sonra diğer şahin havalandı. Aynı daireyi biraz daha genişleterek; ama, daha az tur atarak döndü ve gelip yerine tünedi. Kozan dürbünle zirvelerde gezinirken, önünde buluverdi bu manzarayı. Uzun süre dürbünü aynı yerden indiremedi. Şahinler o kadar yakınına gelmişlerdi ki elini uzatsa değecek gibiydi. Biraz iri olan sağdaki şahinin erkek olduğuna karar verdi. Uzun ve göğsüne doğru eğri gagasını sık sık kanatlarının altına sokup orada bir yerleri kaşıyıp duruyordu. Bu ikiz kardeşlerin aynı zamanda eş oldukları büyük bir ihtimaldi.

"Evet evet hem kardeş, hem eş" diye söylendi yüksek sesle. O anda her ikisinin de bakışları Kozan'a döndü.

"Yoldaşı kaybediyoruz herhalde."

"Bak" diyip dürbünü Sırma'ya uzattı. "İki ikiz şahin sevişiyor."

Sırma dürbünü aldı,

"Nerede?"

"Bak şu iki çatal kayanın tepesinde, az sola bak. Kocaman iki şahin. Çıplak gözle bile çok yakınlar. Dürbünle bak, ikiz olduklarına hak vereceksin."

Sırma, dürbünü gözlerine dayadı, ayarıyla hafiften oynadı.

"Ula, ne biçim büyük bunlar. Bunlar şahin değil boğa. Tam iki günlük yiyecek."

"Bu adamın aklı midesinde."

Sırma'nın dürbüne yapışık çehresi, kıkırdamalarla kıpkızıl olmuştu. Fokurdaması durunca dürbünü indirmeden konuşmaya başladı.

"Ne yapalım yoldaş, Dersim'deki açlığın acısını çıkaralım diye, bulduğumuz her şeye yumulduk. Şimdi de mide büyüdü. Bir haftadır kramplar geçiriyorum. Bu son bir iki gündür biraz küçüldüğünü fark ediyorum."

"Ver şunu bir de ben bakayım"

Cihan, elini uzatıp aldı dürbünü.

"Çok güzel görünüyorlar gerçekten. Ve tıpatıp aynılar. Ama bunların eş olduğunu nerden çıkardın. Senin bu konuda uzman olduğun biliyorum, ama buradan oraya, üstelik ayrı ayrı duran şahinlerin seviştiğini hangi yetenekle ayırt edebildin?"

Kozan, Sırma'nın hinlikle bezenmiş gülüşlerine bakmadı.

"Sen bak Cihan, bu adam da romantizm denilen şeyden eser yok. Buna göre sevişmek, bir boğanın bir ineğe çullanmasından başka bir şey değil.

Sen anlarsın, bak erkek olanı nasıl da süzüyor bakışlarını. Nasıl da kabarıyor, geriniyor arada bir. Bak nasıl heybetli heybetli geriyor kanatlarını. Çok açık biçimde kur yapmıyor mu?"

"Ula buradan oraya erkek olanı nasıl ayırt ettin, çükünü mü gördün?"

Cihan da Kozan da Sırma'nın bu son sözüne kahkahayla güldüler.

"İşte görüyorsun Cihan, kuşun erkek olduğunu tanıtlamak için ille de çükünü getirip gözüne sokacaksın adamın ki anlasın; başka kriteri yok çünkü."

Parlak pancar sarısı kafasını sallaya sallaya kıkır kıkır gülen Sırma'ya, eylemsel gülüşleriyle Cihan da katılırken, Kozan sözünü kesmeden devam etti.

"Bak dostum; hemen hemen bütün canlılarda dişi olanlar baskı altındadır, üreticidir ve doğurgandır. Bundan dolayı da erkek olan daha çok asalakça yaşar ve cüssesi daha büyüktür. Dişisinden daha küçük olan bir tür söylesene biliyorsan?"

Sırma düşündü. Aklından kümes hayvanlarını geçirdi. Tavukla horozu, inekle öküzü, at ile aygırı, babası ile annesini, birlikte yattığı bütün kadınları düşündü. Kıkır kıkır gülmeye başladı.

"Gösteremezsin" diye söylendi Kozan.

"Sen söyle Cihan yoldaş, kime katılıyorsun."

Cihan dürbünü indirdi.

"Doğru, büyük olanı erkek" dedi sadece. Kozan'ın özellikle de kendisine sorular yöneltmesinde bir anlam aramaya çalışıyordu. Az önce Sırma'yla aralarında geçen ve Sırma'nın 'gitmek mi istiyorsun' diye kestirip attığı konuşmaya gitti yeniden. Kozan hiçbir şey dememişti buna. Oda mı öyle düşünüyordu acep. Ne yapacağız peki gitmeyip. Kafasını kurcalayan esas mesele buydu. Evet gitmek istiyordu ama, kalacaksa da ne için kalacağını bilmek zorundaydı. En azından kendisini buna ikna etmeye çalışacaktı. Bu koşulda gerilla savaşına başlanabileceğine ihtimal de vermiyordu. Alt dudağının sol yanını üst dişleriyle kemiriyor, kara kara düşünüyordu.

"Evet arkadaşlar, ne yapacağımızı belirleyelim. Birazdan akşam olacak."

Kozan'ın söylemi ciddi bir hava oluşturdu. Herkes susmuştu. Cihan'ın kafasındaki problemleri de gidermeliydi ve ne yapılacaksa istenerek yapılmalıydı. Sırma'nın keskin görünümü altında da iç çelişkiler,

şehir özlemleri, zorlukların tedirginliği vardı. Bu, doğal olarak Kozan'da da vardı ama, yapılması gerekenler bunlardı ve bunların yapılması için öne çıkmanın zorunluluğunu kavrama çıkarmış, iradesini bu yönelim doğrultusunda şekillendirmeye çalışıyordu. Çelişkilerden kaçınılamazdı ve onları reddetmek bir materyalistin işi değildi. On yılı, Cihan gibi genç insanları elde tutma çabası içinde geçmişti. İkircikli, sorunlu hemen her birey Kozan'ın yanına verilirdi. İnsan psikolojisi konusunda, onu anlama ve değiştirme noktasında önemli görevler yerine getirmiş, ciddi bir tecrübe edinmişti. Bireyleri konuşturmak, onların iç çelişmelerini anlamak işin başlangıcıydı. Susan insan, sorunları kuluçkaya yatıran insandı. Bütün virüsler, bu suskunluğun gizeminde beslenirdi. Bütün aklı başında ruh bilimcilerinin yöneldiği nokta burasıydı. Kozan'ın suskunluğu bölüp söze girmesini bekliyorlardı. Öyle de oldu.

"Buraya gelişimizin asıl, yani birinci amacı; malzemeleri alıp daha uygun bir bölgeye, gerilla çalışmalarının ön hazırlıklarının yapılacağı bir bölgeye geçmekti. Burada ortaya çıkan bir gerçek, bu bölgeden oraya yürüyerek geçmek olanaklı değil. Bu arada, gençliğin kamp faaliyeti için yer ayarlamak; eğer uygun olursa, bu çalışmaları yürütmek gibi görevleri yerine getirmekle yükümlüyüz. Bu biraz daha tali bir görevdi bizim açımızdan."

Sırma, tüm ciddiyetini yüzüne içirerek; Cihan, alt dudağının sol yanını kemirerek, Kozan'ın yüzüne dikmişlerdi bakışlarını.

"Birinci görev ancak bir araçla olanaklı, bu da daha sonranın işi. Ama ikincil görev için bu alanı kullanabiliriz. Bunun için ise, benim gidip arkadaşlarla görüşmem ve yiyecek getirmem gerek. Ayrıca geleceklerin alınması işinin örgütlenmesi gerek."

Kozan sustu. Yapılması gerekenler kafalarda tartıldı. Sırma çenesini sıvazladı.

"Ben de söyledim, senin gitmen lazım. Ne görev verilmişse, onu yerine getireceğiz yoldaş."

"Bu konuda senin bir önerin var mı Cihan yoldaş. Ya da soracağın bir şey."

Kozan'ın sorusuna cevap gelmedi. Cihan, mahzun mahzun bakıyordu.

"Zor görevlerle karşı karşıyayız. Ama yapmak zorundayız. Bu zorunluluk, bizim devrime olan inancımızın, sosyalizme olan inancımızın

koşulladığı bir gerçek. Bu konuda tereddüt gösteren arkadaşlar hiç çekinmeden düşüncelerini açmalıdır. Çünkü daha da zor günler yaşayacağız ve yoldaşça kenetlenemezsek bu zorlukları aşamayız. Kenetlenmek de en başta, birbirine karşı samimi ve açık olmaktan geçiyor. Bir işi ancak inanıyorsak başarabiliriz."

"Tamam yoldaş, yapacağız" dedi Sırma. Sen bir dakika sus, der gibi bakındı Kozan. Sırma da anlamıştı ki sustu. Cihan'dan yine de ses çıkmadı. Bu çocuğu konuşturmak için ne yapmak gerek. Kozan dürbünü alıp çatal kayaya doğru bakındı. Şahinler hala oldukları yerde duruyorlardı. Küçük şahin biraz daha güneye dönmüştü yönünü. Erkek olana küsmüş gibi bir hali vardı. Söylenenleri sessizce onadı Cihan. Gençlik kampının yapılmasını özellikle istiyordu o da. Bu, kamp faaliyeti sonrası, şehre inmenin de olanaklı olacağı anlamına da geliyordu. Gerilla faaliyetini istemek ayrı bir şey, onu yürütmek apayrı bir şeydi. İkincisi cüret, katlanım, vazgeçme, ateşte pişme işiydi. Kendini tüm değerli alışkanlıklarına karşı, ormana, uçuruma, kara, tipiye sürmek demekti. Yol yürümek, taban patlatmak, dırdır dinlemek, oruç tutmak, kan kusmak demekti ve tek kelimeyle 'zor'du.

Bütün teknik ayrıntıları bir bir konuştular. Bir saat kadar ötede olduğu sanılan bir köyün yakınına gidilecek, oradan gidecekti Kozan. Gitme işinin nasıl olacağı bilinmiyordu. Randevu günleri ve yeri belirlendikten, son konuşma rötuşları yapıldıktan sonra toparlanıp kalktılar. Yarım saat yürüdükten sonra, derinliklerden dolanarak akan çayın kenarına gittiler. Bahçeler ve tarlalar vardı çay ağzında. Köylülerin odun kesip götürdüğü, orman yollarının işlerliğinden belli oluyordu.

"Köylüler buraya çalışmaya gelirler. Onlara sakın görünmeyesiniz, bu konuda çok dikkatli davranın."

"Tamam yoldaş, sen merak etme."

Sırma'nın kesin yanıtlarıyla rahatlamaya çalıştı Kozan. Köye yakın bir tepeye çıktılar. Akşam serinliği ormanları sıkıca sarmış, insan etine doğru koşuyordu. Köyün içinden geçip giden oto yoldan gelen motor sesleri, giderek daha belirginleşiyordu. Bölge bölge kesilen ormanların yeniden canlanan filizleri, daha yeşilimsiydi. Köyün hemen arkası böyle birkaç bölgeyle çevriliydi. Kozan tesisatını çıkardı. Büyük silahını bırakıp tabancasını kemerine yerleştirdi. Akşam yemeğini yememişlerdi henüz. Bir çeyrek ekmekle biraz sucuğu bir poşete koyup Kozan'a uzattı Cihan.

"Siz çaya inin, orada akşam yemeğinizi yiyin, suyunuzu alıp yüksek ve daha emniyetli bir yere çıkın. Randevu gününe kadar bu taraflara gelmeyin. Bu arada arazinin keşfini yapın. Ama mutlaka çok dikkat edin."

Sonra sıkıca kucaklaştılar. Kozan gidip gözden kaybolana kadar seyrettiler. Karanlık silah menziline düşmeden yedekleri alıp çaya indiler. Çay ağzında, küçük demlikte dört bardaklık çay yaptılar. Bununla birlikte ekmeklerini yediler. Çay yaptıkları ateşin yerinde, arada bir rüzgarın ritmiyle ışıyan küçük közler kalmıştı. Karanlık iyice yetişmiş, sıkıca çevrelemişti onları da. Çayın, serçe kuşları gibi ezgili ve keyifle akışı, insanı uykuya çağırıyordu. Akşamla birlikte, nereden türedikleri belli olmayan bir kurbağalar orkestrası kurulmuştu kulak derinliklerine. Sivri sinekler, Sırma'nın çıplak alnında cirit atıyor, arada bir karavanaya atılan şaplaklardan sonra iğrenç iğrenç vızıldayarak uçuşuyor, biraz sonra yine gelip aynı alana konuyorlardı. Adeta sirk kurulmuştu dazlaklığın orta yerine. Uzaklardan bir çakal bağırtısı, geceye meydan okurcasına yayılıyordu ormanın kömür karanlıklarına. Keyifsiz ve gönülsüz merkebin geviş getirmesi gibi, iniliyordu koca orman.

"Suyu doldurup gidelim" dedi Cihan. Sırma, karanlığın koyulaşmış görüntüleri arasından yükseklere doğru bakındı. Dik ve uçurumsu yamaçlardı gidecekleri yerler ve karanlıkla birlikte daha da kötü görünüyorlardı. Üstelik yükleri de oldukça ağır ve kabaydı. Aydınlıkta on beş dakikada gittiğin yol, pekala bir saate kadar çıkabilir, hatta yolu dahi bulamayabilirdin.

"Şu kenarda bir yerde yatalım, sabah ilk aydınlıkla birlikte gideriz. Bu karanlıkta o uçurumları gezmemiz zor. Yukarıdan gelirken bile ne kadar zorlandık."

Cihan, uçurumları, yerdeki çam tortularının kayganlığını, sırtındaki yüklerin ağırlığını ve karanlığı düşündü. Hiç de fena bir fikir değildi. Gece buralara kimse uğramaz, şafakla birlikte de ayrılırlardı buradan. Bir duldaya çekilip yatacak yer hazırladılar. Sırtlarına, kıçlarına batacak kaba ağaç dallarını, elleriyle buldukları çalıları kenara alıp uzanabilecekleri yeri hazır hale getirdiler. Çay ağzında sivrisinek çoktu ve şimdiden huzurlarını iğnelemeye başlamışlardı bile. Kurbağaların çıkardığı gürültü, tam bir mahşer yeri hengamesini andırıyordu. Suyun, uyur gibi sade ve seçkin sesi, insana iç esenlikler sağlıyordu. Dinlendiren, düşündüren,

aşkı kamçılayan bir sesti bu. Bütün günahlar bu sesin akışına kapılmış gidiyordu adeta. Gecenin hercümercine baş koyup uyuyakaldılar. O gece onların kıçını kaç sivrisineğin ısırdığını, kulaklarını kaç kurbağa dırıltısının parçaladığını, kaç çakalın apışlarını koklayarak yola girdiklerini kimsecikler hesaplayamadı.

Kozan, göğün altındaki duru maviliğin bakır teniyle yer değiştirmesine kadar, sünepe bir ormanlığın kuytuluğunu takip ederek, akşam karanlığı bir tabanca menziline indiğinde, köyün hemen yanına gelmişti. Köylüler davarlarını evin yanına getirmiş, çok çeşitli sesler arasında ağıllara yerleştirmeye çalışıyorlardı. En yakın ev beş yüz metre kadardı. Adam boyu kadar meşeliğin içinde bir sırta oturdu. Keşke Dersim'in evleri olsaydı. Merhaba Melek ana diyip girseydi içeri. Dost sıcaklığı, kadirbilirlik, tanışıklık, sorgu sual, hal hatır, yarenlik. Ah keşke Dersim olsaydı burası. Hemen az ötesindeydi sıcak tütsülü evler. Ama gidemiyordu. Yabanıldı. İhbar ve ölümdü. Linçti belki. Sonra düşündü. Acep Kürt illerinden gelen göçerler gelip buralara yerleşmiş olamazlar mıydı. Kadınların konuşmalarına kulak kesildi. Kürt kadınlarının sövgüleri vardı adeta. Biraz daha pür dikkat kesildi. Yerinden kalkıp büyük ve belli aralıklarla dizilmiş ağaçların altından yürüyerek biraz daha yanaştı eve. İyice kulak kabarttı. Sesler giderek içeri çekildi ve yavaşladı. Üzüldü. Dersimce konuşan birileri olsa ve ben de çıkıp gitsem kendileriyle tanışsam. Sonra uzak bir ihtimalde düş kurduğuna kızdı. Arka taraftan köye doğru konuşarak gelen iki kişilik sese kulak kabartı. Sesler giderek yanaşıyordu. Geldiği meşeliğe dönmek istedi ama, sesler onunla meşeliklerin arasındaydı. Sağına soluna bakındı, kendisini kamufle edecek hiçbir şey yoktu. Tam da bulunduğu yerden geçeceklerdi. Tabancasını kontrol etti. Elini kabzasına attı. Sesler giderek yakınlaştı. Görüş mesafesine girdi gireceklerdi. Olduğu yerde ağacın dibine çöktü. Tabancasını çıkardı, montunun altına aldı elini. Adamların elinde pompalı tüfekler olabilirdi ve ilk atımda vurabilirlerdi pekala. 93'te köylülerin yakalayıp ele verdiği güney bölgesi faaliyetçileri geldi aklına. Silahlarını çantalarına koyup köye gitmiş, köylüler bunları yakalayıp bir güzel dövdükten sonra jandarmaya teslim etmişlerdi. Üstelik dört kişiydi bunlar. Köylüler, silahlarını çıkarmalarına fırsat dahi vermemişlerdi. Sonra köyün hemen alt tarafındaki jandarma karakolu geldi aklına. Bunların işi daha kolay diye düşündü.

Biraz sonra iki kişinin önce siluetleri, sonra görüntüleri çıktı ortaya. Kozan nefesini tutmuş, ağacın köküne ve yere iyice yapışmıştı. Silahı tutan eli ağacın sağ yanında serbestti. Ağaç kalın gövdesiyle hem siper, hem görüntü engelleyiciydi. Ses tonlarından ve yürüme endamlarından, otuz kırk yaş arası oldukları anlaşılıyordu. Hemen önüne geldiklerinde neredeyse bir metre kadar kalmıştı araları. Kozan'ın kalp atışları ağacın kalın gövdesinde gümbürdüyordu. Öyle bir atıyordu ki ağacı kökünden sökmek istiyordu adeta. Adamlar ağacın yanına geldiklerinde konuşmuyorlardı. Kozan'ı ve ağacı biraz geçmişlerdi ki adamlardan biri, 'ben geliyorum' diyip ağaca doğru döndü. Bir iki adım atıktan sonra şorul şorul işemeye başladı. Kozan'ın silah tutan eline sıçrıyordu yerden seken çiş damlacıkları. Adam derin derin ohlar çekiyordu. Bir saat akıttığı çiş, torbasını nasıl patlatmamıştı. Kozan susmuş, kanı kurumuştu adeta. Nefes almasından iz de yoktu. Adam işini bitirip gittiğinde, ortalığı baygın, ekşi ve ağır bir çiş kokusu sarmıştı. Uzunca bir süre öyle kalakaldı. Sonra silahını çekip üzerindeki monta sürüp temizledi. Adam resmen silahımıza işeyip gitti. Dersimli aileler bulacağız diye neredeyse paçayı ele veriyorduk, nasıl duymadım gelişlerini, diye söylendi sessizce.

Yoldan kurşun gibi akıp geçiyordu araçlar. Yolcu otobüsleri de geçiyordu ama, bu aşamada onları durdurup binmek olanaklı değildi. Hava tam ağarmadan, yolun kenarında gözüne kestirdiği çeşmeye doğru yürüdü. Gelip geçen araba farları çeşmenin duvarına düşüyordu. Çevreyi iyice kontrol ettikten sonra çeşmeye indi. Musluklu ve kaynar suyu olan bir çeşmeydi bu. Yüzünü ve ellerini yıkamaya geçmeden ağzını dayayıp on dakika kesintisiz su içti. Bu arada gelip geçen arabaları umursamadı. Direk yola giden araçlardan herhangi bir tehlike gelmezdi, daha ziyade köyün araçlarının ve insanlarının gelmesi iyi olmayacaktı. Midesini bir güzel suyla doldurduktan sonra, çeşmeye yakın bir karanlık köşeye çekildi. Yanındaki kumanyayı çıkarıp akşam yemeğini afiyetle yedi. Bu arada dinlenmiş, susuzluğunu ve açlığını gidermiş, güçlenmişti. Bir süre dinlendi. Köylülerin yatmasının, hareketi açısından daha iyi olacağını düşünüyordu. Kasap Ali'yi Cafer'i, Nurten'i, Orhan'ı düşündü bir bir. Sonra zindanlardaki Koti'yi, Taylan'ı, İbo'yu getirdi sofrasına. Keşke biriniz o candan halinizle yanımda olsaydınız. Keşke öylesine uzaklaşıp gitmiş olmasaydınız. Kendisini yapayalnız bulmuş gibi hissediyordu.

Sonra Peruşka'ya gitti aklı. Sırtını iyice yasladı arkasındaki ağaca. Derin bir iç geçirdi. Nasıl da özledim seni. Oysa daha birkaç gün bile olmadı bu ayrılık. Seni sevmek meğer ne güzelmiş, meğer güzel insanlarla aşkı paylaşmak ne güzelmiş. Derin derin iç geçirdi yeniden. Durgunlaştı ve kesti düşlerini göbeğinden. Mahmurlaştı. Yarım saat sonra kalkıp çeşmenin başına gitti. Cebindeki permatiği çıkarıp ıslatarak yumuşatmaya çalıştığı sakalını parmaklarının tarifiyle tıraş etmeye başladı. Suratından sırım gibi acılar akıyordu. Sabunla dahi yumuşatamadığı sakalını bu şekilde kesmesi büyük bir sorundu. Altı günlük sakalın canına okurken, acıdan çok, gelip giden olur endişesiyle uğraşıyordu. Yüzünü son bir kez parmaklarıyla yokladı. Parmaklarına takılan yerlerde bir kere daha gezindirdi permatiği. Pantolonunu ıslak elleriyle ütüledikten, çamurlu bildiği bölgeleri temizledikten sonra karanlığa çekildi yeniden. Kuru dere yatağını geçip ormana girdi. Rüzgar almayan kuytu ve kamufleli bir derinlik arayıp buldu. Terleri sırtında soğumuş, gece asileşmişti. Silahını başının altına yastık yapıp kıvrıldı. Soğuk iliklerine işliyordu ve bu durumda uyuması çok zordu. Kalkıp gezindi. Düşler kurdu, planlar devşirdi, türküler mırıldandı, sonra yeniden uyumayı denedi. Köyden, cılız köpek sesleri geliyordu arada bir. Burada hiç yaban hayvanı yok galiba, diye söylendi. Gecenin ilerleyen saatlerinde uyuduğunda, elleri bacaklarının arasından kıçına, dizleri ağzına girecekmiş gibiydi. Bir puhu kuşu geceyi yaran uzak sesler sunuyordu. Tüm bildik tanıdıkları uyaran, ikaz dürtüleri gibiydi puhu kuşunun haykırışları. Araba sesleri, gece ilerledikçe daha seyrekleşmişti. Bazen on dakikaya kadar yol boş kalıyordu. Sonra derinden gelen bir uğultu ve giderek gecenin sessizliğini yarıp akan bir kurşun izi oluveriyordu. Yıldızlar, yağmur sonrası aydınlıklarda sadeleşen gökyüzüne serpilmiş güneş ışınları gibiydiler ama, hiçbirinin sıcaklığı yoktu.

Her yanı katılaşmış olarak uyandı. Yıldızlar neredeyse üzerine düşecekti. Saatine bakındı. Daha iki saat vardı sabaha. Artık uyuyamadı. Kalkıp gezindi, koşuşturdu, vücudunu ovuşturdu. İlk alaca karanlıkla birlikte, tabancasını saklayacak uygun yerler aradı. Sonradan rahat bulabileceği belirgin işaretle yeri hafızasına kazıdı. Tabancayı önce poşetlere, sonra üzerindeki monta sarıp sakladı. Aydınlığın ön tınılarını veriyordu köyün horozları. Yol alabildiğine sakindi. Aydınlık tam alana oturmadan, yol boyu yürüyüp yarım saat ilerideki benzinliğe gitti. Bu arada yolda

kendisini geçen sadece iki araç olmuştu. Benzinliğe vardığında gün iyice aydınlanmıştı. Birkaç tır park halinde bekliyordu. Kahve ve lokanta gibi görünen yere bakındı. İçerde biri, masaların üzerindeki yatakta yatıyordu. Çevrede başka kimsecikler yoktu. Benzinliğin arkasındaki tuvaletlere doğru gitti. İçerde kırık bir aynada yüzüne bakındı. Oldukça iyi halletmişim karanlıkta bu işi, diyip gözlerini gezdirdi suratında. Üstüne başına yeniden bakındı. Çamurlu kalan yerleri temizledi. Sonra yeniden yola çıktı. Geçen bir otobüse el kaldırdıysa da otobüs durmadı. Yanda duran tırlardan birinin kapısı açıldı. Tırdan inen şoför doğruca tuvalete gitti. On dakika sonra gelip yeniden tıra çıktı. Biraz sonra tır, fokurdayan gümbürtülerle çalıştı. Kozan kalkıp tırın yanına gitti. Adam manevra yapıp yola çıkmaya hazırlanıyordu.

"Pardon günaydın."

Adam korkulu bakışlarla bakındı önce. Sonra 'sağ ol' diye cevap verdi.

"Beni de alabilir misin, erken gitmem lazım. Araba bulamadım bu saatte."

"Ben direk gidiyorum"

"Benim için fark etmez, ilk merkezde bırakabilirsin beni."

Adamın yolcu almaktaki gönülsüzlüğü bar bar bağırıyordu. Kozan'ın ısrarlarına açık bir ret sözcüğü kullanamadı. Kozan, adam tamam demeden binmişti zaten arabaya. Bir saatlik tır yolculuğu esnasında, uyumamak için zor tuttu kendisini. Şoförün konuşmalarına zar zor katılabildi. Arkadaşlarının yolda nasıl soyulduğunu anlatması daha sürüyordu ki; vardıkları ilk merkezde indi ve yoluna devam etti Kozan.

*** *** ***

Hiç kıpırdamadan yattığı yerde, gözlerini yavaşça araladı. Aniden sıçradı ve ayağa kalktı. Güneşin karşı yamaçlara düşen aydınlığı yüzünü sarıya kesti. Şafağın ağarmasıyla birlikte kalkıp daha uygun yerlere çekileceklerdi. Uyku, zamansız bir serüvene sürüklemişti onları. Upuzun yatan Cihan'a bakındı.

"Yoldaş kalk, çabuk kalk."

Cihan gözlerini açar açmaz aydınlıkla karşılaştı. Sırma'daki telaşın nedenini hemen anladı zaten. Uykuda kalmışlardı ve zaman gündüze değmişti. Sırma, silahını kuşandı. Tırmanıp yukarı çıkabilecekleri alanları kontrol etti. Uzunca bir yer uçurum ve ağaçsızdı. Görüntü verme riski oldukça yüksekti ve bunu göze almanın zorluğu da ortadaydı. Ne yapacağız, diyen gözlerle bakınıyordu Cihan.

"Ula burası da çok açık ve dikmiş. Şimdi buraya tırmansak, sap gibi görünürüz karşıdan."

"Bu dere ağzında bir gizli yere çekilelim, hareketsiz kalırız. Akşamla birlikte çıkarız. Akşam gitmeyişimiz iyi olmadı."

Kozan'ın söylemleri geldi aklına Cihan'ın. Aman dikkatli olun, diye sıkı sıkıya tembih etmişti. Rehavet her zaman, girdaplı akıntıları beraberinde getirirdi.

"Ben çevreye bakıp geleyim, uygun bir yere geçeriz" diyip ayrıldı Sırma. Cihan teçhizatını kuşanıp yedek eşyaları toparladı. Taşınacak bir yığın şey vardı ve bu oldukça sorunlu olmaktaydı. Güneş iyice koynuna işlemişti yeşilin ve kıraç dağların. Suyun akıntısındaki ses melodileşmiş, hafif esen rüzgarın ritmine uyar olmuştu. Kuşların birbiriyle yarışan cıvıltıları, kulaklara senfoniler mırıldanıyordu. Sırtlarını dayadıkları yüksekliklerin bir yerinden keklik şakımaları geliyordu. Her şeyi ile doğal bir sabah kurulmuştu yeryüzüne. Telaş ve aceleyle çıkıp geldi Sırma.

"Şu dereyi öbür tarafa geçelim, yoldan biraz ileri gidip sağ taraftaki sığlıklara girip kalalım. Köylüler gelebilir, o zamana kadar bizim yerimizi almamız lazım. Orada bizi görmeleri zor olur."

Bu arada eşyaları sırtlanmaya başlamışlardı bile. Hızlıca dereye indiler, suya girip karşıya geçtiler. Çay kenarındaki tarlalara gelen araç yolunda ilerlediler. Sırma önde, Cihan onun peşinden yürüyordu. Aniden durdular.

"Araç sesi geliyor, çabuk çabuk eşyaları şu çalılığın yanına bırak."

Cihan sırtındakileri, Sırma'nın gösterdiği yere bıraktı. Ses giderek yakınlaşmıştı. Silahlarını kavrayıp yolun kenarına fırladılar. Tam bu sırada bir traktör çıktı karşı virajdan. Kendilerine doğru geliyordu ve saklanmalarının imkanı kalmamıştı. Traktörde bir sürücü vardı.

"Sen çalıların arkasında sipere yat, ben çıkıp adamla konuşacağım. Bir durum olursa müdahale edersin."

Cihan tamam dercesine kafasını salladı. Olduğu yere çöküp silahını hazırladı. Traktör yanlarına kadar gelmişti. Sırma yola fırladı. Traktörün üzerinde elli yaşlarında mülayim bir adam vardı.

"Selamün aleyküm amca" diyip selam verdi eliyle Sırma. Adam motoru durdurup, eliyle selamını aldı. Oldukça sakindi.

"Ne var ne yok amca, nasılsın."

"Sağ ol emi. Bir şey yok vala, Allah'a şükür edeyiz."

"Gelirken kimseyi gördün mü, kimse rastladı mı sana?"

"Yok valla, ilk sizi görürem."

"Nereye gidiyorsun böyle?"

"Ha burada tarla vardır, onun yanında bir iki kök odunum vardı, onu alacam."

"İnşallah yeni odun kesmiyorsun?"

"Yok canım, ne odun kesmesi, burası kesim alanı değil."

Adam doğal bir görünüm sergiliyor, olağan bir durumla karşı karşıyaymış gibi davranıyordu. Adam gerçekten bir şey anlamıyor muydu ya da öyle mi görünmeye çalışıyordu. Bunu ayrıştırmak oldukça zordu.

"Bak amca, biz ormanı korumak için kurulan gizli güvenlik birimleriyiz. Biliyorsun son dönemlerde ormanları yakıyorlar. Esas işimiz, bu gibi olaylara müdahale etmek. Ama kimsenin bizden haberinin olmaması lazım. Bunun için bizi gördüğünü kimseye bahsetme. Sen de bizi görmemiş ol. Bir de izinsiz kesim yapanlar olursa bunları da tutuklarız."

Adam suçlu suçlu bakındı.

"Yok valla kime söyleyeyim. Allah size yardım etsin."

"Tamam şimdi git. Ama unutma, kimse bizim buralarda olduğumuzu bilmeyecek."

Adam motoru sürüp devam edecekti ki,

"Ne kadar burada kalacaksın?" diye bir soru daha sordu Sırma.

"Biraz tarlanın kenarındaki çalıları kesecem, valla bir saat burdayımdır."

Sırma elini tamam der gibi kaldırdı. Motor suya girip karşı yöne geçti. Sırma, kara kara düşüncelerle Cihan'ın yanına döndü. Bir sükunet bozgun yemiş, bir plan suya gitmişti. Kozan üç gün sonra çıkıp gelecekti; ama, bu durumda artık burası kullanılamazdı. Adam döner dönmez karakola gidip bilgi verebilirdi. Numarayı yutmuş olsa dahi, kendi çevresinde

durumu konuşur, çevresindeki diğer insanlar şüphelenip ihbar edebilirlerdi. Her ne ihtimal güçlü olursa olsun, bu alan bu aşamadan sonra kullanılamazdı ve ihbar yapılır endişesiyle hareket etmek gerekecekti.

Cihan'ın endişe dolu gözlerine bakamadı. Sorumluluk alır almaz böyle bir durumun ortaya çıkması, yeteneksizliğin göstergesi sayılabilirdi pekala. Artık ok yaydan çıkmış, yeni bir durum belirmiş ve ona göre davranmak zaruri olmuştu.

"Adam daha bir saat buradayım dedi, hemen buradan yola doğru çıkalım. Malzemeleri orada saklayıp yola inelim ve gidelim."

Cihan, garipser bir edayla bakındı.

"Kozan yoldaş gelince ne olacak, ya o gelip düşerse düşmanın içine."

"Biz burada olsak da durum onun için kötü olur. Üstelik buraya yönelik bir hareketlilik olursa, buradan uzaklaşmamız gerekebilir, Kozan'a yardımcı da olamayız. Ama gideceğimiz yerde, ona ulaşmaya çalışırız. Bazı yerlere not bırakırız."

Cihan durup düşündü Sırma'nın söylediklerini. Doğruydu belki, Kozan'ın gelişine bir etkide bulunamazlardı. Hatta Kozan da biz varız diye daha rahat hareket edip avlanabilirdi gelirken. Kafasını kurcalayan sorular bir yığındı.

"Ya biz çıkmadan adam ihbar eder de yolu tutarlarsa."

"Adam gidene kadar epey zaman geçer. Üstelik ihbar etse bile, adamlar öncelikle buraya yönelirler. O zamana kadar biz çıkmış oluruz buradan."

Eşyaları, yedek silahları sırtlayıp yürüdüler. Yola yakın bir kuytulukta gizlediler. Güneş iyice yükselmiş, doğu yükseltilerin tepesinden pır pır ediyor, hallerine gülüyor, onları koşturmaktan haz duyuyordu. Börttü böcek havhavları, sürüngen tırmanışları, inek böğürtüleri, balta ve motor sesleri dolmuştu ormanlara. Çevreyi ve motor seslerini dikkatlice dinlediler. Sonra yürüyüp ters bir istikametten yola çıktılar. Yol, güneşin sabah ışınlarını kırıyor, onları asfaltın ziftine bulayıp sağa sola geri gönderiyordu. Ama güneşin buna aldırdığı yoktu ve her seferinde daha hiddetli, daha gür türküler söylemeye devam ediyordu. Puslu ve göz yiyen bir atmosfer oturmuştu yeryüzünün yeşiline. Yol kenarında fazla beklemeden bir araca binip gittiler.

*** *** ***

Deniz iklimi alımındayken güneş, plajlarda bir curcunaydı renk karmaşası. Şezlonglarda sırtlarını ikindi güneşine verenlerin çoğu bu ülkenin insanı değildi. Nereden geldikleri yüzlerinden anlaşılmıyordu ama, dilleri onların ulusal kimliklerini vermeye yardımcı oluyordu. Üstsüz güneşlenenlerin çoğu yerli olmayan turistlerdi. Garipsenecek bir doğallık mıydı bu ya da bir zorlama iklim değişimi mi? Kimsenin kimseye dönüp baktığı yoktu ama, plaj çalışanlarından kara kuru bir genç, soyunma kabininde bir kadının çıplak göğüslerini ve kalçalarını dikizliyor, apış arasını görebilmek için akrobatik hareketler yapıyordu. Oysa hemen alttaki kumsalda onlarca üstsüz kadın vardı ve hiçbir sakınmaları, hiçbir çekinceleri de yoktu.. Soyunan kadın, kabinin üzerinden kendisini dikizlemeye çalışan kara kuru bir kafa görünce hışımla dışarı çıktı. 'Nereye gitti it oğlu it' diye bağırarak büfedekilere doğru yürüdü.

"Sizi şikayet edeceğim, nereye gitti o geri zekalı?"

Adamlar olanları anlamış ama, anlamamış gibi görünüyorlardı.Az önceki dikizleme faaliyetine katılan kişi çoktan kaybolmuştu.

"Özür dileriz bayan bir şey mi oldu?"

"Daha ne olacak, adi köpek beni dikizliyor kabinin üzerinden. Onu bana gösterin, sizi şikayet ederim."

"Kimden bahsettiğinizi bilmiyoruz, bizim personelimiz böyle bir şey yapmaz. Çalışanlarımız burada bakın, bunların içinden biri olamaz."

Kozan, Peruşka'nın kızgın köpüklü halini uzaktan seyretmekten vazgeçip ona doğru yürüdü. Onu, şikayet edeceğim dedirtecek kadar kızdıran şeyin ne olduğunu anlamak için hızlandı. Her ne kadar şikayet deyiminin bir blöf ve korkutma amacı taşıdığını biliyorduysa da yine de telaffuz edilişine katılamazdı.

"Ne oldu canım, ne bu hiddetin?"

"Adi köpeğin biri soyunurken beni dikizliyordu."

"Bütün mesele bu mu?"

"Daha ne olsun?"

Peruşka'nın kızgınlığını, ince yayvan bir gülümsemeyle yumuşatmaya çalıştı. Peruşka'nın dişli bir savaşkan oluveren bu hali hoşuna gitmişti. İçten içe gururlandığını hisseti o anda.

"Önemli değil be canım, ne yapalım, halkımızın kültür açmazı. Bak her yerde açık saçık üstsüzler var; onlar kabinde soyunan bir kadının gizlediği cevherleri merak ediyorlar. Ulaşılmayan ve gizemli olan her şeyin doğasında cezbeden ve çeken bir güç saklıdır."

"Bırak şimdi bunun felsefesini yapmayı, adi herifi bulsam kafasını kıracağım; ne demek yaa.. beni gizliden dikizlemesi?"

"Tamam tamam hadi gidelim; bak deniz pırıl pırıl, kızgınlığını alır bu görkemli mavi, hadi gel canım."

Peruşka'nın koluna girip kumsala boylu boyunca uzanan Düzgün'ün yanına gittiler.

"Seni gizliden dikizledi diye kızıyorsun; ne yani açıktan mı dikizlemesini isterdin?"

Peruşka, kızgın gülücükler bezenmiş derin bakışlarla dik dik baktı Kozan'a.

"Şimdi sana da başlayacağım haa.."

Kozan'ın yükselen gülüşüyle birlikte vardılar Düzgün'ün yanına. Gülüşmeleri ve hareketliliği görünce doğrulup oturdu Düzgün. Beyaz çizgili siyah şortlar iyice yapışmıştı etine. Poposunu incitmekten korkarcasına zoraki indirdi kumların üzerine. Kozan'ın gülmelerini duyar duymaz gülümsemeye başlamış, bin türlü muzipliklerle dolu olan Kozan'ın neler çevirdiğini merak eden bakışlar kuşanmıştı. Mavinin menevişinde yakamoz yiyen gözlerini kısarak, 'hadi anlatın' dercesine hazır bir dinleyici durumundaydı.

"Ne olmuş biliyor musun?"

"Nee" diye usulca fısıldadı.

"Halkımızın proleter işçilerinden biri, bizim kızı dikizlemiş. Öncüsünün namahrem yerlerini incelemeye çalışırken, yine öncüsü tarafından fark edilmiş."

Peruşka, Kozan'a bir tekme savurdu. Tamam tamam diyip geriye kaçan Kozan'ın gülmesine; derinliklerini dalga dalga yalayarak gelen bir kahkahayla Düzgün de katıldı. Ellerini esnek ve ritmik bir edayla birbirine vurduktan sonra, üstsüzleri işaret ederek;

"Burası dolu yahu" diye ince bir sesle gürledi.

"Adi herifler işte" diye ekledi Peruşka.

"Ne yapsınlar kardeşlerim aç, çıplak kadın vücuduna aç, cinselliğe aç, hatta kadına aç"

Kozan'ın sözünü kesen Peruşka;

"Ne yapalım yani, açlarsa biz mi doyuracağız?"

"Hayır can, onları doyurmaya gücümüz yetmez zaten ama, toplumun gerçeği bu. Adam bilmem hangi dağ köyünden çıkmış gelmiş, burada çalışmaya başlamış ve bir sürü çıplak kadın görmüş belki ama, anlaşılan hala göremediği yerler var demek ki.."

Kozan sözünü bitirmeden, yeni bir kahkaha daha koyuverdi Düzgün. Bu gülüşmelere, sinirleri yumuşayan Peruşka da katıldı. Denizi yararcasına kulaç atan sarı tenli kadınlar; renkli mayoları, su topları, can simitleri ile bir bayram yeri oluşturan çocuklar; yaşamın sevecenliklerini sunuyorlardı. Sık sık geçen seyyar satıcıların bağırtıları; cümbüş içinde can telaşı naraları gibi aykırı, bir o kadar da doğal sıcaklıktaydılar. İyice kömürleşmiş tenleri, hasırdan ve ketenden şapkaları, firibek para çantaları ve renkli şortlarıyla yabanıl, ürkek ve cesurdular. Plajın üç ya da dört kilometre uzağından, güneybatı istikameti çevreleyerek yükselen Bey Dağları'nın görkemi ile denizin mavi derinliği çatışıyordu. Yeşil ve mavi kıyasıya bir yarış içindeydi ve suyun her ikisinden de vazgeçeceği yoktu.

Açıklarda, paralı lüks yatlar, ikinci sınıf gezi motorları, sörf yapan ehli keyifler dolanıyordu. Yakamozlar içinden zoraki seçilen bir bottan, kadın ve erkek çığlıkları yükseliyordu. Denizin kahır kuşanmış mavisinde kırılan güneş, kurşun hızında ışıltılar gönderiyordu kıyıya. Uzaklarda açık mavi rengi alan denizin tuvali, korkunç bir çekicilikle, tüm aşkların kutsayıcısı endamındaydı. Dakikalarca, hatta saatlerce hiç yorulmadan ve hiç usanmadan bu manzarayı seyre koyulmak olanaklıydı. Deniz ve kıyı, en muhteşem birlikteliği buralarda yaşardı.

Kozan ve Peruşka da Düzgün'ün yanına oturdular.

"Kendi iç dinamikleriyle burjuva evrelerini yaşayamayan feodal bir kültürün, dışarıdan bombardımana tutulması sonucu, gelişme iyice çarpıklaştı. Batı bu süreci, kendi dinamikleriyle yaşadı ama, günümüzde güney olarak tanımlanan bu alanlar, mahrumiyetini böylesi karmaşıklıklarla gidermeye çalışıyor."

Düzgünün sözü bitmemişti ki; Kozan, eliyle üstsüzleri işaret ederek;

"Bakın, yanındaki kadının çıplak olması kimsenin umurunda mı? Tanrım memelere bak, bizim nare diye bir inek vardı, tamı tamına onunki kadar."

Düzgün ve Peruşka aynı anda; sırtına, yanındaki diğer bir kadına güneş yağı sürdüren kocaman memeli kadına baktılar. Kadının memeleri büyük olduğu kadarda uzundu. Gizli gözlemci üçlüden bir kahkaha koptu. Bu gülüşmeler, çevreyi arayan gözlerle taramayı da beraberinde getirdi. Yaşlıca bir kadın, pörsümüş memelerini ovuyordu. Genç bir filinta, meydan okurcasına göğüslerinin diriliğini güneşe doğru dikmişti. Küçük meme başları kendi yumuşaklığında kaybolacakmış gibi, belli belirsiz duruyorlardı. Oynaşan ve öpüşen genç çiftler, çocuklara kumdan oyunlar kuran hamarat babalar, gölgeliğin altında kitaba gömülmüş kafalar vardı. Siyah, iri güneş gözlükleri altında, nereye baktığı belli olmayan, uzun bacaklı kadın, yuvarlak kalçalarının ritmini yürüyüş hızına uygun olarak ve hissettirmek istercesine raks ettirerek geziniyordu. Oturan üçlünün önünden geçerken gölgesi Kozan'a değdi ve Kozan başını çevirip kadının çalımlı endamını süzdü; sonra yanındakilere döndü.

Kozan'ın "Size bir olay anlatayım" demesiyle birlikte, Düzgün, gülmeye başlamıştı bile. Bir muzur neşriyatın kapıda olduğunu, -Kozan'ı tanıdığı kadarıyla- kendisini yanıltmayacağını biliyordu.

"Eylül öncesinin devrimcilerinden bir arkadaşım vardı, 80'den sonra Almanya'ya gitti. Orada yakın çevresinden arkadaşları bunu zorluyorlar; 'ille de çıplaklar kampına gideceğiz' diye. Tabi bizimkisi önce direniyor uzun süre. Sonra adamlar; 'ne biçim sosyalistsiniz, kendinize güvenmiyor musunuz, geleceğin toplumu daha açık ve kuralsız olmayacak mı' türünden söylemlerle üzerine geliyorlar. 'Aslında ben de biraz merak ediyordum, ama öte yandan da bana bir oyun tezgahlayacaklarını düşünerek gitmiyordum' diyor. 'Sonra üzerime, sen kendine güvenmiyorsun, kendine dair kuşkuların var, kendini denetleyememekten korkuyorsun' diye geldiler diyor. Neyse bizimkinin de artık bir yerde pilleri gevşemiş; yine böyle bir tartışmada, 'hadi gidelim' diyip çıkmış. 'Biz' diyor, 'Eylül öncesinin kültürüyle şekillendik, kadın eli dahi tutmamıştım Almanya'ya gittiğimde' diyor."

Peruşka, Kozan'ın ne hinlikler kuracağını düşündükçe, gülmesi geliyor, daha anlatımın sonu gelmeden kendisini zor tutuyordu. Düzgün hep gülüyor, arada bir sesini yükseltiyordu.

"Gidiyorlar. Bizimki bir kabine giriyor soyunacak, tamamen soyunup, oradan da plaja giriyorlar. 'Onlar iki dakikada soyunup dal daşak

sallamaya başladılar, ben onlara bakamıyorum, utanıyorum' diyor. 'Yardım edelim mi, dediler, yok siz gidin ben gelirim, dedim. Beni ter basmış' diyor. 'Bütün gücümü zorluyorum, neyse onlardan epeyce sonra kabinden çıktım, plaja adımımı attım, onlar ilerde milletin içine karışmış beni gözetliyorlar. Birkaç adım yürüdüm, bütün erkeklerin şeyi önlerinde sallanıyor, kadınlar sere serpe. Tabi ben kadınların bu halini görünce, benim ki rap.. havalandı. Bütün kadınların gözü bende; gülenler, hayretle bakanlar...Üç adım daha attım yerimde çakılıp kaldım. Diğer erkeklerin hepsininki sallanıyor; benimki bir acayip, kapatmak istiyorum kapatamıyorum, indirmek istiyorum indiremiyorum. Kadınların hepsi bana bakıp gülüyorlar. Ben bağırdım' diyor, 'sizin de kampınızın da ananızın da.. fırladığım gibi kendimi kabine attım, hiçbiri cesaret edip peşime gelmedi. Rezil oldum. Aylarca hiçbiriyle görüşemedim diyor."

Düzgün ile Peruşka katıla katıla gülüyor, dalgalanan sesleri plaja yayılıyordu. 'Nereden buluyorsun bunları, kendin mi uyduruyorsun' dercesine bir kesik kahkaha daha attı Düzgün. O gün akşama kadar hatırladıkça güldü, kendi yadigarının pozisyonuna baktı sık sık, ben olsaydım ne olurdu diye düşündü Düzgün. Denize girip çıktılar, güneşlendiler, güldüler, Kozan'a yüzme dersleri verdiler ve yeni planlar yaptılar.

Akşam yeniden Yılmaz ile görüştüler. Yeni faaliyetler ve amaçlar yüklü bir plaj sefası çok muydu? diye düşünenler de oluyordu. Her doğallık adeta lüks bir ayrıcalık mı? Ya da öyle sanılabilir mi terettüpleri, az sarmamıştı insanları. Kimi olanakları olduğunca hovarda kullananlar da yok değildi. Ama şimdilerde bünye daralmış, olanaklar azalmış ve insanlar daha rahat bilinebilir hale gelmişti. Yine de kuşkular tamamen ortadan kalkmış değildi.

Kozan, Sırma ile Cihan'ın açık vermesinden sonra, yeni alt görevler ve buna bağlı bir kamp faaliyeti için yoğunlaşmış; yeterli olanaklar elde edememişti. Sırma, son anda Kozan'ı haberdar edebilmiş, Kozan'ın tekrar kıra gitmesini engellemiş, oradaki plan da suya düşmüştü. Aciliyeti hissedilen bu faaliyet için yeni çalışmalar başlamıştı. Kamp faaliyeti için seferber edilen bünyeye yanıt verilmesi gerekiyordu ve yapılmadığı durumda bu ciddi güvensizliklere neden oluşturacaktı. Alelacele bir ek keşif faaliyeti yapıp Düzgün'ün getirdiği irtibatlar üzerinden, gelenleri kamp bölgesine taşımaya başladılar. Gelenler daha ziyade gençlerden oluşuyordu.

Henüz meyve çağında, işlenmeye hazır cevher özüydü her biri. İnsan, doğası gereği bir tür öykünme ve takip etme misyonu yüklüydü. Basılarak yürünen her ayak yeri, kendisini aşan bir arkadaki adımla geride bırakılmalıydı. Atılan adımın geri düşmesi olanak dahilindeydi ama, bir sonraki adım, geriye düşenden bir dizi etki alacak ve bunu geliştirecekti. Hiçbir soluma, bir öncekiyle tıpa tıp aynı olamazdı. İtilem gücü insandı ve onu iyi işleyen kazanabilirdi.

Üç gün içinde kamp adaylarının tümü taşınmış; en son gelen Kemal ve üç genç devrimciyi, Yılmaz bırakıp gitmişti. Taşıma kargaşası içinde ve Kozan'ın tahminlerinin üzerinde sayıya ulaşıldığı için; taşınan erzak belirlenen süreye yetecek gibi değildi. Çam ormanları, dağlar ve kesim yollarıyla çevrili, yerleşim yerlerine yakın bir duldaya kamp yeri kurdular. Kozan, kamp yerini daha uzağa taşımak için, yakın çevrede keşif yaptıysa da uygun geçiş yolları bulamadı. Erzakın yetersizliği ve kamp süresi, çok uzaklara gidiş için yeterli imkanları başından dumura uğratıyordu. Kamp yerinde tecrübeli savaşçı olarak, sadece Sırmasaçlı vardı ve gurubun dörtte üçü silahsızdı. Kozan, Kemal ve Murat kısa bir görüşme yapıp kamp yeri ve sorunları üzerine kısa sonuçlar çıkarıp uyulması gereken kurallar üzerine ve dikkat edilmesi gereken noktalara dair kesinlemelerde bulundular. Kozan, genel durumu ve işlerlik sorunlarını, kuralları ve dikkat edilmesi gereken önemli hususları birliğe anlattıktan sonra, önceden belirlenen program dahilinde faaliyete başlandı.

Çam ağaçlarının heybetli zılgıt sesleri aynı tempoyla devam ediyordu. Ormanın girişinde, kuzeye doğru takip eden yolun devamında kesim vardı ve gün boyu susmayan motor sesleri kamp yerine kadar ulaşıyordu. Kamp yerinin güneydoğusunda bulunan köyün evleri, çamlıkların içine serpiştirilmiş gibiydi. Uzaktan, kalın tomruk taşıyan kamyonların motor sesleri geliyordu ve adeta yırtınacakmış gibi zorlanıyorlardı. Gurup, geçit vermeyen dağ dikliğini öperek gelen ve ilerledikçe derinleşen bir küçük vadiye yerleşmişti. Kozan, nöbetçiyle birlikte, nöbet işlerine bakacak olan Sırmasaçlı'ya genel dikkat noktalarını anımsatıyor, çevreye dair bilgiler veriyordu. Yapılması gerekenler, zor birer badirenin atlatılmasıydı ve bunca insanın sorumluluğunu almak, insan aklını huzursuz kılardı. Gerekli açıklamalardan sonra tepeye çıkıp çevreyi bir bir kolaçan etti. Oturduğu yerden yüz metre aşağıdaki genç dinamiklerin hayallerine takıldı düşünleri.

Gençler toplanmış, Kemal'in programa dair açıklamalarını dinliyorlardı. Sıcak gülüşlü kızlar, meraklı bakışlar, devinime duran zihinler vardı orda. Bu kampı kazasız belasız atlatmak gerekiyordu ve tersi bir felaket olurdu. Hiçbirinin silah becerisi ve kır deneyimi olmadığı gibi; üstelik çoğunun elinde bir silahları da yoktu. Sıcacık güvenleri ve tertemiz inançlarıyla gelmişti bir çoğu. Sorumluluk daha da ağırdı. 'Hep acemilerle çalışmak, onlarla birlikte çatışmalara girmek bana mı düşecek' diye söylendi usulca. Bunun ne kadar zor olduğunu biliyordu ve aklına bile getirmek istemiyordu. Ama yine de anımsamak ve kendisini ona göre hazırlamak zorundaydı. Sonra içten içe, Kemal'in aceleciliğine kızdı. 'Hiçbir ön çalışmada bulunmazlar, herkesi kamp için havalara kaldırırlar, kim çekecek bunun sorumluluğunu...' diye söylendi Kozan.

Hafifçe esen kuzey alizesi, dalların arasından sızan güneşi kah o yana kah diğer yana doğru sallıyordu. Sığırcıkların ne işi vardı burada denebilirdi belki ama, ortalık sığırcıkların cıvıltısıyla doluydu. Oynaşan sincap yavrularının uzak kaçışmaları görünüyordu arada bir. Bunların tümü aşağıdakilere yabancıydı ve bir gezgin havası içindeydi her biri. Sırma, bilinen tüm bilgileri kendisinde toplamışçasına oturaklı ve kibirli duruyordu. Her bilincin çapı, kendisinden küçükler ve kendisinden büyüklerin oranına göre ortaya çıkıyordu. Çenesini arada bir sıvazlıyor, sık sık çevreyi gözleriyle tarıyor, genç kızların yüzlerine yayvan gülüşler gönderiyordu. Cihan bu kalkışma sayesinde biraz kendisine gelmiş, gözlerine fer yayılmıştı. Birkaç kere kıra çıkmış olmakla, diğerlerine göre tecrübeli sayılırdı ve bunun da az buçuk bir kıdem kıymeti taşıması doğaldı. Zeynep öylesine pür dikkat dinliyordu ki konuşulanları, adeta konuşanın ağzına kulak üzeri girecekmiş gibi oluyordu. Sık sık sorular soruyor, beklenmedik yanlardan anlam çıkararak şaşırtıyordu. Bu gelişme demekti ve bilinen oydu ki soru sorma kültünü geliştiremeyen bir organizasyon; yeteri bir açılım hızı kazanamazdı. Sormak, şüphe etmek, öğrenmeyi istemek demekti. Sormak, ateşi soğuktan çalmak, güneşe merdiven dayamak demekti. Belki bu soruların toplamı, genellemeler içinde pek fazla yer tutmayacaktı; ama, bilinen bir kültürü yıkmanın ön adımları olabilirdi pekala. O kültür ki bir geleneğin zarafetini kemirmiş, kendisini çerden çöpten sakınır duruma düşürmüştü. Mağrur olmak değil, öyle tanımlanmak gerekiyordu ve bu da insanın cevahirinde saklıydı. Bunu açığa

çıkarmanın yolu, sordurtmaktan geçiyordu. Ezgi, Meltem ve diğerleri, sıcak gülüşleri kadar, sevecenliklerini de almışlardı yanlarına. İnsan yeni ilişkiler içinde, kendi aykırımsı otlarını buluyordu. Herkes tanımadığı bir diğerini merak ediyor, ondan bir dirhem fikir edinmeyi umut ediyordu.

Kamp faaliyeti, alabildiğine kısılmış yemek öğünleriyle devam ediyordu. 'Yaşayacağımız savaş bizi bu türden çok zor süreçlerle karşı karşıya getirecek. Bu durum, kendi irademizi eğitmeyi ve kır çalışmasının koşullarını biraz da olsa anlamayı sağlayacaktır. Ama bu önceden tasarlanan bir program veya istem değil, bizim becerisizliklerimizin sonucu bir olgu haline geldi' diye açıklama yapan Kozan; geçmiş deney ve örneklerden de bolca aktarımlar yapıyor, boş zamanları nostaljiyle doldurmuyordu. Eğitim, teorik ve ideolojik anlama ağırlıklıydı. Partinin çıkışı, program çalışmaları, demokratik devrim, ulusal sorun, kadın sorunu ve gençlik çalışmaları şeklinde kategorileştirilerek sürdürüldü.

Gece, usulca vadilere dolduğunda, buruk bir romantizm oturuyordu kamp yerine. Gençlerin hiçbiri karanlıkla birlikte yatmaya alışık değildi ve yan yana kurulan kır sohbetlerinde, tonu iyice düşürülmüş seslerle adeta fısıldaşarak konuşuyorlardı. Arada bir yükselen gülüşmelere Kozan müdahale etmezse, Sırma boşluğu dolduruyordu. Serin akşamlar, bir iki kalın kazakla ya da sırt sırta sokulmuş yoldaş sıcaklıklarıyla ısıtılıyordu. Zaman, yeni yetme asilikler gerektiriyordu. Uzun çam ağaçlarının dallarını koparırcasına zorlayan iri kartallar; boşluğa düşen bir ağaç gibi, rüzgarlı ve gürültülü seslerle uçuşuyorlardı. Vadi yatağında, birbirine tutunan küçük söğüt ağaçlarının kuytuluğunda, yatma yerleri hazırlanmıştı. Gazete ve fazlalık giysiler alta serilmiş, küme küme yatacak kadar yerler açılmıştı.

Kamp faaliyeti yoğun bir teorik tartışma ve açılım üzerine söylevlerle sürüp ekmeğin tükendiği aşamaya geldiğinde, randevu gününe daha üç gün vardı. Özgün bir durum değerlendirmesi yapıldı ve anayolun kenarındaki tesislerin birinden yiyecek bir şeyler almak gerektiğinde birleşildi. Bu faaliyet, yeni kimi riskleri beraberinde getirecekti ama, yapacak başka bir şey de yoktu. Günlerdir çeyrek ekmeği dahi üçe bölüp dağıtıyorlardı ve üç gün tamamen ekmeksiz kalmaları oldukça zordu. Kozan, iki genç militana ve Sırmasaçlı'ya hazırlanmalarını belirtti.

"Biz aşağı ineceğiz, geldiğimizde işaret vereceğiz. Bizim işaretimiz olduğunu anlayana kadar, siz ses vermeyin. Bizim dışımızda gelenler

olur, biz sanmayasınız. Ses konusunda her zamankinden daha da dikkatli olun. Eğer, gece on ikiye kadar gelmezsek, buradaki sorumlu arkadaşlar gerekeni yapacak. Nöbetçiler uyumasın ve çok dikkatli olsunlar."

Herkes talimatları büyük bir dikkat ve sessizlik içinde dinledikten sonra, Kozan ile Kemal özel kısa bir konuşma yaptılar.

Kozan, Sırma ve iki genç militan; yanlarına bir büyük, bir de küçük silah alıp akşamın ilk saatleriyle birlikte kamptan ayrıldılar. Vadiyi takiben inildiğinde, belli bir mesafeden sonra köy yoluna giriliyordu. Köye gelip giden yaya yolcularla ve şehirden gelen araçlarla karşılaşmamak için, kestirme saydıkları yamaçlardan ve ormanın derinliğinden yürüdüler. Karanlık, atmosferi kurşini bir sessizliğe çektiğinde, artık yolun tahmini sınırları da kayboluyordu. Kozan tüm becerilerini kuşanmış, istikamet ve arazi paftalarını hafızasına kazıdığı biçimiyle, bir an önce yola inmek için uygun yerleri kollayarak yürüyordu. Tesis, küçük bir bakkalı ve çayevini andırıyordu. Derme çatma bir barakaydı ve Kozan, keşif faaliyetleri esnasında burada oturup çay içmişti. Fazla geç saate kalındığında burayı açık bulmak pek olanaklı değildi; üstelik gecikme daha bir şüphe uyandırırdı. Kozan, çalılıkları, rampaları hızla geçiyor, geride kalan gençlere çabuk olmaları gerektiklerini sık sık hatırlatıyordu. Bir saatlik yorucu bir yolculuktan sonra, tam geldik diyeceklerdi ki önlerine derin bir kaya uçurumu çıktı. Karanlık aniden orada kesiliyor, koyu bir kuyu gibi derinliği seçilemiyordu. Ancak uçurumun başına kadar gelindiğinde, bu dipsiz ölüm tuzağını anlamak olanaklı olabiliyordu. Gurup, Kozan'ın oturmasıyla birlikte, yan yana çöktü. Burunlarından soluyan gençler, karanlığı yarmaya çalışan gözlerle Kozan'a bakınıyorlardı. Bu yaşlı ama yaşlı olduğu kadar da kendilerine hızlı görünen adamın ne diyeceğini bekliyorlardı. Geldikleri son nokta ağaçsızdı ve gökyüzünün rengi burada daha bir anlaşılır olmuştu. Musti yukarıya kaldırıp başını, adeta tepesine üşüşür gibi duran yıldız kümelerine bakındı. Gözlerine hayret ve sevinç yayıldı. Bu kadar çok yıldızı şimdiye kadar hiç bir arada görmemişti. Göğün yıldız ekilmiş tarlalarından başını, ancak Kozan konuşmaya başlayınca ayırabildi.

"Elini uzatsan değecek kadar yakın ama, önümüze kocaman bir uçurum çıktı ve aşağı inebilecek yer yok sanırım."

"Soldan dolanalım yoldaş:"

"Yapacak başka bir şey yok zaten, dolanmasına dolanırız da geç kalacağız."

"İleriden bir yer bulursak, hemencecik ineriz yoldaş:"

"Evet buraya kadar da hemencecik gideriz demiştik Sırma yoldaş; ama görüyorsun, on dakikalık yol bir saati geçti."

"Ne yapalım yoldaş, geri mi döneceğiz?"

"Yok, dinlendiyseniz devam edelim."

Kozan'ın bu son sorusu, kendilerini hemen yere atmış, konuşmaları pür dikkat dinleyen genç savaşçılaraydı.

"Dinlendik yoldaş, bizi fena yordun; senin yürüyüşün yanında gençliğimizi sorgulamaya başladım. Ben mi gencim, bu adam mı, diye kendime soruyordum" dedi Kemallettin...

"Gençler hızlıdır ama erken yorulur. Biz artık kamilini bulmuş atlar gibi bir tempoda gideriz, dur deseniz zor dururuz, hızlan deseniz bir gıdım artırmayız hızımızı. Sizin geri kalışınız;toprağa, karanlığa ve ağaca yabancılıktandır."

"Valla yok yoldaş, bizi duman ettin."

"Hadi gidiyoruz."

Gece, ansızın gelen uçurumları erkenden haberdar etmezdi. Gecenin en puşt yanıydı bu. Uçsuz bucaksız ve korkunç bir derya gibidir. Bilinmezlik teoreminin ilahı bu karanlıkta üretime durmuş denilse, pek yabanıl olmazdı. Yüksek ağaçlarla çevrili vadiler, karanlığın en koyusunu besliyorlardı koyunlarında. Onlar, adeta karanlıkla sevişir ve zulüm ederlerdi canlılara. İnsan denilen varlık, ne zaman ki ateşi ve ışığı gördü, o zaman gözlerini bu vadilerin dibine gömdü. Açısı daraldı, göz feri tükendi ve küçüldü gözbebekleri. Bir rivayete göre, insanoğlunun keskin gözü vardı ve o zaman gecenin tek hakimi oydu. Gecede avlanır, kuş yavruları yerdi. Yavrularını yitiren cennet anası yarasa kuşu, insandan intikam almaya yemin içti ve güneşin parıltılarıyla kendisinden geçip uykuya dalan ademin gözlerini oyup yerine kör bir ceviz koydu. O günden sonra, insan, yarı görür oldu. Yarasa kuşu ise, öfkesinden çatır çatır yedi insanoğlunun gözlerini ve o gözlerdeki ışığın gücü onu kör edip geceye hapsetti.

Uçurumu doğudan dolanmaya başladılar. Uçurum büyüdükçe büyüdü. Nereye vardılarsa, daha kötüsü çıktı önlerine. Bir saat de böyle dolandıktan sonra; aşağı inecek bir yer bulabildiklerinde zaman bir hayli

geçmiş, tesis çoktan kapanmıştı. Geldikleri ve döndükleri yolu kavradıktan ve toplam dört saatlik uğraştan sonra kampa elleri boş döndüler. Diğer gün köy yolunu takip edip tesisin yakınına çok dikkatli bir hareketle vardılar. Görüntüyü ve sesi azaltmak için bu kez sadece üç kişiydiler. Kozan onları tesisin hemen yanındaki bir duldadan silahla koruyacak; onlar, bir küçük silahı üzerlerine alıp tesise gideceklerdi. Plan son kez gözden geçirildi, konuşulacaklar yenilendi, işaret ve parolalar yeniden anımsandı. Sırma, usulca dereyi geçip asfalta çıktı, Musti de usulca onu takip ediyordu. Asfaltta yan yana gelip doğal bir konuşma ortamı oluşturdular. Gelip geçen arabalar, her ikisinin de gölgesini önce uzatıyor, sonra kısaltarak geçip gidiyorlardı. Tesisin önünde hiçbir araba yoktu ve sessizlik alabildiğine ağırdı. Sırma, çevreye dikkat kesilme eylemi içinde gözlerine ani ritimler verdiriyor, bu onu aşırı evhamlı gibi gösteriyordu.

"Sen konuşma yoldaş, ben gerekeni söylerim."

"Hani yoldaşı kullanmayacaktık."

"Tamam tamam doğru, ben senin dayınım, bana sık sık dayı de."

"Tamam dayı."

Sırma, tedirginlik yüklü gülümsemeyle karşılık verdi.

"Tamam geldik, son kez üstümüze başımıza bakalım, ters bir durum yok değil mi?"

"Sen de yok, ya ben de?"

"Tamam sende de yok, hadi giriyoruz."

Kapıdan içeri adımlarını atana kadar, kimse onları fark etmemişti. Köylü görünümlü, kırk beş yaşlarında, karışık bıyıklı adamın biri, önündeki tezgahı temizliyor, hemen solunda oturan bodur tenli diğer adama laf yetiştirmeye çalışıyordu. İki kişiden başka kimsecikler yoktu.

"Selamünaleyküm amca."

Sırma, harflerinin üzerine basa basa verdi selamını. Her iki adam da bu ani duruma şaşkınlıkla karşılık verdiler. Bu saatte gelen müşterileri köyün tanıdık simalarından değilse, genellikle arabalarıyla kapıya yanaşırlardı ve bu da önceden fark edilirdi. Tezgahın başında duran ince, karışık bıyıklı adam ilk şaşkınlığını atar atmaz yanıtlayacaktı ki selamı; Sırma devam etti.

"Arabamız yukarı rampada su kaynattı, biraz beklemek zorunda kaldık; arabada da çocuklar var, aile var, karnımız da aç, yiyecek bir şeyler vardır herhalde diye düşündük."

"Tabi tabi buyurun vardır vallahi bir şeyler, buyurun oturun."

"Yok oturmayacağız, Allah yolda kalan insana yardım etsin, yola gitmek zor, hele bir de çoluk çocuk olunca."

Sırma daha bitirmemişti ki Musti girdi;

"Bak dayı kola varmış, senin kız kola istiyordu."

Adamların söylenilenlere ne kadar inandığı belli değildi, ama karışık bıyıklı adam, yanlarına yiyecek olarak alabilecekleri ne varsa kendilerine bir bir gösterdi. Diğer adamın sesi çıkmıyordu ve oturduğu yerden hiç kalkmadı. Aldıkları eşyaları poşetlere doldurup çıkıyorlardı ki adam;

"Arabanız nerede; eşyaları oraya kadar getirelim."

"Yok amca, araba epeyce yukarıda; bunlarda çok ağır değil biz taşırız, sağ olun" diye yanıtladı Sırma.

Adamın bu sorusunda yüklüce şüphe imareleri vardı. Beklenmedik anda çıkıp gelen bu akşam müşterilerine mal satmanın, adamın hoşuna gittiği her halinden belliydi ya; söylenen her şeyden şüphe etmek de insanın doğasına uygundu. Acaba adam araba hikayesine inanmamış, onu kendi gözleriyle görmek mi istiyordu. Kozan'ın yanına varana kadar bu sorularla yüklüydü Sırma.

"Ne oldu, meseleyi çakan ya da şüphelenen oldu mu?"

"Yok yoldaş, adamlar inandı galiba."

"Kaç kişi vardı?"

"İki kişiydiler, biri bakkalcının kendisi, biri de köylüsüydü galiba; yani ikincinin bakkalla bir ilgisi yoktu. Sadece oturuyordu orada."

"Konuşmalarınızda ters bir durum ya da şüphe uyandıran herhangi bir çatlak oldu mu?"

"Olmadı" dedikten sonra, yanındaki Musti'ye 'değil mi' diye onaylattı Sırma.

"Peki ne aldınız?"

"Valla yoldaş, yiyecek ne bulduysak aldık, pek fazla bir şey yoktu. Ekmek yoktu. Biraz bisküvi, kola, yarım tavuk, domates, meyve gibi şeyler."

"Neyse idare etmeye çalışırız."

Konuşmalar deminde, erzaklar sırt çantalarına yerleştiriliyordu ve bir süre oturdukları yerden tesisin hareketlerini gözlemledikten sonra kampa doğru yola çıktılar. Gerilla ayağı değmemiş alanlarda işler

tahmin edilenden de zordu. Arazi ve doğal uygunlukların yanında, kitlelerin gericiliği belirleyiciydi. Hemen her yere dair bir dizi eşkıya serüveni anlatılırdı ama, bu alanlar bunlarla dahi tanışıklı değildi. Her görünen bir ihbar, her görünmeyen şüphe demekti. Bir gün önce aşamadıkları uçurumun dibinden şarıl şarıl bir su akıyordu. Burası tesise birkaç yüz metreydi. Yolun hemen kenarındaki gözede durup su ihtiyaçlarını giderdiler, hatta biraz da depoladılar. Kampa vardıklarında saat onu bulmuştu. Bu faaliyetten sonra çok daha dikkatli davranmaları gerekiyordu; bu yüzden nöbet ve keşif faaliyetlerini artırdılar. Verimli ve pekiştirici geçen kamp faaliyeti, bir yıl önce yitirilen genç savaşçı Kamuran Özcan'ın adına atfedildi. Randevu gününe bir kala, kamp yönetimi yeniden toplandı. Hiç beklemeden Kozan girdi söze;

"Yarın randevu günü, arkadaşların gelmesi gerekiyor. Fakat araba bulup bulmayacakları tam kesin değil, hatta bulamama ihtimalleri bile var. Üstelik arabayla gelecek arkadaşın tavırları ben de yeterince güven uyandırmıyor. Yani arabayı bulmak için yeteri çabayı sarf edecek mi bilemiyorum."

"Başka yapabileceğimiz bir şey var mı?" diye sordu Murat.

"Sırma'yı çağırıp konuşalım" diyen Kemal, Kozan'a bakındı.

"Sırma'nın bu civar illerin birinde tanıdık çevresi varmış ve bunlar daha ziyade ülkücülermiş. Onlardan araba bulabileceğini söylemişti, ama adamlar Sırma'nın devrimci olduğunu biliyorlar, fakat; feodal bağlardan dolayı bazı imkanlar da sunabilirlermiş; çağırıp konuşalım"

"Yani bu da gelirse, en azından iki taraflı olanak doğar. Birinden aksilik çıkarsa diğeri gelmiş olur; zaten sayı fazla, iki araba birden gelirse daha da iyi ; öyle değil mi?"

Kemal'i, başını sallayarak onadı Kozan. Sırma çağrıldı. Herkese tek tek bakındıktan sonra üçlünün yanına çömeldi.

"Şu araba bulma işine dair biraz daha bilgi verir misin, yani güvenliği tehdit etmeden olanaklı olur mu?"

Kozan'ın ne soracağını çok iyi biliyordu, gözlerini onun ağzından çekmeden yanıtladı.

"Olanaklı yoldaş. Söyledim sana, bu adamlar benim devrimci olduğumu biliyorlar ama, buraya niye geldiğimi bilmiyorlar: Ben onlara kız arkadaşım gelecek, gidip arabayla onu alacağım, tatile geldik diyeceğim."

"İyi de arabayı verip peşinden ihbar falan ederler mi?"

"Etmezler yoldaş, korkarlar benden. Öyle bir şey olduğunda bizim neler yapacağımızı bilirler. Bir de bunlar feodal olarak bize bağlılar."

"Peki ne kadar zaman içinde halledersin?"

"Öğlen oraya varsam, akşama gelirim."

"İyi de araba orada olmazsa, başka kiralık araba bulabilir misin?"

"Bulurum, bana araba kiralayın desem yaparlar, zaten tanıdıkları oto kiralamacılar da var."

Kemal, Murat, Kozan olumlayan bakışlarla bakıştılar. Kemal;

"Nasıl gönderebiliriz yoldaşı?"

"Bu akşamdan seni iki kişiyle yola indireceğiz, o tesisi geçip ilerilere gidersin. Bir petrol istasyonuna yakın bir yerde sabahla. Aydınlıkla birlikte yola çık ve bir araç bulup şehre in. Petrole gidersen daha kolay araba bulabilirsin. Yalnız çok dikkatli olman gerek. Soran olursa, öğretmen akrabam ya da kız kardeşim var, buraya yeni tayini çıkmış, gelip yerini gördüm, falan de. Ama unutma, buradaki onlarca kişinin güvenlik sorunu senin üzerinde olacak. Biliyorsun bu sorumluluk çok ağır."

"Biliyorum tabi yoldaş; biz çocuk değiliz. Ne yapacağımızı biliriz." Sırma, daha sözünü tamamlamamıştı ki Kemal girdi söze.

"Sana pek güvenmiyorum, söylediklerin genelde abartılı oluyor. Bunda da bize yanlış bilgi verme."

Sırma, gerilen, kırışan ve kızıllaşan yüz hatlarından fırlayacak gibi duran gözlerini Kemal'e dikti. Çıplak alnına kızıllıklar yayıldı. Öfkeden dudakları titremeye başladı.

"Ne biçim konuşuyorsun sen, ben her şeye varım ve buna hayatımızı koyduk. Neyi sana abartarak söyledim. Ayrıca sen beni ne kadar tanıyorsun, güvenmiyorsan ne diye gönderiyorsun. Bu yoldaş söylese hadi neyse, belli bir pratiğimiz var birlikte; sen ne diye kafadan atıyorsun."

Kozan, Sırma'nın tepkisini yumuşatmak zorunda saydı kendisini. Kemal'in söyleminin yersiz olduğunu düşündü. 'Pat diye sana güvenmiyorum diyeceksin, bir de adamı kritik görevlere göndereceksin. Ben olsaydım ne yapardım, herhalde gitmezdim bu söylemden sonra' diye geçirdi içinden. Sırma iyice köpürmüştü.

"Tamam yoldaş, güven işi ayrı bir şey, ama sıkı sıkıya seni tembihlemek ve bazı eksiklerine dikkat çekmek ayrı bir şey. Ağırlıklı bir güvensizliğimiz olsa, zaten seni bu göreve göndermeyiz. Sadece bazı ayrıntıları

yeterince hesaplamadan kesin hükümler veriyorsun, bu iyi değil. Mesela her durumda arabayı bulurum ihtimaline göre davranıyorsun. Ama senin de bizim de önceden tasarlayamayacağımız kimi aksilikler çıkabilir, bunları önceden hesaba katmak gerekir. Arkadaşın söylemi de senin yeterince nesnel olamadığına dairdir."

Sırma biraz yumuşadıysa da öfkesi tamamen dinmedi. Kemal de, Kozan'ın söylemine paralel yeni bir açılım yapmak zorunda kaldı. O akşam Kozan, yanına bir savaşçıyı alıp Sırma'yı yola bıraktı. Sık sık bütün olasılıklardan ve yapılması zorunlu gereklerden bahsedildi. Son gün kapanış konuşmasını Kemal yaptı. Çevre temizlendi, tıraşlar olundu, şehir giysileri giyildi ve son düzenlemeler yapıldıktan sonra, Kozan taşa çıkıp gençler için yazdığı bir şiiri okudu. Güneş batı yamaçlara varmıştı çoktan. Mistik bir ayrılık havası oturmuştu kamp yerine. Çevreyi yeniden kontrol ettikten sonra gurubu yürüyüş sırasına göre düzenledi Kozan. Gün batımıyla birlikte, mağrur bir karanlık erkenden dalıyordu ağaç diplerine. Yol yürümenin zorluklarını hesaplayarak, gurubu erken çıkardı vadiden. Kendisi önde gitse, arkadan gelen yoktu. Arkada ya da ortada yürüse, kılavuzluk edecek yoktu. Cihanı ve Kemal'i yanına çağırdı.

"Cihan, sen gurubun arkasından gel. Kimse geride kalıp guruptan kopmasın. Ara açılırsa gurubu durdur, akşam akşam bir de adam kaybetmeyelim. Ben önden gideceğim, çevreyi kontrol etmem gerek. Sen Kemal yoldaş, gurubun benimle ve arkadakilerle bağını sağla, kimse kopmasın ve söylenenlere herkes anında uysun. Önde herhangi bir silahlı mukavemet olursa, siz gurubu hemen geri çekin, randevu noktasına daha arkadan dolanın, ben gelenleri oyalamaya çalışırım, eğer size yetişemezsem, ilk elden gurubu buradan uzaklaştırın"

Gurup yürüyüş koluna girmişti. Orman yoluna çıktıklarında görüş mesafesi dört yüz metreye kadar düşmüştü. Kozan elli metre kadar guruptan önde gidiyordu. Böylelikle, hem ani bir karşılaşmada gurubun etkilenmesini önleyecek, hem de gurubun kalabalık ve dikkatsiz ayak seslerini geride bırakarak, önden gelebilecek sesleri daha kolay ayrıştıracaktı. Göğün altı, alaca bir tayın göbek altı gibi rengini gizlemeye başlamış, siluet seçimi zorlaşmıştı. Beş yüz metre kadar yürümüşlerdi ki aniden durdu, çömeldi, dikkat kesildi. Yolun ufka gelen uç kıvrımından tek tek aralıklarla koyu renkli insan siluetleri geçiyor, kendilerine doğru ilerliyorlardı. Hemen geriye fırlayıp guruba doğru alçak sesle bağırdı:

"Sağa, sağa doğru ormana koşun, çabuk eğilerek sağa ormana, eğilerek koşun."

Gurup bir anda, bir manda sürüsünün ayak sesleriyle birlikte, biraz panik, biraz şaşkın bir hızla sağa doğru koştu. Bir çoğu, Kozan'ın talim yaptırımı olduğunu sanıyordu. Sessizlik aniden irkilmiş, orman kaos ve uğultuyla dolmuştu.

"Hemen aşağıya doğru devam edin, hemen devam edin. Kimse dağılmasın, Kemal onları toparla, dağılmasınlar."

Kozan, gurubu ormana sokup yol görüntüsünden çıkarırken, karşı görüntülerden de bir tomar ayak sesi ormana doluştu. Olduğu yerde sipere yattı ve yanındaki Kemal'e;

"Senle Cihan hemen gurubu biraz daha aşağı çekin, beni orda bekleyin çabuk."

Bu ana kadar Kozan'ın talim yaptırdığına kesin gözle bakan Kemal, Kozan'ın bu kesinlik ve ses tonundaki ciddiyetle gelen talimatı, onda bir şeylerin olduğu kanısını güçlendirdi. Gurup aşağı doğru sıyrılırken, karşı tarafın atış istikametinden de çıkmıştı. Kozan bir süre daha bekledi. Karşı taraftan herhangi bir ateş gelmemişti. Kimdi bunlar diye düşünürken, asker olma ihtimallerinin ağır olduğuna yeniden kanaat getirdi. Gurubun dağılabileceğini hesaplayarak kalktı ve hemen guruba yetişti. Herkes çökmüş, sessizlik egemen olmuştu ama, bir çoğu içten içe tatbikat sandığı bu yaptırıma gülüyordu. Kozan, gurubun biraz ilerisinde duran Kemal'in yanına geldi.

"Yoldan gelenler vardı ve büyük ihtimal, yani yüzde doksan asker. Çünkü aralıklı yürüyorlardı ve koyu renkliydi hepsi. Ancak karartılarını seçebildim. Köylüler olsa bu kadar sessiz yürümezler. Şimdilik guruba bunların asker olabileceğini söylemeyelim, panik olmasın. Eğer bize yönelik bir şeyse, yolları da tutmaları büyük ihtimal."

"Eğer bir şey olduysa, Sırma'dan kaynaklı büyük ihtimal."

"Bilemiyoruz, o da bir ihtimal. Şimdi hemen gurubu daha emin bir yere çekin, ben bir kişiyle randevu yerine gideceğim. Eğer Sırma'dan kaynaklıysa ya da diğer gelecek arkadaşlardan, randevu yeri de çevrilmiştir."

Kemal 'tamam' diyip onayladı. Gurubu daha kuzeye ve derine doğru çektiler. Dar bir dere ağzıydı burası. Tehlike, ancak bir noktadan gelebilirdi ve orada, silahlı olan Kemal ile Cihan'ın durmalarını istedi Kozan.

Guruba, köylülerin görüldüğü, sese çok dikkat edilmesi gerektiği, talimat olmadan kimsenin bir yere kalkmaması gerektiği yönünde açıklama yapıldıktan sonra, Kemal'den kenara gelmesini istedi.

"Ben Şişko'yu alıp gideceğim. Eğer herhangi bir silah sesi duyarsanız, beni yarım saat, en geç kırk beş dakika bekleyin. Eğer bizden bir ses çıkmazsa, gurubu alıp buradan uzaklaşmaya bakın. Ve mümkün olduğunca gurubu çok dikkatlice tahliye edin. Ama, öyle bir durumda ilk günlerde yapmayın bunu. Ters bir durum olmazsa, ben geleceğim. Gurubun tümünü randevu yerine götüremeyiz. Çok sessiz biçimde bekleyin, kesinlikle sigara içilmesin, ışığa ve sese dikkat edilsin."

Randevu zamanı gelmişti ve oraya ne kadar zamanda gidebileceğini de tam olarak kestiremiyordu Kozan. Konuşması biter bitmez hemen ayrıldı. Şişko'yu yanına almış, hem yürüyor hem de ona dikkat noktalarını aktarıyordu.

"Beni kaybetmeyecek şekilde takip et. Aramızda kopukluk olursa kesinlikle başka yere çıkma, olduğun yerde bir süre bekle, benden sana bir işaret gelmez ya da bana ulaşamazsan aynı yoldan direk ve çok dikkatli biçimde gurubun yanına dönersin. Şimdi oldukça sessiz biçimde beni takip et."

Gecenin ağırlığı on kat artmış gibiydi. Havada bilinemezliği pöfürdeten, garip, ılık bir yel; kainatın sesine meydan okurcasına umursamaz tavırlarıyla akıp gidiyordu. Karanlığın ortasını yaran araba farları karşılarındaki tepeleri bir bir aydınlattıktan sonra, dolana dolana kaybolup gidiyordu. Akşamın ilk saatleri olduğundan, yoldaki trafik alabildiğine yoğundu ve bu yoğunluk bir tür yol özlemi ile gençlerin kulaklarını zorluyordu. Kuru dere yatağından, irili taşların yanlarından, küçük uçurumlardan, yamaçlardan geçerek yolun alt dikliğine vardıklarında, ortalıkta şüphe uyandıran herhangi bir şeye rastlamamışlardı henüz. Yola çıkabilmek için bir uzun uçurumu kuzeyinden dolanmak zorunda kaldılar. Kozan, bir tilki kurnazlığıyla tepeye çömeldi. Silahının emniyetini açıp randevu yerini gözetleyen en stratejik tepeyi arkadan takibe aldı. Göğsünü zorlayan solumaları, kütürtülerle yürüyen bir adım sesi çıkarıyor, bu atışları rahatlatmak için derin nefesler alıp usulca geceye salıyordu. Aynı şeyi birkaç kez yaptı. Şişko'da küçük tabanca olduğundan, onu sırtın ateş almayacak bir yerinde konumlandırmıştı. Yoldan geçen arabaların farları randevu çevresindeki sırtları tararken, Kozan da pür dikkat kesilip aynı tepeleri

gözleriyle tarıyor, far aydınlığında olası bir hareketi yakalamanın gayretiyle gözlerini fal taşı gibi açıyordu. En az yedi arabanın farlarından bu şekilde yararlandı. En stratejik tepenin başına tam karşıdan yansıyan farlar, burayı çıplak kafanın teni gibi parlatıyordu. Tepenin yamaçlarına doğru küçük otlar vardı ama, farların atımında olası bir hareket kolayca anlaşılabilirdi. Üstelik bu alanlarda asker çok tecrübeli değildi ve o kadar sıkı bir kamufle yapamazdı. Kürdistan'ın savaş koşullarına alışık olan Kozan için, burada takip yapmak ve durumdan sonuç çıkarmak daha bir kolaydı. Randevu yerinin çevresinde bir şeylerin olmadığı kanaatine varan Kozan, Şişko'ya işaret edip yanına gelmesini istedi. Şişko sessizce gelip yanına çömeldi. Kozan'ın dikkati, yanındakiler üzerinde de aynı etkiyi anında göstermişti.

"Bak yoldaş, şu ilerdeki tepeye gitmemiz lazım. Hemen oranın önü randevu yeri. Buradan o tepeyi iyice kontrol ettim, bir şey yok gibi, ama yine de ikimiz birden gitmeyeceğiz. Sen burada bekle, ben oraya gidip son kez kontrol ettikten sonra, çok küçük bir ıslık çalacağım, onu duyur duymaz gittiğim yeri takip ederek gel."

"Tamam yoldaş."

"Bak bu taraflardan gelen olursa, kurt ulumasıyla ses ver. Eğer çok yakın olursa müdahale et. Bizim bu taraftan gelecek kimsemiz yok. Bizimkiler araçla gelecek."

"Gelen olursa ateş mi edeyim?"

"Eğer beni uyarma imkanın olursa ateş etmeden beni uyar, yok gelenler asker olursa ateş et ve geldiğimiz yamaçtan aşağı inerek bizimkilerin yanına git. Ben size ulaşırım."

"Tamam yoldaş."

Kozan yüz metre yürüdükten sonra, uçurumla yolun birleştiği bir noktaya geldi. Uçurumu gözlerinin derinliğiyle süzdü; geçilecek gibi olmadığını, aşağıdan dolanmanın ise zamanı öldüreceğini bildiğinden, araba yolunu takip ederek uçurumu geçmek zorunda olduğuna karar verdi. Kalkıp yolu bir uçtan bir uca gözleriyle tarıyor, vadinin ve dağların arasından yansıyan farlar görünür görünmez geri olduğu yere yatıyordu. Öylece beş dakika kadar bekledi. Her iki yandan da ışığın görünmediği bir anda, fırlayıp yolu koşmaya başlamıştı ki asfaltın sert zeminine ayak uyduramayınca yüzü koyun yere kapandı ve yerde iki adam boyu yuvarlandı.

Diz kapağından içine doğru bir sıcaklığın aktığını ve ince bir sızının kendisini sarstığın hisseti. Aldırmadı, kalktı ve koşmaya devam etti. Vadinin derinliği arasından karşı yamaçlara far aydınlığı yansımıştı ki uçurumu bitirip kendisini yolun kenarına zoraki attı. Kalbi yatağını parçalamak için çarpan bir buhar kazanı gibiydi. İyice toprağa yapıştı; ıslak burnundan toprağın kokusunu içine çekip yine toprağa doğru bıraktı nefesini. Yoldan gelen arabanın ışıkları, Kozan'ın üzerini yalayarak, yol boyu akıp gitti. Kafasını kaldırıp yolun ilerisini ve gerisini kontrol etti. Arkadan gelen bir ışığın henüz gerilerde olduğuna kanaat getirip hızlıca önündeki tepeye doğru sıçradı ve küçük bir sarnıç kümesinin içine yattı. Randevu yeri şimdi tam önündeydi ve orayı tamamen görebiliyordu. Gelip geçen arabaların farlarıyla aydınlanan dönemeç genişliğini daha iyi görüyordu. Biraz sonra geriye doğru başını çevirip bir arabanın geçişini takiben ıslıkla işaretini verdi.

Yıldızlar giderek dağılmış, puslu bir hava yayılmıştı göğün mavi atlasına. Karanlığı artırmak isteyen bir cephe kurulmuştu adeta. Birazdan açar, diye geçirdi içinden. Pus da nereden çıktıysa, diye ekledi. Acaba gelip işareti verip bizi bulamadılar mı? Ya da gelemediler mi? Gerçekten Kemal'in dediği gibi, Sırma'dan kaynaklı bir şeyler mi olmuştu? Soruların tümüne anlamlı anlamsız yanıtlar bulmaya çalışırken, gelen Şişko'ya fısıltılarla yolu tarif ediyordu. Biraz sonra o da yanındaydı.

"Burada biraz bekleyeceğiz yoldaş, sen arkamızda kalan sırtları dinle."

"Gelen yok mu yoldaş."

"Yo hayır, ya gelip bizi bulamadılar, o durumda fazla bekleyemezler, gidip yeniden gelirler. Ya da henüz gelmediler."

"Gelmeyebilirler mi?"

"Gelmeleri gerekiyor. Randevulara gidilir, eğer kendilerinden kaynaklı bir terslik yoksa."

Her ikisi de sustu. Az sonra, karşı yamaçlara yansıyan bir ışık göründü vadinin derinliğinden. Aracın oldukça yavaş gelmesi dikkatlerini çekmişti. Karşı virajda parlak ışıklarıyla göründüğünde, çatlayan eski bir motor gümbürtüsü kapladı ortalığı. Tekliye tekliye gelen arabanın sesi, insanı güldürten bir ilkelliği anımsatıyordu. Kozan'ın içinden geçen korkusu gerçek oldu ve araba gelip randevu yerinin genişliğinde durdu.

"Durdu araba, yoldaş."

"Dur acele etme, bizimkilerse işaretini almamız gerekiyor."

Araba peş peşe üç kez selektör yakıp söndürdükten sonra, arabanın içinden, parolayı veren bir ıslık duyuldu.

"Sen bekle burada yoldaş, bu gelen Sırma. Dikkatli ol, ben arabaya yanaşacağım."

Kozan hızlıca aşağıya indi, araba bozuk motor gümbürtüleriyle çalışmaya devam ediyordu. Yanına vardığında, Sırma arabadan inmiş, ön kaportayı kaldırmış, arıza görüntüsü oluşturmuştu.

"Hey Sırma iyi misin?"

"Geldim yoldaş, neredesin, durmadan işaret verip duruyorum."

"Geldiğin alan üzerinde bir şey var mıydı, yolda arama falan..."

"Yok yoldaş hiçbir şey yoktu çok sakindi."

Kozan, asker olayından Sırma'ya bahsetmedi. Bu durum onun araba kullanımında bir panik yaratabilirdi ki bu çok daha tehlikeliydi, bir diğer yanıyla da Sırma'ya karşı açıkça belirtilen güvensizliğin etkisiyle, Sırma'yı daha olumsuz etkileyebilirdi.

"Gurubu uzağa bıraktık. Sen bir tur at, yarım saat sonra gel, o zamana kadar biz birinci gurubu getirelim."

"Tamam, yoldaş diğerleri gelmedi mi?"

"Yok henüz gelen yok, senin gelmen iyi oldu, gelirlerse o daha da iyi olacak."

Sırma, arabaya binerken, Kozan geri çekildi. Şişko'yu aşağı indirip bele kadar uzamış olan yaban otlarının içine yerleştirdi.

"Ben geri gidip bir postayı getireceğim, diğer arkadaşlar gelebilir sen onları bekle. Eğer gelen olursa parola verecekler; parola vermeden yerinden çıkma. Gelirlerse onlara da bir tur attır, biraz sonra gelsinler."

Koradan ayrıldı. Bu kez daha kestirme bir yamacı denedi. Yamacın ortasına geldiğinde önüne aşamayacağı bir uçurum çıktı. Sağa saptı, biraz öyle devam ettikten sonra oradan da çıkış bulamadı. Dönmeyi düşündü, bu çok zaman alacaktı. Uçurumu zorladı; tutundu, sekti, ayağını değiştirdi, titredi, durdu dinlendi. Aklı gece vakti ormana gelen askerlere, Sırma'nın yirmi dakika sonra dönmesine, gurubun kritik durumuna gidip gidip geldi. Ne pahasına olursa olsun, uçurumu geçmek zorundaydı. Silahının askılığını boynundan geçirip iki eliyle toprağa, küçük ot köklerine tutunarak ve sırayla ayaklarını değiştirerek yürümeye çalıştı. Uçurumun derinliği çok fazla kalmamıştı ama, tam olarak ne kadar daha böyle

gitmesi gerektiğini kestiremiyordu. Artık geriye dönüş, kalan yolu gitmekten daha riskli hale gelmişti; bunu karşı yamaçlardan, derenin dibindeki küçük su sesinden anlıyordu. Elinde kalan ot köküyle birlikte, bir anda kendisini dere yatağında taşlara çakılmış halde buldu. Tam olarak neresi gitmişti, düşünemedi bile. Hemen fırlayıp dere yatağına doğru, yukarıdan gelen diğer kuru dereye geçti. Gurubun yanına giden orman yoluna girecekti ki ormandan paldır küldür yola inen insan kalabalığı ve silah şakırtılarıyla birlikte olduğu yere çömeldi, önündeki bir bodur meşeyi siper alıp upuzun yattı. Biraz sonra ormandan akan gürültü yola toplanmıştı. Kozan'la aralarında on metre kadar bile yoktu.

"Oğlum baştan say, eksik var mı"

Askerler bir, iki diye başlayıp 'on beş son komutanım' diyip bitirdiler. Kozan silahını doğrultmuş, kendisine doğru gelmeleri halinde ateşe hazırlanmıştı. Yoldan aşağı gidecekleri büyük ihtimaldi ve öyle de oldu. Biraz sonra süzülüp akarken karanlığın içinden, ayak seslerini geride bırakıp gittiler. Kozan hemen fırlayıp gurubun yanına gittiğinde Kemal biraz ilerde onu bekliyordu.

"Ne oldu yoldaş geldiler mi?"

"Gelenler askermiş, şimdi gelirken onlarla karşılaştım. Aşağıya doğru inip gittiler. Düzgünler gelmedi; Sırma, altmış model eski bir külüstürle çıkıp geldi. İlk beşi ben alayım, siz burada bekleyin, hemen gelsinler acele edin."

Kemal hemen önceden hazırlanmış ilk beşi alıp getirdi. Kozan, birimi koştura koştura götürüyordu. Tam yolun altındaki uçuruma gelmişlerdi ki yoldan ışıklı sinyaller yakan bir aracın geçtiğini ve tam randevu yerine gelip durduğunu gördüler. Kozan hemen gurubu yatırdı. Randevu yerindeki Şişko'nun ateş edebileceğini ya da onların Şişko'yu fark edip ona ateş edeceğini düşünerek, bekledi bir süre. Fakat beklediği ses çıkmadı. Aynı araba biraz sonra yola devam edip gitti. Randevu yerine çıktıklarında Şişko'yu bulamadılar. Sırma geldi işareti verdi ve gurup hemen arabaya yerleştirildi. Kozan, arabayı bu kez daha yakından incelemişti. Uzun, geniş, vitesi direksiyonda, patır patır çalışan eski bir külüstürdü gerçekten. Kozan, Sırma'ya ne yapması gerektiğini ve ne kadar zaman sonra gelebileceğini söyleyip ayrıldılar. Uzun süre beklemiş, randevuya gelmesi gereken Düzgün'ler gelmeyince gurubu alıp yakına getirmişlerdi. Gurup dere

yatağında, küçük bir su akıntısının yanında durmuş su içiyor; Kozan, karanlıkta dere başındaki uçurumdan çıkmaya çalışan karartıyı takip ediyordu. Bunun Şişko olması büyük ihtimaldi ama 'kamo' çekmek için, onu tam silahın şaşırmayacağı bir hedefe kadar çekmeyi düşünüyor, tepesinde oturmuş bekliyordu. Tam bu sırada uçurum suratlı bir kayaya tırmanırken, dereye doğru uçtu karartı. Kayaların üzerinde metal çarpıntılarıyla yüklü bir gürültü çıkaran tabanca, dereye doğru uçtu. Şişko taştan taşa çarptıktan sonra, sert bir zeminde durdu.

"Şişko" diye seslendi Kozan.

"Nerdesiniz yoldaş, ben de sizleri arıyorum, adamlar üzerime üzerime geldiler yoldaş."

Şişko'nun ses tonu öylesine ateşliydi ki adeta kalbinin çarpıntılarını yansıtıyordu. Siperde düşmanla karşı karşıya oturmuş, gün atımı heyecanlar içindeydi.

"Tamam dur orda, gurup hemen senin alt tarafında, ben de geliyorum orada konuşuruz" diye seslendikten sonra, 'zavallı mahvoldu' diye usulca devam etti Kozan. Şişko, bir polis arabasının üzerine doğru geldiği anda kendisini yamaçtan aşağıya doğru bırakıp oradan uzaklaştığını; ama, araba farlarının tam üzerinde olduğunu, bu nedenle kendisini görmüş olmaları gerekir, diye belirtti. Bunun üzerine çeşitli yorumlar yapıldı. Trafik kontrolü yapmak için, biraz geniş olan o köşeyi seçmiş olabileceklerinden, işemek için durmuş olabileceklerine kadar birçok ihtimal verildi. En zayıf ihtimal, bir operasyon için gelmiş olmalarıydı. Ama bu ihtimali yapanların çoğu, askerlerin gelişinden habersizdi. Sırma'nın yollarda bir şey yok demesi Kozan'ı biraz rahatlatmıştı; ama, asıl bu dönüşünde gerçek daha iyi anlaşılmış olacaktı.

Gurup uzun süre Sırma'nın dönüşünü bekledi; belirlenen zaman geçtiğinde, topluca yolun üst tarafına çıkıp yavaş yavaş bölgeden uzaklaşmanın hesaplarına girişilmişti. Kemal, Peruşka ve Kozan guruptan biraz daha aşağıda, yolu daha iyi görebilecek bir çıplaklıkta oturmuş, durum yorumu yapıyorlardı. Oturdukça havanın serinliğini hissetmeye başlayan Kozan'ın, dizlerinde, dirseklerinde yakıcı sızılar oluşmuş, sırtından aşağı akan terler adeta donmuş etine yapışmıştı. Peruşka'nın yan baldırlarına iyice dayadı sırtını. Peruşka onun üşüdüğünü anladı, üzerindeki hırkanın bir kanadını Kozan'ın sol omzunun üzerine doğru çekiştirdi.

"Bu kadar geç kalır mıydı ya, şimdiye gelmesi gerekmiyor muydu?"

Peruşka'nın sorusuna, evhamlılığı iyice gırtlağına dayanan Kozan oralı olmadı.

"Şimdiye gelmesi gerekiyordu, geç kaldı" diye yanıtladı Kemal.

Kozan, oturduğu yerden başını çevirip yukarıdaki gençlerin görüntülerine bakınmaya çalıştıysa da tam olarak seçemedi.

"Beş on dakika daha bekleyelim de gurubu tepeye çıkaralım."

"Oradan geçebilecek miyiz?"

"Gidip baktım, bir yerden geçit var, biraz zor ama geçeriz."

Peruşka, gecenin yorgunluğu ve yürümenin zorluğunu hatırlayarak, Kozan'ın sözünü kesti:

"Niye durmadan yer değiştiriyoruz, burası iyi, bekleyelim işte."

"Biraz daha gelmezse buradan uzaklaşmamız lazım."

Kozan'ın sesinde tek düze bir ciddiyet olduğunu seziyor, karanlıkta yüz ifadelerini anlamaya çalışıyordu. İlk kez Kozan'ın bu denli sessiz düşüncelerle konuştuğunun farkına varmıştı; ama, kafasındaki sorulara henüz yanıt alamamıştı. Yoldan geçen arabaların sayısı giderek azalmış, zaman gece yarısına varmıştı. Kozan, sırtını daha sıkı biçimde Peruşka'ya dayadı. Peruşka sol kolunu boynuna dolayıp sıkıca sardı onu. Kuzeybatıdan esen yel, çam ve kuru ot kokusu getirdi burunlarına. Kara demir ve barut kokusu, kütüklük nemi yükseliyordu Kozan'ın belinden.

"Bir araba geliyor ama, o mu acaba."

Uzaktan ışıkları görünen her araba en başta titreşim yüklü bir umut uyandırıyor, sonra geçip gidince buruk bir düş kırıklığı bırakıyordu geride.

"Yok, Sırma'nın arabasının sesi çok belirgin, diyorum ya, ellilerden kalmış bir araba, daha bir kilometreden bütün tenekeleri dağılacakmış gibi ses yapıyor."

"Nerden bulmuş onu" dedi Peruşka.

"Nerden bulduğunu bilmiyoruz, ama bulmuş, bizim diğer beyler gelmedi bak."

Kozan daha sözünü bitirmemişti ki Kemal girdi.

"Bu kadar da olmaz ya, bu kadar insan burada, adam ne yapar eder gelir randevuya."

"Zamanı karıştırmış olmayasınız?"

"Yok ya, işte tam bu gün, saati de belli. Bir de yarın için yedeği var, bir terslik olduysa belki yarın için hazırlanmışlardır."

Kemal'in konuşmasından sonra kısa bir sessizlik oldu. Uzaktan görünen arabanın ışıklarını takip ediyordu üç çift göz. Usul usul gelen araba, ırmağın içinde boşa akan sele gibi, akıp gitti yoldan.

"Yok mutlaka bir terslik oldu ya da gelirdi şimdiye kadar; yavaş yavaş gurubu alıp çıkalım."

Kozan, hafifçe kaykıldı yerinden. Her yerinin birden sızladığını sandı. Kesik ve katılaşmış acılar soğudukça, varlığını hissettirmeye başlamışlardı.

"Burası iyi işte."

Kozan, karanlıkta iyi seçemediği Peruşka'nın yüzüne döndü, sevecen bir tebessüm yayıldı gözlerine. Eliyle saçlarını yokladı, avucunu yüzüne sürdü, sıcacık yüzüne bastı öylece elini ve elini çekmeden konuştu.

"Bak canım, guruba açmadık, ormandan çıkarken karşılaştıklarımız askerdi, daha sonra ben randevu yerinden dönerken de derede onlarla karşılaştım. O nedenle bize yönelik bir şey olabilir, Sırma'nın gelmeyişi de buna yönelik kuşkuları artırıyor."

"Yaa...sen bilmiyorsun, asker var; demiyorsun ne diye bu kadar koşturuyoruz" diye ekledi Kemal.

"Şimdilik kimseye söylemedik, telaş artmasın. Hadi kalkalım, bu gelmeyecek."

Kozan önce kalktı, Peruşka'nın elini tutup onu da kaldırdı ve gurubun yanına doğru yürüdüler. Peruşka bu son duyduklarıyla birlikte suskunlaştı ve işin ciddiyeti içinde çabalayan Kozan'a üzülen gözlerle bakındı ama, karanlıkta kimse bunu fark edemedi.

"Hadi yoldaşlar, herkes kalksın gidiyoruz. Giden araç gelmedi, bir terslik olmuş olabilir; bu nedenle buradan uzaklaşmamız lazım. Uyuyan varsa kaldırın, hiçbir eşya kalmasın geride, herkes oturduğu yeri kontrol etsin."

Baktığından emin olunca, beni takip edin diyip yürümeye başladı. Hemen üstlerinden, geçit vermeyen bir sıra kayalık geçiyordu. Dik duvar çalımıyla birbirine yaslanmış kayaların; göbeklerinden, tepelerinden, tek tek meşe ve küçük ardıç ağaçları yükseliyor, göğün ufkuna cazibeli gölgeler düşürüyorlardı. Kara yosun ve yeşil çim kokan kayaların dibinden su geçiyordu belki; ama, yüzeyde görünen bir şey yoktu. Güneydoğuda, karşı ormanların derinliğinde kalmıştı kamp yeri. Süzülerek vadinin derinliğinden güneye akıp giden araba yolu, karşı ormanların sıklığını,

bulundukları yerin seyrekliğinden ayırıyordu. Hangi yöne, nereye gidebileceklerine dair düşünceler vardı kafasında Kozan'ın. Bu alanı hemen hiç bilmiyordu ve bu gurupla ne kadar gidebileceğini düşündükçe, içi daralıyordu. Bölgeden ne kadar uzaklaşabilirse o kadar iyi olacaktı. Sabah, düşman bölgeye yönelebilir ve her tepeyi askere işgal ettirebilirdi. Onların yoğunlaşacağı yer daha ziyade askerle ilk karşılaşılan karşı ormanlar, yani kamp yakınları olacaktı. Kozan bu düşüncelerle guruptan biraz ayrılmış, çıkabilecekleri yolu bir kez daha kavramaya çalışıyordu. Dik kayalığın, kıvrımlı geçit yerine ve çevresindeki ağaç kümelerine bakınıyordu ki tam bu arada bir ses ona yönelmişti.

"Yoldaş, yoldaş aşağıya gelen araba yavaşladı baksana"

Kozan hemen geriye fırladı. Bu Sırma'nın bozuk sesli takasıydı. Onu sesinden hemen tanımıştı.

"İkinci gurup hemen aşağı insin, benim hızlı gidip onu durdurmam lazım" diyip aşağı doğru koşar adım ayrıldı. Sağ eliyle yamaca, taşlara ağaç dallarına tutunarak düşmemeye ve bir an önce yola varmaya çalışıyordu. Yamacın yarısında, peş peşe korna işareti veren Sırma'nın duyabileceği gür bir ıslık çaldı ve peşinden daha bir hızlandı. Birkaç kez yuvarlandı, kalktı ve devam etti. Yol iyice sakinleşmişti. Hemen fırlayıp arabanın yanına koştu. İçini, zarafeti yüksek bir sevinç dalgası sarmıştı. Heyecanı artmış, acıyan yerlerinin tadına varmıştı. İşe yarar şeyler için acı çekmek güzeldi.

"Nerde kaldın, bir durum var mı? Rahat gittiniz mi?"

Peş peşe gelen sorulara cevap vermeden, böbürlenen ve kibirli bir ses tonuyla;

"Neredesin yoldaş?" diye soruyla karşılık verdi Sırma. Arabadan inip kaportayı açtı.

"Çok geç kaldın, neredeyse gidiyorduk artık, on beş dakika daha geç gelseydin bizi bulamazdın, yol nasıl?"

"Yoldaş taa şehre kadar gittim, bir de onları götürüp arabaya bindirdim. Yolu bilmiyorlardı. Bu külüstürde de hız yok, kağnı gibi. Yolda da hiçbir şey yok, bomboş."

"İyi iyi, bu çok iyi. Şimdi bu diğer kalanları şehre götürüp gelmen sabahı bulur; bu gurupları bölgeden uzaklaştıracağız. Bu gurubu senin de bildiğin o çeşmeli yere yakın bir noktada bırak gel, diğerlerini götür."

"Tamam tamam da yoldaş, acele etsinler bak yine araba geliyor."

"Sen arabayla uğraş, benim elimde silah görünmesin, yolun öbür tarafına geçip onları alacağım."

Kozan yolu geçip yolun altına yapılmış bir su menfezinin ağzına girdi. Gurup yola yaklaşmıştı ve oradan görünüyordu.

"Bekleyin araba geçsin, sonra buraya inin."

Araba büyük bir gürültüyle ve hiç duraksamadan geçip gitti.

"Hadi çabuk inin buraya."

Biraz sonra gidecek gurubun hepsi oradaydı. Bu gurupta Kemal de vardı. Kozan hepsinin menfez boşluğuna inmesini ve araçlardan sakınmasını söyledikten sonra, ikişer ikişer arabaya koşmalarını istedi. Arabaya tıkış tıkış bindiler. Ellerinde ki çantalar arabaya sığmadı. Kozan, Sırma'dan bagajı açmasını istedi. Sırma önce biraz duraksadı, sonra arabayı istop edip getirdiği anahtarla bagaj kapısını açtı. Çantaları yerleştiriyorlardı ki tam, araba aniden hareket etti. Kozan, law araba gidiyor, diye bağırdı. Sırma arabanın arka tamponuna yapışmış çekiyor, bir yandan da frene basın diye bağırıyordu. Kozan, frene koştu, araba beş metre kadar gittikten sonra ani bir fren darbesiyle sarsılarak durdu. Kozan'ı bir gülme krizi tutmuştu. Sırma, Kozan'ın neye güldüğünü anlamış, baygın ve sevecen bir katlımla o da eşlik etmişti.

"Nerden buldun bu külüstürü kardeşim.."

Sırma gülerek, "şimdi çalışmaz, bir de vurdurmamız lazım" diye yanıtladı.

"Kedi olalı iyi bir fare tuttun, külüstür ama, bizim can simidimiz oldu. Hadi durma acele et, söylediklerimi unutma, seni bekliyoruz."

Sırma arabaya bindi, arabayı rampa aşağı boşluğa saldı, önce bir büyük sarsıntıyla sallanan araba ilk vurdurmada çalışmadı, ikinci büyük sarsıntıda, o bozuk tambırtılı motoru ateşlendi. Kozan katıla katıla güldü arkasından. Araba biraz ileriden dönüp geldiği istikamete doğru ağır ağır, ormanını derinliklerini yırtarcasına ve kütürdeye kütürdeye çekip gitti. Kozan kalan gurubun yanına geldiğinde, herkesin ilk sorusu, o nasıl bir araba, olmuştu. Kozan anlatıyor, onlar katıla katıla gülüyorlardı. Özellikle Sırmaya takılmayı, onu kızdırmayı görev bilen Cihan ve Talip, yanlarında Sırma varmış ve çok büyük bir komiklik yapmış gibi içten ve uzun uzun gülüyorlardı. Sırma diğer bir gurubu daha aldıktan sonra, en

son gelip Kozan, Cihan, Peruşka ve Talib'i alıyordu. Sabah olmaya çok az bir zaman kalmıştı. Askeri malzemeleri arabanın bagajına, silahları kucaklarına alıp arabaya bindiler. Bagajı açmak için yine araba istop edilmişti. Arabayı çalıştırması için vurdurması gerekiyordu. Boşa alıp saldı arabayı, bir iki deneme de ateşlenmedi motor. Araba bariyerlerin üstüne üstüne gidiyordu. Bir deneme daha yaptı yine almadı. Arka koltukta oturan Cihan ve Talip gülüyorlar, onlar güldükçe Sırma'nın eli ayağı birbirine dolaşıyordu.

"Bariyerlere vuracağız, ne yapıyorsun, kırsana şu direksiyonu."

Kozan'a hiç cevap vermeden bir kere daha vurdurdu ve motor ateşlendi. Bariyerleri yarım metreden teğet geçti. Herkes bir an rahatlamış, arkadakilerin gülüşmesi bu rahatlamayla birlikte biraz daha artmıştı.

"Yahu bu meret çalışmayınca direksiyonu da kilitleniyor, onun için çalışmadan çeviremiyorum."

Arkadakilerin bıraktığı yüksek kahkahaya Kozan ve Peruşka da katıldı. Sırma da gevrek gevrek güldü.

"Ne yapayım yoldaş, adamları bulamadım, araba kiralayamadım, ben de onların bu külüstürünü aldım geldim."

"Tam senlik, kendin gibi bir araba bulmuşsun" dedi Cihan alaycı bir gülümsemeyle. Sırma'nın bozulduğu, ani vites değiştirmeler ve arabadaki sarsıntılardan anlaşılıyordu. Sık sık yolda zikzaklar çiziyor, bu da arkadakilerin daha çok gülmesine neden oluyordu. Onlar güldükçe Sırma daha çok bocalıyor, daha çok hata yapıyordu. Arabaya yükleniyor, virajlarda frene basınca arabanın arkası kalkıp üzerinden aşacakmış gibi oluyordu.

"Önemli değil, araba külüstür ama, çok iş gördü; sen bildiğin gibi git yoldaş, araba inisiyatifi sende, onlara aldırma" diyip Sırma'yı teselli eden Kozan, dönüp arkadakilere susun diye dudaklarıyla işaret etti. Bu durum onların gülmesini daha çok alevlendiriyordu; seslerini kısmak için Peruşka'nı arkasına saklıyorlardı başlarını. Sırma birkaç dar yerde, neredeyse karşı bariyerlere vuracaktı.

"Sakin ol yoldaş, acelemiz yok, yavaş yavaş gidelim.."

"Şu arkadaki şom ağızlılar sussa gideceğiz ama..."

"Boş ver sen onları! Onların ellerine versen, bir eşeği sürüp suya götürüp getiremezler, bu külüstürü sürmek herkesin harcı değil, onlara aldırma sen."

Bütün övgülere rağmen, Sırma bir kere arkadaki rekabetçilerine takmıştı ve elini ayağına dolandıran yeterli bir nedendi bu. Kozan bir daha geriye dönüp bu kez daha ciddi bir yüz ifadesiyle susmalarını istedikten sonra, dikkatleri dağıtmak için konuyu değiştirdi.

"Bu ne ya.. Her taraftan kurt başları, üç hilal, MHP rozetleri sallanıyor.. MHP'li başkanın makam arabası mıymış bu." dedi Peruşka.

Sırma gülerek Kozan'a bakındı.

"Herhalde en sağlam araba bu, bir durum olursa, deriz teşkilatın malzemeleri, adamlar tüm yolları bize açarlar, valla sağlam araba."

Sırma, Kozan'ın bu söylemi üzerine biraz daha gevşedi, gülmesi yükseldi ve rahatladı. Arkadakiler artık susmuştu. Onlar daha yakın bir yere indiler. Diğer günün aydınlığıyla taşıma işleri devam edecekti. Kozan Sırma'yla ayrıntıları gözden geçirirken, diğerleri malzemeleri araziye taşıdılar. Dikkatli olunması yönünde son temkinler çekildi ve ayrıldılar. Sırma, bozuk motor ve asfaltı söken tıngırtılarla ayrılırken, geridekiler katıla katıla gülüyordu.

"Adama neredeyse kaza yaptıracaktınız, eli ayağı birbirine dolaşıyor siz güldükçe, aslında kötü bir şoför değil ama, gerçekten sizin yüzünüzden bocalıyordu adam."

Gece, sabah yıldızının o muhteşem açlığına teslim olmuş, kendi saltanatını tüketmişti. Serinlik en üst noktasındaydı ve esinti keskindi. Çam, ardıç, deve dikeni ve bilinmez bir yığın koku, sabahın ilk fecirini kuşatmıştı. Hiçbir kuş, henüz uykusuna doymamış; havada hiçbir canlı çağrışım yok gibiydi. Kırılgan ve dalgalanmış meneviş mavisi bir sonsuzluk vardı semada. Güneş çok berrak olacakmış gibi, doğu ufkuna yaslanan puslu aydınlık öylece duruyordu. Küçük kayalar, kesim fideleri ve derelerden geçip uygun bir yere mevzilendiler. Üşümeleri artmış, birbirlerine sokulmuş, öylece oturmuşlardı. Kozan; doğacaksan artık doğ engin güneş. türküsünü mırıldanıyor, Peruşka da ona eşlik ediyordu. Bir faaliyetin sonuna gelinmiş, başarının gücü herkese bir tür moral aşılamıştı. Herkesin eksiksiz yerlerine dönmesi bu başarıyı noktalayacaktı.

Zor kimi kere, arazinin doğasına, kimi kere insan iradesine, kimi kere rastlantılara bağlı olarak aşılıyor, bunların tümünde insan aklı, belirleyici etmen olarak öne çıkıyordu. Aklını kullanmasını bilmek, belli bir eğitimi gerektiriyordu ve becerilere dayanmayan insan aklı, boş bir hücre yığıntısı

olmaktan öteye gidemiyordu. Aklı eğitmek, eylem insanının en temel önceliydi ve bunun için her tecrübe bir eğitim aracı olabilirdi. Devrim yapmak, insanın kendi doğasına hükmetmesi ve onu akıllıca yönlendirmesiyle başlardı. Kendisini motive edemeyen ve yeni toplumsal düzenler için eğitemeyen insandan öncülük beklenemezdi. Bu da bir tür beceri sorunuydu ve eğitimi gerektiriyordu. Siluetler, genellemeler içinde soyut kavramlar; ayrıntılar ise; ayağının çarptığı taşın sertliği, elini attığın dal, gözüne uzanan çomak, baldırlarını delen diken, burnunu kızıla kesen ayaz, yağmur, güneş, açlık, ölüm ve hayattaki her şeyin kendisiydi. Yarının insanı bunlardan öğrenmesini bilen, aynı zamanda bildiklerini kendisiyle sınırlı tutmayan, bunların yanında değiştirme fiiline en önde katılım gösteren, eğitilmiş insandı.

Bir faaliyet, bir başka ve daha ağır faaliyetin anacı ya da ebesi olabilirdi. Zaman çok derinlerden, taa Roma kölelerinin ayaklanmasından, Şeh Bedrettin'lerin cömertçe ortaklaşmalarından, Paris komünlerinin naralarından, Müjiklerin ayaklanmalarından, Sarı Nehrin taşkınlarından, Vietnam pusatlarından günümüze akarak gelmiş ve bu akıntının rahminde insan eylemi belirleyici yer edinmişti. Burada da bir gurup insan, dünyaya kendi pencerelerinden bakmayı onursal eylemin başlangıcı olarak almış, karlar dizlemiş, özlem ve sevilerinden vazgeçmiş, zora direnmiş, büyümüş, küçülmüş, vurmuş, vurulmuş, muazzam çelişmelerden ve çatışmalardan geçmiş; bütün bunları insanlaşmanın ve dünyayı yaşanabilir kılmanın gereği olarak algılayarak yaşam tarzı haline getirmişlerdi. Görülen oydu ki bu davanın kahramanları sürekli değişecek, ölecek, elenecek ama tükenmeyecekti. Çünkü bilinen bir gerçek vardı ki insanın içinde yaşadığı bataklık, her zaman güzel, asi ve baş koyan çiçekler de büyütmekteydi. Her ne kadar eylemin çapı, dünyaya kumanda edenlerin gücü karşısında oldukça küçük gibi görünüyorduysa da; büyük devlerin ancak, çelik bir iradenin ısrarına sürülmüş tek tek atımlık mermilerin hedefe varmasıyla yerinden sarsıldıkları unutulmamayı gerektiriyordu. İnsan, en başta da ezilen insan, kendi gücünün farkına varmaya görsün; o gün hiçbir dev, namluya doluşan bu kurşun avazının hücumu karşısında ayakta kalamayacaktır; inanın ki bu tamamen gerçek ve olabilirliği yüksek bir teoremdir.

Diğer gün, sıcak öğle güneşiyle ısınan arabanın camlarından dışarıdaki geçitleri, köyleri, insanları, ormanları seyrederken hepsinin de keyfi yerindeydi ve eylemi tamamlamanın mağrur gururu içindeydiler. Herkes bölgeden uzaklaştırılmış, en son Cihan ile Talip'i bir ayrımda arabaya bindirip Sırma, Peruşka ve Kozan arabayı bırakmak için aynı istikamete hareket etmişlerdi. Arabaların tümü keyifli keyifli ve raks edercesine geçiyor, köylüler düğün yeri derer gibi hasat deriyor, güneş yayvan gevşemelere yarenlik ediyordu. Bir serüven başka bir serüveni çağırıyor, her gidenin yerine yenileri göz dikiyor, hayat ve kavga öylece iç içe akıp gidiyordu. Değişim ve gelişim yine esastı.

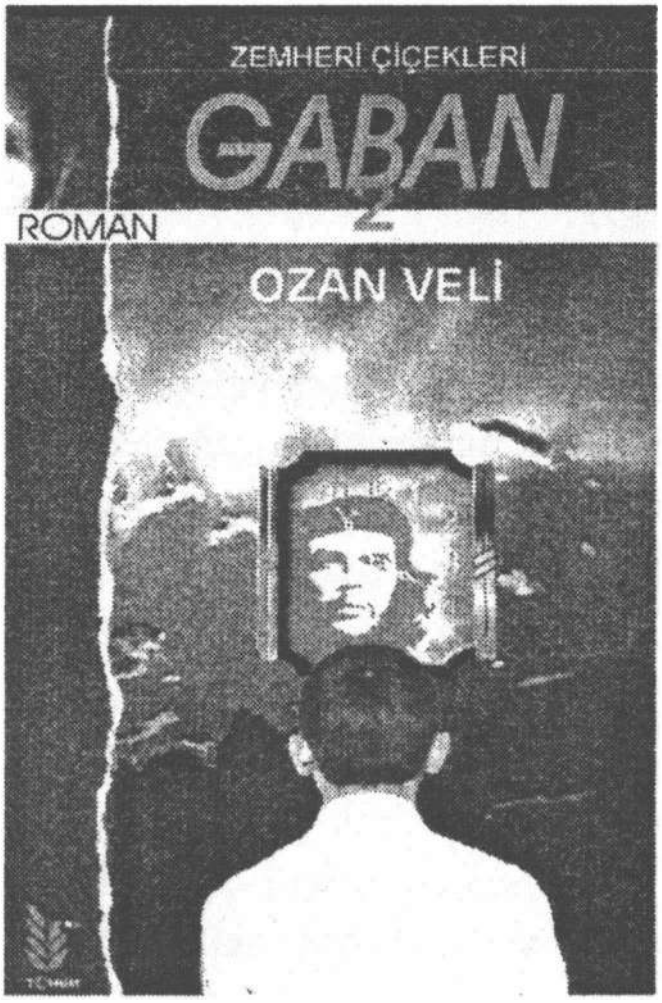
ZEMHERİ ÇİÇEKLERİ
GABAN
ROMAN
2
OZAN VELİ

FECİR BASKINLARI
GABAN
ROMAN
1
OZAN VELİ

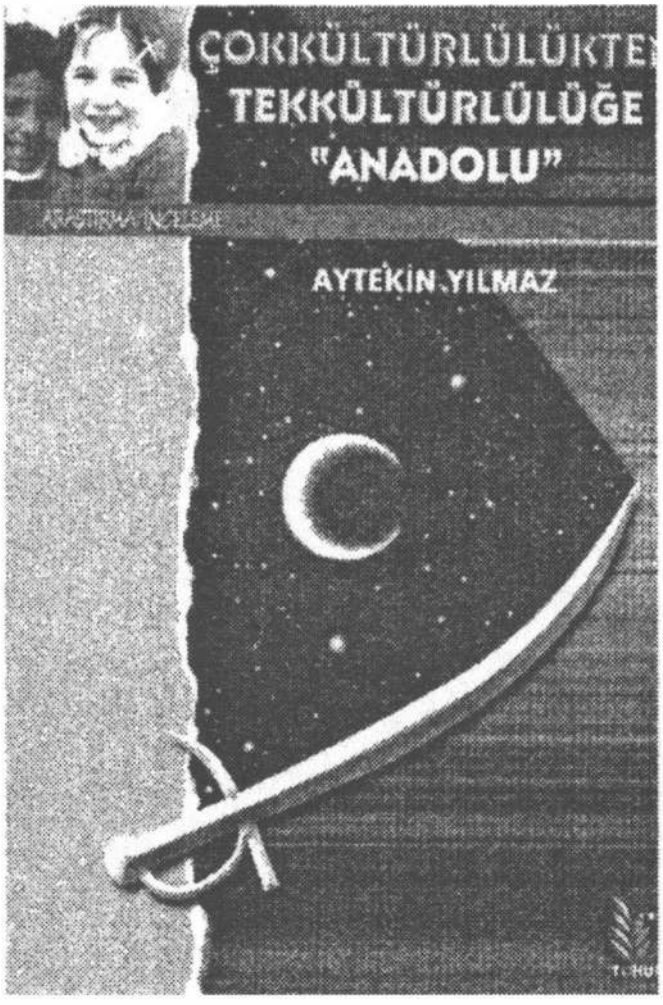
ÇOKKÜLTÜRLÜLÜKTE
TEKKÜLTÜRLÜLÜĞE
"ANADOLU"
ARAŞTIRMA-İNCELEME
AYTEKİN YILMAZ

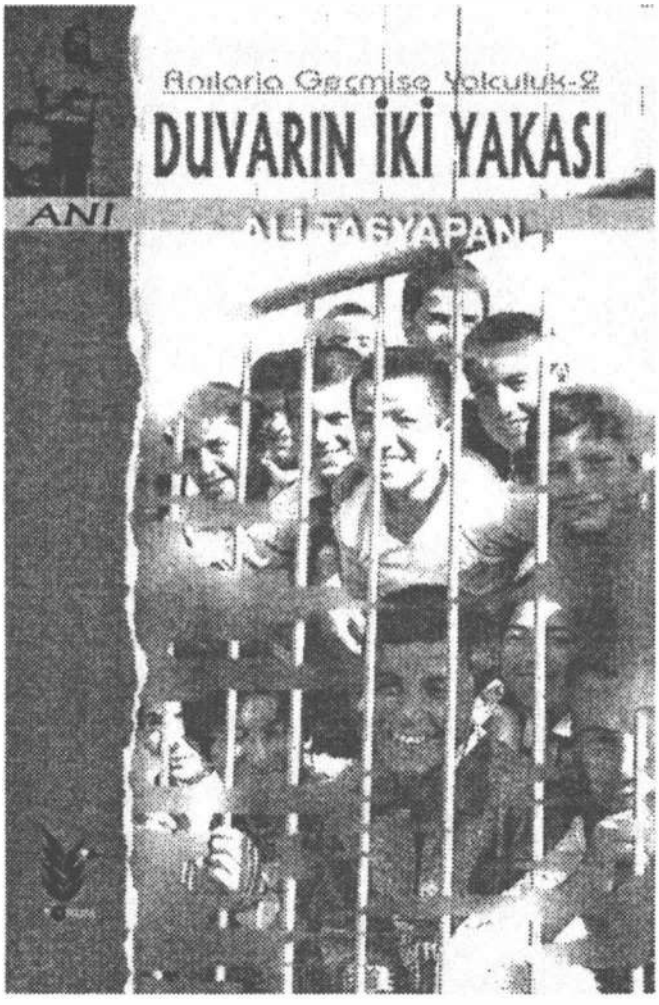
Anılarla Geçmişe Yolculuk-2
DUVARIN İKİ YAKASI
ANI
ALİ TAŞYAPAN

İleriye doğru bakmak; geçmişi unutmayan hafızaların ve onun yarattığı düşünsel devinimin işidir. Bu nedenle geçmişi bugüne, bugünü yarına taşımak gibi asli bir görevle yükümlüyüz.

Gaban 3, bu yükümlülüğün ürünü olarak ele alındı. Dağlarda, kentlerde ve hayatın her alanında; alnını güneşin bronz tenine dayamış bir avuç fırtına kuşunun güncesinden; özlemleri, düşleri, umutları, kavgaları ve kırılmalarıyla özdeş bir hayatın renklerini yansıtmaktadır.

Biz olsak da olmasak da, geleceği dövüşenler kazanacaktır. Bu bedelli kazanma uğraşına, bir damlacık su verebildiysek; yüreğimiz ferah, sevincimiz pek olacaktır.

ISBN 975-8540-10-8
9 789758 540105

TOHUM